THEOLOGIA
SCHOLASTICO-DOGMATICA
JUXTA MENTEM
D. THOMÆ
AQUINATIS
AD USUM DISCIPULORUM
EJUSDEM ANGELICI PRÆCEPTORIS
ACCOMMODATA

PER F. VINCENTIUM LUDOVICUM GOTTI
Bononienſem, Ordinis Prædicatorum, in Patria Univerſitate
Controverſiarum Fidei Profeſſorem
NUNC
SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ CARDINALEM.

TOMUS IV. IN TERTIAM PARTEM
ORDINE QUINTUS DECIMUS
De Sacramentis Extremæ Unctionis, Ordinis, & Matrimonio.

BONONIÆ M.DCC.XXXIV.
Ex Typographia Bononienſi Sancti THOMÆ AQUINATIS.
SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

CATALOGUS

Eorum, quæ hic Quartus Tomus in Tertiam Partem, ordine Quintus decimus complectitur.

TRACTATUS DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

QUÆSTIO PRIMA.

De Eſſentia Extremæ Unctionis.

DUBIUM PRIMUM.

An Extrema Unctio ſit Sacramentum?

§. I. *Quid in Re Sectarii veteres, & moderni Senſerint.* pag. 1.
§. II. *Veritas Catholica ex Scripturis.* 3.
§. III. *Eadem Veritas ex Traditione.* 5.
§. IV. *Heterodoxorum Objectiones.* 8.

DUBIUM SECUNDUM.

Quænam ſit Extremæ Unctionis Materia.

§. I. *De Materia Remota.* 11.
§. II. *De Materia Proxima.* 14.

DUBIUM TERTIUM.

Quænam ſit Forma Extremæ Unctionis.

§. I. *Aliqua Forma huic Sacramento convenit.* 16.
§. II. *Reſolutio Dubii.* ibid.

QUÆSTIO SECUNDA.

De effectibus hujus Sacramenti.

DUBIUM PRIMUM.

An Extrema Unctio Remittat peccata venialia: & an Conferat ſanitatem corporalem?

§. I. *Reſolutio Primæ Partis.* 19.
§. II. *Reſolutio Secundæ Partis.* 21.

DUBIUM SECUNDUM.

An Extrema Unctio Iterari poſſit?

§. I. *Prior Reſolutio Dubii.* 22.
§. II. *Poſterior Dubii Reſolutio.* 23.

QUÆSTIO TERTIA.

De Miniſtro Extremæ Unctionis.

DUBIUM PRIMUM.

An Miniſter Extremæ Unctionis ſit ſolus Epiſcopus, vel Sacerdos?

§. I. *Non ſunt Laici.* 24.
§. II. *De Diaconis, & Epiſcopis.* 26.

Digitized by Google

DUBIUM SECUNDUM.

An quilibet Sacerdos, & an Unus, ſit Sufficiens Extremæ Unctionis Miniſter?

§. I. *Reſolutio Primæ Partis.* 27.
§. II. *Reſolutio Secundæ Partis.* 28.

QUÆSTIO QUARTA.

De Subjecto Extremæ Unctionis.

DUBIUM PRIMUM.

An ſolis Infirmis Extrema Unctio Conferenda ſit?

§. I. *Praxis Eccleſiæ Græcæ, & Latinæ.* 30.
§. II. *Reſolutiones Dubii.* 31.

DUBIUM SECUNDUM.

An in qualibet infirmitate, & omnibus debeat dari Extrema Unctio?

§. I. *Sectariorum Calumniæ.* 33.
§. II. *Reſolvitur Dubium.* 34.
§. III. *An Furioſis, Amentibus, Pueris &c. dari debeat Extrema Unctio?* 35.

DUBIUM TERTIUM.

De Neceſſitate, & Diſpoſitione ad hoc Sacramentum Requiſitâ.

§. I. *Reſolutio Prioris Partis.* 37.
§. II. *Reſolutio Poſterioris Partis.* 39.

Digitized by Google

TRACTATUS

DE SACRAMENTO ORDINIS.

QUÆSTIO PRIMA.

De Exiſtentia, & Eſſentia Ordinis.

DUBIUM PRIMUM.

An in Eccleſia ſit ponendus aliquis Ordo, vi cujus Clerici à Laicis ſecernantur.

§. I. *Quædam Prænotantur.* 41.
§. II. *Statuitur Veritas.* 43.
§. III. *Rationes Contrariæ.* 45.

DUBIUM SECUNDUM.

An Ordo ſit unum ex Novæ Legis Sacramentis?

§. I. *Quid ſit Ordo.* 47.
§. II. *Veritas Catholica.* 48.
§. III. *Quid Opponant Sectarii.* 51.
§. IV. *An hoc Sacramentum habeat Materiam, & Formam?* 52.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Sacræ Ordinationis Miniſtro.

DUBIUM PRIMUM.

An ſolus Epiſcopus ſit Ordinarius Sacramenti Ordinis Miniſter?

§. I. *Reſolutio Dubii.* 55.
§. II. *Contraria Fundamenta.* 56.

DU-

DUBIUM SECUNDUM.

An Epiſcopus Hæreticus, vel Schiſmaticus, vel Depoſitus, vel Degradatus poſſit Ordines Conferre?

§. I. *Referuntur Opiniones.* 58.
§. II. *Prior Reſolutio.* 59.
§. III. *Poſterior Reſolutio.* 62.

DUBIUM TERTIUM.

Utrum à quolibet Epiſcopo Catholico poſſit quiſque Licitè Ordinari.

§. I. *Quæ fuerit Antiqua Praxis.* 63.
§. II. *Quæ ſit Recentior Praxis.* 64.
§. III. *De Dimiſſoriis Litteris.* 67.

DUBIUM QUARTUM.

An Aliqui, qui Epiſcopi non ſint, poſſint, ex Diſpenſatione, eſſe Extraordinarii Ordinationis Miniſtri?

§. I. *Reſolutio Dubii.* 67.
§. II. *Contrariæ Rationes.* 70.

QUÆSTIO TERTIA.

De Subjecto, & Effectibus Sacræ Ordinationis.

DUBIUM PRIMUM.

An Muliebris Sexus idoneus ſit Ordinationi recipiendæ?

§. I. *Reſolutio Dubii.* 72.
§. II. *Reſpondetur Contrariis Rationibus.* 74.

Digitized by Google

DUBIUM SECUNDUM.

An omnis Maſculus ſit Subjectum capax Ordinationis?

§. I.	*De non Baptizato, & non Confirmato.*	77.
§. II.	*De Baptizatis uſu Rationis carentibus.*	ibid.
§. III.	*Quæſita Aliqua.*	80.

DUBIUM TERTIUM.

Quinam ſint Effectus Ordinis.

§. I.	*Reſolvitur de Charactere.*	82.
§. II.	*Solutiones Objectionum.*	83.

QUÆSTIO QUARTA.

De Diſtinctione Ordinum.

DUBIUM PRIMUM.

Utrum ſint Septem Ordines.

§. I.	*Ordines Plures ſunt.*	85.
§. II.	*Reſolutio Dubii.*	86.
§. III.	*Solutio Objectionum.*	88.

DUBIUM SECUNDUM.

An Majoribus Ordinibus obligatio Continentiæ annexa ſit?

§. I.	*De Presbyteratu, & Diaconatu.*	90.
§. II.	*De Subdiaconatu.*	92.
§. III.	*Referuntur Argumenta Contraria.*	93.

DUBIUM TERTIUM.

Quo Jure Sacris Ordinibus annexa ſit Continentia: & an ſit in ea Diſpenſabile?

§. I.

Digitized by Google

§. I. *Reſolvitur Prima Pars.* 99.
§. II. *Reſolvitur Secunda Pars.* 100.

QUÆSTIO QUINTA.

De Epiſcopatu.

DUBIUM PRIMUM.

Utrum Epiſcopatus ſit Superior Presbyteratu, & quo Jure.

§. I. *Quædam Prænotantur.* 102.
§. II. *Reſolvitur Prima Pars.* 103.
§. III. *Reſolvitur Secunda Pars.* 104.
§. IV. *Contraria Rejiciuntur.* 106.

DUBIUM SECUNDUM.

An Epiſcopatus ſit Ordo, & Epiſcopi Ordinatio ſit verum, ac propriè dictum Sacramentum?

§. I. *Reſolutio Dubii.* 109.
§. II. *Solvuntur Objectiones.* 111.

DUBIUM TERTIUM.

De Materia, & forma Ordinationis Epiſcopalis.

§. I. *Reſolvitur de Materia.* 113.
§. II. *Reſolvitur de Forma.* 116.

DUBIUM QUARTUM.

Quis ſit Conſecrationis Epiſcopi Miniſter.

§. I. *Prior Reſolutio.* 117.
§. II. *Poſterior Reſolutio.* 119.

Digitized by Google

DUBIUM QUINTUM.

An Romanus Pontifex habeat poteſtatem Inſtituendi, & Ordinandi Epiſcopos per univerſum Orbem Chriſtianum?

§. I. *An ſuper Epiſcopos ſit Superior in Eccleſiâ.* 121.
§. II. *Reſolvitur Dubium.* 122.
§. III. *Solvuntur Objectiones.* 123.

DUBIUM SEXTUM.

De Chorepiſcopis.

§. I. *An fuerint veri Epiſcopi?* 126.
§. II. *Quis Chorepiſcopatus fuerit Auctor?* 127.
§. III. *Chorepiſcoporum Officia.* 128.

DUBIUM SEPTIMUM.

An Jure Divino ad Epiſcopi Electionem admittendum ſit Suffragium Populi, & Cleri.

§. I. *Aliqua Supponuntur.* 129.
§. II. *Reſolutio Dubii.* 130.
§. III. *Hæreticorum Objecta.* 133.

QUÆSTIO SEXTA.

De Presbyteratu.

DUBIUM PRIMUM.

Quid ſit Presbyteratus, & an ſit Sacramentum.

§. I. *Reſolvitur Prima Pars.* 136.
§. II. *Reſolvitur Secunda Pars.* 137.
§. III. *Solutio Objectionum.* 138.

Digitized by Google

DUBIUM SECUNDUM.

Quænam ſit Materia, & Forma Presbyteratus.

§. I. *De Materia, & Forma aliqua Notantur.* 139.
§. II. *Reſolutio Prima.* 141.
§. III. *Reſolutio Secunda.* 145.
§. IV. *Quæ ſint Officia Presbyterorum, ſeu Sacerdotum.* 147.

QUÆSTIO SEPTIMA.

De Diaconatu.

DUBIUM PRIMUM.

An Diaconatus ſit Sacramentum.

§. I. *Reſolutio Dubii.* 148.
§. II. *Solvuntur Objectiones.* 149.

DUBIUM SECUNDUM.

Quænam ſit Materia, & Forma Diaconatus.

§. I. *De Materia.* 151.
§. II. *De Forma Diaconatus.* 153.

DUBIUM TERTIUM.

De Officiis Diaconi, & de Diaconiſſis.

§. I. *Reſolvitur Prima Pars.* 15[illegible].
§. II. *Reſolvitur Secunda Pars de Diaconiſſis.* 157.

QUÆSTIO OCTAVA.

De Subdiaconatu, & aliis Ordinibus Minoribus.

Digitized by Google

DUBIUM PRIMUM.

An Subdiaconatus, & quatuor Minores verè Sacramentum ſint.

§. I. *De eorum Inſtitutione.* 159.
§. II. *Reſolutio Dubii.* 160.
§. III. *Objectiones Solvuntur.* 161.

DUBIUM SECUNDUM.

De Materia, Forma, & Officiis Subdiaconatus, & Minorum Ordinum.

§. I. *De Subdiaconatus, Materia, Forma, & Officiis.* 164.
§. II. *De Materia, Forma, & Officiis quatuor Minorum Ordinum.* 165.

TRACTATUS

DE MATRIMONIO.

QUÆSTIO PRIMA.

De Matrimonio, ut in officium Naturæ.

DUBIUM PRIMUM.

An Matrimonium ſit Res Bona, & Licita?

§. I. *Reſolutio Dubii.* 169.
§. II. *Solvuntur Objectiones.* 171.

DUBIUM SECUNDUM.

An Matrimonium ſit Naturali, ac Divino Jure inſtitutum?

§. I.

§. I. *Reſolvitur Prima Pars.* 175.
§. II. *Reſolvitur Secunda Pars.* 176.

DUBIUM TERTIUM.

An Matrimonium fuerit Præceptum?

§. I. *Reſolutio Prima.* 177.
§. II. *Reſolutio Secunda.* 178.
§. III. *Contrariis fit Satis.* 180.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Matrimonio, ut Sacramentum eſt.

DUBIUM PRIMUM.

An Matrimonium ſit Sacramentum?

§. I. *Reſolutio Catholica.* 181.
§. II. *An Matrimonium conferat Gratiam?* 184.
§. III. *Hæreticorum Argumenta.* 185.
§. IV. *Materia, & Forma Sacramenti Matrimonii.* 187.

DUBIUM SECUNDUM.

Quando Matrimonium in ratione Sacramenti fuerit Inſtitutum.

§. I. *Duæ Priores Reſolutiones.* 188.
§. II. *Tertia Reſolutio, & Quarta.* 190.

DUBIUM TERTIUM.

An poſt Chriſtum Matrimonium ſit in omnibus, illud contrahentibus, Sacramentum?

§. I. *De Matrimonio inter Infideles.* 191.
§. II. *De Matrimonio Fidelis cum Infideli, & Infidelium cum convertuntur ad Fidem.* 193.

Digitized by Google

§. III. *De Matrimonio inter Abſentes.* 194.

DUBIUM QUARTUM.

An Carnalis Commixtio ſit de Integritate Matrimonii?

§. I. *Reſolutio Dubii.* 197.
§. II. *Objectionum Solutio.* 198.

DUBIUM QUINTUM.

Quis ſit hujus Sacramenti Miniſter?

§. I. *Referuntur Opiniones.* 199.
§. II. *Reſolvitur Dubium.* 200.
§. III. *Fundamenta Contrariæ Opinionis.* 202.

QUÆSTIO TERTIA.

De Conſenſu ad Matrimonium Requiſito.

DUBIUM PRIMUM.

An Conſenſus abſolutè requiratur ad Eſſentiam Matrimonii.

§. I. *Conſenſus Requiritur.* 205.
§. II. *An Conſenſus ſuppleri poſſit à Deo?* 207.
§. III. *An Conſenſus debeat exterius exprimi?* ibid.

DUBIUM SECUNDUM.

Qualis debeat eſſe Conſenſus ad Matrimonium.

§. I. *An debeat eſſe de præſenti?* 209.
§. II. *An Conſenſus ſimulatus ſufficiat?* ibid.

DUBIUM TERTIUM.

An Conſenſus in Occulto factus per Verba de præſenti faciat Matrimonium?

§. I.	*An Matrimonium Clandeſtinum fuerit aliquando validum, & licitum?*	212.
§. II.	*An modo validum ſit?*	213.
§. III.	*Objectiones Solutæ.*	214.

DUBIUM QUARTUM.

An Conſenſus Coactus ſufficiat ad Matrimonium?

§. I.	*Aliqua Prænotantur.*	215.
§. II.	*Prior Reſolutio.*	216.
§. III.	*Poſterior Reſolutio.*	217.

DUBIUM QUARTUM.

An Contractus Conditionatus ſufficiat ad valorem Matrimonii.

§. I.	*Reſolutio S. Thomæ.*	220.
§. II.	*Reſolutiones ex prælaudatâ S. Thomæ Doctrina.*	ibid.

DUBIUM SEXTUM.

An ut Matrimonium ſit validum, Requiratur Conſenſus Parentum?

§. I.	*Quædam Prænotantur.*	224.
§. II.	*Reſolutio Dubii.*	225.
§. III.	*Solvuntur Objectiones.*	226.

DUBIUM SEPTIMUM.

Quodnam debeat eſſe Conſenſus Matrimonialis Objectum.

§. I.

§. I. *Reſolutio Dubii.* 229.
§. II. *Solvuntur Objectiones.* ibid.

QUÆSTIO QUARTA.

De Unitate Matrimonii.

DUBIUM PRIMUM.

An Polygamia ſimultanea ſit contra Legem Naturæ.

§. I. *Reſolutio Dubii.* 230.
§. II. *Fit Satis Objectionibus.* 232.

DUBIUM SECUNDUM.

An aliquando licitum fuerit habere plures Uxores?

§. I. *Quædam Præmittuntur.* 233.
§. II. *Reſolutio Dubii.* 234.
§. III. *Fit Satis Objectionibus.* 235.
§. IV. *Quando, & Quibus Prædicta Diſpenſatio data fuerit.* 238.

DUBIUM TERTIUM.

An poſt Legem Evangelicam licitum ſit habere Plures Uxores?

§. I. *Error Lutheri, & aliorum.* 239.
§. II. *Veritas Catholica.* ibid.

DUBIUM QUARTUM.

An liceat Chriſtianis ducere duas, vel plures uxores Succeſſivè?

§. I. *De Eccleſia Latina.* 242.
§. II. *Quid Senſerit, & Sentiat Eccleſia Græca.* 244.
§. III. *An Bigamiæ annexa ſit Irregularitas.* 245.

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO QUINTA.

De Matrimonii Indiſſolubilitate.

DUBIUM PRIMUM.

An Matrimonium Indiſſolubile ſit quoad Vinculum, & quo Jure.

§. I. *Errores circa hoc.* 248.
§. II. *Veritas Catholica.* 249.

DUBIUM SECUNDUM.

Utrùm aliquando potuerit ſuper Matrimonii Indiſſolubilitate Diſpenſari.

§. I. *An potuerit Uxor dimitti?* 250.
§. II. *An ſub Lege Moyſi Dimiſſio Uxoris licita fuerit.* 251.
§. III. *An Uxori repudiatæ licuerit alteri viro nubere.* 253.

DUBIUM TERTIUM.

An Matrimonium Fidelium Profeſſione Religioſà ſolvi poſſit?

§. I. *De Matrimonio rato, non Conſumato.* 255.
§. II. *De Matrimonio rato, & Conſummato.* 258.

DUBIUM QUARTUM.

An Matrimonium in Infidelitate contractum ſolvi poſſit per converſionem unius ad Fidem?

§. I. *Reſolutio Prima.* 259.
§. II. *Reſolutio Secunda.* 260.

DUBIUM QUINTUM.

An Matrimonium Chriſtianorum conſummatum ſolvi poſſit quoad vinculum?

§. I. *Errores, & Opiniones.* 262.
§. II. *Veritas Catholica ex Scriptura.* 263.
§. III. *Eadem Veritas ex Traditione.* 265.
§. IV. *Solvuntur Objectiones.* 266.

DUBIUM SEXTUM.

An inter Chriſtianos locum habeat Divortium?

§. I. *Reſolutio Dubii.* 269.
§. II. *Quæſita Aliqua Soluta.* 270.

QUÆSTIO SEXTA.

De Sponſalibus.

DU-

Digitized by Google

DUBIUM PRIMUM.

Quid ſint Sponſalia, ad quid Inſtituta, & quam Obligationem inducant.

§. I. *Reſolutio Prioris Partis.* 272.
§. II. *Reſolutio Secundæ Partis.* 273.
§. III. *Reſolutio Tertiæ Partis.* 274.

DUBIUM SECUNDUM.

Qua ætate, à quibus Contrahi poſſint Sponſalia, & an Solubilia ſint.

§. I. *Reſolutio Prioris Partis.* 275.
§. II. *Reſolutio Secundæ Partis.* 276.
§. III. *Reſolutio Tertiæ Partis.* 277.

QUÆSTIO SEPTIMA.

De Impedimentis Matrimonii in Generali.

DUBIUM PRIMUM.

An Eccleſia poſſit ſtatuere impedimenta Matrimonii?

§. I. *Aliqua Præmittuntur.* 279.
§. II. *Catholica Veritas.* 280.
§. III. *Contraria Solvuntur.* 283.

Digitized by Google

DUBIUM SECUNDUM.

Quis poſſit in Impedimentis Matrimonii Diſpenſare?

§. I. *Reſolutiones Dubii.* 287.

§. II. *An Epiſcopus poſſit in aliquo caſu diſpenſare?* 289.

§. III. *Quandonam diſpenſatio obtenta ſit irrita?* 291.

QUÆSTIO OCTAVA.

De Impedimentis in Specie.

DUBIUM PRIMUM.

Quæ, & Quot Impedimenta Impedientia.

§. I. *De Eccleſiæ Vetito, & tempore Feriato.* 294.

§. II. *De aliis impedimentis impedientibus.* 295.

DUBIUM SECUNDUM.

An Error, & Conditio dirimant Matrimonium?

§. I. *De Impedimento Erroris.* 297.

§. II. *De Impedimento Conditionis.* 299.

§. III. *An contractæ à ſervis nuptiæ contradicente Domino irritæ ſint?* 382.

DUBIUM TERTIUM.

An Votum dirimat Matrimonium.

§. I.

§. I. *Reſolutio Prior.* 303.
§. II. *Reſolutio Poſterior.* 305.

DUBIUM QUARTUM.

An Cognatio Carnalis, ſit Impedimentum dirimens?

§. I. *Quid ſit Cognatio Carnalis.* 308.
§. II. *De Lineis, & Gradibus Conſanguinitatis.* ibid.
§. III. *In quibus Gradibus Conſanguinitatis olim potuerint, & modò poſſint iniri Conjugia.* 310.
§. IV. *Quo jure Conſanguinitas dirimat Matrimonium.* 312.

DUBIUM QUINTUM.

De Cognatione Spirituali, & Legali.

§. I. *Quid ſit Cognatio Spiritualis, & quomodo Contrahatur.* 314.
§. II. *De Cognatione Legali.* 315.

DUBIUM SEXTUM.

De Impedimento Criminis, & Diſparitatis Cultus.

§. I. *De Crimine.* 316.
§. II. *De Cultus Diſparitate.* 318.

DUBIUM SEPTIMUM.

An Matrimonia Fidelium cum Infidelibus fuerint ſemper prohibita, & quo jure?

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

§. I.

§. I. *De Matrimonio Judæorum cum Gentilibus.* ibid.
§. II. *De Matrimonio Chriſtianorum cum Infidelibus non baptizatis.* 319.

DUBIUM OCTAVUM.

De Matrimoniis Catholicorum cum Hæreticis.

§. I. *Reſolvitur de Validitate.* 321.
§. II. *Reſolvitur, an ſint Licita.* 322.

DUBIUM NONUM.

De Impedimentis, Vis, Ordinis, & Ligaminis.

§. I. *De Vi.* 323.
§. II. *De Impedimento Ordinis.* 324.
§. III. *De Impedimento Ligaminis.* 325.

DUBIUM DECIMUM.

De Impedimento publicæ Honeſtatis, & Affinitatis.

§. I. *De publicæ Honeſtatis Impedimento.* 326.
§. II. *De Impedimento Affinitatis.* 327.

DUBIUM UNDECIMUM.

De Impedimentis Impotentiæ, Raptus, & Clandeſtinitatis.

§. I. *De Impedimento Impotentiæ.* 330.
§. II. *De Impedimento Raptus.* 333.
§. III. *De Impedimento Clandeſtinitatis.* 335.

Vidit

Vidit D. Auguſtinus Maria Alfieri, Clericus Regularis Sancti Pauli, & in Eccleſia Metropolitanâ Bononiæ Pœnitentiarius, pro Eminentiſſimo, & Reverendiſſimo Domino, Domino Proſpero Laurentio Cardinali Lambertini, Archiepiſcopo Bononiæ, ac Sancti Romani Imperii Principe.

Die 23. Junii 1734.

IMPRIMATUR.

Fr. Joſeph Ludovicus de Anduyar Inquiſitor Generalis Bononiæ.

THEO-

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOLOGIÆ SCHOLASTICO-DOGMATICÆ.

TRACTATUS DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

HOc Sacramentum *Extremæ Unctionis* nomen obtinuit, quia inter omnes unctiones extrema eſt. Multas enim unctiones Eccleſia frequentat, nimirum: unctionem catechumenorum in pectore, & inter ſcapulas: unctionem baptizatorum, quæ fit in ſummo vertice: unctionem, quæ per Epiſcopos fit in fronte, alio nomine Confirmatio dicta: unctionem chriſmatis, quâ Sacerdotum manus, Epiſcoporum verò, dum ordinantur, manus, & caput injunguntur: unctionem, quâ Reges inaugurantur: unctionem denique, quâ ſpeciali ritu vaſa ad ſacrificium neceſſaria conſecrantur. Harum poſtrema, & extrema eſt, de qua loquimur; quia non niſi prope exitum ex hac vita confertur: ideoque dici etiam ſolet *Unctio infirmorum, & ſacramentum exeuntium*. Unde Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 3. *de Sacr. Extr. Unct.* ait: *Declaratur etiam, eſſe hanc unctionem infirmis adhibendam, illis verò præſertim, qui tùm periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur: unde & ſacramentum exeuntium nuncupatur.* Ex materia etiam, quâ conſtat, vocatur à Græcis *Oleum Sanctum*: ſic enim in eorum Euchologiis legimus. A' materia verò, & forma ſimul ſumtis à Græcis appellatur etiam oratio cum oleo, juxta Epiſt. Jacobi 5. v. 14. *Orent ſuper eum ungentes cum oleo.* De hac ergo in præſenti Tractatu ſermo erit.

QUÆSTIO I.

De Eſſentia Extremæ Unctionis.

UT hoc ritè expendamus, quæremus primò: An ſit verum novæ legis ſacramentum? Secundò: Quænam ſit ejus materiâ, & formâ.

DUBIUM I.

An Extrema Unctio ſit Sacramentum?

§. I.

Quid in hac Re Sectarii veteres, & moderni Senſerint.

I. DE Waldenſibus, qui, auctore Petro Waldo, ſeculo duodecimo eruperunt, controvertitur apud eruditos: an revera negarint, extremam unctionem eſſe ſacramentum. Affirmat Bellarminus referens Æneam Sylvium, *lib. de Origine Bohemorum*, *cap.* 35. (qui tamen ibi de Wiccleffiſtis, & Huſſitis, non de Waldenſibus loquitur.) Id etiam colligit ex Reynero, contra Waldenſes, *cap.* 5. ubi ait: *Sacramentum unctionis etiam reprobant.*

Alii, inter quos Ivenin, cenſent, Waldenſes improbaſſe quidem ritum, quo extrema unctio à Romana Eccleſia peragitur, & aliquos ejuſdem abuſus; quòd nimirum: tantùm divitibus, & nonniſi pretio daretur:

non tamen abſolutè à ſacramentis eam expunxiſſe. Unde in fidei profeſſione, quam Ladislao Regi obtulerunt: *Sacramenta* (inquiunt) *ſeptenario incluſa numero Eccleſiæ Chriſti utilia eſſe pandimus*. Et inſuper duplicem agnoſcunt in extrema unctione effectum: *Primum, cauſam facilioris ingreſſus ad languentes: Hæc re ſacramentum non eſt. Alterum eſt, res ipſa ſignata tali unctione, quæ tribuitur à Deo in Chriſto. Pro qua re in recta fide, ut languenti fideli id condonetur, præcipuè orandum eſt B. Jacobi præcepto: Infirmatur quis in vobis &c.* Cæterum reprobabant Extremæ unctionis abuſus, quales videbant (aut effingebant) in Presbyteris illius temporis, nimirùm quia ſolis divitibus, & quidem ſoluto pretio dabatur, & propterea plures Sacerdotes, & plura lumina in eo perficiendo adhibebant, quibus impenſis cum pauperes impares eſſent, abſque extrema unctione relinquebantur. Ita ex Reynero. Addunt alii, Waldenſes improbaſſe tantum conſecrationem olei in extrema unctione: ex quo non ſequitur, eam eſſe ſacramentum negaſſe. Sicut Calviniſtæ proſcribunt aquę baptiſmalis conſecrationem, & tamen Baptiſmatis ſacramentum non rejiciunt.

II. Eâdem controverſia eſt de Wicleffiſtis, & Huſſitis. Hos enim extremam unctionem, è ſacramentorum numero expunxiſſe ſentiunt Bellarminus, & alii: quibus favere videtur Æneas Sylvius, *lib. de Orig. Bohem. cap.* 55. Ubi inter errores Wicleffi, & Huſſitarum refert, quòd aſſerant: *Extremam unctionem inter Eccleſiæ ſacra minimè contineri*. Et *in Epiſt. ad Cardinalem de Carvajab*, de Huſſitis dicit: *De Pœnitentia parum ſentiunt, de Confirmatione, & Extrema unctione nihil*. Alii verò putant, Waldenſes, & Huſſitas parum quidem curaſſe, imò & deſpexiſſe Extremam unctionem ſecundùm ritum, quo in Eccleſia Romana perficitur; & in hoc ſenſu Æneam Sylvium fuiſſe locutum: non tamen abſolutè eam à ſacramentis rejeciſſe. Moventur primò. Quia error iſte à Concilio Conſtantienſi inter articulos, quos, *Seſſ.* 8. in Wicleffo proſcripſit, non recenſetur, nec à Wicleffo ipſo in ſuo Trialogo, ubi ſuos errores recenſet, hujus meminit. In eodem etiam Concilio Joannis Hus errores damnati fuerunt, *Seſſ.* 15. nulla hujus mentio. Et meritò: nam cùm Joannes Hus, ut habetur ibi, *Seſſ.* 15. Wicleffi doctrinam in omnibus probaret; ſi ſemel iſte Extremam unctionem non rejecit, nec ille rejeciſſe dicendus eſt. Sed huic controverſiæ parcere exiſtimo. Probabilius tamen, & communiùs tenetur, Waldenſes, & Huſſitas duo tantùm ſacramenta admiſiſſe, & proinde Extremam unctionem rejeciſſe: de quo noſter Alexandre, *Hiſt. Secul.* 11. *&* 12. *cap.* 4. *a.* 13. §. 3. *Secul.* 13. *&* 14. *cap.* 3. *a.* 22. §. 4. Qui tamen, *Secul.* 15. *&* 16. *cap.* 2. *a.* 1. §. 2. Jo. Hus Extremæ unctionis ſacramentum prorſus non rejeciſſe credit.

III. Extra tamen controverſiam apud omnes eſt, Extremam unctionem à Lutheranis, Calviniſtis, aliiſque noſtræ ætatis Sectariis è numero ſacramentorum expungi. Id enim apertè dicit Lutherus, *lib. de Capt. Babylonica*, eam vocans *Deliramentum*. Calvinus, lib. 4. Inſtit. cap. 19. §. 18. *Fictitium* (inquit) *ſacramentum eſt Extrema unctio, hiſtrionica hypocriſis, quâ citra rationem, & ſinè fructu Apoſtolos referre volunt*. Vult enim ritum hunc ad Apoſtolos tantùm ſpectare. Chamierus tamen Calviniſta, licèt admittat etiam ad noſtra tempora extendi, negat tamen eſſe ſacramentum. A' quo tamen diſſentit Dallæus ejuſdem furfuris homo, aſſerens, eam nullo in uſu fuiſſe apud Veteres.

IV. Catholica tamen Eccleſia tenet, ac ſemper tenuit, Extremam unctionem eſſe unum ex ſacramentis novæ legis à Chriſto Domino inſtitutum, & à Jacobo Apoſtolo promulgatum. Ita Triden-

Digitized by Google

Tridentinum, *Seſſ. 14. cap. 1. de Extr. Unct.* Et *Can.* 1. anathema dicens ei, qui contrarium auſus fuerit aſſerere: *Si quis dixerit, Extremam unctionem non eſſe verè, & propriè ſacramentum, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, & à Beato Jacobo Apoſtolo promulgatum, ſed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum; anathema ſit.*

Definiri autem pòteſt Extrema unctio, ex Conc. Florentino, *in Decreto Unionis*, quòd ſit: *Sacramentum novæ Legis, quo ſanamur ſpiritualiter, imò etiam corporaliter, prout animæ expedit.* Vel alio modo: *Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, ut per unctionem, & orationem Sacerdotis infirmus in extremo vitæ muniatur contrà Diaboli inſidias, & ſalutem animæ, imò, ſi ad hanc expedierit, etiam corporis, conſequatur.* Sed ad ſolutionem Dubii veniamus.

§. II.

Veritas Catholica ex Scripturis.

V. Dico. Poteſt ex Scriptura demonſtrari, Extremam unctionem eſſe verè, ac propriè ſacramentum novæ legis. Probo. Tria, etiam juxta Heterodoxos, requiruntur ad ſacramentum novæ legis: ſignum ſenſibile, promiſſio gratiæ, & inſtitutio divina: atqui hæc tria Extremæ unctioni convenire, ex Scriptura poſſunt demonſtrari; ergo &c. Min. prob. ex *cap. 5. Epiſt. Canonica Jacobi*, ubi, *v.* 14. hæc leguntur: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit remittentur ei.* His verbis habetur primò: Signum ſenſibile, Unctio nimirùm olei, & oratio fidei. Secundò: promiſſio gratiæ tali unctioni, & orationi annexa: *Si in peccatis ſit, remittentur ei.* Tertiò: inſtitutio divina ex eo, pro nunc, petitur, quòd homo non poteſt elementum reddere efficax ad producendam gratiam; ergo cùm Jacobus conſtanter affirmet, oleum, cujus meminit, habere conjunctam promiſſionem gratiæ; ſupponit, ad id elevatum fuiſſe à divina inſtitutione, ſicut aqua in Baptiſmo. Sed de hoc infra.

VI. Reſpondet Lutherus, primò: Epiſtolam Jacobi non eſſe Canonicam; & proinde levis roboris eſſe, quod ex ea promitur argumentum. Secundò: Etſi *Eſſet Jacobi Apoſtoli, dicerem* (inquit Lutherus) *non licere Apoſtolo ſuâ auctoritate ſacramentum inſtituere: Hoc enim ad Chriſtum ſolum pertinebat.*

VII. Sed, quoad primum, falſum dicit. Eam enim Epiſtolam ut genuinam Jacobi, & Canonicam agnoverunt Concilia, Laodicænum, Carthaginenſe III. *Seculo IV.* Vetuſtiſſimi etiam Patres. Origenes, *Homil. 7. in Joſue*: Athanaſius, *in Synopſi*. Epiphanius, *Hæreſ.* 76. Hieronymus, *Epiſt. ad Paulinum*. Auguſtinus, *lib. 2. de Doctr. Chriſt. cap.* 8. Antiqui Romani Pont. Nam Innocentius I. *Epiſt.* 3. & Gelaſius I. eam tanquam Canonicam admiſere. Si ergo horum auctoritati non fidimus; unde aliorum Scripturæ librorum ſumemus authenticitatem? An à Luthero? Non latet, aliquos olim dubitaſſe: at numquid hiſce paucis, & ignotis tot clariſſimorum Eccleſiæ luminum auctoritas non prævalebit? Calvinus ipſe hac in re contradicere auſus non eſt. Unde ſolus Lutherus remanet, qui eam rejiciat, *Stramineam* eam vocans.

Quoad ſecundum, ſupponit falſum Lutherus. Nam concedimus & nos, non licere Apoſtolo propriâ auctoritate ſacramentum inſtituere; nec dicimus, Jacobum fuiſſe extremæ unctionis inſtitutorem, ſed merum ſacramenti à Chriſto jam inſtituti promulgatorem.

VIII. Reſpondet Calvinus: *Unctionem*, de qua Jacobus, fuiſſe gratiam curationum, quæ Apoſtolis tunc da-

batur; cui gratiæ promiſſio non erat conjuncta, & ideo nec ſacramentum erat. Unde, *l. 4. Inſt. c. 19. §. 18.* ſimilem facit conceſſioni, quâ, *Marci 6. v. 13.* Chriſtus dedit Apoſtolis virtutem faciendi ſigna, leproſos mundandi, mortuos ſuſcitandi; ubi legitur etiam in curatione ægrorum oleum adhibuiſſe: & coherenter ad hoc Jacobus jubet acceſſiri Presbyteros ad ungendum infirmum. Hæc ad nos non ſpectant, in quibus talia dona ceſſarunt. Unde concludit: *Evanuit gratia illa curationum, quemadmodum & reliqua miracula, quæ ad tempus edi voluit Dominus.... Ut igitur maximè demus, unctionem ſacramentum fuiſſe illarum virtutum, quæ tunc per manus Apoſtolorum adminiſtrabantur; nihil nunc ad nos pertinet, quibus virtutum adminiſtratio commiſſa non eſt.*

IX. Reſpondeo, præfata Jacobi verba perperam à Calvino ad ſanationis donum detorqueri. Tùm quia nec omnes, nec ſoli Presbyteri hoc donum habebant: Tùm quia donum curationum non ſe extendebat ad remiſſionem peccatorum. Tùm quia: unctio hæc ad ſolos fideles ſe extendebat; donum autem curationum, & miraculorum etiam ad infidelium converſionem ordinabatur. Cur ergo Jacobus jubet advocari ſolos Presbyteros? Cur ſuper ſolos ęgrotos? Cur; ut utantur oleo præſcribit? Donum curationum non ſolis Præsbyteris, ſed aliis concedebatur. Dono curationis ſanabantur, non ęgroti ſolùm, ſed claudi, cæci; nec ſolo oleo, ſed cujuslibet materiæ applicatione ſanitas concedebatur: unde Paulus ſudariis, ſemicintiis, Petrus umbrâ ſanitatem infirmis contuliſſe leguntur — Præterea: Jacobi ſententiam non ad eos ſolos Chriſtianos, qui vivebant temporibus Apoſtolorum, pertinere demonſtrant ea, quæ laudatam ſententiam præcedunt, & ſubſequuntur. Ad omnes enim omnium temporum fideles pertinent, nimirum hæc, quæ præcedunt: *Patientes eſtote. Confirmate corda veſtra. Nolite jurare. Triſtatur quis in vobis? Oret. Æque, animo eſt? Pſallat.* Et hæc, quæ ſubſequuntur: *Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini*, certè ad fideles etiam noſtri temporis dirigi poſſunt. Cur ergo iſta, quæ interponit: *Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Eccleſiæ &c.* ad ſolos fideles illius primi temporis reſtringenda ſunt?

X. Sed pergit Calvinus, §. 21. Dato, huic ætati convenire, quod dicit Jacobus; cur non omnes infirmos ſtatim ungunt, ſed unctionem ad extremum vitæ ſpiritum differunt? Cur ſi Jacobus vult induci Presbyteros, ideſt, quoſcumque ſeniores; ipſi ſolos *Sacrificulos*, ideſt, Sacerdotes ad hoc munus admittunt, & ex his unum ſolum? Cur ſi Jacobus ſimplicem, & vulgarem unctionem olei præſcribit; iſti oleum ab Epiſcopo conſecratum exigunt?

XI. Ad hæc dicetur infra. Modò ad primum dico: hoc ſacramentum principaliter dari non ad ſalutem corporis, ſed animæ; ut nimirum ab hac ad aliam vitam tranſeat à reliquiis peccatorum ſoluta: & ideo dum in extremis agit ei confertur, ideoque vocatur *Sacramentum exeuntium* — Ad ſecundum dico: Jacobum velle induci plures Presbyteros, qui orent, non qui ſacramentum miniſtrent: hic enim, ut in aliis ſacramentis, debet eſſe unus, & quidem Sacerdos, ut dicetur. Vel dico: ibi deſignari qualitatem miniſtri, non numerum. Sicut cum dicitur, peccata confitenda eſſe Sacerdotibus; cùm tamen confeſſio uni ſoli fiat. — Ad tertium dico: Jacobum pro materia hujus ſacramenti ſtatuere oleum: quòd verò debeat eſſe conſecratum, pertinet ad ritum cui fundamentum dat ipſe Jacobus, dum ait: *Ungentes eum oleo in nomine Domini*, ideſt, oleo conſecrato. Sed de hoc infra.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Eadem Veritas ex Traditione.

XII. DIco. Extremam unctionem ſacramentum eſſe. Traditione probatur. Primus traditionis teſtis eſt Origenes, *Homil.* 2. *in Levit.* Ubi recenſens remedia, quibus in lege Evangelica Fideles remiſſionem peccatorum conſequi poſſunt; ultimo loco ponit Pœnitentiam cum Extrema unctione: *Eſt adhuc* (inquit) *& ſeptima, licèt dura, & laborioſa per pœnitentiam remiſſio peccatorum; cum lavat peccator in lacrymis ſtratum ſuum... Et cum non erubeſcit Sacerdoti Domini indicare peccatum ſuum, & quærere medicinam, ſecundùm eum, qui ait: Dixi pronuntiabo adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei: in quo impletur, & illud, quod Apoſtolus dicit: Si quis autem infirmatur, vocet Presbyteros Eccleſiæ, & imponant ei manus ungentes eum oleo in nomine Domini.* Hìc Origenes conjungit Pœnitentiam cum Extrema unctione, quæ propterea vocatur à Patribus *Conſummatio, atque perfectio pœnitentiæ chriſtianæ*; & utrique promiſſam aſſerit remiſſionem peccatorum. Unam tamen diſtinguit ab altera; cum Extremæ unctioni materiam aſſignat olei unctionem, quæ Pœnitentiæ non convenit. Perduraverat ergo ad tempora Origenis inunctio olei, de qua Jacobus. Ea unctio erat ritus diverſus, erat ſacramentum; quia ſignum ſenſibile ex divina inſtitutione gratiam conferens.

XIII. Accedit Chryſoſtomus, qui 4. Seculo floruit. Is enim, *l.* 3. *de Sacerdotio*, ait: *Neque enim ſolùm cùm nos regenerant* (de Sacerdotibus loquitur) *ſed poſtea etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent: Infirmatur, inquit, inter vos aliquis? accerſat Presbyteros*. Quibus licèt unctionis expreſsè non meminerit; ex Jacobi ſententia, quam producit, tacitè inſinuatur. Cùm ergo hanc unctionem comparet Baptiſmo; indicat, eam eſſe ſacramentum, ſicut Baptiſmus: & verba Sacerdotis orantis ſuper infirmum ejuſdem virtutis eſſe, ſicut verba baptizantis ſuper Catechumenum.

XIV. Tertius eſt Innocentius I. qui circa ann. 402. ſedit. Rogatus enim à Decentio Epiſcopo Eugubino, primò: Num ſententia S. Jacobi de infirmis oleo inungendis per Sacerdotes intelligatur. Secundò: num hæc inunctio à ſolis Presbyteris, an etiam ab ipſis Epiſcopis perfici queat. Tertiò: an etiam laicus in ſua, vel aliorum neceſſitate oleo iſto uti poſſit. Quartò: num vacantes pœnitentiæ publicæ iſto oleo ungi poſſit — Quibus reſpondet Innocentius, c. 8. *Quod non eſt dubium* (ſententiam Jacobi) *de Fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui ſancto oleo chriſmatis perungi poſſunt; quo ab Epiſcopo confecto, non ſolùm Sacerdotibus, ſed omnibus uti chriſtianis licèt in ſua, aut ſuorum neceſſitate inungendo. Cæterum illud ſuperfluum videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium eſt. Nam idcirco de Presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi, occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterum ſi Epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit, aliquem à ſe viſitandum, & benedicere, & ungere chriſmate, ſinè cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum chriſma conficere. Nam pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur, quomodò unum genus putatur poſſe concedi?* His fatetur Innocentius, non eſſe dubium, Extremam unctionem ex ſententia Jacobi deduci; miniſtrum ejus eſſe Presbyterum, & à fortiori jure Epiſcopum; Epiſcopi eſſe ſacrum chriſma conficere: pœnitentibus publicis conferri non poſſe, quia genus eſt ſacramenti, & quibus reliqua ſacramenta negantur, nec iſtud poſſe concedi. Neſcio quid clarius afferri poſſit.

XV. Sed dicit inter alios Forbeſius,

Inſtruct.

Digitized by Google

Inſtruct. Theol. l. 9. c. 6. §. 7. Si Decentius dubitavit de Extrema unctione; ergo non erat ejus uſus tunc temporis adeo exploratus. Secundò: ſi Innocentius dicit, non ſolùm Sacerdotes, ſed etiam laicos poſſe inungere; ergo non loquitur de Extrema unctione, quam nos aſſerimus, cujus ſolos Sacerdotes ponimus eſſe Miniſtros.

Reſpondeo ad primum, quod Decentii dubium abſque omni fundamento fuiſſe declarat Innocentius dicens. *Non eſt dubium*. Nec quod aliquis particularis Epiſcopus ſubdubitaverit, arguit totam Eccleſiam dubitaſſe. Deinde Decentii dubium non erat de ſubſtantia Extremæ unctionis, ſeu an eſſet ſacramentum; ſed an ex epiſtola Jacobi deduceretur: an ejus miniſter poſſet eſſe Epiſcopus, an poſſet pęnitentibus dari. Quot autem dubia excitantur etiam de Baptiſmo; cùm tamen, quin ſacramentum ſit, nemo dubitet?

Ad ſecundum dico: inungendo ſumi paſſivè; nec Innocentium ibi loqui de miniſtro, ſed de ſubjecto capaci ſacramenti. Quaſi dicat, non ſolos Sacerdotes eſſe inungendos, quando infirmantur, ſed etiam quoſvis alios Chriſtianos hoc petentes; vel per ſe, ſi poſſint, vel per alios, ſi non poſſint, dummodo de numero pęnitentium non ſint: his enim, niſi priùs reconciliatis Eccleſiæ, nullum ſacramentum adminiſtrari poteſt.

XVI. Quartus eſt S. Auguſtinus, qui, *l. 1. de Baptiſmo, c. 10.* quatuor potiſſimum novæ legis ſacramenta prædicat, Baptiſmum, Extremam unctionem, Euchariſtiam, & Pęnitentiam: *Si ergo* (inquit) *ad hoc valet quod dictum eſt in Evangelio*: Deus peccatorem non audit; *ut per peccatorem ſacramenta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel ſuper aquam Baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur?* Idem, *Serm. 215. de tempore* (ſeu, ut alii volunt, Cæſarius, Serm. 265. in Appendice) *Quoties aliqua infirmitas ſupervenerit, corpus, & ſanguinem Chriſti ille, qui ægrotat, accipiat; & inde corpuſculum ſuum ungat, ut illud, quod ſcriptum eſt impleatur in eo:* Infirmatur aliquis, inducat Preſbyteros.... *Videte, fratres, quia qui in infirmitate ad Eccleſiam cucurreret, & corporis ſanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere.*

XVII. Apertiùs autem ſextò ſeculo id teſtatur S. Gregorius Magnus, in Sacramentario, ubi materiam, & formam, effectum, & ritum ſacramenti Extremæ unctionis deſcribit. Primò enim, conſecratio olei fit feriâ 5. in Cęna Domini: *Tunc* (inquit) *offertur Pontifici oleum, & benedicit illud tàm ipſe, quàm omnes Preſbyteri ad ungendum infirmum*. Secundò: ſubjicit orationem ad infirmum ungendum. Tertiò: poſtulationem ſanitatis mentis, & corporis pro eo. Quartò: conſummationem ſacramenti pręcipit, his verbis fieri: *Ut mittere digneris ſanctum Angelum tuum, qui famulum tuum in anguſtiis, & neceſſitatibus laborantem conſolationibus tuis attollat, quibus & de præſenti conſequatur auxilia, & æterna remedia comprehendat.*

Subſequentium ſeculorum teſtimonia tàm Patrum, quàm Conciliorum omitto. Ea quis videre poterit apud noſtrum Alexandre, *Theol. Dogm. & mor. de Extr. unct. art. 1.* Ivenin, *Comment. hiſt. & dogm. de Extr. unct. c. 2.* Boucat, *Deſſert. 5. de Extr. unct. art. un. §. 2.* & alios. Ex quibus evidenter deducitur, Innocentium I. non fuiſſe Extremæ unctionis, ejuſque uſus auctorem, ſed quod Eccleſia à tempore Apoſtolorum acceperat, tradidiſſe. Si enim aliquod novum propoſuiſſet; non defuiſſent, qui eam novitatem potiùs reſpuerent, quàm poſterioribus ſeculis traderent obſervandam.

XVIII. Verùm ad penitus conterendam Heterodoxorum duritiem, teſtimonium etiam Eccleſiæ Græcæ præſtat afferre. Poſſem Studioſum remittere ad

Digitized by Google

re ad Leonem Allatium, qui, *lib. 3. de Conſenſione Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali*, auctoritate doctiſſimorum Græcorum hoc oſtendit. Poſſem ad Græcorum Euchologia ipſum remittere, in quibus reperitur ritus Extremam unctionem conferendi cum orationibus, quæ iodicant, eam eſſe ſacramentum; ut videre eſt apud Goarium, *in Officio Sancti Olei* Solùm proferam teſtimonia Eccleſiæ Græcæ recentioris; quæ eſtò in multis à Latina diſcors, in hoc tamen cum ea concors eſt.

Jeremias ergo in cenſura, quam fecit ſuper confeſſionem Auguſtanam Lutheranorum, *c. 7.* ait: *Quæ in ea ipſa Catholica rectè ſentientium Chriſtianorum Eccleſia tradita ſunt nobis Myſteria, utique ſeptem ſunt, videlicet: Baptiſma, Chriſma divini unguenti, ſacroſancta Communio, Manus impoſitio, Matrimonium, & ſanctum Oleum.*

Concilium Conſtantinop. ſub Parthenio, *anno* 1642. celebratum contra Cyrillum Lucari, & Calvini dogmata; tanquam hæreticum, & Catholicæ Orientalium religioni contrarium, inter cætera damnat, num. 15. Quòd *Negat ſacramenta quinque: Sacerdotium, ſacram unctionem, ſacrum Oleum, confeſſionem cum pœnitentia, & honorabiles nuptias: quæ omnia ut ſacra, & divinam gratiam conferentia, antiqua nobis traditio reliquit.*

Item Synodus Hieroſolymitana ſub Doſitheo, *anno* 1672. contra eundem Cyrillum factum Calviniſtam congregata, Cap. 5. *Cyrillo* (inquit) *dogmatizanti, & credenti, non eſſe ſeptem Eccleſiæ ſacramenta, videlicet: Baptiſmum, Confirmationem, Pœnitentiam, Euchariſtiam, Ordinem, Extremam unctionem, & Matrimonium, juxta Chriſti diſpenſationem, Apoſtolorumque traditionem, nec non & Eccleſiæ conſuetudinem; ſed mentienti duo tantùm à Chriſto in Evangelio fuiſſe tradita, Baptiſmum ſcilicet, & Euchariſtiam .... Anathema.* Et altera Synodus Conſtantinopolitana ſub Dionyſio Patriarcha, *anno* 1672. enumerans Eccleſiæ ſacramenta: *Septimum* (inquit) *eſt unctio, quam vocamus factam cum precibus unctionem. Hujus duplex effectus eſt, animæ nimirum, corporiſque ſanatio.* Ecce Calviniſtas, alioſque Sectarios negantes Extremam unctionem eſſe ſacramentum, ab utraque Eccleſia, Latinâ, & Græcâ quamvis ſchiſmate ſeparatâ, damnatos:

XIX. His omnibus adjungi poteſt congruentia, quam aſſignat S. Th. *in Supplem. 3. p. q. 29. art. 1.* his verbis: *In his, quæ Eccleſia viſibiliter operatur, quædam ſunt ſacramenta, ut Baptiſmus, quædam ſacramentalia, ut Exorciſmus. Quorum eſt hæc differentia: quòd ſacramentum dicitur illa actio Eccleſiæ, quæ attingit ad effectum principaliter intentum in adminiſtratione ſacramentorum: ſed ſacramentale dicitur illa actio, quæ quamvis non pertingat ad illum effectum; tamen ordinatur aliquomodo ad illam actionem principalem Effectus autem intentus in adminiſtratione ſacramentorum, eſt curatio morbi peccati. Unde Iſaiæ 27.* Hic eſt omnis fructus, ut tollatur peccatum. *Et ideo cùm ad hunc effectum pertingat Extrema unctio, ut ex verbis Jacobi patet, nec ordinetur ad aliud ſacramentum, quaſi ei annexum; conſtat, quòd Extrema unctio non eſt ſacramentale, ſed ſacramentum.*

XX. Altera eſt, quam proponit Catechiſmus Rom. *de Extr. unct. n. 1.* Decuit ſummam Dei bonitatem, ut homini pro quocumque hujus vitæ ſtatu, provideret de remediis, quibus vitæ ſpiritualis exordium, progreſſum, & tandem terminum, qui eſt vita æterna, conſequeretur; ergo ſicut, ut primò ad vitam ſpiritualem naſceretur, inſtituit Baptiſma; ut roboraretur in fide, Confirmationem; ut in ea nutriretur, Euchariſtiam; ut à morbo ſanaretur, Pœnitentiam: ita, & maximè ut ab hac mortali ad æternam, & immortalem vitam feliciter tranſiret, & contra pericula, quæ in eo puncto circumſtant eum muniret, decuit,

decuit, ut ei per Extremam unctionem auxilia pararet.

§. IV.

Heterodoxorum Objectiones.

XXI. Primò objiciunt. Sacramentum propriè dictum debet eſſe à Chriſto inſtitutum: ſed Extremam unctionem à Chriſto fuiſſe inſtitutam nullibi legimus in Scriptura; ergo &c. Min. probatur. Quod enim, *Marci 6. v.* 13. legitur, quòd Chriſti accepto mandato diſcipuli *Dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægrotos, & ſanabant*, non eſt ad rem. Tùm quia: ibi agitur de unctione ad ſananda corpora, non animas. Tùm quia ſi virtus ad ejiciendos Dæmones ſacramentum non erat; cur virtus curandi ægrotos ſacramentum cenſendum erit?

Rurſus: S. Jacobus in citata Epiſtolà præſcribit quidem modum ungendi infirmos; ſed non dicit ſe hoc accepiſſe à Chriſto, ſicut dicit Paulus de Eucbariſtia 1. Cor. 11. v. 23. *Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis*; ergo hunc ritum non merè promulgavit, ſed revera primus inſtituit.

XXII. Reſpondeo, neg. min. Ad ejus primam probationem contendunt multi, ſacramentum hoc fuiſſe à Chriſto inſtitutum, *Marci 6.* cum dedit diſcipulis virtutem, ut oleo infirmos curarent: nec enim tantum ad curanda corpora, ſed potiùs ad curandas animas eos mittebat. Addentes, quod ſi ad ſolius corporis ſanationem eos miſiſſet, nihil neceſſe erat, ut oleo uterentur; cum verbo, tactu, aliiſque modis miraculoſas ſanationes potuiſſent facere, ſicut de facto feciſſe leguntur. Ita probabiliter.

Alii verò forte probabiliùs ſentiunt, *cap. 6. Marci*. Extremam unctionem fuiſſe quidem inſinuatam, ſed non inſtitutam; & unctionem illam, quam adhibebant Apoſtoli adumbraſſe quidem ſacramentum Extremæ unctionis; ſed ſacramentum tunc non fuiſſe, nec virtutem habuiſſe, niſi ad ſananda corpora: ac proinde Tridentinum, *Seſſ. 14. de Extr. unct. c. 1.* dicit, *Apud Marcum quidem inſinuatum* à Chriſto fuiſſe, non dicit *inſtitutum*. Et S. Th. *q. 29. Supplem. a. 3. ad 1.* ait: *Tamen etiam de Olei unctione fit mentio in Evangelio Marci 6. ubi dicitur, quòd Apoſtoli oleo ungebant infirmos.*

Moventur autem ad exiſtimandum, unctionem illam, de qua *Marci 6.* non fuiſſe adhuc ſacramentum. Primò: quia adhibebatur indifferenter omnibus ægrotis, ſive decumbentibus, & in periculo vitæ conſtitutis, ſive aliis. Secundò: ſive baptizatis, ſive non baptizatis; cùm non legatur, eos, quos ungebant, Apoſtolos priùs baptizaſſe: cùm tamen hujus ſacramenti ſoli baptizati capaces ſint. Tertiò: quia Apoſtoli nondum erant Sacerdotes, cùm fuerint ordinati ſolùm in ultima Cœnâ: conſtat autem hujus ſacramenti miniſtrum ſolùm eſſe Sacerdotem; nec ullum diſpenſationis à Chriſto factæ extat argumentum. Quartò: Illa unctio ſanativa corporum poterat ad ſummum ordinari ad excitandam, & ſtabilendam fidem; & ad hunc finem ordinabat etiam Chriſtus ſanationes, quas faciebat: non tamen exiſtimandum eſt, quòd illa unctio per ſe, & ex opere operato ſanaret animas, ſeu gratiam ſanctificationis conferret: ſed ſacramenta novæ legis debent per ſe, & ex opere operato conferre gratiam, & non ſolum excitare fidem, quâ deinde juſtificemur, ut contra modernos Sectarios oſtendimus; ergo &c.

XXIII. Probabilius ergo cenſeo, Extremam unctionem fuiſſe à Chriſto inſtitutam poſt illius à mortuis reſurrectionem, poſt inſtitutum ſacramentum Pœnitentiæ. Cùm enim ex Tridentino Extrema unctio ſit conſummativa ſacramenti Pœnitentiæ; credibile eſt, quòd poſt iſtud fuerit inſtituta in eſſe ſacramenti: & quod ad hoc reſpexerit Jacobus in ſua Epiſto-

piſtola. Et huc etiam trahi poſſunt verba S. Leonis, *Serm. 1. de Aſcenſione*, dicentis: *Hi dies, qui inter reſurrectionem, Aſcenſionemque fluxerunt, non otioſo tranſierunt decurſu; ſed magna in eis confirmata ſunt ſacramenta, magna revelata myſteria*.

XXIV. Huic doctrinæ ſuffragatur S. Th. *q. 29. Supplem. a. 3.* Ubi rejectâ opinione quorumdam volentium, Chriſtum hoc ſacramentum, ſicut & Confirmationis, per ſe non inſtituiſſe, ſed Apoſtolis inſtituendum dimiſiſſe, ait: *Et ideo alii dicunt, quòd omnia ſacramenta Chriſtus inſtituit per ſeipſum: Sed quadam per ſeipſum promulgavit, qua ſunt majoris difficultatis ad credendum: quadam autem Apoſtolis promulganda reſervavit, ſicut Extremam unctionem, & Confirmationem. Et hac opinio pro tanto videtur probabilior. Quia ſacramenta ad fundamentum legis pertinent: & ideo ad Legiſlatorem pertinet eorum inſtitutio. Et iterum, quia ex inſtitutione efficaciam habent, qua in eis nonniſi divinitùs ineſt.*

XXV. Nec dicas: nullibi in Evangelio legi factam à Chriſto ejuſmodi inſtitutionem — Nam reſpondet S. Th. laudato loco, ad 1. *Quod multa Dominus fecit, & dixit, qua in Evangelio non continentur. Illa enim pracipuè curaverunt Evangeliſta tradere, qua ad neceſſitatem ſalutis, & Eccleſiaſtica diſpoſitionis pertinent. Et ideo potiùs inſtitutionem Baptiſmi, & Pœnitentia, & Euchariſtia, & Ordinis factam à Chriſto narraverunt, quàm Extrema unctionis, & Confirmationis; qua neque ſunt de neceſſitate ſalutis, neque ad diſpoſitionem, ſive diſtinctionem Eccleſia pertinent. Tamen etiam de Olei unctione fit mentio in Evangelio, Marci 6. ubi dicitur, quòd Apoſtoli* Oleo ungebant infirmos.

XXVI. Objiciunt ſecundò. Unctio noſtra non eſt ea, de qua loquitur S. Jacobus. Nam ea eſt unctio ad ſanitatem corporis, noſtra ad ſanitatem animæ. Secundò: illa ſanitatem conferebat ratione fidei: *Oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus:* noſtra ſanat animam ex opere operato. Tertiò: unctio noſtra ortum habet ab Hæreticis Heracleonitis, teſte S. Irenæo, *l. 1. c. 18.*

XXVII. Ad hæc ex parte reſpondi ſupra, §. 2. *num. 9.* Nunc addo falſum eſſe, unctionem, de qua S. Jacobus, ad ſolam corporis ſanitatem datam fuiſſe. Ad eam enim conferendam jubentur advocari Presbyteri Eccleſiæ: ad ſanandum autem tantùm corporaliter vocandi ſunt medici, vel qui gratiam habent curationum, quæ nec omnibus, nec ſolis Eccleſiæ Presbyteris conceditur. Verbum *Alleviabit*, ſeu *Relevabit* ſignificat effectum ſanitatis tùm corporis, tùm animæ; & idem valet, quod eriget eum à corporis, & animæ anguſtiâ, quam morituri patiuntur: ita ut ab anguſtiis animæ, ob peccatum, ſeu peccati reliquias, erigat abſolutè, & de facto, ſi infirmus ſit diſpoſitus: ab anguſtiis verò etiam corporis erigat, ſi ejus ſaluti æternæ expedierit.

Ad ſecundum dico: Jacobum velle, quòd *Oratio fidei ſalvabit &c.* non quia ſolis fidei Miniſtris tribuat effectum unctionis; ſed quia oratio ſuper infirmum valet, quando naſcitur à fide Eccleſiæ, cujus miniſter intendit perſonam gerere. Vel quia pro ſolis fidelibus eſt inſtituta illa unctio: vel quia magnum Myſterium continet, quod ſola fide concipitur.

Ad tertium de Heracleonitis dicit S. Auguſtinus, *l. de Hareſibus, c. 16.* iſtos hæreticos *Novo modo morientes ſuos quaſi redimere, ideſt, per oleum, balſamum, & aquam, & invocationes, quas hebraicis verbis dicunt ſuper capita eorum*. Damnantur ergo, quia modo novo, & à modo Eccleſiæ diverſo morientes ſuos ungebant.

XXVIII. Objiciunt tertiò. Patres priorum ſæculorum, & Eccleſiaſtici Scriptores Extremæ unctionis non meminere. Nec Euſebius, *l. 3. de vita Conſtantini*, ejus ſupremа deſcribens. Nec S. Athanaſius *in vita S. Antonii*,

nec S. Gregorius Nazianzenus, *in Vita ſororis Gorgoniæ*. Nec alii. Meminiſſent autem, ſi in uſu fuiſſet.

XXX. Reſpondeo: ex ſilentio præfatorum Scriptorum, & aliorum nihil concludi adversùs uſum Extremæ unctionis illis temporibus; cùm illum atteſtentur Origenes, Chryſoſtomus, Innocentius I. Auguſtinus, & alii illorum ſeculorum Patres, ut ſupra diximus. Nam neque ullam Viatici ab eis, quorum exitum ſcribebant, ſuſcepti, mentionem fecerunt: cùm tamen vetus Eccleſiæ regula morituris illud præſcriberet. De qua Nicæna Synodus, *Can.* 13. dicit: *De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua, regulariſque ſervabitur: ita ut ſi quis egreditur è corpore, ultimo, & neceſſario viatico minimè privetur.* Dici etiam poteſt, Auctores illos deſcribendo viros illos in pœnitentia mortuos fuiſſe; tacitè indicaſſe Extremam unctionem ſuſcepiſſe, quæ pœnitentiæ conſummatio eſt. Accedit, quòd primis illis ſeculis multi differebant Baptiſmum uſque ad mortem. Unde hi non ſuſcipiebant Extremam unctionem, cuſtoditâ per illud breve tempus innocentiâ baptiſmali.

XXX. Objiciunt quartò. Oleum infirmorum, de quo Jacobus, ad ungendos infirmos, non eſt ſacramentum. Primò: quia, præter oleum infirmorum, datur etiam oleum catechumenorum in ipſa Eccleſia Romanâ: hoc autem nemo dixerit eſſe ſacramentum. --- Secundò: Chriſtus ſacramenta ſua prior ipſe exhibuit; voluit enim baptizari, & Euchariſtiam ſumere, Oleum autem Extremæ unctionis non exhibuit --- Tertiò: ſacramenta novæ legis in aliquo ex veteribus præfigurata fuerunt: Extrema autem unctio in nullo præfigurata fuit.

XXXI. Reſpondeo: neg. aſſumtum. Ad primam probat. dico cum S. Th. q. 29. Supplem. a. 1. ad 1. *Quòd oleum, quo Catechumini inunguntur, ſua unctione non perducit ad peccati remiſſionem; quia hoc ad Baptiſmum pertinet, ſed aliquo modo ad Baptiſmum diſponit... Et ideo illa unctio non eſt ſacramentum, ſicut unctio Extrema;* de qua dicit Jacobus: *Si in peccatis ſit remittentur ei;* & ideo eſt ſacramentum.

Ad ſecundum dicit S. Tho. citatâ q. 29. a. 3. ad 3. *Quòd Chriſtus non exhibuit aliquod ſacramentum, niſi quod ipſe accepit in exemplum. Accipere autem Pœnitentiam, & Extremam unctionem, ſibi non competebat; quia ſinè peccato erat, ideo ipſe non exhibuit.*

Ad tertium. Dicit idem S. Th. dictâ q. 29. a. 1. ad 2. *Quòd hoc ſacramentum immediatè hominem ad gloriam diſponit, cùm exeuntibus à corpore detur. Et quia in veteri lege non erat tempus adhuc perveniendi ad gloriam; quia* neminem ad perfectum adduxit lex (Hebr. 7.) *ideo iſtud ſacramentum præfigurari non debuit per aliquod ſacramentum ſibi reſpondens; ſicut per figuram ejuſdem generis: quamvis per figuras remotas aliquomodo figuratum ſit in omnibus curationibus, quæ leguntur in veteri Teſtamento.*

XXXII. Si quæras: An Extrema unctio ſit unum ſacramentum? --- Reſpondeo affirmativè cum S. Th. *q.* 29. *Suppl. a.* 2. Quamvis enim in hoc ſacramento iterentur unctiones in diverſis partibus corporis: quia hæ omnes ſunt de ſignificatione ejuſdem ſacramenti; ideò nnn tollunt ſacramenti unitatem: *Sicut patet in Euchariſtia; quia refectio corporalis, quæ ſignificat ſpiritualem, non poteſt eſſe, niſi per cibum, & potum: & ſimile eſt in hoc ſacramento: quia curatio interiorum vulnerum non poteſt perfectè ſignificari, niſi per appoſitionem medicinæ ad diverſas vulnerum radices. Et ideo plures unctiones ſunt de perfectione hujus ſacramenti.*

DUBIUM II.

Quænam ſit Extremæ Unctionis Materia.

§. I.

De Materia Remota.

I. Duplicem in ſacramentis diſtinguunt Theologi materiam, ut diximus, *de Sacram. in Genere*: remotam unam, proximam alteram. Remota eſt res ſenſibilis, quæ ad ſacramenti ſignificationem aſſumitur. Proxima verò eſt actio applicans rem illam ſenſibilem ſubjecto. Sic aqua eſt in Baptiſmo materia remota; ablutio autem, ſeu immerſio eſt materia proxima. Nunc de materia remota.

II. Lutherus, qui licèt neget Extremam unctionem eſſe ſacramentum ſtrictè ſumtum; admittit tamen eſſe ſacramentum in ſenſu lato, ſeu quoddam ſacramentale: adhuc tamen negat, oleum abſolutè requiri, lib. de Captivit. Babyl. *Hoc ipſum* (inquit) *cautè, ac de induſtria Jacobus prævidit, dum promiſſionem ſanitatis, & remiſſionem peccatorum non tribuit unctioni, ſed orationi.* Non miniſtri quidem, ſed ſuſcipientis.

III. Quia verò oleum poteſt confici ex olivis, aut ex aliis rebus; poteſt eſſe ſimplex, vel mixtum alio liquore, conſecratum, vel non conſecratum, ab Epiſcopo, vel à ſimplici Presbytero: de his omnibus erit ſermo. Calvinus rejicit Epiſcopi conſecrationem, *l. 4. Inſt. c. 19. §. 21.* eamque de more dicteriis laceſſit, dicens: *Jacobus dum ſimpliciter ungi infirmos jubet, non aliam unctionem mihi ſignificat, quàm vulgaris olei; nec aliud habetur in Marci narratione. Iſti oleum non dignantur, niſi ab Epiſcopo conſecratum: hoc eſt multo halitu calefactum, multo murmure incantatum, & novies flexo genu ſalutatum &c.* Waldenſes etiam quamlibet rei conſecrationem, ſive ab Epiſcopo, ſive à Presbyteris factam rejiciebant. In contrarium tamen ſtat Eccleſia tàm Latina, quàm Græca. Unde

IV. Dico primò. Materia remota hujus ſacramenti eſt oleum olivarum. Ita S. Th. *q. 29. Supplem. a. 4.* & cum eo omnes Doctores. Et eſt de fide. Conſtat enim ex Jacobo, cap. 5. dicente, v. 14. *Ungentes eum oleo.* Ex traditione, & praxi Eccleſiæ. Unde Concilium Florentinum, in Decreto unionis: *Quintum ſacramentum* (inquit) *eſt Extrema unctio, cujus materia eſt oleum olivæ per Epiſcopum benedictum.* Et Tridentinum, *Seſſ. 14. c. 1.* relatis Jacobi verbis, & continua praxi ait, quibus *intellexit Eccleſia, materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum. Nam unctio aptiſſimè Spiritus Sancti gratiam, quâ inviſibiliter anima ægrotantis inungitur, repræſentat.*

Unde S. Tho. *a. 4.* citato, *in Corp.* ait: *Spiritualis ſanatio, quæ in fine adhibetur, debet eſſe perfecta, quia poſt eam alia non relinquitur, & lenis, ut ſpes, quæ exeuntibus eſt maximè neceſſaria, non frangatur, ſed foveatur. Oleum autem lenitivum eſt, & penetrativum uſque ad intima, & etiam diffuſivum. Et ideo quantùm ad utrumque prædictorum eſt conveniens materia hujus ſacramenti. Et quia oleum principaliter nominatur olivæ liquor; cum alii liquores ſolùm ex ſimilitudine ad ipſum, olei nomen accipiant: ideo oleum olivæ etiam debet eſſe, quod aſſumitur in materia hujus ſacramenti.* Hinc etſi nec S. Jacobus, nec Tridentinum exprimant, oleum Extremæ unctionis debere eſſe ex olivis expreſſum; de hoc tamen debent intelligi, dum abſolutè illud vocant *Oleum*. Sicut dum quis abſolutè dicit *Panem*, de pane triticeo intelligendus eſt. Tùm quia: id expreſsè dicit Florentinum, per quod & S. Jacobus, & Tridentinum explicari debent.

Hac ratione, ut obſervat S. Thomas, ibi *ad 2.* oleum potiùs adhibetur, quàm vinum: *Quia vinum ſa-*

nat mordendo, ſed oleum leniendo: Et ideo curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam, quàm ad hoc ſacramentum. Quamvis autem *oleum olivæ non ubique creſcat, tamen de facili poteſt ad quemlibet locum transferri. Et præterea hoc ſacramentum non eſt tantæ neceſſitatis, quòd exeuntes ſinè hoc ſacramento non poſſint ſalutem conſequi*, ut obſervat S. Tho. ibidem, *ad* 3.

V. Materia autem hujus ſacramenti debet eſſe oleum ſimplex, non balſamo, vel alio liquore mixtum. Unde ſi miſceatur balſamum, ſeu alius liquor, cenſent plures violari Eccleſiaſticum præceptum. Imò ſi fieret tanta mixtio, ut vel oleum eſſe deſinat, vel non ſit unctio olei, non erit ſufficiens materia. Rationem autem dat S. Thomas, a. 4. citato, ad 1. *Quia balſamum propter odorem pertinet ad bonitatem famæ, quâ de cætero non indigent propter ſe exeuntes; ſed indigent tantùm nitore conſcientiæ, qui per oleum ſignificatur* — Nec obeſt quòd Innocentius I. ſupra laudatus, *Dub. præced. in Ep. ad Decentium*, vocet ipſum *Oleum chriſmatis*. Nam vel ibi ſumit chriſma genericè, pro ut idem eſt ac *oleum Unctionis*: vel vocat oleum chriſmatis, ideſt oleum benedictione conſecratum. Conſtans enim eſt apud Eccleſiam, tùm Latinam, quàm Græcam, materiam Extremæ unctionis eſſe oleum ſimplex nullo liquore permixtum.

VI. Dico ſecundò. Materia hujus ſacramenti debet eſſe oleum conſecratum, & quidem ab Epiſcopo. Eſt contra Calvinum, alioſque Sectarios. Prior pars, quòd oleum debeat eſſe benedictum, ſeu conſecratum, conſtat ex perpetua Eccleſiæ conſuetudine; cujus teſtes ſunt quotquot de hoc ſacramento ſcripſerunt: eamque confirmarunt Eugenius IV. in decreto pro Armenis, & Concilium Tridentinum. Congruentias autem exhibet S. Th. q. 29. Supplem. ſepè laudatâ, a. 5. *Prima eſt: Quia omnis efficacia ſacramentorum à Chriſto deſcendit. Et ideo ſacramenta illa, quibus ipſe eſt uſus, habent efficaciam ex ipſo uſu ſuo; ſicut tactu ſuæ carnis vim regenerativam contulit aquis. Sed hoc ſacramento non eſt uſus, nec aliqua corporali unctione; & ideo in omnibus unctionibus requiritur ſanctificatio materiæ. Secunda cauſa eſt, propter plenitudinem gratiæ, quæ confertur; non ſolùm ut tollat culpam, ſed etiam reliquias culpæ, & infirmitatem corporis. Tertia eſt ex hoc, quòd effectus ejus corporalis, ſcilicet, ſanatio corporalis, non cauſatur ex materiæ naturali proprietate; & ideo oportet, quòd hæc efficacia ſibi per ſanctificationem detur.* Hinc vocatur *Oleum ſanctum* ab Hincmare Remenſi: *Oleum ſanctificatum* à Jona Aurelianenſi: *Oleum ſacrificatum* à Concilio Aquiſgranenſi.

VII. Poſterior verò pars, quòd debeat eſſe conſecratum ab Epiſcopo, colligitur ex Innocentio I. *Ep. laudatâ ad Decentium*, ubi ait: *Quo oleo ab Epiſcopo confecto &c.* Ex Gregorio etiam Magno dicente in ſuo Sacramentario: *Tunc offertur Pontifici oleum, & benedicit illud &c.* Id ſtatuunt: Florentinum in decreto unionis dicens, quòd materia hujus ſacramenti *Eſt oleum olivæ ab Epiſcopo benedictum*: & Tridentinum, ſeſſ. 14. de Extr. unct. c. 1. *Intellexit Eccleſia, materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum.* Rationem autem dat S. Thomas ſæpe citatâ *q. 29. Suppl. a. 6.* dicens: ſacramenti *Efficacia primò eſt à Chriſto, & ab ipſo in alios deſcendit ordinatè, ſcilicet, in populum mediantibus miniſtris, qui ſacramenta diſpenſant, & in miniſtros inferiores mediantibus ſuperioribus, qui materiam ſanctificant. Et ideo in omnibus ſacramentis, quæ indigent materiâ ſanctificatâ, prima ſanctificatio materiæ fit per Epiſcopum, & uſus quandoque per Sacerdotem; ut oſtendatur Sacerdotalis poteſtas ab Epiſcopali derivata, ſecundùm illud Pſalm.* 132. Sicut unguentum in Capite, *ſcilicet in Chriſto*, quod *priùs* deſcendit in barbam Aaron, *deinde* uſque ad oram veſtimenti.

VIII. Quod in hac parte etiam inter Catholicos Doctores controverti-

tur,

tur, eſt: An hæc olei benedictio ita de eſſentia hujus ſacramenti ſit; ut ſi oleum, vel non ſit benedictum, vel ab Epiſcopo benedictum non ſit, ſacramentum ſit nullum.

Aliqui, inter quos Sylvius ad præfatum art. affirmativè reſpondent. Dicentes, nec Pontificem diſpenſare poſſe, ut hujus olei benedictio ab alio fiat, quàm ab Epiſcopo; & multò minus, ut oleo non benedicto ſacramentum conferat: quia putant materiam eſſentialem Extremæ unctionis eſſe oleum, ut benedictum, & quidem ab Epiſcopo. Unde ajunt, Concilia Florent. & Tridentinum pro materia hujus ſacramenti non aſſignare oleum præciſè, ſed oleum ab Epiſcopo benedictum. Et putant ſibi favere S. Thomam, qui loco ſupra citato diſtinguit inter ſacramenta, quorum materia fuit à Chriſto ſuo uſu, & tactu carnis ſuæ ſanctificata; & illa, quæ Chriſtus nec ſuo uſu, nec contactu ſanctificavit: & dicit, quòd licèt non requiratur, ut materia illorum per hominem, ſeu miniſtrum ſanctificetur; ut in aqua baptiſmali, quæ vim regenerativam non accipit ex benedictione miniſtri, ſed eam habuit ex tactu carnis Chriſti, qui ſuo Baptiſmo aquas ſanctificavit: materia tamen illorum, quam Chriſtus ſuo tactu non ſanctificavit, inter quæ eſt Extrema unctio, debet ſanctificari benedictione miniſtri, ſinè qua non eſt materia idonea.

IX. Alii verò exiſtimant præviam benedictionem, ſeu conſecrationem olei ad ungendum infirmum, eſſe quidem de neceſſitate præcepti, & ritus; non tamen de neceſſitate, & eſſentia ſacramenti: adeo ut, qui uteretur oleo ſimplici, vel nullatenus benedicto, vel non benedicto ab Epiſcopo, peccaret quidem tanquam faciens contra ritum ab Eccleſia præceptum; validum tamen faceret ſacramentum. Priorem partem colligunt. Primò: ex Epiſt. Jacobi, qui ad hoc ſacramentum requirit tantùm unctionem olei in nomine Domini, & orationem fidei: ſed miniſter utens oleo non conſecrato verè ungeret oleo in nomine Domini, ideſt, auctoritate Chriſti, ut ejus miniſter; & oratione tanquam formâ determinaret, & quaſi conſecraret oleum ad effectum hujus ſacramenti; ergo &c. — Secundò: quia fundamenta oppoſitæ ſententiæ evincunt quidem benedictionem olei præviam ad uſum requiri neceſſariò neceſſitate præcepti, tanquam ritum; ita ut qui eam omitteret peccaret; & qui eam, ut Waldenſes, & moderni Sectarii, tanquam vanam, & ſuperſtitioſam rejiceret, ut hæreticus habendus eſſet, ſecundùm Concil. Tridentinum, *Seſſ. 7. Can.* 13. non tamen evincunt, eam requiri ad valorem ſacramenti.

X. Poſterior autem pars, quòd oleum, etſi non conſecratum ab Epiſcopo, ſed à ſimplici Presbytero, adhuc ſit materia ſufficiens, probatur. Primò: quia, ex dictis, pro hac opinione benedictio olei requiritur tantùm ex præcepto eccleſiaſtico, non autem divino; cùm hujus nec Scriptura, nec Patres unquam meminerint; ergo Eccleſia diſpenſare poteſt, ut à ſimplici Presbytero benedicatur. Secundò: in Eccleſia Orientali nunquam prohibitum fuit; imò à mille, & amplius annis, ut ex eorum Euchologiis apparet, ſimplices Presbyteri oleum infirmorum benedicere conſueverunt: quam praxim Clemens VIII. non improbavit. In inſtructione enim ad Epiſcopos Latinos directâ ſub hoc titulo *circa oleum infirmorum*, hæc ait: *Non ſunt cogendi Presbyteri Græci, olea ſancta, præter chriſma, ab Epiſcopis Latinis Diœceſanis accipere; cùm ejuſmodi olea ab eis in ipſa oleorum, & ſacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur, & benedicantur.* Imò, Sambonio teſte, Congregatio de Propaganda fide hunc ritum probavit; dum ejus impenſis ac juſſu edita eſt Romæ Synopſis vernacula Neophyti Rhodini, in qua ſic habetur: *Materia ſacramenti Extremæ unctionis eſt oleum olivâ expreſſum,*

Digitized by Google

um, à Pontifice, vel Sacerdote benedictum.

XI. In Eccleſia tamen Occidentali nullum extat exemplum, quo probari queat, ab alio, quàm ab Epiſcopo, oleum pro infirmis conſecratum fuiſſe. Imò in contrarium ſtat oppoſita praxis, quam omnia Concilia occidentalia, etiam ante Florentinum, & Tridentinum, confirmavere, & hanc probat ratio S. Thomæ *art. 6.* ſupra relata.

XII. Utràque tamen hac ſupra relatâ opinione ſuæ probabilitati relictâ, tutiorem in praxi cenſeo primam. Unde ſine ſpeciali diſpenſatione ſummi Pontificis cenſeo, Sacerdotem oleo, vel non conſecrato, vel non conſecrato ab Epiſcopo, infirmum inungere non poſſe, neque in caſu neceſſitatis. Quia cùm agitur de valore ſacramenti, ſemper tenemur ſequi tutiorem: & cum hoc ſacramentum non ſit ex neceſſariis ad ſalutem; neceſſitas nulla eſt aſſumendi materiam dubiam, qualis apud Latinos eſt oleum non conſecratum ab Epiſcopo, & apud Græcos etiam oleum nullo modo præcipuè conſecratum.

Quod ſi in Eccleſia Latina deficeret oleum ab Epiſcopo feriâ 5. in Cœna Domini benedictum: in tali caſu admiſceri deberet, in minori tamen quantitate, oleum non conſecratum, ut habetur, Cap. Quod in dubiis de conſecr. Eccleſiæ: *Non negamus, quin oleum non conſecratum conſecrato poſſit oleo commiſceri.*

§. II.

De Materia Proxima.

Hic quæremus primò: utrum unctio ſit materia proxima unctionis Extremæ. Secundò: in qua parte corporis unctio fieri debeat, ut ſacramentum valeat.

XIII. Dico primò. Unctio eſt materia proxima ſacramenti Extremæ unctionis. De hoc nemo dubitat. Id enim docet Jacobus: *Ungentes* (inquit) *oleo*. Idem confirmant Patres, & Concilia. Materia enim proxima ſacramentorum, quæ in uſu ſita ſunt, eſt uſus ipſe, ſeu applicatio materiæ remotæ ſubjecto idoneo. Cùm igitur materia remota Extremæ unctionis, quod eſt ſacramentum in uſu conſiſtens, ſit oleum; nec aliter applicetur illud, niſi unctione, unctio materia proxima erit. Sicut ablutio eſt materia proxima Baptiſmi.

XIV. Circa partes verò corporis, quæ ungendæ ſunt, non idem eſt ritus apud Græcos, & Latinos. Nam apud Græcos unctio adhibetur in fronte, genis, mento, & manibus, teſte Simeone Theſſalonicenſi, *lib. de Sacr.* Modò autem etiam pectus, & pedes inungere Arcudius teſtatur. Apud Occidentales verò unctio in quinque ſenſuum ſedibus, ſecundùm S. Gregorium, *in ſuo Sacramentario*, fieri, ſexto labente ſeculo, conſueverat: non tamen univerſaliter. Nam, ut notat Ugo Menardus in ſuis notis ad Gregorii Sacramentarium, varii veteres codices aliarum etiam partium unctionem preſcribunt, ut colli, pectoris, ſcapularum. Tandem Eugenius IV. in ſuo decreto pro Armenis, præter quinque ſenſus, pedes, ac renes inungi imperat, ait enim: *Hoc ſacramentum, niſi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet, qui in his locis ungendus eſt: in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum, vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, in renibus propter delectationem ibi vigentem.* Ita etiam Catechiſmus Romanus, *de ſacr. Extr. unct. n. 10.*

XV. Hujus rationem congruentiæ exhibet S. Th. *in 4. diſt. 23. q. 1. a. 3. q. 1.* dicens: *Principia peccandi in nobis ſunt eadem, quæ & principia agendi; quia peccatum in actu conſiſtit. Principia autem agendi in nobis ſunt tria. Primum eſt dirigens, ſcilicet vis cognoſcitiva. Secundum eſt imperans, ſcilicet*

vis

Digitized by Google

vis appetitiva. Tertium eſt exequens, ſcilicet, motiva. Omnis autem noſtra cognitio à ſenſu ortum babet: & quia ubi eſt in nobis prima origo peccati, ibi debet unctio adhiberi; ideo unguntur loca quinque ſenſuum, ſcilicet, oculi propter viſum, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter guſtum, manus propter tactum, qui in pulpis digitorum præcipuè viget. Sed propter appetitivam unguntur à quibuſdam renes, propter motivam unguntur pedes, qui ſunt principalius ejus inſtrumentum. Et quia primum principium eſt cognoſcitiva; ideo illa unctio ab omnibus obſervatur, quæ fit ad quinque ſenſus, quaſi de neceſſitate ſacramenti. Sed quidam non ſervant alias: quidam verò illam ſervant, quæ ad pedes, & non quæ ad renes; quia appetitiva, & motiva ſunt ſecundaria principia Hæc S. Th. Ex quibus apparet, unctionem pedum, & renum non eſſe adeo neceſſariam. Imò unctio renum in fœminis, nec adhibetur, nec adhiberi debet propter pudorem. Quia tamen dicit S. D. unctionem quinque ſenſuum eſſe *quaſi de neceſſitate ſacramenti*; ideo quærimus: An ſic neceſſaria ſit, ut uno, vel pluribus omiſſis, ſacramentum ſit nullum.

XVI. Dico ſecundo. Valet quoad ſubſtantiam ſacramentum Extremæ unctionis, etiamſi una tantùm corporis pars, cum forma tamen univerſali, fuerit inuncta. Ita probabiliter cenſent multi. Prob. primò. Quia S. Jacobus non præſcribit, ut valeat ſacramentum, multiplices unctiones, ſed unam tantum: *Ungentes* (inquit) *eum oleo &c.* Secundò. Quia valet apud Græcos unctio: & tamen, ut vidimus, non ungunt quinque ſenſus, ſed frontem, genas &c. Tertiò. Quia graſſante peſte, ut periculum vitetur, ſatis eſt ungere organum ſenſus magis expoſitum. Ita in Rituali Mechlinienſi 1589. Similiter ſi deficiat tempus, eo quòd ægrotus animam agat, nec poſſint omnes quinque ſenſus inungi: tunc ſufficeret unum ſenſum, vel unam corporis partem, præcipuè caput, in quo vigent præcipui ſenſus, inungere, utendo forma generali, nimirum: *Per iſtam ſanctam unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum, & greſſum.* Et tunc cæteræ præces, quæ præmittendæ forent, poterunt in Eccleſia coram venerabili Sacramento devotè legi. Ita ex citato Rituali Mechlinenſi, cui concordat codex Remigio-Remenſis.

XVII. Dixi, ita probabiliter cenſere multos, ob allatas rationes. Tùm etiam: quia ſe habet hoc ſacramentum reſpectu unctionis, ſicut Baptiſmus reſpectu ablutionis: ergo quemadmodum miniſter validè baptizat, ſacitque ſatis præcepto Chriſti, licèt Catechumenum ſemel tantum abluat: ita licèt in hoc ſacramento unicam tantum unctionem adhibeat. Propterea S. Thomas laudatus non dixit unctionem quinque ſenſuum eſſe de neceſſitate ſacramenti; ſed *Quaſi de neceſſitate*. Sciebat enim, Eccleſiam Græcam quinque ſenſus non inungere, & tamen validum facere ſacramentum: ſicut etiam varias eſſe quarumdam Eccleſiarum etiam Occidentalium conſuetudines.

XVIII. Monendus eſt tamen Eccleſiæ Occidentalis miniſter, ne extra caſum neceſſitatis unctionem quinque ſenſuum ſigillatim prætermittat; quia licèt probabile ſit, & fortè probabilius, eam non eſſe de eſſentia: eam tamen Eugenius IV. & omnia ritualia præſcribunt. Et rurſus: quia qui in ſacramentorum adminiſtratione ſequitur opinionem probabilem de valore ſacramenti, relictâ tutiore, graviter peccat, ut ſtatuit Innocentius XI.

XVIX. Sed quid ſi ungendus eſſet mutilatus aliqua ex iis partibus, quæ inungi debent? — Reſpondet S. Th. citatus, ex 4. Sent. quæſtiunc. 3. & in Supplem. 3. p. q. 32. a. 7. *Quòd mutilati inungi debent quantò propinquius fieri poteſt ad partes illas, in quibus unctio.*

unctio fieri debuerat. Quia quamvis non habeant membra, habent tamen potentias animæ, quæ illis membris debentur, ſaltem in radice; & interiùs peccare poſſunt per ea, quæ ad partes illas pertinent, quamvis non exteriùs.

DUBIUM III.

Quænam ſit Forma Extremæ Unctionis.

§. I.

Aliqua Forma huic Sacramento convenit.

I. SAnctus Thomas *in 4. diſt. 23. q. 1. a. 4. quæſtiunc. 1. & Suppl. 3. p. q. 29. a. 7.* ait: *Quod quidam dixerunt, quòd nulla forma eſt de neceſſitate hujus ſacramenti. — Sed hoc videtur* (inquit S. D.) *derogare effectui hujus ſacramenti, quia omne ſacramentum efficit ſignando: ſignatio autem materiæ non determinatur ad effectum determinatum, cùm ad multa ſe poſſit habere, niſi per formam verborum. Et ideo in omnibus ſacramentis novæ legis, quæ efficiunt, quod figurant, oportet eſſe res, & verba. Et præterea Jacobus totam vim hujus ſacramenti videtur conſtituere in oratione, quæ eſt forma hujus ſacramenti, ut dicetur. Et ideo prædicta opinio præſumtuoſa videtur, & erronea. Et propter hoc dicendum, ſicut communiter dicitur, quòd habet formam determinatam, ſicut & alia ſacramenta.*

II. Neque dicas: quòd hoc ſacramentum, cùm habeat materiam jam conſecratam ad ſuum effectum, eam habet ad illum determinatam; ergo non indiget, ut ulteriùs determinetur per formam.

Reſpondet enim S. Th. locis citatis, *ad 3.* quòd ſicut aqua Baptiſmi *Habet quandam ſanctificationem per ſe ex ipſo tactu carnis Salvatoris*, quaſi in actu primo; *ſed ex forma verborum accipit ſanctificationem actu ſanctificantem.* Ita *Similiter poſt ſanctificationem materia hujus ſacramenti ſecundùm ſe, requiritur ſanctificatio in uſu, per quam actu ſanctificet.* Per conſecrationem enim oleum fit materia idonea, ſed per formam fit actu producens effectum hujus ſacramenti.

III. Nec refert, quòd forma hujus ſacramenti in Sacra Scriptura expreſsè tradita non legatur. Nam, ut ait S. Thomas, citatis locis, ad 1. *Sacra Scriptura omnibus communiter proponitur. Et ideo forma Baptiſmi, qui ab omnibus dari poteſt, debet in Sacra Scriptura exprimi: & ſimiliter forma Euchariſtiæ, quæ exprimit ſacramenti illius fidem, quæ eſt de neceſſitate ſalutis. Sed formæ aliorum ſacramentorum non inveniuntur in Sacra Scriptura traditæ, ſed has Eccleſia ex traditione Apoſtolorum habet, qui à Domino acceperunt, ut dicit Apoſtolus 1. Cor. 11.* Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis &c.

Quod in præſentem controverſiam venit, eſt: An forma hujus ſacramenti debeat proferri per orationem indicativam; *Ungo te;* an verò deprecativam: *Per iſtam unctionem .... indulgeat tibi Deus &c.* pro quo.

§. II.

Reſolutio Dubii.

IV. NOn unus fuit apud omnes Eccleſias formæ hujus ſacramenti concipiendæ modus. Apud quaſdam enim concipiebatur modo indicativo; apud quaſdam modo partim indicativo, partim deprecativo: apud pleraſque modo purè deprecativo. Forma indicativa eſt Ambroſiana, quâ quarto Eccleſiæ ſeculo Eccleſia Mediolanenſis utebatur, nimirùm, *Ungo te oleo ſanctificato in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: ut more militis unctus præparatus ad certamen aereas poſſis ſuperare poteſtates.* Cui ſimilis eſt ea, quam præfert ſacramentale Venetum à Leone X. Confirmatum, quæ talis eſt. *Ungo te oleo ſancto,*

cto,

Digitized by Google

cto, ut hac unctione protectus fortiter ſtare valeas adverſus varias catervas. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Reſpondent aliqui: verbum illud *Ungo te* non fuiſſe formam Extremæ unctionis, ſed præambulum ad illam. Quibus favere videtur S. Th. *in 4. diſt. 23. q. 1. a. 4. quæſtiunc. 2. ad 3.* & *3. p. Supplem. q. 29. a. 8. ad 3.* dicens: *Quòd verba illa indicativi modi, quæ ſecundùm morem quorumdam præmittuntur orationi, non ſunt forma hujus ſacramenti, ſed ſunt diſpoſitio ad formam: inquantùm intentio Miniſtri determinatur ad actum illum per illa verba.* — Sed mentem S. Thomæ non fuiſſe loqui de prælaudatis formis, colligunt aliqui; eo quia in illis nulla deprecatio exprimitur, niſi *In nomine Patris &c.* quæ verba proferuntur etiam in forma Baptiſmi. Sicut ergo in Baptiſmo verba *Ego te baptizo* ſunt vera forma, non præambulum ad formam; nec verba *In nomine Patris &c.* faciunt eam eſſe formam deprecativam: ita nec in caſu. Sed quidquid de hoc ſit

V. Forma modo indicativo, & deprecativo ſimul concepta, eſt ea, quam exhibet S. Gregorius, *in lib. Sacramentorum*, nempe: *Inungo te oleo ſancto, ſicut unxit Samuel David in Regem, & Prophetam. Operare creatura olei in nomine Dei Patris omnipotentis; ut non lateat hic ſpiritus immundus, neque in membris tuis, neque in medullis, neque in ulla compagine membrorum: ſed in te habitet virtus Chriſti Altiſſimi, & Spiritus Sancti &c.* Ubi priora verba *Inungo te* ſunt abſoluta, ſeu indicativo modo prolata: Poſteriora verò, *In te habitet virtus Chriſti*, ſunt deprecativa, ſeu precationis in modum prolata.

VI. Forma verò modo purè deprecativo concepta, eſt, quam adhibet & præſcribit Eccleſia Romana, & quæ multis ab hinc ſeculis ubique adhibetur, nimirum: *Per iſtam ſanctam unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti per viſum auditum, olfactum, guſtum, & tactum.* Hæc reperitur in codice monaſtico ſimul, & Eccleſiaſtico Gemericenſi ſexcentorum, & amplius annorum. Sancto Thomæ, & cæteris, ſeculo 13. id ita fuit perſuaſum; ut contenderent, formam abſolutam non valere. Eam ſtatuit Eugenius IV. in inſtructione Armenorum. Et confirmat Tridentinum, *Seſſ. 14. c. 1. de Extr. unctione*, his verbis: *Formam deinde eſſe illa verba: Per iſtam unctionem &c.*

Formam hujus ſacramenti etiam apud Græcos eſſe modo deprecatorio conceptam, teſtantur eorum Euchologia. Ubi deſcribendo Extremæ unctionis ritum nihil omnino eſt, quod modum indicativum ſapiat; ut legere eſt apud Goarium noſtrum, *de offi. cio Olei ſancti*, & Arcudium, qui *l. 5. c. 5.* hæc ſcribit: *Forma Extremæ unctionis* (apud Græcos) *eſt deprecatoria, ut etiam apud Latinos, & Latina quoad ſenſum reſpondet.* Nunc videndum eſt, quænam ex præfatis formis ſit præferenda.

VII. Dico. Forma Extremæ unctionis deprecatorio modo eſt proferenda. Eſt juxta mentem S. Jacobi, qui vim unctionis in levamen infirmi, & remiſſionem peccatorum tribuit orationi fidei: *Ungentes* (inquit) *eum in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit remittentur ei.* Cui accedit praxis Eccleſiæ Romanæ, cui ut omnium Eccleſiarum matri, & magiſtræ ſtandum eſt. Ita S. Thom. *in 4. diſt. 23. qu. 1. art. 4. quæſtiunc. 2.* & *in Supplem. 3. p. qu. 29. a. 8.* his verbis: *Forma hujus ſacramenti eſt oratio deprecativa, ut patet per verba Jacobi, & ex uſu Romanæ Eccleſiæ; quæ ſolum verbis deprecativis utitur in collatione hujus ſacramenti.*

Cujus triplicem reddit rationem. Prima eſt: *Quia ſuſcipiens ſacramentum hoc, eſt viribus propriis deſtitutus;* unde

unde indiget orationibus ſublevari. Secunda eſt: *Quia datur exeuntibus, qui jam deſinunt de foro Eccleſiæ eſſe, & in ſolius Dei manu requieſcunt: unde & ei per orationem committuntur*. Tertia eſt: *Quia hoc ſacramentum non habet aliquem effectum, qui ſemper ex operatione Miniſtri conſequatur, omnibus, quæ ſunt de eſſentia ſacramenti, etiam ritè peractis; ſicut character in Baptiſmo, & Confirmatione, & tranſubſtantiatio in Euchariſtia, & remiſſio peccati in Pœnitentia, exiſtente contritione, quæ eſt de eſſentia ſacramenti Pœnitentiæ, non videtur de eſſentia hujus ſacramenti*: ideſt, modus curandi ſive animam, ſive corpus non eſt hìc per miniſterium Sacerdotis, ut judicis, ſed ut deprecantis: & etiam quia cùm effectus aliquis, nempe, ſanitas corporalis, non ſemper ſequatur ex hoc ſacramento, oportet eam à Deo petere. Unde & interior ſanatio, quæ per eam ſignatur, ſub deprecatione à Deo poſcitur, ut ait S. Tho. *Opuſc. de forma Abſolutionis, cap.* 1.

VIII. Neque ex hoc quòd S. Tho. in tertia ſupra poſita ratione dicat, quòd hoc ſacramentum non habet aliquem effectum, qui ſemper operationi miniſtri correſpondeat; inferas, hoc ſacramentum non habere certum, & infallibilem effectum, nempe, gratiam, ſi non ponatur obex: oppoſitum enim docet, eàdem *qu.* 29. *a.* 9. *ad* 3. Sed S. Thomas ſolum vult, quòd cùm in aliis ſacramentis, poſitis illis, quæ ſunt de eſſentia, aliquis effectus habeatur; ut in Pœnitentia ſtante contritione remiſſio, in Baptiſmo, Confirmatione, & Ordine, character, in Matrimonio vinculum, non obſtante obice: in hoc ſacramento etiam poſitis omnibus non ſemper habetur effectus. Non enim ſemper ſanitas corporalis reſtituitur, & ſi adſit obex, gratia non habetur: ideo ei magis, quàm aliis congruit forma deprecativa.

IX. Quare Catechiſmus Romanus, *de Extr. unct. num.* 7. ait: *Nec verò quiſquam miretur, cur factum ſit, ut aliorum ſacramentorum forma, vel abſolutè ſignificet quod efficit, ut cùm dicimus*: Ego te baptizo; aut: Signo te ſigno Crucis: *vel tanquam ab imperantibus pronuntietur, ut, cum in ſacramento Ordinis adminiſtrando dicitur*: Accipe poteſtatem; *hæc ſola verò Extremæ Unctionis forma precatione quâdam abſolvatur: id enim optimo jure conſtitutum eſt: Nam cùm hoc ſacramentum propterea adhibeatur, ut præter ſpiritualem gratiam, quam tribuit, ſanitatem etiam reſtituat ægrotis; tamen quia non ſemper ſequitur, ut ægroti à morbis convaleſcant; ob eam cauſam precatione forma conficitur, ut à Dei benignitate id impetremus, quod ſacramenti vis conſtanti, & perpetuo ordine efficere non ſolet*.

X. Sed quæres: Si quis uteretur forma abſolutâ dicens: *Inungo te &c.* validè ne conferret hoc ſacramentum?

Affirmativa reſponſio probabilis eſt. Primò. Quia, ut ſupra diximus, forma antiqua Ambroſiana, & Veneta modo indicativo conferuntur. Secundò. Quod non eſt determinatum in individuo, & uſum obtinet, conſentiente, vel ſaltem permittente Eccleſia, poteſt adhiberi: ſed nec S. Jacobus aliquam in individuo formam determinavit, & Eccleſia modò abſolutam, modò deprecativam adhibuit; modò etiam mixtam ut ex Sancti Gregorii Sacramentario; ergo &c. Tertiò. Forma eſt ſignum practicum deſignans effectum, quem producit ſacramentum: ſed per formam abſolutam non ſecus, ac per deprecatoriam deſignatur Extremæ unctionis effectus; igitur ſicut abſolutis his verbis: *Ego baptizo te* perficitur ſacramentum Baptiſmi: ita his *Inungo te* perfici poterit ſacramentum Extremæ unctionis. Addo: quòd ſicut forma Baptiſmi licèt à Latinis modo indicativo, & in prima perſona; & à Græcis modo, vel deprecativo *Baptizetur*, vel *Baptizatur*, proferatur, utraque

tamen

tamen valida reputatur; ergo ſimiliter &c. Ita ſentiunt Albertus Magnus, Durandus, Paludanus, Richardus, & ex recentioribus Navarro in Summa, *cap. 22. nu. 15.* Becanus *de Sacram. cap. 27.* Fraſſen, *de Extr. Unct. Boneat* &c. — In ſententiam tamen negativam propendere videtur S.Tho. qui, ut diximus, cenſet, à S. Jacobo, & uſu Eccleſiæ univerſalis determinatam eſſe formam deprecativam: & ſi in aliqua Eccleſia verba indicativi modi uſurpata fuerunt, ſeu uſurpantur, ea non ſunt de eſſentia formæ;deſignantia potiùs intentionem miniſtri, & quaſi præambula, non verò cauſantia effectum ſacramenti.

XI. Quidquid tamen ſit: certum eſt, in hoc ſacramento formâ abſolutâ, & indicativâ non licere uti. Tùm quia: ageretur contra ritum ab Eccleſia præſcriptum. Tùm quia: etſi ſententia oppoſita ſit probabilis, eâ tamen uti non licet, cum agitur de valore ſacramentorum; ut ſtatuit Innocentius XI. ſæpe laudatus.

QUÆSTIO II.

De Effectibus hujus Sacramenti.

CUm Extrema unctio ſit ſacramentum vivorum, ſuppono ex dictis, *de Sacr. in Genere* eam per ſe producere ſecundam gratiam; nec ullum,ordinariè loquendo,eam debere ſuſcipere, niſi à peccatis mortalibus per Pœnitentiam purgatum. Unde quæſtio eſt de remiſſione venialium: an hæc ſit effectus hujus ſacramenti. Et inſuper:an alios habeat effectus, & etiam characterem imprimat.

DUBIUM I.

An Extrema Unctio Remittat peccata venialia: & an Conferat ſanitatem corporalem?

§. I.

Reſolutio Primæ Partis.

I. QUia S. Jacobus hujus ſacramenti promulgator duo dicit. Unum, quod *Oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus.* Alterum, quòd *Si in peccatis ſit, remittentur ei.* Ideo hæc duo in præſenti Dubio conjungimus. Unde primò, quo ad ſecundum

Noto ex S. Thom. Suppl. 3. p. qu. 30. a. 1. ex 4. diſt. 23. qu. 1. a. 2. quæſtiunc. 1. *Quòd quodlibet ſacramentum eſt inſtitutum principaliter ad unum effectum, quamvis etiam alios ex conſequenti inducere poſſit. Et quia ſacramentum efficit quod figurat; ideo ex ipſa ſignificatione ſacramenti debet accipi ejus principalis effectus. Adhibetur autem hoc ſacramentum ſecundùm modum cujuſdam medicamenti, ſicut Baptiſmus per modum ablutionis. Medicina autem eſt ad pellendam infirmitatem. Unde principaliter hoc ſacramentum eſt inſtitutum ad ſanandam infirmitatem peccati. Unde ſicut Baptiſmus eſt quadam ſpiritualis regeneratio, & Pœnitentia quadam ſpiritualis ſuſcitatio: ita Extrema unctio eſt quadam ſpiritualis ſanatio, vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præſupponit corporalem vitam in medicato: ita ſpiritualis ſpiritualem. Et ideo hoc ſacramentum non datur contra defectus, quibus ſpiritualis vita tollitur, ſcilicet, contra peccatum originale, vel mortale; ſed contra illos defectus, quibus homo ſpiritualiter infirmatur, ut non habeat perfectum vigorem ad actus vitæ gratiæ, vel gloriæ. Et hic defectus nihil aliud eſt, quàm quadam debili-*

tas, & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato originali, vel actuali. Et contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc ſacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ ſecum non compatitur peccatum: ideo ex conſequenti ſi invenit peccatum aliquod, vel mortale, vel veniale, quoad culpam tollit ipſum; dummodo non ponatur obex ex parte recipientis: ſicut etiam de Eucbariſtia, & Confirmatione ſupra dictum eſt. Et ideo etiam Jacobus de remiſſione peccati conditionaliter loquitur: Si in peccatis ſit, remittuntur ei, *ſcilicet, quoad culpam: non enim ſemper delet peccatum, quia non ſemper invenit; ſed ſemper remittit quoad debilitatem prædictam, quam quidam* reliquias peccati *dicunt.* Hanc angelicam doctrinam præ oculis habens.

II. Dico. Primarius, & principalis effectus Extremæ unctionis non eſt remiſſio peccatorum, etiam venialium, quoad culpam; ſed eſt gratia roborans animam in illo articulo contra debilitates ex peccatis relictas, ſeu contra peccatorum reliquias; quamvis ſi peccatum veniale in ſubjecto inveniat, illud remittat. Prima pars, quæ à multis negatur expreſſa eſt S. Thomæ, qui poſt verba laudata proſequitur: *Quidam verò dicunt, quod principaliter eſt inſtitutum contra veniale, quod quidem non poteſt, dum hac vita agitur, perfectè curari. Et ideo ſacramentum exeuntium ſpecialiter contra veniale ordinatur. — Sed hoc non videtur verum. Quia Pœnitentia etiam in hac vitâ delet venialia peccata, quoad culpam. Quod autem non poſſunt evitari poſt peractam pœnitentiam, non aufert præcedenti pœnitentiæ ſuum effectum. Et iterum hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Unde dicendum, quòd principalis effectus hujus ſacramenti eſt remiſſio peccatorum, quoad reliquias peccati, & ex conſequenti etiam quoad culpam, ſi eam inveniat.*

III. Probo autem diſcurſu ex doctrina S. Th. ſupra laudatâ. Ille eſt effectus primarius, & per ſe alicujus ſacramenti, propter quem ſignificandum, & cauſandum eſt inſtitutum. Sic remiſſio peccati originalis eſt effectus primarius Baptiſmi. Sic remiſſio peccati, ſive mortalis, ſive venialis, quoad culpam, eſt effectus primarius Pœnitentiæ: & robur ad confitendam fidem eſt effectus primarius Confirmationis, quia ad hæc prefata ſacramenta ſunt inſtituta: ſed Extrema unctio non eſt per ſe inſtituta ad tollendum peccatum veniale, quoad culpam, quia hoc ex vi ſuæ inſtitutionis tollitur â Pęnitentia; ergo ad hoc tollendum non fuit per ſe inſtituta Extrema unctio. Sicut enim, quia Baptiſmus fuit inſtitutus directè contra originale, non oportuit aliud contra hoc ſacramentum inſtitui: ita quia Pœnitentia inſtituta fuit contra mortalia, & venialia, quoad culpam, non oportuit aliud ſacramentum contra ea directè inſtitui.

IV. Confirmo. Detur infirmus, cui ante Extremam unctionem vi intenſiſſimi amoris Dei, per pœnitentiam dimiſſa ſint peccata, tùm mortalia, tùm venialia, quoad culpam. In hoc Extrema unctio effectu ſuo primario non carebit: ſed in hoc non inveniet peccata venialia, quæ quoad culpam dimittat, cùm jam dimiſſa ſupponantur; ergo &c.

Accedit: Quòd ſi ad remiſſionem venialium primariò eſſet inſtitutum hoc ſacramentum; non eſſet ratio, cur non minus conveniret ſanis, quàm ægrotis.

V. Probo ſecundò. Contra peccatum veniale nullum directè ſacramentum datur, ut docet S. Tho. 3. *p. q.* 65. *a.* 1. *ad* 8. his verbis: *Nullum ſacramentum novæ legis inſtituitur directè contra veniale, quod tollitur per quædam ſacramentalia, puta, per aquam benedictam, & alia hujuſmodi.* Et confirmat, q. 8. Suppl a. 3 ad 2. dicens, *Extrema unctio non datur directè contra veniale, nec aliquod aliud ſacramentum.*

VI. Se-

VI. Secunda verò pars conſtat ex doctrina S. Thomæ ſupra relatâ. Quia enim robur gratiæ, quod hoc ſacramentum producit, ſecum non compatitur peccatum aliquod, vel mortale, vel veniale; ideo ſi invenit peccatum aliquod, quoad culpam, tollit ipſum, dummodo non ponatur obex ex parte ſuſcipientis; & hoc eſt quod dicit Jacobus: *Si in peccatis ſit, remittuntur ei*. Ubi noto, S. Jacobum dum loquitur de robore, quo hoc ſacramentum debilitatem animæ fortificat; loquitur in ſenſu abſoluto: *Alleviabit eum, ſalvabit infirmum*. Dum verò loquitur de remiſſione peccatorum, ſenſum conditionalem adhibet: *Si in peccatis ſit*. Quo indicatur, priorem effectum, tanquam proprium, ab hoc ſacramento ſemper produci, poſteriorem verò ex conſequenti, & ratione ſubjecti.

VII. Effectus ergo iſte, quem primarium diximus, non eſt ſimplex, ſed multiplex. Ordine primus videtur eſſe gratia ad ægroti animam roborandam ordinata, fortificans debilitatem ex peccatis relictam, eorumque reliquias tollens; ſpiritualem inſuper alacritatem conferens ad fortiter reſiſtendum tentationibus Diaboli, & morbi incommoda leviùs ferenda — Secundus eſt remiſſio peccatorum, ſi ea inveniat: & hoc ex natura gratiæ, quæ quodvis peccatum à ſubjecto tollere nata eſt, ſi illud inveniat. Alios refert Tridentinum, *Seſſ. 14. de Extr. unct. c. 2.* his verbis: *Res porro, & effectus hujus ſacramenti illis verbis explicatur*: Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit dimittentur ei. *Res etenim hæc gratia eſt Spiritus Sancti; cujus unctio delicta, ſi qua ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleviat, confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando: quâ infirmus ſublevatus, & morbi incommoda, ac labores leviùs fert, & tentationibus Dæmonis calcaneo inſidiantibus, facilius reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur.* Quibus verbis indicat, principalem effectum hujus ſacramenti eſſe gratiam dantem homini robur contra debilitatem ex peccatis relictam, fiduciam in divinam miſericordiam, vigorem ad reſiſtendum tentationibus, & etiam remittentem peccata, ſi ea invenerit.

§. II.

Reſolutio Secundæ Partis.

VIII. Dico. Sanitas corporalis eſt etiam effectus hujus ſacramenti, ſecundarius tamen, & ſi ſaluti animæ expedierit. Ita S. Thom. *in 4. diſt. 23. q. 1. a. 2. quæſtiunc. 2.* & *Suppl. 3. p. q. 30. a. 2.* his verbis: *Sicut Baptiſmus per ablutionem corporalem facit ſpiritualem emundationem à maculis ſpiritualibus: ita hoc ſacramentum per medicationem ſacramentalem exteriorem, facit ſanationem interiorem. Et ſicut ablutio Baptiſmi habet effectum corporalis ablutionis, quia etiam corporalem mundationem facit: ita etiam extrema unctio habet effectum corporalis medicationis, ſcilicet, corporalem ſanationem. Sed hæc eſt differentia, quòd corporalis ablutio ex ipſa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationem, & ideo ſemper eam facit. Sed Extrema unctio non facit corporalem ſanationem ex proprietate naturali materiæ, ſed ex virtute divina, quæ rationabiliter operatur. Et quia ratio operans nunquam inducit ſecundarium effectum, niſi ſecundùm quod expedit ad principalem: ideo ex hoc ſacramento non ſemper ſequitur corporalis ſanatio, ſed quando expedit ad ſpiritualem ſanationem: & tunc ſemper eam inducit, dummodo non ſit impedimentum ex parte recipientis.*

Videri etiam poteſt S. Doctor, *in 4. Contra Gentes, cap. 73.* ubi expreſsè dicit: quòd cùm infirmitas corporalis conſequatur ex peccato, Ex-

trema.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

trema unctio, quæ ordinatur ad ſanandam animam à defectibus ex peccato conſequentibus, ordinari etiam debet ad ſanandam infirmitatem corporalem.

IX. Hoc etiam indicant Concilia, Florentinum in Decreto, ubi de Extrema unctione: *Effectus* (inquit) *eſt mentis ſanatio, inquantùm autem expedit, etiam corporis*, & Tridentinum, *Seſſ.* 14. *cap.* 2. *de Extr. unctione*, cujus verba §. præcedente retulimus. Cur autem huic ſacramento præ cæteris virtus ſanativa etiam corporis annecteretur; ſingulari Dei providentiâ factum eſt. Ne ſcilicet homines mortem, quâ nihil terribilius, metuentes, humanis præſidiis videntes ſe deſtitutos, vitæ prorogationem quærant per media illicita, ut fecit Ochozias, 4. *Reg.* 1. & propterea verba illa: *Oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus*, non de ſola alleviatione à languoribus animæ, ſed etiam corporis, ſi tamen ſaluti animæ expedierit, intelligenda ſunt.

Hinc monendi ſunt homines, ne ſtultam illam opinionem admittant, quâ perſuaſum eſt nonnullis, actum eſſe de vita illius, qui fuerit inunctus. Hæc enim ſtulta perſuaſio proficiſcitur ab hoſte generis humani, ſic à ſacramento, & ſpirituali armaturâ avertente. Quod enim plerique, etiamſi Sancti ſint, ſalutem corporalem non recipiant; hoc eſt, quia eorum ſaluti æternæ non expedit.

DUBIUM II.

An Extrema Unctio Iterari poſſit?

§. I.

Prior Reſolutio Dubii.

I. QUæſtio hæc in duplici ſenſu agitari poteſt. Primò: An abſolutè iterari poſſit. Secundò: An iterari poſſit in eâdem infirmitate. Quoad primum: Seculo duodecimo (referente Ivenin) nonnullis viſum fuit, unctionem Extremam eidem infirmo etiam in diverſis infirmitatibus dari non poſſe, ac proinde quaſi characterem imprimere. In hanc ſententiam iverunt Goffridus Vindocinenſis, *lib.* 2. *Epiſt.* 19. *ad Ivonem Carnotenſem*: & ipſe Ivo, *Epiſt.* 20. *ad eumdem Goffridum*, dicens: *Unctionem infirmorum non æſtimo repetendam.* His alii plures acceſſere, quos Petrus Cluniacenſis Abbas, *Epiſt. lib.* 5. *Epiſt.* 7. confutat.

Quoad ſecundum: Nonnulli arbitrati ſunt, olim in eâdem infirmitate eidem infirmo Extremam unctionem pluries fuiſſe collatam. Et movebantur his Gregorii Magni verbis, in Sacramentario: *Deinde communicet eum* (infirmum jam inunctum) *de corpore, & ſanguine Domini. Et ſic faciant illi per ſeptem dies tàm de Communione quàm de alio officio* (nempe, Extrema unctione) *& ſuſcitabit eum Dominus, & ſi in peccatis fuerit dimittentur ei.* Idem fieri apud Græcos, apud quos plures Sacerdotes eundem infirmum pluries inungunt, refert Goarius. Verùm crederem cum ipſo has unctiones non conſtituere plura ſacramenta, ſed ex ipſis unum coaleſcere ſacramentum: quod crederem etiam de repetitis unctionibus, quæ apud S. Gregorium recitavimus. Communis ergo ſententia eſt, hoc ſacramentum iterari poſſe, in diverſa tamen infirmitate.

II. Dico ergo. Sacramentum Extremæ unctionis iteratò eidem homini conferri poteſt. Aſſertio hæc certa eſt, ac deducitur ex Jacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ:* Unde Petrus Cluniacenſis, l. 5. Ep. 7. *Non ait* (inquit) *Inducat Presbyteros Eccleſiæ ſemel: ſed nullâ mentione unius, binæ, vel ternæ unctionis factâ, jubet, nullo præfixo numero, induci ad ægrotum Presbyteros Eccleſiæ.* Quoties ergo quis in morbum periculoſum incidit, toties Extrema unctio ei miniſtranda eſt. Unde Concilium

Digitized by Google

cilium Trident. *Seſſ.* 14. *c.* 3. *de Extr. unctione*, ait: *Quòd ſi infirmi poſt ſuſceptam hanc unctionem convaluerint, iterum hujus ſacramenti ſubſidio juvari poterunt, cùm in aliud ſimile vitæ diſcrimen inciderint.*

III. Rationem autem dat S. Th. tùm *in Suppl.* 3. *p. q.* 33. *a.* 1. tùm *in* 4. *contra Gentes*, *c.* 73. his verbis. *Hoc ſacramentum non quibuſcumque infirmantibus eſt exhibendum, ſed illis tantùm, qui ex infirmitate videntur morti propinquare: qui tamen ſi convaluerint, iteratò poteſt hoc ſacramentum eis conferri, ſi ad ſimilem ſtatum devenerint. Non enim* (ecce rationem) *hujus ſacramenti unctio eſt ad conſecrandum, ſicut unctio Confirmationis, ablutio Baptiſmi, & quædam aliæ unctiones, quæ ideo nunquam iterantur, quia conſecratio ſemper manet, dum res conſecrata durat, propter efficaciam divinæ virtutis conſecrantis. Ordinatur autem hujus ſacramenti inunctio ad ſanandum. Medicina autem ſanativa toties iterari debet, quoties infirmitas iteratur.* Quibus patet diſparitas inter hoc ſacramentum, & Baptiſmum, Confirmationem, Ordinem, aliaſque unctiones altarium &c. Iſtis enim res conſecratur: res autem ſemel conſecrata, ſemper manet conſecrata, quamdiu durat. At hoc ſacramentum non datur per modum conſecrationis, ſed ſanationis: ſanatio autem iterari debet, quoties iteratur morbus.

IV. Dices. Ideo unctio conſecrativa iterari non poteſt, quia virtus divina conſecrativa ſemper manet; ideo que eam iterando fieret ei injuria: ſed etiam virtus divina ſanativa in hoc ſacramento ſemper manet; ergo eam iterando fieret illi injuria.

Reſpondeo, neg. abſolutè cauſalem: quæ ſi eſſet vera, nec Euchariſtia, nec Pœnitentia, nec Matrimonium poſſent iterari, abſque injuria virtutis divinæ, quæ in eis operatur. Vera ergo cauſa eſt voluntas Chriſti ſacramentorum auctoris: qui cum voluerit aliqua eſſe ſigna imprimentia characterem indelebilem, & ſemper manentem, alia verò non: voluit aliqua non poſſe, alia poſſe iterari. Et inter iſta voluit extremam unctionem, tanquam medicinam contra morbum: unde cùm morbus poſſit iterari, etiam medicinam voluit poſſe iterari.

V. Dices ſecundo. Extrema unctio eſt quædam ſpecies publicæ pœnitentiæ, quæ ſemel duntaxat olim concedebatur.

Reſpondeo; dato, extremam unctionem eſſe quamdam publicæ pœnitentiæ ſpeciem; dato etiam publicam pœnitentiam iterari non potuiſſe: hoc non erat ſpectato jure divino, ſed ſolùm jure Eccleſiæ, quæ olim hoc vetuerat. Nam ſolo divino jure ſpectato, modò in omnibus Eccleſiis iteratur, cùm iteratur crimen, propter quod priùs injuncta fuerat; ergo quamvis extrema unctio ſit quædam publicæ pœnitentiæ ſpecies, ſtando in ſolo jure divino, poteſt iterari.

§. II.

Poſterior Dubii Reſolutio.

VI. Dico. Quidquid ſit, an olim in eâdem infirmitate extrema unctio iterata fuerit; multis tamen ab hinc ſeculis in eâdem infirmitate non iteratur, niſi diverſus ſaltem fuerit infirmitatis gradus. Prima pars deducitur ex verbis ſupra laudatis ex S. Gregorio, in Sacramentario. Altera colligitur ex Concilio Tridentino, ut ſupra. Ubi ſtatuit, hoc ſacramentum eſſe iterandum, ſi infirmi poſt ſuſceptum convaluerint, & in aliud ſimile vitæ diſcrimen inciderint. Quod ejuſdem Concilii Catechiſmus exponens, n. 11. *Illud* (inquit) *obſervare oportet, in unâ eâdemque ægrotatione, cum æger in eodem vitæ periculo poſitus eſt, ſemel tantùm ungendum eſſe.*

VII. Hoc declarat S. Th. *Suppl.* 3. *p. q.* 33. *a.* 2. his verbis: *Hoc ſacramentum non reſpicit tantùm infirmitatem, ſed etiam infirmitatis ſtatum;*

quia

quia non debet dari niſi infirmis, qui ſecundùm humanam æſtimationem videntur morti appropinquare. Quædam autem infirmitates non ſunt diuturnæ. Unde ſi in eis datur hoc ſacramentum, tunc quando homo ad ſtatum illum pervenit, quòd ſit in periculo mortis, non recedit à ſtatu illo, niſi infirmitate curatâ; & ita non debet iterum inungi. Sed ſi recidivum patiatur, erit alia infirmitas, & poterit fieri alia unctio. Quædam verò ſunt ægritudines diuturnæ, ut hectica, hydropica, & hujuſmodi. Et in talibus non debet fieri unctio, niſi quando videntur perducere ad periculum mortis; & ſi homo illum articulum evadat, eâdem infirmitate durante, & iterum ad ſimilem ſtatum per illam ægritudinem reducatur; iterum poteſt inungi. Quia jam quaſi eſt alius infirmitatis ſtatus, quamvis non ſit alia infirmitas ſimpliciter. Quæ doctrina eſt pro praxi advertenda.

QUÆSTIO III.

De Miniſtro Extremæ Unctionis.

AUctorem hujus, quemadmodum, & aliorum ſacramentorum, eſſe Chriſtum Dominum, ac principaliter in eo operari, diximus ſupra Q. 1. *Dub.* 1. §. 4. *n.* 22. Modò de cauſa miniſteriali examen inſtituemus.

DUBIUM I.

An Miniſter Extremæ Unctionis ſit ſolus Epiſcopus, vel Sacerdos?

§. I.

I. CAlvinus, *l.* 4. *Inſtit. c.* 19. §. 21. nomine Presbyterorum, de quibus S. Jacobus, non vult intelligi Sacerdotes. Ait enim: *Jacobus vult, infirmum ungi à ſenioribus Eccleſiæ: iſti unctorem non admittunt niſi Sacrificulum.* Quibus vult, quoſcumque ſeniores de populo, hoc enim apud ipſum hoc nomen *Presbyteri* unicè ſignificat, eſſe legitimos Extremæ unctionis Miniſtros. Contra ipſum ergo

II. Dico. Presbyterorum nomine non veniunt omnes de populo ætate ſeniores, etiamſi laici; ideoque hi Extremæ unctionis miniſtri eſſe non poſſunt. Hoc docet Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 3. *de Extr. unct.* his verbis: *Jam verò quod attinet ad præſcriptionem eorum, qui & ſuſcipere, & miniſtrare hoc ſacramentum debent; haud obſcurè fuit illud etiam in verbis prædictis* (Jacobi) *traditum. Nam & oſtenditur illic, proprios hujus ſacramenti miniſtros eſſe Eccleſiæ Presbyteros: quo nomine, eo loco, non ætate ſeniores, aut primores in populo intelligendi veniunt; ſed aut Epiſcopi, aut Sacerdotes ab ipſis ritè ordinati per impoſitionem manuum Presbyterii.* Non diffiteor quidem, *Presbyteri* nomen ſignificare aliquando ſeniorem, vel ætate, vel prudentiâ, vel etiam dignitate; ſic enim fert Etymologia nominis. Sed non negabit Calvinus, apud ſacros Auctores Presbyteri nomen ſolis iis, qui Ordinatione à cæteris de populo ſecreti ſunt, uſurpari: unde & Aerius hæreticus, qui nullam diſtinctionem inter ſimplicem Presbyterum, & Epiſcopum admittere volebat, teſte Auguſtino, *l. de Hæreſ. c.* 52. Presbyteri nomine non pure ſeniorem, ſed Sacerdotio initiatum, qualis erat ipſe, intelligere volebat. Et hoc maxime intellexiſſe S. Jacobum ex eo conſtat, quòd non dixit, putà: *Inducat Presbyteros*; ſed *Presbyteros Eccleſiæ*, ſeu qui Eccleſiæ vices gerant, & miniſterium. Inſuper Presbyteri illi jubentur orare, & ungere infirmum; & eorum orationi, & unctioni promittitur remiſſio peccatorum: tales autem functiones publicæ laicis, licèt ſenioribus, non conveniunt, ſed illis tantùm, qui in Eccleſia legitimè ordinati ſunt. Imò ſi Presbyterorum nomine ſeniores ætate intellexiſſet Jacobus; excluſiſſet tùm Epiſcopos, tùm miniſtros, qui tunc temporis maximè juvenes, ut patet in Timotheo, conſecrabantur.

III. Prop-

III. Propterea Patres, qui præfatum Jacobi locum interpretati ſunt, non de Senioribus, ſed de Epiſcopis, vel Sacerdotibus illum intellexerunt. Ita Chryſoſtomus, *lib.* 3. *de Sacerdotio*. Innocentius I. *Epiſt. ad Decentium*. S. Gregorius Magnus, qui deſcribens hujus unctionis ritum, miniſtros, à quibus peragitur, modò Preſbyteros nuncupat, modò Sacerdotes. Rationem autem dat S. Tho. *in Suppl.* 3. *p. q.* 31. *a.* 1. Quia nullius ſacramenti diſpenſatio laicis ex officio competit. Ordo enim hierarchicus petit, ut quidam ſint exercentes actiones hierarchicas, & quidam recipientes tantùm, & hi ſunt laici; qui licèt baptizare poſſint in caſu neceſſitatis, hoc non ex officio, ſed divina diſpenſatione factum eſt; ut nulli regenerationis ſpiritualis facultas deſit.

IV. Sed objicitur primò. Innocentius I. *Epiſt. citatâ ad Decentium*, ait: *Quo* (oleo) *non ſolùm Sacerdotibus, ſed omnibus uti Catholicis licet in ſua, aut ſuorum neceſſitate inungendo*. Cum ergo Decentius quæſiſſet: An ſoli Sacerdotes poſſent eſſe Extremæ unctionis miniſtri; reſpondens Innocentius, quòd omnibus uti Catholicis licet, indicat omnes ejus poſſe eſſe miniſtros.

V. Reſpondi ſupra, Innocentium illis verbis loqui de ſubjecto, non de miniſtro; aliàs non diceret, quòd eo uti Catholicis licet in ſua neceſſitate, cùm nemo hoc ſacramentum poſſit miniſtrare ſibi ipſi. Hoc unum ergo ſignificare voluit, licere omnibus Catholicis uti ſancto oleo in ſuis, & ſuorum neceſſitatibus; advocando Sacerdotes, à quibus ſacram illam unctionem reciperent. Nec quærebat Decentius: an ſoli Sacerdotes, excluſis laicis, eſſent miniſtri; ſed: an ſoli Sacerdotes, excluſis Epiſcopis. Cui quæſito directè reſpondet, dicens: *Cæterum illud ſuperfluum videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium eſt*.

Quòd ſi hæc reſponſio non placet, aliam exhibet Eſtius, nimirum: unctionem, quâ dicit Innocentius uti omnibus licere, non eſſe ſacramentum, ſed piam actionem infirmi; quâ oleo ab Epiſcopo conſecrato utebatur ex devotione ad ſe, ſuoſque inungendum, ſperans fore, ut per illud ſanitatem ipſe, vel ſui conſequerentur: eo modo, quo aliquis modò aquâ pro Baptiſmo conſecrata uteretur ad ſanandum à morbo. Vel quo, ut refert Gregorius Turonenſis, in vitis Patrum, *c.* 14. Martius Abbas *Quartanis, tertianiſque febribus infuſo benedicti olei liquore medebatur*. Et S. Thomas, *q.* 31. *Suppl. a.* 1. de quibuſdam Patribus Ægypti, qui oleum ad infirmos tranſmittebant, & ſanabantur. Et de S. Genovefa, quæ oleo infirmos ungebat, dicit ibi, ad 2. *Quòd illa unctiones non erant ſacramentales, ſed ex quadam devotione recipientium talem unctionem, & ex meritis ungentium, vel oleum mittentium conſequebatur effectus ſanitatis corporalis, per gratiam ſanitatum, non autem per gratiam ſacramentalem.*

VI. Objicitur ſecundò. Hoc ſacramentum, ut ait Jacobus, habet efficaciam ex oratione: ſed oratio laici eſt quandoque ita Deo accepta, ſicut Sacerdotis; ergo &c.

Reſpondet tamen S. Thom. citatus, ad 1. *Quòd oratio illa non fit à Sacerdote in perſona ſuâ, quia cùm ſit quandoque peccator, non eſſet exaudibilis: ſed fit in perſona totius Eccleſiæ, in cujus perſona orare poteſt, quaſi perſona publica, non autem laicus, qui perſona privata eſt*.

VII. Objicitur tertiò. Beda, qui *ad* 5. *Caput Jacobi* ſcribit: *Infirmos moneri debere, ut ſeniorum adjutorio curari ſe meminerint; neque ad juniores minuſque doctos cauſam ſuæ imbecillitatis referant*. Presbyteros ergo uſurpat pro ſenioribus ætate.

Reſpondeo, diſt. conſ. Qui tamen ſint Sacerdotes, co. conſ. Aliter, nego conſ. Duo hìc intendit Beda. Unum eſt infirmi imbecillitatem erigere, eique conſulenti de ſua conſcientia ſa-

Digitized by Google

lubria præbere conſilia: & ad hoc ſeniores ætate Sacerdotes, non juniores vult accerſiri. Alterum eſt unctionis ſacramentum præcisè conferre: & ad hoc quilibet Sacerdos eſt idoneus. Laudat enim Innocentii I. reſcriptum ad Decentium dicentis: *Infirmatur .... Hoc & Apoſtolos feciſſe; & nunc Eccleſia conſuetudo tenet; ut infirmi oleo conſecrato ungantur à Presbyteris, & oratione comitante ſanentur.*

§. II.

De Diaconis, & Epiſcopis.

VIII. Dico primò. Neque Diaconi ſunt idonei Extremæ unctionis miniſtri. Ita S. Tho. *q.* 31. *Suppl. a.* 2. & probat. Tùm quia: S. Jacobus dicit: *Inducat Presbyteros Eccleſiæ.* Tùm quia: *Diaconus habet vim purgativam tantùm, non illuminativam. Unde cùm illuminatio fiat per gratiam, nullum ſacramentum, in quo gratia confertur, Diaconus poteſt dare ex officio. Et ideo nec hoc, cùm in eo gratia conferatur.* Qua ratione, 3. *p. q.* 67. *a.* 1. *ad* 2. dicit, quòd nec baptizare competit ex officio Diacono: *Quia Baptiſmus non ſolùm habet purgativam, ſed illuminativam virtutem: & ideo excedit officium Diaconi, ad quem pertinet ſolum purgare, ſcilicet, vel repellendo immundos, vel diſponendo ad ſacramenti ſuſceptionem.*

IX. Neque ex hoc inferas, quòd Diaconus, ſi non ex officio, ſaltem ex diſpenſatione poterit in caſu neceſſitatis hoc ſacramentum conferre; ſicut in eo caſu conferre poteſt Baptiſma.

Nam reſpondet S. Th. *q.* 31. *Suppl. a.* 2. *ad* 2. negando illatum. Nam *hoc ſacramentum non eſt neceſſitatis ſacramentum, ſicut Baptiſmus. Unde non ita committitur diſpenſatio ejus omnibus in articulo neceſſitatis; ſed ſolum illis, quibus ex officio competit.*

X. Dico ſecundò. Epiſcopo ex officio convenit hoc ſacramentum conferre, ſed non ſoli. Prior pars certa eſt. Nam, ut Innocentius I. ad Decentium, qui de hoc dubitabat, reſcribit, ſuperfluum, *Ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium eſt.* Cùm ergo ex dictis, & mox dicendis, Extremam unctionem ex officio conferre poſſit Presbyter, multò magis id poterit Epiſcopus. *Nam* (inquit Innocentius) *idcirco de Presbyteris dictum eſt: quia Epiſcopi aliis occupationibus impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterum ſi Epiſcopus, aut poteſt, aut dignum ducit aliquem à ſe viſitandum, & benedicere, & tangere chriſmate, ſinè cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum chriſma conficere.*

XI. Secunda verò pars, quam docet S. Thomas, *in Suppl.* 3. *p. q.* 31. *a.* 3. prob. primò. Hujus ſacramenti miniſter inducendus eſt ad eum, qui ſuſcipit ſacramentum: ſed Epiſcopus non poſſet accedere ad omnes infirmos ſuæ Diœceſis; ergo non ſolus Epiſcopus &c. Secundò. *Epiſcopus propriè habet perficiendi officium, ſicut Sacerdos illuminandi. Unde illa ſacramenta diſpenſanda ſolis Epiſcopis reſervantur, quæ ſuſcipientem in aliquo ſtatu perfectionis ſuper alios ponunt:* Sed *hoc non eſt in hoc ſacramento, cùm omnibus detur; ergo per ſimplices Sacerdotes poteſt adminiſtrari.*

XII. Si dicas. Cur ſoli Epiſcopo reſervatur Confirmatio, & non Extrema unctio; cùm utraque per unctionem perficiatur? — Rurſus: cur ſoli Epiſcopo reſervatur conſecratio olei, & non uſus: cùm conſecratio ſit propter uſum ut finem, finis autem nobilior ſit?

XIII. Reſpondeo, rationem eſſe: quia Confirmatione perficitur Chriſtianus ad tuendam fidem, quam in Baptiſmo ſuſcepit, & charactere militis inſignitur; ideoque à ſolo eo, qui Eccleſiæ præſidet, poteſt ad hoc ſignari, & ungi, ut ſuo loco diximus. At nihil horum in hoc ſacramento contingit — Ad aliud quæſitum dico cum S. Th. a. 3. citato, ad 2. *Quòd quamvis*

vis in genere cauſa finalis uſus materia ſanctificata ſit potior, quàm ſanctificatio materia ; tamen in genere cauſa efficientis ſanctificatio materia eſt potior : quia ab eadem pendet uſus, ſicut ab activa cauſâ. Et ideo ſanctificatio requirit altiorem virtutem activam, quàm uſus.

DUBIUM II.

An quilibet Sacerdos, & an Unus, ſit Sufficiens Extremæ Unctionis Miniſter ?

§. I.

Reſolutio Prima Partis.

I. SAcerdotem eſſe huius ſacramenti miniſtrum ex officio, ſtatutum eſt. Modò quæritur: An quilibet Sacerdos ſit miniſter idoneus. Et quidem ſi ſermo ſit de ſacramenti validitate, extra dubium eſt : nam S. Jacobus abſolutè dicit : *Inducat Presbyteros*. Nam ad hoc ſatis eſt poteſtas Ordinis, quæ in quolibet Sacerdote eſt. Dubitatur ſolùm de licita adminiſtratione.

II. Dico. Non poteſt quilibet Sacerdos hoc ſacramentum licitè adminiſtrare; ſed ſolus ille, qui habet in infirmum juriſdictionem, vel ordinariam, ut Epiſcopus, Parochus, Superior regularis in ſuos ſubditos : vel delegatam, nempe, cui iſti commiſerint. Ita ex Catechiſmo Conc. Trident. *de Extr. unct. n.* 13. his verbis : *Neque tamen ex ſancta Eccleſiæ decreto cuivis Sacerdoti, ſed proprio Paſtori, qui juriſdictionem habeat, ſive alteri, cui ille ejus muneris fungendi poteſtatem fecerit, hoc ſacramentum adminiſtrare licet*. Unde Clementina primò, *de Privilegiis*, vetat, ne quis Presbyter Extremam unctionem adminiſtret, abſque licentia proprii Sacerdotis : additque excommunicationis ſoli Pontifici reſervatæ pœnam religioſis, qui contrarium agere auſi fuerint. Quod habetur etiam Clementina, *Dudum*, tit. de ſepulturis. Sacerdotes tamen non regulares id facientes, peccarent quidem lethaliter ; ſed excommunicatio contra iſtos in jure non reperitur.

III. Urgente tamen mortis periculo, & abſente Parocho, vel quovis ab eo, vel ab Epiſcopo poteſtatem habente (quidquid in contrarium ſentiat Navarrus in Manuali, *c.* 27.) quilibet Sacerdos etiam regularis, hoc ſacramentum licitè adminiſtrare poteſt. Ita communiùs cum Dominico Soto. Primò : ex ſcopo Clementinarum, quæ editæ ſunt ad frænandam quorumdam, præſertim Regularium audaciam ; qui privilegiorum ſuorum prætextu invadebant Parochorum jura ungendo, etiam Parochis non abſentibus, vel non impeditis, eorum plebem : abſente autem, vel impedito Parocho, & præſente mortis periculo, ceſſat Clementinarum ſcopus. — Secundò. Clementinæ promulgatæ non fuerunt in Chriſtianorum detrimentum : cederent autem in Chriſtianorum detrimentum, ſi in caſu, de quo agitur, non poſſet quiſque Presbyter, etiam Regularis, hoc ſacramento in mortis anguſtiis eis ſubvenire : quia contingere poſſet, ut moriturus eſſet in peccato mortali, quod hoc ſacramento ei per accidens dimitteretur — Tertiò. Hæc fuit etiam S. Carol. Mens, in Conc. Mediolan. V. ita decernens : *Si porrò is* (Parochus) *impeditus, aut aliàs in mora eſt, mortiſque periculum inſtat ; hoc* (Extremæ unctionis ſacramentum) *Sacerdos alius adminiſtret*. Et ſanè : ſi enim quilibet Sacerdos poteſtatem habet abſolvendi à quibuſvis peccatis, & cenſuris in articulo mortis conſtitutos ; par eſt ratio, quòd quilibet habet poteſtatem in hoc articulo adminiſtrandi ſacramentum illud, quod eſt complementum Pœnitentiæ ; ne fortè moribundi hoc beneficio deſtituti priventur æternâ ſalute : quod contingere poſſet, ſi vel aliqua peccata mortalia remittenda haberent, vel non confirmarentur oleo ſacro adversùs tentationes extremas.

D 2 §. II.

§. II.

Reſolutio Secunda Partis.

IV. INter ea, quæ moderni Sectarii circa Extremam unctionem Romanæ Eccleſiæ improperant, ut *q.* 1. *Dub.* 1. vidimus, hoc eſt: quòd cum Jacobus dicat: *Inducat Presbyteros* in plurali, per unum ſolum Presbyterum eam adminiſtret. Simeon etiam Theſſalonicenſis, *in ſuo de Sacram. Opere*, quod Morinus ad calcem commentarii de Pœnitentia deſcribit, cenſet non valere hoc ſacramentum, niſi vel ſeptem (de more Eccleſiæ Græcæ) vel tres ſaltem interſint Sacerdotes. Hic ergo tria quæremus. Primò: An plures Sacerdotes requirantur, ut hoc ſacramentum valeat? Secundò: An hoc Chriſtus ipſe injunxerit? Tertiò: An ex Eccleſiæ mandato plures advocari debeant?

V. Dico primò. Valet ſacramentum Extremæ unctionis ab uno tantùm Presbytero collatum. Prob. primò. Ex Alexandro III. Cap. *Quæſivit*, *de Verb. ſignificatione*: ubi definitur: *Quòd Sacerdos uno præſente Clerico, & etiam ſolus poteſt infirmum ungere*. Neque ullum ex Veteribus reperire eſt, qui docuerit, hoc ſacramentum irritum eſſe, quod plures Sacerdotes non contulerint. Imò plura monumenta fidem faciunt, ab uno miniſtro diſpenſatum fuiſſe. Prudentius Tricaſſinus ſolus inunxit Beatam Mauram, cujus vitam deſcripſit. Idem legitur in vita S. Eugendi. Sic refert Everhelmus in vita Popponis: Rupertus in Vita Hereberti Colonienſis. Et Innocentius I. *Ep. laudatâ ad Decentium*, ratum eſſe dicit hoc ſacramentum, ſi ab Epiſcopo detur, nec ad id ait jungi debere collegam alium. Secundò: S. Thomas 4. *Contra Gentes*, quamvis congruum judicet, quòd plures huic ſacramento Sacerdotes interſint, dicit: *Si tamen unus ſolus Presbyter adſit, intelligitur hoc ſacramentum perficere in virtute totius Eccleſiæ, cujus miniſter exiſtit, & cujus perſonam gerit.*

VI. Neque dicas. S. Jacobum plures Sacerdotes requirere: *Inducat Presbyteros* — Nam, præter dicta ſuperiùs, *Qu.* 1. *Dub.* 1. §. 2. *num.* 11. addi poteſt: S. Jacobum loqui in plurali, non quia plures Presbyteri ſint de ſacramenti neceſſitate, ſed de congruentia; ut ſcilicet infirmus, dum plures Sacerdotes interſunt, & eorum orationibus adjuvatur, gratiam copioſiorem accipiat. Ita S. Tho. mox citatus *ex* 4. *Contra Gentes*, *c.* 73.

VII. Dico ſecundò. Nullo divino præcepto neceſſarii ſunt plures Sacerdotes ad eundem infirmum ungendum. Nec enim hoc præceptum colligitur ex illis verbis *Inducat Presbyteros*, ut vidimus. Sepè enim in Scripturis numerus pluralis ponitur pro ſingulari. Unde in illud, Matth. 27. *Idipſum, & latrones, qui crucifixi cum eo erant, improperabant ei:* cùm tamen unus ſolus improperaret, alter enim converſus fuit, dicit S. Auguſtinus, l. 3. de conſenſu Evangeliſt. c. 16. *Etiam quia unus hoc fecit, potuit uſitato locutionis modo per pluralem numerum ſingularis ſignificari*. Deinde: ſi ad cætera ſacramenta conferenda uno tantùm miniſtro contentus Chriſtus fuit; nulla videtur ratio, cur ad hoc ſacramentum plures voluerit.

VIII. Dico tertiò. Apud Græcos ex Eccleſiæ mandato advocabantur, & etiam nunc advocantur ſeptem Sacerdotes ad conferendum infirmis hoc ſacramentum. Id conſtat ex eorum Euchologiis, tùm veteribus, tùm modernis, quæ ſeptem Sacerdotes ad hoc præſcribunt. Et hoc inquit Arcudius, lib. 5. c. 3. *Sive propter ſeptem peccata mortalia, ſive quia ſeptenarius numerus in Sacra Scriptura valdè commendatur, & non caret myſterio. Quin Jubilæum in ſe complectitur. Dicerem etiam, propter ſeptem corporis partes, quas ungunt*. Septem tamen Sacerdotes requirunt Græci extra caſum neceſſitatis. Nam in neceſſitate paucioribus con-

contenti ſunt, nempe, tribus, nunquam tamen unico. Unde idem Arcudius, cap. 6. *Græci* (inquit) *ſtatuunt, ne unus Presbyter conferat hoc ſacramentum; atque, ut audio, Conſtantinopoli, ſi non fuerint ad minus tres, ſed unus contulerit, vel etiam duo, ab officio deponuntur*. In hoc autem adeo fixi ſunt, ut ſi unus ſolus inungat, irritum cenſeant ſacramentum, ut ex Simeone Theſſalonicenſi diximus ſupra.

In hoc autem duo improbat meritò Arcudius. Primum eſt. Quòd ne quidem in neceſſitate permittant, Extremam unctionem ab unico tantùm Sacerdote adminiſtrari; unde fit, ut innumeri Chriſti fideles hoc ſaluberrimo ſacramento priventur. Secundùm eſt: Quòd ſinguli Sacerdotes, qui adſunt in eiſdem corporis partibus ungant, & formam ſacramenti proferant. Unde eâdem vice toties iterant ſacramentum, quot adſunt Sacerdotes; in quo manifeſtus, & graviſſimus abuſus eſt.

IX. Dico quartò. Etiam in Eccleſia Latina uſus obtinuit, ut in conferenda Extrema unctione plures advocarentur Sacerdotes: modò tamen fixâ conſuetudine unus tantùm adhibetur. Priorem partem oſtendit Sancti Gregorii Sacramentarium, ubi hæc habentur: *Multi enim Sacerdotes infirmos perungunt in quinque ſenſibus corporis &c.* Eam quoque ſupponit Eparchius, cùm Caroli Magni exitum deſcribens, ait: *Oleo ſancto iaunctus eſt ab Epiſcopis*. Eam quoque ſuppoſuerunt Waldenſium querimoniæ, de quibus Reynerus: *Sacramentum* (inquit) *unctionis reprobant, quia tantùm divitibus datur, & propter plures Sacerdotes ibi neceſſarios*. Cùm enim Sacerdotibus illis pro aſſiſtentia pecunia erogari conſueviſſet, cui ſolvendæ pauperes impares erant; fiebat, ut hoc ſacramento pauperes privarentur, ſoliſque divitibus miniſtraretur. Hunc ritum viguiſſe etiam, *Seculo* 13. teſtis eſt S. Thomas, *in* 4. *Contra Gentes, c.* 73. citato. Ubi licet aſſerat, unum ſolum Presbyterum ſufficere ad perficiendum hoc ſacramentum: *Quia tamen* (inquit) *hoc ſacramentum perfectæ curationis effectum habet, & in eo requiritur copia gratiæ; competit huic ſacramento, quòd multi Sacerdotes interſint, & quòd oratio totius Eccleſiæ ad effectum hujus ſacramenti coadjuvet. Unde Jacobus dicit: Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & oratio fidei ſanabit infirmum*. Suâ etiam ætate hanc legem adhuc viguiſſe teſtatur Bartholomæus Ledeſma, 2. p. qu. 33. art. 1. *Dubio unico*, his verbis: *Dico, quòd de neceſſitate ſacramenti ſolum unus* (Sacerdos) *ſufficit, ſed ex decentia debent eſſe plures Sacerdotes. Et ita habet conſuetudo Eccleſiæ univerſalis, quòd plures Sacerdotes conveniunt ad adminiſtrandum hoc ſacramentum ..... Et ſi ſolum unus Sacerdos adminiſtret hoc ſacramentum tempore, quo poſſunt multi concurrere; verum quidem ſacramentum conficit, peccat tamen contra ritum Eccleſiæ agens. Si autem in articulo neceſſitatis non reperitur, niſi unus Sacerdos, poſſet licitè hoc ſacramentum conferre*. Quibus patet, tunc temporis fuiſſe legem, ut hoc ſacramentum pluribus Sacerdotibus adſtantibus extra caſum neceſſitatis celebraretur.

X. Secunda pars, nempe: his temporibus unum Presbyterum, etiam extra caſum neceſſitatis, tùm validè, tùm licitè unctionem Extremam diſpenſare poſſe: ritualia, & univerſalis Eccleſiæ Latinæ praxis demonſtrant. Hanc legem ſuſtuliſſe crediderim Alexandrum III. Cap. *Quæſivit*, ſupra relatum, dum ait: Quòd Sacerdos uno præſente Clerico, & etiam ſolus poteſt infirmum ungere. Quem poſtea Concilia ſecuta ſunt. Florentinum, & Tridentinum, quæ de miniſtro in ſingulari numero loquuntur. Quod factum putarem, ad obſtruenda Waldenſibus ora, qui dicebant, ut vidimus, hoc ſacramentum ſolis divitibus dari, ob expenſas, quæ in advocandis pluribus Sacerdotibus facien-

ciendæ erant; & ut etiam pauperes ejus participes eſſe poſſent.

XI. Si quæras: Quid olim agerent plures illi Sacerdotes. An ſinguli ungerent, & formam proferrent: an unus ungeret, alii formam proferrent: an unus ſolus ungeret & formam proferret, cæteri autem alias orationes dicerent.

XII. Reſpondeo, variè apud Latinos obſervatum fuiſſe. Quidam enim Scriptores dicunt, ſingulos unxiſſe ſingulas partes, & eas ungendo formam protuliſſe. Neque, inquiunt, multiplex fiebat ſacramentum, eo quòd repetitæ illæ unctiones, & iteratæ formæ, ex intentione Eccleſiæ, ſe haberent per modum unius moralis actionis. — Aliqui putant, quòd dum unus ungeret, cæteri, qui aderant, ſacramenti formam proferrent. Sed hoc poſito, ſacramentum nullum eſſet: ſicut nullus eſſet Baptiſmus, ſi uno verba proferente, alter mergeret, aut aquam infunderet; quia non verificarentur verba: *Ego te baptizo* — Alii ſentiunt, idem organum ſenſus non fuiſſe à pluribus Sacerdotibus inunctum; ſed ſingulos, diverſos ſenſus unxiſſe, & verba unctioni correſpondentia protuliſſe. — Tandem aliquibus viſum eſt, advocatos non fuiſſe Sacerdotes multos, ut ſinguli infirmum ungerent & ſacramenti formam proferrent; ſed ut preces funderent, quibus copioſum ſacramenti effectum nomine Eccleſiæ infirmo deprecarentur. Ita ſentire viſus eſt S. Thomas, 4. *Contra Gentes*, *cap.* 73. verbis nuper laudatis, *num.* 5.

QUÆSTIO IV.

De Subjecto Extremæ Unctionis.

DE illis, quibus hoc Sacramentum conferri poteſt, ac debet, hìc ſermo erit: an ſolis infirmis, an etiam ſanis, an ſolis adultis, an etiam pueris?

DUBIUM I.

An ſolis Infirmis Extrema Unctio Conferenda ſit?

§. I.

Praxis Eccleſiæ Græcæ, & Latinæ.

I. GRæci unctionem olei conferunt. Primò: Extremo morbo laborantibus. Secundò: Iis etiam infirmis, de quorum morte non timetur. Tertiò: Pœnitentibus omnibus, ſive infirmi ſint, ſive ſani; fortè interpretantes verba S. Jacobi *Infirmatur quis in vobis*, de infirmitate, tùm corporis, tùm animæ; maximè ob illa: *Et ſi in peccatis ſit, dimittentur ei*. Hanc praxim teſtantur eorum Euchologia. Simeon Theſſalonicenſis, *lib.* 7. *de Sacram.* Jobus Monachus *in Contemplatione* 7. *Eccleſiæ Myſteriorum*, Jeremias Conſtantinop. Patriarcha, *in Cenſura adverſùs Confeſſ. Auguſtanam*, *lib.* 1. *cap.* 7. Huic (inquit Arcudius, lib. 5. de Extrema unct. cap. 4.) *Favet multum auctoritas Euchologii, in quo non tantùm ægrotus, ſed etiam ſanus, qui ſit ungendus, introducitur. Favet item præſens Græcorum conſuetudo, quæ quidem viget, non in aliquo angulo Græciæ, ſed ubique paſſim: quam tandem retinet hac noſtrâ ætate tota Ruſſia, univerſaque Moſcovia.* Hoc idem confirmat Goarius, *in ſuis ad S. Olei Officium notis*, dicens, ad hanc unctionem admitti à Græcis adſtantes, qui vel levi alicujus doloris affectione tenentur; vel qui gravioribus ſubditi peccatis, licèt ex omni parte ſani, eam in medelam animæ accipere deſiderant. Et tandem addit: *Unumquemque oleo ſancto ab Epiſcopo benedicto ſeſe in Eccleſia Orientali ungendum offerre feriâ quintâ in Cœna Domini, unctionemque hujuſmodi, ut peccatorum antidotum, & ſanctitatis largitricem ſacra Communioni præviam Epiſcoporum manu ſuſcipere.* Teſtis tandem eſt Leo Alla-

Allatius, *lib. 3. de Ecleſia Orientalis, & Occidentalis perpetua conſenſione*, *cap. 16.* dicens: *Non tantùm infirmos, ſed ſanos quoſque homines Extremâ unctione, & ſapiùs inungunt.*

II. Apud Latinos verò ſolos infirmos Extremâ unctione donari certò certius eſt: eorum enim tantum meminere Ritualia, quoties agunt de hujus ſacramenti ſubjecto. Eorum etiam meminit Innocentius I. *Epiſt. ad Decentium* ſæpe laudatâ, dicens: *Quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui ſancto oleo chriſmatis perungi poſſunt.* Modò videndum eſt, quis ritus ſit Scripturæ, & traditioni conformior. Et rursùs: An Extrema unctio ſanis collata ſit valida.

§. II.

Reſolutiones Dubii.

III. Dico primò. Praxis Eccleſiæ Latinæ ſolis ægrotantibus Extremam unctionem conferendi eſt Scripturæ, & traditioni conformior. Scripturæ quidem: nam S. Jacobus, *Infirmatur* (inquit) *quis in vobis?... Oratio fidei ſalvabit infirmum.* Et *Marci 6.* ubi Extrema unctio inſinuata fuit, dicitur, quòd Apoſtoli *Ungebant multos ægros, & ſanabant.* Traditione etiam. Nemo enim ex Patribus, qui novem prioribus ſeculis floruerunt, dixerunt unquam, alios, quàm infirmos, hoc oleo ungendos eſſe. Id patet ex Innocentio I. mox relato: ex Gregorio Magno, *in Sacramentario:* ex Capitulatibus Caroli Magni ex Beda &c. Imò neque poſt nonum ſæculum ad hæc uſque tempora proferri poteſt vel unum exemplum, quo probetur, per Majores noſtros, aliis, quàm infirmis, hoc ſacramentum collatum fuiſſe. Quapropter illud nuncuparunt *Unctionem extremam, ſacramentum exeuntium, oleum infirmorum.* Et Tridentinum, Seſſ. 14. c. 3. de Extr. unct. *Declaratur etiam* (inquit) *eſſe hanc unctionem infirmis adhibendam.* Quod in Florentino dixerat Eugenius IV. in Decreto Armenorum: *Hoc ſacramentum nonniſi infirmo, de cujus morte timetur, dari debere.*

IV. Hoc idem docet S. Th. *in Suppl. 3. p. q. 32. a. 1.* his verbis: *Hoc ſacramentum eſt quadam ſpiritualis curatio... qua quidem per quendam corporalis curationis modum ſignificatur: & ideo illis, quibus corporalis curatio non competit, ſcilicet ſanis, non debet hoc ſacramentum conferri* — Nec refert, quod principalior effectus hujus ſacramenti ſit ſanatio mentis, quàm ſanatio corporis: multi autem corpore ſani indigent ſanatione mentis — Nam reſpondet ibi ad 1. *Quòd quamvis ſpiritualis ſanitas ſit principalis effectus hujus ſacramenti; tamen oportet, quòd per curationem corporalem ſignificetur curatio ſpiritualis hujus ſacramenti, etiamſi corporalis ſanitas non ſequatur. Et ideo ſolùm illis hoc ſacramento ſanitas ſpiritualis dari poteſt, quibus corporalis curatio competit, ſcilicet infirmis. Sicut ille ſolus poteſt* Baptiſmum *ſuſcipere, qui poteſt corporalis ablutionis eſſe particeps, non autem puer in ventre matris exiſtens.*

V. Ex quibus ibi, ad ſecundum, infert, quòd licèt hoc ſacramentum ſit *Exeuntium*, ſicut Baptiſmus eſt *Intrantium:* quandoque autem illi, qui ſunt in propinquo exitus, ſint ſani, ut illi, qui decapitandi ſunt; adhuc tamen his non eſt unctio extrema conferenda: *Quia etiam Baptiſmus non eſt niſi illorum intrantium, qui corporali ablutioni ſubjici poſſunt. Et ideo hoc ſacramentum illorum tantùm exeuntium eſt, quibus corporalis curatio competit.*

Unde damnatis ad mortem Extremam unctionem eſſe adhibendam, ſi corpore ſani ſint, apertè negat, *in 4. Contra Gentes, c.73.* dicens: *Et licèt aliqui ſint in ſtatu propinquo morti, etiam abſque infirmitate, ut patet in his, qui damnantur ad mortem: qui tamen ſpiritualibus effectibus hujus ſacramenti indigerent, non tamen exhibendum eſt, niſi infirmanti; cùm ſub ſpecie corporalis medicinæ*

dicina exhibeatur, quæ non competit, niſi corporaliter infirmato: oportet enim in ſacramentis ſignificationem ſervari. Sicut igitur requiritur in Baptiſmo ablutio corpori exhibita: ita in hoc ſacramento requiritur medicatio infirmitati corporali oppoſita. Unde etiam oleum eſt ſpecialis materia hujus ſacramenti; quia habet efficaciam ad ſanandum corporaliter, mitigando dolores: ſicut aqua, quæ corporaliter abluit, eſt materia ſacramenti, in quo fit ſpiritualis ablutio.

VI. Neque dicas. Ut quis ſpiritualiter reſuſcitetur per ſacramentum Pœnitentiæ, non oportet, quòd ea ſuſcitatio ſpiritualis ſignificetur per corporalem; ita ut ſit corporaliter mortuus: & ut aliquis ſpiritualiter abluatur per Baptiſmum, non eſt neceſſe, ut illa ablutio ſignificetur per corporalem immunditiem; ita ut baptizandus ſit corporaliter immundus; ergo nec oportet, ſpiritualem curationem ſignificari per corporalem, ita ut recipiens ſit corporaliter infirmus.

VII. Nego etenim conſequentiam. Nam Pœnitentia per ſe non datur, nec eſt inſtituta per modum ſuſcitationis, ſicut Extrema unctio per modum curationis (poteſt enim dari etiam illis, qui peccato mortali non ſunt mortui) ſed potiùs datur per modum judicii, quod etiam ſignificatur exteriùs — Ablutio etiam non ſolis immundis convenit, ſed etiam mundis, ut fiant mundiores: ſanatio autem non eſt, niſi infirmorum.

VIII. Dico ſecundò. Quamvis non improbabile ſit, Extremam unctionem datam ſanis validam eſſe; tutius, & probabilius crederem, eam eſſe invalidam. Primam partem ſuadet uſus Eccleſiæ Græcæ, quæ ut vidimus eam etiam ſanis confert: quem uſum in Florentina Synodo Latini Græcis non exprobrarunt. Cùm enim de multis, in quibus ab Occidentalibus diffidebant Græcos ſciſcitati eſſent; de hoc, quod etiam ſanos inungerent, nullam intentarunt litem: imò nec verbum fecerunt, facturi tamen, ſi talem unctionem irritam exiſtimaſſent. Rurſus: Innocentius IV. Epiſt. ad Epiſc. Tuſculanum, prohibet quidem: *Ne Sacerdotes Græcorum, aut Confeſſores pro ſatisfactione pœnitentiæ unctionem aliquam ſolummodo injungant.* Verùm non vetat, ne ubi convenientem pro peccatis ſatisfactionem injunxerint, confeſſos, quamvis ſanos, inungant. Accedit: quod Græci hanc eorum praxim uſque ad tempora Origenis reducunt: qui, *Homil. 18. in Levitic.* ſacramentum Pœnitentiæ cum ſacramento unctionis, de quo loquitur S Jacobus, conjungit; dicens, quòd peccatoribus pœnitentibus, & Sacerdoti confeſſis, etiamſi ſanis, oleum conferatur: *In quo impletur & illud quod Apoſtolus dicit: Si quis autem infirmatur, vocet Presbyteros Eccleſiæ, & imponant ei manus, ungentes eum oleo in nomine Domini.*

IX. Secunda pars probatur. Primò. Quia ſacramenta validè conferri non poſſunt, niſi ſecundùm Chriſti inſtitutionem: ſed Extremam unctionem Chriſtus inſtituit pro ſolis infirmis: unde Jacobus, qui eam promulgavit, dicit: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ.* Ergo ſicut quia dicit: *Presbyteros Eccleſiæ*, inferimus, ſolos eſſe miniſtros: ita quia dicit: *Infirmatur &c.* inferre debemus, ſubjectum capax eſſe ſolos infirmos, ſeu ægrotos. — Secundò. Eugenius IV. in decreto pro Armenis dicit. *Hoc Sacramentum nonniſi infirmo dari debet.* Nec refert, quòd de contrario Græcorum uſu nihil ibi dictum ſit. Nam, vel fortè iſte uſus tunc non adeo invaluerat, ſicut poſtea: vel hoc Eugenii ſilentium non evincit, cum contrarium ibi doceat — Tertiò. Conc. Trident. *Seſſ. 14. c. 3.* eodem modo loquitur de miniſtro hujus ſacramenti, ac de ſubjecto illius, dicens miniſtros non eſſe ætate ſeniores, ſed Epiſcopos, aut Sacerdotes ab eis ritè ordinatos; & hanc unctionem eſſe infirmis adhibendam: ſed ita vult miniſtros eſſe ſolos Epiſcopos, aut Sacerdotes, ut ſi ab alio quocumque non Epiſcopo,

aut

Digitized by Google

aut non Sacerdote conferatur, non valeat; ergo vult conferri infirmis, ut ſi non infirmis conferatur, non valeat.

X. Accedit S. Th. ſupra relatus, ex cujus doctrina formo hoc ratiocinium. Non valet ſacramentum collatum ſubjecto, in quo eius ſacramentalis ſignificatio non ſervatur: & propterea non valet Baptiſma collatum puero exiſtenti in utero matris; quia in eo ejus ſacramentalis ſignificatio, quæ eſt ablutio corporalis, ſervari non poteſt: ſed dum confertur ſacramentum Extremæ unctionis ſano, ejus ſacramentalis ſignificatio, quæ eſt corporalis curatio, non ſervatur. Unde ſicut in Baptiſmo aſſumitur pro materiâ aqua, quæ eſt apta ad abluendum corporaliter; ita in Extrema unctione aſſumitur oleum, quia eſt aptum ad ſanandum corporaliter mitigando dolores; ergo ſi detur ſano, & non infirmo, hoc ſacramentum non valet.

XI. Sed quid erit dicendum de prænarrata Græcorum praxi, qui indifferenter ſanos, & infirmos hoc ſacramento inungunt?

Reſpondent aliqui: eam cæremoniam, quam Græci ex eorum Euchologio exhibent etiam ſanis, neque ex intentione Eccleſiæ, nec miniſtri eſſe, unctionem ſacramentalem; ſed meram cæremoniam, & ritum in ſatisfactionem peccatorum, vel etiam poſt impletam ſatisfactionem, in Eccleſia Græca introductum.

Si hoc verum eſſet, non improbandum foret, nec noſtram aſſertionem læderet, quæ de unctione verè ſacramentali loquitur. Verùm cùm Presbyteri Græci eâdem materiâ, nempe, eodem oleo conſecrato, eâdem etiam forma, nempe, iiſdem precibus utantur; cùm idem ſit quoque miniſter, qui ungit & verba profert ſuper infirmos, & ſanos ad abſtergendas peccatorum reliquias: difficile captu eſt, quomodo ſit ſacramentum quoad infirmos, & non ſit quoad ſanos. Sed quidquid ſit: eam conſuetudinem Græcorum ungendi pœnitentes etiam ſanos improbat Joannes Nathanael Cretenſis Græcus apud Arcudium, *l. 5. de Extr. unct. c. 4.* his verbis: *Myſterium itaque hoc, & eſt, & appellatur ſeptimum: quamvis nonnulli ex pſeudo-abbatibus, & illiteratis Græcorum inſanientes, turpis lucri causâ, peccantibus ſi reſipuerint, frequenter loco mulctæ, & inſtar rei, quæ illos ſanctificet, iſtud præbeant.*

Nathanaeli ſubſcribit Arcudius ipſe, *Ego* (inquit) *præſentem morem Græcorum, qui pœnitentes, quamvis benè valentes, in omnibus ſui corporis partibus, adhibitâ quoque formâ ſacramenti, non aliter, atque infirmos inungunt, nullâ ratione probare poſſum: & ſi ſordidi quæſtus gratia id faciunt, eo magis deteſtandus eſt. Cùm enim ſubjectum non ſit aptum ad recipiendum ſacramentum (quando neque graviter quis infirmatur, & ad mortem, ut requirit Apoſtolus, & exponunt ſacri Doctores) fruſtra, temerèque, ac non ſinè ſacrilegio illud* (bene valentibus) *Græci adminiſtrant... Græci verò, qui alios novitatis accuſant .... reſpondeant ipſi, à quo iſtud accipiunt, ut contra doctrinam Apoſtolicam ſanos ungere debeant?* Vel igitur Græci volunt, unctionem, quam præbent ſanis, eſſe ſacramentum; & ſic nullum eſt. Vel eſſe merum ritum; & ſic reſpondeant: cur ſacramentum ſit quoad infirmos, non verò quoad ſanos, cùm illud utriſque cum eadem materiâ, & formâ adminiſtrent?

DUBIUM II.

An in qualibet Infirmitate, & omnibus debeat dari Extrema Unctio?

§. I.

Sectariorum Calumnia.

I. Lutherus, qui, ut ſuos tueatur errores, confugit ad calumnias, imponit Catholicis, quòd cum S. Jacobus inſtituerit, hanc unctionem conferendam eſſe infirmis, ut ſanentur,

tur; eam conferant ſolis illis, quibus proximè diſceſſuris nulla ſpes ſupereſt ſanitatis. Sie enim l. de Capt. Babylonica: *Apoſtolus* (inquit) *in hoc ungi, & orari præcipit, ut infirmus ſanetur, & allevietur, hoc eſt, non moriatur, nec ſit Extrema unctio; quod uſque hodie probant preces inter ungendum dictæ, quæ infirmum reſtitui petunt: Illi* (Catholici) *contra dicunt, non eſſe dandam unctionem, niſi diſceſſuris, hoc eſt, ut non ſalventur, & allevientur... Ideo & Extremam volunt unctionem, ut non ſit verum, per eam ſanari infirmum, quod ille* (Jacobus) *ſtatuit. Si hoc non eſt inſanire, rogo, quid eſt inſanire?* Hæc, familiari ſibi impudentiâ, Lutherus.

II. Calvinus in hac parte adhæſit Luthero. Nam l. 4. Inſtit. 19. §. 21. *Jacobus* (ait) *omnes infirmos vult inungi: iſti non infirmos, ſed ſemimortua cadavera ſuâ pinguedine inficiunt, quum jamjam anima in primoribus labris laborat, vel, ut ipſi loquuntur, in extremis. Si præſentem habent medicinam in ſuo ſacramento, quia vel morborum acerbitatem leniant, vel ſaltem aliquod animæ ſolatium adferant; crudeles ſunt, qui nunquam in tempore medentur.*

III. In hoc Luthero, & Calvino, cæteriſque Sectariis præivit ex Græcis Simon Theſſalonicenſis, qui, *lib. de ſeptem Sacram.* ſcripſerat: *Verùm qui omnia immutant Latini, hanc etiam cæremoniam corruperunt, atque non eſſe exhibendum* (unctionis ſacramentum) *ægrotantibus, ſed moribundis, ajunt. Quandoquidem enim hoc ſacramentum dimittit peccata; propterea moribundis exhibetur* (à Latinis) *ne ſi quis ſupervixerit rurſus peccet. Ob clementiam! Frater Dei enuntiat: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & eriget eum Dominus: Hi verò ajunt, ut moriatur.... Quo eircà neque ſecundùm traditionem Apoſtolicam ab indigentibus accerſiti hoc conficiunt, ſed privatim facientes aſſervant. Et ſacrum quidem Evangelium ait: Ungebant multos ægrotos, & ſanabant: Hi verò cenſent dandam eſſe, non ut curentur, ſed ut ſint inſanabiles, & moriantur.* Ita Latinos calumniatur Græcus iſte. Quænam vera ſit Latinorum praxis, oſtendamus.

§. II.

Reſolvitur Dubium.

IV. Dico. Vera, ac legitima Eccleſiæ Latinæ praxis eſt ſacramentum Extremæ unctionis illis infirmis, qui periculoſo morbo tenentur, de quorum vicina morte timetur, non autem ultimam vitæ periodum expectare. Probatur primò. S. Jacobus, ubi ſtatuit, infirmos ungi debere, non exigit, ut expectetur ultima vitæ periodus. Secundò: Antiquitus infirmi per ſeptem dies continuos inunngebantur à Sacerdotibus. Id patet ex S. Gregorio ubi dicitur: *Deinde communicet eum* (infirmum) *corpore, & ſanguine Domini; & ſic faciant illi per ſeptem dies, ſi neceſſitas fuerit tàm de communione, quàm de alio officio* (ideſt de oleo Extremæ unctionis jam, ut ibi dicitur, peracto) *& ſuſcitabit eum Dominus &c.* 3. in Capitularibus Caroli Magni, c. 75. habetur *Si infirmitate depreſſus quis fuerit, nec unctione ſacrati olei careat.* Quartò. Eugenius IV. in Florentino: Hoc ſacramentum (inquit) niſi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet. Quintò. Tridentinum, *Seſſ. 14. cap. 3. de Extr. unct.* ait: *Declaratur etiam hanc unctionem infirmis adhibendam: illis verò præſertim, qui tam periculoſè decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur.* Quibus declarat, hoc ſacramentum dandum eſſe non ſolum iis, qui in exitu vitæ ſunt conſtituti; ſed etiam illis, qui graviter decumbentes, amittendæ vitæ dant timorem.

V. Non debere autem ultimam vitæ periodum, ſeu ut infirmus ſit ſenſuum uſu deſtitutus, & ſemicadaver expectari, ſtatuunt Concilia. Mediolanenſe ſub S. Carolo: *Extremæ unctionis ſacramentum curet Parochus, ut æ-*

groto

grolo, dum integris eſt ſenſibus, adhibeatur Bitturicenſe anno 1584. *Adminiſtretur* (inquit) *tempeſtivè à Sacerdote Extrema unctio Olei ſancti; ita ut Chriſtianus mente adhuc integrâ ſacramenti efficaciam agnoſcere poſſit*. Quod anno præcedente in Concilio Burdigalenſi, *tit.* 13. his verbis ſancitum fuerat: *Tamen non eo uſque differendum eſt, dum æger omnibus penè ſenſibus deſtitutus ſit*. Propterea Catechyſmus Concilii Trident. *De Extr. unct. n.* 9. Poſtquam dixit, quòd hæc unctio: *Ob eam rem inſtituta eſt, non modò, ut animæ, ſed etiam ut corpori medicinam afferat;* ſubdit: *Cum igitur illi tantùm, qui morbo laborant, curatione indigeant; idcirco iis etiam, qui adeo periculosè ægrotare videntur, ut, ne ſupremus illis vitæ dies inſtet, metuendum ſit, hoc ſacramentum præberi debet. In quo tamen graviſſimè peccant, qui illud tempus ægroti ungendi obſervare ſolent, cùm jam omni ſalutis ſpe amiſſâ, vitâ, & ſenſibus carere incipiat. Conſtat enim ad uberiorem ſacramenti gratiam percipiendam, plurimùm valere; ſi ægrotus, cum in eo adhuc integra mens, & ratio viget, fidemque, ac religioſam animi voluntatem afferre poteſt, ſacro oleo liniatur*. Non ergo ſemimortua cadavera, non cùm anima in primoribus labris laborat, ut Calvinus, & Sectarii imponunt; ſed cum morbus ingraveſcit, ut de infirmi ſalute timeatur, Eccleſia Latina Catholica ſacro oleo ſuos jubet inungere.

VI. Vocatur autem *ſacramentum Exeuntium:* non quia in exitu ſolùm conferendum ſit, ſed, ut ait S. Thom. *in Suppl.* 3. *p. q.* 32. *a.* 2. quia *Illis tantùm infirmantibus debet exhiberi, qui ſunt in ſtatu exeuntium; propter hoc quod ægritudo nata eſt inducere mortem, & de periculo timetur*.

Neque per hoc, quòd ſit per modum medicinæ debet omnibus infirmis ſtatim dari. Nam, ut dicit S. Th. ibi ad 2. *Medicina corporalis habet pro principali effectu ſanitatem corporalem, quâ omnes infirmi in quolibet ſtatu indigent. Sed hoc ſacramentum habet pro principali effectu illam ſanitatem, quæ exeuntibus, & iter ad gloriam agentibus eſt neceſſaria*.

§. III.

An Furioſis, Amentibus, Pueris &c. dari debeat Extrema Unctio?

VII. Quoad amentes, & furioſos, qui tales ſunt à nativitate: Dico primò. Hoc ſacramentum conferri non debere. Tùm quia: in his locum habere non poteſt hujus ſacramenti forma: *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti*. Cum enim ſupponantur uſum rationis nunquam habuiſſe, ſupponuntur nunquam peccaſſe, nec in eis reliquias peccatorum adeſſe, ad quas abſtergendas datur Extrema unctio. Tùm quia: hoc ſacramentum cùm detur per modum curationis, & medicinæ ſpiritualis, non debet dari niſi illis, qui per peccata morbos contraxerunt. Licèt autem conferre etiam poſſit ſanitatem corporalem; quia tamen hæc eſt effectus ſolùm ſecundarius, locum habere non poteſt niſi in illis, qui ſanationis ſpiritualis, quæ eſt effectus primarius, capaces ſunt. Tùm demum, quia, ut docet S. Th. *in Suppl.* 3. *p. q.* 32. *a.* 3. dari non debet illis, qui non poſſunt recognoſcere, & ſuſcipere cum devotione hoc ſacramentum, maximè ſi nunquam potuerunt.

VIII. Eâdem ratione Dico ſecundò. Extremam unctionem non eſſe conferendam pueris rationis uſu carentibus. Ita S. Th. citato loco, *a.* 4. propter nuper dicta: ideoque ſicut Euchariſtia non debet dari pueris, ita neque hoc ſacramentum. Loquor, inquam, de pueris nondum uſum rationis habentibus, & peccandi incapacibus: ſi enim ad uſum rationis pervenerint, & peccandi capaces facti fuerint; facti ſunt etiam hujus ſacramenti capaces: ideoque ſi in morbum periculoſum inciderint, poterit eis mi-

niſtrari, etiamſi annum decimum quartum non attigerint, ut habetur in Synodo Cameracenſi, *anno* 1567. Et in Paſtorali Mechlinenſi dicitur, quâ ætate pueris conceditur ſacra communio, unctio quoque concedenda eſt. His enim, ut dicit Jacobus, ſi in peccatis ſint, dimittentur eis; vel ſaltem gratia roborans contra debilitates in articulo mortis occurrentes, conferetur.

IX. Sed oppones primò. Furioſis, & amentibus à nativitate, ſicut & pueris, poteſt dari Baptiſmus, ergo & Extrema unctio — Secundò. Morbi, qui in his contingunt, ſunt ex peccato, ſicut in adultis, & ſunt peccati reliquiæ.

X. Ad primum reſpondeo cum S. Tho. citato, *a.* 3. *ad* 2. neg. conſ. Nam *Baptiſmus non requirit motum liberi arbitrii; quia datur contra originale principaliter, quod non curatur in nobis ex noſtro libero arbitrio: ſed in hoc ſacramento requiritur motus liberi arbitrii. Et ideo non eſt ſimile. Et praterea Baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, non autem Extrema unctio.*

Ad ſecundum reſpondet idem S. Tho. ibi, a. 4. ad 1. *Quòd infirmitates in pueris non ſunt ex peccato actuali cauſata, ſicut in adultis: & contra illas pracipuè infirmitates hoc ſacramentum datur, qua ſunt ex peccato cauſata quaſi peccati reliquia.* Et ad ſecundum addit, quòd Extrema unctio *Non datur contra reliquias originalis peccati, niſi ſecundùm quòd ſunt per actualia peccata, quodammodo confortata. Unde principaliter contra actualia peccata datur (ut ex ipſa forma patet) qua non ſunt in pueris.* (Idem dic de amentibus à nativitate)

XI. Quoad amentes verò, & furioſos, qui non ex ortu, ſed ex morbo facti ſunt tales, & habent lucida intervalla; conferenda iis eſt Extrema unctio, ſi eam, dum compotes ſunt ſui, petant: vel etiam in amentia, ſi dum compotes ſui erant, eam petierunt, dummodo tamen ſinè irreverentia ſacramenti id fieri poſſit. Prior pars patet. Quia tales, dum petunt, indicant ſe habere actualem devotionem ad hoc ſacramentum, & motu liberi arbitrii ad illud ſe movent. Secunda etiam pars oſtenditur. Quia in illis, qui, dum rationis compotes eſſent, ſacramentum petierunt, & poſtea in amentiam rapti ſunt; eſtò non adſit voluntas, & devotio actualis, adeſt tamen virtualis: ratione cujus hoc ſacramentum adminiſtrandum eſt etiam illis, qui vi morbi rationis uſum amiſerunt; etiamſi adeo vi morbi fuerint correpti, ut ſinè confeſſione ſint morituri: modo tamen ſacramenta frequenter ſuſceperint, vel de eis ſaltem benè ſenſerint, nèc in notorio peccato mortali jaceant, abſque ſigno contritionis.

XII. Confirmat hæc omnia Catechiſmus Concil. Tridentini, *num.* 9. his verbis: *Omnes praterea, qui rationis uſu carent, ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum apti non ſunt; & pueri, qui nulla peccata admittunt, quorum reliquias ſanare hujus ſacramenti remedio opus ſit. Amentes item, & furioſi, niſi interdum rationis uſum haberent, & eo potiſſimum tempore pii animi ſignificationem darent, peterentque, ut ſacro oleo inungerentur. Nam qui ab ipſo ortu numquam mentis, & rationis compos fuit, ungendus non eſt: ſecus verò ſi agrotus, cum mente adhuc integrâ hujus ſacramenti particeps fieri voluiſſet, poſtea in inſaniam, & furorem incidit.*

XIII. Quoad ſenes decrepitos: Dico tertiò. Quod etſi actu ægroti non ſint, ſed in diem præ ſenectute morituri, exhibendam eis eſſe unctionem; nulli autem alteri, qui ſanus ſit, etſi immineat vitæ periculum. Hoc præſcribit S. Carolus in Concil. IV. Mediolan. *tit.* 6. *de Extr. unct.* ita loquens: *Parochus Extrema unctionis ſacramentum, ſicut his miniſtrare debet, adultis ſcilicet periculosè agrotantibus, propèque moribundis; ſenio confectis, etiam non agrotis, in diem morituris: ita iſtis ne miniſtret, nempe,*

pueris

Digitized by Google

pueris rationis uſu carentibus, *mulieribus in partu laborantibus*, *ad bellum proficiſcentibus*, *navigantibus*, *peregrinantibus*, *& iis*, *qui mox ultimo ſupplicio mulctandi ſunt*. Virium enim defectus, quo confecti ſenio laborant, gravis eſt infirmitas: & ideo iis accenſendi ſunt, de quibus Jacobus, ait: *Infirmatur quis in vobis?* Secus verò illi, quibus licèt immineat vitæ periculum, ægroti tamen non ſunt: his enim ut diximus, in Eccleſia Latina unctio dari non debet. Quod dicitur de mulieribus in partu laborantibus, intellige, ſi non ſint in proximo vitæ periculo: ſi enim ſint, eis, ut aliis ægrotis, ſuccurrendum eſt. Illis quoque, qui in tali periculo verſantur, licèt cauſa ægritudinis ſit extrinſeca, & violenta, ſi verè ægrotent.

XIV. Peſte item laborantes Extrema unctione muniendi ſunt: hi enim verè ſunt ægroti, & periculo mortis proximi. An verò his teneatur Parochus etiam cum periculo propriæ vitæ Extremam unctionem exhibere, vel per ſe, vel per alium; & hoc ex præcepto caritatis, quâ Paſtor tenetur animam ſuam ponere pro ovibus ſuis: diſputant Theologi, inter quos Sylvius, *in Suppl.* 3. *p. qu.* 32. *ſuper art.* 3. *S. Thomæ*, quem Studioſus adire poterit. Dicunt Suarez, & alii: quòd cum præceptum de miniſtranda Extrema unctione, quo tenetur Parochus erga ſuos ſubditos, ſit affirmativum; ejus gravis obligatio ex circumſtantiis penſanda eſt. Si enim Parochus ſit moraliter certus, ægrotum peſte infectum, eſſe ad mortem benè diſpoſitum; quia confeſſum, & abſolutum, vel nullum peccatum mortale habens; & aliunde ſibi magnum periculum imminere, ſi ad eum accedat: videtur non obligari ſub mortali, maximè ſi ſit ſolus, nec per alium ſupplere poſſit, cùm talis ægrotus non verſetur in gravi neceſſitate. Et certè ſi non tenetur ſubditus ſacramenta vivorum, puta, Euchariſtiam, & Confirmationem cum periculo vitæ ſuſcipere; quia non conferunt vitam ſpiritualem per ſe, ſed collatam ſupponunt: cur teneretur Parochus cum periculo vitæ illa miniſtrare, quando non ſunt tantæ utilitatis?

Cæterùm ſi Parochus prudenter timeret, infirmum peſte laborantem, vel eſſe in peccato mortali, quia dubitaret, an eſſet confeſſus, & abſolutus; & aliunde moribundus ſolùm attritus ita moriens eſſet damnandus, cumque hoc ſacramento per accidens poſſet juſtificari: teneretur, inquiunt, etiam cum periculo vitæ ex caritate, & juſtitiâ ex munere ſuo ei ſubvenire. Et eâdem ratione ſi infirmus tot, tantiſque urgeretur tentationibus, ut niſi Extrema unctione confortatus, periculum eſſet ſuccumbendi; tunc enim non eſſet tantùm utilis, ſed neceſſaria.

Porro Sacerdos tempore peſtis ad contagionem vitandam poſset (ait Sylvius) infirmum ungere virgula argentea, vel aurea, aut lignea ſacro tamen oleo tincta, ſic ut perficiatur unctio: quâ peractâ virgulam illam aut purgare, aut ad ſimilem uſum ſervare poſſet, ſi ſit aurea, vel argentea, vel eam comburere, ſi ſit lignea. Ubi autem unctio ſinè periculo vitæ manu peragi poſſet, ita facienda eſſet.

DUBIUM III.

De Neceſſitate, & Diſpoſitione ad hoc Sacramentum Requiſitâ.

§. I.

Reſolutio Prioris Partis.

I. Conveniunt omnes, Extremam unctionem non eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad ſalutem. Controverſia ſolum eſt de neceſſitate præcepti; ita ut infirmus, de cujus morte timetur, teneatur eam ſumere præcepto ſive divino, ſive Eccleſia-

cleſiaſtico: & hoc ſive per ſe, ſive ſolùm per accidens, nimirum ratione circumſtantiæ. Circa quod

II. Dico primò. Non conſtat, quòd Extrema unctio ſit neceſſaria per ſe neceſſitate præcepti ſive divini, ſive Eccleſiaſtici. Non conſtare de præcepto divino, probo. Si enim conſtaret, maximè ex illis Jacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ*. Sed verba hæc non importare rigoroſum præceptum, ſed ſalubre potiùs monitum, conſilium, colligo ex verbis immediatè præcedentibus; dicit enim: *Triſtatur aliquis veſtrum? oret. Æquo animo eſt? pſallat*. Deinde ſubdit: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros &c.* Sed orare cùm aliquis triſtatur, & pſallere, cùm æquo animo eſt, non dicitur ibi, quaſi ſit rigoroſè à Deo præceptum, ſed ſolùm commendatum; ergo neque inducere Presbyteros, cùm aliquis infirmatur. Cùm autem ex Sacra Scriptura nullus alius afferri poſſit locus ejuſmodi ſpirans præceptum; non conſtare de divino præcepto dicendum videtur. Conformiter ad hoc videtur loqui Tridentinum, *Seſſ.* 14. *de Extr. unct. cap.* 1. dum ait: *Hoc ſacramentum eſſe à S. Jacobo commendatum, & promulgatum*. Et *cap.* 3. dum ait, contemtum hujus ſacramenti non ſinè magno ſcelere eſſe poſſe, nihil dicens de omiſſione, quæ ſit ſinè contemtu.

III. Suffragatur S. Thomas. Tùm 3. *p. q.* 65. *a.* 4. ubi diſtinguens duplex neceſſarium reſpectu finis: Unum ſinè quo finis haberi non poteſt: alterum ſinè quo finis non habetur ita convenienter; dicit: quòd primo modo neceſſaria ſunt tria ſacramenta, Baptiſmus, Pœnitentia, & Ordo. Sed alia ſunt neceſſaria ſecundo modo: *Nam Confirmatio quodammodo perficit Baptiſmum, Extrema unctio Pœnitentiam &c.* Et ibi ad tertium dicit: *Quòd licèt omnium ſacramentorum contemtus ſit ſaluti contrarius: non tamen eſt contemtus ſacramenti, cum aliquis non curat accipere ſacramentum, quod non eſt de neceſſitate ſalutis*. Tùm etiam, *in Suppl.* 3. *p. q.* 29. *a.* 3. *ad* 1. Ubi rationem afferens, cur in Evangelio inſtitutio Extremæ unctionis expreſſa non legatur, dicit: *Illa enim præcipuè curaverunt Evangeliſtæ tradere, quæ ad neceſſitatem ſalutis, & Eccleſiaſticæ diſpoſitionis pertinent. Et ideo potiùs inſtitutionem Baptiſmi, & Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, & Ordinis factam à Chriſto narraverunt, quàm Extremæ unctionis, vel Confirmationis, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis, neque ad diſpoſitionem, ſive diſtinctionem Eccleſiæ pertinent.*

IV. Non eſſe præceptum Eccleſiaſticum, ex eo videtur colligi: quia nullum de Extrema unctione ſumendâ legitur ab Eccleſia editum generale præceptum. Imo Innocentius I. Epiſt. ſæpe laudatâ ad Decentium: *Fideles* (inquit) *ægroti ſancto oleo perungi poſſunt*. Et rurſus: *Eo omnibus Chriſtianis uti licet*. Non dicit: *Tenentur*. Neque praxis generalis Eccleſiæ ungendi infirmos indicat obligationem, ſed utilitatem, quæ ex hoc ſacramento infirmis accedit: & propterea etiam in variis Provincialibus Conciliis ſtatutum legitur, hoc ſacramentum ab omnibus infirmis ſumi *debere*, non debito rigoroſæ obligationis, ſed convenientiæ: cùm infirmus in eo articulo uti debeat omnibus mediis, quæ Chriſtus inſtituit, & Eccleſia frequentat, ut ſecuriorem ſuam reddat ſalutem: quâ ratione omnibus benedictionibus, ac indulgentiis muniri ſtudet, quamvis non ſint in præcepto.

Neque obſtat, quod Concilium Colonienſe, *anno* 1538. *c.* 50. *parte* 7. dicat: *Sacra unctio impendatur cum expoſitione mandati Apoſtolici*. Non enim vult his verbis, mandatum eſſe fidelibus illam recipere, ſed Paſtoribus miniſtrare, ubi requiruntur. Vel loquitur de mandato, ſicut loquitur Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 3. *de Extrema unct.* ubi ait: *Nulla ratione audiendi ſunt, qui .... docent, hanc unctionem vel figmen-*

mentum eſſe humanum, *vel ritum à Patribus acceptum*, *nec mandatum Dei*, *nec promiſſionem gratiæ habentem*. Ubi nomine mandati intelligit Chriſti inſtitutionem, vel eius juſſionem, ut hæc unctio eſſet in Eccleſia.

Neque idem eſt de hoc ſacramento, ac de Euchariſtia, quam in articulo mortis quilibet adultus tenetur recipere, dum poteſt. Nam Euchariſtia neceſſaria eſt neceſſitate ſalutis, ſaltem in voto, quod maximè in articulo mortis impleri debet. Et rurſus adeſt præceptum Chriſti de ea ſumendâ, & Eccleſiæ circa tempus ſumtionis; ſed nihil horum urget de Extrema unctione. Nam præceptum Domini, ut diximus, non eſt, ſed neque Eccleſiæ. Imò contrarium deducitur: quia Eccleſia tempore interdicti concedit quidem Euchariſtiam, & Pœnitentiam graviter infirmis, non tamen Extremam unctionem, Cap. *Quod in te*, de Pœnit. & remiſſ. quam ſanè etiam tunc non recuſaret, ſi foret in præcepto.

V. Dico ſecundò. Etſi Extrema unctio per ſe non ſit in præcepto; per accidens tamen, & attentis circumſtantiis in præcepto eſſe poteſt. Puta, ſi infirmus illam non curaret ex contemtu, vel formali, vel virtuali parvi illam faciens. Si ex ejus non curantia ſcandalum oriretur apud præſentes, vel alios exiſtimantes eum eſſe in errore Sectariorum: & tandem ſi gravibus, ac importunis Dæmonum tentationibus agitaretur. In tali enim caſu teneretur ad hoc corroborationis antidotum confugere: ſi enim obligatoria eſt Confirmatio, ubi imminet fidei periculum; ita obligatoria eſt Extrema unctio, ubi periculum eſt ſuccumbendi in ultimo certamine.

VI. Ex quibus infero; quòd cùm vix contingere poſſit, ut infirmus morti proximus, graves à Dæmone, qui inſidiatur calcaneo hominis, tentationes non patiatur; & in periculo non ſit, eis cedendo, vitæ æternæ jacturam faciendi: exiſtimarem rarò contingere, ut infirmus non teneatur quærere ab hoc ſacramento auxilium. Et in hoc ſenſu veram cenſeo ſententiam oppoſitam, ejuſque fundamenta hoc evincere. Et ita exponendum cenſeo S. Thomam, cum *in 4. diſt.* 17. *q.* 3. *a.* 1. *quæſtiunc.* 4. dicit, quod *Propter hoc etiam Jacobus ſimul præceptum edidit de confeſſione facienda*, & *Extremâ unctione ſuſcipiendâ*; nimirum, propter periculum, in quo homo tunc conſtituitur.

§. II.

Reſolutio Poſterioris Partis.

VII. Dico. Ad dignè ſuſcipiendum hoc ſacramentum requiritur primò: Ut ſit confeſſus de mortali, cujus habet conſcientiam; vel ſi non poteſt, quòd ſaltem veræ contritionis ſigna dederit. Cùm enim hoc ſit unum ex ſacramentis vivorum, exigit, ut ſubjectum, cui confertur, ſit vivum per gratiam. Et cum inſuper ſit ſpiritualis medicatio; ſicut corporalis medicatio ſupponit vitam corporalem, quia corporaliter mortuo medicina non prodeſt: ita ſpiritualis medicatio ſupponere debet vitam ſpiritualem, cùm ſpiritualiter mortuo inutilis ſit, ut ait S. Th. *in Suppl.* 3. *p. q.* 30. *a.* 1. Unde ritualia tàm vetera, quàm recentiora præſcribunt, non dari infirmo Extremam unctionem, niſi priùs confeſſo. Quia hoc abſtergit quidem reliquias peccatorum, & peccata venialia, ſi ea inveniat etiam quoad culpam, non tamen mortalia per ſe loquendo. Etſi per accidens contingere poſſit, ut à mortali etiam ſanetur; cùm, ut ſupra diximus, ſacramenta vivorum poſſint per accidens primam gratiam conferre: *Quamvis enim* (ait S. Th. citatus, ad 2.) *culpa quoad maculam ſinè contritione non dimittatur; tamen hoc ſacramentum per gratiam quam infundit, facit quòd ille motus liberi arbitrii in peccatum ſit contritio, ſicut etiam in Euchariſtia, & Confirmatione poteſt accidere.*

VIII.

VIII. Requiritur ſecundò: ut ſuſcipiens habeat fidem, & ſpem conſequendæ ſanitatis animæ, & corporis, ſi hæc animæ ſaluti expediat. Rurſus: ut ſuam intentionem, & preces uniat intentioni, & precibus Eccleſiæ ſperans exinde, ſe conſecuturum divinum auxilium adversùs omnes Dæmonis inſidias. Hæc omnia inſinuat Catechiſinus Con. Trid. *de Extr. Unct. n.* 12. his verbis: *Quoniam verò omni ſtudio curare oportet, ne quid ſacramenti gratiam impediat; ei verò nihil magis adverſatur, quàm alicujus peccati mortiferi conſcientia: ſervanda eſt Catholica Eccleſia perpetua conſuetudo, ut ante Extremam unctionem Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſacramentum adminiſtretur. Ac deinde ægroto Parochi perſuadere ſtudeant, ut eâ fide ſe ungendum Sacerdoti prabeat, quâ olim qui ab Apoſtolis ſanandi erant ſeipſos offerre conſueverant. In primis autem animæ ſalus, deinde corporis valetudo, cum illa adjunctione, ſi ad æternam gloriam pro futura ſit, expetenda eſt. Nec verò dubitare Fideles debent, quin ſancta illa, & ſolemnes preces à Deo audiantur, quibus Sacerdos, non ſuam, ſed Eccleſia, & Domini noſtri Jeſu Chriſti perſonam gerens, utitur. Quæ una maximè recobortandi ſunt, ut bujus ſaluberrimi olei ſacramentum ſanctè, & religiosè ſibi adminiſtrandum curent; cùm & arctior pugna inſtare, & vires tùm animi, tùm corporis deficere videantur.*

IX. Devotionem in ſuſcipiente requirit S. Th. & quidem actualem, *in Suppl.* 3. *p. q.* 32. *a.* 4. non quidem, quæ ſemper præſens actu ſit, dum inungitur: contingit enim interdum, quòd infirmus, dum inungitur, uſu rationis actu minimè fruatur; ſed quam priùs, dum compos mentis eſſet, oſtenderit. Ita enim ſeſe explicat, 3. *p. q.* 80. *a.* 9. dicens: *Si priùs quando erant compotes ſuæ mentis, apparuit in eis devotio hujus ſacramenti, debet eis in articulo mortis hoc ſacramentum exhiberi.*

X. Tandem: ut quis Extremæ unctionis ſit capax, debet eſſe baptizatus. Omnia enim ſacramenta, quæ in actu ſita ſunt, in iis qui Baptiſma non ſuſceperunt, irrita ſunt. Et inſuper quod ad rationis uſum pertigerit. Ut enim ſupra dictum eſt, hujus ſacramenti forma: *Indulgeat tibi Dominus quidquid deliquiſti*, in pueris, & in amentibus à nativitate, qui lucis intervalla nunquam habuerunt, locum habere non poſſunt. Et hæc de Extrema unctione ſufficiant.

TRACTA-

TRACTATUS
DE SACRAMENTO ORDINIS.

ORdo nomen eſt varias, & ambiguas generaliter habens ſignificationes. Interdum enim ſignificat omnem reſpectum, & habitudinem unius ad alterum: quo ſenſu dicere ſolent Theologi, in relativis eſſe eſſentialem ordinem unius ad alterum, ſubjecti ad terminum, potentiæ ad objectum &c. Interdum ſumitur pro methodo tradendæ Doctrinæ, ordinatè nimirum procedendo; puta, à toto ad partes, ab univerſalibus ad particularia: quo ſenſu ait S. Auguſt. l. 2. de Ordine, c. 5. *Si quis temerè, & ſinè ordine diſciplinarum in harum rerum cognitionem audet irruere; pro ſtudioſo illum curioſum, pro docto credulum, pro cauto incredulum fieri.* Nonnunquam etiam pro more, & conſuetudine ſumitur, quo pacto Juriſperiti *Extra ordinem* factum dicunt, quidquid ſine verbis, & formulis conſuetis factum eſſe comperiunt. Verùm omnes præfatæ, & ſimiles acceptiones alienæ ſunt à præſenti inſtituto.

Ut igitur propiùs accedamus: *Ordinis* nomen uſurpari poteſt primò: Pro debita, & convenienti rerum diſpoſitione. Unde idem S. Auguſt. lib. 19. de Civit. Dei, c. 13. *Ordo* (inquit) *eſt parium, diſpariumque rerum ſua cuique loco tribuens diſpoſitio.* Et lib. 6. contra Fauſtum, cap. 8. *Omnis creatura Dei bona eſt. Omnia quippe, quæ naturaliter ſunt, in ordine ſuo bona ſunt: & nemo in eis peccat, niſi qui ordinem ſuum in Dei obedientiâ non cuſtodiens, eorum quoque ordinem malè utendo perturbat.* Secundò: Pro certo hominum ſtatu, qui multis hominibus communis ſit. Sic tres hominum ſtatus, Eccleſiaſticus nimirum, nobilis, & plebeius, tres ordines appellantur. Tertiò: pro actione, quâ quis ſacris Miniſtris accenſetur, & ad ſacras functiones obeundas ordinatur.

In hac ergo acceptione hìc nomen ordinis uſurpabimus. In quâ tria conſiderari poſſunt. Primò: Statum ipſum ſacrorum miniſtrorum, qui ſupra cæteros in Eccleſia eminent. Secundò: poteſtatem, quâ conſtituuntur ad exercendos aliquos actus, maximè circa adminiſtrationem ſacramentorum. Tertiò: ipſam ordinationem, ſeu actionem ſacram, quâ accipiunt ejuſmodi poteſtatem, & ordinantur ad ſacrum miniſterium. Et de his ſermo erit in præſenti Tractatu, in quo omnia ad hæc ſpectantia examinabimus.

QUÆSTIO I.

De Exiſtentia, & Eſſentia Ordinis.

AN Ordo mox explicatus in Eccleſia Chriſti ſit ponendus, & in quo ejus natura conſiſtat, præſens Quæſtio diſcutiet.

DUBIUM I.

An in Eccleſia ſit ponendus aliquis Ordo, vi cujus Clerici à Laicis ſecernantur.

§. I.

Quædam Prænotantur.

I. ALiquem Ordinem debere eſſe in Eccleſia certum eſt, inquit S. Bonaventura, *in 4. diſt. 24. a. 2. q. 1.* Cùm enim ſit magna

gna multitudo in Eccleſia, niſi eſſet in ea ordo, manifeſta in ea appareret confuſio. Unde ſicut Deus omnia à ſe condita ſapientiſſimo ordine diſpoſuit, & hoc pulcherrimo ordine omnia regit; ut unumquodque in eo ſeſe contineat, nec unum alterius ordinem ingrediatur: ita, & multò magis, hunc ordinem voluit in perfectiſſimo ſuo opere conſtituere. Et eò maximè, quia multitudo, quæ in tali ſtatu eſt, ut non facilè ab eo deviare poſſit, habere debet ducem, ac paſtorem, quo in ſuo ſtatu debitè contineatur: quod in omni benè diſpoſita multitudine etiam politicâ cuſtoditur.

Hunc ordinem inter membra Eccleſiæ nemo, ut puto, diffitebitur. Quod hìc in Dubium vertitur eſt: an in Eccleſia dari debeat aliquis ordo ſeu ſtatus Clericorum, ſeu miniſtrorum Dei à laicis diſtinctus; ſecundùm quem in eo poſiti emineant ſuper illos, habeantque jus, & poteſtatem eis adminiſtrandi res divinas, præſertim ſacramenta, & maximè Euchariſtiam.

II. Moderni Sectarii Calviniſtæ, & Lutherani affirmari quidem non audent, annuntiationem Evangelii, & ſacramentorum adminiſtrationem ad omnes omnino fideles promiſcuè pertinere. Id fatetur Kemnitius in examine Conc. Tridentini, *ad c. 2. Can. 2. Seſſ. 23.* ubi ait: *Neque ſe, neque ſuos, nempe Lutheranos damnare diſtributionem illorum graduum Eccleſiaſticorum, qualis fuit in Apoſtolica lege; ſuoſque ejuſmodi diſtributione uti pro ratione neceſſitatis, & ædificationis admittere.* Hoc idem aſſerit Calvinus, *l. 4. Inſt. c. 3. n. 2.* dicens: *Miniſterium, quo Deus in gubernanda Eccleſia utitur, præcipuum eſſe nervum, quo fideles in uno corpore cohæreant: addens, non aliter incolumem ſervari Eccleſiam poſſe, quàm ſi his præſidiis fulciatur.* Et concludit: *Eccleſiæ ergo diſſipationem, vel ruinam potiùs, & exitium molitur quiſquis ordinem hunc, de quo diſputamus, & hoc genus regiminis, vel abolere ſtudet, vel quaſi minus neceſſarium elevat. Neque enim vel Solis lumen, ac calor, vel cibus, ac potus tàm ſunt præſenti vitæ fovendæ, ac ſuſtinendæ neceſſaria, quàm eſt conſervandæ in terris Eccleſiæ Apoſtolicum, & paſtorale munus.* Ita Calvinus, pulchrè quidem.

III. Nihilominus ſi mentem ejus, & aliorum Acatholicorum ſcrutemur; non intendunt Ordinem, & miniſterium conſtituere ſtatum à laicis eſſentialiter diſtinctum, ſed ſolâ accidentali, & extrinſecâ deputatione. Cùm enim contendant, Chriſtianos omnes æqualiter Sacerdotes eſſe, & æqualiter poteſtatem miniſtrandi habere; & exercitium talis poteſtatis non aliter eis conferri, quàm per legitimam ad tale miniſterium deputationem, & extrinſecam ordinationem, per amotionem ab ejuſmodi officio amiſſibilem; quam auctoritate ſecularis Magiſtratus plerique fieri volunt: conſequenter nomen quidem ſacri Ordinis, ſed non rem admittunt. Propterea Lutherus, *lib. de abroganda Miſſa privatâ* expendens illud 1. Petri 5. v. 3. *Neque dominantes in Cleris*, dicit, hoc non debere intelligi de his, *Quos nunc à laicis diſcrevit impia hominum traditio.* Et paulo poſt addens, Eccleſiaſticam Hierarchiam, in qua conſtituuntur ſummus Sacerdos, deinde Epiſcopi, poſtea Sacerdotes, tandemque inferiores Clerici, eſſe ſimilem Gentilium conſtitutioni de Sacerdotibus Jovis, Veneris, Saturni; concludit: *Hoc dixiſſe contenti ſumus, Chriſtianum populum eſſe ſimplicem, in quo prorſus nulla ſecta, nulla differentia perſonarum, nullus Clericus, nullus Laicus, nullus Unctus, nullus Raſus, nullus Monachus eſſe debeat, ſed tantùm Prædicantes.* Idem Calvinum ſenſiſſe indicat ipſe, *l. 4. Inſt. c. 4. §. 9.* ubi poſtquam ait, quòd *Omnes*, qui in veteri Eccleſia Eccleſiaſticis *ejuſmodi officiis imbuebantur, generali nomine vocabantur Clerici*; ſubjungit: *Vellem equidem aliud nomen magis proprium inditum illis fuiſſe: hæc enim appellatio ex ce-*

rore, vel certè pravâ affectione nata eſt; cum tota Eccleſia Clerus, hoc eſt, hæreditas Domini à Petro dicatur (1. Petri 5. v. 3.) In eodem igitur errore conveniunt Lutherus, & Calvinus: quòd Cleri nomine veniant omnes fideles, nec dari Ordinem Clericorum, quo diſtinguantur à laicis.

§. II.

Statuitur Veritas.

IV. DIco. In Eccleſia Chriſti eſt, & eſſe debet Ordo, ſeu ordinatio diſtincta ab ordine laicorum, qua aliqui, nempe, Clerici, conſtituantur in gradu ſuperiori cum poteſtate adminiſtrandi ſacramenta, & annuntiandi verbum Dei. Ita determinavit tanquam de fide, Concil. Trident. *Seſſ.* 23. *c.* 4. dicens: *Sancta Synodus damnat eorum ſententiam, qui aſſerunt: Novi Teſtamenti Sacerdotes temporariam tantummodo poteſtatem habere; & ſemel ritè ordinatos iterum laicos effici poſſe, ſi verbi Dei miniſterium non exerceant.* Et Can. 1. anathema dicit ei, qui dixerit: In novo Teſtamento non eſſe Sacerdotium externum, & viſibile, *Sed officium tantùm, & nudum miniſterium prædicandi Evangelium: vel eos, qui non prædicant, non eſſe Sacerdotes.* Can. 2. ei, qui dixerit: *Præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia alios Ordines.* Et Can. 6. ei, qui dixerit; *in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris.*

V. Hoc enim docet Scriptura, quæ ſæpiùs meminit Miniſtrorum Eccleſiæ, quos fidelibus regendis præfecit, & ſolemni ritu ordinavit; eoſque à cæteris de populo diſtinguit. Sic Chriſtus, Jo. 20. Apoſtolis contulit Spiritum Sanctum, ut peccata remittere, vel retinere poſſent. Actorum 13. v. 2. *Dixit illis Spiritus Sanctus, ſegregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumſi eos. Tune jejunantes, & orantes, imponenteſque eis manus dimiſerunt illos.* Ecce Saulum, & Barnabam ordinatione Spiritus Sancti ad opus ſacri miniſterii deſignatos, nimirùm, ad paſtorale, & Epiſcopale munus: ac ejuſdem ordinatione omnes alios Epiſcopos deſignatos oſtendens Paulus, Act. 20. v. 28. *Attendite* (inquit) *vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Unde 1. *Cor.* 4. *v.* 1. ait: *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* His, & aliis manifeſtè apparet divina inſtitutio, & ordinantio, quâ quidam in Eccleſia ab aliis ſegregantur; ut ſint miniſtri Chriſti, & ſpiritualia paſcua prædicatione, & ſacramentis aliis præbeant. Quod idem Paulus, *Hebr.* 5. *v.* 1. oſtendit dicens: *Omnis Pontifex ex hominininibus aſſumtus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis.* Quid enim aliud eſt Pontificem eſſe ex hominibus aſſumptum; niſi ſejunctum à populi claſſe, & quaſi medium inter Deum, & populum?

VI. Porro: ſacrum miniſterium non eſſe nudum officium amovibile, ſed ordinem, & ſtatum, ab aliis, qui in Chriſtiana Republicâ ſunt, naturâ ſuâ diſtinctum; à quo, qui conſtituti ſunt, ad ſtatum laicalem dejici non poſſint: oſtendit Paulus, *Rom.* 12. *v.* 4. ex ſimilitudine membrorum, quæ licèt omnia ſint in uno corpore, omnia tamen non eundem actum habent: *Sicut enim* (inquit) *in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Habentes autem donationes ſecundùm gratiam, quæ data eſt nobis differentes: ſive prophetiam ſecundum rationem fidei, ſive miniſterium in miniſtrando, ſive qui docet in doctrina &c.* Sicut ergo oculus, manus, pes &c. licèt omnia ſint ejuſdem corporis membra, ſunt tamen propriis actibus inter ſe diverſa, quia ſic exigit natura corporis: ita Clerici, & laici &c. eſtò ſint u-

nius corporis Eccleſiæ membra, propriis tamen actibus invicem ſecernuntur, ut Clericus non ſit laicus; ſic exigente ordine hierarchico Eccleſiæ à Chriſto conſtituto. Alioquin, ut ait idem Paulus, 1. Cor. 12. *Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem poſuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore ſicut voluit.* Et v. 28. *Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, &c. Nunquid omnes Apoſtoli? Numquid omnes Prophetæ? Numquid omnes Doctores?* Quibus conſonant quæ dicit ad Epheſ. 4. v. 11. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores.* Has enumerat gratias donationum, quibus membra Eccleſiæ diſtinxit Chriſtus.

VII. Ex his Concil. Trident. *Seſſ.* 23. c. 4. citatò, legitimè infert: *Quod ſi quis omnes Chriſtianos promiſcuè novi Teſtamenti Sacerdotes eſſe, aut omnes pari inter ſe poteſtate ſpirituali præditos affirmet; nihil aliud facere videtur, quàm Eccleſiaſticam hierarchiam, quæ eſt ut caſtrorum acies ordinata, confundere: perinde ac ſi contra Beati Pauli doctrinam, omnes Apoſtoli, omnes Prophetæ, omnes Evangeliſtæ, omnes Paſtores, omnes ſint Doctores.*

VIII. Hanc veritatem probat S. Th. *in Suppl.* 3. *p. q.* 34. *art.* 1. *in corp.* ſic: *Deus ſua opera in ſui ſimilitudinem producere voluit, quantum poſſibile fuit, ut perfecta eſſent, & per ea cognoſci poſſet. Et ideo, ut in ſuis operibus repræſentaretur, non ſolùm ſecundùm quòd in ſe eſt, ſed etiam ſecundùm quòd aliis influit, hanc legem naturalem impoſuit omnibus; ut ultima per media reducerentur, & perficerentur, & media per prima, ut Dionyſ. dicit (c. 5. Eccl. hierarch.) Ergo, ut iſta pulchritudo Eccleſiæ non deeſſet, poſuit ordinem in ea; ut quidam aliis ſacramenta traderent, ſuo modo Deo in hoc aſſimiliati, quaſi Deo cooperantes: ſicut & in corpore naturali, quædam membra aliis influunt.*

IX. Explicatur hæc ratio. Apud quaſcumque nationes alicujus Numinis cultrices, vel ipſo naturæ inſtinctu, ſemper fuerunt aliqui à populo ſegreges, qui Sacerdotii munere fungerentur. Ab initio mundi ad legem Moyſi conſignatam, fert communis Hebræorum ſententia, quam approbat S. Hieronymus, *in quæſt. Hebraicis*, ſoli familiarum patres, & capita Sacerdotii munere fungebantur; nec, niſi majori natu à Deo reprobato, poterat natu minor Sacerdotium exercere, ut patet in Abele, reprobato Caino, & in Jacob, reprobato Eſau. Poſt legem datam ſola Levitica Tribus, & qui per lineam paternam ex ea prognati, erant Dei miniſterio mancipati: & qui ex alia Tribu, vel manum ſacris apponere tentaſſet, à Deo ſeverè puniebatur. Hinc *Numer.* 16. Dathan, Core, & Abiron, & aliis, qui cùm non eſſent de Levitica Tribu, auſu temerario incenſum adolere tentarunt, vivi à terra abſorpti ſunt: quod cùm adolere etiam Rex Ozias, qui ex Tribu Levi non erat, tentaſſet, illicò lepra percuſſus fuit (2. *Paralip.* 26.) Quid plura? Apud ipſos quoque Ethnicos ſemper aliqui fuerunt à reliquo populo ſecreti, qui Sacerdotii functionibus intenderent, ut obſervat Ariſtoteles, *l.* 7. *Politic. c.* 7. ubi Sacerdotes tanquam Reipublicæ membra à reliquis diſtincta, & neceſſaria deſcribit. Sola ergo Eccleſia Chriſti omnium præſtantiſſima carebit ſacris miniſtris, à cæteris Eccleſiæ membris ordinatione diſtinctis, qui divino ſint cultui mancipati? Non inquam. Nam, ut ait Paulus 2. Cor. 3. v. 7. *Si miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria... Quomodo non magis miniſtratio ſpiritus erit in gloria?*

X. Confirmantur dicta ex S. Tho. loco citato in arg. ſed contra. Status Eccleſiæ eſt medius inter ſtatum naturæ, & gloriæ: ſed in natura invenitur ordo, quo quædam aliis ſuperiora ſunt; & ſimiliter in gloria,

ut

Digitized by Google

ut patet in Angelis ; ergo in Eccleſia debet eſſe ordo : ut enim ait Paulus, Rom. 13. v. 1. *Quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt*. Ex quo infert, omnem animam poteſtatibus ſublimioribus ſubditam eſſe. — Tandem : ſi conveniens eſt, ut ſummi Principes aliquos ſibi adſciſcant miniſtros ordine à populo diſtinctos, per quos mandata, & gratias diſpenſent : cur quæſo Chriſtus Eccleſiæ Princeps miniſtris carebit, quibus ex officio ſui ordinis ipſi ſervire incumbat ; & per quos ſacramentorum gratiam cæteris fidelibus diſpenſet ? Ex his ſe eſſe dicebat Paulus. 1. Cor. 4. v. 11. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*.

§. III.

Rationes Contrariæ.

XI. Objiciunt primò Sectarii. Nomine *Cleri*, vel *Clerici* non venit ordo, vel ſtatus à fidelium grege ſejunctus ; ergo &c. ant. prob. S. Petrus, *Ep. 1. c. 5.* alloquens Epiſcopos dicit : *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, non coactè, ſed ſpontaneè, non turpis lucri gratiâ, ſed voluntariè, neque dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis* : ergo Sanctus Petrus nomine *Cleri* intelligit eam portionem gregis, quæ cuique Epiſcopo commiſſa eſt ; quod indicant illa verba ſequentia *Sed forma facti gregis*. Quaſi dicat : Epiſcopum non debere faſtu dominari, ſed morum probitate prælucere, & formam ſui gregis, & exemplum fieri. Addo ; quòd *Clerus*, ſeu græcè *Cleros* latinè dicitur *Sors*, ſeu *Hæreditas* : ſed omnes fideles, non ſoli miniſtri Eccleſiæ ; ſunt vocati in ſortem, & hæreditatem Dei ; ergo &c.

XII. Reſpondeo ex S. Hieronymo, *Epiſt.* 2. modò 34. *ad Nepotianum*, neg. conſ. Monet enim ibi S. Petrus Epiſcopos de modo, quo ſe gerere debeant erga Clericos, nempe, non tanquam dominantes ; *Illud etiam dico, quòd Epiſcopi Sacerdotes ſe eſſe noverint, non Dominos : honorent Clericos quaſi Clericos, ut & ipſis à Clericis quaſi Epiſcopis honor deferatur*. Reſpectu autem Clericorum, & totius gregis debent Epiſcopi fieri forma morum, & exemplar non inficior. Nomen, *Cleros* dici latinè *Sortem*, ac *Hæreditatem*, & in hanc fideles omnes vocari : dico tamen, ſpeciali ratione ſacros Miniſtros de ſorte Domini eſſe. Unde Iſidorus à Gratiano relatus, diſt. 21. Cap. *Cleros, & Clericos*, ait : *Cleros, & Clericos ſic appellatos credimus, quòd Matthias ſorte electus eſt, quem primum per Apoſtolum legimus ordinatum : Cleros enim græcè, ſors latinè, vel hæreditas dicitur. Propterea ergo dicti ſunt Clerici, quòd de ſorte Domini ſunt*. Sanè omnis populus Iſrael hæreditas Domini dicitur, Iſaiæ 19. v. 25. *Hæreditas autem mea Iſrael*. Speciali tamen ratione hæreditas Dei Tribus Levitica dicitur, *Numer. 8. v. 14.* de Levitis dicit Dominus : *Separabis de medio filiorum Iſrael, ut ſint mei*. Et cap. 18. v. 20. *Dixitque Dominus ad Aaron : In terra eorum nihil poſſidebitis, nec habebitis partem inter eos : Ego pars, & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael*. Ratione igitur magis convenienti, & propria Sacerdotes, & Clerici, qui ex omni Chriſtiano populo non carnali propagatione, ſed vocatione, & ordinatione ſeliguntur, ſors, & hæreditas Domini dicendi erunt.

XIII. Objiciunt ſecundò. In Eccleſia nulla debet eſſe diſtinctio, ſeu diſcretio unius fidelis ab alio ; ergo nullus ordo, qui diſtinctionem importet. Ant. prob. ex illo ad Galat. 3. v. 27. *Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis : Non eſt Judæus, neque Græcus ; non eſt ſervus, neque liber, non eſt maſculus, neque fœmina : Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu*.

XIV. Reſpondeo, in Eccleſia nullam eſſe diſtinctionem, ſed omnes eſſe unum in ordine ad ſalutem æter-

nam, fidem, & juſtificationem: & hoc intendit Apoſtolus. Sicut enim eo loco non excludit diſtinctionem ſexuum, nationum, conditionum; ita neque diſtinctionem quantùm ad poteſtatem conficiendi, & adminiſtrandi res ſacras, quam ſtatuerat in Eccleſia, *Rom.* 12. & 1. *Cor.* 12. dicens: quòd ſicut in corpore naturali omnia membra non eundem actum habent; ita in corpore myſtico Eccleſiæ, ut ſupra expendimus. Solùm ergo vult, quòd diſtinctio ſexuum, nationum, & conditionum nihil conſerat ad juſtificationem; quia hæc confertur omnibus, qui Chriſtum per Baptiſmum induerunt, ſive Judæi ſint, ſive Græci, ſive ſervi, ſive liberi, ſive maſculi, ſive fœminæ.

XV. Sed inſtabis. Ordo invenitur in Angelis, propter diſtinctionem eorum in bonis naturalibus, & gratuitis: ſed omnes homines ſunt in natura unum, gratiarum autem dona quis eminentiùs habeat, ignotum eſt; ergo Ordo in Eccleſia eſſe non debet.

XVI. Reſpondeo ex S. Thom. in Suppl. 3. p. quæſt. 34. art. 1. ad 3. *Quòd ordo in Angelis non attenditur ſecundùm diſtinctionem naturæ, niſi per accidens; inquantùm ad diſtinctionem naturæ ſequitur in eis diſtinctio gratiæ. Attenditur autem in eis per ſe ſecundùm diſtinctionem in gratia; quia eorum ordines reſpiciunt participationem divinorum, & communicationem in ſtatu gloriæ, quæ eſt ſecundùm menſuram gratiæ, quaſi gratiæ finis, & effectus quodammodo. Sed Ordines Eccleſiæ militantis reſpiciunt participationem ſacramentorum, & communicationem, quæ ſunt cauſa gratiæ, & quodammodo gratiam præcedunt: & ſic non eſt de neceſſitate noſtrorum Ordinum gratia gratum faciens, ſed ſolùm poteſtas diſpenſandi ſacramenta. Et propter hoc etiam Ordo non attenditur ſecundùm diſtinctionem gratiæ gratum facientis* (quæ eſt ignota) *ſed per diſtinctionem poteſtatis* (quæ ſenſibiliter confertur, & viſibiliter exercetur.)

XVII. Objiciunt tertiò. Ubi eſt ordo, ibi eſſe debet ſubordinatio inferioris ad ſuperiorem: ſed in Eccleſia nulla debet eſſe talis ſubordinatio, nec prælatio unius in alium, ſeu dominatio. Hæc enim expreſsè interdicitur à Chriſto Apoſtolis, & omnibus fidelibus. Tùm *Matth.* 20. *v.* 25. his verbis: *Scitis, quia Principes Gentium dominantur eorum: & qui majores ſunt, poteſtatem exercent inter eos: Non ita erit inter vos, ſed quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit miniſter veſter.* Tùm, *Lucæ* 22. *v.* 25. his aliis: *Reges Gentium dominantur eorum.... Vos autem non ſic: ſed qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator;* ergo &c.

XVIII. Reſpondeo, neg. min. Neque enim Chriſtus citatis verbis abſtulit ab Eccleſia ſua omnem prælationem, & poteſtatem unius ſupra alium; imò hanc dedit Petro, paſcendi oves, ſolvendi, & ligandi, & Apoſtolis quoque: ſed ſolùm frænare voluit dominandi elationem, de qua contentio fuerat exorta inter Apoſtolos: *Quis eorum videretur eſſe major.* Neque negavit, aliquem ex ipſis eſſe majorem, ſed hoc ſuppoſuit. Ait enim. *Qui major eſt in vobis, fiat ſicut miniſter.* Quia (inquit S. Thomas citatus, ad 2.) *Quilibet debet ſe reputare inferiorem merito, ſed non officio: Ordines autem officia quædam ſunt:* Abſtulit ergo Chriſtus à Præſidibus Eccleſiæ elationem, non officium; neque à ſubditis eripuit obedientiam, & ſubjectionem, quæ tamen ſervitutis non eſt, nec libertati repugnans. Nam, ut ait idem S. Thomas ibi, ad 1. *Subjectio ſervitutis repugnat libertati, quæ ſervitus eſt, cùm aliquis dominatur aliis, ad ſui utilitatem ſubjectis utens. Talis autem ſubjectio non requiritur in Ordine, per quem, qui præſunt, ſalutem ſubditorum quærere debent, non propriam utilitatem.*

XIX. Objiciunt quartò. Si in Eccleſia eſſet aliqua ſubordinatio ad ſuperio-

periorem poteſtatem, hæc eſſet auctoritate divinâ conſtituta: *Omnis* enim *poteſtas à Deo eſt:* atqui quæcumque ſit in Eccleſia ad res ſacras obeundas deſtinatio, non eſt divinitus conſtituta. Tertullianus enim, *lib. de Exhort. Caſtitatis, cap. 7.* dicit, primò: *Nonne & laici Sacerdotes ſumus? Scriptum eſt, Regnum quoque nos, & Sacerdotes Deo, & Patri ſuo fecit.* Secundò: *Differentiam inter Ordinem, & plebem conſtituit Eccleſiæ auctoritas, & honor per Ordinis conſeſſum ſanctificatur à Deo;* ergo &c.

XX. Reſpondeo primò: Tertulliani dicta, libro citato, non eſſe multi facienda. Librum enim illum conſcripſit, cùm jam factus fuiſſet hæreticus Montaniſta, & ſecundas nuptias ut omnibus Chriſtianis illicitas damnaret. — Reſpondeo ſecundò: Intentum Tertulliani eo in loco eſſe probare, quòd ſi bigamia ex Paulo ad Timotheum, & Titum prohibita eſt Sacerdotibus, prohibita eſt etiam laicis: & utitur hoc argumento. Quòd & laici Sacerdotes ſunt: vel quia offerre poſſunt ſpirituales hoſtias, vel quia laici apti ſunt, ut Sacerdotes fiant. Unde diſtinctionem inter Ordinem, & plebem dicit, quòd *Facit Eccleſiæ auctoritas.* Non quia Eccleſiæ auctoritate primò inſtituta ſit diſtinctio inter Ordinem, & plebem; ſed quia aſſumendo ad Sacerdotium illum, qui erat laicus, facit, ut qui non erat diſtinctus à laicis, fiat à laicis diſtinctus: ſicut Princeps aſſumendo aliquem ad publicum miniſterium, facit eum eſſe diſtinctum à reliquis de populo.

DV.

DUBIUM II.

An Ordo ſit unum ex Novæ Legis Sacramentis?

§. I.

Quid ſit Ordo.

I. ORdo, vel ſumitur pro gradu, ſeu ſtatu, in quo quis conſtituitur cum poteſtate, & in officio Eccleſiæ miniſtri; in quo ſenſu, Dubio præcedente, diximus ab ordine laicorum eſſe diſtinctum. Vel ſumitur pro ordinatione, ſeu actione, quâ confertur iſte gradus, ſeu poteſtas ſacrum miniſterium exequendi. Priori modo ſacramentum propriè non eſt, ſed potiùs res, & effectus ſacramenti: non enim aliquid ſenſibile eſt, ſed potiùs quidam ſpiritualis gradus, & poteſtas. Unde quærentes: an ſit ſacramentum; loquimur de ordinatione, ſeu de actione, quâ quis ordinatur, & in gradu eccleſiaſtico conſtituitur.

II. Ordinem ergo ita acceptum definit S.Th. *in Suppl. 3. p. q. 34. a. 2.* ex Mag. Sent. quòd ſit *Signaculum quoddam Eccleſiæ, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato.* Eam probat S. Th. ibi, *in corp.* his verbis: *Definitio, quam Magiſter de Ordine ponit, convenit Ordini ſecundùm quòd eſt Eccleſiæ ſacramentum. Et ideo duo ponit, ſcilicet, ſignum exterius ibi* Signaculum quoddam, *ideſt, ſignum quoddam: & effectum interiorem ibi,* Quo ſpiritualis poteſtas &c. Conſtat etiam ex genere, & differentia. Genus eſt ly *Signaculum*, ſive ſignum quoddam exterius. Differentia eſt traditio poteſtatis ad officia Ordinum. Cùm enim Ordo Eccleſiaſticus non attendatur (ex dictis Dub. præc.) per diſtinctionem gratiæ gratum facientis; ſed per diſtinctionem poteſtatis ad ſacrum aliquod miniſterium; convenienter definitur per hanc poteſtatem, tanquam per propriam differentiam.

III. A-

III. Alia definitio colligi poteſt ex his, quæ docet Tridentinum, *Seſſ.* 23. *c.* 1. nimirum: quòd ſit *Sacramentum novæ legis, quo traditur poteſtas conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi corpus, & ſanguinem Chriſti; nec non & peccata remittendi, & retinendi, vel, ex officio Sacerdotio ſubſerviendi*. Quæ definitio pro priori parte competit Sacerdotio, pro poſteriori verò etiam alios Ordines infra ipſum complectitur. Quæ verò ex S. Th. prius allata eſt, etiam Epiſcopatum complectitur. Unde pleniùs ſic definiri poteſt ſacramentum Ordinis: *Eſt ſignaculum, quo ſpiritualis poteſtas traditur, & gratia confertur ad eccleſiaſtica munera obeunda*.

IV. Notat tamen S. Th. citatus, *ad* 2. quod *Quamvis in Baptiſmo conferatur aliqua ſpiritualis poteſtas recipiendi alia ſacramenta, ratione cujus characterem imprimit; hæc tamen non eſt principalis effectus Baptiſmi, ſed ablutio interior, propter quam Baptiſmus fieret, etiam priori causâ non exiſtente. Sed Ordo poteſtatem principaliter importat: & ideo character, qui eſt ſpiritualis poteſtas, in definitione Ordinis ponitur, non autem in definitione Baptiſmi*. Et *ad* 3. addit: *Quòd in Baptiſmo datur quædam potentia ſpiritualis ad recipiendum: & ita quodammodo paſſiva. Poteſtas autem propriè nominat potentiam activam cum aliqua præminentia*. Hæc autem Ordini quidem convenit, non Baptiſmo.

V. Nunc ad propoſitum dubium accedendo: Lutherus primus fuiſſe videtur, qui ſacram ordinationem eſſe novæ legis ſacramentum negare apertè auſus fuit. *Libro* enim *de Capt. Babylon. cap. de Ordine*, contendit, ordinatos à cæteris fidelibus non differre, niſi pœnes electionem; per quam, eſtò à Laicis peractam, jus accipiunt munia obeundi, quæ iis adſcribuntur, quos Epiſcopos, Sacerdotes, Diaconos nominamus. Concludens, quod ubi populus electionem illam reſciderit; ordinati reducantur in ſortem laicorum, ac ſi nunquam Eccleſiaſticis muneribus perfuncti fuiſſent. Luthero adhæſit Illiryicus, *in Confeſſ. Antuerp. c.* 1. ſubſcripſit Marcus Antonius de Dominis, *l.* 2. *de Rep. Chriſt. c.* 14.

VI. Calvinus verò, *l.* 4. *Inſt. c.* 19. §. 22 impiè quidem ſugillat ſacramentum Ordinis, ut à Catholicis ponitur, *Adeo facundum* (inquit) *ut ſeptem ſacramenta pariat*, ideſt, ſeptem Ordines, quaſi non ſeptem, ſed tredecim ſacramenta. Nihilominus, §. 28. Presbyterium à ratione ſacramenti prorſus non rejicit; ſolumque dicit, illud aliis duobus non annumerare, nempe, Baptiſmo, & Euchariſtiæ, quia non eſt omnibus commune, ſicut illa. Verba ejus ſunt: *Quantùm ad verum Presbyterii munus attinet, quod ore Chriſti nobis eſt commendatum, libenter eo loco habeo. Illic enim ceremonia eſt primùm ex ſcriptura ſumta: deinde, quam non eſſe inanem, nec ſupervacaneam, ſed fidele ſpiritualis gratiæ Symbolum teſtatur Paulus. Quod autem tertium in numero non poſui, eo factum eſt; quòd non ordinarium, nec commune eſt apud omnes fideles, ſed ad certam functionem ſpeciali ritu*. Nomine tamen Presbyterii non intelligit Sacerdotium noſtrum: quin in illud execrandas, ſicut & in alias Catholicorum ſacras ordinationes, evomit de more blaſphemias.

VII. Catholicam Eccleſiæ fidem hac in re hiſce verbis propoſuit, ac præſcripſit tenendam Tridentinum, *Seſſ.* 23. *Can.* 3 his verbis: *Si quis dixerit, Ordinem, ſive ſacram ordinationem non eſſe verè, & propriè ſacramentum à Chriſto Domino inſtitutum; vel eſſe figmentum quoddam humanum excogitatum à viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis; aut eſſe tantùm ritum quemdam eligendi miniſtros verbi Dei, & ſacramentorum: anathema ſit*. Huic ergo definitioni ſubſcribens

§. II.

Veritas Catholica.

VIII. Dico. Ordo, ſeu ſacra ordinatio, verum eſt novæ legis ſacramentum. Probo. Tria enim ad veram

veram rationem ſacramenti novæ legis requiruntur. Primum: quòd ſit ſymbolum externum, ſeu ritus ſenſibilis. Secundum: quòd habeat annexam promiſſionem gratiæ. Tertium: quòd adſit mandatum, ſeu inſtitutio divina: ſed hæc tria in ordinatione reperiri Scriptura, & traditio docent; ergo &c. Min. prob. Scriptura quidem, ubi ſacræ ordinationis meminit, recenſet tùm exteriorem ritum, tùm promiſſionem gratiæ, tùm divinum mandatum. *Act. 6. v. 6.* Apoſtoli Diaconos ordinaverunt manuum impoſitione: *Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt eis manus.* Act. 13. Paulus, & Barnabas mandante Spiritu Sancto ſegregati ſunt, *Tunc* (Apoſtoli) *jejunantes & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos. Et ipſi quidem miſſi à Spiritu Sancto &c.* 1. ad Tim. 4. ubi agitur de ordinatione ad Presbyteratum, & Epiſcopatum, ritus impoſitionis manuum recenſetur: *Cum impoſitione manuum Presbyterii.* Et *c.* 5. ubi prohibentur præproperæ ordinationes, dicitur: *Manus cito nemini ne impoſueris.* Adeſt ergo ex Scriptura ritus externus, nempe, manuum impoſitio. — Adeſt etiam promiſſio gratiæ per illum ritum externum, teſte Paulo 1. ad Tim. 4. v. 14. *Noli negligere gratiam, quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterii:* quod repetit, eàdem Timothei Epiſt. 2. c. 1. v. 6. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.*

Quamvis autem gratiam illam datam dicat *per prophetiam*; non ſequitur, Paulum loqui de gratia gratis datâ, non de gratia gratum faciente. Nam noto, Paulum non vocare gratiam illam *Gratiam prophetiæ*, ſed *gratiam datam per prophetiam*. Ideſt (ut exponit S. Th. in 1. ad Tim. c. 4. Lect. 3.) *Per divinam inſpirationem. Nam & primitiva Eccleſia, ubi purè, & propter Deum electiones fiebant, nullus aſſumebatur ad Epiſcopatum, niſi per electionem divinam, ſicut electus eſt Ambroſius, & Nicolaus. Et hanc inſpirationem vocat hic prophetiam. Unde Gloſſa dicit per Sanctorum electionem, quia Sancti non eligebant, quem à Deo non ſciebant electum.*

Loqui etiam Paulum de gratia gratum faciente, & ſanctificante declarat Tridentinum, Seſſ. 23. c. 3. *Cùm* (inquit) *Scripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione, & Patrum unanimi conſenſu perſpicuum ſit, per ſacram ordinationem, quæ verbis, & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet, Ordinem eſſe verè, & propriè unum ex ſeptem Sanctæ Eccleſiæ ſacramentis. Inquit enim Apoſtolus: Admoneo te, ut reſuſcites &c.* Huc etiam referri poſſunt verba Chriſti, Jo. 20. *Accipite Spiritum Sanctum*: quoties enim in Scripturis Spiritus Sanctus abſolutè profertur, pro gratia ſanctificante ſumitur — Adeſſe tandem divinum mandatum illis verbis: *Hoc facite &c.* quibus præcepit Chriſtus, ut ſicut ipſe Apoſtolos tunc ordinaverat, ita & ipſi facerent, quod ipſe fecerat, Eccleſiæ miniſtros ordinando. Licèt autem nulla legatur adhibita à Chriſto manuum impoſitio; cùm tamen eâ Apoſtoli uſi legantur, id non niſi Chriſti ex mandato feciſſe credendi ſunt. Neque enim ullus purus homo poteſt ſenſibili ſigno alligare gratiæ productionem; cùm hoc unius Chriſti, qui ſimul Deus eſt, proprium ſit.

Concludit igitur S. Th. in Suppl. 3. p. q. 34. a. 3. *Quòd ſacramentum nihil eſt aliud, quàm quædam ſanctificatio homini exhibita cum aliquo ſigno viſibili. Unde cùm in ſuſceptione Ordinis quædam conſecratio homini exhibeatur per viſibilia ſigna, conſtat, Ordinem eſſe ſacramentum.*

IX. Obſervat tamen idem S. Tho. ibi ad 3. *Quòd non omnis benedictio, quæ homini adhibetur, vel conſecratio, eſt ſacramentum; quia & Monachi, & Abbates benedicuntur, & tamen illæ benedictiones non ſunt ſacramenta: & ſimiliter nec regalis inunctio. Quia per* huju*ſ-*

hujuſmodi benedictiones non ordinantur aliqui ad diſpenſationem divinorum ſacramentorum, ſicut per benedictiones Ordinis.

X. Hanc veritatem firmat traditio. S. Ambroſius, lib. de dignitate Sacerdotali, c. 5. *Homo* (inquit) *imponit manum, Deus largitur gratiam, Sacerdos imponit ſupplicem dexteram, Deus benedicit potenti dexterâ.* Quibus in ordinatione duo ponit: ritum externum Epiſcopi imponentis manus, & Deum interiùs largientem gratiam: quæ duo ſacramentum novæ legis conſtituunt.

XI. S. Hieronymus, *Dialogo contra Luciferianos*, totus eſt in conferendo ordinationem cum Baptiſmo: probatque, quòd ſicut valet Baptiſmus ab hæreticis collatus; ita valent quoad ſubſtantiam Ordines ab eiſdem collati: *Si* (inquit) *in fide ſua baptizato baptizans nocere non potuit: & in fide ſua Sacerdotem conſtitutum conſtituens non inquinavit.*

Hoc idem variis in locis confirmat S. Auguſtinus, multoties ordinationem ſacramenti nomine appellans, aſſerens, eam eſſe ſacramentum ſicut Baptiſmus: & hoc eſſe ita certum, ut à nemine revocetur in dubium. Hoc præcipuè aſſerit, *l. 2. contra Epiſt. Parmeniani, c.* 13. ubi contra Donatiſtas volentes, Baptiſmum quidem amitti non poſſe, ordinationem tamen, ſeu jus dandi amitti poſſe; ſic arguit: *Nulla oſtenditur cauſa, cur ille, qui ipſum Baptiſmum amittere non poteſt, jus dandi poteſt amittere. Utrumque enim ſacramentum eſt, & quâdam conſecratione utrumque homini datur; illud cum baptizatur, iſtud cùm ordinatur: ideoque in Catholica utrumque non licet iterari.* Et infra: *Explicent, quomodo ſacramentum baptizati non poſſit amitti, & ſacramentum ordinati poſſit amitti... Si enim utrumque ſacramentum eſt, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri ſacramento injuria facienda eſt.* Erat ergo extra dubium ſeculo Auguſtini, tàm apud Catholicos, quàm apud Donatiſtas hæreticos Ordinem ſacrum eſſe ſacramentum æque, ac Baptiſmum. Erat etiam ſaltem Catholicis perſuaſum, neutrum duorum amitti poſſe, contra id quod Lutherani dicunt: ſemel deſtinatum ſacro miniſterio, poſſe ad ſtatum laicorum iterum tranſire. *Lib. 1. de Baptiſmo, c.* 1. ordinationem æquè, ac Baptiſmum ſacramentum eſſe affirmat, dicens: *Sacramentum Baptiſmi eſt quod habet, qui baptizatur: & ſacramentum dandi Baptiſmi eſt, quod habet qui ordinatur.* Et *lib. de bono conjugali, c.* 24 oſtendens, nullâ causâ, niſi mortis, ſolui vinculum conjugii utitur exemplo ordinationis: *Quemadmodum* (inquit) *ſi fiat ordinatio Cleri ad plebem congregandam, etiamſi plebis congregatio non ſubſequatur, manet tamen in illes ordinatis ſacramentum ordinationis: & ſi aliquâ culpâ quiſquam ab officio removeatur, ſacramento Domini ſemel impoſito non carebit, quamvis ad judicium permanente.* Quæ verba Lutheranos contrarium, ut vidimus, aſſerentes jugulant.

XII. Hanc eandem fuiſſe ſuo ſeculo fidem Eccleſiæ, confirmat S. Leo, *Ep.* 1. aliàs 87. *ad Epiſcopos Mauritaniæ, cap.* 3. de ordinatione loquens: *Quis* (inquit) *diſſimulare audeat, quod in tanti ſacramenti perpetratur injuriam?* Et *Ep.* 11. aliàs 81. *ad Dioſcorum*, dicit, quòd *Cùm Apoſtoli Paulum, & Barnabam ex praecepto Spiritus Sancti ad Evangelium Gentibus mitterent pradicandum, jejunantes, & orantes impoſuerunt eis manus; ut intelligamus, quantâ & dantium, & accipientium devotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletum.* Loqui autem de ſacramento Ordinationis patet ex iis, quæ ſubdit Dioſcoro: *Et ideo piè, & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſeris inſtitutis, ſi hanc ordinandorum Sacerdotum formam per Eccleſias, quibus Dominus praeeſſe te voluit, etiam ipſe ſervaveris.*

XIII.

XIII. Eandem quoque ſemper fuiſſe de ſacramento Ordinis Eccleſiæ Græcæ fidem, teſtantur non ſolùm ejuſdem Euchologia antiqua, ſed & noviſſimè Græcorum, etſi Schiſmaticorum Synodi. Una Conſtantinopolitana, *anno* 1642. altera Hyeroſolimitana ſub Doſitheo, *anno* 1672. quibus damnatur Cyrillus Lucari, quòd cum Calviniſtis, inter alios errores, à numero ſacramentorum Ordinem expungeret. Unde meritò Eugenius IV. in decreto pro Armenis, Ordinem ſacramentum eſſe docet; ejuſque effectum eſſe augmentum gratiæ, ut poſſit quis eſſe idoneus miniſter. Et Tridentinum, *Seſſ.* 23. *c.* 3. dicit, hoc ex Scriptura, traditione, & Patribus perſpicuum eſſe. Et *Canone* 3. anathemate damnat qui contrarium dixerit.

§. III.

Quid Opponant Sectarii.

XIV. Objiciunt primò. Ordinatio, ut in Eccleſia fit, auctorem, & inſtitutorem non habet Chriſtum. Nec enim Chriſtus cum ordinavit Apoſtolos, ullo externo ſigno, ſive impoſitionis manus, ſive alterius rei uſus eſt; ſed ſolùm dixit: *Hoc facite: Accipite Spiritum Sanctum*. Quæ verba nudam electionem, ſeu deputationem ad officium, non conſecrationem, nec uſum alicujus rei ſenſibilis important: electio autem, ac deſignatio alicujus ad miniſterium fieri poteſt abſque conſecratione. Quemadmodum cum deſignavit Apoſtolos ad prædicandum Evangelium, quod eſt præcipua miniſterii pars, nullum inſtituit pro hoc ſacramentum.

Impoſitio etiam manus, quæ Græcè *Chirotonia* dicitur, apud Scriptores Eccleſiaſticos ſumitur pro electione, quæ olim fiebat per elevationem manus in altum, ſuffragii declarandi causâ. Clerus enim, & populus in Epiſcopi electione manus extollere ſolebat; ut hoc pacto abſque confuſione eligentium vota faciliùs calculari potuiſſent, ut refert Zonaras, *ad* 1. *Canonem Apoſt.*

Deinde: dato, quòd aliquando ponatur pro religioſa manuum ſuper aliquem impoſitione; erit nuda cæremonia, quâ utebantur Apoſtoli, quando pro aliquo orabant, eumque Deo commendabant.

XV. Reſpondeo ad hæc. Ad primum dico: quòd etſi darem, Chriſtum abſque ullo externo ſigno Apoſtolos ordinaſſe; quia ejus poteſtas, utpote excellentiæ, non erat alligata ſacramentis, nec ſignis externis: non inde tamen inferri poſſet, eum mandaſſe Apoſtolis, ut abſque ullo externo, & ſacramentali ritu miniſtros Eccleſiæ ſuæ ordinarent. Imò cùm legamus, eos ſolemni manuum impoſitionis ritu ſemper uſos fuiſſe; & hunc conſtanti, & perpetuâ Eccleſiæ praxi in ordinandis miniſtris ſervatum fuiſſe: credere debemus, id ex Chriſti mandato Apoſtolos feciſſe. Alii tamen dicunt, quòd ſicut Chriſtus in Apoſtolorum ordinatione uſus eſt verbis deſignantibus poteſtatem, quam eis conferebat: *Hoc facite;* ita dici debet, uſum fuiſſe ſigno externo, extendendo erga eos manus, & porrigendo eis panem, & calicem conſecratum: ſed de hoc infra. Modò dico, ſi ut quis intra Eccleſiam admittatur, non ſufficit pura admiſſio, ſed requiritur ſuſceptio ſacramenti, nempe, Baptiſmi: cur ad hoc, ut aliquis ad opus miniſterii aſſumatur, non requiretur ſpecialis conſecratio, ſed ſufficiet externa deputatio? Nec valet, quod dicitur de prædicatione Evangelii. Nam hæc, ut ex officio fiat, ſupponere debet in ſubjecto ordinationem Epiſcopalem, & proinde ſacramentum: unde, *Actor.* 13. Paulus, & Barnabas priuſquam hoc munus obirent, manuum impoſitione conſecrati fuere.

Porro: quidquid ſit, an vox Græca *Chirotonia* uſurpata fuerit aliquando pro electione, ſeu deſignatione alicu-

alicujus ad miniſterium, vel dignitatem; ſeu pro elevatione manuum ad indicandum conſenſum, & ſuffragium: impoſitio tamen manuum, ut uſurpatur in Scripturis, eſt actio diverſa ab electione, & electionem ſupponens. Nam ut habetur, *Actor. 6.* multitudo fidelium elegit Diaconos, eoſque electos ante conſpectum Apoſtolorum ſtatuit: Apoſtoli verò manus eis impoſuerunt. *Actor. 13.* Saulus, & Barnabas jam ſelecti à Spiritu Sancto erant ad opus miniſterii; quibus tamen Apoſtoli impoſuerunt manus. Non ergo manuum impoſitio erat nuda cæremonia Apoſtolorum orantium, & manus elevantium per modum ſuffragii, cùm eas imponerent jam electis; ſed erat manuum Epiſcopalium ſuper capita ordinandorum extenſio, eorumque conſecratio, & ordinatio, quæ, maximè apud Græcos, etiam nunc eodem ritu peragitur. Unde S. Joan. Chryſoſt. *in cap. 6. Actor.* ſuper illa verba: *Et orantes impoſuerunt eis manus*, ait: *Hoc eſt enim Chirotonia, ideſt, Ordinatio. Manus vero ſuperponitur, totum autem Deus operatur.* Et S. Hieronymus, *in cap. 58. Iſaiæ*, dicit: *Plerique noſtrorum* Chirotonian, *ideſt, ordinationem Clericorum, quæ non ſolùm ad imprecationem vocis, ſed ad impoſitionem impletur manus ... ſic intelligunt &c.* Quibus verbis reſpondetur inſtantiæ, quæ additur. Nam impoſitio manuum, ſeu ordinatio importat quidem imprecationem, & orationem; ſed in oratione formaliter ſita non eſt, ſed alia eſt actio, ac diverſa.

XVI. Objiciunt ſecundò. Sacramenta per ſe ordinantur ad conferendam gratiam gratum facientem, quâ nimirum homo conjungatur Deo; non autem ad conferendam gratiam gratis datam, quâ homo cooperatur ad ſanctificationem aliorum: ſed ordinatio per ſe reſpicit ſanctificationem aliorum, ut nimirum, ordinatus miniſtrando aliis ſacramenta poſſit ad eorum ſanctificationem cooperari; ergo &c.

XVII. Reſpondeo, diſt. maj. Per ſe primò, concedo majorem. Per ſe ſecundò, nego maj. & ſimiliter, diſt. min. neg. conſ. Cum enim Ordo ſit ſacramentum conferens homini gratiam, quâ dignè poſſit aliis ſacramenta miniſtrare, habet hoc ſpeciale, ut conferat gratiam, ſeu verius, augmentum gratiæ cum ſpecialibus auxiliis; ut dignè poſſit ſacramenta aliis miniſtrare, & ſic ſecundariò aliorum ſaluti cooperari viâ ordinariâ, & permanente, non extraordinariâ, & tranſeunte: in quo diſtinguitur poteſtas miniſterii à gratiis gratis datis rigoroſè acceptis.

XVIII. Audiendus eſt S. Thom. *in Suppl. 3. p. q. 35. a. 1.* ubi ait: *Cuicumque datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea, per quæ executio illius potentiæ poſſit congruè fieri. Et hoc etiam in naturalibus patet: quia animalibus dantur membra, quibus potentiæ animæ poſſint exire in actus ſuos, niſi ſit defectus ex parte materiæ. Sicut autem gratia gratum faciens neceſſaria eſt ad hoc, quòd homo dignè ſacramenta recipiat: ita etiam ad hoc, quòd homo dignè ſacramenta diſpenſet. Et ideo ſicut in Baptiſmo, per quem ſit homo ſuſceptivus aliorum ſacramentorum, datur gratia gratum faciens: ita in ſacramento Ordinis, per quod homo ordinatur ad aliorum ſacramentorum diſpenſationem.* An verò Ordo ſit ſacramentum, quoad omnes ſuos gradus, ſeu ſpecies, dicetur infra.

§. IV.

An hoc Sacramentum habeat Materiam, & Formam?

XIX. Cum ex dictis, *in Tract. de Sacr. in genere*, omnia ſacramenta novæ legis conſtare debeant materiâ, & formâ; ſeu aliquâ re ſenſibili, & aliquibus verbis, quibus ad rem ſenſibilem accedentibus, fiat ſacramentum: ſtatuto jam in præcedentibus Ordinationem eſſe novæ legis

gis ſacramentum; debet in ea aſſignari aliquod ſenſibile per modum materiæ, & aliqua verba tenentia locum formæ, & rem ſenſibilem determinantia ad eſſe ſacramenti. Et ſicut hîc loquimur de Ordinatione ſolùm in genere; ita de materia, & forma totum in genere ſermo erit, & quidem brevis.

XX. Dico ergo. Sacramentum Ordinis conſtat eſſentialiter aliquâ re ſenſibili, ſeu actu exteriori tanquam materiâ, & verbis tanquam formâ. Eſt expreſsè traditum à Concilio Florentino, ubi de Ordinis ſacramento legimus: *Sextum ſacramentum eſt Ordinis, cujus materia eſt illud, per cujus traditionem confertur Ordo. Forma Sacerdotii talis: Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro vivis, & mortuis &c.* Cui conſonat Tridentinum, *Seſſ.* 23. *cap.* 3. his verbis: *Patrum unanimi conſenſu perſpicuum eſt, per ſacram Ordinationem, quæ verbis, & ſignis exterioribus conficitur, gratiam conferri.*

XXI. Sed dices primò. Chriſtus in ultima Cœnâ ordinavit Apoſtolos Sacerdotes ſolis verbis: *Hoc facite.* Nec enim legitur ullo ſigno ſenſibili uſum fuiſſe, quo poteſtas offerendi deſignaretur; ergo &c.

XXII. Reſpondent aliqui, Chriſtum porrexiſſe Apoſtolis panem, & vinum, & hoc fuiſſe loco materiæ. — Sed quia Chriſtus porrexit Apoſtolis ſpecies panis, & vini jam conſecratas, quæ non videntur poſſe eſſe materia Sacerdotii; alioquin hoc etiam deberet fieri in Ordinationibus Sacerdotum, quibus tamen pro materia traditur panis, & vinum, ſed non conſecrata. — Ideo veriùs reſpondent alii, Chriſtum ſolâ ſuâ voluntate, & poteſtate excellentiæ, quâ pollebatur, Apoſtolos ordinaſſe abſque ullo ſigno ſenſibili; ideoque eorum Ordinationem non fuiſſe ſacramentum. Unde eâdem ratione, qua per Angelicum Doctorem, 3. *p. qu.* 72. *a.* 2. *ad* 1. in die Pentecoſtes contulit eis effectum Confirmationis ſinè ſacramento, nempe, plenitudinem Spiritus Sancti: ita eiſdem contulit poteſtatem conſecrandi, quæ eſt effectus & res ſacramenti Ordinis, ſinè ſacramento.

XXIII. Dices ſecundò. Gregorius Nyſſenus, *in Vita Gregorii Thaumaturgi*, narrat, eum tridui itinere diſſitum conſecratum fuiſſe Neocæſarienſem Epiſcopum à Phædimo Amaſæenſium Antiſtite. Et Metaphraſtes apud Surium narrat, *in Vita Danielis Stylitæ*, hunc ſanctiſſimum virum, licèt abſentem, inauguratum fuiſſe Sacerdotem à Gennadio Patriarcha Conſtantinopolitano; itaut Archidiacono preces recitante, populo acclamante, Deus per Gennadium manum ei impoſuerit. — Addunt cum Rebuffo aliqui Canoniſtæ, Pontificem Maximum his ſolis verbis: *Eſto Sacerdos, eſto Epiſcopus*, abſque ullo alio exteriori ſigno poſſe quempiam, aut Presbyterum, aut Epiſcopum inaugurare.

XXIV. Reſpondeo, quoad S. Gregorium Thaumaturgum, ipſum quidem abſentem fuiſſe à Phædimo Epiſcopum deſignatum, non tamen abſentem conſecratum. Addit enim S. Gregorius Nyſſenus, ipſum peractis circa ſe ſolemnibus, quæ de more celebrari ſolent, id eſt, ſacris Ordinationis ritibus, commiſſi ſibi gregis curam ſuſcepiſſe. — Idem dici debet de Daniele Stylitâ. Quæ enim narrat Metaphraſtes non de conſecratione, ſed de electione factâ, tùm à plebe Conſtantinopolitanâ, tùm à Gennadio Patriarcha intelligenda ſunt. — Et eodem modo exponendum eſt quod dicunt de Romano Pontifice Canoniſtæ. Is enim dum dicit: *Eſto Sacerdos, eſto Epiſcopus* eligit quidam, ac intendit præficere electum Epiſcopatui, & fortè ei conferre juriſdictionem: ſed poteſtatem Ordinis conferre non poteſt, niſi mediâ Ordinatione ſolito externo ritu peractâ. Quòd ſi Canoniſtæ illi aliter ſentiunt, à traditione, & veritate recedunt.

XXV.

Digitized by Google

XXV. Circa formam hujus ſacramenti advertit S. Tho. *in Suppl.* 3. *p.* *q.* 84. *a.* 4. convenienter exprimi per modum imperativum: *Accipe poteſtatem &c.* Quia ſacramentum iſtud principaliter importat poteſtatem, & ordinatur ad uſum illius: poteſtas autem à poteſtate convenienter traducitur modo quodam imperativo. Addi poteſt: hoc etiam modo uſum fuiſſe Chriſtum, dum ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quo eodem modo communiter utuntur homines, dum tradunt alteri poteſtatem ad alicujus officii uſum.

Poteſt autem ordinans uti modo imperativo. Nam, ut ait S. Tho. ibi ad 2. *Quamvis in Epiſcopo, qui eſt miniſter hujus ſacramenti, non ſit auctoritas reſpectu collationis hujus ſacramenti; tamen habet aliquam poteſtatem reſpectu poteſtatis Ordinis, quæ confertur per ipſum, inquantùm hæc poteſtas à ſua poteſtate derivatur.* Vel ab ea dependet quantùm ad legitimum uſum. Eo vel maxime, quia utitur modo imperativo, nomine, & auctoritate Chriſti, non ſuâ.

XXVI. Circa materiam paritèr hujus ſacramenti notat S. Tho. citatus, *art.* 5. habere quidem materiam, ſed diverſimodè ab aliis ſacramentis. Nam quod in aliis confertur, derivatur ſolùm à Deo, & non à miniſtro tanquam neceſſariò habente effectum conſimilem, vel majorem: ſicut poteſtas, quæ eſt effectus Ordinationis, derivatur ab ordinante habente eandem poteſtatem, quam tradit, vel majorem. Character enim vel gratia Baptiſmi non ſic derivatur à baptizante, ut non poſſit imprimi, vel conferri ab eo qui characterem, vel gratiam non habeat. At poteſtas Ordinis tradi non poteſt, niſi ab eo, qui habeat poteſtatem ſimilem, vel majorem: unde poteſtas aliquo modo derivetur ab ordinante. Ex quibus infert, quòd efficacia aliorum ſacramentorum eſt principaliter in materia, non in miniſtro; à quocumque enim quis baptizetur, dummodo verè aquâ ſecundùm legitimam formam abluatur, verè baptizatur, etſi miniſter baptizatus non ſit. At impoſitio manus, ſeu porrectio inſtrumenti, quæ materia Ordinis eſt, ſi fiat à non habente ſimilem, vel majorem poteſtatem, effectum Ordinationis, nempe, miniſterii poteſtatem non confert.

XXVII. Quæri ſolet: Quænam ſit ſacramenti Ordinis materia eſſentialis: an manuum impoſitio, an porrectio inſtrumentorum, an utrumque ſimul. Sed de hoc fortè inferiùs ſermo erit, agendo de materia Presbyteratus. Interim conſulantur, quæ diximus, *Tract. de Sacram. in Gen. Qu.* 2. *Dub.* 2. Ubi tamquam probabile admiſimus, non omnium ſacramentorum materias, & formas fuiſſe à Chriſto in ſpecie determinatas; ſed aliquorum ſolùm in genere, adeoque liberum reliquiſſe Eccleſiæ hanc, vel illam in ſpecie aſſumere.

QUÆSTIO II.

De Sacra Ordinationis Miniſtro.

Miniſter ſacræ Ordinationis duplex eſſe poteſt, ordinarius, & extraordinarius. De primo hìc agemus; de altero dicturi, cùm de ſingulis Ordinibus in ſpecie ſermo erit. De hoc ergo quæremus primò: An ſit ſolus Epiſcopus. Secundò: An ſolus Epiſcopus Catholicus, an etiam hæreticus, ſuſpenſus, excommunicatus. Tertiò: An quilibet Epiſcopus Catholicus, an ſolùm proprius. Quartò: Quid requiratur, ut quis alienum Epiſcopum adire poſſit, ut ab eo licitè ordinetur.

DU-

Digitized by Google

DUBIUM I.

An ſolus Epiſcopus ſit Ordinarius Sacramenti Ordinis Miniſter?

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. DIco. Solus Epiſcopus jure divino eſt miniſter ordinarius, & ex officio ſacramenti Ordinis. Eſt contra Aerium hæreticum quarti ſeculi: qui, referente Auguſtin. *lib. de Hæreſ. cap.* 53. ægrè ferens, ſe non poſſe Epiſcopatum, quem anxiè ambiebat, obtinere, inter alios errores ſpargere cœpit: Epiſcopos nulla in re Presbyteros antecellere, nullum inter eos diſcrimen eſſe, eorum parem eſſe Ordinem, ac dignitatem; & conſequenter ordinandi munus æquè Presbyteris, ac Epiſcopis convenire, ut teſtatur etiam S. Epiphanius, *Hæreſi* 75. §. 3 Cui ſubſcripſit Wicleffus, nec diſſenſit Lutherus, dum omnem Ordinem ab Eccleſia ſuſtulit, aſſerens, omnes Chriſtianos eſſe authoritate, & dignitate pares, ut ſupra vidimus.

II. Aſſertio tamen noſtra, fide certa eſt. Quia primò: Scripturæ auctoritate munita. Nam, *Actor. 6.* Apoſtoli ordinant primos Diaconos. *Actor.* 13. Paulus, & Barnabas in Epiſcopos ordinantur. Iidem, *Actor.* 14. Presbyteros ordinant Liſtræ, Iconii, & Antiochiæ. Paulus, *Epiſt. 2. ad Timoth. cap.* 1. dicit, illum à ſe ordinatum fuiſſe Epiſcopum, quod dixerat, *Epiſt.* 1. *cap.* 4. & 5. Ubi etiam eum monet, ut neminem *Citò* ordinet, niſi priùs probatum. Et *Epiſt. ad Titum, cap.* 1. ſcribit, ſe eum Cretæ reliquiſſe, ut conſtituat per civitates Presbyteros.

Secundò. Accedit teſtimonium perpetuæ traditionis, *Can.* 1. & 2. ex iis, qui Apoſtolici dicuntur, uni Epiſcopi tribuunt jus, & poteſtatem Ordines conferendi: *Epiſcopus à duobus, vel tribus Epiſcopis ordinetur. Presbyter ab uno Epiſcopo ordinetur, & Diaconus, & reliqui Clerici.* Qui Canones diſciplinam trium priorum ſeculorum in Oriente complectuntur. Hoc tertio ſeculo naſcens etiam in Occidente Novatianus Antipapa, tres Epiſcopos accerſivit, ut eum in Epiſcopum ordinarent. De quo Cornelius Papa, *Epiſt. ad Fabium Antiochenum*, hæc ſcribit: *Etenim nova ſecta inventor .... quando Epiſcopatum à Deo certè minimè donatum ſibi vi arripere nitebatur, duos ſibi ſocios de ſua ipſorum ſalute prope deſperatos adſcivit; ut eos in exiguam aliquam partem, & minimum quaſi Italiæ angulum mitteret; indeque Epiſcopos tres, homines agreſtes, rudes, ac ſimplices in fraudem inductos abduceret .... Epiſcopi igitur Romam adventant. Iſte cùm circiter horam decimam, ebrios, & crapulâ oppreſſos cerneret, vi coegit imaginariâ quâdam, & vanâ manuum impoſitione Epiſcopatum ei tribuere, &c.*

III. Pro quarto ſeculo teſtes ſunt Chryſoſtomus, qui, *Homil.* 11. *in 1. Epiſt. ad Timoth.* de Epiſcopis: *Sola,* (inquit) *Ordinatione ſuperiores illi ſunt: atque hoc tantùm pluſquam Presbyteri habere videntur.* Quod repetit Hieronymus, *Epiſt. ad Eugenium*, dicens: *Quid facit Epiſcopus, exceptâ ordinatione, quod Presbyter non faciat?* Eodem ſeculo cum Iſchyras ordinatus fuiſſet in Presbyterum à Collutho, non vero, ſed imaginario Epiſcopo; In Alexandrina Synodo ſub Oſio, *anno* 319. Colluthus ad Ordinem ſuum Presbyteri redactus eſt; & Iſchyras, omneſque à Collutho ordinati, depoſiti, & ad ordinem laicorum in perpetuum dejecti ſunt, teſte S. Athanaſio, *in 2. Apologia.*

Adeoque omnium mentibus hæc veritas inſederat, ut teſte S. Epiphanio, *Hæreſ.* 56. pro hæretico habitus ſit Aerius, qui, ut ſupra diximus, Presbyteros in omnibus Epiſcopis pares faciebat. Sic enim ait; *Unus Ordo* (nempe,

Digitized by Google

pe, Epiſcopalis) *ad gignendos Patres præcipuè pertinet: hujus enim eſt Patrum in Eccleſia propagatio. Alter* (nempe, Presbyteralis) *eùm Patres non poſſit, filios Eccleſiæ, lotionis regeneratione producit; non tamen Patres, aut Magiſtros*. Et poſtea ſubdit: *Quinam verò fieri poteſt, ut is Presbyterum conſtituat, ad quem creandum manuum imponendarum jus nullum habeat?* Inde ſeculo quartodecimo, ut hæreticus habitus fuit etiam Wicleffus, cujus hunc articulum Concilium Conſtantienſe, *Seſſ.* 8. proſcripſit, quo dicebat: *Confirmatio juvenum, Clericorum ordinatio, Eccleſiarum conſecratio reſervantur Papæ, & Epiſcopis propter lucrum.*

IV. Hiſce igitur ex perpetua traditione ſumtis monumentis meritò Eugenius IV. in decreto pro Armenis edicere potuit: *Ordinarius Miniſter hujus ſacramenti eſt Epiſcopus*. Et Tridentina Synodus ſtatuere, *Seſſ.* 23. *c.* 4. Epiſcopos *Poſitos, ſicut Apoſtolus ait* (Actor. 20.) *à Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei, eoſque Presbyteris ſuperiores eſſe, ac ſacramentum Confirmationis conferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipſos poſſe; quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent*. Et ſi quis aliter ſenſerit, anathemate damnare, eâdem Seſſ. Can. 7. *Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis eſſe cum Presbyteris communem .... Anathema ſit*.

V. Ratio autem hactenus dictorum ſumitur ex S. Thom. *in Suppl.* 3. *p. q.* 38. *a.* 1. Nam Epiſcopi ſunt à Spiritu Sancto poſiti regere Eccleſiam Dei, ſunt in ea quaſi Principes ſacrorum, Hierarchæ, & Chriſtianæ Reipublicæ præfecti: ſed ad ſolum Principem, ac præfectum pertinet officia, ac miniſteria diſtribuere: *Sicut & officia ſecularia in civitatibus diſtribuuntur ab illo, qui habet excellentiorem poteſtatem, ſicut à Rege*; ergo &c. *Poteſtas Epiſcopalis* (inquit S. Thom.) *ſe habet ad poteſtatem Ordinum inferiorum, ſicut politica, quæ communicat bonum commune ad inferiores artes, & virtutes, quæ communicat aliquod bonum ſpeciale .... Politica autem ponit, ut dicitur in* 1. *Ethic. c.* 2. *legem inferioribus, ſcilicet, quis, quam debeat exercere, & quantum, & qualiter. Et ideo ad Epiſcopum pertinet in omnibus divinis miniſteriis alios collocare. Unde ipſe ſolus confirmat; quia confirmati in quodam officio confitendi fidem conſtituuntur. Et ideo ipſe ſolus Virgines benedicit, quæ figuram gerunt Eccleſiæ Chriſto deſponſatæ, cujus cura ipſi principaliter committitur. Ipſe etiam in miniſteriis Ordinum ordinandos conſecrat, & vaſa, quibus uti debent, eis determinat ſuâ conſecratione &c.*

§. II.

Contraria Fundamenta.

VI. Primò objicitur. S. Paulus, 1. *ad Timoth.* 4. *v.* 4. Ordinationem vocat impoſitionem manuum Presbyterii: *Noli* (inquit) *negligere gratiam, quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per Prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterii*. Unde hac etiam ætate mos eſt, ut ſimplices Presbyteri unà cum Epiſcopo manus illis imponant, qui Sacerdotes inaugurantur; ergo Presbyteris non minus, quàm Epiſcopis poteſtas ordinandi convenit.

Confirmatur. *Actor.* 6. *v.* 6. de primis Diaconis à multitudine electis, dicitur: *Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum; & orantes impoſuerunt illis manus:* ubi videtur totum à multitudine peractum. Et *cap.* 13. Paulus, & Barnabas leguntur ordinati, non ab Apoſtolis, ſed à Prophetis, & Doctoribus, qui erant Antiochiæ.

VII. Reſpondeo, juxta S Chryſoſtomum, in hunc locum, 1. *ad Timoth.* Presbyterii nomine intelligi cætum Epiſcoporum: eo quòd quicumque ab Apoſtolis ordinabantur Presbyteri, ordina-

Digitized by Google

ordinabantur etiam Epiſcopi, ad quorum ordinationem tres ſaltem Epiſcopi requiruntur. Ritus autem, qui etiam modò ſervatur, quòd in ordinatione ſimplicis Presbyteri, alii Presbyteri unà cum Epiſcopo manus imponant, eſt mera cæremonia ordinationis ſubſtantiam non tangens: unde Presbyteri, qui ordinando manum imponunt, formam non proferunt, ideoque ordinationis miniſtri non ſunt.

VIII. Ad Confirm. dico: primos Diaconos fuiſſe quidem à multitudine electos, & oblatos, ut ordinandos ab Apoſtolis; & ideo dicitur, quòd eos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum: ſed ſolemnis manuum impoſitio cum precationibus à ſolis Apoſtolis peracta eſt — Ad id, quod additur, reſpondeo, quòd, vel ibi non deſcribitur ordinatio Pauli, & Barnabæ: cùm enim Eccleſiam Antiochenam jam fundaſſent, ibique verbum Dei diſſeminaſſent cùm inſuper Paulus, & Barnabas ibi inter miniſtrantes Domino recenſeantur; fit, ut jam fuiſſent ab Apoſtolis ordinati, & quòd illa impoſitio manuum non fuerit ordinatio, ſed nova delegatio ad opus, ad quod Spiritus Sanctus eos elegerat. Vel ſi ibi ſermo ſit de eorum ordinatione: non à multitudine, cui non incumbit munus miniſtrandi, & ſacrificandi, id peractum eſt; ſed à Prophetis, & Doctoribus, de quibus ibi mentio fit, & qui fortè erant Epiſcopi Pauli, & Barnabæ conſecratores, cùm de numero ſacrificantium eſſent.

IX. Secundò objicitur. Concilium Nicænum I. in litteris ad Eccleſiam Alexandrinam, & ad fratres Lyliam, Ægyptum, & Pentapolim incolentes, quas legere eſt apud Socratem, *lib.* 1. *Hiſt. cap.* 9. præcipit, ut Presbyteri, quos Meletius ab Alexandro Patriarcha Alexandrino depoſitus conſecrarat, tanquam Clerici reciperentur in Eccleſiæ ſinum (ſi tamen Meletiano ſchiſmati non adhæſiſſent) imò jus illis factum eſt alios Clericos ordinandi. Decrevit enim, eos *Poteſtatem habere & ordinandi, & qui Clero digni fuerint nominandi.*

X. Reſpondeo, hoc eſſe falſum. Nam, ut rectè vertit Valeſius, concedit eis tantùm poteſtatem *Eligendi, & proponendi nomina eorum, qui in Clerum eligi meruerint.* Permiſit ergo illis jus nominandi, ac ſuffragium ferendi in electionibus eorum, qui Clero adſcribi petebant; quod jus ademerat iis, qui Meletiano ſchiſmati adheſerant: non verò jus ordinandi, quod ſimplices Presbyteri non habebant.

XI. Tertiò objicitur. Qui poteſt majus, poteſt & minus: ſed Presbyter ordinario jure poteſt conſecrare corpus Domini, quod eſt majus, & principale, ad quod Ordo ordinatur; ergo multò magis poteſt hominem ad munus conſecrandi ordinare.

XII. Reſpondeo primò cum S. Th. *art.* 1. citato, *ad* 4. quòd *Quamvis ſacramentum Euchariſtiæ ſit maximum ſacramentum in ſe, tamen non collocat in aliquo officio, ſicut Ordinis ſacramentum.* Collocare autem in officio ad eum ſolum ſpectat, qui habet in eo ordine excellentem poteſtatem. — Reſpondeo ſecundò, quòd qui poteſt majus, poteſt minus ejuſdem generis, ſubordinatum, & naturale. Sed in rebus diverſi generis, non ſubordinatis, & à beneplacito concedentis dependentibus, non ſequitur, quòd qui poteſt majus, poſſit minus: & quia poteſt eſſe quòd id, quod eſt minus, ſupponat poteſtatem majorem: & quia qui largitus eſt majus, non vult largiri minus, nam Spiritus Sanctus diviſit ſingulis prout voluit.

XIII. Quartò objicitur. Plus diſtat Sacerdos à Diacono, quàm Epiſcopus ab Epiſcopo: ſed Epiſcopus poteſt conſecrare Epiſcopum; ergo & Sacerdos poteſt conſecrare Diaconum.

Reſpondet S. Tho. a. 1. citato, ad 5. *Quòd ad communicandum alteri quod quis habet, non exigitur ſolùm propinquitas, ſed & completio poteſtatis. Et quia Sacerdos non habet completam po-*

teſtatem in hierarchicis officiis, ſicut Epiſcopus; ideo non ſequitur, quòd poſſit Diaconos facere, quamvis ille Ordo ſit ſibi propinquus.

XIV. Quintò Obiicitur. Aaron fuit ordinatus Sacerdos à Moyſe, qui tamen non videtur fuiſſe Sacerdos; cum ſacerdotium ad ſolum Aaronem pertineret, ejuſque filios.

Reſpondeo, Sacerdotium quidem legale pertinuiſſe ad Aaronem, ejuſque filios: ſed nihilominus Moyſen fuiſſe verum Sacerdotem, oſtendunt verba, Pſalmi 98. v. 6. *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Quod affirmat S. Auguſt. *in illum Pſalm.* Notat tamen S. Thom. *in 4. diſt. 19 in Expoſ. textus:* quòd *Moyſes Sacerdos dicitur, non officio oblationes offerendi; ſed quia ſacra primitùs populo dedit immediatè à Deo accepta.* Et hac auctoritate à Deo acceptâ conferre potuit Aaroni Sacerdotium.

DUBIUM II.

An Epiſcopus Hæreticus, vel Schiſmaticus, vel Depoſitus, vel Degradatus poſſit Ordines Conferre?

§. I.

Referuntur Opiniones.

I. SAnctus Thomas, *in Suppl. 3. p. q. 38. a. 2.* ſeu *in 4. diſt. 25. q. 1. a. 2.* dicit: *Quòd circa hoc ponuntur in Littera* (Mag. Sent.) *quatuor opiniones. Quidam enim dixerunt, quòd hæretici, quamdiu ab Eccleſia tolerantur, habent poteſtatem Ordines conferendi, non autem poſtquam fuerint ab Eccleſia præciſi: ſimiliter nec degradati, & alii hujuſmodi. Et hæc eſt prima opinio. — Sed hoc non poteſt eſſe. Quia omnis poteſtas, quæ datur cum aliqua conſecratione, nullo caſu contingente tolli poteſt, re ipsâ durante, ſicut nec ipſa conſecratio annullari: quia etiam altare, vel chriſma ſemel conſecrata perpetuò conſecrata manent. Unde cùm Epiſcopalis poteſtas cum quadam conſecratione detur; oportet, quòd perpetuò maneat, quantumcumque aliquis peccet, vel ab Eccleſia præcidatur.*

Et ideo alii dixerunt, quòd præciſi ab Eccleſia, qui in Eccleſia Epiſcopalem poteſtatem habuerunt, retinent poteſtatem alios ordinandi, & promovendi, ſed promoti ab eis hoc non habent. Et hæc eſt quarta opinio — Sed hoc etiam non poteſt eſſe. Quia ſi illi, qui fuerunt in Eccleſia promoti, retinent poteſtatem, quam acceperunt; patet, quòd exequendo ſuam poteſtatem, veram conſecrationem faciunt: ideo verè tribuunt omnem poteſtatem, quæ cum conſecratione datur: & ſic ordinati ab eis, vel promoti habent eandem poteſtatem, quam ipſi.

Et ideo alii dixerunt, quòd etiam præciſi ab Eccleſia poſſunt Ordines conferre, & alia ſacramenta, dummodo formam debitam, & intentionem ſervent, & quantùm ad primum effectum, qui eſt collatio ſacramenti, & quantùm ad ultimum, qui eſt collatio gratiæ. Et hæc eſt ſecunda opinio. — Sed hoc etiam non poteſt ſtare. Quia ex hoc ipſo, quòd aliquis hæretico præciſo ab Eccleſia in ſacramentis communicat, peccat: & ita fictus accedit, & gratiam conſequi non poteſt, niſi fortè in Baptiſmo in articulo neceſſitatis.

Et ideo alii dicunt, quòd vera ſacramenta conferunt, ſed cum eis gratiam non dant, non propter inefficaciam ſacramentorum, ſed propter peccata recipientium ab eis ſacramenta contra prohibitionem Eccleſiæ. Et hæc eſt tertia opinio, quæ vera eſt.

Huic ergo S. Thomæ doctrinæ inhærentes duo hìc reſolvemus. Primum, circa validitatem ordinationis ab Epiſcopo hæretico, vel ſchiſmatico ſuſceptæ. Secundum, circa illicitam ejuſdem ſuſceptionem, & exercitium Ordinum ſic ſuſceptorum.

§. II.

§. II.

Prior Reſolutio.

II. Dico. Epiſcopus hæreticus, vel ſchiſmaticus conferens Ordines cum debita forma, & intentione validè ordinat. Prob. primò ex ratione S. Thomæ ſupra relatâ. Nam Epiſcopus per hæreſim, aut ſchiſma non amittit poteſtatem, quam habuit in ſui conſecratione: hæc enim, vel eſt character Epiſcopalis, vel cum eo inſeparabiliter conjuncta eſt; ergo ſicut hæreſis, vel ſchiſma non tollit poteſtatem conſecrandi; & in hæreſi cum debita forma conſecrans validè conſecraret, ita valide ordinaret: quia ad valorem ſacramentorum nec fides, nec probitas requiritur in miniſtro, ut *in Tract. de Sacram. in Gen.* dictum eſt.

III. Secundò. Id probat veteris Eccleſiæ conſenſus. Nam hæc ab hæreticis, vel ſchiſmaticis ordinatos ab hæreſi venientes non reordinavit. In Concilio Romano à Melchiade celebrato, *anno* 313. in cauſa Cæciliani Carthaginenſis Epiſcopi contra Donatiſtas, uno Donato ſchiſmatis auctore damnato, decretum eſt: ut Epiſcopi à Majorino Carthagine Donatiſtarum Epiſcopo ordinati ſchiſma relinquentes, gradum ſuum retinerent, & obtinerent Eccleſias in quibus priores Catholicis ordinati fuiſſent. Quod decretum S. Auguſtinus, *Epiſt.* 162. modò 43. *cap.* 5. his verbis commendat: *Qualis ipſius Beati Melchiadis eſt prolata ſententia, quàm innocens, quàm integra, quàm provida atque pacifica? ..... Donato ſolo, quem totius mali principem invenerat, maximè culpato, ſanitatis recuperandæ optionem liberam cæteris fecit, paratus communicatorias litteras mittere etiam iis, quos à Majorino ordinatos eſſe conſtaret: itaut quibuſcumque locis duo eſſent Epiſcopi, quos diſſenſio geminaſſet, eum confirmari vellet, qui fuiſſet ordinatus priùs, alteri autem eorum plebs alia regenda provideretur. O verum optimum, & filium Chriſtianæ pacis, & patrem Chriſtianæ plebis!*

IV. In Concilio Nicæno, *anno* 325. *Can.* 8. Novatianis Clericis, qui ad fidem convertuntur, conceditur, ut ſuſcepto Confirmationis ſacramento (quod apud Novatianos negligebatur) & ſalvo Catholicorum veterum jure, in eodem ordine miniſtrent, quo apud ſuos miniſtrarunt.

Plures ex Epiſcopis, qui Sextam Synodum celebrarunt, à Patriarchis Monothelitis ordinati fuerant; & tamen eorum ordinatio improbata non eſt, quamvis eorum ordinatores damnati fuerint: *Quin potiùs* (inquit Tharaſius Patriarcha Conſtantin.) *& plures eorum, qui in Sexta Sancta Synodo conſederunt à Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro* (Conſtantinopolitanis Patriarchis) *præceptoribus videlicet hæreſeos, unam voluntatem in Chriſto prædicantium, ordinati ſunt .... & propterea non ſunt improbati ..... ſed Sexta Synodi Patres ipſos quatuor anathematizaverunt, quamquam ordinatio eorum eſſet.* — Similiter in Septima Synodo, *Actione* 1. hæc leguntur: *Tharaſius ... dixit .... ſuſcipitis ab hæreticis ordinatos? Sancta Synodus dixit .... Oportet ſuſcipere.*

Duos Encratitarum, ab Encratitis Epiſcopis procul dubio ordinatos, ſuo tempore in Eccleſiam receptos fuiſſe, ſcribit S. Baſilius, *in Epiſt.* 1. *ad Amphilochium*. Idem circa Epiſcopos ab Ariana hæreſi,ad Eccleſiam confugientes factitatum eſſe ſuo tempore ſcribit S. Hieronymus, *in Dialogo adversùs Luciferianos*, quos hanc Eccleſiæ œconomiam improbantes impugnat, inter alia dicens: *Eâdem ratione Epiſcopum ab Arianis recipio, quâ tu recipis* (ab Arianis) *baptizatum*. Et inferiùs Concilii Nicæni factum allegans: *Synodus quoque Nicæna* (inquit) *omnes baptizatos ſuſcepit, exceptis Pauli Samoſateni diſcipulis: & quod his majus eſt, Epiſcopo Novatianorum, ſi converſus*

fuerit, *Presbyterii gradum ſervat*, *quæ ſententia*, *& Luciferum impugnat*, *& Hilarium* (Eccleſiæ Romanæ Diaconum ſchiſmatis Luciferiani auctorem) qui volebant, Epiſcopos ab Arianis venientes non admitti, niſi ad communionem laicam.

De Donatiſtis quoque cum ſuis honoribus ab Eccleſia fuiſſe receptos, præter ſupra laudatum Melchiadis decretum à S. Auguſtino commendatum, ejuſdem adeſt Teſtimonium, *Epiſt.* 50. (modo 185.) *ad Bonifacium Comitem*. Quod & de Neſtorianis Clericis ad fidem venientibus, nimirum, cum ſuo gradu fuiſſe receptos teſtatur S. Gregorius Magnus, *lib.* 9. *Ep.* 61. (modo, *lib.* 11. *Ep.* 67.) *ad Quirinum*, ſeu *Quiricum*, in Iberia Epiſcopum, ubi de Clericis Neſtorianis ad fidem converſis, hæc habet: *Abſque ulla dubitatione eos Sanctitas Veſtra*, *ſervatis eis propriis Ordinibus in ſuo cœtu recipiat*; *ut dum .... per manſuetudinem nullam eis contrarietatem*, *vel difficultatem de propriis Ordinibus facitis*, *eos ab antiqui hoſtis ore rapiatis &c.*

V. Ex his omnibus argui poteſt ſic. Vetus Eccleſia variis temporibus, ut multitudinem, vel etiam privatorum hominum in hæreſi, vel ſchiſmate pereuntium ſaluti conſuleret, eoſque ad unitatem faciliùs revocaret; Clericos, Presbyteros, & Epiſcopos hæreticos, vel ſchiſmaticos, ab Epiſcopis hæreticis, vel ſchiſmaticis extra Eccleſiam ordinatos, ad Eccleſiam redeuntes, in Ordinibus, quibus apud ſuos inſigniti fuerant, abſque nova ordinatione ſuſcepit, eoſque exequi permiſit: ſed ſi ordinationes extra Eccleſiam, licèt debito ritu factæ, non fuiſſent ab Eccleſia judicatæ validæ, eas admittere numquam potuiſſet, quocumque pacis, imò & ſalutis procurandæ ſtudio: ſicut numquam potuiſſet ratum habere Baptiſma ab hæreticis, vel ſchiſmaticis collatum, niſi valorem Baptiſmatis etiam extra Eccleſiam datum, certum, ac exploratum habuiſſet; ergo &c.

VI. Sed in contrarium opponitur Innocentius I. *Epiſt.* 22. *ad Epiſcopos Macedoniæ*, *cap.* 3. ubi decernit in ordinatis ab hæreticis: *Ordinationis honorem locum habere non poſſe.* — Si reſpondeas, Innocentium ibi ordinationem hæreticorum non rejicere tanquam nullam; ſed ſolùm velle, ſic ordinatos ad fidem venientes, ordinationis honore, & gradu frui non poſſe; niſi priùs ad laicam communionem redacti, pœnitentiæ remedio cicatricem ex vulnere illicitæ manuum impoſitionis relictam ſanaverint.

VII. Contra inſtatur. Innocentius ibi proſequitur: *E' contrario aſſeritur*, *eum* (ordinatorem hæreticum) *qui honorem amiſit*, *honorem dare non poſſe*: *nec illum* (ordinatum ab hæretico) *aliquid accepiſſe*, *quia nihil in dante erat*, *quod ille poſſet accipere*. *Acquieſcimus*, *& verum eſt*. *Certè quod non habuit*, *dare non potuit*; *damnationem utique quam habuit*, *per pravam manus impoſitionem dedit*: *& qui particeps effectus eſt damnato*, *quomodo debeat honorem accipere*, *invenire non poſſum*.

Reſpondeo tamen, Innocentii verba ſatis indicare, eum non loqui de poteſtate Ordinis, ſed de honore Ordinis; ſeu de jure utendi licitè hac poteſtate, vel de effectu Ordinis, qui eſt gratia. Nam cum ordinans, per hæreſim, vel ſchiſma à jure utendi ſuâ poteſtate exciderit, & in damnatione poſitus ſit, non poteſt dare ei quem ordinat, niſi damnationem: nec qui ab illo ordinatur, jus poteſtate acceptâ licitè utendi poteſt accipere, niſi ad Eccleſiam veniens, peractâ prius pœnitentiâ, in jus, & honorem admittatur.

Porro non aliam eſſe Innocentii mentem, ex eo colligitur: quòd cùm ſibi objeciſſet factum Aniſii Theſſalonicenſis, & aliorum Macedoniæ Epiſcoporum, à quibus ii, quos Bonoſus hæreticus ordinaverat, in ordinis ab eo accepti honorem recepti fuerant: & inſuper, *Canonem* 8. ſupra laudatum Concilii Nicæni ſtatuentis,

Digitized by Google

tis, ut Clerici Novatiani ad fidem converſi, ſuſcepto Confirmationis ſacramento, in eodem Ordine miniſtrent in Eccleſia, in quo apud ſuos miniſtrabant: Reſpondit, id neceſſitate, ac pacis tuendæ, vel ſcandalum avertendi factum eſſe, non autem ſecundùm veterem regulam, & Apoſtolicam, quam Eccleſia Romana cuſtodit; quâ Ordinati ab hæreticis, ab Eccleſia in ordinis ſui honorem non recipiuntur, niſi priùs in laica communione exactâ pœnitentiâ. Quod ſi Innocentius quoad ſubſtantiam irritas Ordinationes ab hæreticis factas judicaſſet; factum ab Aniſio, & à Concilio Nicæno tanquam ex neceſſitate factum non probaſſet, ſed tanquam irritum rejeciſſet: quia nullâ neceſſitate convalidari poteſt, quod ſecundùm ſubſtantiam nullum, & irritum eſt.

VIII. Expedit pro pleniori notitia exquirere: quo pacto olim ab hæreticis ordinati ad Eccleſiam venientes, in ea reciperentur.

Tribus prioribus ſeculis receptos tantùm fuiſſe in laicam communionem, apertè colligitur ex facto Melchiadis ſupra narrato, adeoque ab Auguſtino commendato: quod in Concilio Romano ineunte ſeculo quarto, nempe, *anno* 313. conſtituiſſet, ut Clerici Donatiſtæ ad Eccleſiam venientes, in ea miniſtrarent in ſuis Ordinibus. Et ex *Canone* 8. Concilii Nicæni I. idem pro Clericis Novatianis ſtatuente. Si namque antea hæreticorum, vel ſchiſmaticorum Clerici ad Eccleſiam venientes in ſuis Ordinibus miniſtrare liberè permittebantur; non erat cur S. Auguſtinus Melchiadis in hoc clementiam tantoperè commendaret; nec cur pro Novatianis ſpecialem Canonem ederent Nicæni Patres. Quod confirmat Innocentius I. nuper relatus, dicens, quòd decretum Aniſii de recipiendis ordinatis à Bonoſo, & Canon Nicænus de ordinatis à Novatianis, fuiſſe remedium neceſſitati temporis adhibitum; quod *Conſtat primitùs non fuiſſe, ac fuiſſe regulas veteres* (contrarias) *quas vel ab Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris traditas, Eccleſia Romana cuſtodit*.

IX. Quamvis autem Romana Eccleſia præfatum ſuum morem non recipiendi in ſuis Ordinibus ordinatos ab hæreticis toto quarto ſeculo, imò etiam ineunte quinto continuaverit: imò nec laicos ab hæreticis baptizatos, niſi ad laicam communionem reciperet, nec ad ullum Eccleſiaſticum miniſterium promoveri permitteret, ut ex ejuſdem Innocentii, *Epiſt.* 22. *cap.* 4. ubi ait: *Noſtra verò lex eſt Eccleſiæ, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem laicam tantùm tribuere communionem, nec ex his aliquem in Clericatus honorem, vel exiguum ſubrogare*. Quamvis, inquam, hæc eſſet Romanæ Eccleſiæ diſciplina, & trium primorum ſeculorum fuiſſet; mitior tamen quarto ſeculo eſſe cœpit; & ordinati ab hæreticis, vel ſchiſmaticis venientes ad Eccleſiam cœperunt permitti, & deinceps permiſſi ſunt Ordines ſuos exercere, ut in Novatianis patet, Meletianis, Bonoſianis, Donatiſtis, Neſtorianis, Monothelitis. Et hoc (ut dicebat S. Gregorius ſupra laudatus) ne repellendo eos à ſuorum Ordinum exercitio difficilior fieret eis reditus ad Eccleſiam, & faciliùs ab antiqui hoſtis ore raperentur.

X. Si quæratur ulteriùs: Quo pacto Clerici in Eccleſia ordinati, ſi poſtea in hæreſim, vel ſchiſma lapſi pœnitentes ad eam redirent, olim in ea reciperentur.

Reſpondeo, quòd Clerici, qui in Eccleſia ordinati in hæreſim poſtea lapſi, pœnitentes ad Eccleſiam redibant, tribus prioribus ſeculis ad laicam tantùm communionem admittebantur; nec ſuos ordines exercere permittebantur amplius. Nullum enim per trecentos ſexaginta priores annos legitur exemplum, quo probari poſſit,

ſit, Clericos, de quibus quæſtio eſt, in Eccleſiæ ſinum admiſſos fuiſſe cum facultate Ordines, etiam in Eccleſia Catholicâ receptos, exequendi. Tunc enim temporis etiam Clerici, qui in hæreſim, vel aliud grave crimen lapſi fuiſſent, pœnitentiæ publicæ addicebantur; quæ erat impedimentum canonicum, tùm ad receptæ ordinationis exercitium, tùm ad ulterioris promotionem. Itaque tales ſolùm ad communionem laicam admittebantur.

XI. Primum hujus diſpenſationis exemplum occurrit in Synodo Alexandrinâ, *anno* 362. per Athanaſium ſedem ſuam repetere à Juliano permiſſum celebratâ. Annuit enim illa Synodus Ordinis, & dignitatis exercitium Epiſcopis, qui in Concilio Ariminenſi per vim, aut dolum Arianæ hæreſi ſubſcripſerant. Cui indulgentiæ eſtò Lucifer Calaritanus ſeſe oppoſuerit, factus propterea ſchiſmaticus; conſenſit tamen, teſte S. Hieronymo, *in Dial. contra Luciferianos*, Liberius Romanus Pontifex, & cum eo totus Occidens. Eamque laudat S. Auguſt. *Epiſt.* 50. (modo 185.) *ad Bonifacium Comitem*, *cap.* 10. utens exemplo S. Petri, qui etiam poſtquam Chriſtum negavit, quia pœnitentiam egit, manſit Apoſtolus. Etenim licèt juſtiſſimè qui veræ fidei terga verterunt, etſi redeant pœnitentes antiquis honoribus privati maneant; ne ſpe honoris recuperandi pœnitentiam fictam agant: ubi tamen commune bonum, & Eccleſiæ pax contrarium exigit, à lege diſciplinæ diſpenſandum eſt. Videatur S. Auguſt. loco citato.

XII. Labente quarto, & quinto incunte ſeculo transfugas alicubi admiſſos fuiſſe in communionem Catholicam cum poteſtate exercendi Ordines, quibus ante ſuam defectionem inaugurati fuerant, apparet ex Epiſtola Canonica Baſilii ad Amphilochium, *Can.* 1. Quia tamen Epiſcopi Macedoniæ hac indulgentiâ abutebantur transfugas abſque pœnitentia præviâ recipientes, Innocentius I. *Epiſt.* 22. *cap.* 5. de eis ita conqueritur: *At verò hi, qui à Catholica fide ad hæreſim tranſierunt, quos non aliter oportet, niſi per pœnitentiam ſuſcipi; apud vos non ſolùm pœnitentiam non agunt; verùm etiam honore cumulantur*. Patres tamen Septimæ Synodi Æcumenicæ in benigniorem diſciplinam conſenſerunt. Perlectis enim veterum Patrum monumentis, tandem ſtatuerunt, *Actor.* 1. Ut apoſtatis, qui ab hæreſi redirent, indulgerentur & prioris dignitatis gradus, & recepti in Eccleſia Ordinis executio.

§. III.

Poſterior Reſolutio.

XIII. Dico. Ordinationes factæ ab hæreticis, ſchiſmaticis, ſuſpenſis, excommunicatis, degradatis &c. prorſus illicitæ ſunt: & qui ſic ordinantur non ſolùm peccant, ſed ab exercitio ſuorum Ordinum ſunt ſuſpenſi. Prior pars conſtat primò. Quia eas tanquam immundas, & gratiâ vacuas damnarunt Damaſus, Epiſt. 4. (& refertur 9. qu. 4. cap. *Per illicitam*) dicens: *Per illicitam manus impoſitionem vulnerari caput ſuſcipientis*. Quod iiſdem expreſſis verbis dicit Innocentius I. *Epiſt.* 22. de qua ſupra. Hinc viri pii, & ſancti ſe ordinari ab Heterodoxis ſemper abhorruerunt. Moſes Monachus, & miraculis conſpicuus, referente Theodoreto, *lib.* 4. *Hiſt. cap.* 23. grande piaculum duxit, ſe ordinari à Lucio Ariano. Cum enim *Videret Lucium manus ipſi imponere conantem: Abſit, inquit, ut ego manu tuâ ordiner. Te enim invocante non ſupervenit gratia Spiritus Sancti*. Et ibidem, *cap.* 15. idem Theodoretus narrat, quòd cùm Antiochus Euſebii Epiſcopi Samoſateni nepos, patrui ſucceſſor, à Synodo Provinciæ delectus fuiſſet, eumque *Ad altare adducerent, & genua flectere cogerent, converſus ille, poſtquam Jovianum* (Epiſcopum Pergæ cum Arianis communi-

municantem) *vidit manum capiti ſuo imponentem, dextram ejus repulit, eumque ex numero conſecrantium removeri juſſit &c.*

XIV. Secundò. Quia ex Paulo, Hebr. 5. v. 4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem* (Sacerdotii) *ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron*. Sed hæretici, & ſchiſmatici, nedum à Deo, ſed & ab ipſa Eccleſia, à qua ſunt velut membra putrida divulſi, & abſciſſi. abjiciuntur; ergo &c. Hac ratione utitur Innocentius I. *Epiſt.* 22. laudatâ, *cap.* 5. his verbis: *Rei ſunt uſurpatæ dignitatis, qui conſi tendorum ſacramentorum ſibi vindicaverunt auctoritatem, atque id ſe putaverunt eſſe, quod de his nullâ fuerat regulari ratione conceſſum.*

XV. Tertiò, & ſimul probatur ſecunda pars. Illa ordinatio illicita cenſetur, cujus exercitii actus interdicuntur: atqui ab hæreticis, & ſchiſmaticis ordinatis uſus, & exercitium Ordinum interdicitur; ergo &c. Min. prob. Tum ex S. Thom. *in Supplem.* 3. *p. q.* 38. *a.* 2. *ad* 3. dicente: *Quòd illi qui promoventur ab hæreticis, quamvis accipiant Ordinem, non tamen recipiunt executionem, ut licitè poſſint in ſuis Ordinibus miniſtrare, ratione, quam objectio tangit*: nempe: *Quòd in nulla communitate, qui à communitate expellitur, poteſt officia communitatis diſponere.* — Et hac ratione tales ordinationes interdum vocantur *Irrita*; non quia ſint invalidæ, ſed quia non licet ſic ordinato actum ſui Ordinis exercere. Quandoque etiam ſic ordinatus dicitur nihil recipere, ut apud Innocentium I. *Epiſt.* 22. citatâ; quia nec Ordinis honorem, ſive adminiſtrationem recipit, nec (ſi ſcienter à talibus ordinetur, atque ita communicet peccato eorum) gratiam juſtificantem.

Tùm etiam: ab uſu Ordinis ſic accepti interdici ſtatutum habemus ab Innocentio III. Cap. *Fraternitati*, his verbis: *Priorem, quem à ſchiſmatico eſſecis ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter; niſi legitimè probaverit, ſecum fuiſſe miſericorditer diſpenſatum, & ab ea perſona, quæ ſuper hoc poteſtatem habuerit diſpenſandi.*

Imò tam rigide ea diſciplina quondam obſervabatur; ut nec infirmitas ætatis, nec ignorantia ordinati ſuſpenſionem ab Ordinum executione, & promotione ad majores impedirent. Quare Stephanus Tornacenſis, *Epiſt.* 108. diſpenſationem à Lucio III. Rom. Pont. poſtulavit pro Odone Clerico, quem Herbertus Byſuntinus ſchiſmaticus ordinaverat; ut poſſet ad majores Ordines promoveri, his verbis: *In puerili ætate ab Herberto Byſuntino ſchiſmatico gradum Acolythi qualitercumque ſuſcepit, cùm priùs à Catholico Clericus factus fuiſſet; neſciens miſer, quantum veneni peſtis illa infundere, quantum periculi manus illa leproſa ſibi, vel ad præſens, vel impoſterum importaret. Aperiatur ſuper eum, obſecro, paternus Apoſtolicæ pietatis oculus, maternus Eccleſiæ Romanæ ſinus expandatur; ut qui in ſuſcipiendis minoribus Ordinibus deliquit, ad majores valeat humiliter promoveri.*

DUBIUM III.

Utrum à quolibet Epiſcopo Catholico poſſit quiſque Licitè Ordinari.

§. I.

Quæ fuerit Antiqua Praxis.

I. Dico. In antiqua Eccleſia Laici à quolibet Epiſcopo Catholico licitè ordinari potuerunt, etiam inconſulto Epiſcopo, in cujus Diœceſi nati erant, Clerici verò id non potuerunt. Prob. primò. Quia Canones, qui decem prioribus ſeculis conditi ſunt, cum vetant, ne alieni ordinentur abſque proprii Epiſcopi conſenſu, de ſolis Clericis loquuntur; ita ut prohibeatur, ne quis inconſulto, ac invito Epiſcopo, à quo primùm Clericus factus eſt, ad Ordines

nes promoveatur. Concilium Carthag. III. *Can.* 21. ait: *Ut alienum Clericum, niſi concedente ejus Epiſcopo, nemo audeat, vel retinere, vel promovere in Eccleſia ſibi creditâ. Clericorum autem nomen etiam Lectores, & Pſalmiſtæ, & Oſtiarii retinent.* Ad quem Canonem alludens S. Auguſtinus, *Ep.* 235. (modò 64.) *ad Quintianum*, ait: *Recenſe ergo Concilium, & omnia, quæ ibi legeris, commenda memoriæ; & ibi etiam invenies, de ſolis Clericis fuiſſe locutum, non etiam de laicis: ut undecumque venientes non recipiantur in Monaſterium.* Quibus apparet, Clericos nec potuiſſe, inconſulto eorum Epiſcopo, recipi in Monaſterium, ſecus verò Laicos. De ſolis Clericis, nullâ factâ de Laicis mentione, loquitur Concil. Arauſicanum I. *Can.* 8. De Laicis quoque ſilet S. Leo Magnus, *Epiſt.* 84. dum ſcribit: *Alienum Clericum, invito Epiſcopo ipſius, nemo ſuſcipiat, & nemo ſollicitet; niſi forte ex placito caritatis id inter dantem, accipientemque conveniat.* Ex quo Concilium Aquiſgranenſe, anno 816. Can. 58. *In Decretis* (inquit) *Leonis Papæ ſancitum eſt, ne Epiſcopus alterius Clericum ad ſe non ſollicitet, nec ordinet.* Patet igitur, veterem Eccleſiam fuiſſe quidem ſemper ſollicitam, ne Clerici unius Epiſcopi, ipſo inconſulto, ab alio Epiſcopo promoverentur; quod etiam à Concil. Nicæno I. *Can.* 17. ſtatutum fuerat: de laicis verò, cum nullum ediderit Canonem, permiſiſſe, ut à quolibet Epiſcopo poſſent ordinari.

II. Hoc etiam firmatur exemplis. Primò. Origenes Alexandriæ natus, in Palæſtina, & Clericus, & Preſbyter conſecratus fuit à Theoctiſto, & Alexandro Cæſareæ, & Hieroſolymorum Epiſcopo. De ea ordinatione conqueſtus quidem fuit Demetrius Alexandrinus: verùm non objecit ullam Eccleſiaſticam legem id fieri prohibentem; ſed unicam irregularitatem, quam ex voluntaria ſui ipſius mutilatione contraxerat: *Nibil aliud habebat* (ait Euſebius, lib. 6. Hiſt. cap. 8.) *quod ei objiceret.* Secundò. Martinus è Pannonia oriundus, & Abiani baptizatus, relictâ paulo poſt militiâ, Hilarius Pictavienſis voluit Diaconum ordinare; cumque conſtanter renueret, hoc gradu ſe ſe indignum judicans, Exorciſtam ſe ordinari paſſus fuit: ne videretur tale officium tanquam humilius deſpicere. Tertiò. Paulinus, poſtea Nolanus Epiſcopus, Burdegalæ natus, & baptizatus, per vim, ut ipſe loquitur, inflammatæ ſubitò plebis à Limpio Barchinonæ Presbyter conſecratus fuit. Quartò. S. Hieronymus Stridone in Dalmatia natus, à Paulino Antiocheno Epiſcopo ad Sacerdotium invitus promotus eſt. Hos autem & Laicos, & ſinè Epiſcopi, in cujus Diæceſi nati, vel baptizati erant, litteris dimiſſoriis ordinatos fuiſſe, ex circumſtantiis apparet. Quod autem ſic potuerint licitè ordinari, tùm ex eorum, tùm ex Epiſcoporum, à quibus ordinati fuerunt, pietate, facilè colligi poteſt.

§. II.

Quæ ſit Recentior Praxis.

III. Dico. Secundùm præſentem diſciplinam nemo etiam laicus ad Clericatum, & Ordines promoveri licitè poteſt, niſi à proprio Epiſcopo; vel niſi de ejus licentia, ſi præſens ſit, vel ejuſdem litteris dimiſſoriis, ſi ſit abſens. Primus, qui illicitam reddidit etiam Laicorum ordinationem ab alieno Epiſcopo, ſinè proprii Epiſcopi licentiâ, creditur fuiſſe Bonifacius VIII. qui exeunte, ſeculo 13. nimirùm *anno* 1294. prohibuit, ne laico unius Diæceſis, ſinè proprii Epiſcopi licentiâ, alterius Diæceſis Epiſcopus Clericalem tonſuram (quâ à ſtatu laicali ad Clericalem quis primò tranſit) conferat, Cap. *Cùm Nullus, de Tempor. Ordin. in* 6. quo dicitur: *Nullus Epiſcopus.... abſque ſui ſuperioris licentiâ homini diæceſis aliena*

Digitized by Google

aliena Clericalem præſumat conferre tonſuram .... Qui verò contra fecerit .... per unum annum à collatione Clericalis tonſura dumtaxat , noverit ſe ſuſpenſum .

Idem generaliter ſtatuit Concil. Trident. *Seſſ.* 23. *de Reform. cap.* 8. his verbis : *Unuſquiſque autem à proprio Epiſcopo ordinetur . Quòd ſi aliquis ab alio promoveri petat , nullatenus id ei, etiam cujuſvis generalis , aut ſpecialis reſcripti , vel privilegii prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur ; niſi ejus probitas , ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur . Si ſecus fiat , ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione , quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire , ſit ſuſpenſus .* Nunc duo videnda ſuperſunt. Unum, quid intelligatur nomine proprii Ordinarii . Alterum , quid veniat nomine litterarum teſtimonialium .

IV. Quoad primum , Epiſcopus ordinarius triplex poteſt eſſe, nempe, Epiſcopus *Originis* , ſeu loci , in quo ordinandus natus eſt . Epiſcopus *Beneficii* , ſeu loci, in quo beneficium habet . Et Epiſcopus *Domicilii* , ſeu loci , in quo ordinandus habet domicilium . Ità Bonifacius VIII. C. *Cum nullus*, de temporibus Ordin. in 6. his verbis : *Cum nullus Clericum Parocia aliena, præter Superioris ipſius licentiam, debeat ordinare Superior intelligitur in hoc caſu Epiſcopus , de cujus diœceſi eſt is , qui ad ordines promoveri deſiderat, oriundus ; ſivè in cujus diœceſi beneficium obtinet Eccleſiaſticum , ſeu habet, licèt alibi natus fuerit , domicilium .*

V. Olim jure antiquo Epiſcopus loci , in quo Baptiſmo renatus quis fuerat , cenſebatur Epiſcopus originis, à quo poterat ordinari ; ut colligitur ex Concilio Illiberitano , *Can.* 24. & Carthaginenſi III. *Can.* 44. ſecundum hodiernam tamen diſciplinam Epiſcopus originis intelligitur Epiſcopus loci , in quo quis natus eſt nativitate naturali . Id enim ſignificant verba Canonis : *De cujus diœceſi eſt is , qui ad Ordines promoveri deſiderat , oriundus .*

VI. Epiſcopus verò *Originis* in diverſis regionibus diverſimodè accipitur . In Galliis enim cenſetur is tantùm , in cujus diœceſi aliquis natus eſt , vel reipſa , vel per fictionem juris. Dico, vel per fictionem juris . Nam qui fortuitò natus eſt in loco, per quem mater tranſibat , aut , in quem venerat , non animo ibi ſemper commorandi ; cenſetur natus in paterna domo : & ita reſpectu illius Epiſcopus paternæ diœceſis eſt Epiſcopus originis . Idem dico de filiis, quos Oratores , vel alii pro negotiis publicis à Principibus delegati ſuſcipiunt in remotis regionibus , ad quas miſſi ſunt ad annos aliquot , & non tot , quot conſtituendo domicilio ſufficiunt : in patriam enim reduces cenſentur ex paterna civitate oriundi ; & ita pro Epiſcopo originis habent Epiſcopum civitatis paternæ .

In aliis verò regionibus maximè in Italia, ſecundùm jus commune , Epiſcopus loci , ex quo pater oriundus eſt, cenſetur Epiſcopus originis etiam reſpectu filii : ita ut ſi Bononienſis Florentiæ domicilium fixerit , & ibi ex uxore filium ſuſcipiat ; non ſolùm Florentinus , ſed & Bononienſis cenſetur Epiſcopus originis reſpectu filii ſui : qui proinde poſtmodum poterit pro arbitrio , vel Florentinum in diœceſi cujus ipſe natus eſt , vel Bononienſem , in cujus Diœceſi natus eſt pater ejus ; ut cum aliis docet Zerola, in Praxi Epiſcopali p. 2. verbo, *Dimiſſoria* . Et fundamentum habet in L. *Aſſumtio*, ff. *ad Municipalem*, §. Filius. Et L. *filios* , C. *de Municipibus* .

VII. Epiſcopus *Domicilii* dicitur Epiſcopus loci , *ubi quis larem , rerumque , ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit , unde rurſus non ſit diſceſſurus &c.* ut habetur Leg. *Cives*, Cod. *de Incolis* . Epiſcopus ergo domicilii eſt Epiſcopus loci, in quo quis, relicto in perpetuum ſuæ originis loco , habitat animo ibi permanendi perpetuò ; un-

de & ibi rerum, ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit.

VIII. Ad fundandum jus domicilii in aliquo loco, habitatio per decennium ſufficere ſolet. Si tamen velit ibi ordinari, magnâ cautelâ procedere debet Epiſcopus; adeo ut certus ſit, eum ibi morari non ratione honoris, aut officii, ſed ſtabile, ac perpetuum ibi fixiſſe domicilium. Cauſa etiam diſceſſus à loco originis exquirenda eſt. Ut enim monet Clemens IV. Cap. *Sæpè*, de tempor. Ordinat. in 6. *Sæpè contingit, quòd nonnulli Clerici vinculo excommunicationis adſtricti, aut apoſtatæ, ſeu irregulares, vel alii Ordinum ſacrorum ſuſceptione indigni, ſuam patriam, in qua de his habetur notitia, fugientes, ſe in remotis partibus faciunt ad hujuſmodi Ordines promoveri.* Cui, ut occurrat malo, prohibet omnibus Italiæ Epiſcopis, ne aliquem Clericum ultramontanum ordinare præſumant, niſi ad hoc ſpecialem licentiam habeat, vel à ſummo Pontifice: *Vel ab Epiſcopo, de cujus diœceſi traxit originem, ordinandus, vel in cujus diœceſi beneficiatus exiſtit, per ejus patentes litteras cauſam rationabilem continentes, quare ipſum nolit, aut nequeat ordinare.* Decernens eos, qui contra hanc prohibitionem fuerint ordinati, manere ſuſpenſos abſque ſpe diſpenſationis à Sede Apoſtolica obtinendæ: ordinatores verò pœnâ condignâ puniendos. Ab hac tamen prohibitione Concilia Mediolanenſe IV. anno 1576. & Aquenſe *anno* 1585. excipiunt eos, qui per decennium illius loci incolatum habuerunt. In Galliis tamen, quia non ita facilè conſtare poteſt, eos etiam poſt decennium non habere animum ad patriam revertendi, ad Epiſcopos originis remittuntur.

IX. Epiſcopus *Beneficii* ille eſt, in cujus diœceſi ordinandus obtinet beneficium. Ab hoc enim, ſi alioquin indignus non ſit, poteſt licitè ordinari; ſive beneficium ſit ſimplex, ſive curatum, ſive reſidentiam poſtulet, ſive non, ſive pingue ſit, ſive tenue: imò ſive unum ſit, ſive plura in diverſis diœceſibus, poterit beneficiatus quemlibet illarum diœceſum Epiſcopum pro ſui ordinatione adire. Nam in Cap. *Cum nullus*, generaliter loquitur ſummus Pontifex. Nonnullis tamen videtur, quòd ſi beneficium, quod quis obtinet in diœceſi, in qua nec natus eſt, nec domicilium habet, ſit tenuiſſimum; ob fraudis præſumtionem, non poſſit ab Epiſcopo loci, in quo beneficiatus eſt, licitè ordinari, vel ſaltem non expedire: niſi obtentâ prius licentâ Epiſcopi loci, in quo natus eſt, & domicilium habet.

Quod eò magis tenendum eſt, ſi beneficium in aliena diœceſi obtentum ſit in fraudem: puta, ut ordinandus judicium, & examen Epiſcopi, in cujus diœceſi natus eſt, ac domicilium habet, declinet. Cùm enim fraus nemini debeat patrocinari, non poterit, ſub pœna ſuſpenſionis, ordinari ab Epiſcopo loci, in quo obtinet beneficium, ſine licentiâ proprii Epiſcopi. Et Epiſcopus eum ordinans, ſi conſcius, & particeps ſit, à collatione ordinum ſuſpenſus erit per annum, juxta Cap. *Eos qui*, Gregorii X. de temp. Ordinat. in 6. & Concil. Trident. *Seſſ.* 23. *de Reform. c.* 8. Præſtat huc afferre declarat. S. Congreg. Concilii 15. Febr. *anno* 1506. quâ cenſuit: *Satius eſſe, Clericum quemdam ab Epiſcopo Tiraſonenſi, in cujus diœceſi ortus erat, ad Ordines promoveri. Cæterum poſſe etiam Epiſcopum Valuenſem, in cujus Cathedrali Canonicatum obtinebat, eundem ordinare. Verumtamen inſtructionem de vita, moribus, natalibus, cæteriſque qualitatibus ordinandi ab Epiſcopo Tiraſonenſi ſumere ipſum Valuenſem Epiſcopum debere; præterquàm quoad doctrinam, circa quam ab eodem Epiſcopo ordinante diligenter examinandus eſt.*

X. Si quæras: Quinam ſit proprius Epiſcopus Regularium?

Reſpondeo, eſſe Epiſcopum diœceſanum Monaſterii, in quo permanenter

degunt.

Digitized by Google

degunt. Conſtat primò, ex *Can.* 15. Concilii Carthag V. relato diſt. 8. Can. *Si quis*. Et Concilio Arelatenſi III. in cauſa Monaſterii Lirinenſis, ubi hoc etiam de Monachis Sancitum fuit: *Ut Clerici, atque Altaris Miniſtri à nullo niſi ab ipſo* (Epiſcopo diœceſano) *vel cui ipſe injunxerit, ordinentur*. Secundò, ex Bulla Leonis X. *Dum intra mentis arcana*, promulgatâ in Concil. Lateranenſi V. *Seſſ.* 11. quâ ſtatuitur: *Ut nullatenus in Regularium Eccleſiis, ſeu domibus, aut aliis eorum locis, ab alio, quàm à diœceſano Epiſcopo, vel ejus Vicario, ſuper hoc cum debita reverentia requiſito, & abſque rationabili cauſa contradicente, vel in ea diœceſi abſente, ad dictos Ordines promoveri debeant*. Quod confirmatum fuit in Tridentino, abrogatis, ſi quæ in contrarium forent, privilegiis, *Seſſ.* 23. *de Reform.* tùm *c.* 8. tùm 10. ſtatutum, integram ordinandi, tùm ſeculares, tùm Regulares poteſtatem pœnes Epiſcopos diœceſanos reſidere. Quare cum S. Pius V. Conſtit. quæ incipit, *Etſi Mendicantium Ordo*. Statuiſſet, ejuſmôdi Ordinum Fratres ſacros Ordines, à quolibet Antiſtite gratiam, & commiſſionem Apoſtolicæ ſedis habente, Ordinarii loci minimè requiſita licentiâ, in locis, ſive domibus ſuis recipere poſſe. Gregorius XV. Conſt. quæ incipit *In tanta rerum*, eam revocavit, & ad terminos juris communis, & Concilii Tridentini reduxit.

§. III.

De Dimiſſoriis Litteris.

XI. Dimiſſoriæ litteræ, quæ olim concedebantur, diverſæ admodum erant ab illis, quæ modò concedi ſolent. Cùm enim tunc Epiſcopus per ordinationem quemque Clericum Eccleſiæ ſibi creditæ ita manciparet; ut teneretur in ea reſidere, ei inſervire, nec alteri Clero inſcribi poterat, nec ordinatus ab uno ad altiores ordines ab alio promoveri: hinc fiebat, ut quoties Epiſcopus dimiſſorias litteras alicui concederet, idem eſſet, ac eum emancipare, manumittere, ſui juris facere, & ab omni jure ſuper illum excidere; ita ut liberè poſſet ſic dimiſſus alteri Epiſcopo ſe mancipare, & illius Clero inſcribi. Hoc voluit Concilium Carthagin. III. Can. 21. dum ſtatuit: *Ut alienum Clericum, niſi concedente ejus Epiſcopo, nemo audeat, vel retinere, vel promovere in Eccleſia ſibi creditâ*. Et S. Leo. (Ep. 84. modò 12.) ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, cap. 9. *Ut alienum* (inquit) *Clericum invito Epiſcopo ipſius nemo ſuſcipiat, nemo ſollicitet; niſi fortè ex placito caritatis, id inter dantem, accipientemque convenerit. Nam gravis injuria reus eſt, qui de fratris Eccleſia id, quod eſt utilius, aut pretioſius, audet, vel allicere, vel tenere*.

XII. Nunc verò Clerici ab Epiſcopo ſuo, per litteras dimiſſorias, nudum ſuæ ad Ordines ſuſcipiendos idoneitatis teſtimonium accipiunt. Et cùm Clerici per ordinationem non mancipentur alterius diœceſi, Epiſcopo, à quo ordinantur, ad hoc, ut ab alieno Epiſcopo licitè ordinari poſſint, neceſſe non eſt, ut emancipentur à proprio. Quare Concilium Trident. Seſſ. 23. de Ref. c. 3. *Epiſcopi* (inquit) *per ſemetipſos Ordines conferant. Quòd ſi ægritudine fuerint impediti, ſubditos ſuos non aliter, quàm jam probatos, & examinatos, ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant*.

XIII. Quæres: An præter proprium Epiſcopum poſſint alii litteras dimiſſorias concedere?

Reſpondeo. Primò: Epiſcopo in remotis agente, ipſius in ſpiritualibus Vicarius Generalis dare poteſt licentiam ordinandi, ut dicit Bonifacius VIII. C. *Cùm nullus*, de tempor. Ordin. in 6. & dare poteſt litteras dimiſſorias, non ſolum ad Tonſuram, ſed & ad alios Ordines etiam majores. Præſente verò, vel non longè abſente Epiſcopo, non poteſt, niſi ab eo ſpecialem, & expreſſam licentiam acceperit. Ita citato Cap. *Cùm nullus*.

Digitized by Google

Secundò. Epiſcopali ſede vacante, completo vacationis anno, poteſt Capitulum laicos ad Tonſuram, & Clericos ad Ordines dimittere. Imò & intra vacationis annum eos, quos jura *Arctatos* dicunt. Arctati autem dicuntur, vel ratione beneficii accepti requirentis ſervitium perſonale; ratione cujus tenentur intra annum ſub beneficii periculo certum quemdam Ordinem ſuſcipere. Vel ratione beneficii recipiendi, ad quod quis eſt vocatus, & requirit certum Ordinem; ſeu qui primam Tonſuram jam habens præſentatus eſt ad beneficium, cui certus Ordo annexus eſt. Extra hunc caſum, ſeverè interdicitur Capitulo, ne ſede vacante, infra annum à die vacationis, ordinandi licentiam expediat. Ita Concilium Trident. Seſſ. 7. c. 10. de reform. *Non liceat Capitulis Eccleſiarum, ſede vacante, infra annum à die vacationis ordinandi licentiam, aut litteras dimiſſorias, ſeu reverendas, ut aliqui vocant; tàm ex juris communis diſpoſitione, quàm etiam cujuſvis privilegii, aut conſuetudinis vigore, alicui, qui beneficii Eccleſiaſtici recepti, ſive recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere. Si ſecus fiat, Capitulum contraveniens Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: & ſic ordinati, ſi in minoribus Ordinibus conſtituti fuerint, nullo privilegio Clericali, præſertim in Criminalibus gaudeant; in majoribus verò, ab executione Ordinum ad beneplacitum futuri Prælati, ſint ipſo jure ſuſpenſi.*

XIV. Tertiò. Conſtat, ſummum Pontificem poſſe quemlibet ex quacumque diœceſi ad quemcumque voluerit Epiſcopum dimittere, ut ordinetur. Verum ſic dimiſſus non debet ordinari, niſi de vita & moribus teſtimoniales Epiſcopi ſui litteras protulerit. Has autem Epiſcopus, niſi ex juſta cauſa negare non debet. Juſta autem cauſa eſt crimen aliquod, vel impedimentum, quamvis occultum, ipſi tamen Epiſcopo notum; ut ex diſpoſitione Tridentini, *Seſſ.* 14. *de Reform.* c. 1. notat Fagnanus, *in* 2. *p.* 1. *Decret. de temp. Ordin. n.* 12. Et hoc etſi ordinationem petens ſit arctatus beneficio certum ordinem poſtulanti. — Porro ſi Epiſcopus eas negando injuſte auctoritate ſuâ abuteretur; tunc ſubditus habet remedium recurſus ad Sedem Apoſtolicam, ut dicit idem Fagnanus, in Cap. *ad Aures*, eodem tit. num. 22. Ubi obſervat, à S. Congreg. Concilii editam fuiſſe ſub Gregorio XIII. deciſionem, videlicet: Quotieſcumque Ordinarius recuſaverit quemquam ordinare, committendum eſſe Metropolitano, vel viciniori Epiſcopo, ut ab eodem Ordinario prius requirat, cur recuſaverit; quo cauſam legitimam non allegante, licet illi eundem recuſatum ordinare.

XV. Quartò. Superiores Regulares, nempè Generalis, Provincialis, & Superiores particulares Conventuum poſſunt ſubditis ſuis Religioſis litteras dimiſſorias pro Ordinibus concedere, ſervatâ tamen formâ à S. Congregat. Concil. ſub Clemente VIII. 15. Martii, *ann.* 1599. Nimirùm. Quòd dirigantur litteræ *Ad Epiſcopum diœceſanum, nempe illius Monaſterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, is Regularis poſitus fuerit. Et ſi Diœceſanus abfuerit, vel non eſſet habiturus ordinationes, ad quemcumque alium Epiſcopum; dum tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit examinetur quoad doctrinam, & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus diœceſanus, vel abfuturus, vel nullas habiturus eſſet ordinationes, vel ſedes Epiſcopalis vacaret. Verùm cùm à Superioribus Regularibus, Epiſcopo diœceſano abſente, vel ordinationes non habente, litteræ dimiſſoriæ dabuntur, in eis utique hujuſmodi cauſam abſentiæ diœceſani Epiſcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam eſſe. Quòd ſi Regulares ordinandi morentur in Monaſterio nullius diœceſis, hujuſmodi dimiſſorias concedendas eſſe ad Epiſcopum viciniorem; in eoque procedere omnia, quæ de Epiſcopo diœceſano ſupe-*

rius

perius praſcripta ſunt. Quod qui non fecerint, officii & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis activa, & paſſiva privationis, ac alias arbitrio S. D. N. Papa reſervatas pœnas incurrant. Quare ſi quis Regularis ſinè dimiſſoriis proprii Prælati promoveretur, eſſet ipſo facto ab executione ordinum ſic ſuſceptorum ſuſpenſus, eâ generali ratione, quâ Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 2. ſuſpenſum declarat quemcumque ordinatum abſque litteris dimiſſoriis ſui Epiſcopi, vel Prælati. Sed hæc ad Canoniſtas.

DUBIUM IV.

An Aliqui, qui Epiſcopi non ſint, poſſint, ex Diſpenſatione, eſſe Extraordinarii Ordinationis Miniſtri?

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. Dubium procedit, tùm de Ordinibus minoribus, tum de majoribus, præcipuè Diaconatu, & Presbyteratu (nam Subdiaconatus, ut dicetur ſuo loco, non ſemper inter majores Ordines recenſitus fuit) An ſcilicet illos, ex diſpenſatione Romani Pontificis, poſſit Presbyter non Epiſcopus, ut miniſter extraordinarius omnes conferre.

II. Dico. Simplex Sacerdos ex diſpenſatione Romani Pontificis poteſt eſſe miniſter extraordinarius Ordinum minorum, uſque ad Subdiaconatum incluſivè, non tamen majorum, nempe Diaconatus, & Presbyteratus. Utramque partem docet S. Th. *in Suppl.* 3. *p. q.* 38. *a.* 1. *ad* 3. his verbis: *Dicendum, quòd Papa, qui habet plenitudinem poteſtatis Pontificialis, poteſt committere non Epiſcopo ea, qua ad Epiſcopalem dignitatem pertinent; dummodo illa non habeant immediatam relationem ad verum Corpus Chriſti. Et ideo ex ejus commiſſione aliquis Sacerdos ſimplex poteſt conferre minores Ordines, & confirmare, non autem aliquis non Sacerdos. Nec iterum Sacerdos majores Ordines, qui habent immediatam relationem ad Corpus Chriſti; ſupra quod conſecrandum Papa non habet maiorem poteſtatem, quàm ſimplex Sacerdos.* Et ibidem ad 5. *Quia* (inquit) *Sacerdos non habet completam poteſtatem in hierarchicis officiis, ſicut Epiſcopus; ideo non ſequitur, quòd poſſit Diaconos facere, quamvis ille Ordo ſit ſibi propinquus.*

III. Prima verò pars probatur ex praxi recepta. Nam Cardinales non Epiſcopi in propriis Eccleſiis & Abbates diverſi reverà minores Ordines conferunt ſubditis ſuis. Privilegium Cardinalium nititur conſuetudini à ſummo Pontifice approbatâ. Privilegium verò Abbatum in jure expreſſum legitur, nempè Septimæ Synodi Generalis, Can. 14. & Cap. *Requiſivit*, quod eſt Alexandri III. Extra, *De ordinatis ab Epiſcopo, qui renuntiavit*. Et Cap. *Cùm contingat*, quod eſt Innocentii III. Extra, *De ætate, & qualitatibus ordinandorum*. Quod confirmavit Tridentina Synodus, *Seſſ.* 23. *de Reform. c.* 10. quæ Abbatibus inhibuit dumtaxat, *Ne cuiquam, qui Regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel minores Ordines conferant*. Quo fieri videtur, ut ſi Abbas non Regularem, & ſibi non ſubditum ad Tonſuram, & minores Ordines promovere tentaret; talis ordinatio, & promotio irrita eſſet, ac nulla: nam Privilegium, cui ſoli ejus poteſtas innititur, ad eam perſonam non ſe extendit.

Poſſe autem, ex eadem conceſſione, ſimplicem Sacerdotem conferre ſubdiaconatum. Probatur ex Gelaſio I. *Epiſt.* 5. *ad Epiſcopos Lucania, cap.* 6. Ubi loquens de ſimplicibus Presbyteris (aut ſi vis de Chorepiſcopis, qui in Occidentali Eccleſia erant omnes ſimplices Presbyteri, & meri Vicarii Epiſcoporum in villis) ait: *Nec ſibi meminerint ullâ ratione concedi, ſinè ſummo Pontifice, Subdiaconum, aut Acolytum jus habere faciendi.* Et ex Concilio

cilio Meldenſi, *anno* 845. Can. 44. quo dicitur: *Ut Chorepiſcopus modum ſuum juxta canonicam inſtitutionem teneat... Neque Eccleſiaſticos* (Ordines) *qui per impoſitionem manus tribuuntur, id eſt, nonniſi uſque ad Subdiaconatum, & hoc jubente Epiſcopo, & in locis, quibus Canones aſſignant, agere præſumat.* Quibus patet, Chorepiſcopos, etſi ſimplices Presbyteros, ex conceſſione potuiſſe Subdiaconos ordinare.

IV. Secunda verò pars, non poſſe, qui Epiſcopus conſecratus non eſt, neque ex commiſſione Diaconatum, & Presbyteratum conferre: Prob. Tùm ex Hieronymo, Ep. 85. modò 101. ad Evagrium modò ad Evangelum, *Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* Chryſoſtomo, *Homil.* 11. in 1. ad Timoth. dicente: *Solâ quippe ordinatione ſuperiores illi* (Epiſcopi) *ſunt, atque hoc tantùm plus quam Presbyteri habere videntur.* Et Epiphanio, Hæreſ. 75 §. 4. *Epiſcoporum Ordo ad gignendos Patres præcipuè pertinet: hujus enim eſt fratrum in Eccleſia propagatio.* Ubi Patres præcitati loquuntur de prærogativa Epiſcopatui jure divino propriâ; ita ut inferiori Ordini jure divino incommunicabilis ſit.

V. Ex his conficio hunc diſcurſum. Invenimus conceſſum ſimplicibus Presbyteris poſſe ordinare ad minores Ordines, & ad ipſum Subdiaconatum, ut ſupra oſtenſum eſt: numquam tamen legimus, eis fuiſſe conceſſum ordinare Epiſcopos, vel Presbyteros, vel Diaconos; ergo ſufficiens indicium eſt, talem eis poteſtatem communicari non potuiſſe, eamque jure divino eſſentialiter pertinere ad ſolum Epiſcoporum Ordinem. Conveniens autem fuit, ut primarii Eccleſiæ miniſtri, qui ex officio ſacramenta fidelibus miniſtrare debent, conſtitui non poſſint, niſi à principibus Eccleſiæ, quos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.

Accedit etiam ratio ex Concilio Meldenſi ſupra relata. Ideo facultas conferendi minores Ordines uſque ad Subdiaconatum ſimplicibus Presbyteris committi poteſt; quia non conferuntur manus impoſitione, ideoque non cenſentur eſſe de immediata inſtitutione divina, nec partes eſſentiales ſacramenti Ordinis: omnis enim Ordo immediatè à Chriſto inſtitutus, manuum impoſitione confertur; ergo cum Ordo Diaconatus, Presbyteratus, & Epiſcopatus impoſitione manuum conferantur; ſic enim legimus, eos ab Apoſtolis collatos fuiſſe: dicendum eſt, ab illis ſolis conferri poſſe, qui ex vi ſui Ordinis ius habent conferendi poteſtatem mediâ impoſitione manuum, quales fuerunt Apoſtoli, & eorum ſucceſſores Epiſcopi.

§. II.

Contrariæ Rationes.

VI. IN contrarium objicitur primò. Concilium Florentinum in Decreto Eugenii dicit, Epiſcopum eſſe ordinarium miniſtrum Ordinis: & Tridentinum, *Seſſ.* 23. *c.* 4. docet, Epiſcopi munus eſſe ſacramentum Confirmationis conferre, & Eccleſiæ miniſtros ordinare; ergo ſicut poteſtate ab ipſo delegatâ poteſt ſimplex Presbyter ſacramentum Confirmationis, & minores Ordines conferre, cur non poterit, ut extraordinarius, conferre majores.

VII. Reſpondeo. neg. conſ. Nam, ut ſupra dictum eſt ex S.Thoma, *in Suppl.* 3. *p. q.* 38. *a.* 1. *ad* 3. Papa ratione plenitudinis poteſtatis poteſt concedere non Epiſcopo, ut faciat, quæ ad Epiſcopalem dignitatem pertinent; dummodo illa non habeant immediatam relationem ad corpus Chriſti verum: & ſic poteſt committere non Epiſcopo conferre minores Ordines, & confirmare; non tamen poteſt committere non Epiſcopo conferre Presbyteratum, vel Diaconatum: quia hi Ordines habent immediatam relationem ſupra corpus Chriſti verum, *Supra quod con-*

ſecran-

Digitized by Google

ſerrandum Papa non habet, majorem poteſtatem, quàm ſimplex Sacerdos — Hinc aliter reſpondeo, quòd ea, quæ ſunt annexa Ordini Epiſcopali jure tantùm Eccleſiaſtico, poſſunt committi alteri non Epiſcopo; & tale eſt conferre minores Ordines, & confirmare: non autem ea, quæ ſunt annexa ordini Epiſcopali jure divino, qualis eſt ordinatio Presbyteri, & Diaconi. Hanc diſtinctionem non obſcurè indicat Tridentinum, *Seſſ.* 23. *c.* 2. dum ait: quòd *Non ſolùm de Sacerdotibus, ſed & de Diaconis ſacræ Litteræ apertam mentionem faciunt; & quæ maximè in illorum ordinatione attendenda ſunt, graviſſimis verbis docent*. De aliis verò Ordinibus dicit, eos ab initio Eccleſiæ in uſu fuiſſe, eorum nomina, & miniſteria; non dicit tamen, in ſacris Litteris mentionem eorum fieri: quibus indicare videtur, jure tantum Eccleſiaſtico fuiſſe introductos, ſicut dicit Subdiaconatum à Patribus fuiſſe inter majores Ordines relatum.

VIII. Objicitur ſecundò. Chorepiſcopi Epiſcopi non erant, ſed ſimplices Presbyteri villis præfecti: ſed hi de licentia Epiſcopi conferre poterant Ordines Diaconatus, & Presbyteratus, non ſolùm ordines minores; ergo &c. Min. prob. ex Concilio Antiocheno *ann.* 341. ubi *Can.* 10. de Chorepiſcopis dicitur: *Conſtituere autem his permittitur Lectores, & Subdiaconos, atque Exorciſtas, quibus ſufficiat illorum tantùm graduum licentiam accepiſſe. Non autem Presbyterum, non Diaconum audeant ordinare, præter conſcientiam Epiſcopi Civitatis, vel Eccleſiæ, cui adjacens invenitur, ſeu ipſe, ſeu regio, in qua præeſſe dignoſcitur.* Idem præſcribit Concilium Ancyranum, *anno* 314. *Can.* 13. Poterant igitur in Orientali Eccleſia Chorepiſcopi Diaconos, & Presbyteros ordinare, quamvis non ſine expreſſa Epiſcopi, cui ſuberant, licentiâ.

IX. Reſpondeo, neg. min. Ad prob. ex Concilio Antiocheno dicit Baronius, *ad ann.* 341. ſtatuta illius nullius eſſe auctoritatis, qui ex Arianis coacti. — Sed eo admiſſo, dico, Concilium loqui de Chorepiſcopis, qui revera Epiſcopali ordinatione fuerant conſecrati. Ait enim: *Qui in villis, & vicis conſtituti ſunt Chorepiſcopi, tametſi manus impoſitionem ab Epiſcopis ſuſceperunt, & ut Epiſcopi ſunt conſecrati; tamen &c.* Et de talibus loquitur etiam Synodus Ancyrana. Itaque duplicis generis Chorepiſcopi olim fuerunt. Unum fuit eorum, qui ſimplices Presbyteri erant, & habebant ab Epiſcopo aliquam commiſſionem ſupra alios Presbyteros, veluti eorum Vicarii: & hi poterant ſolùm minores Ordines de commiſſione Epiſcopi conferre: & de his ſupra locuti ſumus ex Gelaſio, *Ep.* 5. *ad Epiſcopos Lucaniæ*, Concilio Meldenſi, *c.* 44. Alterum erat eorum (quorum multi in Eccleſia Orientali fuerunt) qui cùm eſſent verè ordinati, & conſecrati, veri Epiſcopi erant, ſed cum eſſent ſinè certa diœceſi, quia ad converſionem infidelium ordinati, ut S. Amandus, antequam eſſet Epiſcopus Tungrenſis, S. Foillanus, S. Humbertus. Vel etiamſi propriam diœceſim haberent, Chorepiſcopi officio in aliena diœceſi fungebantur. Et de his loquuntur Concilia Antiochenum, & Ancyranum. Ut enim ordinationis ſuæ poteſtatem ordinando Presbyteros, & Diaconos exercerent, par erat, ut id non facerent, niſi de ſcientia, & conſcientiâ Epiſcopi, cujus vices in ea regione gerebant.

X. Objicitur tertiò. S. Leo, qui *Ep.* 92. modò 2. *ad Ruſticum*, ait: *Si qui autem Clerici ab illis Pſeudo Epiſcopis in eis Eccleſiis ordinati ſunt, quæ ad proprios Epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum conſenſu, & judicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita ut in ipſis Eccleſiis perſeverent*; ergo &c.

XI. Reſp. S. Leonem Pſeudo Epiſcopos ibi appellare non eos, qui verâ Epiſcopali conſecratione, per manus impoſitionem carerent; aliàs ordinationes ab

ipſis

ipſis factæ etiam cum conſenſu præſidentium, non poſſent ratæ haberi, quia factæ à non habente poteſtatem Ordinis. Sed pſeudo Epiſcopos vocare illos, qui, ut ibi ait: *Nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus ſunt expetiti, nec à Provincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio ſunt conſecrati:* quia non à tribus, ut fert Eccleſiaſtica regula, ſed vel à duobus tantùm, vel à non ejuſdem Provinciæ Epiſcopis ordinati, poteſtatem quidem ordinis, ſed non juriſdictionis acceperunt. Dicit ergo, ordinationes ab iſtis factas cum conſenſu, & judicio Præſidentium, nempe, proprii Epiſcopi eorum, qui ordinati ſunt, ratas haberi poſſe; nimirum, etiam quoad executionem, atque permitti poſſe, Clericos ſic ordinatos in ſuis Ordinibus miniſtrare.

XII. Objicitur quartò. Innocentius VIII. *anno* 1489. conceſſit Abbati Ciſtercienſi, ut poſſet Monachos ſuos ordinare Subdiaconos, & Diaconos. Vazquez, *tom.* 3. *in* 3. *p. S. Th. diſp.* 243. *c.* 4. *num.* 39. Scribit, ſe vidiſſe Bullam talis conceſſionis, & verba ipſa recitat.

XIII. Reſpondetur communiter, tale privilegium, ut aſſeritur, conceſſum Abbatibus Ciſtercienſibus, nimirum, ordinandi per ſe ipſos Monachos ſuos, etiam Diaconos (& non potiùs eos pro tali Ordine ad quemcumque Catholicum Antiſtitem dimittendi, ut declaratum fuit à Clemente VIII. in Bulla Ciſtercienſibus datâ) dubiæ fidei eſſe. Nec enim Ciſtercienſes noſtrâ, aut Patrum noſtrorum memoriâ, eo privilegio uſi dicuntur. Eo autem uſi aliquando fuiſſe ſaltem ante Tridentinum legerentur, ſi tanto privilegio donati fuiſſent. Addo: quòd ſi tale privilegium extitiſſet, Patribus Tridentinis non fuiſſet ignotum, cujus propterea meminiſſent, *Seſſ.* 23. *de Reform. c.* 10. ibi autem ejus non meminiſſe conſtat: quia duo tantùm ibi prohibentur Abbatibus. Unum, ne cuiquam Regulari ſibi non ſubdito Tonſuram, vel minores Ordines conferant. Alterum, ne Clericis ſecularibus, ut ab aliis ordinentur litteras dimiſſorias concedant. Quare ergo Abbates Ciſtercienſes nunc ſuos ad Subdiaconatum, aut etiam ad Diaconatum non promovent? Quare nunquam promoverunt? Certè quia illud nunquam habuerunt. Quòd ſi de illius veritate conſtaret, dicere deberemus, à ſummo Pontifice demandari poſſe ſimplici Præsbytero etiam Subdiaconi, & Diaconi ordinationem.

De Miniſtro ordinationis Epiſcopi agemus in Quæſtione de Epiſcopatu.

QUÆSTIO III.

De Subjecto, & Effectibus Sacræ Ordinationis.

Circa ſubjectum ſacræ ordinationis examinabitur primò: An ſexus muliebris illius capax ſit. Secundò: An pueri ante uſum rationis, & alii ejuſdem uſu deſtituti poſſint ordinari. Quoad effectus autem examinabitur: An data in Eccleſia Catholicâ characterem imprimat. Tertiò: An olim data in Eccleſia, ſed contra Canones, eundem effectum produxerit. Quartò: quid de ea ſentiendum ſit, quam olim Hæretici, aut Schiſmatici conferebant. Et tandem: An nunc valeat ea, quæ extra Catholicam Eccleſiam celebratur.

DUBIUM I.

An Muliebris Sexus idoneus ſit Ordinationi recipiendæ?

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. Gnoſtici, Cataphrygæ, & Pepuziani hæretici ſecundi ſeculi mulieres ſacris Ordinibus initiari poſſe contendebant. Imò Pepuziani, teſte S. Auguſt. l. de Hæreſ. c. 27. *Tantum* dabant *Mulieribus principa-*

cipatum, *ut Sacerdotio quoque apud eos honorarentur.* Dicebant *enim: Quintilla, & Priſcilla in eâdem civitate Pepuzâ Chriſtum ſpecie fœmina revelatum*. Hoc eodem errore infectos fuiſſe Collyridianos aſſerit S. Epiphanius, *Hæreſi* 79. infra referendus; apud quos fœminæ collyridam panis Mariæ Virgini in ſacrificium tanquam Deæ offerebant. Lutherus tandem volens, ut ſupra vidimus, omnes Chriſtianos eſſe æqualiter Sacerdotes, nec in Eccleſia ullum ordinem eſſe, dicere non erubuit, mulieres juſtè poſſe Sacerdotio inſigniri. Contra hos omnes

II. Dico. Mulieres jure divino, poſitivo, & naturali ita incapaces ſunt ſacræ Ordinationis, quæ ſacramentum ſit; ut in eis tentata, irrita ſit, ac nulla. Ita S. Th. *in Suppl.* 3. *p. q.* 39. *a.* 1. Prob. primò ex Scripturâ, qua docemur, Paulo teſte 1. Cor. 14. v. 34. *Mulieres in Eccleſias taceant*, *non enim permittitur eis loqui*, *ſed ſubditas eſſe*, *ſicut & lex dicit*. *Si quid autem volunt diſcere*, *domi viros ſuos interrogent*; *turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia*. Et 1. ad Timoth. 2. v. 12. *Docere autem mulieri non permitto.... Sed eſſe in ſilentio*. Si ergo mulieribus, nec loqui in Eccleſia, nec abſolutè docere permitit Paulus; quia hoc *Turpe* eſſet, & quia mulier ſubdita eſſe debet, nec dominari: à fortiori turpe eſſet, ordinatione, & manuum impoſitione eiſdem poteſtatem tradere, nedum loquendi in Eccleſiis, & docendi, ſed populo publicè divina tradendi, ſacrificium ad altare offerendi, vel proximè aſſiſtendi offerenti, ſolemniter baptizandi, à peccatis abſolvendi: uno verbo, in altiori Ordine, quàm viros laicos eas collocare. Quod in Gnoſticorum fęminis deteſtatur Tertullianus *l. de Præſcript. c.* 41. his verbis. *Ipſæ mulieres hæreticæ*, *quam procaces*, *quæ audeant docere*, *contendere*, *exorciſmos agere*, *curationes repromittere*, *forſitan & tingere* (ideſt ſolemniter baptizare). Propterea Patres omnes tanquam hæreticos eos omnes damnarunt, qui in ſua ſecta mulieres ad ſacros Ordines, ipſumque ſacerdotium admittebant.

III. Probatur ſecundò, diſcurſu, quo S. Epiphanius in Panario, *Hæreſ.* 79. §. 2. & 3. urget Collyridianos. A' mundo condito, uſque ad hæc noſtra tempora, apud veræ religionis cultores nulla mulier functa eſt Sacerdotali officio, aut ei obeundo inſervivit. In lege Naturæ Abel, Enoch, Noè, Melchiſedech, Abraham, Iſaac, Jacob Deo ſacrificia obtulerunt; ſed nunquam eorum uxores, aut filii. In lege ſcripta ſolis poſteris Aaron collatum fuit ſacrum miniſterium, cui nulla unquam mulier quamvis ſancta quoquomodo ſe immiſcere tentavit. In lege Evangelica ſolos Apoſtolos ordinavit. Apoſtoli viris tantùm manus impoſuerunt; ita ut nec B. Virginem hoc honore donaverint: *Nunquam* (inquit Epiphanius) *ex quo mundus conditus eſt*, *Sacerdotio eſt functa mulier*, *ac ne Eva quidem ipſa.... nec ulla filiarum ejus.... Nec unquam mulier* (in veteri lege) *ſacrificaſſe legitur*. *Atque*, *ut ad novum teſtamentum accedamus*, *ſi Sacerdotium mulieribus mandatum foret*, *aut canonicom quoddam præſtare in Eccleſia liceret*; *nulli potius*, *quàm Mariæ*, *illud in novo Teſtamento committi Sacerdotis officium debuit..... Verùm longe Deo aliter eſt viſum*, *ac ne baptizandi quidem* (publicè ſcilicet, ac ſolemniter) *poteſtas eſt illi facta.... Epiſcoporum*, *& Presbyterorum ſucceſſiones ſunt in domo Dei conſtitutæ*. *Nec inter illos tamen mulier ulla cooptata legitur*. *Erant quidem*, *ut Scriptura narrat*, *Philippo Evangeliſtæ filiæ quatuor propheiſſæ*, *non tamen Sacerdotes*. Hæc Epiphanius.

IV Ex quibus infero, mulieres incapaces eſſe, nedum Presbyteratus, & Diaconatus, ſed & Subdiaconatus, & aliorum Ordinum minorum. Nam Subdiaconi officium eſt ſolemniter miniſtrare Diacono in ſacrificio Miſſæ; hoc autem ſexum muliebrem dede-

dedecet. Cæteri Ordines aliquam eminentiam etiam inter viros habent in ordine ad ſacrificium Miſſæ, & quodammodo præparant ad Sacerdotium; nihil autem eminentiæ, & præparationis in ordine ad hunc finem mulieri conferri poteſt.

§. II.

Reſpondetur Contrariis Rationibus.

V. Objici poteſt primò. Fæmina in veteri lege poterat publicè prædicare. Nam, *Judic.* 5. *v.* 1. Debbora erudivit populum Iſrael. — Sed reſpondet S. Tho. *in Cap.* 2. *primæ ad Timoth. Lect.* 3. quòd *Illa eruditio eſt per ſpiritum prophetiæ, & gratia Spiritus Sancti non diſcernit inter virum, & mulierem; non tamen publicè prædicabat, ſed inſtinctu Spiritus Sancti conſilia dabat.* Addit idem S. Tho. ſupra citatus, *ex q.* 39. *Supplem. art.* 1. *ad* 2. quòd *Debbora in temporalibus præfuit, non in Sacerdotalibus; ſicut & nunc poſſunt mulieres temporaliter dominari.*

VI. Objici poteſt ſecundò. Fuerunt olim *Diaconiſſæ*, quæ per verum ordinationem ſuam dignitatem obtinebant, ex Tertulliano, lib. 1. ad Uxorem, cap. 7. *Quantum fidei detrahunt, quantum obſtrepant ſanctitati nuptiæ ſecundæ, diſciplina Eccleſiæ, & Apoſtoli præſcriptio declarat; cùm bigamos non ſinit præſidere, aut viduam adlegi in ordinationem, niſi univiram, non concedit.* Eas in Clero recenſeri aſſerit Concilium Nicænum I. *Can.* 19. Ubi poſtquam ſtatuit, Clericos Pauliniſtas rebaptizatos poſſe iterum ordinari ab Epiſcopo Catholico, de Diaconiſſis ait: *Similiter autem, & de Diaconiſſis, & univerſè de iis, qui in Clero recenſentur, eadem forma ſervabitur*; à quo privilegio excludit eas Diaconiſſas, quæ *Cùm nullam manus impoſitionem habuerint, etiam apud Pauliniſtas, omnino inter laicas recenſeantur.* Erant ergo aliæ Diaconiſſæ, quæ ordinabantur per impoſitionem manus, & quæ à laicis ſecernebantur. Quod apertè tradit Concilium Chalcedonenſe, *Can.* 15. ubi hæc leguntur: *Diaconiſſam non ordinandam ante annum quadrageſimum, & hanc cum ſummo libramine. Si verò ſuſcipiens manus impoſitionem, & aliquantum temporis in miniſterio permanens ſemetipſam tradat nuptiis, gratiam Dei contumeliam faciens; anathematizetur hujuſmodi cum eo, qui eidem copulatur &c.* Quod autem hac ordinatione verum ſacramentum conſerretur, oſtendunt Græcorum Euchologia, quibus deſcribitur ordinatio Diaconiſſæ eodem ritu, quo ordinatio Diaconi.

Utraque enim *Chirotonia* dicebatur. Utraque ad Altare, & quidem ab Epiſcopo celebrabatur. In utraque imponebatur manus ab Epiſcopo, qui oratione Spiritum Sanctum advocaret: in utraque collo imponebatur ſtola. In altari tùm ordinatus, tùm ordinata Euchariſtiam recipiebant: utrique calix ſanguine Chriſti plenus, ut ex eo deguſtarent, tradebatur in manus.

VII Reſpondeo, Diaconiſſarum ordinationem, quâ olim maximè in Eccleſia Græcâ mulieres inaugurabantur, fuiſſe quandam cæremoniam jure Eccleſiaſtico introductam; vi cujus eis pia quædam miniſteria in alias mulieres obeunda committebantur. Non fuiſſe verò ſacramentum oſtenditur: tùm quòd ritus ille non eſſet inſtitutionis divinæ: tùm quòd ad ſacrificium nullatenus referretur, ex qua ſola habitudine ſumitur eſſentia Ordinis, qui ſit ſacramentum. Ratione hujus miniſterii quodammodo pertinebant ad Clerum, & à mulieribus laicis ſecernebantur; quia ad pia miniſteria certo modo conſecrabantur, ut etiam modo Abbatiſſæ. Quamvis autem eodem ferè ritu ordinarentur, ac Diaconi, non ad eumdem tamen finem. Nam Diaconi ordinabantur, ut ſacrificio corporis Chriſti veri immediatè inſervirent;

& ideo

Digitized by Google

& ideo eorum ordinatio erat, & eſt ſacramentum. Diaconiſſæ verò ad pium quoddam miniſterium circa mulieres ſacrificio corporis Chriſti prorſus extraneum deputabantur. Unde impoſitio illa manus non erat ordinativa, ſed mera invocativa divinæ protectionis; eo modo, quo Apoſtoli manus imponebant infirmis, quos tamen non ordinabant. Audiatur Sanctus Epiphanius, Hæreſ. 79. citatâ: *Quamquam* (inquit) *Diaconiſſarum in Eccleſia Ordo ſit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam hujuſmodi adminiſtrationem inſtitutus eſt: ſed ut muliebris ſexus honeſtati conſulatur, ſive ut Baptiſmi tempore adſit ... ſive cum nudandum eſt mulieris corpus, interveniat, ne virorum; qui ſacris operantur, aſpectui ſit expoſita, ſed à ſola Diaconiſſa videatur, qua Sacerdotis mandato mulieris curam gerit, quo tempore veſtibus exuitur.*

Officia Diaconiſſarum plura erant, quæ recenſet Goarius noſter de Diaconiſſis, præcipua verò. Ruſticis, & imperitis mulieribus principia fidei, vel Baptiſmi ritus exponere. Secundò. In ipſo Baptiſmo corporibus mulierum nudandis, & cautè operiendis; ut finè pudoris inducantia mergerentur, attenta erat Diaconiſſa: & chriſma, vel oleum capiti à baptizante impoſitum manibus per totum corpus extendendi poteſtatem habebat. Tertiò. Ad pudorem adhuc fæminarum relevandum, portam. quâ in Eccleſiam ingrediebantur, cuſtodiæ ſuæ commiſſam habebat Diaconiſſa; & ſingulas, ſive pauperes, ſive divites Eccleſiam ingreſſas, qua conſiderent neſcias, Diaconiſſa proprio ſtatuebat loco. Quartò. Diaconiſſæ teſtimonio fidem habebant Eccleſiæ Prælati, cùm de amiſſa integritate veniebat in ſuſpicionem Virgo Deo ſacrata; atque ejus examini, & ſententiæ explorandum relinquebant. Quintò. Sacræ ſupellectilis curæ, ac munditiei incumbebant; quâ ratione ad ſanctum altare eis accedere licitum erat. Conditiones, quas habere debebat quæ in Diaconiſſam eligeretur, videtur exprimere S. Paulus, 1. *ad Timoth.* 5 *v.* 9. his verbis: *Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor. In operibus bonis teſtimonium habens. ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.*

VIII. Objici poteſt tertiò. In antiquis Canonibus multæ mulieres dicuntur, *Epiſcopa Presbytera, Diacona.* Nam Concilium Turonenſe II. *anno* 567. Can. 13. *Epiſcopum* (inquit) *Epiſcopam non habentem nulla ſequatur turba mulierum.* Et Can. 19. *Si inventus fuerit Presbyter cum ſua Presbytera, aut Diaconus cum ſua Diaconiſſa, aut Subdiaconus cum ſua Subdiaconiſſa, annum integrum excommunicatus habeatur.* Et S. Greg. l. 9. Epiſt. Indict. 2. Epiſt. 7. ad Januarium, Gaviniæ Abbatiſſæ crimini vertit: *Quod uſque ad diem obitus indui ſe Monachica veſte noluerit, ſed in veſtibus, quibus loci illius utuntur Presbyteræ, permanſerit.* Ergo mulieres capaces erant non Diaconalis ſolum Ordinis, ſed Presbyteralis, & Epiſcopalis.

IX. Reſpondeo, neg. conſ. Mulieres enim illæ prefatis nominibus vocabantur, non quia illis Ordinibus forent initiatæ, aut eorum munia obirent: ſed quia earum maritis ad Epiſcopatum, aut Presbyteratum, aut Diaconatum, aut Subdiaconatum promotis, ipſæ ab eiſdem thoro ſeparatæ continentiam perpetuò ſervare tenebantur. In hoc ſenſu loquitur Concilium Turonenſe citatum. Cui addo Antiſiodorenſe, *cap.* 215. dicens, *Non licet Presbytero in uno lecto, poſt acceptam benedictionem, cum Presbytera ſua dormire.* Et hoc, quia apud Occidentales uti propriis uxoribus Presbyteri, & Diaconi nunquam permiſſi ſunt; ſed uxores eorum, qui ex conjugio ad tales Ordines aſſumebantur, perpetuam caſtitatem vovere tenebantur:

& licèt prioribus ſeculis Monaſterium ingredi non tenerentur, poſterioribus tamen hoc eis imperatum fuit. Apud Orientales tamen, apud quos Presbyteris, & Diaconis permittitur uxoribus, ante ordinationem ductis, poſt ordinationem uti; & ſolis Epiſcopis hoc denegatur, ſecundùm *Can.* 48. Concil. Trullani, ſolæ *Epiſcopæ* ſeu Epiſcoporum uxores continentiam perpetuò vovere, & in Monaſterio recludi, vel ſaltem ab hominum familiaritate ſejunctæ vivere tenentur.

X Objici poteſt quartò. Monialium, ac præſertim Abbatiſſarum benedictio videtur eſſe quædam ordinatio ſacra. Primò: quia per eam deputantur, ut publicè canant in Eccleſiis ſuorum Ordinum, etiam liturgiarum tempore Sacerdoti ſacrificanti accinendo, & reſpondendo; quod eſt aliquo modo miniſtrare ſacrificio. Secundò: Abbatiſſæ juriſdictionem conſequuntur in canonicas ſibi ſubditas; imò & in Clericos ſibi ſubjectos, quos & beneficii, & officii ſuſpenſione mulctare poſſunt, ut aſſerere videtur Honorius III. Cap. *Dilecta* de Major. & Obed. Ubi de quadam Abbatiſſa nomine Brubriga ſcribit: *Quòd cum ipſa plerumque Canonicas ſuas, & Clericos ſuæ juriſdictioni ſubjectos, propter inobedientias, & culpas eorum officio, beneficioque ſuſpendat: iidem confiſi ex eo quòd eadem Abbatiſſa eos excommunicare non poteſt, ſuſpenſionem hujuſmodi non obſervant, propter quod ipſorum exceſſus remanent incorrecti:* Mandat propterea Pontifex Abbati à S. Michaele Abradenſi, his verbis: *Quo circa mandamus, quatenus dictas Canonicas, & Clericos, ut Abbatiſſæ præfatæ obedientiam, & reverentiam debitam impendentes, ejus ſalubria monita, & mandata obſervent, Eccleſiaſticâ cenſurâ comppellas.* Quibus probare videtur Pontifex Abbatiſſam illam tales ab officio ſuſpendendi jus re ipſa habere.

XI. Reſpondeo, neg. ant. Abbatiſſarum enim benedictio eſt mera cæremonia, quâ Epiſcopus orat cum Eccleſia, ut Abbatiſſæ curæ Monialium, quibus præficiuntur, piè, ac ſanctè invigilent. Ad primam prob. dico, quòd ſicut olim omnes fideles in Eccleſia canebant, imò alternis Choris viri cum mulieribus; ut in Eccleſia Alexandrina, referente Philone judæo, *l. de Vita contemplativa*: & modò etiam viri cum mulieribus publicè conveniunt recitando Roſarium in Eccleſia, quin ſequatur, omnes canentes ordinationem ſacram accepiſſe: ita nec ex eo quòd Moniales officium canant in Choro: nec ex eo quòd Sacerdoti celebranti reſpondeant; cùm in hoc vicem gerant populi, non miniſtri.

Ad ſecundam prob. neg. ant. intellectum de ſuſpenſione canonicâ. Nam, ut ait Innocentius III. Cap *Nova*. Extra, de Pœnitentiis &c. *Licèt Beatiſſima Virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apoſtolis univerſis; non tamen illi, ſed iſtis Dominus claves Regni Cœlorum commiſit.* Unde ait Gloſſa: *Officium clavium non cadit in ſexum fœmineum.* Abbatiſſa ergo illa non habuit poteſtatem ferendi ſuſpenſionem propriè dictam, ex cujus ſcilicet violatione incurreretur irregularitas: hæc enim pertinet ad claves, quæ non ſexui fœminino (ait Gloſſa) ſed virili traditæ ſunt. Nec Honorius III. in dicta Abbatiſſa aliam poteſtatem agnovit, niſi poteſtatem præcipiendi: ideoque mandat Abbati, ut cenſurâ Eccleſiaſticâ perſonas ei ſubjectas compellat ad obedientiam, & reverentiam debitam impendendam, & ſalubria ejus monita, & mandata obſervanda. Addit S. Tho. q. 39. Suppl. a. 1. ad 2. *De Abbatiſſis tamen dicitur, quòd non habent prælationem ordinariam, ſed quaſi ex commiſſione, propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres.*

DU-

Digitized by Google

DUBIUM II.

An omnis Maſculus ſit Subiectum capax Ordinationis?

§. I.

De non Baptizato, & non Confirmato.

I. Dico primò. Ut maſculus ſit capax ordinationis debet eſſe baptizatus. Ut enim docet S. Th. *in Suppl.* 3. *p. q.* 35. *a.* 3. character Ordinis præſupponit characterem Baptiſmi. Tum quia: *Baptiſmus eſt janua ſacramentorum.* Tum quia: *Nihil poteſt aliquis recipere, cujus receptivam potentiam non habet: per characterem autem baptiſmalem efficitur homo receptivus aliorum ſacramentorum. Unde qui characterem baptiſmalem non habet, nullum aliud ſacramentum recipere poteſt: & ſic character Ordinis præſupponit baptiſmalem characterem.* Et quidem neceſſariò neceſſitate non ſolùm præcepti, ſed ſacramenti. Unde S. Thomas ibi proponens dubium de eo, qui verè non baptizatus, exiſtimans probabiliter ſe baptizatum, accedit ad Ordines, etiam ad Presbyteratum: reſpondet ibi, ad 2. *Quòd talis, ſi ad Sacerdotium promoveatur, non eſt Sacerdos, nec conficere poteſt, nec abſolvere in foro pœnitentiali. Unde ſecundùm Canones debet baptizari, & iteratò ordinari: Sicut dicitur extra de Presbytero non baptizato* (Cap. Si quis, & Cap. Veniens) *Et ſi etiam in Epiſcopum promoveatur, illi, quos ordinat, non habent Ordinem. Sed tamen piè credi poteſt, quòd quantùm ad ultimos effectus ſacramentorum, ſummus Sacerdos ſuppleret defectum, & quòd non permitteret, hoc ita latere, quod Eccleſia poſſet periculum imminere.* Nimirum, vel quòd Chriſtus ei, qui cum devotione accederet ad ſacramentum confectum à Sacerdote non baptizato, & propterea nullum, conferret gratiam ſinè ſacramento: vel, ne hoc malum Eccleſiæ eveniret, modo ſibi noto, vel non permitteret non baptizatum ordinari; vel eum non eſſe baptizatum manifeſtaret.

II. Dico ſecundò. Ut aliquis ſit ſuſceptivus ſacramenti Ordinis, requiritur, ut ſit confirmatus; de congruitate tamen, & neceſſitate præcepti, non de neceſſitate ſacramenti. Ita S. Th. loco citato, a. 4. *Ad ſuſceptionem* (inquit) *ſacramenti praexigitur aliquid de neceſſitate ſacramenti, & aliquid quaſi de congruitate. De neceſſitate enim ſacramenti exigitur, quod ille, qui accedit ad Ordines, ſit Ordinis ſuſceptivus, quod competit ei per Baptiſmum: & ideo character Baptiſmatis præſupponitur de neceſſitate ſacramenti, ita quod ſinè eo ſacramentum ordinis conferri non poteſt. Sed de integritate requiritur omnis perfectio, per quam aliquis reddatur idoneus ad executionem Ordinis: & unum de iſtis eſt, ut ſit confirmatus. Et ideo de congruitate character Ordinis characterem Confirmationis præſupponit, & non de neceſſitate.* Unde Apoſtoli effectum Confirmationis ſolùm acceperunt in die Pentecoſtes; cùm tamen eſſent ordinati, & conſtituti Sacerdotes in Cœna; & rurſus Epiſcopi poſt reſurrectionem in cœna. Congruum tamen eſt, ut qui per ſuſceptionem Ordinum alios in fide confirmari debent, ipſi ſint in fide firmi. Quare meritò Tridentinum, *Seſſ.* 23. *c.* 4. *de Reform.* ſtatuit: quòd *Primâ tonſurâ non initientur, qui ſacramentum Confirmationis non ſuſceperint.*

§. II.

De Baptizatis uſu Rationis carentibus.

III. Baptizati uſu rationis carentes poſſunt eſſe vel pueri, qui ad uſum rationis nondum pervenerunt; vel adulti, qui ab uſu rationis deciderunt per amentiam. De his quærimus: An ſint capaces ſuſcipiendi ſacramentum Ordinis, ita ut ſi eis conferatur, validè conferatur.

Dico. Pueri baptizati ante uſum ratio-

rationis, nec non qui per amentiam uſum rationis amiſerunt, validè ordinari poſſunt, non tamen licitè. Priorem partem docet S. Th. *in Suppl.* 3. *p. q* 39. *a.* 2. Et probat, in *arg. Sed contra*, primò. Quia *Qui eſt ante annos diſcretionis promotus ad Ordines, ſine iteratione ipſorum, quandoque in eis conceditur miniſtrare, ut patet Extra, de Cleric. per ſaltum promoto. Hoc autem non eſſet, ſi Ordinem non ſuſcepiſſet*. Secundò. Quia *Alia ſacramenta, in quibus character imprimitur, poſſunt pueri ſuſcipere, videlicet Baptiſmum, & Confirmationem; ergo pari ratione, & Ordines*.

Rationem autem reddit *in Corp.* Quia aliqua ſacramenta ſunt, quæ ad ſui validitatem requirunt actum ſuſcipientis; ſicut Pœnitentia, & Matrimonium, in quibus actus ſuſcipientis ſunt partes eſſentiales: cùm autem per pueritiam, & alios defectus, quibus tollitur uſus rationis, præſtetur impedimentum actui; ideo omnia illa ſacramenta, quæ requirunt actus ſuſcipientis ut partem eſſentialem, nec pueris, nec amentibus validè conferri poſſunt. Alia verò ſacramenta ſunt, in quibus non requiritur actus ſuſcipientis de neceſſitate ſacramenti, ſed per ea poteſtas aliqua ſpiritualis divinitùs datur; ſicut per Baptiſmum datur poteſtas ſuſceptiva aliorum ſacramentorum, & per Confirmationem poteſtas, & robur ad confitendam fidem. Et quia poteſtas infuſa, ſicut & naturalis, ad differentiam acquiſitæ eſt prior ſuo actu, & poteſt ſtare ſinè illo; ideo ſacramenta conferentia hanc poteſtatem, inter quæ eſt Ordo, poſſunt validè conferri etiam illis, in quibus ob defectum uſus rationis adeſt impedimentum actui, ut accidit in pueris, & amentibus. Quibus, ſicut in Baptiſmo conferuntur cum gratia etiam virtutes infuſæ, quamvis ab actibus earum ſint impediti: ita conferri poteſt Ordinis poteſtas, quamvis à talis poteſtatis uſu impediti ſint.

IV. Circa ſecundam verò partem S. Th. cum diſtinctione procedit. Nam *In minoribus* (inquit) *Ordinibus requiritur diſcretionis tempus, de honeſtate, propter dignitatem ſacramenti, ſed non de neceſſitate præcepti, neque de neceſſitate ſacramenti. Unde aliqui, ſi neceſſitas adſit, & ſpes profectus, ad minores Ordines poſſunt ante annos diſcretionis promoveri ſinè peccato, & ſuſcipiunt* Ordinem. Quia quamvis *Tunc non ſint idonei ad officia, quæ eis committuntur, tamen per aſſuefactionem idonei reddentur*. Verùm quia ejuſmodi raro, imò vix contingere poteſt. Et rurſus quia licèt nec antiquo, nec novo jure certa aliqua ætas præſcribatur pro minoribus Ordinibus, ſicut nec pro prima tonſura; tamen cum Trident. *Seſſ.* 23. *cap.* 4. *de Reform.* vetet, ne prima Tonſura initientur, qui fidei rudimenta edocti non fuerint, & qui legere, & ſcribere neſciant; & *c.* 11. requirat, ut minoribus Ordinibus initiandi linguam latinam ſaltem intelligant: ideo tacitè videtur prohibuiſſe generaliter, ne quis ad minores Ordines, & etiam ad primam Tonſuram ante diſcretionis annos promoveatur, nimirum, ante nonum, vel decimum annum; ante quod tempus non ſolent pueri latinam linguam intelligere. Cui concordat S. Thomas, dum *in Suppl.* 3. *p. q.* 36. *a.* 2. docet: qui ordines ſuſcipit, *Oportet, ut habeat tantum de ſcientia, quod ſufficiat ad hoc, quòd dirigatur in actu Ordinis illius*.

V. Circa verò ordines majores, ſic loquitur Angelicus Doctor: *Sed ad majores ordines requiritur uſus rationis, & de honeſtate, & de neceſſitate præcepti: & propter votum continentiæ, quod habent annexum, & quia etiam eis ſacramenta tractanda committuntur*. Porro ætas ad majores Ordines licitè ſuſcipiendos neceſſaria non eadem ſemper fuit. Siricius Papa ad Himerium, *Ep.* 1. *c.* 9. Et Synodus VI. *c.* 15. (ut habetur, *diſt.* 77.) pro Subdiaconatu annum ætatis vigeſimum requirunt. Pro Diaconatu vigintiquinque ſtatuunt Concilia Carthaginenſe III. *Can.* 4.

anno

anno 397. Agathenſe, *Can.* 16. *anno* 506. Toletanum IV. *Can.* 20. *ann.* 633. Pro Presbyteratu annos ætatis triginta præſcribunt Concilia Neocæſarienſe, *Can.* 11. *anno* 314. Agathenſe, *Can.* 17. & Toletanum IV. *Can.* 20. Clemens verò V. initio Seculi 14. Hanc Canonum diſpoſitionem moderatus Clementinâ *Generalem III.* de ætate, & qualitate præficiendorum ſanxit annum decimum octavum pro Subdiaconatu, vigeſimum pro Diaconatu, & vigeſimum quintum pro Presbyteratu.

Concilium tamen Tridentinum, *Seſſ.* 23. *cap.* 12. *de Reform.* regulam, quæ modò obſervari debet, ſtatuit, his verbis: *Nullus impoſterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad Presbyteratus, ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoveatur.* Quo decreto obbligantur omnes, etiam Regulares. Doctores autem omnes Concilium intelligunt de anno inchoato, etiam per unum diem; unde completo vigeſimo primo poteſt quis ordinari in Subdiaconum; completo vigeſimo ſecundo in Diaconum; & completo vigeſimo quarto in Preſbyterum.

VI. An verò ſi quis non habens uſum rationis ordinaretur in Epiſcopum, valida eſſet ejus conſecratio? negativè reſpondet S. Thomas, his verbis: *Sed ad Epiſcopatum, ubi etiam in corpus myſticum accipitur poteſtas, requiritur actus ſuſcipientis curam animarum paſtoralem. Et ideo eſt etiam de neceſſitate conſecrationis Epiſcopalis, quòd uſum rationis habeat.* Quæ tamen S. Tho. verba cenſet Dominicus Soto referenda eſſe ad Epiſcopatum ſumtum, non pro charactere, ſed pro animarum curâ, quæ ſuſcipi non poteſt niſi à conſentiente: ſic enim reſpicit corpus myſticum, & eſt quoddam ſpirituale cum Eccleſia matrimonium.

VII. Sed quæres: An qui ante uſum rationis ordinaretur, ad cœlibatum alioſque Eccleſiaſticas leges teneretur?

Affirmant aliqui. Nam, ex dictis, Ordo non eſt ſacramentum eſſentialiter requirens actum ſuſcipientis, ſicut Pœnitentia, & Matrimonium. Unde ſicut qui non habens uſum rationis, & proinde nec conſenſum, baptizatur, manet, dum ſui compos fuerit, obligatus ad ſervandam legem Chriſti; ita qui abſque proprio actu, & conſenſu ordinaretur, una cum ordinatione contraheret debitum ſervandi leges Ordini annexas.

VIII. Negant tamen alii. Siquidem ad leges ſtatus alicujus non tenetur, qui eum ſtatum liberè non eſt amplexus. Unde Synodus antiquiſſima Ancyrana, *Can.* 9. abſolvit ab obſervantia caſtitatis Diaconos, qui dum ordinarentur proteſtati ſunt, ſe non poſſe ab uxorum u[illegible] temperare: *Diaconi* (inquit) *quicumque ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, & dixerunt velle ſe conjugio copulari, quia ſic manere non poſſunt; hi, ſi poſtmodum uxores duxerint, in miniſterio maneant, propterea quod eis Epiſcopus licentiam dederit.* Et S. Gregorius, *lib.* 1. *Indict.* 9. *Epiſt.* 44. *ad Petrum Subdiaconum*, à lege cœlibatus eximit Subdiaconos Siciliæ, qui in ſua ordinatione illum non promiſerunt, dicens: *Durum, atque incompetens videtur, ut qui uſum ejuſmodi continentiæ non invenit, neque caſtitatem ante promiſit, compellatur à ſua uxore ſeparari.*

Neque valet exemplum de Baptiſmo: nam inter iſtum, & ordinationem longè diſpar ratio eſt. Primò. Quia obſervantia legis Evangelicæ naturaliter ſequitur Baptiſmi ſusceptionem: obſervantia verò cœlibatus, ſolum lege poſitivâ Ordinibus ſacris annexa eſt. Secundò. Nam Baptiſmum, poſt adeptum rationis uſum, ubi lex Evangelica ſufficienter ei innotuerit, tenetur ſuſcipere; ſacram autem ordinationem nemo tenetur ſuſcipere abſolutè. Unde qui ante uſum rationis ordinatus fuiſſet, ad uſum rationis veniens, non teneretur ſe ejus le-

gibus

gibus ſubdere, niſi in eam conſentiret. Unde Gloſſa, *ad tit. de Clerico* per ſalſum promoto dicit, quòd ordinatus ante uſum rationis, ſi ante quartum decimum ætatis annum cœlibatum non acceptet, ſed ei contradicat, non teneri. Utraque opinio probabilis eſt.

§. III.

Quæſita Aliqua.

IX. QUæres primò: An ſervitus impediat Ordinis ſuſceptionem?

Reſpondeo, quòd ſervitus impedit quidem à licita Ordinis ſuſceptione, Domino non conſentiente; non tamen à valida. Ita S. Thom. *in Suppl.* 3. *p.* *q.* 39. *a.* 3. Priorem partem probat. Quia *In ſuſceptione Ordinis mancipatur homo divinis officiis*, in quibus aliqua ſunt etiam corporaliter agenda: ſed *nullus poteſt alteri dare, quod ſuum non eſt*, ſed alterius; ergo ſervus (non purè famulus, ſed verè mancipium) qui non habet poteſtatem ſui, non poteſt ad Ordines promoveri. Non enim poſſet Ordinem ſuſceptum exercere, niſi domino conſentiente, qui ſervum, & omnes ejus actiones externas habet in ſua poteſtate. Quod ſi, ut dicit S. Thom. ibi, ad 5. *Eſt promotus*, domino conſentiente, vel *ſciente, & non reclamante; ex hoc ipſo efficitur ingenuus*, ideſt, libertate donatur. *Si autem eo neſciente, tunc Epiſcopus & ille, qui præſentavit, tenentur domino in duplum, quàm ſit pretium ſervi, ſi ſciverunt, ipſum eſſe ſervum. Aliàs ſi ſervus habeat peculium debet ſe ipſum redimere; alioquin redigeretur in ſervitutem, non obſtante quòd Ordinem ſuum exequi non poſſet.* Sunt hac de re Canones, *diſt.* 54. & titulo de ſervis non ordinandis.

X. Secunda pars prob. ab eodem S. Tho. Quia *Libertas non eſt de ſacramenti neceſſitate, licèt ſit de neceſſitate præcepti; cùm non impediat poteſtatem, ſed actum tantùm. Et ſimilis ratio eſt de omnibus, qui ſunt aliis obligati, ut ratiociniis detenti, & hujuſmodi perſonæ.* — Nec eſt ſimile de ſervo, ac de muliere. Nam, ut ait ibi ad 4. *Mulier ex natura habet ſubjectionem* (& ideo non eſt capax Ordinis) *ſed non ſervus.*

XI. Quæres ſecundò: An propter homicidium, idem die de mutilatione, impediatur quis à ſuſceptione Ordinis?

Reſpondet S. Tho. citato loco, *a.* 4. affirmativè. Nam, inquit, omnes Ordines referuntur ad Euchariſtiæ ſacramentum, quod eſt ſacramentum pacis nobis factæ per effuſionem ſanguinis Chriſti. Et quia homicidium maxime contrariatur paci: & homicidæ magis conformantur occidentibus Chriſtum, quàm ipſi Chriſto occiſo, cui omnes miniſtri prædicti ſacramenti debent conformari; ideo de neceſſitate præcepti eſt, quòd non ſit homicida, qui ad Ordines promovetur, quamvis non ſit de neceſſitate ſacramenti. Ex quo patet differentia inter miniſtros veteris, & novæ legis. Nam, ut ait ibi ad 1. vetus lex inferebat pœnam ſanguinis: unde Levitæ conſecraverunt manus ſuas in ſanguinis effuſione fratrum ſuorum, ut patet, *Exod.* 32. Non autem nova lex. — Et ideo, ut notat, *ad* 2. in nova lege *Irregularitas non incurritur propter peccatum tantùm, ſed principaliter propter ineptitudinem perſonæ ad ſacramentum Euchariſtiæ miniſtrandum. Et ideo judex, & omnes, quæ in cauſa ſanguinis ei participant, ſunt irregulares, propter hoc, quòd effuſio ſanguinis non decet miniſtros dicti ſacramenti.*

Quia tamen, inquit *ad* 3. homo non dicitur cauſa, niſi illius, quod voluntariè facit: *Ideo ille, qui ignorans hominem occidit homicidio caſuali, non dicitur homicida, neque irregularitatem incurrit; niſi operam dederit illicitæ rei, vel niſi omiſerit debitam*

bitam diligentiam. Quia jam quodammodo efficitur voluntarium. Non autem hoc eſt propter hoc, quòd culpâ careat; quia etiam ſinè culpâ incurritur irregularitas. Et ideo etiam ille, qui ſe defendendo, in aliquo caſu non peccat homicidium committens, nihilominus irregularis eſt. Quod docuerat etiam 2. 2. *q.* 64. *a.* 7. *ad* 3. Hodie tamen (advertit Sylvius, *in hunc art.*) poſt Clementinam *Si furioſus*, tit. *de Homicidio*, nullam videtur incurrere irregularitatem, etiamſi ſit Clericus. Quia tamen dubium eſt, an qui occiderit invaſorem, exceſſerit moderamen inculpatæ tutelæ: ideo tutius crederem, eum, ſi velit promoveri ad Ordines, debere petere diſpenſationem: cui conforme eſt Concil. Trident. *Seſſ.* 14. *cap.* 7. *de Reform.*

XII Quæres tertiò: An illegitimè nati ſint à ſuſceptione Ordinis impediti?

Reſpondeo cum S. Tho. *q.* 39. *laudata*, *a.* 5. affirmativè: *Nam ordinati in quadam dignitate præ aliis conſtituuntur. Et ideo ex quadam honeſtate requiritur in eis claritas quadam, non de neceſſitate ſacramenti, ſed de neceſſitate præcepti; ut ſcilicet ſint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publicè pænitentes. Et quia obſcuratur hominis claritas ex vitioſa origine; ideo etiam ex illegitimo toro nati à ſuſceptione Ordinum repelluntur, niſi cum eis diſpenſetur. Et tantò eſt difficilior eorum diſpenſatio, quantò eorum origo eſt turpior.* — Nec ex hoc ſequitur, quòd filius portet iniquitatem patris. Nam, ut ait S. Tho. ibi, ad 1. *Irregularitas non eſt pæna iniquitati debita.* Declarat tamen hoc modo Eccleſia, ſe deteſtari crimen paternum, cujus non rarò imitatores ſunt filii.

XIII. Neque dicatur. A' ſuſceptione Ordinum, propter illicitum concubitum ſuum, non ſemper aliquis impeditur; ergo nec propter illicitum concubitum patris ſui: magis enim impeditur aliquis propter defectum proprium, quàm propter alienum — Reſpondeo enim cum S. Doct. ibi, *ad* 2. neg. conſ. Nam *Ea, quæ per actum proprium committuntur, poſſunt per pænitentiam, & actum contrarium aboleri; non autem ea, quæ ex natura ſunt. Et ideo non eſt ſimile de vitioſo actu, & de vitioſa origine.*

XIV. Quæres quartò: An propter defectum membrorum aliqui ab Ordinibus arcendi ſint?

Reſpondet S. Tho. ibi, *a.* 6. affirmativè. Si defectus hominem, aut valdè dehoneſtet, & maculam notabilem inferat, ut abſciſſio naſi; aut impedimentum afferat executioni Ordinum. Eunuchos tamen ita natos, vel ſinè ſua culpâ caſtratos, & claudos, quibus in altari non eſt opus fulcro; eos etiam, qui carent viſu oculi dextri, ſed abſque deformitate, non eſſe cenſendos irregulares, ſentit Sylvius hìc cum Navarro, *cap.* 27. *n.* 198. & 199.

XV. Quæres quintò: An Ordo ſuperior validè. & licitè conferri poſſit non habenti Ordinem inferiorem?

Reſpondeo primò: Epiſcopatum validè conferri non poſſe non habenti Presbyteratum. Nam Epiſcopatus includit Sacerdotium, ut partem ſui eſſentialem, & quidem præcipuam: & conſecratio Epiſcopi eſt actio, quâ quis ex ſimplici Sacerdote fit ſummus Sacerdos.

Reſpondeo ſecundò: Presbyteratus non habenti Diaconatum, & Diaconatus non habenti Subdiaconatum, & Subdiaconatus non habenti minores Ordines validè conferri poſſunt, quamvis non licitè. Ita S. Th. *in Suppl.* 3. *p. q.* 35. *a.* 5. dicens: *Non eſt de neceſſitate ſuperiorum Ordinum, quòd aliquis minores Ordines priùs habeat: quia poteſtates ſunt diſtinctæ, & una, quantùm eſt de ſui ratione, non requirit aliam in eodem ſubjecto. Et ideo etiam in primitiva Eccleſia aliqui ordinabantur in Presbyteros, qui priùs inferiores Ordines non ſuſceperant: & tamen poterant omnia, quæ inferiores Ordines poſſunt: quia inferior poteſtas comprehenditur in ſuperiori virtute, ſicut ſenſus in intel-*

lectu, & ducatur in Regno. Sed poſtea per conſtitutionem Eccleſiæ determinatum eſt, quòd ad majores Ordines ſe non ingerat, qui priùs minoribus officiis ſe non humiliavit. Et inde eſt, quod qui ordinantur per ſaltum, ſecundùm Canones (C. Tuæ litteræ, de Clerico per ſaltum, promoto) *non reordinantur; ſed id, quod omiſſum fuerat de præcedentibus Ordinibus, eis confertur.*

XVI. Neque dicas: quòd ſicut Ordo ſupponit Baptiſmum, ita Ordo ſuperior ſupponit inferiorem; ergo ſicut ſinè Baptiſmo priùs ſuſcepto non poteſt validè ſuſcipi Ordo: ita nec Ordo ſuperior validè ſuſcipi poterit, Ordinibus inferioribus prius non ſuſceptis — Et eo vel maximè, quia Ordines ſunt quidam gradus; nullus autem poteſt pervenire ad poſteriorem gradum, niſi priùs conſcenderit ad priorem.

Nam reſpondetur cum S. Thom. ibi, *ad* 1. neg. conſ. Quia *Per Baptiſmum acquirit homo potentiam paſſivam recipiendi Ordines; non autem per Ordinem inferiorem datur potentia paſſiva recipiendi majores Ordines.* Nec valet, quòd ſint gradus. Ut enim dicit S. Th. ibi, ad 2. *Ordines non ſunt gradus, qui occurrant in actione una, vel in uno motu, ut oporteat ad ultimum per primum devenire: ſed ſunt ſicut gradus in diverſis rebus conſtituti, ſicut eſt gradus inter hominem, & Angelum: Non oportet autem, quod ille qui ſit Angelus, priùs fuerit homo. Similiter etiam ſunt gradus inter caput, & omnia membra corporis; nec oportet, quòd illud, quod eſt caput, priùs fuerit pes. Et ſimiliter eſt in propoſito.*

Ex ſtatuto tamen Eccleſiæ licitè non poteſt conferri Ordo ſuperior inferiorem non habenti: & qui ſic ordinatus eſſet, maneret ſuſpenſus ab executione Ordinis ſuſcepti. Poſſet tamen Epiſcopus cum eo diſpenſare, ut inferiorem prætermiſſum ſuſcipiat, & eo ſuſcepto, in utroque miniſtret, atque ad ſuperiorem poſſit aſcendere: modò tamen in ſuperiore per ſaltum ſuſcepto non miniſtraverit. Ita Trident. Seſſ. 23. c. 14. de Reform. dicens: *Cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtraverint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare.*

DUBIUM III.

Quinam ſint Effectus Ordinis.

§. I.

Reſolvitur de Charactere.

I. Ordinis effectum eſſe gratiam gratum facientem, quam etſi non primò producat, auget tamen, oſtendimus ſupra, *Qu.* 1. *Dub.* 2. §. 3. *n.* 17. Ubi oſtendimus, Ordinem eſſe unum ex ſacramentis novæ legis, ideoque gratiam producere. Producere etiam characterem indicavimus, *in Tract. de Sacr. in Gen.* Ubi inter ſacramenta characterem imprimentia recenſuimus Ordinem. Modò tamen ſpecialiter.

II. Dico. In Sacramento Ordinis imprimitur character, quantùm ad omnes Ordines. Ita S. Th. *in Suppl.* 3. *p. q.* 35. *a.* 2. dicens: *Circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd in ſolo Ordine Sacerdotali character imprimitur. Sed hoc non eſt verum; quia actum Diaconi nullus poteſt exercere licitè, niſi Diaconus: & ita patet, quòd habet aliquam ſpiritualem poteſtatem in diſpenſatione ſacramentorum, quam alii non habent. Et propter hoc alii dixerunt, quòd in ſacris Ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc iterum nihil eſt; quia per quemlibet Ordinem aliquis conſtituitur ſupra plebem in aliquo gradu poteſtatis ordinata ad ſacramentorum diſpenſationem: unde cùm character ſit ſignum diſtinctivum ab aliis, oportet, quod in omnibus character imprimatur. Cujus etiam ſignum eſt, quòd perpetuò manent, & numquam iterantur. Et hæc eſt tertia opinio, quæ communior eſt.*

III. Eſt catholica veritas contra moder-

modernos hæreticos volentes, ordinationem, quam nos dicimus, aliud non eſſe quàm meram, nudamque externam deputationem ad miniſterium temporarium, & revocabilem; ut qui hodie miniſter eſt, cras inter laicos deputari, ac iterum rejici poſſit. Oppoſitum tamen tenet, ac ſemper tenuit Eccleſia Catholica. Cujus rationem Auguſtinus, *l. 2. Contra epiſt. Parmen. c. 13.* de duobus agens ſacramentis, Baptiſmo, & Ordine, reddit his verbis: *Utrumque ſacramentum eſt, & quâdam conſecratione utrumque homini datur; illud cùm baptizatur, iſtud cùm ordinatur: ideoque in Catholica Eccleſia utrumque non licet iterari.* Ac ſubinde ſacrum hoc ſignum, quod ex ordinatione relinquitur, comparat charactéri militari: & ideo repeti poſſe negat, ne ſacramento fiat injuria. Nam ſicut in Baptiſmo conſecratur homo religioni, & familiæ Chriſti, in Confirmatione autem militiæ Chriſti: ita in ordinatione conſecratur miniſterio Eccleſiaſtico, ſeu functioni publicæ in Eccleſia Chriſti. Imò, proportione ſervatâ, Sacerdotalis characteris nobilitas major apparet, quàm characteris Baptiſmi. Non enim ſolùm Sacerdotes Chriſto configurat, ut ſint membra ejus, & membra corporis ejus, ab ipſo ut capite influxum participantia; quòd & character Baptiſmi facit: ſed ut loco ipſius Chriſti etiam & ipſi capita corporis Chriſti eſſe poſſint; nec ut ipſi tantùm Chriſto uniantur, ſed ut ſibi, & Chriſto alia membra uniant, quaſi exiſtentes unitatis Eccleſiaſticæ principia: quatenus cætera membra per adhæſionem ipſis in Chriſto, unionem, & locum in corpore Chriſti obtineant: eo modo, quo milites hujus, vel illius Regis eſſe dicuntur, qui Imperatori, vel Duci, characterem ejus, & Ducatus notam habenti, adhæſerint. Quibus characteris Sacerdotalis nobilitas præclarè affulget. Huc etiam revocanda ſunt quæ diximus, *Q. 1. Dub. 2. §. 2. num. 11.* Ubi ordinem eſſe ſacramentum pariter, ac initerabile oſtendimus.

IV. Quod demum totius Eccleſiæ perpetuus conſenſus probat, quæ ſemel ordinatos numquam reordinaſſe legitur. Unde meritò hoc dogma definitum eſt primùm in Florentino Concilio, deinde in Tridentino: tùm *Seſſ. 7. Can. 9.* Tùm *Seſſ. 23. c. 4. & Can. 4.* Ubi præfatos noſtri temporis hæreticos damnat, qui aſſerunt, novi Teſtamenti Sacerdotes, & Miniſtros temporariam tantùm poteſtatem habere; & ſemel ordinatos iterum laicos effici poſſe, ſi verbi Dei miniſterium deſinant exercere. Quæ doctrina congruit cum ea, quam veteres hæretici profitebantur; de quibus Tertullianus, *l. de Præſcription.* dicit: *Ordinationes eorum temerariæ, leves, & inconſtantes.* Et infra: *Itaque alius hodie Epiſcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector, hodie Presbyter, qui cras laicus. Nam & laicis Sacerdotalia officia injungunt.* Quibus è contrario indicat, Eccleſiaſticas ordinationes debere eſſe conſtantes, perpetuas, & minimè tales; ut quis ex Presbytero laicus iterùm fieri queat: quamvis ita fieri poſſe perſuaſum habeant etiam moderni hæretici.

§. II.

Solutiones Objectionum.

V. Objicitur primò. Qui degradantur, omni Ordinis poteſtate ſpoliantur. Degradatio enim dicit totalem à gradu Ordinis dejectionem: aliquid enim plus dicit quàm ſuſpenſionem, aut depoſitionem. Unde Gloſſa Decreti ſuper Cap. *Accedens*, diſt. 50. dicit: Presbyterum degradatum non conficere corpus Domini, eo quòd poteſtatem omnem amiſerit. Et Mag. Sent. in textu, aſſerit Epiſcopum degradatum non habere poteſtatem largiendi ſacros Ordines, tametſi facultatem baptizandi non amiſerit. Aliquos etiam, ob crimina privandos, vel privatos eſſe Ordinibus ſuſceptis; ut qui per ſimoniam ordinati ſunt, dicit Grego-

 rius,

rius, *l.* 3. *Epiſt.* 13. *& Homil.* 26. *ſuper Evang.* ſic ait: *Ligandi, & ſolvendi poteſtate ſe privat, qui eam pro ſuis voluntatibus, non pro ſubjectorum moribus exercet.*

VI. Reſpondeo, neg. ant. Si enim nonnumquam, vel Presbyteri, vel Epiſcopi, ob graviſſima quædam crimina degradantur; hoc non fit, quòd Ordinis poteſtas, & character ab eis auferatur, quod omnino fieri nequit: ſed quia à gradu, honore, dignitate, & loco eis congruente dejiciuntur, ut non alio deinceps loco quam laicorum habeantur. At nihilominus ſubeſt discrimen inter ſuſpenſionem, depoſitionem, & degradationem. Quòd per ſuſpenſionem, & depoſitionem honor, aut locus Ordini debitus non adimitur; quod fieri diximus per degradationem: ſed tantùm executio miniſterii inhibetur: idque, vel cum ſpe reſtitutionis, quod qui patiuntur, *Suſpenſi* vocantur; vel omni ſpe reſtitutionis ablatâ, & hi vocantur *Depoſiti*. De quo, Silveſter in ſum. verbo *Degradatio*.

VII. Dictum verò Gloſſæ, ſi intelligatur, quòd degradatus non ſolùm non licitè, ſed nec validè conficere poſſit corpus Chriſti, rejiciendum eſt: oppoſitum enim ſentiunt omnes cum S.Th. 3. *p.q.* 82. *a.* 8. Poteſtas enim conſecrandi Euchariſtiam pertinet ad characterem Sacerdotalis Ordinis, qui indelebilis eſt; & licèt ab Epiſcopo conferatur, ab eo tamen auferri non poteſt. Quia, ut ait S. Th. citato loco, ad 2. *Epiſcopus non dat poteſtatem Sacerdotalis Ordinis propriâ virtute, ſed inſtrumentaliter, ſicut miniſter Dei, cujus effectus per hominem tolli non poteſt, ſecundùm illud Matth.* 19. Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet. *Et ideo Epiſcopus non poteſt hanc poteſtatem auferre; ſicut nec ille qui baptizat, poteſt auferre characterem baptiſmalem.* Quibus improbatur dictum Magiſtri Sent. Nam, teſte Aug. ſupra relato, ſicut character baptiſmalis auferri non poteſt, ita nec character Sacerdotalis. Quamvis dici poſſit, eum non aſſerendo, ſed diſputando, & opiniones referendo fuiſſe locutum: quo modo S. Tho. citatus *ad* 1. exponit Canonem *Quod quidam*, 1. q. 1.

Patres autem dum dicunt, aliquos Ordinibus privari, non loquuntur de abſoluta Ordinis privatione; quâ fiat, ut mere laici, quales erant ante ordinationem, evadant: ſed de privatione honoris, ſeu privilegii Clericalis, quam, diximus, vocari degradationem; vel ſaltem executionis officii, & Ordinis per depoſitionem. Quod explicat S. Auguſt. *l. de Bono conjugali*, c. 24. dum dicit, eos, qui ob culpam aliquam ab officio removentur, ſacramento Domini ſemel impoſito non carere.

Ad poſtrema S. Greg. verba dico, ejuſmodi Sacerdotem ſe privare ligandi, & ſolvendi poteſtate: vel quia malè utendo meretur, ut ei executio poteſtatis interdicatur: vel quia utitur eâ ſine effectu, dum indignos abſolvit, aut immeritos ligat, eamque reddit inutilem, & inefficacem.

VIII. Objicitur ſecundò. Ordinis character eſt quædam ſpiritualis poteſtas: ſed quidam Ordines non ordinantur, niſi ad quoſdam actus corporales, ſcilicet, Oſtiarii, vel Acolyti; ergo in his non imprimitur character.

Reſpondeo cum S. Th. in Supplem. 3. p. q. 35. a. 2. ad 1. *Quòd quilibet Ordo vel habet actum circa ipſum ſacramentum, vel ordinat ad ſacramentorum diſpenſationem: ſicut Oſtiarii habent actum admittendi homines ad divinorum ſacramentorum inſpectionem, & ſic de aliis. Et ideo in omnibus requiritur ſpiritualis poteſtas.*

IX. Objicitur tertiò. Omnis character, quia indelebilis, ponit hominem in tali ſtatu, à quo non poſſit recedere: ſed illi, qui habent aliquos Ordines poſſunt licitè redire ad laicatum; ergo non in omni Ordine &c.

Reſpondet S. Th. ibi, *ad* 2. neg. maj. *Nam quantumcumque homo ad laicatum ſe transferat, ſemper tamen manet in eo character. Quod patet ex hoc, quòd*

quod ſi ad Clericatum revertatur, non iterum Ordinem, quem habuerat, ſuſcipit.

QUÆSTIO IV.

De Diſtinctione Ordinum.

NUnc de Ordinum diſtinctione, per quos veluti gradus aſcenditur ad ultimum, ſeu ſupremum, agendum eſt. Et primò quidem in generali cum S. Th. *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 2. *a.* 1. *queſtiunc.* 1. *& ſeq. & in Suppl.* 3. *p. q.* 37.

DUBIUM I.

Utrum ſint Septem Ordines.

§. I.

Ordines Plures ſunt.

I. ORdines debere eſſe plures, oſtendit S. Th. dictâ *q.* 37. *a.* 1. Tùm quia Eccleſia eſt corpus Chriſti myſticum ſimile corpori naturali, ſecundùm Apoſtolum (*Rom.* 12. 1. *Cor.* 12. *Epheſ.* 1. *& Coloſſ.* 1.) ſed in corpore naturali diverſa ſunt membrorum officia, ergo & in Eccleſia debent eſſe diverſi miniſtrorum Ordines. Tùm quia: miniſterium novi Teſtamenti dignius eſt, quàm veteris: in veteri autem non ſoli Sacerdotes ſanctificabantur, ſed etiam Levitæ miniſtri eorum.

Hoc etiam valdè commendat divinam ſapientiam, quæ in diſtinctione ordinatâ rerum, ſicut in naturalibus, ita in ſpiritualibus maximè relucet. Secundò. Maximè convenit ad ſubveniendum humanæ infirmitati. Nam per unum non poterant ſinè magno gravamine omnia officia expleri, quæ ad divina myſteria pertinent. Tertiò. Via proficiendi hominibus amplior datur, dum plures in diverſis officiis diſtribuuntur, quaſi Dei cooperatores.

II. Ut enim advertit S. Thom. ibi, *ad* 1. cùm hoc ſacramentum detur principaliter ad actus aliquos agendos, ſecundùm diverſitatem actuum debent diſtingui Ordines, ſicut ſecundùm diverſitatem actuum diſtinguuntur potentiæ. — Neque hoc tollit unitatem, & regimen monarchicum Eccleſiæ. Nam, ut ait S. Thom. citatus, *ad* 3. non tollitur unitas monarchica in Regno, quamvis in Regno ſint plures miniſtri; quia miniſtrorum poteſtates ſunt participationes quædam Regiæ poteſtatis: ſic nec Ordinum pluralitas obeſt unitati, quia omnes ſunt quædam velut participationes Sacerdotii.

III. Quoad numerum iſtorum Ordinum, ſeptem numerantur apud Latinos: tres majores, Sacerdotium, ſeu Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus: & quatuor minores, Oſtiariatus, Exorciſtatus, Lectoratus, Acolytatus. Apud Eccleſiam tamen Orientalem, præter *Lectoratum*, nullus eſt Græcus auctor, qui alios minores Ordines dixerit veros fuiſſe Ordines; hoc eſt ritus, per quos daretur aliqua poteſtas ſpiritualis in ordine ad Euchariſtiam. *Acolytatum* olim fuiſſe in uſu apud Græcos, nullus eorum Scriptor meminit. Euchologia, quibus à mille annis utuntur, ſolum Lectoratum è minoribus Ordinibus recenſent. Octava Synodus OEcumenica, in qua proſcriptus fuit Photius eo nomine, quod omnes Eccleſiaſticos gradus intra ſex dies, contra Canones præſcribentes interſtitia, recepiſſet, à Lectoratu, ordinationis initium ſumit, *Actione* 9. *Can.* 5. Nicetas coætaneus Ignatio, quem à ſede Conſtantinopolitana Photius detruſerat, hæc de Ignatio ſcribit: *Primùm quidem Lector Sanctarum litterarum præco ſanctus, deinde Hipodiaconus, Diaconus; ac deinceps Sacerdos ordine, ac lege Eccleſiaſticorum graduum conſecratur.* Lex ergo Græcorum nono ſeculo ferebat, ut initium ordinationis à Lectoratu, à quo ad Subdiaconatum fieret immediatè

diatè aſcenſus. Et Joannes Papa VIII. initâ cum Photio pace, hæc ſcripſit Imperatori; idque, ut ait, ſecundùm Canones: *Volumus autem, ut talis promoveatur per ſingulos gradus Eccleſiaſticos probatus; ut ſit primùm Lector, deinde Acolytus* (Acolytum uſurpans pro Subdiacono) *poſtea Diaconus, tùm Presbyter, poſt hac Epiſcopus.*

IV. Quamvis autem apud ipſos Græcos non unum Lectoratum, ſed alios etiam minores Ordines videantur fuiſſe in uſu; ut ex S. Ignatio, tertio à S. Petro Rom. Epiſcopo, ex Concilio Laodiceno, *Seculo* 4. *Can.* 24. & S. Epiphanio, *in Expoſit. fidei:* nimirum, *Janitores*, Cantores, Laborantes, Exorciſtas, Confeſſores: dici poteſt, Ignatium, Laodicænum, & Epiphanium eo tantùm ſenſu præfata officia albo Clericorum inſeruiſſe, non quòd per ordinationem conferrentur; ſed quòd diſciplinæ causâ dicta munia committerentur. Cum nec in ordinationibus Latinorum, nec Græcorum Laborantes, Cantores, linguarum Interpretes recenſeantur. Alii tamen volunt, præfata munera fuiſſe veros Ordines apud Græcos, qui ab Epiſcopo olim conferebantur, ſed à multo tempore apud eos defiiſſe, cùm eorum Euchologia nullam de illis mentionem faciant.

V. Calvinus autem, *lib.* 4. *Inſtit. cap.* 19. *tit. de Ordinibus Eccleſiaſticis*, ſeptenarium numerum Ordinum, quem agnoſcit Eccleſia Catholica, impotenter exagitat; vultque tres ad ſummum eſſe veros Ordines, Epiſcoporum ſcilicet, quos vocat Paſtores; Presbyterorum, quos ſeniores, Doctores, Verbi miniſtros appellat; & Diaconorum. Ex reliquis Ordinibus Exorciſtæ Ordinem prorſus rejicit; alios non repudiat, ſed neque certum numerum, neque ut veros Ordines, ſed ut quædam miniſteria, quæ Paſtores liberè pro Eccleſiæ neceſſitate modò plura, modo pauciora aſſumebant. Septenarium Ordinum numerum ſemper profeſſa eſt. Eccleſia Occidentalis.

§. II.

Reſolutio Dubii.

VI. Dico. Ab initio in Eccleſia fuerunt ſeptem Ordines, nimirum Presbyteratus, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolythatus, Exorciſtatus, Lectoratus, & Oſtiariatus. Prob. Nam circa *ann.* 250. Cornelius Papa ad Fabium Antiochenum (apud Euſebium, *lib.* 6. *cap.* 35. modò 43.) hæc contra Novatianum Antipapam ſcribebat: *Ergo ille Evangelii vindex ignorabat, unum Epiſcopum eſſe oportere in Eccleſia Catholicâ, in qua tamen ſciebat... Presbyteros quidem eſſe quatuor, ſeptem autem Diaconos, totidemque Subdiaconos: Acolythos duos & quadraginta; Exorciſtas, & Lectores cum Oſtiariis quinquaginta duos.* Hos autem Ordines recenſebat Cornelius, non ut rem, quæ tunc primùm cæperit eſſe in Eccleſia; ſed ut rem in ea antiquitùs receptam. Et meritò; nam eorumdem, exceptis Acolythis, meminit Ignatius Martyr, *in ſua ad Antiochenſes Epiſt.* circa *ann.* 109. dicens: *Saluto ſanctum Presbyterum. Saluto ſacros Diaconos. Saluto Subdiaconos, Lectores Cantores, Oſtiarios Laborantes, Exorciſtas, Confeſſores.*

Eoſdem enumerat, ſeculo quarto, Concilium Carthaginenſe IV. *à Canone* 3. *ad* 9. quibus modum eos conferendi præſcribit. Seculo ſexto S. Greg. *in lib. Sacram.* Seculo octavo Ordo Romanus. Seculo nono Amalarius, *lib.* 2. *de Eccleſ. Officiis à cap.* 7. *ad* 13. Seculo duodecimo Hugo à S. Vict. *lib.* 2. *de Sacram. p.* 3. *c.* 5. Cum Mag. Sent. *in* 4. *diſt.* 24. ſeculo 13. S. Thomas, S. Bonaventura &c. ſeculo decimo quinto Concilium Florentinum, *in Decreto Eugenii*, *§. ſextum.* Ubi nominatis Presbyteratu, Diaconatu, & Subdiaconatu, pro reliquis remittit ad Pontificale Romanum, in quo modus illos conferendi præſcribitur. Denique ſeculo decimo

ſexto

ſexto Concil. Trident. Seſs. 23. c. 2. *Non ſolùm (* inquit *) de Sacerdotibus, ſed & de Diaconis Sacræ litteræ apertam mentionem faciunt ... Et ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium Ordinum nomina, atque uniuſcujuſque eorum propria miniſteria, Subdiaconi ſcilicet, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, & Oſtiarii, in uſu fuiſſe cognoſcuntur, quamvis non pari gradu. Nam Subdiaconatus ad majores Ordines à Patribus, & ſacris Conciliis refertur, in quibus & de aliis inferioribus frequentiſſimè legitur*. Et eadem *Seſſ. Can.* 2. ait: *Si quis dixerit, præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines & majores, & minores, per quos velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur: Anathema ſit*.

VII. Hunc ſeptenarium Ordinis numerum quidam colligunt ex figuris veteris Teſtam. Ex ſex gradibus quibus aſcendebatur ad Thronum Salomonis, 3. *Reg.* 10. in throno Sacerdotium intelligentes. Ex ſeptem diebus, quibus Univerſi creatio perfecta eſt. Ex ſeptem Sacerdotibus ſeptem buccinis clangentibus, *Joſue* 6. Ex ſeptem candelabris aureis, quæ coram Domino lucent, & ardent. Ex Angelis ſeptem Eccleſiarum, inter quos tota Eccleſiaſtici regiminis cura diviſa eſt.

Alii, ut refert S. Tho. *in Suppl.* 3. *p. q.* 37. *a.* 2. ad gratias gratis datas ſingulos Ordines adaptant: *Sed hoc* (inquit S. Tho.) *nihil eſt: quia gratiæ gratis datæ non dantur eidem, ſicut Ordines dantur eidem*. Dicitur enim, 1. Cor. 12. *Diviſiones gratiarum ſunt*. — Alii Ordines aſſimilant Cœleſti hierarchiæ in qua ordines diſtinguuntur ſecundùm purgationem, illuminationem, & perfectionem. Sed nec hoc probat S. Tho. Nam *Ordines Cœleſtis hierarchiæ non diſtinguuntur per prædictas actiones hierarchicas, cum qualibet cuilibet Ordini conveniat*. Tùm quia: *Solis Epiſcopis convenit perficere, illuminare autem Sacerdotibus, purgare autem miniſtris omnibus*. — Alii appropriant Ordines ſeptem donis Spiritus Sancti. Sed nec hoc probatur: *Quia in quolibet Ordine ſeptiformis gratia datur*.

VIII. Placet ergo congruentia, quam S. Thom. ibi exhibet, quam ſic propono. Ordinis ſacramentum ad ſacramentum Euchariſtiæ ordinatur, conſecratione præparans miniſtros ad ejus diſpenſationem, & miniſterium; ergo diſtinctio Ordinum petenda eſt ex diſtinctione poteſtatum, quæ ad ſacramentum Euchariſtiæ concurrunt. Poteſtas ergo, quæ confertur in Ordine, vel eſt ad conſecrationem Euchariſtiæ, aut aliquod miniſterium ad eam ordinatum. Primò modo, eſt Ordo Sacerdotum: *Et ideo cum ordinantur accipiunt calicem cum vino, & Patenam cum pane accipientes poteſtatem conficiendi corpus, & ſanguinem Chriſti*. Miniſterium autem, ſeu cooperatio miniſtrorum eſt, vel in ordine ad ipſum ſacramentum, vel in ordine ad ſuſcipientes. Si primo modo; ſic eſt tripliciter. Vel enim miniſter cooperatur Sacerdoti, quantùm ad ſacramenti diſpenſationem, ſed non quantum ad conſecrationem, quam ſolus Sacerdos facit: & hoc pertinet ad Diaconum. Vel cooperatur, materiam ſacramenti ordinando in vaſis ſacris: & hoc pertinet ad Subdiaconos. Vel ordinatur ad præſentandam ſacramenti materiam: & hoc competit Acolytho. Miniſterium autem ad præparationem recipientium *Non poteſt eſſe, niſi ſuper immundos; quia qui mundi ſunt, jam ſunt ad ſacramenta percipienda idonei. Triplex autem eſt genus immundorum. Quidam enim ſunt omnino infideles, credere nolentes; & hi totaliter etiam à viſione divinorum, & à cœtu fidelium arcendi ſunt: & hoc pertinet ad Oſtiarios. Quidam autem ſunt volentes credere, ſed nondum inſtructi, ſcilicet Catechumeni: & ad horum inſtructionem ordinatur Ordo Lectorum. Et ideo prima rudimenta doctrinæ fidei, ſcilicet vetus Teſtamentum, eis legendum committitur. Quidam verò*

ſunt

ſunt fideles, & inſtructi, ſed impedimentum habentes ex Dæmonis poteſtate, ſcilicet Energumeni: & ad hoc miniſterium eſt Ordo Exorciſtarum. Et ſic patet ratio & numeri, & gradus Ordinum.

§. III.

Solutio Objectionum.

IX. PRimò objicitur. Omnia ſacramenta efficaciam habent, & auctoritatem ex inſtitutione Chriſti, ſaltem per Apoſtolos Eccleſiæ communicata: ſed nec in doctrina Chriſti, nec Apoſtolorum alia fit mentio, niſi de Presbyteris, & Diaconis; ergo non videtur, quòd ſint alii Ordines.

Reſpondet S. Th. a. 2. citato, ad 2. *Quòd in primitiva Eccleſia, propter paucitatem miniſtrorum, omnia inferiora miniſteria Diaconis committebantur; ut patet per Dionyſ. cap. 3. Eccleſ. hierarchia, ubi dicit:* Miniſtrorum alii ſtant ad portas Templi clauſas: alii aliud proprii Ordinis operantur; alii autem Sacerdotibus proponunt ſuper altare ſacrum panem, & benedictionis calicem. *Nihilominus erant omnes prædictæ poteſtates, ſed implicitè in una Diaconi poteſtate. Sed poſtea ampliatus eſt cultus divinus, & Eccleſia quod implicite habebat in uno Ordine, explicitè tradidit in diverſis. Et ſecundùm hoc dicit Magiſter in littera* (diſt 24.) *quod Eccleſia alios Ordines ſibi inſtituit.*

X. Secundò objicitur, plures eſſe Ordines, quam ſeptem. Primò: Tonſura Clericalis eſt Ordo. Innocentius enim III. Cap. *Cum contingat*, Clericatus ordinem per Tonſuram ſuſceptione conferre dixit: eam enim ſuſcipiens à laicorum ordine ad Clericalem transfertur.

Secundò. Inter Clericos, ex ſupra laudatis Veterum dictis, nominantur *Cantores, Laborantes, Foſſarii, Cuſtodes Martyrum, Notarii &c.*

XI. Reſpondeo, Tonſuram non eſſe Ordinem, niſi latè ſumtum, tanquam diſpoſitionem, & viam ad Ordines, quaſi mediam inter ſtatum laicum, & gradus Eccleſiaſticos; ſicut novitiatus mediat inter ſecularem ſtatum, & Regularem: nam novitii vivendi formam ſervant, habitum deferunt, nullis tamen regularibus officiis mancipantur. Sic in Tonſuræ collatione nulla ſpecialis poteſtas tribuitur; ſed tonſurâ Epiſcopus deſignat ad probationem vitæ, ac doctrinæ: ut ſi idoneus repertus fuerit, ei poſtea Eccleſiaſticas functiones peragendi tradat poteſtatem. Et in hoc ſenſu locutus eſt Innocentius.

XII. Ad ſecundum dico, omnia recenſita fuiſſe officia Eccleſiaſtica ad aliqua Caritatis, vel Eccleſiaſticæ diſciplinæ, aut religionis munia per ſe ordinata, non autem veros Ordines; quia ad ſacram Euchariſtiam per ſe non referuntur. Ad eiuſmodi officia eligebantur quidem ex Clericis; ut ex Lectoribus Notarii, & Cantores; ex Oſtiariis, vel Subdiaconis Cuſtodes Martyrum defenſores; ſed ad ea non ſpeciali ordinatione, ſed ſimplici Epiſcopi voluntate deputabantur. Quare S. Th. *a.* 2. citato, *ad* 5. de Pſalmiſta loquens: *Pſalmiſtatus* (inquit) *non eſt Ordo*, ſed *Officium Ordini annexum. Quia enim Pſalmi cum cantu pronuntiantur, ideo dicitur Pſalmiſta* Cantor. *Cantor autem non eſt nomen Ordinis ſpecialis: Tum quia: Cantare pertinet ad totum Chorum. Tum quia: non habet aliquam ſpecialem relationem ad Euchariſtiæ Sacramentum. Quia tamen Officium quoddam eſt, inter Ordines largo modo acceptos aliquando computatur.*

XIII. Tertiò objicitur. Supremus inter omnes Ordines eſt Epiſcopatus: unde Patres ſimplices Presbyteros vocant *ſecundi Ordinis præceptores*. Et Optatus Milevit. *l.* 5. *contra Parmen.* ait: *Diaconos in tertio, Presbyteros in ſecundo Sacerdotio conſtitutos, Epiſcopos verò omnium apices & principes*; ergo octavus Ordo, nempe Epiſcopatus addendus eſt.

XIV. Reſpondeo, neg. conſ. Epiſcopatus

Digitized by Google

patus enim non conſtituit Ordinem adequatè diſtinctum à Sacerdotio, cum iſtud eſſentialiter includat; ſed eſt in genere Sacerdotii ſummus. *Quid enim eſt* (inquit Auguſtinus) *Epiſcopus*, niſi *primus Presbyter, hoc eſt ſummus Sacerdos?* Proinde Epiſcopos ſummos Sacerdotes appellant Tertullianus, *l. de Bapt. c.* 17. Ambroſius, *Epiſt.* 34. & alii Patres. Eſt enim paſcendi, & ſacramenta conferendi, & conficiendi, ac adminiſtrandi ſuprema quædam auctoritas; quæ ſine Presbyteratu, ac Sacerdotio nec eſſe, nec cogitari poteſt. Unde Sacerdotium unicus eſt Ordo, qui poſtea in Epiſcopatum, & Presbyteratum dividitur; non tanquam in membra adæquatè diſtincta, ſed ſolùm inadæquatè, tanquam in primum, & ſecundum, perfectum, & imperfectum

Reſpondent alii, Ordinem Sacerdotii eſſe unum genere, quod dividitur in Epiſcopatum, & ſimplicem Presbyteratum, tanquam in duas ſpecies. Cum enim ſit inter Ordines ſupremus, ſub ſe alios tamquam ſpecies continere poteſt, & continet. Poteſtas enim conſecrandi Euchariſtiam diverſimodè participatur. Simplex enim Presbyter non ita hanc poteſtatem habet, ut poſſit eam aliis communicare: Epiſcopus verò ſic eam habet, ut eam aliis communicare poſſit. Præterea ſimplex Presbyter poteſtatem hanc habet ab Epiſcopo dependentem quoad uſum. Poteſt enim Epiſcopus Presbytero interdicere, ne conſecret, vel ad tempus ſuſpendere, vel præcipere, ut tali loco, tali tempore, vel tali modo celebret: quorum nihil poteſt in Epiſcopum Presbyter. Hæc reſponſio probabilis eſt. Prima tamen mihi magis arridet. Nam ea, quæ poteſt Epiſcopus ſupra Presbyterum, pertinent potius ad poteſtatem ſupra Chriſti corpus myſticum, quàm ſupra Chriſti corpus verum, quæ eſt poteſtas pertinens ad Ordinem. Sed de hoc infra dicetur

XV. Quartò objicitur, Ordines eſſe pauciores. Primò. Dionyſius, *c.* 5. *Eccl. Hierarch.* tres tantùm ponit, Epiſcopatum, Presbyteratum, & Miniſtrorum tribus actibus Hierarchicis correſpondentes, ſcilicet *Purgare, Illuminare*, & *Perficere* — Secundò. Acolythi nomen vix apud Græcos legitur — Tertiò. Eccleſia Græca ſolum Lectoris Ordinem retinuit. Unde Damaſcenus, Dial. contra Manichæos: *Prima* (inquit) *dignitas Lectoris eſt, deinde Subdiaconus, poſtea Diaconus, tum Presbyter, tùm demum Epiſcopus.*

XVI. Reſpondeò ad primum S. Th. q. 37. Suppl. a. 2. ad primum. *Quòd Dionyſius loquitur de Ordinibus, non ſecundùm, quod ſunt ſacramenta, ſed ſecundùm quod ad hierarchicas actiones ordinantur. Et ideo ſecundùm actiones illas, tres Ordines diſtinguit: quorum primus habet omnes tres, ſcilicet, Epiſcopus; ſecundus habet duas, ſcilicet Sacerdos: ſed tertius habet unam, ſcilicet purgare, ſcilicet Diaconus, qui miniſter dicitur; & ſub hoc omnes inferiores Ordines comprehenduntur. Sed Ordines habent quòd ſint ſacramenta ex relatione ad maximum ſacramentorum: & ideo ſecundùm hoc debet numerus Ordinum accipi.*

Ad ſecundum dico, Acolythi nomen reperiri apud Iſidorum Hiſpalenſem, *l.* 7. *Originum, c.* 12. Rarò autem à Patribus uſurpatur, quia nullam habet poteſtatem in populum; ſed purè circa altaris miniſterium occupatur, præſentando Subdiacono aquam & vinum: & ideo Acolyt[illegible]hum in ſubdiaconatu implicitè includebant.

Ad tertiùm dico, veterem Eccleſiam Græcam præter Lectoratum agnoviſſe etiam alios minores Ordines, ut ſupra oſtendimus, §. 2. Solius autem Lectoratus Eccleſia Græca recentior meminit, quia hic ſpecialis eſt dignitatis; unde per illum Ordinandorum induſtria, & doctrina probaretur, ideoque à Damaſceno vocatur *prima dignitas.* — Dato tamen, Eccleſiam Græcam cæteros minores Ordines nunc omittere, Eccleſia tamen Latina illos ſervat. Unde Innocentius IV. litteris ad E-

ad Epiſcopum Tuſculanum miſſis, qui legationem in Regno Cypri tunc exercebat, Græcis, ut omnes minores Ordines ſuſcipiant, ita præcipit: *Ad hæc volumus. & expreſſè præcipimus, quòd Epiſcopi Græci ſeptem Ordines ſecundùm morem Eccleſiæ Romanæ de cætero conferant; cùm hucuſque tres de minoribus neglexiſſe, vel prætermiſiſſe dicantur: illi tamen, qui jam ſunt taliter ordinati per eos, propter nimiam ipſorum multitudinem, in ſic ſuſceptis Ordinibus tolerentur.*

XVII. Quæres: Utrum Ordines diſtingui debeant per ſacros & non ſacros.

Reſpondet S. Th. laudatâ q. 37. Suppl. a. 3. *Quòd Ordo ſacer dicitur dupliciter. Uno modo, ſecundùm ſe: & ſic quilibet Ordo eſt ſacer, cùm ſit ſacramentum quoddam. Alio modo, ratione materiæ, circa quam habet aliquem actum.* Et ſic Ordo ſacer dicitur, qui habet aliquem actum circa rem aliquam conſecratam: Et ſic ſunt tres tantùm Ordines ſacri, ſcil. Sacerdotium, & Diaconatus, qui habent actum circa corpus Chriſti, & ſanguinem conſecratum; & Subdiaconatus, qui habet actum circa vaſa conſecrata: & ideo eis etiam continentia indicitur, ut ſancti, & mundi ſint, qui ſancta tractant.

DUBIUM II.

An Majoribus Ordinibus obligatio Continentiæ annexa ſit?

§. I.

De Presbyteratu, & Diaconatu.

DE ſacrorum miniſtrorum cœlibatu fusè locutus ſum: tùm *in Vera Eccleſia, Tom. 2. p. 1. a. 5.* Tùm *in Colloquiis Theologico-Dogmaticis, Claſſe 1.* Nunc pro Candidati inſtructione aliqua dicam, ſeu veriùs repetam; & quo jure ſacris Ordinibus continentiæ obligatio annexa ſit, oſtendam.

I Dico ergo. Jure antiquiſſimo Presbyteratui (& à fortiori Epiſcopatui, qui Presbyteratum eſſentialiter includit) ac Diaconatui lex continentiæ annexa eſt. Probo 1. auctoritate Conciliorum Orientalium. Primum eſt Ancyranum, *ann.* 308. quod *Can.* 10. de Diaconis hæc ſtatuit: *Quicumque ſanè tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem profeſſi continentiam, ſi poſtea ad nuptias venerint à miniſterio, vel Clero ceſſare debebunt.* Secundum eſt Neocæſarienſe paulo poſt celebratum, *Can.* 1. ſic loquens: *Presbyter ſi uxorem duxerit, Ordine ſuo moveatur.* Concinit Nicænum I. *Can.* 3. his verbis: *Omnibus modis interdixit Sancta Synodus, neque Epiſcopo, neque Presbytero, neque Diacono, neque ulli Clericorum omnino licere habere ſecum mulierem extraneam; niſi forte mater, aut ſoror, aut avia, aut amita, aut matertera ſit.* Quo loco nulla mentio uxoris fit, quæ tamen primò loco poni debuiſſet, ſi cum ea habitare licitum duxiſſet Concilium. Synodus Trullana licèt permittat ſacris miniſtris uti uxore ante Ordinationem ductâ; hoc tamen, *Can.* 48. vetat Epiſcopis, ne cohabitent uxori: & *Can.* 6. prohibet ne Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, aut Subdiaconi poſt ordinationem uxorem ducant.

II. Probo ſecundò auctoritate Conciliorum Occidentalium. Primum fit Carthaginenſe II. in Afica, *anno* 197. *Can.* 2. in quo dicitur: *Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt, omnibus placet, ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ſe ab uxoribus abſtineant, ut quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus.* Cui adde Carthagin. V. *Can.* 3. *ann.* 398. dicens: *Placuit Epiſcopos, & Presbyteros, & Diaconos ſecundum priorum ſtatuta etiam ab uxoribus continere; quod, niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio.* Quibus habes, continentiam ſacrorum miniſtrorum etiam ab uxoribus obſervatam fuiſſe

primis

primis temporibus tanquam doctrinam Apoſtolorum.

Eandem diſciplinam viguiſſe in Hiſpania oſtendit Concilium Eliberitanum, *ann.* 313. dum *c.* 33 ſic pronuntiat: *Placuit in totum probiberi Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, vel omnibus Clericis poſitis in miniſterio abſtinere ſe à conjugibus ſuis, & non generare filios*. Similia decernunt Toletanum II. *Can.* 1. IV. *Can.* 27. & VIII. *Can.* 6.

In Gallia item evincunt Concilia Arelatenſe II. *ann.* 451. *Can.* 2. dicens: *Aſſumi aliquem ad Sacerdotium non poſſe in vinculo conjugii conſtitutum, niſi fuerit promiſſa converſio*. Et *Can.* 3. prohibet, ne quis Clericus à gradu Diaconatus ſecum habere mulierem, præter aviam, matrem, filiam, neptem, vel converſam (hoc eſt uxorem voto continentiæ obligatam) preſumat. Quare autem convertebatur uxor ejus, qui Diaconus ordinabatur; niſi quia ſuſcepto à viro Diaconatu, continere & ipſa tenebatur? Sic ſtatuit, & Conc. Turonenſe I. *Can.* 1. II. *Can.* 10. Agathenſe, *Can.* 9. & demum Aurelianenſe III. *an.* 538. *Can.* 2. *Ut nullus* (inquit) *Clericorum à Subdiacono & ſupra, ſi fortè jam habeat, miſceatur uxori*, *Can.* 6. ſtatuit: ut nullus ex laicis uxoratis ante annualem converſionem, hoc eſt, ante annualem continentiam &c. ordinetur Diaconus, ſive Presbyter.

In Germania quoque teſtatur Aquiſgranenſe, *an.* 816. ſub Ludovico Pio, *c.* 7. Wormatienſe, *c.* 9. Tandem Moguntinum tempore Arnulphi Imperatoris. Quibus omnibus apparet, Eccleſiam à ſui exordio per omnia ſecula ſollicitam fuiſſe, ut ſacro miniſterio addicti continentiam ſervarent; nedum abſtinendo à novis nuptiis contrahendis, ſed à jam contractis continendo.

III. In hoc Romanorum Pontificum ſemper conſpiravit zelus. Syricius *Epiſt. ad Himerium*, *c.* 7. contra Diaconos, & Presbyteros, qui poſt ordinationem ſuam ex uxoribus antea ſuſceptis genuerant filios, graviter invehitur. Idem confirmavit paulo poſt Innocentius I. *Epiſt.* 2. *ad Victricium*, *c.* 9. Et *Epiſt.* 2. *ad Exuperium*, *c.* 1. Idem S. Leo, *Ep.* 84. *ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem*, *c.* 3. & 4. S. Greg. *l.* 1. *Ep.* 42. & *lib.* 3. *Ep.* 34. Zacharias, *Epiſt.* 7. *ad Pippinum*, *c.* 7. & Caliſtus II. apud Gratianum, *diſt.* 27. *c.* 8.

IV. Idem ſenſerunt Patres. Ex Græcis Origenes, qui, Homil. 23. in Num. *Certum eſt* (inquit) *quia impeditur ſacrificium indeſinens iis, qui conjugalibus neceſſitatibus ſerviunt. Unde videtur mihi, quòd illius eſt ſolius offerre ſacrificium indeſinens, qui indeſinenter, & perpetua ſe devoverat caſtitati*. Eadem tradit Euſebius, *l.* 1. *de Demonſtr. Evang.* *c.* 9. his verbis: *Verumtamen eos, qui ſacrati ſunt, atque in Dei miniſterio, cultuque occupati, continere deinceps à commercio uxoris decet* — Similia habet S. Epiphanius, *Hæreſ.* 59. §. 4. dicens: *Quin eum inſuper, quia adhuc in matrimonio degit, ac liberis dat operam, tametſi unius ſit uxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Epiſcopi, aut Hyppodiaconi ordinem* (Eccleſia) *admittit, ſed eum dumtaxat, qui ab unius uxoris conſuetudine ſeſe continuerit, aut eâ ſit orbatus. Quod in illis locis præcipuè fit, ubi Eccleſiaſtici canones accuratè ſervantur*.

V. Ex Latinis autem Hieronymus, in lib. adverſus Vigilantium. *Quòd facient* (inquit) *Orientis Eccleſiæ, quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ? Quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes, aut ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt?* & S. Auguſt. *l.* 2. *de Adulterinis conjugiis*, *cap. ultimo*, ubi ait: *Iſtos qui virilem excellentiam non putant, niſi peccandi licentiam, quando terrennis, ne adulterinis conjugiis hærendo, pereant in æternum, ſolemus eis proponere etiam continentiam Clericorum: qui plerumque ad eandem ſarcinam ſubeundam capiuntur inviti, eamque ſuſceptam uſque ad debitum finem, Domino adjuvante, perducunt*. Videant

ant ergo moderni Acatholici, quantum ab Eccleſiæ doctrina etiam veteris, & ſecundum illos purioris, aberrent, dum contra continentiam ſacrorum miniſtrorum debacchantur: voluntque eos, nedum uti poſſe uxoribus antea ductis, ſed inſuper in miniſterio poſitos, nuptias contrahere: quod Lutherus exemplo docuit ſuo, qui Presbyter, & Monachus ſacrilegas cum Moniali nuptias inivit. Sed non mirum, cùm omnes ſacros Ordines à ſuis pſeudo Eccleſiis fecerint exulare.

§. II.

De Subdiaconatu.

VI. DIco. Subdiaconatus Ordini obligatio continendi jure etiam antiquiſſimo annexa eſt. Probatur ex Concil. Aurelianenſi III. & S. Epiphanio ſupra relatis: ex S. Leone laudatâ, *Ep. 84. ad Anaſtaſium*, *cap. 4.* ubi ait: *Ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur; ut & qui habent, ſint tanquam non habentes, & qui non habent, ſint tanquam ſingulares.* Ex S. Gregorio, *l. 3. Epiſt. 34.* dicente: *De cætero fraternitas tua ſit omnino ſollicita, ut quos ad hoc jam officium* (Subdiaconatus) *contigerit promoveri, hoc quàm maximè diligenter inſpiciat; ne ſi uxores habent, miſcendi ſe cum eis licentiâ potiantur; ſed ad ſimilitudinem Sedis Apoſtolicæ eos cuncta obſervare ſuâ nihilominus diſtinctione conſtituat.* Videri etiam poteſt, l. 1. Epiſt. 42. Hoc idem Zacharias Papa, Ep. 7. ad Pippinum. c. 8. *Qui Clerici* (inquit) *uxores ſortiri debeant, in 47.* (num. 25.) *capite Canonum ſanctorum Apoſtolorum decretum eſt:* innuptis autem, qui ad Clerum provecti ſunt, præcipimus, ut ſi voluerint, uxores accipiant, ſed Lectores, Cantoreſque tantummodo. *Quibus verbis cùm ſolis Lectoribus, & Cantoribus uxores ducendi facultas conceditur; non ſolum Presbyteris, & Diaconis, ſed etiam Subdiaconis matrimonium interdicitur.*

VII. Pro hactenus dictis accedunt etiam rationes. Prima eſt. Præcipua illa Sacerdotalis functio, quæ in ſacrificando conſiſtit, magnam requirit animi puritatem, ut teſtantur S. Chryſoſt. *l. 6. de Sacerdotio*, & S. Hieronymus, *l. 1. contra Jovinianum*. Nam ſi Sacerdos veteris Teſtamenti ſacrificium tempore vicis ſuæ oblaturus, ab uxore, & domo ſuâ ſecedebat, *Lucæ 1. v. 8.* Et ſi panes propoſitionis edere non poterant, niſi mundi à mulieribus, *1. Reg. 21. v. 4. & 5.* quantò major exigenda eſt mundities ab iis, quorum munus eſt ſacrificare verum agnum immaculatum, vel ſacrificanti aſſiſtere, & edere panem illum, qui de Cœlo deſcendit ipſam videlicet carnem Filii Dei: cujus vetera illa ſacrificia, & propoſitionis panes, figuræ tantùm, & umbræ fuerunt, cum ea re, quam præfigurabant, nequaquam conferendę?

At inquies. Satis eſſe, ſi ab uxoribus abſtineant tantiſper, dum ſacrificandi vices præterierint, ſicut faciebant Levitici Sacerdotes. Hoc enim & Orientales ſacerdotes modò obſervant.

VIII. Sed contra (& eſt altera ratio) Eccleſiæ Sacerdotes ad hoc ordinantur, ut totos ſe, velut Nazaræos quoſdam, totumque vitæ ſuæ tempus intelligant conſecratum eſſe Domino; totumque illud impendant pro eo, non partem ſolum, orando, ac rebus divinis vacando; totamque ſollicitudinem in eis ponendo, & non certa temporum intervalla in rebus temporalibus impendendo: hoc autem implere non poſſent conjugio implicati. Nam, teſte Paulo 1. Cor. 7. v. 33. *Qui ſinè uxore eſt ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo: Qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt.* Leviticis autem neceſſariò tempus aliquod utendi conjugio concedebatur, ob generis propagationem; eo quòd in una illa Tribu,

& in

& in una ſtirpe Aaronica Sacerdotium illud vetus contineretur. Quod in novæ legis Sacerdotio non valet: hoc enim non carnali ex una ſtirpe propagatione, ſed ſpirituali ordinatione ex omni gente confertur. Hanc rationem ſuggerunt Syricius Papa, *Ep. ad Himerium*, & Innocentius I. *Ep. ad Exuperium*, & Hieronymus, *in Ep. ad Titum*, *c.* 1.

IX. Sed quid dicendum de Græcis Sacerdotibus, apud quos viget adhuc uxorum ante ordinationem ſumtarum uſus: num hi contra Canones faciunt?

Reſpondeo, non eſſe dubium, quin etiam apud illos continentiæ canon aliquando extiterit. Id enim apertè teſtatur Epiphanius ſupra relatus, *Hæreſi* 59. quæ eſt Catharorum, ubi dicit: Liberos gignentem unius uxoris virum Eccleſiam non ſuſcipere; ſed eum, qui ſe ab una continuit, aut in viduitate vixit. Diaconum, Epiſcopum, Presbyterum, & Hyppodiaconum, maximè ubi ſinceri ſunt Canones Eccleſiaſtici. Et addit: *At dices mihi: omnino in quibuſdam locis adhuc liberos gignere & Presbyteros, & Diaconos, & Hippodiaconos. At hoc non eſt juxta Canonem, ſed juxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem, quum non inveniretur, qui miniſtraret.* Orientis etiam, & Ægypti Eccleſias, aut virgines Clericos accipere, aut continentes; aut ſi uxores habuerint, ab opere maritali abſtinentes audivimus ex Hieronymo, *lib. contra Vigilantium*. Quam continentiæ conſuetudinem etiam Socrates, *lib.* 5. *Hiſt. c.* 21. & Nicephorus, *lib.* 14. *c.* 51. declarant, apud Græcos, Egyptioſque fuiſſe; & ante omnes Origenes, *Homil.* 23. *in Num.* Et Euſebius, *lib.* 1. *Demonſt. Evang. c.* 9. ambo Græci, quos ſupra retulimus.

X. Canonem autem, ad quem reſpicit Epiphanius, fuit, vel 27. ex Apoſtolicis; vel Canon tertius Nicæni Concilii interdicens Epiſcopo, Preſbytero, Diacono, ſub quo etiam Hyppodiaconus continetur, ne domi mulierem ullam habeant præter matrem, ſororem, amitam. — Hos tamen poſteriores Græci penitùs repudiantes non permiſerunt, continentiæ legem exigi ab iis, qui uxorati ad ſacros Ordines accederent; idque non ſinè ſpecie faciendi ſchiſma adversùs Eccleſiam Romanam. Quod apertè declarant verba *Canonis* 13. Synodi in Trullo habitæ, ubi etiam pro ſe allegant Concilium Carthaginenſe V. *Can.* 3. ſed perperam, cum contra illos ſit. Canone tamen 12. & 48. ejuſdem Trullanæ Synodi continentiæ legi obſtrictos volunt eſſe Epiſcopos; quoad iſtos enim ſentiunt nullo unquam tempore uſum uxorum fuiſſe toleratum: cum tamen veteres ſupracitati Canones, & auctores Græci æqualiter continentiæ legi ſubjiciant Presbyteros, Diaconos, & Hyppodiaconos, ac Epiſcopos.

Quod quamvis Romani Pontifices agnoſcant, ſtudio tamen pacis eam libertatem Græcis permiſerunt; ut conjugibus ante ordinationem ductis copulari poſſent, quemadmodum ex reſcripto Innocentii III. Extra, de Clericis conjugatis, Cap. *Cum olim*.

§. III.

Referuntur Argumenta Contraria.

MUlta ſunt, quæ contra legem continentiæ pro majoribus Ordinibus initiatis latam objiciunt tum Proteſtantes, tum Græci: tàm ex Scripturis, tàm ex Canonibus, & Patribus depromta, quàm ex ratione, quæ à nobis ſupra citatis locis ſoluta ſunt. Aliqua tamen dicam.

XI. Primò ergo opponitur ex Scriptura Paulus, qui 1. *ad Timoth.* 3. *v.* 2. & *ad Titum* 1. *v.* 6. vult Epiſcopum, Presbyterum, Diaconum eſſe *Unius uxoris* virum: quod non præciperet, ſicut vel omnino uxore carere, vel ab ea abſtinere vellet.

Secun-

Digitized by Google

Secundò. Idem Paulus 1. *ad Timoth.* 4. *v.* 3. prædicit, in noviſſimis diebus venturos quoſdam prohibentes nubere; idque annumerat doctrinis Dæmoniorum.

Tertiò. Idem, *Hebr.* 13. *v.* 4. dicit: *Honorabile connubium in omnibus, & torus immaculatus.* Si in omnibus; ergo etiam in ſacris miniſtris.

Quartò. 1. *Cor.* 7. *v* 28. idem ait: *Si acceperis uxorem non peccaſti.*

Quintò. 1. Cor. 9. v. 5. *Nunquid* ait: *non habemus poteſtatem mulierem ſororem*, vel ut in Græco, *uxorem circumducendi, ſicut cæteri Apoſtoli, & fratres Domini & Cephas?* Hinc Clemens Alexandrinus, *l.* 3. *Strom.* etiam Paulum aſſerit uxorem habuiſſe, motus illo, Philip. 4. v. 3. *Rogo & te germane compar*, quod ex Græco verti poteſt, *germana conjux.*

Tandem, quia conjugium eſt de jure divino, juxta illud, Gen. 1. *Creſcite & multiplicamini.*

XII. Reſpondetur ad hæc. Ad primum dico, quòd ſi Pauli verba ſic ſumantur, ut omnis Epiſcopus, Preſbyter, & Diaconus jubeatur unam uxorem habere; ergo nec Paulus, nec alii Apoſtoli, qui vel uxores non habuerunt, vel eas propter Chriſtum reliquerunt; imò nec Chriſtus ipſe virgo Virginis filius digni fuerunt Epiſcopatu, & Sacerdotio. — Vult ergo Paulus, Epiſcopum &c. eſſe unius uxoris virum, ideſt, qui non plures uxores habuerit, ſive ſimul, ſive ſucceſſivè; & non ſit digamus, ſed vel unicam, vel nullam: ſic tamen, ut ab unica, ſi eam adhuc habeat, ſe contineat; unde addit: *Sobrium continentem.* Sic enim 1. *ad Timoth.* 5. *v* 9. de viduis ſtatuit: *Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor.* Quæ ſcilicet, non plures habuerit maritos, quàm unum. Sic Pauli verba intellexerunt Tertullianus, *l.* 1. *ad Uxorem.* Epiphanius, *Hæreſ.* 50. Ambroſius, *lib.* 1. *de Offic. c. ult.* Hieronymus, *ad Titum* 1. Et *in Epiſt. ad Oceanum.* Auguſt. *l. de Bono conjugali, c.* 18. Chryſoſtomus, *Hom.* 2. *in Epiſt. ad Titum.* Idem Romani Pont. Siricius, Innocentius I. S. Leo, & quotquot tàm Latini, quàm Græci præfatum Pauli dictum interpretati ſunt.

XIII. Ad ſecundum dico: Paulum illo dicto *Prohibentes nubere* prædamnare eos, qui nuptias, tanquam per ſe malas, erant prohibituri; quales futuri erant Encratitæ, Marcionitæ, & Manichæi: non verò Eccleſiam, quæ nemini abſolutè prohibet nubere, ſed vult neminem ad ſacros Ordines aſſumi, qui continentiæ legem voluntariè non amplectatur. Sic ſecundæ nuptiæ licitæ ſunt, nec per ſe prohibentur; & tamen Paulus, qui ſecundas nuptias contraxerunt, indignos Epiſcopatu cenſet. De hoc Apoſtoli loco videndi ſunt Hieronymus, *l.* 1. *contra Jovinian.* Auguſt. *l.* 30. *contra Fauſt. c.* 5. *&* 6. Chryſoſtomus, *in Comm. hujus loci*, & alii.

XIV. Ad tertium dico: Apoſtolum ibi velle, quòd conjugium in omnibus legitimè conjunctis ſit honorabile, & immaculatum, ſi illud non dehoneſtent ſtupris, & adulteriis. Unde ſubdit: *Fornicatores enim, & adulteros judicabit Deus.*

XV. Ad quartum: Loqui ibi Paulum de eo, qui non eſt alligatus voto. Nam de iis, qui, vel quæ vovendo continentiam ſponte ſuſceperunt dicit 1. *ad Timoth.* 5. *v.* 11. tales. *Si nubere volunt, damnationem habent, quia primam fidem irritam fecerunt.*

XVI. Ad quintum, nego, mulierem ibi ſumi pro uxore, ſed pro piis fœminis; quæ, ut mos Hebræorum ferebat, ſequebantur Apoſtolos, eiſque miniſtrabant, ſicut & Dominum ſecutæ leguntur, *Luca* 8. Ita Tertullianus, *l. de Monogamia, c.* 8. Hieronymus, *l.* 1. *adv. Jovin.* & Auguſt. *l. de Oper. Monach. c.* 4. *&* 5. Dicuntur autem *Mulieres ſorores*; ſicut in Actis ſæpè dicitur *Viri fratres*, quia caritate ſorores, & fratres. Clemens autem Alexandrinus, quamvis uxores intelli-

telligat, addit tamen, Apoſtolos eas habuiſſe ut ſorores, non ut uxores; quod nobis ſufficit. Paulum autem longe probabilius eſt, nunquam habuiſſe uxorem: certè enim ipſe, 1. *Cor.* 7. inter non habentes uxorem ſe numerat, cum ait: *Volo enim vos omnes eſſe ſicut me ipſum .... Dico autem non nuptis & viduis, bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego.* Quare rejicienda eſt eorum ſententia, qui locum ex *Philip.* 4. de uxore Pauli accipiunt.

XVII. Ad ſextum, & ultimum, dico primò. Illis verbis Gen. non præcipi matrimonium, ſed ſolùm ejus inſtitutionem exprimi. Nam verba diriguntur non tantùm ad homines, ſed ad bruta, quæ præcepti incapacia ſunt. — Dico ſecundò. Quòd ſi verba illa ſumantur pro præcepto, hoc debet intelligi impoſitum generi humano, non ſingulis illius generis. Ita *Catechiſmus Rom. de Matrim. num.* 12. his verbis: *Quod vero à Domino dictum eſt*. Creſcite, & multiplicamini, *ideo ſpectat, ut cuius rei cauſa inſtitutum erat Matrimonium, declaret; non ut ſingulis hominibus neceſſitatem imponat. Nunc enim auctò jam humano genere, non ſolùm ulla lex uxorem ducere aliqua non cogit; ſed potiùs virginitas ſummoperè commendatur, & unicuique in ſacris Litteris ſuadetur; ut quæ matrimonii ſtatu præſtantior ſit, majoremque in ſe perfectionem, & ſanctitatem contineat. Dominus enim Salvator noſter ita docuit:* Qui poteſt capere, capiat. *Et Apoſtolus ait:* De Virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſecutus à Domino, ut ſim fidelis &c. Et 1. *Cor.* 7. *v.* 38. concludit; *Igitur & qui matrimonio jungit Virginem ſuam, benè facit, & qui non jungit, meliùs facit.*

XVIII. Secundò opponunt Canones. Primò: *Canonem* 6. Apoſtolorum, qui ſic habet: *Epiſcopus, aut Presbyter uxorem propriam nequaquam ſub obtentu religionis abjiciat; ſi verò rejecerit, excommunicetur, & ſi perſeveraverit dejiciatur*, ergo ſaltem uxorem priùs ductam poſſunt, imò debent Epiſcopi, & Presbyteri retinere.

Secundò: Concilium Gangrenſe inter quorumdam hæreticorum errores numerat, quòd Presbyteros, qui Matrimonia contraxerunt, ſperni debere dicant, nec ſacramenta, quæ ab iis conficiantur, attingi. *Can.* 4.

Tertiò: *Canonem* 10. Concilii Ancyrani, quo dicitur: *Diaconi, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, dicentes, velle ſe habere uxores, nec poſſe ſe continere, ſi poſtea ad nuptias venerint, maneant in miniſterio*; ergo ſaltem Diaconis, præmiſsâ hac proteſtatione, ordinatis ſalvo miniſterio matrimonium inire licebit.

Quarto: Conc. Carthagin. V. cui S. Auguſt. interfuit, *Can.* 3. ſtatuit, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, ſe abſtineant ab uxoribus in propriis terminis, idèſt, *in ordine vicis ſuæ*, ut Patres VI. Synodi, *Can.* 13. interpretantur.

Quintò: ejuſdem ſextæ Synodi Patres, dicto: *Can.* 13. ſtatuunt primùm, ut Hyppodiaconi, Diaconi, & Presbyteri a prioribus ſuis uxoribus non ſeparentur; ita tamen, ut vicis ſuæ tempore eas non contingant, juxta Canonem Carthaginenſem: deinde, ut ſi qui audeant ordinatos privare conſuetudine uxorum priùs ductarum, aut ipſi ordinati pietatis prætextu uxores ſuas ejiciant, excommunicentur.

XIX. Reſpondeo ad primum: Canonem illum Apoſtolicum in ſenſu, quo objicitur, nec ipſis Græcis favere; qui Presbyteris quidem, & Diaconis uxorum uſum concedunt, illum tamen in ſua Synodo Trullanâ Epiſcopis negant. Senſus ergo præfati Canonis eſt: ne Epiſcopus, aut Presbyter à cura ſua abjiciat uxorem, quam reliquit, quoad torum. Unde ex eo nil aliud habetur, quàm quòd teneatur Epiſcopus, idem dic de Presbytero,

tero, uxorem ſuam alere, eique in omnibus providere ; & ita illum interpretatur Synodus Trullana, *Can.* 48. quo ait : uxorem illius, qui ad Epiſcopatum promotus eſt, Monaſterium ingredi debere, & Epiſcopi providentiâ ali.

XX. Ad ſecundum reſpondeo : Canonem Gangrenſis Concilii damnare Euſtatianos, qui nuptias, ut naturâ malas vituperabant; adeo ut dicerent, fœminam cum viro dormientem, etſi fidelem, & religioſam in regnum Dei intrare non poſſe, ut patet ex *Can.* 1. Presbyteros, qui aliquando conjugati fuiſſent, vitabant, ut immundos; nec ſacrificiis eorum intereſſe, nec de eorum manibus Euchariſtiam ſumere volebant, ut habetur, *Can.* 1. & 4. Et ex Nicephoro, *l.* 9. *cap.* 45. Addo: *Canone illo* 4. non dici, qui uxorem habet, aut eâ utitur; ſed *qui uxorem habuit* : quo ſatis indicatur, Concilium illud noluiſſe favere Presbyteris uxores habentibus, & eis utentibus, ut volunt Græci.

XXI. Ad tertium : dico Canonem illum Ancyranum monſtrare, quid apud Græcos aliquando permiſſum ſit, idque in Diaconis dumtaxat : ex quo intelligitur, id, nempe uxorem ducere, Presbyteris nunquam fuiſſe conceſſum. Apud Latinos tamen nihil tale conſtitutum umquam legitur. Imò nec apud Græcos ipſos, præter hunc, alius ſimilis Canon reperitur, quo Diaconis libertas iſta proteſtandi in ſua ordinatione concedatur. Quare temporariam tantum, & particularem fuiſſe illius Synodi permiſſionem credere par eſt : eo vel maximè, quòd nemo eam admiſiſſe ex Epiſcopis etiam Græcis legitur. Non deſunt tamen, qui non de ducenda uxore, ſed de utendo eâ, quæ ante ordinationem ducta eſſet, interpretantur.

XXII. Ad quartum, reſpondeo, Canonem illum Carthaginenſem malè ex Latino in Græcum verſum fuiſſe, & pejus à Pſeudoſexta Synodo interpretatum. Nam Latinè non habetur: *In propriis terminis*, ſed : *Secundum priorum ſtatum*, vel : *Secundum propria ſtatuta*, ideſt, ſecundum Canones priores in Eccleſia Carthaginenſi editos. Rexpexerunt enim illius Concilii Patres ad Canonem ſecundum Concilii Carthagin. II. qui ſimpliciter prohibet, ordinatis uſum uxorum; idque juxta doctrinam Apoſtolorum, & antiquam obſervationem, ut ſupra vidimus.

XXIII. Ad quintum negatur ſuppoſitum. Nam Sexta Synodus (uti & Quinta) nullos edidit Canones, ut teſtatur Synodus Septima, *Act.* 4. & 5. Canon ergo ille 13. eſt Synodi Trullanæ Quiniſextæ dictæ. Poſt annos enim 27. à Synodo Sextâ, quidam Epiſcopi Orientales ſchiſmatici ſub Juſtiniano II. in Palatium Imperatoris, quod *Trullum* vocabatur, convenerunt, inibique *Canones* 102. ſub nomine Sextæ Synodi ediderunt : in quibus quædam ſpiritu ſchiſmatico, atque ex odio Romanæ Eccleſiæ (ut eſt *Canon.* 13. in quo apertè & nominatim mos Eccleſiæ Romanæ reprobatur) conſtituta leguntur. Reprobavit autem eam Synodum, tanquam erroneam, Sergius tunc temporis ſedem Petri tenens, ut refert Beda *in lib. de Sex ætatibus*. At Synodus hæc quamvis juvet cauſam Græcorum, Lutheranorum tamen, & Calviniſtarum cauſæ non favet. Nam permittit quidem Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis uſum uxoris, quam acceperunt ante ordinationem; at illis prohibet ſub pœna depoſitionis, ne poſt ordinationem uxorem ducant, ut *Can.* 6. Secundò : Epiſcopis non ſolùm negat novas inire poſſe nuptias, ſed nec uſum prioris conjugis permittit, quam in Monaſterio recludi jubet. ut pat. *Can* 48. Sectarii verò ſuis Presbyteris, ac Epiſcopis utrumque indulgent.

XXIV. Tertiò opponunt Socratem, *lib.* 1. *Hiſt. cap.* 11. ubi narrat : *Quòd cùm viſum eſſet Patribus Nicænis novam legem in Eccleſiam inducere ; ut quicumque in ſacrum Ordinem adlecti*

eſſent,

Digitized by Google

eſent , ideſt Epiſcopi , Presbyteri , &c Diaconi , ab uxorum , quas , cùm laici eſſent, matrimonii jure ſociaverant , concubitu abſtinerent ..... ſurgenc in medio Epiſcoporum conſeſſu Paphnutius (Epiſcopuc Ægyptiuc , cui perſecutionic tempore oculus fuerat effoſſus , vir ſanctitate , & miraculic clarus) vehementer vociferatus eſt , non eſſe imponendum Clericis , & Sacerdotibus grave hoc jugum ..... Satic eſſe , ut qui in Clerum fuiſſent adſcripti , juxta veterem Eccleſia traditionem , jam non ampliuc uxorec ducerent ; non tamen quemquam ſejungendum eſſe ab ea , quam antebac , tunc cùm eſſet laicus legitimè duxiſſet .... Caterum univerſuc Sacerdotum catus Paphnutii ſermonibuc aſſenſuc eſt ..... Singulorum arbitrio permiſerunt , ut ab uxorum conſuetudine abſtinerent, ſi vellent . Idem narrat Sozomenus , *lib.* 1. *Hiſt. cap.* 23. Suidas *in Paphnutio* , & Nicephorus , *lib.* 8. *cap.* 19.

XXV. Reſpondeo : Hiſtoriam hanc , cui adverſarii maximè fidunt , merum Socratis inuentum eſſe , ex quo Sozomenus , & alii poſteriores eam exſcripſerunt . Si enim vera eſſet , cur nemo Scriptorum ante Socratem centum & amplius annis Nicæno poſteriorem ejus meminit ? Imo cur Epiphanius illis temporibus proximior, loco ſupra relato , dicit Presbyteros , Diaconos , Hyppodiaconos , qui in quibuſdam locis liberos ſuſcipiunt, non ex Canonis auctoritate , ſed ex hominum ignavia id facere ? Cur S. Hieronymus , ut ſupra , dicit , Orientis , & Ægypti Eccleſias , aut virgines eligere , aut continentes ; aut ſi uxores habuerint , maritos eſſe deſiſtere ? An iſtis Patribus , & Eccleſiis ignotum erat Nicæni decretum ; aut contra Canones judicabant fieri , quod ex Concilii Nicæni indulgentia fieri poterat ? Mirum ſanè , quòd nec Jovinianus , nec Vigilantius hoc factum, quod cauſam ſuam maximè adjuvaſſet , Hieronymo pro continentia Clericorum adversùs eos pugnanti , nunquam objecerint . Concludo igitur , narrationem illam non hiſtoriam eſſe , ſed mendacium ; cùm talis indulgentia inter decreta Nicæna non reperiatur : ſed ulteriùs apertè pugnet cum *Canone* 3. ejuſdem Concilii , quo admiſſis in Clerum non aliarum mulierum conſuetudinem permittit, quàm matris , ſororis , amitæ : feciſſet autem mentionem uxoris , & mulierum , quæ illi inſervirent , ſi uxorem eis retinere conceſſiſſet : Non eſt tamen omittendum , hyſtoriam hanc , ut à Socrate refertur , nec ſavere Græcis , nec Sectariis . Non Græcis : quia Paphnutius , & cum eo Nicænum , conceſſit uſum conjugum antea ductarum non ſolùm Presbyteris &c. ſed etiam Epiſcopis ; Græci in ſua Trullana Synodo , *Can.* 48. hanc indulgentiam , ut vidimus , Epiſcopis negant ; dum ſtatuunt , marito facto Epiſcopo , uxorem ejus eſſe in Monaſterio recludendam . Non Sectariis : Nam ſecundùm hanc hiſtoriam Synodus vetuit , ne poſt ordinationem Clerici uxorem ducerent , & hoc ſecundùm veterem traditionem . Quare ergo apud Lutheranos , & Calviniſtas Clerici , qui ad eos deficiunt , uxorem ducere permittuntur , contra Nicæni decretum Concilii , quod ſe revereri ut OEcumenicum profitentur ?

XXVI. Quartò opponunt Epiſtolam S. Ulderici Auguſtani ad Nicolaum Papam , quâ refertur : quòd cum S. Gregorius decretum tuliſſet de Clericorum , præſertim Subdiaconorum , continentia , plura infantium capita ſuffocata inventa fuerunt ; quorum necem ex fornicationibus , & adulteriis Clericorum ortam fuiſſe plerique ſuſpicati fuerunt ; unde S. Gregorium talis legis pœnituit .

Quod confirmant . Quia lex cælibatus , etſi olim utilis , modò tamen Ordini Sacerdotali , & toti Eccleſiæ pernicioſa facta eſt ; cùm multi non ſine magno Ordinis dedecore , & populi fidelis ſcandalo , impudicè viventes , eam prævaricentur , & pauci il-

libatam ſervent: ideoque omnino tollenda.

XXVII Reſpondeo: Præfatam hiſtoriam, ac Epiſtolam penitus commentitiam eſſe, ut fusè oſtendimus in Colloquiis. Primò. Quia Udalricus ille, qui ſe nominat Epiſcopum, nec potuit ſcribere Epiſtolam illam ad Nicolaum I. Hic enim obiit, *anno* 867. Uldaricus autem Epiſcopus inauguratus eſt, *an.* 924. ut ex Chronico Eccleſiæ, cui præfuit. Nec ſcribere potuit ad Nicolaum II. Is enim creatus fuit Pontifex, *anno* 1059. Uldericus autem jam ab *anno* 974. objerat. Deinde hujus infanticidii altum apud auctores ſilentium eſt, vel apud ipſos Græcos; qui procul dubio illud contra continentiam Clericorum Latinis exprobraſſent. Secundò. Falſum eſt S. Gregorium decreti, à ſe de Subdiaconorum continentiam lati, pœnituiſſe: moderatus quidem fuit Pelagii Prædeceſſoris decretum; permittendo, ut Subdiaconi Siciliæ jam ordinati, conjugibus antea ductis uterentur; ſed ſtatuit, ut impoſterum nullus ordinaretur Subdiaconus, niſi ante perpetuam continentiam Epiſcopo conſecratori ſervare promiſiſſet: eos verò Diaconos, qui matrimonio juncti erant, noluit ad ſuperiorem Ordinem aſcendere, donec à ſuis viciſſim uxoribus divellerentur. Quod certè non eſt legis de continentia latæ pœnitere, ſed potiùs toto conatu eam promovere. Videri poteſt, *l.* 1. *Epiſt.* 42. *ad Petrum*, *l.* 7. *Epiſt.* 109. & *l.* 11. *Ep.* 40.

XXVIII. Ad Confirm. nego aſſumtum. Plerique enim etiam nunc, ſive in Monaſterio, ſive extra continentiæ ac cælibatus legem exactiſſimè ſervant. Quòd ſi aliqui eam violare inveniuntur, hi ſeverè puniendi, & in ordinem redigendi ſunt, non tollenda lex. Sicut nec quia frequenter adulteria contingunt, lex adulteria vetans eſt abroganda.

DUBIUM III.

Quo Jure Sacris Ordinibus annexa ſit Continentia: & an ſit in ea Diſpenſabile.

§. I.

Reſolvitur Prima Pars.

I. Obſervo cum Eſtio, *in 4. diſt.* 37. §. 5. quòd ſunt quædam ad mores, actioneſque hominum pertinentia, quæ principium quidem habent ex lege naturæ dictante, ea eſſe vel honeſta, vel inhoneſta; ita ut horum decentiam, vel indecentiam oſtendat quidem: ſed nonniſi lege poſitivâ accedente, & quaſi determinante, & complente, illicita fiant. Sic matrimonia inter affinitate conjunctos indecentia eſſe lex naturæ oſtendit; hoc enim in Chananeis notatur, *Levit.* 18. & 20. Sed quia certo caſu, & gradu licite fieri poteſt, acceſſit determinatio legis poſitivæ divinæ per Moyſen, deinde Eccleſiaſticæ ſacrorum Canonum, quà lex naturalis perficeretur. His poſitis

II. Dico. Continentia ſacri altaris miniſtrorum, inchoativè quidem eſt à lege naturæ; ſed ultimatè, & completivè à jure poſitivo Eccleſiaſtico. Prima pars probatur. Nam lex naturæ dictat, abſtinendum eſſe ab illis rebus, atque actionibus, quæ proprium ſtatum dedecent, ac dehoneſtant: atqui conjugii vinculum, & conjugalis amplexus dedecent, & dehoneſtant ſtatum, & officium Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, ipſoſque ſacros Ordines: impediunt enim non ſolum corporis puritatem, ſed etiam animi, ne totus Deo adhæreat, ſed diviſus ſit, ut *Dub. præced.* oſtenſum eſt; ergo &c.

III. Secundam partem oſtendunt Canones, ac leges hac in re ab Eccleſia ſtatutæ; quas ab Apoſtolis ſaltem pro Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis

ortum

Digitized by Google

ortum habuiſſe colligitur ex Paulo, qui *Epiſt. ad Titum* 1. dicit: Epiſcopum *Sobrium, & continentem* eſſe oportere. Ubi, ut advertit Hieronymus in dictam Epiſt. cum vox illa *Sobrium* ambigua ſit, & ſignificet *Caſtum*; caſtitas autem, & ſobrietas etiam in conjugio eſſe poſſit: ideo Apoſtolus addidit *Continentem*, ideſt, ab omni amplexu, etiam uxorio. Verbum autem *Oportet* denotat non conſilium tantùm, ſed præceptum, ſicut iſtud 1. ad Timoth. 3. *Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum*. Huc ſpectat, quod Timotheum, *Ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. admonet, ut *Exemplum ſit fidelium in caſtitate*. Exemplum autem non eſſet, ſi unâ contentus uxore, aliam non cognoſceret; cùm hoc ab infimo quoque fidelium requiratur: exigebat ergo ab eo caſtitatem, quâ omnimodè contineret; & quâ aliis etiam ſic continentibus, ac Deo dicatis virginibus exemplo eſſe poſſet. Eodem ſpectat, quod *c.* 5. *v.* 22. ad eundem Timotheum dicit: *Te ipſum caſtum cuſtodi*. Cum enim eum Epiſcopum ordinaſſet, & adhuc juvenis eſſet, ad caſtitatem fuerat ab Apoſtolo exhortandus. Ubi nota: Paulum non remittere ad matrimonium Timotheum, ut ad remedium incontinentiæ; ſed eam aliis remediis frænabat Timotheus, & maximè aquæ potu: quâ cum ſtomachum debilitaret, erat enim complexione gracilis, ſubjicit: *Noli adhuc aquam bibere &c.*

IV. Hæc igitur ſatis probant, nec Apoſtolorum tempore Epiſcopo licuiſſe uxorem ducere: quod & de Diaconis, 1. *ad Timoth.* 3. *v.* 8. dicit: *Diaconos ſimiliter pudicos*, ideſt, *continentes*, ut ait Hieronymus ibi. Quæ verba præceptum continent, ſicut, & iſta v. 12. *Diaconi ſint unius uxoris viri*. Porro ſi Diaconi tenebantur Apoſtolico præcepto continentiam ſervare, à fortiori Presbyteri: eo vel maximè, quòd Paulus citatis locis nomine Epiſcopi comprehendit etiam Presbyterum. Meritò igitur Concil. Carthagin. II. *Can.* 2. dicit: *Epiſcopos, Preſbyteros, & Diaconos placuit continentes eſſe in omnibus; ut quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus*. In qua cuſtodienda ſequentium ſeculorum Concilia ſuis Canonibus ſupra relatis perpetuò laborarunt: & poſtremò Tridentinum, Seſſ. 24. Can. 9. *Si quis* (inquit) *dixerit, Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum, eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſticâ, vel voto &c. anathema ſit*. Quibus Concilium reddens cauſam, cur Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti, nec licitè, nec validè matrimonium contrahere poſſunt, meminit ſolius legis Eccleſiaſticæ.

V. Quæres tamen: an Clerici ſacris ordinibus initiati obligentur ad continentiam vi ſolius legis Eccleſiaſticæ, an etiam vi voti — Volunt aliqui, obligari etiam vi voti, quatenus ſuſcipiens ſacrum Ordinem promittit ſervare continentiam; ita probabiliter. Et conſentire viſus eſt S. Th. *in Supplem.* 3. *p. q.* 53. *a.* 3.

Verius tamen cenſeo, Clericum ſacris Ordinibus initiatum teneri ſervare continentiam vi ſolius legis Eccleſiaſticæ. Colligo ex Tridentino citato: ubi diſtinguens inter obligationem ad caſtitatem Clerici, & Monachi ſolemniter profeſſi, reſpectu illius ponit tantùm legem Eccleſiaſticam, reſpectu huius ponit votum dicens: *Non obſtante lege Eccleſiaſticâ, vel voto*. Si autem etiam Clericus obligaretur voto, debuiſſet potius dicere: *non obſtante lege Eccleſiaſtico, & voto*.

Colligo idem ex Pontificali Romano, in quo Epiſcopus promovendos ad Subdiaconatum ſic alloquitur: *Hactenus liberi eſtis, licetque vobis pro arbitrio ad ſecularia vota tranſire. Quod ſi hunc Ordinem ſuſceperitis, amplius non licebit à propoſito reſilire; ſed Deo, cui ſervire regnare eſt, perpetuò famulari, & caſtitatem illo adjuvante, ſervare oportebit, atque in Eccleſiæ mi-*

Digitized by Google

niſterio ſemper eſſe mancipatos. Proinde dum tempus eſt, cogitate; & ſi in ſancto propoſito perſeverare placet, in nomine Domini huc accedite. Quibus Epiſcopus intimat quidem eis obligationem, & legem continendi, & incapacitatem, vi illius, nuptias ineundi; nullum tamen ab eis exigit votum. Nec ſanctum illud propoſitum continendi, quod Epiſcopus in eis ſupponit, magis eſt votum, quàm propoſitum non peccandi de cætero, quod Sacerdos ſupponit eſſe in pœnitente, dum eum abſolvit. Dum tamen volens, ac lubens ſacrum Ordinem ſuſcipit cum obligatione continendi in reverentiam Religionis, & Ordinis; re ipſa tàm obligatur, quàm ſi expreſsè, & formaliter continentiam voviſſet. Unde dici poteſt, quòd habeat votum virtuale, & interpretativum; ut fornicando duplex peccatum committat, unum contra caſtitatem, alterum contra religionem. Et hæc videtur fuiſſe mens S. Th. loco ſuperiùs allato, ubi dixit: quòd Ordo *Apud Græcos impedit matrimonium ſolùm ex vi ordinis: ſed apud Latinos impedit ex vi ordinis, & ulterius ex voto continentiæ, quod eſt Ordinibus ſacris annexum: quod etiamſi quis verbotenus non emittat, ex hoc ipſo tamen, quod ordinem ſuſcipit ſecundùm ritum occidentalis Eccleſiæ, intelligitur emiſiſſe.*

VI. Quæres iterum: An ſacris Ordinibus initiatus in infantia, teneatur poſtea ad ſervandam caſtitatem?

Reſpondeo: poſſe pro arbitrio, cùm ad annos diſcretionis pervenerit, eligere ſtatum Eccleſiaſticum, vel ſecularem, & uxorem ducere, ſi velit: niſi tamen ſufficienter inſtructus Ordinis ſuſcepti actum aliquem liberè exerceat, aut ordinationem ſuam aliquo alio modo approbet, ut ſuprà tetigimus. Ratio eſt. Quia Eccleſia nec vult, nec velle poteſt aliquem ad caſtitatem ſervandam abſque omni ſuo conſenſu obligare: hanc enim obligationem Chriſtus unicuique liberam eſſe voluit, *Matth. 19. v. 11.* dum ait: *Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. Qui poteſt capere capiat.*

VII. Quæres tertiò: An promotus ad ſacros Ordines cum ignorantia obligationis continendi ordini annexæ, teneatur continere?

Reſpondeo: talem, vel vincibiliter, vel invincibiliter ignoraſſe obligationem illam. Si primum: tenetur ſervare continentiam. Nam ignorantia vincibilis æquipollet ſcientiæ; & qui ſic ignoravit, cenſetur voluiſſe ignorare, & tacitè in obligationtm ordini annexam conſenſiſſe — Si verò ſecundum: non tenebitur. Præſertim ſi ita diſpoſitus ſit, ut ſi talem obligationem præſciviſſet, Ordinem illum non ſuſcepiſſet: unde nullo modo cenſetur in talem obligationem conſenſiſſe. Tales fuerunt tempore S. Gregorii Subdiaconi quidam in Sicilia: nunquam audierant, Subdiaconis prohibitum eſſe uti matrimonio ante Subdiaconatum contracta: & antequam ordinarentur, viderant eo uti illos omnes, qui ordinati fuerant, ſcientibus Prælatis, & ut licitum permittentibus: unde inculpabiliter ſibi perſuaſerant, obligationem continendi Subdiaconatui annexam non eſſe. Cumque Lata eſſet lex, ut ad continentiam ſervandam cogerentur, id durum viſum eſt S. Gregorio, qui propterea, *l. 1. Ep. 42.* ita ſcribit: *Ante triennium Subdiaconi omnium Eccleſiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ Eccleſiæ nullatenus ſuis uxoribus miſcerentur. Quod mihi durum, atque incompetens videtur; ut qui uſum ejuſmodi continentiæ non invenit, neque caſtitatem ante promiſit, compellatur à ſua uxore ſeparari.*

§. II.

Reſolvitur Secunda Pars.

VIII. IN duplici ſenſu agitari poteſt quæſitum. Primò: an Eccleſia poſſit debitum continendi ab Ordi-

Ordinibus ſacris in totum auferre, ac ſeparare? Secundò: an poſſit in aliquo caſu ex rationabili cauſa cum aliquo diſpenſare, ſeu ut matrimonio antea contracto utatur, ſive ut matrimonium de novo contrahat?

Quoad primum, verius cenſeo non poſſe, ſeu non licere. Legem enim continentiæ ſinè injuriâ ſacrorum Ordinum, & dignitatis Eccleſiaſticæ ſolvi, & abrogari non poſſe teſtantur Siricius, *Ep. 1. c. 7.* & Innocentius I. *Ep. 3. cap.* quod evincunt etiam rationes, quas pro ea lege doctè, & copioſè exponunt. Quare non rectè ſentire videntur, qui dicunt, Eccleſiam, vel Romanum Pontificem hanc legem tollere poſſe, & generali permiſſione poteſtatem facere ordinatis, præſertim Sacerdotibus, uxores ducendi. Multò minus illi audiendi ſunt, qui rectè, & conſultè facturam Eccleſiam putant, ſi legem illam ſemel tollat. Unde nec Græci, qui plurimum licentiæ in hac parte ſibi uſurparunt, eò progreſſi ſunt, ut jam ordinati uxores ducerent; ſed tantùm, ut qui accepiſſent ante ordinationem, eas apud ſe retinerent. Quod ipſum tamen iis generaliter, non quia bonum, ſed propter duritiem cordis eorum, Eccleſia permittit. Sed cum aliud ſit tollere legem, aliud in ea diſpenſare. Ideo quoad ſecundum.

IX. Dico. Non eſſe negandum, quin ex cauſa rationabili poſſit aliquando Eccleſia diſpenſare, ut quis ſacris Ordinibus initiatus uxorem ducat. Quemadmodum, & conſtat à ſummo Pontifice cum quibuſdam diſpenſatum fuiſſe poſt Subdiaconatum, vel etiam Diaconatum ſuſceptum, ex gravi tamen cauſa, & maximè ſi in ſuſceptis Ordinibus ſolemniter non miniſtraverint. Cujus etiam exemplum diſpenſationis præbet Canon 10. Concilii Ancyrani: ubi Diaconis in ordinatione proteſtantibus, ſe continere non poſſe, dari dicitur ab Epiſcopis illos ordinantibus licentia Matrimonii ineundi. Et S. Gregorius ſupra laudatus, qui Siciliæ Subdiaconos uxoribus utentes non vult ab officio repelli.

Præſens autem diſpenſationis hujus teſtimonium exhibet Eccleſia Græca, quæ tolerante etiam Latina permittit; ut ſui etiam majoribus Ordinibus initiati, permaneant in uſu matrimonii antea contracti. Cujus tolerantiæ fidem faciunt Innocentius III. *c.* 14. Concilii Lateran. IV. & Cap. *Olim*. Unde in Conciliis Lugduneſi, & Florentino nihil Græcis fuiſſe objectum legimus, damnans eorum Sacerdotes, quòd conjugio ante ordinationem contracto, poſiti in Sacerdotio adhuc utantur.

X. Ratio autem eſt. Quia debitum continentiæ Ordinibus ſacris, ut §. præcedenti oſtenſum eſt, ſolo jure Eccleſiaſtico fuit annexum: ſed in eo, quod eſt jure tantùm Eccleſiaſtico debitum, poteſt Eccleſia diſpenſare; ergo &c. Unde S. Thomas 2. 2. *q.* 88. *a.* 11. *in* C. ait: *Non eſt autem eſſentialiter annexum debitum continentia Ordini ſacro, ſed ex ſtatuto Eccleſia: unde videtur, quòd per Eccleſiam poſſet diſpenſari in voto continentia ſolemnizato per ſuſceptionem ſacri Ordinis*. In quo ſtat diſparitas inter Religioſos ſolemniter profeſſos, & ſacris Ordinibus initiatos. Nam ſtatui religioſo, cui per votum quis conſecratur, continentia eſſentialiter eſt annexa; unde probabiliter ſentit S. Th. cum eo diſpenſari non poſſe. At continentia non pertinet ad ſubſtantiam Ordinis, tametſi cum eo valdè congruat; ſed ex ſtatuto Eccleſiæ annectitur. Solemnitas enim voti in ordinatione per ſe reſpicit ipſam ordinationem, quâ quis conſecratur in miniſterium Dei; per accidens autem ſecum trahit votum continentiæ: nam ſinè tali voto tacito, vel expreſſo validè quis ordinatur. Quamobrem propriè loquendo non eſt hoc votum ſolemne, ſed ſimplex, annexum tamen ſolemni conſecrationi, ideſt, ſacræ ordinationi; non ex natura rei, ſed ex lege

lege Eccleſiæ: & ita annexum, ut ex ejuſdem Eccleſiæ conſtitutione non ſolùm impediat matrimonium, ſed dirimat, ſaltem ſecundùm jus modernum.

XI. Probatur etiam à ſimili. Nam ſalvo Sacerdotis officio diſpenſari cum eo poteſt, ut utatur conjugio ante ordinationem contracto; quod à nemine negatur, & factum aliquando, ac Græcis ab Eccleſia permiſſum eſt; ergo & diſpenſari poterit, ut ordinatus contrahat. Sive enim uxor ducta fuerit ante Ordinem, ſive poſt, ejus uſus æqualiter impedit, perturbat, ac dehoneſtat officium, ac dignitatem Sacerdotis: ideoque neutrum concedi debet, niſi ex juſta cauſa horum incommodorum fiat diſpenſatio — Quod confirmatur. Quia ſi quis Presbyter olim duxiſſet uxorem, non ab ea ſeparabatur, tanquam irrito conjugio; ſed amovebatur à miniſterio: ratum ergo erat matrimonium, Eccleſiâ illud prohibente quidem, ſed nondum irritante. Hinc Ancyrana Synodus, *ann.* 314. *Can.* 10. eis, qui non reclamantes ad Diaconatum promoti ſunt; quamvis continentiam ſilentio ſuo profeſſis, ſi poſtea ad nuptias venerint, ab officio ſuo depoſitis, nullâ ſeparationis mentione factâ, laicam Communionem concedit. Et Synodus Arelatenſis III. *anno* 538. *Can.* 7. Clericos, qui volentes, abſque ulla reclamatione in ætate legitima fuerint ſacris Ordinibus initiati, tantùm jubet, nullâ ſeparationis mentione factâ, cum mulieribus, quas acceperint, excommunicari — A multis tamen ſeculis ſacris Ordinibus initiati ad contrahendas nuptias inhabiles facti ſunt. Patet ex, *Can.* 21. Conc. Lateranenſis I. à Calixto II *an.* 1122. celebrati: qui Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis matrimonia contrahere penitus interdicit, & contracta disjungi jubet. Patet etiam ex *c.* 1. & 2. Extra, *Qui Clerici, vel voventes*, quibus Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti prohibentur uxores ducere; & ſi duxerint, ab eis jubentur ſeparari. Quod confirmavit Tridentinum, *Seſſ.* 24. *Can.* 9. ſupra relato.

Hic examinandum eſſet: an omnes Ordines ſint ſacramenta? ſed hoc præſtabit de ſingulis agendo reſolvere.

QUÆSTIO V.

De Epiſcopatu.

NUnc de ſingulis Ordinibus agere incipimus, eorum ſubſtantiam, materiam, & formam inquirentes. Et primò in hac Quæſtione agemus de Epiſcopatu.

DUBIUM I.

Utrum Epiſcopatus ſit Superior Presbyteratu, & quo Jure.

§. I.

Quædam Prænotantur.

I. EPiſcopi nomen propriè loquendo ſignificat hominem, qui alteri vigilat, ejuſque curam gerit cum auctoritate, & juriſdictione. Summum autem eſt ab eo, quod eſt minus in Epiſcopatu, à poteſtate nimirum regendi corpus myſticum Chriſti, non à charactere, per quem Epiſcopus habet facultatem generandi Eccleſiæ, quam deſponſavit, Patres, & Paſtores. Hinc Tertullianus Epiſcopos ſæpe vocat *Præſidentes*, quòd, nempe, fidelium ſynaxibus ol m præeſſent, ſeu quòd ſynaxes ſinè Epiſcopis non agerentur: *Eucharistiæ ſacramentum* (inquit) *nonniſi de manu Præſidentium ſumimus*. Sanctus autem Auguſtinus Epiſcopum interdum vocat primum Presbyterum, Summum Sacerdotem: *Quid eſt Epiſcopus* (inquit) *niſi primus Presbyter, hoc eſt, Summus Sacerdos?*

II. Hanc dignitatem, quæ cæteris ſupereminent, exiſtere in Eccleſia negavit Aerius, ut ſupra, *Qu.* 2. *Dub.* 1. §. 1.

n. §. 1. obſervavimus. Dicebat enim (apud Epiphanium, Hæreſi 75. §. 3.) *Quid eſt Epiſcopus ad Presbyterum? Nihil differt hic ab illo. Unus enim eſt Ordo, & unus* (inquit) *honor, & una dignitas. Imponit manus Epiſcopus, ita etiam Presbyter: Lavacrum dat Epiſcopus, ſimiliter & Presbyter. Diſpenſationem cultus divini facit Epiſcopus, ſed etiam Presbyter.*

Aerio proximè acceſſit Calvinus, qui, *lib. 4. Inſtit. cap. 4. §. 2.* loquens de veteri Eccleſia, ait: *Quibus docendi munus injunctum erat, eos omnes nominabant Presbyteros: illi ex ſuo numero in ſingulis civitatibus unum eligebant, cui ſpecialiter dabant titulum Epiſcopi; ne ex æqualitate, ut fieri ſolet, diſſidia naſcerentur. Neque tamen ſic honore, & dignitate ſuperior erat Epiſcopus, ut dominium in collegas haberet; ſed quas partes habet Conſul in Senatu, ut referat de negotiis, conſulendo, monendo, hortando, aliis præeat, auctoritate ſuâ totam actionem regat, & quod decretum communi conſilio fuerit, exequatur. Id muneris ſuſtinebat Epiſcopus in Presbyterorum cætu, atque idipſum pro temporum neceſſitate fuiſſe humano conſenſu inductum fatentur ipſi Veteres.* Quibus Calvinus non aliam Epiſcopo auctoritatem tribuit in Eccleſia, quam ſicut Conſuli in Senatu, & hanc humano tantum conſenſu, & jure inductam.

Eccleſia tamen Catholica ſemper agnovit, & confeſſa eſt, Epiſcopum eſſe ſimplici Presbytero ſuperiorem; & hoc jure divino, non humano tantùm.

§. II.

Reſolvitur Prima Pars.

III. Dico. Epiſcopi ſunt Presbyteris ſuperiores. Ita S. Th. *in Suppl. 3. p. qu. 40. a. 4.* ubi hæc docet: *Sacerdos habet duos actus: unum principalem, ſcilicet, conſecrare corpus Chriſti: alterum ſecundarium, ſcilicet, præparare populum Dei ad ſuſceptionem hujus ſacramenti.... Quantùm autem ad primum actum poteſtas Sacerdotis non dependet ab aliqua ſuperiori poteſtate, niſi divinâ; ſed quantùm ad ſecundum dependet ab aliqua ſuperiori poteſtate, & humanâ. Omnis enim poteſtas, quæ non poteſt exire in actum, niſi præſuppoſitis quibuſdam ordinationibus, dependet ab illa poteſtate, quæ illas ordinationes facit: Sacerdos autem non poteſt abſolvere, & ligare, niſi præſuppoſitâ prælationis juriſdictione, quâ ſibi ſubdantur illi, quos abſolvit. Poteſt autem conſecrare quamlibet materiam à Chriſto determinatam; nec aliud requiritur, quantum eſt de neceſſitate ſacramenti: quamvis ex quadam congruitate præſupponatur actus Epiſcopalis in conſecratione altaris, & veſtium. Et ita patet, quòd oporteat eſſe poteſtatem Epiſcopalem ſupra Sacerdotalem, quantùm ad actum ſecundarium Sacerdotis, non autem quantùm ad primum.* Quæ S. Thomæ verba ſic intelligenda ſunt: ut circa conſecrandum corpus Chriſti Sacerdos habeat abſolutam poteſtatem, cujus effectum Epiſcopus impedire non poteſt: quamvis enim prohibere poſſit Sacerdoti, ne conſecret, vel baptizet; non poteſt tamen impedire, quin verè conſecret, vel baptizet, ſi is conſecrare, vel baptizare attentaverit: ſi tamen ei prohibeat, ne abſolvat, vel liget, etſi attentaverit, nihil faciet.

IV. Quia tamen ſuperioritas poteſt alicui duobus titulis convenire, vel ratione Ordinis, vel juriſdictionis; utroque titulo Epiſcopus Presbytero, eſt ſuperior. Nam Epiſcopus vi ſuæ ordinationis poteſt ordinare, confirmare, chriſma conficere, templa, & altaria conſecrare: hæc autem Presbyter vi ſuæ ordinationis non poteſt, & ſi tentaret facere, nihil faceret; ergo Epiſcopus eſt ſuperior Ordinis poteſtate: nam ſi eadem foret in utriſque, quidquid vi ordinis facit Epiſcopus, facere ſaltem validè poſſet Presbyter. Hoc titulo excellentiam

Epiſco-

Epiſcoporum ſupra Presbyteros oſtendit Epiphanius, Hæreſ. 75. num. 3. *Siquidem Ordo Epiſcoporum ad gignendos Patres præcipuè pertinet; hujus enim eſt Patrum in Eccleſia propagatio. Presbyter cùm Patres non poſſit, filios Eccleſiæ regenerationis lotione producit, non tamen Patres, aut Magiſtros.* Idem ait Hieron. *Epiſt. ad Evagrium* (ſeu Evangelum) *Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod non faciat Presbyter?* Ex quo infert (Dialogo adverſus Luciferianos) quòd cùm in ſecta eorum nemo eſſet Epiſcopus, qui ordinare poſſet Sacerdotes, eorum ſecta interiiſſet: *Nam Eccleſia non eſt, quæ non habet Sacerdotem.*

V. Quod Epiſcopus etiam juriſdictione ſit major Presbytero: Prob. primò. Quia Epiſcopus poteſt excommunicare, Indulgentias facere, Confeſſarios ad abſolvendum probare; quæ ſi attentet Sacerdos, etiam Parochialem curam habens, nihil agit. Secundò ex S. Thom. loco citato. Poteſtas tantò eſt altior, quantò ad plura ſe extendit: ſed Epiſcopalis poteſtas ad plura ſe extendit, quàm presbyteralis. Nam hæc ſe extendit ad purgandum, & illuminandum tantùm; Epiſcopalis autem ad hoc, & rurſus ad perficiendum (ut Dionyſ. dicit, cap. 5. Eccleſ. Hierarch.) ergo &c. Tertiò ex eodem ibi: *Divina miniſteria debent eſſe magis ordinata, quàm humana: ſed humanorum Officiorum ordo exigit, ut in quolibet officio præponatur unus, qui ſit princeps illius officii, ſicut præponitur militibus dux; ergo & Sacerdotibus debet aliquis præponi, qui ſit Sacerdotum Princeps, & hic eſt Epiſcopus; ergo Epiſcopalis poteſtas debet eſſe ſupra Sacerdotalem.*

§. III.

Reſolvitur Secunda Pars.

VI. Dico. Epiſcopi ſunt ordine, & juriſdictione Presbyteris ſuperiores jure non humano tantùm, ſed divino. Et quidem Epiſcopos ſaltem jure humano eſſe Presbyteris ſuperiores, conſtat ex dictis §. præced. nec Calvinus ipſe abſolutè negat.

Quod verò ſint etiam jure divino ſuperiores, oſtendo primò. Quod habet Epiſcopus ſupra Presbyteros ex vi ordinationis ſuæ, habet jure divino; quia habet illud ex inſtitutione Chriſti. Nam ordinatio Epiſcopi eſt cæremonia inſtituta à Chriſto; quia, ut dicemus verum ſacramentum eſt, & per eam datur poteſtas Epiſcopo transferendi etiam in alios poteſtatem conficiendi ſacramenta: quod certè ab Eccleſia conferri non potuit, ſed à ſolo inſtitutore Eccleſiæ Chriſto: ſed ea in quibus Epiſcopus Sacerdotes excellit, nempè, ordinare, confirmare &c. habet vi ordinationis ſuæ; ergo ea habet à Chriſto.

VII. Oſtendo ſecundò, ex S. Epiphanio ſupra relato. Ille jure divino alterum ſuperat ordinis poteſtate, qui poteſt generare Patres Eccleſiæ, cùm alter non poſſit generare, niſi filios; & quod poſſit generare Patres Eccleſiæ, habet ex inſtitutione Chriſti. Atqui Epiſcopus poteſt generare Patres Eccleſiæ, nempè Presbyteros: Presbyter verò poteſt tantùm generare filios, nempè ſimplices fideles: & quod Epiſcopus poſſit generare Patres Eccleſiæ hoc habet ex inſtitutione Chriſti, ſicut ex hac habet Presbyter, quòd poſſit generare filios Eccleſiæ: Epiſcopus enim habet, quòd poſſit generare Patres Eccleſiæ per ordinationem ſacerdotalem, ſicut Presbyter generat filios Eccleſiæ per lavacrum regenerationis, & proinde uterque generet per collationem ſacramenti: poteſtas autem ſacramenta conferendi ab alio dari non poteſt, niſi à Chriſto ſacramentorum auctore.

VIII. Oſtendo tertiò, ex S. Leone Magno, *Epiſt. 88. ad univerſos Germaniæ, & Galliæ Epiſcopos.* Ubi poſtquam oſtendit præſtantiam Epiſcopi ſupra Chorepiſcopos, & ſimplices Presbyteros, ex multis, quæ ſolus Epiſ-

copus

Digitized by Google

copus facere poteſt; vel ſi aliqua non Epiſcopus facit, ſolus tamen Epiſcopus jure ordinario facit. Omnia hæc confirmat 1. ex veteri lege, in qua fuit unus ſummus Sacerdos, nempe, Aaron, & qui ſuccedebant Aaroni; & præterea erant omnes inferiores Sacerdotes, omnes nempe, Aaronis filii; denique erant cæteri Levitæ, qui à Levi deſcendebant, ſed non per Aaronem. Hi autem gradus jure divino diſtincti erant; ut jure divino ſummus Sacerdos auctoritate, & dignitate ſuperior eſſet inferioribus Sacerdotibus, & hi ſuperiores eſſent cæteris Levitis: unde trium illorum graduum diverſæ erant conſecrationes, ſicut & veſtes, ac officia. Cum ergo hæc hierarchia à Deo per Moyſen in lege veteri inſtituta, figura fuerit hierarchiæ per Chriſtum inſtituendæ in lege nova; & Epiſcopi ſint in lege nova quod erant ſummi Sacerdotes in veteri; & quod erant inferiores Sacerdotes, modò ſint ſimplices Presbyteri, ſicut quod erant Levitæ, modò ſunt Diaconi: ne ſit minus perfectum figuratum, quàm umbra, & figura, oportebit ut excellentia Epiſcopi ſuper Presbyterum, & Presbyteri ſuper Diaconum ſit jure divino conſtituta. Unde S. Th. citatâ q. 40. a. 4 ad 1. *Aaron* (inquit) *Sacerdos fuit, & Pontifex, ideſt, Sacerdotum princeps. Sumſit ergo Sacerdotalis poteſtas ab ipſo exordium; inquantùm fuit Sacerdos ſacrificia offerens, quod etiam minoribus Sacerdotibus licebat. Sed non ab eo inquantùm fuit Pontifex, per quam poteſtatem poterat aliqua facere (ut ingredi ſemel in anno in Sancta Sanctorum) quod aliis non licebat.*

Secundò. Idem confirmat S. Leo ex lege nova. Nam jure divino Apoſtoli auctoritate, & dignitate ſuperiores fuerunt, ut conſtat ex diſtincta, & diverſa inſtitutione. Apoſtolos enim inſtituit, *Lucæ 6. v. 13.* Ubi vocatis omnibus diſcipulis: *Elegit duodecim ex illis, quos & Apoſtolos nominavit.* Lucæ autem 10. *Deſignavit, & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem Civitatem, & locum, quò erat ipſe venturus.* Licèt autem omnes miſerit; ſolis tamen Apoſtolis tanquam electis dixit, Jo. 20. v. 21. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Solis eis dedit tunc Spiritum Sanctum cum facultate remittendi, & retinendi peccata. Cùm ergo Epiſcopi ſuccedant Apoſtolis, & ſimplices Presbyteri ſeptuaginta duobus diſcipulis, quod præter Leonem aſſerunt magno conſenſu Patres alii; ſequitur, quòd Epiſcopi jure divino ſint Presbyteris ſuperiores.

IX. Oſtendo quartò, ex S. Th. a. 4. citato, ad 3. *Sicut omnium rerum naturalium perfectiones præexiſtunt exemplariter in Deo: ita Chriſtus fuit exemplar omnium officiorum Eccleſiaſticorum;* cùm ergo *Unuſquiſque miniſter Eccleſiæ quantùm ad aliquid gerat typum Chriſti: ille eſt ſuperior, qui ſecundùm majorem perfectionem Chriſtum repræſentat. Sacerdos autem repræſentat Chriſtum in hoc, quòd per ſe ipſum aliquod miniſterium implevit: ſed Epiſcopus in hoc, quòd alios miniſtros inſtituit, & Eccleſiam fundavit. Unde ad Epiſcopum pertinet mancipare aliquid divinis officiis, quaſi cultum divinum ad ſimilitudinem Chriſti ſtatuentem: & propter hoc etiam Epiſcopus ſpecialiter ſponſus Eccleſiæ dicitur, ſicut & Chriſtus.* Ergo Epiſcopus Chriſtum perfectiùs repræſentat.

X. Accedit ratio, quam non contemnendam putat Eſtius, *in 4. diſt 24.* §. 25. quâ per hoc aliqui jus divinum probare nituntur hoc modo. Conſtat inter omnes Orthodoxos, Petrum, ejuſque ſucceſſores jure divino primatum tenere totius Eccleſiæ; ergo quo jure unus Prælatus fuit omnibus, eodem oportebat etiam particularibus Eccleſiis ſuos præeſſe Antiſtites; ut ſic à capite per majora membra ad minora, chariſmatum influxus deſcenderet.

XI. Secunda pars, quod jure divino ſint etiam juriſdictione Epiſcopi, Presbyteris ſuperiores: præter hucuſque

que dicta, quæ poteſtatem etiam juriſdictionis evincunt, probatur primò, ex act. Apoſt. c. 20. v. 28. Ubi Paulus: *Attendite vobis* (inquit) *& univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei*. Hinc 1. ad Tim. 5. v. 19. *Adverſùs Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus*. Et ad Titum 1. v. 5. ait: *Reliqui te Creta, ut ea qua deſunt corrigas, & conſtituas per Civitates Presbyteros*. Epiſcopi ergo, quales erant Timotheus, & Titus à Spiritu Sancto poſiti ſunt Rectores, & Judices fidelium; adeoque ſimplicibus Presbyteris ſuperiores. Epiſcopi namque Principes ſunt Eccleſiæ, Presbyteri verò ſubditi: juriſdictio autem pœnes Principem reſidet, non pœnes ſubditos — Propterea Concilia omnia tàm generalia, quam provincialia ab initio Eccleſiæ ſolis Epiſcopis Judicibus celebrata ſunt: & ſi quando cum Epiſcopis Presbyteri in Concilio ſederunt; non ſuo, ſed Epiſcoporum abſentium, quos repreſentabant, nomine ſederunt: & ſi Conciliis interſuerunt, fecerunt hoc tanquam Conſiliarii, non tanquam Judices, ſicut & laici tanquam auxilium, & defenſionem præſtantes.

XII. Demum. Apoſtoli jure divino juriſdictione omnibus in Eccleſia eminuerunt: ſed Epiſcopi in juriſdictione non minus, quàm in ordine Apoſtolis ſuccedunt; ergo &c. Audiatur Auguſtinus, enarrat. in Pſal. 44. *Quod eſt* (inquit) *pro Patribus niſi nati ſunt tibi filii? Patres miſſi ſunt Apoſtoli, pro Apoſtolis filii nati ſunt tibi, conſtituti ſunt Epiſcopi. Hodie enim Epiſcopi, qui ſunt per totum mundum, unde nati ſunt? ipſa Eccleſia patres illos vocat; ipſa illo, genuit* (per Epiſcopalem ordinationem) *& ipſa illos conſtituit in ſedibus patrum* (Apoſtolorum) *Non ergo te putes deſertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos nata es; de prole tua tibi crevit paternitas. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii. Conſtitues eos Principes ſuper omnem terram.. Hac eſt Catholica Eccleſia, filii ejus* (Epiſcopi) *conſtituti ſunt Principes ſuper omnem terram: filii ejus conſtituti ſunt pro Patribus* (Apoſtolis) .... *Filios genuit Eccleſia, conſtituit eos pro patribus ſuis principes ſuper omnem terram.* Ita acutè de more S. Auguſt. & meritò. Si enim qui in lege veteri ſuccedebant Aaroni, & aliis Pontificibus, divino jure, juriſdictione ſuperiores erant omnibus etiam minoribus Sacerdotibus; unde *Deuter.* 17. *v.* 12. dicitur: *Qui ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, decreto Judicis morietur homo ille:* cùm id ſit Epiſcopus in Eccleſia, quod erat Pontifex in Sinagoga, ut ſupra dictum eſt, omnes de Eccleſia ejus imperio obedire debebunt, & quidem divino jure.

XIII. Tandem. Ille Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores cum eorum juriſdictione inſtituit, qui inſtituit Eccleſiaſticam hierarchiam conſtantem ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris aliis: ſed hanc non alius, niſi Chriſtus, qui Eccleſiam ſundavit, inſtituit; ergo &c. Unde Tridentinum, Seſſ. 23. Can. 6. *Si quis dixerit* (inquit) *in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam divinâ ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris: anathema ſit*. Et Can. 7. *Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores &c. Anathema ſit*..

§. IV.

Contraria Rejiciuntur.

XIV. OBjiciebat primo Aerius locum 1. *ad Timoth.* 3. Ubi cùm Paulus de Epiſcopo verba feciſſet, omiſsâ Presbyteri mentione, continuò ad Diaconos tranſitum facit: habebat ergo Paulus pro eodem Epiſcopum, ac Presbyterum — Similiter, *ad Titum* 1. referens dotes neceſſarias in Presbytero, ad hoc, ut ad hunc Ordinem valeat promoveri, ſimul virtutes

tutes

tutes Epiſcopi enarrat — Et ad *Philipp. 1. v. 1.* plures eodem tempore unius Civitatis Philippenſis Epiſcopos agnoſcit. Ait enim: *Omnibus Sanctis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & Diaconibus.* Cum ergo unius Civitatis plures Epiſcopi non ſint, nomine Epiſcoporum intelligit ſimplices Presbyteros.

XV. Ad primum reſpondeo cum S. Chryſoſt. *Homil. 11. in eum locum,* quòd Paulus ideo de Presbytero tacuit: *Quia ſcilicet inter Epiſcopum, atque Presbyterum intereſt fermè nihil.. Sola quippe ordinatione ſuperiores illi (* Epiſcopi *) ſunt, atque hoc tantùm plus quàm Presbyteri habere videntur.* Si ergo Epiſcopi ordinatione ſuperiores ſunt; hoc ipſo jure divino ſaltem ordine Presbyteris ſuperiores ſunt — Aliter tamen reſpondet S. Epiphanius dicens, Apoſtolos initio, propter miniſtrorum raritatem, ſingulis Eccleſiis tantummodo Epiſcopum attribuiſſe cum Diacono; eo quòd per hos ſolos ſinè Presbyteris diſtinctis Eccleſiaſtica miniſteria compleri poſſent. Quidquid enim Presbyter facit, & Epiſcopus facere poteſt, non contra: cæterum Diaconi miniſterio Epiſcopum carere non potuiſſet.

Ad ſecundum dicit S. Joan. Chryſoſt. ibi, Paulum ibi loqui de Presbytero, qui ſimul promovendus erat in Epiſcopum. Ait enim: *Ut conſtituas per Civitates Presbyteros* — Dici etiam (& forte veriùs) poteſt, locutum fuiſſe Paulum de ſimplici Presbytero, maximè qui curam aliorum velut parochialem debebat habere. Conſtat enim in Eccleſiis Timotheo ſubjectis non defuiſſe ſimplices Presbyteros: ideo enim 1. ad Timoth. 5. v. 17. *Qui benè præſunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo, & doctrinâ.* Erant ergo in Eccleſia Timothei plures ſimplices Sacerdotes, quorum aliqui laborabant in verbo, & doctrinâ; alii ſuo tantùm Sacerdotio fungebantur. Rurſus ibi *v. 19.* ait: *Adversùs Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus.* Erant ergo Presbyteri Timotheo ſubjecti, quos judicare poterat, & proinde non Epiſcopi. Quod colligitur ex Ep. Jacobi, 5. v. 14. *Inducat Presbyteros Eccleſiæ.* Et ex *Act. 14. v. 22.* ubi dicitur de Paulo, & Barnaba. *Cùm conſtituiſſent per ſingulas Eccleſias Presbyteros.* Hos autem conſtat fuiſſe ſimplices Presbyteros, non Epiſcopos.

Ad tertium, primò dico, ut ſupra cum S. Epiphanio, *Hæreſi 75.* Philippenſes, ad quos Epiſtola dirigitur, fuiſſe integræ Provinciæ, non unius Civitatis nomen; in cujus qualibet Civitate unus Epiſcopus erat cum Diacono, nullus autem ſimplex Presbyter. *Non enim* (inquit Epiphanius) *omnia ſtatim potuerunt Apoſtoli conſtituere: Presbyteris enim opus erat, & Diaconis, per hos enim duos Eccleſiaſtica compleri poſſunt. Ubi verò non inventus eſt quis dignus Epiſcopatu, permanſit locus ſinè Epiſcopo. Ubi autem opus fuit, & erant digni Epiſcopatu, conſtituti ſunt Epiſcopi. Cùm autem multitudo non eſſet, non inventi ſunt inter ipſos, qui Presbyteri conſtituerentur, & contenti fuerunt ſolo Epiſcopo in loco conſtituto &c.*

Ita S. Epiphanius reſpondet Aerio, qui ex hoc Pauli loco aſſerebat, Presbyteros ab Epiſcopis non diſtingui.

XVI. Secundò: admiſſo, Epiſcoporum nomine intelligi à Paulo etiam Presbyteros, obſervo: Epiſcopi nomen ſumi poſſe primò ſpecialiter pro illo, qui in ordine Eccleſiaſtico primus, ac Princeps eſt: & in hoc Concilium Tridentinum, *Seſſ. 23. cap. 4.* intelligit verba, Act. 20. *In quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos.* Secundò, generaliter, & comprehendit etiam Presbyteros, præſertim illos, qui habent curam animarum. Nam quamvis revera ab Epiſcopis fuerint ſemper diverſi; ab initio tamen ſub eodem nomine Epiſcopi comprehendebantur. Ita S. Tho. *in cap. 1. Epiſt. ad Philip. Lect. 1.* ubi quærens: cur

Digitized by Google

Paulus intermittit ibi Presbyteros? Reſpondet: *Quòd comprehenduntur cum Epiſcopis, quia in una Civitate non ſunt plures Epiſcopi: unde dicens in plurali, dat intelligere etiam Presbyteros. Et tamen eſt alius ordo, quia ex ipſo Evangelio hoc legitur, quòd poſt deſignationem duodecim Apoſtolorum (quorum perſonas gerunt Epiſcopi) deſignavit ſeptuaginta duos diſcipulos, quorum locum Sacerdotes tenent. Dionyſius etiam diſtinguit Epiſcopos, & Sacerdotes. Sed in principio, licèt ordines fuerint diſtincti, non tamen nomina Ordinum. Unde hîc comprehendit Presbyteros cum Epiſcopis.* Videndus eſt S. Doctor, 2. 2. *q.* 184. *a.* 6. *ad* 1. *& ad* 2. ubi dicit quòd minores Presbyteri, etiam curam animarum habentes. *Ita ſe habent ad Epiſcopum, ſicut balivi, vel præpoſiti ad Regem.*

XVII. Secundò objiciunt recentiores hæretici S. Hieronymum, qui, *Epiſt.* 84. dicit, Paulum apertè docere, eoſdem eſſe Presbyteros, quos & Epiſcopos. Et in cap. 1. Epiſt. ad Titum: *Idem* (inquit) *eſt Presbyter, qui & Epiſcopus, & antequam Diaboli inſtinctu ſtudia in Religione fierent, & diceretur in populis, ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cepha, communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti; in toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur cæteris.* Et poſtea: *Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis dominicæ veritate Presbyteris eſſe majores.*

Auguſtinus etiam, *Epiſt.* 19. modò 82. *cap.* 4. dicit, Epiſcopatum Presbyterio majorem eſſe, ſecundum honorum vocabula, quæ jam Eccleſiæ uſus obtinuit.

XVIII. Reſpondeo, S. Hieronymum nil aliud velle, quàm quòd olim nomen *Epiſcopi* commune fuerit Presbyteris inferioribus, ob communem curam rerum Eccleſiaſticarum: quodque ante exorta ſchiſmata gubernarentur Eccleſiæ communi Presbyterorum, non quidem poteſtate, ſed conſilio. Poſtea verò Presbyteris plus quam par erat ſibi arrogantibus adeo ut unuſquiſque illorum Eccleſiam ſibi propriam quaſi faceret, decretum fuit, ut qui non nomine tantùm, ſed ordinatione, ac re ipsâ erat Epiſcopus, ac inter Presbyteros Princeps, palam ſuperponeretur cæteris, & loci eminentiâ, & rerum eccleſiaſticarum curâ; quæ non amplius tanta, & adeo libera, ut priùs, Presbyteris permitteretur, ſed penes Epiſcopum remaneret, ut dependentiam, & inferioritatem ſuam recognoſcerent. Neque negat Epiſcopum eſſe abſolutè Presbytero *Superiorem*; ſed dicit: *Potiùs conſuetudine, quàm divinæ diſpoſitionis veritate eſſe majorem*, nimirum, quantùm ad eminentiam honoris, & erectionem ſedis ſublimioris in Eccleſia. Cauſa autem, cur Hieronymus citatis locis vehementiùs loquatur, eſt. In *Epiſt.* quidem 84. ut frangat ſuperbiam eorum Diaconorum, qui ſe Presbyteris anteponebant. In *Epiſt. vero ad Titum*, ut quoſdam Epiſcopos ad modeſtiam revocaret, qui ſe ſupra Presbyteros immoderatè efferebant.

Cæterùm, quòd S. Hieronymus agnoverit Epiſcopum jure divino ſuperiorem Presbyteris, tùm ordine, tùm juriſdictione, conſtat. Nam, *Dial. contra Luciferianos*, *cap.* 4. docet: *Ex auctoritate divinâ deſcendere, quòd baptizatus non confirmetur, niſi per Epiſcopum.* Additque: *Salus Eccleſiæ in Summi Sacerdotis* (ideſt, Epiſcopi) *dignitate pendet: cui ſi non exors quædam, & ab hominibus eminens detur poteſtas, tot in Eccleſiis efficientur ſchiſmata, quot Sacerdotes.* Et Epiſt. ad Evagrium, ſeu Evangelum: *Ut ſciamus* (inquit) *traditiones apoſtolicas ſumtas ex veteri Teſtamento: quod Aaron, & filii ejus, atque Levitæ in templo fuerunt, hoc ſibi Epiſcopi, & Presbyteri, & Diaconi vindicent in Eccleſia.* Et inſuper, *Epiſt.* 2. *cap.* 9. ait: *Quod*

Aaron

Aaron & filios ejus, hoc Epiſcopum, & Presbyteros eſſe noverimus. Conſtat autem, quòd tres illi gradus fuerunt divinâ ordinatione diſtincti; ut Pontifex major eſſet Sacerdotibus, & Sacerdotes Levitis, *Exod.* 28. 29. *Num.* 16. 17. *Deuter.* 17. ergo ſimiliter ex mente Hieronymi eſt, quòd Epiſcopus jure divino major eſt Presbyteris, & Presbyteri Diaconis. Unde, *Epiſt. ad Pammachium*, adversùs errores Joan. Hieroſol. damnat has voces: *Nihil intereſt inter Presbyterum, & Epiſcopum: eadem eſt dignitas utriuſque.*

Neque eſt quòd opponas ejuſdem Hieronymi Epiſtolam ad Ruſticum Narbonenſem, de ſeptem gradibus Eccleſiæ, ubi ſine exceptione dicit, Presbyterum facere poſſe quidquid Epiſcopus, licèt quædam Epiſcopis ſint reſervata. Item, Presbyterium eſſe Epiſcopatum, & in Presbytero ſummam Sacerdotii, hoc eſt, Epiſcopatus, collocari. — Nam reſpondetur, eam Epiſtolam ſpuriam eſſe, nec Hieronymi fœtum legitimum; imò ejus auctorem quædam à ſe dicta, in fine mitigare, atque ingenuè agnoſcere, quòd Epiſcopus ſit lex Presbyteri. Porro quòd Hieronymi non ſit, vel inde patet, quòd Diaconos ſupra modum extollat, quorum faſtum Hieronymus ubique deprimit — Quòd ſi aliquis eam Epiſtolam velit admittere reſpondere poteſt, auctorem illius adæquare Presbyterum Epiſcopo, tantum quoad confectionem Euchariſtiæ, in qua ſunt æquales; non autem quoad alia, ut Sacerdotes, & Diaconos conſecrare. Unde ait: *Nec debere Epiſcopum repudiare Euchariſtiam Presbyterorum, ſi ponatur in altari.* Et hac diſtinctione conciliari poſſunt alia dicta Patrum, quibus Presbyteros Epiſcopis æquare videntur.

XIX. Ad S. Auguſtinum dico, eum non aliud voluiſſe ſignificare, niſi quòd olim ſecundùm vocabula non fuerit inter Presbyterum, & Epiſcopum diſcretio: cùm, ut diximus, & Epiſcopus Presbyter, & Presbyter Epiſcopus vocaretur. Quod autem agnoverit perpetuam diſtinctionem rei, conſtat ex verbis ipſius ſupra laudatis, *in Pſalm.* 44. Et quod Aerium inter Presbyterum, & Epiſcopum diſtinguere nolentem ad hæreticos amandaverit, *l. de Hæreſ. c.* 53.

DUBIUM II.

An Epiſcopatus ſit Ordo, & Epiſcopi Ordinatio ſit verum, ac propriè dictum Sacramentum?

§. I.

Reſolutio Dubii.

IN duplici ſenſu agitari poteſt hoc Dubium, nimirùm. An Epiſcopatus ſit Ordo ſpecie adæquatâ diſtinctus ab ordine Presbyteratus, eo modo, quo Ordo Presbyteratus ab ordine Diaconatus diſtinguitur: an verò ſit Ordo ſola ſpecie inadæquatâ diſtinctus, tanquam extenſio, eminentia, perfectio, & ſupremus Presbyteratus gradus.

I. Dico. Epiſcopatus ſeu ordinatio Epiſcopi eſt verùm, ac propriè dictum ſacramentum, & verus Ordo ab Ordine Presbyteratus diſtinctus: non quidem adæquatè, ſed inadæquatè tanquam extenſio, perfectio, eminentia, ac ſupremus gradus Ordinis Sacerdotalis. Hanc viam eligo, ut conciliam Auctores apparenter non concordes, & ſalvem ea, quæ S. Thomas, *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 3. *a.* 2. *quæſtiunc.* 2. tranſlata *in Suppl.* 3. *p. q.* 40. *a.* 5. docet. Ubi videtur non concedere, Epiſcopatum eſſe in tota proprietate Ordinem, & ſacramentum, cùm alibi oppoſitum ſenſiſſe videatur.

II. Porro ordinationem Epiſcopalem eſſe verum ſacramentum docet S. Th. *tùm in* 1. *ad Timoth.* 4. *Lect.* 3. dicens: *Et hæc impoſitio* (manus Presbyteri, quâ Timotheus ordinatus fuerat Epiſcopus) *ſignificat collationem gratiæ.* Et *in* 2. *ad Timoth.* 1. *Lect.* 3. exponens

nens verba: *Ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*, dicit: *A quo ſcilicet ordinatus erat Epiſcopus: in qua manus impoſitione data eſt ei gratia Spiritus Sancti*. Cùm ergo ordinatio Epiſcopi ſit actio externa, quâ confertur gratia, nil ei deficit, quin ſit verè ſacramentum. Hinc eiſdem Pauli verbis Tridentina Synodus, *Seſſ.* 23. *cap.* 3. utitur, ut probet ordinationem eſſe ſacramentum novæ legis; ergo cùm ea verba Paulus de ordinatione Epiſcopali intellexerit, fit ut ordinatio Epiſcopalis ſit ſacramentum novæ legis: aliàs contra Lutheranos hoc negantes nihil evincerent.

Dari gratiam per ordinationem Epiſcopalem perſuaſum fuit Patribus. Unde Theodoretus, *lib.* 4. *Hiſt. cap.* 5. ſcribit, Sanctum virum Moyſen nomine, nunquam induci potuiſſe, ut à Lucio Ariano Epiſcopo ſineret ſe conſecrari; quòd nempe certò ſciret, per hæretici hominis impoſitionem manus non dari Spiritum Sanctum. Conveniens autem fuit, ut Chriſtus Epiſcopatui rationem veri ſacramenti alligaret: non enim Epiſcopo minus neceſſaria eſt gratia, ut dignè munia ſua obeat, quàm Presbytero, & Diacono, ut ſuis dignè fungantur.

III. Quod etiam Epiſcopatus verus ſit Ordo, docet 1. S. Tho. *Opuſc.* 18. *de perfect. vitæ ſpiritualis*, *cap.* 24. his verbis: *Quod verò quartò proponitur, quod Epiſcopatus non eſt Ordo, hoc manifeſtè continet falſitatem, ſi abſolutè intelligatur. Expreſsè enim dicit Dionyſius, eſſe tres ordines Eccleſiaſticæ hierarchiæ, ſcilicet, Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum*. Et 21. *diſt.* C. *Cleros*, *habetur quòd Ordo Epiſcoporum quadripartitus eſt. Habet enim ordinem Epiſcopus per comparationem ad Corpus Chriſti myſticum, quod eſt Eccleſia, ſuper quam principalem accipit curam, & quaſi regalem. Sed quantùm ad corpus Chriſti verum, quod in ſacramento continetur, non habet ordinem ſupra Presbyterum. Quod autem habeat aliquem ordinem, & non juriſdictionem ſolam, ſicut Archidiaconus, vel curatus Presbyter, patet ex hoc, quòd Epiſcopus poteſt multa facere, quæ non poteſt committere, ſicut confirmare, ordinare, & conſecrare Baſilicas... Quæ verò juriſdictionis ſunt poteſt aliis committere. Idem etiam patet ex hoc, quòd ſi Epiſcopus depoſitus reſtituatur, non iterum conſecratur, tanquam poteſtate Ordinis remanente, ſicut & in aliis Ordinibus contingit*.

IV. Ex allatis S. Th. verbis habemus primò: Epiſcopatum eſſe Ordinem, imo primum, ac ſupremum inter Ordines; non quidem relatè ad corpus Chriſti verum, ſed ad corpus Chriſti myſticum: in quo Epiſcopus eminet poteſtate non ſolùm juriſdictionis, ſed Ordinis. Secundò: hanc poteſtatem Ordinis imprimere characterem, & manere in Epiſcopo etiam depoſito; qui ſi reſtituatur, non debet in Epiſcopum rurſus ordinari. Tertiò: ſolemnitatem, quâ ordinatur Epiſcopus eſſe valde diverſam ab inſtitutione Archidiaconi, vel Plebani. Concludit enim S. Doctor: *Iſta ſolemnitas eſt magis ſimilis civilibus ſolemnitatibus, ſecundùm quas aliqui inveſtiuntur de feudo per baculum, vel per anulum, quàm ſolemnitatibus Eccleſiæ, quæ in quadam conſecratione, vel benedictione conſiſtunt*.

V. Quod verò Epiſcopatus non ſit Ordo adæquatè à Presbyteratu diſtinctus, ſed potiùs ejuſdem ad altiorem gradum elevatio, mihi ſuadeo primò. Nam Ordo, qui eſſentialiter ſupponit, imò includit alterum, non videtur eſſe adæquatè ab illo diſtinctus. ſed Epiſcopalis Ordo eſſentialiter ſupponit, imò includit Presbyteralem; qui enim Presbyteralem Ordinem non haberet, eſſet ordinis Epiſcopalis eſſentialiter incapax; ergo &c. Reliqui enim Ordines, qui adæquatè diſtinguuntur, non ſic ſe habent, ut ſuperior eſſentialiter inferiorem ſupponat, & includat: unde ordinatus in Presbyterum non priùs ordinatus Diaconus,

vel

Digitized by Google

vel in Diaconum non priùs ordinatus in Subdiaconum &c. eſſet validè ordinatus, ſed ſolùm ſupplendus Ordo, qui defuit: non ſic antem qui ordinaretur in Epiſcopum, non priùs ordinatns Presbyter.

Secundò. Poteſtas, quæ per ſe non addit aliquid relatè ad corpus Chriſti verum, ſed ſolum relatè ad corpus Chriſti myſticum, non conſtitnit Ordinem adæquatè diſtinctum ab Ordine Presbyteratus, ſed puram ejus extenſionem, & elevationem: cum Ordines diſtinguantur ſecundùm diverſam comparationem ad corpus Chriſti verum: ſed poteſtas Epiſcopalis non addit aliquid relatè ad corpus Chriſti verum, in hac enim Epiſcopus non eſt ſuperior Sacerdote, ſed ſolùm relatè ad corpus Chriſti myſticum; ergo &c.

Tertiò. Poteſtas Epiſcopalis excedit poteſtatem Ordinis Presbyteralis, quòd in Epiſcopo non ſolùm poteſt conficere corpus Chriſti, ſed etiam communicare aliis, per ordinationem, poteſtatem illud conficiendi: ſed hoc non dicit exceſſum eſſentialem, nec conſtituit poteſtatem adæquatè diſtinctam, ſed ſolùm dicit exceſſum ex parte ſubjecti, ſeu poteſtatem capitis, & ſupremi in illo eodem ordine: ideoque Epiſcopus à Patribus vocatur primus Presbyter, & ſupremus Sacerdos; ergo &c. Eo portionali modo, quo licèt gratia Chriſti, quia capitis, habeat virtutem gratiam communicandi aliis, quam non habet gratia, ut in nobis; gratia tamen Chriſti non eſt in eſſe gratiæ adæquatè, & eſſentialiter diſtincta à gratia, quæ in nobis eſt ut in membris.

Tandem. Quia hac modificatione ſalvamus ſeptem tantùm eſſe Ordines, ut fert communis doctrina probata in Tridentino, *Seſſ.* 23. *cap.* 2. Ubi tot diſtinguit & diſtribuit ordines, quot ſunt miniſteria, quæ ex officio Sacerdotio inſerviunt, ac proinde ſeptem tantùm enumerat.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

VI. Primò objicitur. Ut in prima parte Aſſerti docuimus, ordinatio Epiſcopi eſt verum ſacramentum ab ordinatione Presbyteri diſtinctum; utpote conferens diſtinctam gratiam, nimirum, dignè conferendi ſacramentum Ordinis; ergo erit Ordo ab Ordine Presbyteratus diſtinctus. Nam neceſſe eſt, tot eſſe Ordines, quot ſunt ſacramenta Ordinis.

VII. Reſpondeo, diſt. ant. Ordinatio Epiſcopi ſumta inadæquatè, & ut dicit prædicatum eſſentiale, quo completur in eſſe Epiſcopatus, eſt &c. conc. ant. Sumta adæquatè, ſecundùm omnia, quæ eſſentialiter includit, nego ant. Epiſcopatus ergo adæquatè ſumtus plures includit poteſtates: poteſtatem conficiendi, corpus Chriſti, poteſtatem remittendi peccata, poteſtatem confirmandi, poteſtatem juriſdictionis principalis, ſaltem in radice; & inſuper poteſtatem illas omnes poteſtates aliis communicandi, nempe, alios tàm Præsbyteros, quàm Epiſcopos ordinandi. Prima, & ſecunda poteſtas conferuntur per ordinationem Presbyteralem, reliquæ per Epiſcopalem. Quare ad Epiſcopatum adæquatè ſumtum duæ requiruntur ordinationes, quarnm utraque ſacramentum eſt, nempe presbyteralis, & Epiſcopalis. Per primam Presbyter ordinatur, per ſecundam ex Presbytero ordinatur Epiſcopus. Per primam fit Sacerdos: per ſecundam Sacerdos fit primus, ſeu ſupremus Sacerdos. Per primam confertur ſupremus ordo: per ſecundam ſupremus ordo modificatur, & perficitur, dum ad eſſe Epiſcopatus, ſeu Principatus elevatur.

Nego ſimiliter conſ. Neque enim verum eſt tot eſſe Ordines, quot ſunt ſacramenta Ordinis. Fieri enim potuit, ut à Chriſto inſtitueretur aliquod

quod ſacramentum Ordinis, non ad conferendum diſtinctum Ordinem; ſed ſolùm ad Ordinem per aliam ordinationem priorem collatum modificandum, ac perficiendum. Neque ſacramentum Ordinis dicitur illud tantùm, quod confert diſtinctum Ordinem, ſed illud etiam, quod Ordinem jam collatum modificat: & ſic Epiſcopalis ordinatio ſacramentum eſt Ordinem Presbyteratus modificans.

VIII. Reſponderi etiam poteſt, diſt. conſ. Erit Ordo &c. diſtinctus relatè ad ſubjecta ipſum participantia, tranſeat conſ. Formaliter, & relatè ad Euchariſtiam, neg. conſ. Sacerdotium igitur formaliter, & relatè ad Euchariſtiam unus Ordo eſt cum Epiſcopatu. Sed quia diverſimodè participatur in Presbytero, & in Epiſcopo: in illo enim participatur ſinè poteſtate aliis communicandi, & cum dependentia, ac ſubjectione ad alterum, quantùm ad illius exercitium: in iſto autem participatur cum facultate aliis communicandi per ordinationem, illudque exercendi ſinè dependentiâ: idcirco ratione ſubjectorum diverſimodè participantium ſicut dividitur in Sacerdotium primi, & ſecundi ordinis; ita in duos Ordines, ſeu gradus, quorum inferior erit Presbyteratus, Epiſcopatus autem ſuperior.

IX. Objicies ſecundò. Si ordinatio Epiſcopi eſt ſacramentum, characterem imprimit: ſed hoc non. Et probo. Nam hìc character deberet eſſe perfectior charactere Sacerdotali, ſicut Ordo Epiſcopalis perfectior eſt: hoc autem dici nequit, quia character Sacerdotalis cum ſit ad opus præſtantiſſimum, nempe, ad conficiendum corpus, & ſanguinem Chriſti, debet eſſe præſtantiſſimus; ergo &c.

X. Reſpondeo, neg. min. Ad prob. dico, characterem Epiſcopalem ſumi poſſe, vel adæquatè; & ſic eſt Sacerdotium ſummum, aut ſignum illius, & eſt perfectius abſolutè charactere pure Sacerdotali. Vel poteſt ſumi inadæquatè, nempe, pro ea ſui parte, quæ in ordinatione Epiſcopi ſuperadditur, & quâ Sacerdotium in ordine Epiſcopali collocatur, & ſit ſummum: & ſic extenſivè perfectior eſt charactere Sacerdotali, qui ad pauciores effectus extenditur, ſed ſimul minus perfectus eſt intenſivè.

XI. Objicies tertiò. Si Epiſcopatus eſſet, modo explicato, ordo eccleſiaſticus, & imprimeret characterem, eo quia ſuperior eſt Presbyteratu: cùm etiam Archiepiſcopatus, Patriarchatus, Papatus ſuperiores ſint Epiſcopatu, Ordines dicendi eſſent: ſed hoc eſt falſum; ergo &c.

Reſpondeo, neg. ſequelam. Omnes enim illi pares ſunt in poteſtate ordinis Epiſcopalis; & dignitas Papalis etiamſi ſit de jure divino, non tamen eſt Ordo. Neque enim poteſt ſummus Pontifex ullum actum hierarchicum exercere in collatione ſacramentorum, quem non poſſit Epiſcopus. Unde differunt gradus illi ſolâ dignitate, & juriſdictione, non ordine. Unde S. Thom. *in Suppl.* 3. *p. qu.* 40. *a.* 6. *ad* 3. ait: *Poteſtas Sacerdotis exceditur à poteſtate Epiſcopi, quaſi à poteſtate alterius generis: ſed poteſtas Epiſcopi exceditur à poteſtate Papæ, quaſi à poteſtate ejuſdem generis. Et ideo omnem actum hierarchicum, quem poteſt facere Papa in miniſtratione ſacramentorum, poteſt facere Epiſcopus. Non autem omnem actum, quem poteſt facere Epiſcopus, poteſt facere Sacerdos in collatione ſacramentorum. Et ideo quantùm ad ea, quæ ſunt Epiſcopalis Ordinis, omnes Epiſcopi ſunt æquales. Et propter hoc quilibet Epiſcopus alium poteſt conſecrare.*

XII. Objicies quartò. S. Thomas, citatâ *qu.* 40. *art.* 5. præcipuè *ad* 2. apertè negat, Epiſcopatum eſſe ſacramentum imprimens characterem, & concludit, quòd Epiſcopatus non eſt Ordo ſecundùm quod Ordo eſt ſacramentum quoddam; ergo in hoc diſſentimus à S. Thoma.

Reſpondeo, neg. conſ. Nam S. Tho. ſolùm negat, Epiſcopatum eſſe Ordinem,

nem, & ſacramentum, ſumens Ordinem relatè ad Euchariſtiam; quia Epiſcopatus in ordine ad Euchariſtiam nihil plus confert, quàm Presbyteratus: non tamen negat eſſe Ordinem, & Sacramentum abſolutè, ut ſupra ex eodem, *Epiſt.* 18. *cap.* 24. retulimus.

DUBIUM III.

De Materia, & forma Ordinationis Epiſcopalis.

§. I.

Reſolvitur de Materia.

I. CUm ordinatio Epiſcopi, modo explicato, Ordo, & ſacramentum ſit; aſſignari ei debet ſua materia, nempe, illud, per cujus traditionem confertur; & forma, nempe, verba, per quæ materia ad eſſe ſacramentale determinatur. Circa materiam igitur: Multa ſunt, quæ Epiſcopus conſecrator, & Epiſcopi aſſiſtentes faciunt ſupra eum, qui ordinatur. Primò enim conſecrator, & aſſiſtentes Epiſcopi ambabus manibus caput conſecrandi tangunt dicentes: *Accipe Spiritum Sanctum*; deinde conſecrator ſtans dicit orationem. Poſtea conſecrator pollicem ſuum dextrum intingit in ſanctum chriſma, & caput electi inungit, deinde ambas manus: ſubinde tradit illi baculum paſtoralem. poſtea anulum, deinde librum Evangeliorum clauſum. Inde recipit electum ad oſculum pacis, & imponit mitram, & tandem chirotecas. Ex his omnibus quæremus: Quænam ſit materia eſſentialis, ex cujus traditione, ſeu porrectione conſecratio fiat.

II. In hoc Eccleſiæ Latinæ ordinationis ritu partim convenit Eccleſia Græca, partim diſconvenit, aliqua addendo, alia omittendo. Cùmque ex alia parte ordinationes factæ à Græcis, à Latina Eccleſia, ut validæ admittantur: nam Gregorius IX. Innocentius IV. Gregorius X. Eugenius IV. Gregorius XIII. Clemens VIII. qui in ritibus Græcorum multa reprehenderunt, & emendarunt, de eorum ordinationibus nihil dixerunt. Hinc oritur difficultas: quænam ſit ſtatuenda materia eſſentialis adæquata pro validitate ordinationum Epiſcopalium in utraque Eccleſia. In quo cum diviſos inveniam Doctores, nihil niſi tantùm probabiliter ſtatuam.

III. Dico primò. Probabile eſt, materiam eſſentialem ordinationis Epiſcopi eſſe impoſitionem manuum, & ſimul libri Evangeliorum ſuper caput ordinandi. Utrumque enim in praxi eſt, tùm apud Latinos, tùm apud Græcos, ut ex eorum Euchologiis conſtat; & conciliantur diverſæ opiniones Doctorum: quibuſdam volentibus eſſe ſolam manuum impoſitionem, aliis verò eſſe ſolam inſtrumenti traditionem.

IV. Dico ſecundò. Probabile etiam eſt, materiam eſſentialem ordinationis Epiſcopalis includere etiam unctionem capitis ordinandi, traditionem baculi, & anuli; ita ut materia integra ordinationis Epiſcopalis non ſit ſimplex, ſed compoſita ex pluribus partialibus; quæ per moralem inter ſe conjunctionem, coaleſcant in unam totalem omnes ordinationis Epiſcopalis effectus expreſſiùs ſignificantem, quàm per ſolam impoſitionem manuum ſignificaretur: ita ut in eo inſtanti, quo ultima eius pars primò exiſtit, eo modo, quo res ſucceſſivæ exiſtere poſſunt, tunc habeatur effectus ordinationis, & ordinatio ſit adæquatè completa.

V. Dico tertiò. Probabilius exiſtimo, ſolam impoſitionem manuum eſſe materiam eſſentialem totalem ordinationis Epiſcopalis; alia verò ſupracitata, nimirum, unctionem, traditionem libri Evangeliorum, baculi, & anuli, eſſe materiam ſolùm integralem, effectus ordinationis Epiſcopalis, & officia Epiſcopi expreſſiùs ſignificantia. Probo primò. Nam ſolâ impoſitione manuum ordinatum fuiſ-

ſe in Epiſcopum Timotheum indicat Paulus, 1. *ad Timoth.* 4. *v.* 14. dicens: *Noli negligere gratiam, quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterii.* Quod repetit, 2. ad Timoth. 1. v. 6. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* Quæ exponens S. Tho. ibi, Lect. 1. *A quo* (inquit) *ſcilicet, ordinatus erat Epiſcopus, in qua manus impoſitione data eſt ei gratia Spiritus Sancti.* Quod antea dixerat Chryſoſtomus, *Homil.* 13. *in* 1. *ad Timoth.* Si ergo manuum impoſitione ordinationis gratiam accepit Timotheus, impoſitio manuum fuit illi materia eſſentialis: ſicut quia ablutione datur gratia baptiſmalis, ablutio ponitur pro materia totali Baptiſmi.

VI. Ex his ita diſcurro. Semper, & ubique in conferendo Epiſcopatu adhibita fuit impoſitio manuum. Eâ uſus fuit Paulus in ordinatione Timothei, ut ambæ ejus Epiſtolæ teſtantur. Concilium IV. Carthaginenſe eam uſurpandam eſſe docet. Patres, qui uſque ad octavum ſeculum ſcripſere, ordinis Epiſcopalis collationem per eam deſignant. Paulus, citatis locis, impoſitioni manuum adſcribit gratiæ collationem. Quid ergo deeſt illi, ut ſit materia, & quidem totalis?

VII. Secundò probo excludendo alia. Et primò, impoſitionem libri Evangeliorum. Nam eam Apoſtoli in conferendo Epiſcopatum non adhibuerunt. Id enim, nec ex Scriptura, nec ex traditione probari poteſt: maximè quia cum cœperunt Epiſcopos ordinare, Evangeliorum libri nondum erant conſcripti. Deinde illa libri Evangeliorum impoſitio ubique non fuit in uſu. Licèt enim in Eccleſia Africanâ obſervata fuerit ſeculo quarto, cum eam referat Concilium Carthaginenſe IV. tertio tamen nondum adhibebatur; nec ullum eſt monumentum, quo id poſſit probari. Eccleſiam Romanam primis ſeculis eâ uſam non fuiſſe dicit Alcuinus, *in lib. de Divinis Officiis*, quem circa *ann.* 760. conſcripſit. Germanos, ineunte nono ſeculo ritum illum non adhibuiſſe docet Amalarius, *lib.* 2. *de Officiis Eccleſiaſticis, cap.* 14. ubi hæc ſcribit: *Dicit Libellus* (ideſt Ordo Romanus) *ſecundùm cujus ordinem celebratur ordinatio apud quoſdam, ut duo Epiſcopi teneant Evangelium ſuper caput ejus: Quod neque vetus auctoritas intimat, neque canonica auctoritas.*

Secundò. Nec Presbyterorum, nec Epiſcoporum unctio apud Græcos umquam fuit in uſu; nullum enim ejus extat veſtigium, aut in auctoribus Græcis, aut in eorum Euchologiis: & ſi aliquis ſcriptor Græcus unctionis meminit, facilè (ait Morinus) de unctione ſpirituali explicatur. Deinde quamvis apud Latinos antiquiſſima ſit Epiſcopalis unctio, quia recenſita à S. Leone Magno, *Serm.* 8. *de Paſſione*, & à S. Gregorio, *in* 1. *Reg. caput* 10. ubique tamen non obtinuit. Africani Patres in Concilio IV. Carthaginenſi de illa Epiſcopali unctione omninò ſilent; licèt alia multa ad Epiſcoporum conſecrationem pertinentia referant. In Hiſpanicis Conciliis ante ſeptimum ſeculum celebratis nulla quoque illius mentio fit.

Tertiò. In Eccleſia Latinâ non ſemper adhibita fuit traditio anuli, & baculi Paſtoralis. Eam enim Concilium Carthaginenſe IV. habitum ſeculo quarto non recenſet; cum deſcribit ritum ordinationis Epiſcopalis. Nec in Eccleſia Græca modò eſt in uſu, nec fuit antiquitùs, cùm nec Patres Græci de conſecratione Epiſcoporum loquentes, nec Euchologia illius meminerint.

VIII. Supereſt ergo, ut prememoratæ cæremoniæ ſint ritus ab Eccleſia ſucceſſivè inducti ad majorem explicationem officii, & debiti Paſtoralis, quod ei, qui ordinatur, injungitur; & proinde ad ſummum ad integritatem materiæ, non ad eſſentiam pertinentes. Eo modo, quo in ſententia contraria

Digitized by Google

trariæ unctio manuum, impoſitio mitræ, & traditio chirotecharum ſunt cæremoniæ ad ſubſtantiam non pertinentes. Impoſitio enim Libri Evangeliorum ſuper caput, & collum ordinati explicat evangelicum jugum, quod ab Epiſcopo ſpeciali ratione in ſui, & aliorum profectum portandum eſt; ejuſque obſervantia prædicatione promovenda. Ita ex Rituali Græco. — Unctio capitis ſignificat, vel nitorem conſcientiæ quoad Deum, & odorem bonæ famæ quoad proximum. Vel, ut ait Innocentius III. Extra, De Sacra unctione, *cap* 1. Hoc unguento caput, & manus Epiſcopi conſecrantur; per caput enim mens intelligitur, per manus opera: *Manus igitur inunguntur oleo pietatis, ut Epiſcopus operetur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei: caput autem ungitur balſamo caritatis, ut Epiſcopus diligat Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente ſua, & proximum ſuum ſicut ſe ipſum. Caput inungitur propter auctoritatem, & dignitatem. & manus propter miniſterium, & officium: caput enim ungitur, ut oſtendatur illis repræſentare perſonam, de qua dicitur per Prophetam: Sicut unguentum in capite ejus... Caput enim viri Chriſtus ..... Manus Epiſcopi inunguntur, ut oſtendatur accipere poteſtatem benedicendi, & conſecrandi.* Hæc Innocentius. — Per traditionem baculi Paſtoralis explicatur poteſtas corrigendi; & anuli traditione fides, quam Eccleſiæ, cui ſponſus factus eſt, ſervare debet. En igitur, quomodo omnia prædicta explicativa ſunt eorum, quæ Epiſcopo collata ſunt, non primò collativa.

IX. Sed dices primò. Innocentius III. citato loco, ait: *Cùm veniſſet ad Apoſtolicam Sedem Bracarenſis Epiſcopus, qui in conſecratione ſua ſanctam non acceperat unctionem, quoniam apud vos non conſueverunt Pontifices cùm conſecrantur inungi: Nos, quod illi defuerat, mandavimus in ipſo ſuppleri, facientes caput ejus, & manus per Albanum Epiſcopum, aſſiſtentibus ei duobus Epiſcopis ſecundùm morem Eccleſiaſticum, ſacro Chriſmate deliniri.* Ergo cenſuit Innocentius, unctionem pertinere ad ſubſtantiam conſecrationis.

X. Reſpondeo, neg. conſ. Imò Innocentius confirmat noſtrum tertium aſſertum. Etenim Innocentius non mandat Epiſcopum Bracarenſem denuo ordinari; quod debuiſſet facere, ſi defectus unctionis fuiſſet defectus in materia eſſentiali; ſed ſolùm mandavit, in eo ſuppleri quod defuerat: quod indicat exiſtimaſſe, ordinationem eſſentialiter validam fuiſſe, etſi abſque unctione factam, & ſolùm ad integritatem ejus ſupplendum quod defuerat. Quod maximè ex hoc conſtat: quia mandavit ſuppleri non ſolùm unctionem capitis, ſed etiam manuum: unctionem autem manuum non eſſe partem eſſentialem, ſed merè accidentariam cæremoniam, etiam Adverſarii ipſi concedunt. Quemadmodum in ordinato Presbytero, vel Diacono per ſaltum, ſuppleri debet, quod omiſſum eſt; non quòd ſit de eſſentia, cum ordinatio fuerit valida, quia quod omiſſum eſt, in ea continetur: ita in caſu. Sed pro majori explicatione

XI. Dices ſecundò. Impoſitio manuum, vel ſignificat omnem poteſtatem, quæ Epiſcopo confertur, vel non. Si ſignificat; ergo neceſſe non eſt alia adhibere, quod tamen eſt falſum. Si non ſignificat; ergo alia de neceſſitate adhibenda ſunt, nec ſola ipſa eſt materia totalis.

XII. Reſpondeo: impoſitionem manuum ſignificare omnem poteſtatem implicitè; quia ſignificat gratiam, & characterem Epiſcopalem, quæ per eam conferuntur: quia tamen ea explicitè non denotant, ideo ad ea omnia explicitè denotanda, cætera adduntur. Ideo enim Latini ungunt, dant baculum, & annulum in conſecratione, quæ Græci non dant; niſi ut quod implicitè in conſecratione Græcorum perficitur, explicitè ipſi,

& clariori modo exponant: nullum tamen inde diſcrimen eſt eſſentiale inter ordinationem Græcorum, & Latinorum; ergo à pari, quum antiquæ manuum impoſitioni Eccleſia Latina addidit inſtrumenta; nihil novi eſſentiæ ſacramenti adjunxit, ſed ſolam explicationem materiæ, & effectuum, qui per ſacram ordinationem producuntur. Quare in Pontificali Romano ante traditionem inſtrumentorum Epiſcopus dicitur conſecratus.

Hujus exempla non deſunt. Primum ſit in additione *Filioque*, quam Symbolo Conſtantinopol. Latini addiderunt. Cum enim Græci conquererentur, Latinos mutaſſe fidem; hi reſponderunt, hanc particulam non eſſe fidei additamentum, ſed ſolùm majorem fidei explicationem. — Secundùm ſit in uſu Euchariſtiæ, in qua communio ſub una tantùm ſpecie denotat eſſentiam refectionis ſacramenti, comunio tamen ſub utraque ſpecie magis, & clariùs illam explicat. — Tertiùm ſit in forma conſecrationis ſanguinis: hæc enim in opinione plauſibili eſſentialiter conſiſtit in his ſolis verbis: *Hic eſt ſanguis meus*. Vel: *Calix ſanguinis mei*. Reliqua autem verba ponuntur ad majorem explicationem ſanguinis, ut eſt in ſacramento.

§. II.

Reſolvitur de Forma.

XIII. Dico primò. In opinionibus, quas ſupra ut probabiles admiſimus, quod materia totalis ordinationis Epiſcopi, conſtituatur ex impoſitione manuum, & traditione unius libri Evangeliorum, vel etiam aliorum inſtrumentorum; forma totalis conſtituitur ex pluribus partialibus formis, nempe, ex verbis, quæ in impoſitione manuum, & ſingulorum inſtrumentorum traditione profert Epiſcopus conſecrator. Patet: Quia forma in ſacramentis debet ſaltem moraliter proferri in actu applicationis materiæ; ergo poſitis pluribus materiis partialibus, verba, quæ in ſingularum applicatione proferuntur, erunt formæ partiales unam formam totalem componentes.

XIV. Dico ſecundò. In opinione, quam ut probabiliorem ſtatuimus, nempe, materiam eſſentialem eſſe ſolam impoſitionem manuum; forma eſſentialis ordinationis Epiſcopalis ſunt illa verba, quæ conſecrator unà cum Aſſiſtentibus imponens manus ſuper caput ordinandi dicit: *Accipe Spiritum Sanctum*. Quæ verba, cùm abſolutè, & ſinè ullà limitatione pronuntientur, abundantiam gratiæ ad munia Epiſcopalia exercenda ſignificant: & cùm ſint efficacia, etiam conferunt cum poteſtate illa exequendi — Huic aſſertioni favet Concilium Tridentinum, *Seſſ.* 23. *Can.* 4. ubi ſub anathemate damnat, qui dixerit: *Per ſacram Ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere: Accipe Spiritum Sanctum*. Sentit ergo Concilium, dum illa verba proferuntur dari Spiritum Sanctum: ſed proferuntur ab Epiſcopo manus imponente; ergo illa verba ſunt forma.

XV. Favet etiam S. Auguſtinus, *l.* 5. *de Bapt. contra Donat. cap.* 20. Ubi arguens Donatiſtas negantes per malum miniſtrum poſſe gratiam dari, ait: *Si ergo ad hoc valet, quod dictum eſt in Evangelio, Deus peccatorem non audit; ut per peccatorem ſacramenta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam, deprecantem, vel ſuper aquam Baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur?* Sic etiam ſuper geſtis cum Emerito: *Invocatio* (inquit) *nominis Dei ſuper caput ipſorum, quando ordinantur Epiſcopi, invocatio illa Dei eſt, non Donati*. Invocatione autem illa ſuper caput ordinandi non ſunt preces quæ ſubjiciuntur, ſed verba: *Accipe Spiritum Sanctum*, quæ impo-

Digitized by Google

imponendo manus profert : nam manuum impoſitione ſimul datur gratia, ut ex Paulo dictum eſt ſupra. Accedit : quòd Chriſtus, *Jo. 20. v. 22.* ubi Apoſtolos, jam in ultima Cœna ordinatos Sacerdotes, ordinavit Epiſcopos, hiſce ſolis verbis uſus eſt : *Accipite Spiritum Sanctum &c.*

XIV. Nec dicas : hæc verba ſolitariè prolata non determinare ſufficienter materiam, nempe, impoſitionem manuum, ut ſit ordinatio Epiſcopalis; cùm etiam in ordinatione Diaconi proferantur — Nam aliter in ordinatione Diaconi proferuntur, ac in ordinatione Epiſcopi. Nam in ordinatione Diaconi per illa verba datur ſpiritus ad determinatum effectum, nempe, ad robur contra tentationes Diaboli : unde dicit Epiſcopus : *Accipe Spiritum Sanctum, ac robur ad reſiſtendum Diabolo; & tentationibus ejus in nomine Domini*. At in ordinatione Epiſcopi abſolutè dicitur : *Accipe Spiritum Sanctum*, ideſt, abundantiam Spiritus Sancti, & gratiæ ad omnia munera, & non ſolùm pro ſe, ſed etiam ut communicandam aliis. Sic enim eam Chriſtus dedit Apoſtolis, cum eos ordinavit Epiſcopos; ait enim : *Sicut miſit me Pater, ita ego mitto vos, Accipite Spiritum Sanctum*, ideſt, eam poteſtatis & gratiæ amplitudinem, cum qua miſit me Pater, vobis, loco mei, communico.

DUBIUM IV.

Quis ſit Conſecrationis Epiſcopi Miniſter.

§. I.

Prior Reſolutio.

I. Dico primò. Tres Epiſcopi ſaltem jure Eccleſiaſtico ad Epiſcopi conſecrationem requiruntur. Probatur primò. Praxis enim Eccleſiæ ab initio fuit, numquam Epiſcopum inaugurare, niſi per tres Epiſcopos. Ex Clemente Alexandrino refert Euſebius, *l. 2. Hiſt. c. 1.* Jacobum minorem ordinatum fuiſſe Epiſcopum à Petro, Jacobo ſeniore, & Joanne : *Ait* (Clemens, inquit Euſebius) *poſt Servatoris aſcenſum Petrum, Jacobum, & Joannem, quamvis Dominus ipſos cæteris prætuliſſet, non idcirco de primo honoris gradu inter ſe contendiſſe; ſed Jacobum, cognomine juſtum, Hieroſolymorum Epiſcopum ordinaſſe.* Paulum Timotheo cum Epiſcoporum cætu manum impoſuiſſe colligit Chryſoſtomus ex ipſius verbis, *1. ad Timoth. 4. Noli negligere gratiam, quæ eſt in te.... cum impoſitione manuum Preſbyterii*. Tàmque altas radices praxis hæc egerat ſeculo tertio; ut illam non ſervare nec hæretici ipſi auderent. Scribit enim laudatus Euſebius, ex Epiſtola Cornelii ad Fabium Antiochenum, Novatianum tres Epiſcopos Romam advocaſſe, & ab iis temulentis fictitiam accepiſſe manuum impoſitionem, ac fictitium factum fuiſſe Epiſcopum.

II. Probatur ſecundò ex Canonibus. Primus inter Apoſtolicos nuncupatos *Epiſcopus à duobus* (inquit) *vel tribus Epiſcopis ordinetur*. Canon 2. Concilii Arelatenſis I. *De his, qui uſurpant ſibi, quod ſoli debeant Epiſcopum ordinare, placuit, ut nullus hoc ſibi præſumat, niſi aſſumtis ſecum aliis ſeptem Epiſcopis : ſi tamen non potuerit ſeptem, ſinè tribus fratribus non audeant ordinare*. Idem preſcribit Concilium Nicænum I. Can. 4. *Epiſcopum convenit maximè quidem ab omnibus, qui ſunt in Provincia Epiſcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter inſtantem neceſſitatem, aut propter itineris longitudinem; tribus tamen omnimodis in idipſum convenientibus, & abſentibus quoque pari modo decernentibus, & perſcripta conſentientibus, tunc ordinatio celebretur*. Idem poſterioribus Synodis eodem ſeculo quarto ſancitum fuit : Carthaginenſi II. *Can. 12. ann. 347.* & Carthag. III. *eodem anno, Can. 39.* quo dicitur : *Ut Epiſco-*

Digitized by Google

piſcopus minus quàm à tribus Epiſcopis non ordinetur.

III. Hoc idem poſterioribus ſeculis Romani Pontifices confirmarunt. S. Gregorius Magnus, *lib.* 12. *Epiſt.* 31. *ad octavam Auguſtini Anglorum Epiſcopi interrogationem*, ſic reſpondet: *Cum igitur, Deo auctore, ita fuerint Epiſcopi etiam in propinquis ſibi locis ordinati; per omnia Epiſcoporum ordinatio ſinè aggregatis tribus, vel quatuor Epiſcopis fieri non debet.* Et Gregorius III. ad Bonifacium Moguntinum: *Quoties* (inquit) *Epiſcopum conſecraveris, duo, vel tres conveniant tecum Epiſcopi, & eis convenientibus, ipſiſque præſentibus, conſecres.*

IV. Adſunt quoque congruentiæ. Primò: Quia conventus plurium Epiſcoporum ad unum Epiſcopum conſecrandum deſignat Epiſcopatus unitatem; de qua ſic Cyprianus, Ep. 52. *Et cùm ſit à Chriſto una Eccleſia per totum mundum in multa membra diviſa, item Epiſcopatus unus Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus.* Secundò: Quia illa Epiſcoporum pluralitas uberiorem Spiritus S. gratiam, quæ in Epiſcopatu, qui eſt Sacerdotii plenitudo, confertur, meliùs adumbrat. Tertiò: Res maximi momenti in Eccleſia, qualis eſt Epiſcopi conſecratio, unius tantùm Præſulis judicio permittenda non erat.

V. Si quæras: Quis ſit ordinarius Epiſcopi conſecrator? Reſpondent communiter eruditi: olim uſque ad duodecimum ſeculum jus conſecrandi Epiſcopos ſuæ Provinciæ ſpectaſſe ad Metropolitanum; ut nullus, niſi ab ipſo, vel de ejus licentia, aut conſenſu in ſua Provincia Epiſcopus conſecraretur. Pro tribus prioribus ſeculis hanc diſciplinam in uſu fuiſſe probant ex Can 26. Apoſtolico, ex *Epiſt.* 4. 40. 42. 45. *Cypriani*, & ex Tertulliano, *l. de Præſcript. c.* 20. Pro quarto ſeculo afferunt Canonem 4. Concilii Nicæni I. quo ſtatuitur: *Si quis abſque Metropolitani ſententia factus ſit Epiſcopus; hunc magna Synodus definit non eſſe Epiſcopum.* Cap. 12. Laodiceni. C 19. Antiocheni ſub Julio I. *Can.* 12. Carthagin. II. quibus hoc jus Metropolitanis aſſeritur. Pro ſeculo quinto adducunt Innocentium I. *Ep.* 2. *ad Victricium, c.* 1. S. Leonem Magnum, *Ep.* 84. *ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, c.* 2. & *Ep.* 89. *ad Epiſcopos* per Viennenſem Provinciam conſtitutos. Pro ſexto ſeculo, Conc. Arelatenſe II. *Can.* 5. Pro ſeptimo, Conc. Toletanum IV. *Can.* 18. Pro octavo, Synodum Nicænam II. *Can.* 18. Pro nono, Concilium Meldenſe ſub Carolo Calvo, *c.* 3. Et Eugenium II. *in Synodo Romana*. Ubi confirmat decretum S. Leonis, *ut inter Epiſcopos non habeantur, qui neque à Clericis ſunt electi, neque à Provincialibus Epiſcopis, cum Metropolitani judicio conſecrati.* Pro decimo, Joannes XIII. *Epiſt. ad Epiſcopos citerioris Britanniæ.* Pro undecimo, Nicolaum II. *Epiſt* 3. *ad Gervaſium Belvacenſem Epiſcopum.* Leonem IX. Clementem II. Et Gregorium VII, *Epiſt. l.* 2. *Epiſt.* 73.

Duodecimo ſeculo huic Metropolitanorum juri cæptum eſſe derogari teſtantur quærimoniæ S. Bernardi Abbatis, *lib.* 3, *de Conſiderat. cap.* 4. ubi de multis Eccleſiis ſic loquitur: *Truncari ſe clamitant, ac demembrari, vel nulla, vel pauca admodum ſunt, quæ plagam iſtam aut non doleant, aut non timeant. Quæris, quam? Subtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis, Archiepiſcopi Patriarchis, ſive Primatibus.* A tempore autem Bonifacii VIII. Clementis IV. & ſubſequentium Pontificum communi conſenſu jus Epiſcopos confirmandi in ſolum Romanum Pontificem, in quo ſuper omnes Eccleſias ſemper fuit auctoritas, tandem tranſlatum eſt.

§. II.

by Google

§. II.

Poſterior Reſolutio.

VI. Dico ſecundò. Tres Epiſcopi non requiruntur ad conſecrationis Epiſcopalis ſubſtantiam. Probo primò. Non eſt veriſimile, Apoſtolos, qui tàm multos Epiſcopos ordinarunt in diverſis Orbis partibus, ſemper id præſtitiſſe cum duobus aliis: cùm enim naſcente Eccleſia perpauci eſſent miniſtri; difficili negotio in unum locum convenire potuerant, maximè vigentibus perſecutionibus. — Secundò. Quia de numero Epiſcoporum variè loquuntur Canones: nam modo omnes de Provincia, modò ſeptem, modò tres, vel quatuor, modò etiam duos ſufficere aſſerunt, ut ſupra vidimus, & licèt Concilium Arauſicanum I. *Can.* 21. ordinationem à duobus factam non reputet licitam, validam tamen exiſtimat.

Tertiò. Quia plures ordinationes ab uno ſolo Epiſcopo factas Eccleſia vetus ſuſcepit. Cujus plura ſunt exempla. Primò. Referente Sinegio, *Epiſt.* 67 *ad Theophilum Alexandrinum*, Siderius à ſolo Cyrenſi abſque Epiſcoporum conſortio fuit ordinatus; quem tamen licèt illegitimè ordinatum fuiſſe tradat, habitum tamen pro Epiſcopo docet ab ipſo Athanaſio, qui ad Metropolitanam Eccleſiam adminiſtrandam eum vocavit. Secundò. Evagrius, teſte Theodoreto, *l.* 5. *Hiſt. cap* 23. à ſolo Paulino ordinatus fuit: quæ tamen ordinatio valida ab Occidentalibus, & à pluribus Antiochenis habita fuit: imò & ab ipſo Innocentio I. *Epiſt.* 16. *ad Bonifacium Presbyterum*, volente, ut Evagriani ſuis Ordinibus, ac locis intemeratâ ordinatione, quam acceperant ab Evagrio, ſuſciperentur. Et de S. Pelagio Pont. refert Anaſtaſius Bibliothecarius. *Et dum non eſſent Epiſcopi, qui eum ordinarent, inventi ſunt duo Epiſcopi Joannes de Peruſio, & Bonus de Ferentino, & Andreas Presbyter de Oſtiis, & ordinaverunt eum Pontificem: tunc enim non erant in Clero, qui poſſent eum promovere.*

Quartò. Idem teſtantur diſpenſationes Romanorum Pontificum. Gregorius Magnus interrogatus ab Auguſtino Anglorum Epiſcopo, interrog. 8. *Quot neceſſarii ſint Epiſcopi in Epiſcopi conſecratione*: Reſpondet? *Et quidem in Anglorum Eccleſia, in qua adhuc ſolus tu Epiſcopus inveniris, ordinare Epiſcopum, non aliter, niſi ſinè Epiſcopis potes*, ideſt, *ſolus potes*. Ei tamen præcipit, ut ita Epiſcopos in Anglia ordinet, ſi longo intervallo regionum disjuncti, ad ordinationem alicujus Epiſcopi convenire non poſſint. Hac diſpenſatione uſus (ut ſcribit Beda, *l.* 2. *c.* 23. *Hiſt. Anglorum.*) Auguſtinus Juſtum, & Mellitum ſinè Gallicanis Epiſcopis ordinavit; & ſimiliter Laurentium abſque præſentia Juſti, & Melliti. Refert quoque Henriquez, *in ſumma*, *tom.* 4. *c.* 20. Gregorium XIII. conceſſiſſe Patriarchæ Ethiopiæ, qui erat è ſocietate Jeſu, ut ſolus ſinè aſſiſtentibus pluribus Epiſcopis, Epiſcopos conſecraret. Hucuſque allata confirmantur ex eo, quia in veteri ordine Romano, ubi agitur de conſecratione Epiſcopali, unus ſolus Epiſcopus vocatur *Conſecrator*, reliqui verò *Aſſiſtentes* dicuntur. Quo nomine vocantur quoque in Pontificali Romano.

VII. Dices tamen in contrarium primò. Cum, ut ſupra retulimus, Jacobus Juſtus, ſeu minor à tribus Apoſtolis, Petro, Jacobo, & Joanne ordinatus fuerit; credendum eſt, id eos Chriſto auctore feciſſe; vel ſaltem hoc faciendum ab Eccleſia, Apoſtolicâ auctoritate tradidiſſe; ergo plurium Epiſcoporum præſentia &c. ad ſubſtantiam Epiſcopalis ordinationis ſpectabit. Unde Anicetus, *Epiſt.* 1. dicit, quòd *inſtituente Domino* tùm religiosè ſervabat Eccleſia.

VIII. Reſpondeo: vel negando, hoc feciſſe Apoſtolos ex Chriſti inſtitutione,

ne; ſed hanc cæremoniam ipſos tanquam primos Eccleſiæ Præſules, ſubſtantiæ ordinationis Epiſcopalis ad majorem ſolemnitatem, cum fieri poſſet, addidiſſe. Vel dato, quòd Apoſtoli acceperint à Chriſto hunc ritum; non ita acceperunt, tanquam neceſſarium ad ſubſtantiam, ſed ſolùm ad ſolemnitatem ordinationis. Non enim credibile eſt, in omnibus ordinationibus, quas per totum terrarum Orbem fecerunt Apoſtoli, tres Epiſcopos in promtu ſemper habuiſſe. Epiſtola verò Aniceti ſuſpectæ fidei eſt.

IX. Replicabis. Damaſus, *Epiſt.* 5. quæ eſt de Chorepiſcopis, quem ſequitur Joannes III. *Epiſt. unicâ ad Epiſcopos Germaniæ, & Galliæ*, intendens probare, Chorepiſcoporum ordinationem nullam eſſe, & Pontificalia officia ab eis perperam attentari, niſi de novo ordinati fuerint: id ex eo colligit, quòd non à tribus, ſed ab uno, vel duobus Epiſcopis ordinati fuerint: tales autem nec Epiſcopi nominari debent; ergo &c.

Reſpondeo: Damaſum, & Joannem III. ex eo, quod Chorepiſcopi ordinati non ſint à tribus Epiſcopis, colligere, eos non eſſe Epiſcopos, à poſteriori; & tanquam ex ſigno. Cùm enim lex Eccleſiaſtica præciperet, ne Epiſcopus minus, quam à tribus Epiſcopis ordinaretur; ex quo Chorepiſcopi non ſic ordinarentur, nec credibile eſſet in eorum ordinatione legem paſſim fuiſſe infractam, colligit, ut ex ſigno, eorum ordinationem non fuiſſe Epiſcopalem.

X. Dices ſecundò. Concilium Regienſe, *anno.* 439. adunatum contra ordinationem Epiſcopi Ebredunenſis, eo quòd à duobus ſolis Epiſcopis facta fuiſſet, *c.* 2. *vel* 2. ait: *Itaque ordinationem, quam Canones irritam definiunt, nos quoque vacuandam eſſe cenſuimus; in qua prætermiſſâ trium præſentiâ, nec expetitis Provincialium litteris, Metropolitani quoque voluntate neglectâ, prorſus nihil, quod Epiſcopum faceret, oſtenſum eſt.*

Et confirmatur. Nam omnes tres Epiſcopi præbent materiam, & formam pronuntiant; ergo omnes abſolutè requiruntur.

XI. Reſpondeo: Concilium Regienſe nil velle aliud, quàm ordinationem ſic factam eſſe irritam, non quantùm ad ſubſtantiam, ſed quantùm ad effectum juriſdictionis: cùm enim facta fuerit contra Canones, ſic ordinatus, erat ſuſpenſus ab exercitio juriſdictionis. Quod verò hæc fuerit Concilii intentio, conſtat: quia dictam ordinationem irritam declarat, non ſolum quia factam à ſolis duobus Epiſcopis; ſed etiam quia factam ſine Metopolitani, & Comprovincialium Epiſcoporum conſenſu. Nemo autem dicet, hunc neceſſarium eſſe ad valorem ordinationis, & characteris Epiſcopalis impreſſionem. Addo: Ordinationem à ſolis duobus factam, validam habitam eſſe à Concilio Arauſicano I. *Can.* 21. celebrato eodem ſeculo, *anno* 441. Ubi dicit, invitè ordinatum à duobus ſubſtituendum eſſe Eccleſiæ unius ordinatoris, & alterius in alterius ordinatoris locum ordinandum eſſe: quibus mulctat quidem ordinatores, ſed invitè ſic ordinatum, ut verè ordinatum agnoſcit.

Ad Confirmat. diſt. ant. Verba pronuntiant, ut aſſiſtentes, conc. ant. Ut conſecratores nego ant. Sicut enim ordinandi omnes in Miſſa pronuntiant formam; nec tamen ſequitur, ad validitatem conſecrationis omnes eſſe neceſſarios, ſed ſolum Epiſcopum: ita in caſu. Unus enim eſt Epiſcopi conſecrator: cæteri ut aſſiſtentes ad teſtificandum ſuum conſecrationi aſſenſum, verba proferunt, & materiam exhibent tanquam conſecratori cooperantes.

DU-

DUBIUM V.

An Romanus Pontifex habeat poteſtatem Inſtituendi, & Ordinandi Epiſcopos per univerſum Orbem Chriſtianum?

§. I.

An ſuper Epiſcopos ſit Superior in Eccleſia.

I. DIco. Supra Epiſcopos datur aliquis Superior in Eccleſia, & hic eſt Papa. Ita S. Tho. *in Suppl.* 3. *p. q.* 40. *a.* 6. De Papæ, ſeu Romani Pontificis Primatu multa agenda eſſent, & egi *in Vera Eccleſia*, *Tom.* 2. *p.* 1. *In Colloquiis*, & alibi. Nunc rem hanc fide certam, ad præſentem materiam cum S. Thoma reſtringo. Dicit ergo S. Doctor: *Quòd ubicumque ſunt multa regimina ordinata in unum, oportet eſſe aliquid univerſale ſupra particularia regimina; quia in omnibus virtutibus, & actibus, ut dicitur in* 1. *Ethic* (cap. 1. & 2.) *eſt ordo ſecundùm ordinem finium. Bonum autem commune eſt divinius, quàm bonum ſpeciale. Et ideo ſupra poteſtatem regitivam, quæ conjectat bonum ſpeciale, oportet eſſe poteſtatem regitivam univerſalem reſpectu boni communis, aliàs non poſſet eſſe colligatio ad unum. Et ideo cùm tota Eccleſia ſit unum corpus; oportet, ſi iſta unitas debet conſervari, quòd ſit aliqua poteſtas regitiva, reſpectu totius Eccleſiæ, ſupra poteſtatem Epiſcopalem, quâ unaquæque ſpecialis Eccleſia regitur: & hæc eſt poteſtas Papæ. Et ideo illi, qui hanc poteſtatem negant, Schiſmatici dicuntur, quaſi diviſores unitatis Eccleſiæ. Et inter Epiſcopum ſimplicem, & Papam ſunt alii gradus dignitatum correſpondentes gradibus unionis, ſecundùm quos una congregatio vel communitas includit aliam: ſicut communitas Provinciæ includit communitatem Civitatis, & communitas Regni communitàtem unius Provinciæ, & communitas totius mundi includit communitatem unius Regni.* En quomodo paucis verbis Angelicus Doctor totum Eccleſiaſticæ hierarchiæ ordinem diſtinguit; & neceſſitatem ſupremæ, ac univerſalis in ea poteſtatis oſtendit.

II. Epiſcopis igitur ab initio conſtitutis, ut omnia ordine quàm optimo in Eccleſia regerentur (præter unicam, & univerſalem à Chriſto, ut dicetur, in Petro, & ſucceſſoribus ejus ſupra omnes poſitam poteſtatem) progreſſu temporis auctoritate Eccleſiæ, quidam adhuc gradus Epiſcoporum introducti, atque inſtituti fuerunt; quorum alii eſſent poteſtate ſuperiores, totamque ſic Eccleſiaſticam hierarchiam velut aciem ordinatiſſimam abſolverent.

Hi autem ſunt Archiepiſcopi, qui iidem, ac Metropolitani: ſic dicti à Metropoli, quæ ſecundùm veriorem ethymologiam ſignificat matrem, ſeu matricem civitatem; ſic proinde appellatam, quòd ex ea veluti matre genitæ ſint aliæ in eadem Provinciâ Eccleſiæ, quibus propterea jure quodam præſit, & aliquo dignitatis gradu emineat. — His ſuperiores ſunt Patriarchæ, quales poſt Romanum Pontificem, quatuor agnovere Conſtantinopolitani Patres hoc ordine, Conſtantinopolitanum. Alexandrinum, Antiochenum, & Hieroſolymitanum. Huic dignitati affines ſunt, qui hodie Primates dicuntur; quia Archiepiſcopi obedientiam Patriarchæ debent, ita & Primati: & ſicut ab Archiepiſcopo appellari poteſt ad Patriarcham, ita ad Primatem. Simpliciter tamen majores ſunt Patriarchæ Primatibus. His omnibus ſimplices Epiſcopi, quamvis in poteſtate ordinis pares, in forma tamen & dignitate regiminis inferiores ſunt. Nunc pro dubii reſolutione ſit.

§. II.

Reſolvitur Dubium.

III. Dico. Romanus Pontifex, divino jure, poteſtatem habet inſtituendi, & ordinandi Epiſcopos in toto Orbe Chriſtiano. Probo ſic. Ille, qui ſuccedit in poteſtate, quam Chriſtus præ aliis Apoſtolis contulit D. Petro, jure divino poteſtatem habet præficiendi omnibus Chriſtiani Orbis Eccleſiæ paſtores, qui Chriſti oves, ideſt, fideles in ſpiritualibus regant: ſed Romanus Pontifex ſuccedit in poteſtate, quam præ aliis Apoſtolis contulit D. Petro; ergo jure divino poteſtatem habet &c.

Major,& minor probandæ ſunt. Maj. quidem. Nam poteſtas, quam Chriſtus dedit Petro, fuit poteſtas univerſalis præſidentiæ toti Eccleſiæ, & vice ipſius totam Eccleſiam gubernandi, non hanc, vel illam particularem tantùm: quod probo primo. Chriſtus, *Matth. 16. v. 18.* Petro promiſit, quòd ipſe futurus eſſet Eccleſiæ ſuæ fundamentum; promiſit Eccleſiæ ſuæ claves, ſeu jurisdictionem, quâ non aliquos tantùm, ſed omnes homines, ipſos etiam Paſtores, ſolvere, aut ligare poſſet: *Et ego dico tibi, quia Tu es, Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam — Et tibi dabo claves Regni Cælorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in Cœlis.* Ea Verba uni Petro dicta ſunt: *Dico tibi.* Et quidem in mercedem editæ ab ipſo de divinitate Chriſti confeſſionis: aliquid igitur ipſi promiſſum eſt, quod cæteris Apoſtolis datum non fuit. Unde S. Leo Serm. III. de aſſumtione ſua ad Pontificatum: *De toto* (inquit) *mundo unus eligitur Petrus, qui & univerſarum Gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ Patribus præponatur; ut quamvis in populo Dei multi Sacerdotes ſint, multique paſtores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus.* Et Euſebius, *l. 2. Hiſt. c. 14.* Petrum omnium Apoſtolorum probatiſſimum & maximum vocat, primorum Principem & ducem, magiſtrum militiæ Dei.

Secundò probatur maj. ex Joan. *c. 21.* Ubi Chriſtus implens, quod promiſerat, jam aſcenſurus in Cœlum ſoli Petro vices ſuas in gubernio agnorum, & ovium ſuarum dicens ei bis: *Paſce agnos meos;* & ſemel: *Paſce oves meas.* Ubi obſervo primò: ovium ab agnis diſtinctionem, quam Chriſtus uſurpavit. Quid enim aliud indicat, niſi Petro non agnos modò, ideſt, fideles de populo, ſed & oves matres, nempe, paſtores omnes? Secundò obſervo: Cur Chriſtus agnos, & oves ſuas paſcendas cæteris Apoſtolis, qui præſentes erant, indiſcriminatim non credidit, ſed ſoli Petro: *Paſce* (inquit) *agnos meos. Paſce oves meas, non paſcite?* Certe quia ſpecialem de omnibus curam ei commiſit, quam non commiſit cæteris. *Aliis omiſſis* (ait Chryſoſtomus in hunc locum) *Petrum dumtaxat affatur: Fratrum ei curam committit.* Theophylactus quoque in hunc locum: *Finito,* (inquit) *prandio, præfecturam ovium totius Mundi Petro commendabat, non autem aliis, ſed huic tradidit.* Et S. Bernardus, *Lib. 2. de conſiderat., c. 8.* ait: *Cui non dico Epiſcoporum, ſed etiam Apoſtolorum ſic abſolutè, & indiſcretè tota commiſſæ ſunt oves? Si me amas Petre, Paſce oves meas. Quas? illius, vel illius populos Civitatis, aut regionis, aut certe Regni? Oves meas, inquit.* Cum ergo Chriſtus agnos, & oves ſuas, ideſt, Eccleſiam paſcendi vices ſuas Petro commiſerit, uſque ad ſecundum ſui adventum ut Judicis duraturam; nec ſemper Petrus futurus eſſet, ſicut nec cæteri Apoſtoli; clarum eſt Chriſtum voluiſſe: ut ſicut poteſtas Epiſcopalis collata cæteris eodem jure in Epiſcopos eorum ſucceſſores tranſiit; ita poteſtas generalis, & ſuprema collata Petro

Petro in Petri ſucceſſores eodem jure tranſiret, ut unitas in Eccleſia perpetuò conſervaretur.

IV. Min. autem, nempe, quòd qui Petro ſuccedit in poteſtate illi à Chriſto præ cæteris collata, ſit Romanus Pontifex (quidquid in contrarium obſtrepant Sectarii) perpetua Eccleſiæ traditione conſtat, quâ docemur: primò, S. Petrum Romam veniſſe. Secundò, ibi Eccleſiam conſtituiſſe. Tertiò, eam ad mortem uſque rexiſſe. Quo fit, ut, mortuo Petro, ſucceſſores ei in ordinaria ſuper omnes Eccleſias juriſdictione ſucceſſerint. Hinc Irenæus ſecundo ſeculo, *l. 3. contra Hæreſ. c. 3.* ubi texit Romanorum Epiſcoporum catalogum, primo loco ponens Petrum, aliosque cæteros uſque ad Eleutherium; additque neceſſe eſſe omnes undique fideles ad hanc Eccleſiam Romanam convenire. Idem Tertullianus, *l. de Præſcript. c. 32. & 37.* Idem Epiphanius *hæreſ. 27.* quæ eſt Carpocratis: *Epiſcoporum in Roma ſucceſſio hanc conſequentiam habuit: Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Clemens, Evariſtus, Alexander &c.* Idem S. Auguſt. l. 2. contra litteras Petiliani, c. 51. *Cathedra tibi quid fecit Eccleſia Romana, in qua Petrus ſedit, & in qua nunc Anaſtaſius ſedet?* Nihilque trium magis apud Veteres, quàm iſtud nomen *Cathedra Petri*, quod ſedi Romanæ tribuunt. Unde Cyprianus, l. 1. Epiſt. 3. ad Cornelium, modò Ep. 55. *Navigare* (inquit) *audent ad Petri Cathedram, atque Eccleſiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta eſt.* Hæc ex pluribus, quæ adduci ſolent ex Patribus, Conciliis, ipſiſque Imperatoribus pro Epiſcopi Romani in Petri Cathedra ſucceſſione, & poteſtate ſupremâ in omnes Orbis Eccleſias, dicta ad rem præſentem ſufficiant. Cùm enim non minus modò, quàm Apoſtolorum tempore Eccleſia ad ſui unitatem indigeat, ut in ea detur unus, qui primatum teneat, & in omnes Chriſti oves poteſtatem habeat; ſi iſte Romanus Pontifex non eſt, quis erit? Hinc quotquot hanc prærogativam Romano Pontifici eripere conati ſunt, non invenientes alium, in quo eam collocarent, Eccleſiam ſinè uno Capite viſibili, quo regeretur, reliquerunt contra Chriſti apertam inſtitutionem. Addere tamen placet S. Bernardum, *lib. 2. de Conſider. cap. 8.* ubi poſtquam primatum Petro (ut ſupra) ſuper omnes etiam Apoſtolos ſtatuit, Eugenium Papam ſic alloquitur: *Ergo, juxta Canones tuos, alii in partem ſollicitudinis, tu in plenitudinem poteſtatis electus es. Aliorum poteſtas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipſos, qui poteſtatem ſuper alios acceperunt. Nonne ſi cauſa extiterit, tu Epiſcopo Cœlum claudere, tu ipſum ab Epiſcopatu deponere, etiam & tradere Satanæ potes? Stat ergo inconcuſſum privilegium tuum tibi tàm in datis clavibus, quàm in ovibus commendatum &c.* Ne autem Sectarii dicant teſtimonium Bernardi eſſe nimis recens, adeant Cyprianum, *lib. 3. Epiſt 18.* (modò, *Epiſt. 67.* ſcribentem Stephano Papæ, ut Martianum Epiſcopum Arelatenſem Schiſmaticum ſuâ auctoritate deponat, & alium in locum ejus ſubſtituat: *Dirigantur* (inquit) *in Provinciam, & plebem Arelate conſiſtentem à te littera, quibus abſtento Marciano, alius in locum ejus ſubſtituatur; & grex Chriſti, qui in hodiernum ab illo diſſipatus, & vulneratus contemnitur, colligatur.*

§. III.

Solvuntur Objectiones.

V. Objiciunt primò, D. Petro non fuiſſe collatam poteſtatem præ cæteris Apoſtolis; & non eſſe aliquem in Eccleſia, qui Epiſcopis ſuperior ſit, ita. Omnes Epiſcopi ſunt Apoſtolorum ſucceſſores: ſed poteſtas, quæ data eſt uni Apoſtolorum, ſcilicet, Petro, *Matth. 16.* data eſt omnibus Apoſtolis, *Joann. 20.* ergo omnes Epiſcopi ſunt pares, & unus non eſt ſupra alium.

Digitized by Google

VI. Reſpondeo cum S. Thom. citatâ q. 40 a. 6. ad 1. *Quòd quamvis omnibus Apoſtolis data ſit communiter poteſtas ligandi, & ſolvendi: tamen ut in hac poteſtate ordo aliquis ſignaretur, primò ſoli Petro data eſt; ut oſtendatur, quòd ab eo in alios iſta poteſtas debeat deſcendere: propter quod etiam ei dixit ſingulariter. Lucæ* 22. Confirma fratres tuos (*Joan.* 21.) Paſce oves meas., *ideſt*, loco mei, *ut dicit Chryſoſtomus* (*Homil.* 87. *in Joann.*) Præpoſitus, & caput eſto fratrum, ut ipſi te in loco meo aſſumentes, ubique terrarum te in throno tuo ſedentem prædicent, & confirment.

Ex quibus adverto: quòd etſi Patres aliquando (ut Cyprianus, *lib. de Unit. Eccleſiæ*, & Hieronymus, *lib.* 1. *adv. Jovinianum*) aſſeruerint, Apoſtolos æquali tùm honoris, tùm poteſtatis conſortio donatos fuiſſe à Chriſto; hoc unum volunt, Apoſtolos fuiſſe æquales in extraordinaria Apoſtolatus poteſtate, nimirum adminiſtrandi claves, prædicandi fidem, Eccleſias fundandi. Hoc enim indicant verba Chriſti, *Joan.* 20. *v.* 21. ſicut *Miſit me Pater, & ego mitto vos.* Matth. ultimo, *v.* 19. *Euntes docete omnes Gentes* Et Marci 16. v. 15. *Euntes in mundum univerſum prædicate evangelium omni creaturæ.* Non tamen omnes Apoſtolos æquales agnoverunt in ordinaria poteſtate regendi totam Eccleſiam, & Primatus imò contrarium citatis locis aſſerunt.

VII. Objicies ſecundò contra idem. Ritus Eccleſiæ magis debet eſſe conformis ritui Judæorum, quàm ritui Gentilium: ſed diſtinctio, & ordinatio unius ſupra alium eſt à Gentilibus introducta, in veteri autem lege non erat; ergo &c.

VIII. Reſpondet S. Tho. citato loco, ad 2. *Quod ritus Judæorum non erat diffuſus in diverſis Regnis, & provinciis, ſed tantùm in una Gente. Et ideo non oportebat, quòd ſub eo, qui habebat poteſtatem principalem, alii Pontifices diſtinguerentur. Sed Eccleſiæ ritus, ſicut, & Gentilium per diverſas nationes diffunditur: & ideò oportet, quòd quantùm ad hoc magis Gentilium ritui, quàm Judæorum Eccleſiæ ſtatus conformetur.*

IX. Objicies tertiò. Petrus Romæ nunquam commoratus eſt. Nec enim potuit illuc appellere ante annum 18. a paſſione Chriſti, cum eo anno Concilio Hieroſolymitano adfuerit. Nec potuit poſt habitum illud Concilium Romam proficiſci; vigebat enim Claudii edictum, quo Judæi (& eo nomine veniebant etiam Chriſtiani) Româ pulſi fuerant. Præterea Paulus ad Romanos ſcribens multos ſalutat, Petri tamen non meminit. Nec Lucas in Apoſtolorum Actibus adventus, vel moræ Petri Romæ nuſquam nec indicium præbet.

X. Hoc eſt unum ex fundamentis Sectariorum, quo Romani Pontificis Primatum radicitùs evellere conantur. Cui tamen reſpondent Catholici: Euſebium in Chronico, & Hieronymum de Script. Eccleſ. *In Petro*, aſſerere, Paulum Romam veniſſe anno ſecundo Claudii. Quibus conſentit Oroſius dicens, Petrum Romam veniſſe in exordio imperii Claudii; quo tempore par eſt credere, eum fundaſſe ibi Eccleſiam, quæ progreſſu temporis florentiſſima adeo evaſit, ut ſcribente Paulo, *Rom.* 1. *v.* 8. fides ejus annuntiaretur in univerſo mundo. Româ verò ejectus Petrus eſt ejuſdem Claudii anno nono, quo per edictum publicum Judæi omnes exularunt. Diſponente autem divinâ providentiâ contigit illud exilium; ut Petrus poſſet ſe præſentem ſiſtere, ut caput Concilio Hieroſolymitano de Legalium abrogatione habito. Non difficile fuit Petro Romam redire, Nerone imperante; reſciſſum enim fuerat Claudii edictum, & quòd ibi manſerit uſquedum martyrio vitam finivit.

Neque obeſt, quòd Paulus ad Romanos ſcribens Petrum non ſalutaverit. Nam quo tempore ſcripta eſt illa epiſtola, nempe, circa Claudii duode-

duodecimum annum, & anno circa tertio poſt Concilium Hieroſolymitanum, Petrus nondum ex Syria Romam redierat. Lucas autem, *Actor. ultimo*, Petri mentionem non facit, quia totus erat in exponendo Pauli adventu Romam, ejuſque cum Judæis contentione. Porro ſilentium Pauli ad Romanos ſcribentis ſi evinceret, probaret, nec Joannem fuiſſe Epheſiorum Epiſcopum, nec Jacobum Epiſcopum Hieroſolymitanum, quia nec Joanni dat ſalutem Paulus ad Epheſios ſcribens, nec Jacobo *In Epiſt. ad Hebræos*. Sed hæc ſatis.

XI. Objicies quartò. Etiamſi detur, Petro conceſſum fuiſſe Primatum, Romanum Epiſcopum extitiſſe, ac Romæ diem extremam Petrum clauſiſſe: inde tamen non colligitur, Romanum Pontificem jure divino Primatum in Eccleſia habere; cùm ex Scriptura non habeatur illi potiùs, quàm alteri poſt Petrum competere: eo quòd per accidens contigerit, quod Petrus Romæ obierit. Fundatur ergo non in jure, ſed in facto; & in facto purè humano, quo non apparet vis juris alicujus communicandi.

XII. Reſpondetur communiter cum Bellarmino, *lib. 11. de Rom. Pont. cap.* 12. Aliud eſſe ſucceſſionem, aliud rationem ſucceſſionis. Nam ſucceſſio Romani Pontificis in Pontificatum, & primatum Petri ex inſtituto Chriſti eſt: quia Chriſtus ipſe inſtituit in Petro Pontificatum duraturum uſque ad finem mundi: & proinde quicumque Petro ſuccedit, à Chriſto accipit Pontificatum. Ratio autem ſucceſſionis, quâ Romanus Pontifex potiùs, quàm Antiochenus, vel alius ſit Petri ſucceſſor, ex facto Petri eſt, non ex Chriſti inſtituto. Nam potuiſſet Petrus nullam ſedem particularem ſibi unquam eligere; & tunc non Epiſcopus Romanus, neque Antiochenus ſucceſſiſſet, ſed is, quem Eccleſia elegiſſet. Potuiſſet quoque ſemper manere Antiochiæ: & tunc Antiochenus ſinè dubio ſucceſſiſſet. Verùm quia Romæ ſedem fixit, & tenuit uſque ad mortem; inde factum eſt, ut Romanus Pontifex ei ſuccedat.

XIII. Objicies quintò. Non ſolum Romanum Pontificem jus habere ordinandi per totum Orbem Epiſcopos; ſed olim illud habuiſſe primò: Patriarchas: ſecundò, Primates: Tertiò etiam Metropolitanos.

XIV. Reſpondeo: præfatos hoc jus non habuiſſe, niſi ex expreſſo, vel tacito Rom. Pontificis conſenſu. Non quòd pari cum eo poteſtate præditi fuerint; ſed quòd interdum cum eis totius Eccleſiæ ſollicitudinem partiri judicaverit. Quoad ſedes Patriarchales Alexandrinam, Antiochenam, & Romanam à D. Petro mediatè, vel immediatè inſtitutas, tanquam unius Petri ſedes, recognovit S. Gregorius Magnus, *Epiſt.* 48 & *Epiſt.* 37. Idem dico de Patriarchis Hieroſolymitano, & Conſtantinopolitano; quorum ordinationes validæ fuerunt, quatenus firmitatem à Sede Romanâ habuerunt. Multò magis de Primatibus, & Metropolitanis. Hi enim ſi extra ſuos limites ordinationes fecerunt; hoc, ut Vicarii Romanæ Sedis, vel tacito ejus conſenſu ob diſtantiam locorum, vel neceſſitate urgente exequti ſunt. Et hac ratione unus Patriarcha alium Patriarcham ordinaſſe legitur.

XV. Nec dicas. Magna controverſia orta fuit inter Romanos Pontifices, & Patriarchas Conſtantinopolitanos circa Epiſcopos Bulgariæ confirmandos. — Reſpondeo enim, contentionem illam fuiſſe de jure Patriarchali, non de jure Rom. Pontificis, ut totius Eccleſiæ Capitis. Ius Romano enim Pontifice adunantur dignitates Epiſcopi, Archiepiſcopi, ſeu Metropolitæ, Primatis, Patriarchæ, & totius Eccleſiæ Capitis. Contendebat S. Ignatius Patriarcha Conſtantinop. Bulgariam intra fines ſui Patriarchatus contineri; & proinde jure Patriarchico ordinationes in illis Provinciis ſibi deberi: jus ſanctæ Sedis

non.

Digitized by Google

non tangens, ut ex Anaſtaſio Biblioth. in Hadriano II. habetur.

XVI. Objicies ſextò. Superior poteſtas non poteſt conferri per inferiorem, neque æqualis per æqualem; quia ſinè ullâ contradictione quod minus eſt, à majori benedicitur, *Hebr.* 7. Unde nec Sacerdos promovet Epiſcopum, nec Sacerdotem; ergo ſi Papa eſt ſuperior Epiſcopis, à nullo Epiſcopo poterit ordinari, quod tamen eſt falſum: cum Epiſcopus Hoſtienſis conſecret Papam; ergo &c.

Reſpondeo cum S. Thom. citato, *art.* 6. *ad* 3. neg. conſ. Nam *Poteſtas Sacerdotis exceditur à poteſtate Epiſcopi, quaſi à poteſtate alterius generis. Sed poteſtas Epiſcopi exceditur à poteſtate Papæ, quaſi à poteſtate ejuſdem generis. Et ideo omnem actum hierarchicum, quem poteſt facere Papa in miniſtratione ſacramentorum, poteſt facere Epiſcopus. Non autem omnem actum, quem poteſt facere Epiſcopus, poteſt facere Sacerdos in ſacramentorum collatione. Et ideo quantum ad ea, quæ ſunt Epiſcopalis Ordinis, omnes Epiſcopi ſunt pares. Et propter hoc quilibet Epiſcopus alium poteſt conſecrare.*

DUBIUM VI.

De Chorepiſcopis.

§. I.

An fuerint veri Epiſcopi?

I. Chorepiſcoporum nomine, ut ſuperiùs indicavimus, intelliguntur miniſtri quidam, qui in pagis, & villis aliqua olim obibant Epiſcoporum munera: Unde Chorepiſcopatus à Canoniſtis definitur: quòd ſit dignitas Eccleſiaſtica, quâ inſigniti quidam Sacerdotes multis Epiſcopalibus officiis in villis, & pagis funguntur. De hoc quæremus primò: An ſit idem cum Epiſcopatu. Secundò: A quo fuerit inſtitutus. Tertiò: Quænam fuerint ejus officia. Pro primo

II. Dico. Chorepiſcopi non fuerunt veri Epiſcopi, ſed Presbyteri ſimplices, qui in villis, & pagis vices Epiſcoporum in aliquibus agerent. Prob. Tùm quia: à tribus Epiſcopis non ordinabantur: ad ordinationem autem Epiſcopi, ut jam diximus, jure Eccleſiaſtico, ſicut nunc, ita & antiquitùs tres Epiſcopi requirebantur: Chorepiſcopos autem ſolus Epiſcopus ordinabat. Unde Concil. Antiochenum, Can. 10. *Chorepiſcopum verò* (inquit) *Civitatis Epiſcopus ordinet, cui ille ſubjectus eſt* — Tùm quia: ſecundùm antiquos Canones vetitum erat, ne Epiſcopi in pagis conſtituerentur, ut ex Can. 15. Conc. Laodiceni: *Non oportet, in villulis, vel in agris conſtituere Epiſcopos, ſed viſitatores:* Chorepiſcopi autem non alibi, quàm in pagis conſtituebantur: unde, Conc. Laodicenum, Can. 10. *Si qui ſunt* (inquit) *in vicis vel pagis, qui dicuntur Chorepiſcopi* — Tùm denique: quia Epiſcopi ſunt ſucceſſores Apoſtolorum: Chorepiſcopi verò non Apoſtolis, ſed potius ſeptuaginta diſcipulis ſucceſſiſſe dicuntur à Concil. Neocæſarienſe, Can. 14. *Chorepiſcopi autem ſunt quidem in figura ſeptuaginta.* Hac triplici ratione utitur Leo III. in reſponſo ad Galliæ, & Germaniæ Epiſcopos.

III. Objicies primò. Chorepiſcopatus à Concilio Chalcedonenſi, *Can.* 12. ubi damnat ſimoniacas Clericorum inſtitutiones, ponitur inter Ordines, non verò inter officia. Sic enim Ordines ſacros accenſens: *Si quis* (inquit) *ordinaverit per pecuniam Epiſcopum, aut Chorepiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum.* Recenſens verò officia, ait: *Aut promoverit per pecuniam Æconomum, vel Defenſorem, vel Manſionarium, vel quemquam, qui eſt ſubjectus regulæ.* Atqui Chorepiſcopatus non erat Ordo Presbyteratus, quia conferebat juriſdictionem in ſimplices Presbyteros: non erat Ordo medius inter Epiſcopatum, & Presbyteratum, cùm nullibi legatur inſtitutio divina diſtin-

diſtincta; ergo erat Ordo Epiſcopatus.

IV. Reſpondeo, neg. aſſumtum. Nec enim Concilium Chalcedonenſe recenſet Chorepiſcopatum inter Ordines ſacros; quia illum verum ordinem, ſive Epiſcopalem, ſive ab Epiſcopali diſtinctum reputaret: ſed quia cùm Chorepiſcopalis dignitas conſerret juriſdictionem ſpiritualem in plures Parochias, & multos rurales Presbyteros; & inſuper poteſtatem aliquos Ordines uſque ad Subdiaconatum, ex delegatione tamen, conferendi: æque horrendum exiſtimarunt Patres Chalcedonenſes ſimoniacè conferre Chorepiſcopatum, ac ſacros Ordines, & magis quàm conferre Eccleſiaſtica officia, quibus ſolùm in res temporales jurisdictio annexa erat.

V. Objicies ſecundò. Concilium Nicænum I. *Can.* 8. Statuit, ut apud Novatianos ordinati, qui redierint ad unitatem Catholicam, vel agant Epiſcopos in urbibus, in quibus Catholici Antiſtites conſtituti non fuerint: vel ſi ante eorum reditum Epiſcopi catholici in eiſdem urbibus reperti fuerint, Chorepiſcopatus munere fungantur; ergo &c.

VI. Reſpondeo, neg. conſ. Concilium enim ibi loquitur de ordinatis in Epiſcopos à Novatianis: cum his enim placuit indulgere, ut prævià impoſitione manuum reconciliativâ, fungi poſſent munere Epiſcopi in urbibus Epiſcopo carentibus; ſin minus, munere Chorepiſcopatus fungi poſſent. Non autem loquitur de purè ordinatis in Chorepiſcopos. Unde non eſt ad rem.

VII. Si quæras: Quomodo fieret Chorepiſcopi ordinatio?

Reſpondeo, apud Græcos impoſitione manus cum aliqua oratione, aut benedictione fieri conſuevisse. Apud Græcos enim quælibet ordinatio, ſeu benedictio cum impoſitione manus, & oratione fiebat: nec tamen erat Ordo, vel ſacramentum. Tùm quia: non erat cæremonia à Chriſto inſtituta, ut ſtatim dicemus. Tùm quia: etiam Diaconiſſis manus imponebant, quæ cujuſvis Ordinis incapaces erant.

Apud Latinos autem nuſquam fuit ritus determinatus: alioquin antiqui rituales agentes de conſecrationibus eorum, qui ad dignitates Eccleſiaſticas infra Epiſcopalem electi erant, de conſecratione Chorepiſcoporum non ſiluiſſent. Probabile tamen non videtur, in Occidente Chorepiſcopos factos fuiſſe per ſolam delegationem; eo ferè modo, quo nunc ab Epiſcopis creantur Vicarii Generales. Alioquin hoc argumento, ceu validiſſimo uſi fuiſſent Leo III. & Epiſcopi Galli, nono ſeculo, ut probarent, Chorepiſcopos, contra quos tunc pluribus actum eſt, nuſquam fuiſſe veros Epiſcopos.

§. II.

Quis Chorepiſcopatus fuerit Auctor?

VIII. Dico. Chorepiſcopatus auctor non fuit Chriſtus, ſed Eccleſia. Probo primò. Quia ſi Chorepiſcopatus Chriſtum habuiſſet auctorem, debuiſſet inter Ordines ſacros, & ſacramenta recenſeri, non minus ac Epiſcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus: ſed hoc §. præcedente rejecimus; ergo &c. Secundò. Si Chriſtum habuiſſet inſtitutorem, ſtatim in Eccleſia debuiſſet eſſe in uſu, eo modo quo Epiſcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus; nec potuiſſet ab Eccleſia prorsùs abrogari: hoc autem eſt falſum. Nam non ſolùm in Actibus Apoſtolorum nulla Chorepiſcopatus, vel tacita ſit mentio; ſed nec in monumentis trium priorum ſeculorum ullum illius veſtigium adeſt. Nec enim Canones dicti Apoſtolici, nec Conſtitutiones Clementis, nec S. Ignatii Epiſtolæ, nec Concilium Eliberitanum; imò nec Cornelius Papa, *in Epiſt. ad Fabium Antiochenum*, licèt omnes Ordines ſuo tempore Romæ receptos enumeret, Chorepiſcopatus nec verbum facit.

Inſu-

Inſuper à ſeptingentis annis in utraque Eccleſia Latinâ, & Græcâ Chorepiſcopatus ceſſavit. Nullus enim ex auctoribus, qui ab eo tempore tàm in Oriente, quàm in Occidente ſcripſerunt, Chorepiſcopatum tanquam dignitatem, quæ tunc eſſet in uſu, recenſuit: unde invitè conficitur, quòd ab eo tempore fuerit ubique abrogatus.

IX. Chorepiſcopatus ergo initium ſuum in Oriente habere cæpit, tertio labente ſeculo. Cujus ratio eſt. Quia prima Chorepiſcopatus mentio fit in Conciliis Ancyrano, & Neocæſarienſi, quæ ineunte ſeculo quarto celebrata fuere. Verùm cùm in illis Conciliis non agatur de Chorepiſcoporum inſtitutione, ſed de coercenda poteſtate, quam ſibi contra Canones uſurpabant; rectè colligitur, paulò ante quartum ſeculum in Oriente cæpiſſe. — In Occidente ſolum ineunte ſeculo quinto Chorepiſcopatus cæpit. Eo quia nullus Auctor, & nulla Synodus Occidentalis illius meminit ante Regienſem, quæ *anno* 430. celebrata eſt; & in qua Armentarius, contra Canones ordinatus ab Epiſcopatu dejectus eſt, & permiſſus cum Chorepiſcopis ſedere, & eorum fungi muneribus. — Nec refert, *Act.* 2. *Conc. Chalcedonenſis*, referri, Novatianos habuiſſe in ſua ſectâ Chorepiſcopos. Nam hinc non concluditur, eos ab initio ſuæ hæreſis Chorepiſcopos habuiſſe; ſed progreſſu temporis videntes eis Eccleſiam Romanam uti, quam in multis imitari ſtudebant, Chorepiſcopos tanquam utiles amplexos fuiſſe.

X. Interitus autem Chorepiſcoporum ab anno octingentesimo exordium habuit; eorumque vana, ac temeraria præſumtio cauſa fuit. Renitentibus enim Epiſcopis, quibus ſuberant, omnia ferè Epiſcopalia munera arrogabant ſibi; quod movit Leonem III. & Patres Concilii Ratiſponenſis ad multas eorum ordinationes, quibus ordinaverant Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos irritas declarandas: quæ etiam moverunt eoſdem Patres ad vetandum, ne impoſterum Chorepiſcopi crearentur, quod *anno* 888. in Concilio Metenſi confirmatum fuit, *Can.* 2. Ubi ſtatutum fuit, Chorepiſcopos nihil amplius eſſe, quàm Preſbyteros; ac proinde nullum eſſe quidquid in ſummi Sacerdotii egerunt Miniſterio. Quâ veritate tandem perſpectâ, factum eſt, ut à multis ſeculis Chorepiſcopi vel nomen extinctum ſit.

§. III.

Chorepiſcoporum Officia.

XI. **P**Rimò ergo Chorepiſcopi erant præpoſiti ruralium Presbyterorum regimini, ſicut modò ſunt, quos Vicarios foraneos, ſeu Decanos rurales appellamus: dicebantur enim Chorepiſcopi à voce *Choros*, quæ Græcis ſignificat regionem, aut agrum: ibi enim Epiſcopi loco præſidebant.

XII. Secundò. Poterant minores Ordines uſque ad Subdiaconatum incluſivè, tanquam miniſtri extraordinarii, & de Epiſcopi conſenſu conferre; non tamen Presbyteratum, aut Diaconatum. Colligitur ex Ancyrana Synodo, *Can.* 13. quæ vetat quidem, ne Chorepiſcopi tenent Presbyteros, Diaconoſque ordinare; cum autem de Subdiaconis nihil dicat, indicat eos ordinare potuiſſe: *Chorepiſcopis* (inquit) *non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare*. Imò capitulare Aquiſgranenſe Caroli Magni 99. hoc eis expreſsè concedit his verbis: *Nec Presbyteros, nec Diaconos ordinent, niſi tantùm Subdiaconos*.

XIII. Tertiò. Chorepiſcopi aderant Conciliis, & in eis ſuam dicebant ſententiam. Neocæſarienſi enim ſubſcripſerunt duo, & Nicæno I. quindecim: ſed an eis hoc jus competeret ratione Chorepiſcopatus, an ratione delegationis ſpecialis ab Epiſcopis, quibus ſuberant, Canones non dicunt.

XIV.

XIV. Quartò. Licèt rurales Preſbyteri ubi adeſſent, aut Epiſcopus, aut urbici Presbyteri in Eccleſia Cathedrali ſacrificium offerre vetarentur, id tamen poterant Chorepiſcopi. Ita Conc. Neocæſarienſe, Can. 13. *Chorepiſcopi autem ſunt quidem in figura Septuaginta; ut comminiſtri autem, propter ſtudium in pauperes, offerant honorati.*

DUBIUM VII.

An Jure Divino ad Epiſcopi Electionem admittendum ſit Suffragium Populi, & Cleri.

§. I.

Aliqua Supponuntur.

I. Suppono extra controverſiam eſſe, quòd populus etiam laicus unà cum Clero admitti poſſit ad ferendum ſuffragium in electionibus Epiſcoporum. Id enim uſus per multa ſecula obtinuiſſe teſtantur Patrès: Cyprianus tertio ſeculo, l. 1. Ep. 3. Ep. 4. *Cum ipſa* (inquit) *maximè plebs habeat poteſtatem, vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recuſandi*. Idem, *lib.* 2. *Epiſt.* 11. agens de Cornelii Papæ electione, ait: *Factus eſt autem Cornelius Epiſcopus de Dei, & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc affuit, ſuffragio, de Sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum Collegio*. De electione S. Athanaſii idem oſtendit Epiſtola encyclica Concilii Alexandrini (apud Athanaſ. *Apolog.* 2.) his verbis: *Teſtamur, omnem multitudinem, populumque Catholicæ Eccleſia in unum coactum, quaſi in ſpeciem unius corporis, & animæ ... poſtulaſſe Athanaſium Epiſcopum dari*. Id etiam volebat S. Leo, *Epiſt.* 84. *cap.* 5. dicens: *Cùm de ſummi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri, plebiſque conſenſus concorditer poſtulaverit*. Tempore S. Gregorii Magni in Italia Præſides, nobiles, Sènatus, populus cum Clero conſpirabant ad electiones Epiſcoporum, ut ex *lib.* 1. *Epiſt.* 56. Et *lib.* 2. *Epiſt.* 15. cum Neapolitani in eligendo Epiſcopo non convenirent: *Sin* (inquit) *aptam non invenietis, in quam poſſitis convenire perſonam; ſaltem tres viros rectos, ac ſapientes eligite, quos ad hanc urbem generalitatis vice mittatis, quorum & judicio plebs tota conſentiat*.

II. Hanc diſciplinam per duodecim priora Eccleſiæ ſecula continuaſſe multis oſtendit Ivenin de Sacr. Ordinis, *Qu.* 1. *de Epiſcopatu*, *c.* 4. *a.* 1. modò tamen à multis ſeculis in uſu non eſt. Sed Epiſcoporum electio fit in aliquibus Eccleſiis à Capitulo, vel Regia nominatione ex Sedis Apoſtolicæ conceſſione, vel ex Summi Pontificis inſtitutione; à quo omnes, quocumque modo electi, vel nominati confirmari debent. Stante igitur pro temporum diverſitate, & circumſtantiarum diverſitate in modo eligendi Epiſcopos, ac miniſtros Eccleſiæ; controverſia reducitur ad videndum: an jure divino aliquid in hoc ſtatutum ſit.

III. Moderni hæretici Lutherani, & Calviniſtæ ita neceſſarium volunt ad electionem, & ordinationem miniſtrorum Eccleſiæ populi, ac ſecularis poteſtatis conſenſum; ut hoc omiſſo invalida ſit electio, & ordinatio: *Hunc ritum* (ait Lutherus, lib. de Poteſtate Papæ) *per multas Epiſtolas Cyprianus commemorat. Semper ſuffragium populi, & judicium propinquorum Epiſcoporum ita allegans; ut hanc ex Deo ordinationem eſſe eum fiducia pronuntiet*. Et Calvinus, cui ſubſcripſere omnes Sectarii, lib. 4. Inſt. cap. 3. §. 15. *Habemus* (inquit) *eſſe hanc legitimam ex verbo Dei miniſtri vocationem, ubi ex populi conſenſu, & approbatione creantur, qui viſi fuerint idonei. Præeſſe autem debere electioni alios Paſtores; ne quid, vel per levitatem, vel per mala ſtudia, vel per tumultum à multitudine peccetur*.

IV. Concilium verò Tridentinum hiſce verbis Catholicam fidem, *Seſſ.* 23. *cap.* 4. proponit: *Docet inſuper ſacroſancta Synodus, in ordinatione Epiſcoporum, Sacerdotum, & cæterorum Ordinum, nec populi, nec cujuſvis ſecularis poteſtatis, & magiſtratus conſenſum, ſive vocationem, ſive auctoritatem ita requiri; ut ſine eâ irrita ſit ordinatio &c.* Et ejuſdem *Seſſ. Can.* 7. anathemate damnat: *Si quis dixerit ... Ordines ab ipſis* (Epiſcopis) *collatos ſinè populi, vel poteſtatis ſecularis conſenſu, aut vocatione irritos eſſe.* Et Can. 8. *Si quis dixerit, Epiſcopos, qui auctoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos, & veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum, anathema ſit.*

V. Mitto errorem Wicleffi, & Joannis Hus ab oppoſito volentium, ſolius Dei munus eſſe eligere Paſtores Eccleſiæ. Ratio eorum erat. Quia ſolus Deus novit iuſtos, & prædeſtinatos, quos ſolos contendebant eſſe veros Paſtores, ac Miniſtros. Quem putidiſſimum errorem damnavit Conc. Conſtantienſe, *Seſſ.* 8. 15. & 26. nec in eo refellendo immorabimur. Satis enim ſuperiùs oſtendimus malitiam ſive eligentium, ſive electorum validitati electionis, ſi debitè fiat, non officere.

§. II.

Reſolutio Dubii.

VI. Dico. Jus eligendi Epiſcopos, alioſque miniſtros, jure divino non competit populo, nec ſeculari poteſtati. Primò igitur pro hac catholica veritate habemus exemplum Chriſti, qui duodecim Apoſtolos, aliosque ſeptuaginta diſcipulos, non electione plebis, aut Magiſtratus, ſed ſolâ ſuâ voluntate elegit. Cumque Apoſtolos miſerit in Eccleſiam eâ donatos poteſtate, quâ ipſe miſſus fuerat: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos;* voluit, ut eâdem poteſtate, & formâ in ſacrorum miniſtrorum electione uterentur.

Quare, *Act.* 1. *v.* 25. propriâ ſuâ electione ſtatuerunt duos meritis pares, quorum alter, in quem ſors cecidiſſet, Apoſtolatu fungerentur. Et *Act.* 13. *v.* 2. non plebis ſuffragio, ſed judicio Spiritus Sancti dirigente corda eorum, qui Eccleſiæ præerant, Saulus, & Barnabas ad Apoſtolicum munus ſegregati ſunt.

Paulus ipſe nullâ ſuffragiorum plebis factâ mentione, Timotheo, & Tito Epiſcopis à ſe conſtitutis poteſtatem dedit manus imponendi, & Presbyteros conſtituendi, 1. ad Timoth. 5. v. 22. *Manus citò nemini impoſueris.* Ideſt, proba priùs, an ſit tali gradu dignus, ne temerè ordines. Quòd ſi plebis, aut Magiſtratus ſuffragia neceſſariò audienda eſſent, fruſtra Epiſcopo diceretur, *Manus citò &c.* cùm non ex ipſius judicio, ſed ex alieno ſuffagio tota miniſtrorum Eccleſiæ penderet ordinatio. Ad Titum autem 1. v. 5. *Hujus rei gratia* (inquit) *reliqui te Cretæ* (Epiſcopum) *ut ea, quæ deſunt corrigas, & conſtituas per Civitates Presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.* Quibus non aliam formam illis præſcribit, niſi eam, quam in ordinandis eis ipſe ſervaverat. Nam Timotheum conſtituit Epiſcopum Epheſiorum, & Titum Cretenſium; quia utrumque ipſe idoneum judicaret, & nullo expectato plebis ſuffragio: & ita ab ipſis fieri volebat. Quod & ipſe, & Barnabas feciſſe leguntur, Act. 14. v. 22. *Et cum conſtituiſſent illis per ſingulas Eccleſias* (Liſtræ, Iconii, & Antiochiæ) *Presbyteros &c.* eos nimirum eligendo, & ordinando.

Addo: quòd idem Paulus recenſens qualitates in Epiſcopo, & Diacono requiſitas, 1. *Timoth.* 3. *ad Titum* 1. eas non inſinuat, & præcipit plebi, aut toti congregationi fidelium, ut norint, qualem eligere debeant. Hoc enim, ſi voluiſſet, potiùs toti Eccleſiæ Epheſiorum, & Cretenſium, ſuper ea re ſcripſiſſet Epiſtolas,

las; præſertim, quia ferè omnes Epiſtolas ad Eccleſias ſcripſerat, quia in illis agebat de rebus totam Eccleſiam concernentibus. Cùm ergo illas conditiones ſolis Epiſcopis expoſuerit; ſignum eſt, quòd ad eos ſolos, vel tota, vel præcipua electionis cura pertinebat.

VII. Hunc eundem morem ſecuti ſunt cæteri Apoſtoli, qui Epiſcopos à ſe ordinatos miſerunt ad populos abſentes, & infideles; ſinè quorum proinde ſuffragio illis Epiſcopos conſtituerunt, ut ad fidem converterentur, & converſi regerentur. Sic Petrus Marcum diſcipulum ſuum Alexandriam, ut ibi conſtitueret Eccleſiam miſit; Alexandrinis procul dùbio de ea re nihil ſcientibus, aut cogitantibus, & conſequenter eorum conſenſu non requiſito. S. Gregorius Magnus Apoſtolos imitatus pro Angliæ Epiſcopo, vel ipſis Anglis inſciis, S. Auguſtinum Monachum ab Arelatenſi Præſule ordinatum deſignavit; hic autem alios, qui ad fidem recens converſis præeſſent, elegit. En verba Pauli Diaconi in vita S. Gregorii hoc narrantis: *Sed & Auguſtinum penes Anglos in Galliarum Epiſcopis ordinari præcepit: per quem nihilominus in eadem gente... diverſo tempore provecti ſunt Mellitus, Juſtus, Laurentius, & Paulinus.*

VIII. Aliquando etiam plurimorum Epiſcoporum electione, & conſenſu id factum fuit. Teſte enim Euſebio, *l. 1. Hiſt. c. 1.* Jacobus cognomento Juſtus à SS. Petro, Jacobo, & Joanne Hieroſolymorum Epiſcopus electus fuit. Rurſus, *l. 3. c. 11.* Mortuo Jacobo, Simeonem Cleophæ filium ejuſdem urbis Epiſcopum Apoſtoli inſtituerunt. Et *l. 6. c. 10.* Cum Narciſſus Epiſcopus aufugiſſet, Epiſcopi viciniores, alium nomine Dium elegerunt.

Hunc morem ſuo tempore viguiſſe S. Cyprianus teſtatur, *l. 1. Epiſt. 4.* (modò *Ep. 35.*) his verbis: *Propter quod diligenter de traditione divina & Apoſtolica obſervatione ſervandum eſt, & tenendum; quod apud nos quoque & ferè per provincias univerſas tenetur: ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui Præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem Provinciæ proximi quique conveniant, & Epiſcopatus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſimè novit, & uniuſcujuſque actum de ejus converſatione perſpexit.* Ne autem hoc Cypriani teſtimonio Novatores abutantur. Nota primò. Cyprianum non dicere: *Plebe ſuffragante*, ſed *plebe præſente*. Unde plebs aderat, non ut ferret ſuffragium, ſed ut teſtimonium redderet de vita & moribus illius, qui proponebatur: ideoque eùm eligebatur Epiſcopus, plebs aderat ut teſtis, comprovinciales verò Epiſcopi ut Electores. — Nota ſecundò. Cyprianum non dicere, hoc plebis teſtimonium per univerſam Eccleſiam, tanquam jure divino neceſſarium ad validitatem electionis requiri; ſed ſolùm, ut traditioni divinæ, & apoſtolicæ magis conſentaneum, non apud omnes, ſed ferè omnes Eccleſias, puta Africæ, teneri. Nam hic Epiſcopos eligendi modus in aliquibus provinciis non tenebatur, ut ipſe agnoſcit; nec tamen provinciarum illarum morem, inconſultâ plebe Epiſcopos eligendi, ut illegitimum, & divino juri contrarium damnat. Et verò totis ferè tribus prioribus Eccleſiæ ſeculis Epiſcopus Alexandrinus à ſolis Presbyteris, inconſultâ plebe, electus fuit, ut ſatis teſtatur Hieronymus, *Epiſt. ad Evagrium*, ſeu Evangelum, his verbis: *Nam & Alexandriæ à Marco Evangeliſta uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominabant.* Quod autem in prima poſt Romanam Sede, & ab ipſis Eccleſiæ incunabulis illegitimæ, & juri divino contrariæ factæ ſint Epiſcoporum electiones, quis credet?

IX. Ex Conciliis quoque conſtat, plebis ſuffragia, nec ſecularis pote-

ſtatis auctoritatem requiri. Primò ex Laodiceno, *Can.* 13. quo dicitur: *Turbis non eſſe permittendum electiones eorum facere, qui ſunt ad Sacerdotium promovendi.* Secundò: ex Nicæno I. *Can.* 4. dicente: *Epiſcopum oportet maximè quidem ab omnibus, qui ſunt in Provincia conſtitui. Si autem ſit hoc difficile, vel propter urgentem neceſſitatem, vel viæ longitudinem, tres omnino in eundem locum congregatos, abſentibus quoque ſuffragium ferentibus, ſcriptiſque aſſentientibus, tunc ordinationem fieri. Eorum autem, quæ fiunt, confirmationem in unaquaque Provincia à Metropolitano fieri.* Tertiò: ex Conſtantinopolitano Quarto OEcumenico, Can. 22. *Promotiones, & conſecrationes Epiſcoporum concordans prioribus Conciliis electione ac decreto Epiſcoporum Collegii fieri Sancta hæc & Univerſalis Synodus definit & ſtatuit: atque jure promulgat, neminem Laicorum Prinsipum, vel potentum ſemet inſerere electioni, vel promotioni Patriarchæ, Metropolitæ, aut cujuslibet Epiſcopi.... Quiſquis autem ſecularium Principum, & potentum, vel alterius dignitatis laicæ adversùs communem, ac conſonantem, atque canonicam electionem Eccleſiaſtici ordinis agere tentaverit, anathema ſit, donec obediat, & conſentiat in hoc, quod Eccleſia de electione, & ordinatione proprii Præſulis, ſe velle monſtraverit.* Quartò tandem: Nicænum II. pariter OEcumenicum, Can. 3. *Omnis* (inquit) *electio à Principibus facta Epiſcopi aut, Presbyteri, aut Diaconi irrita maneat ſecundùm regulam, quæ dicit:* Si quis Epiſcopus ſecularibus poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes, qui illi communicant: *Oportet enim, ut qui provehendus eſt in Epiſcopum, ab Epiſcopis eligatur; quemadmodum à ſanctis Patribus, qui apud Nicæam convenerunt, in regula definitum eſt, quæ dicit:* Epiſcopum convenit maximè quidem &c. ut ſupra &c.

Ex quibus omnibus patet, quàm meritò Concilium Tridentinum, *Seſſ.* 23. *c.* 4. & *Can.* 7. ſupra relatis Sectarios modernos oppoſitum ſentientes damnaverit.

X. Non deſunt pro hac veritate rationes. Prima eſt. Epiſcopi jure divino ſunt Paſtores, fideles autem alii divino jure ſunt oves: ſed ovium eſt ſuſcipere quidem, & obedire Paſtori ſibi dato, non autem Paſtorem ſibi eligere; ergo &c. — Secunda eſt. Illis jure divino convenit eligere Epiſcopum, quibus jure divino convenit regere Eccleſiam; quia electio miniſtrorum Eccleſiæ; eſt actus pertinens ad regimen Eccleſiæ, ſed ſolis Epiſcopis, non populo, jure divino convenit regere Eccleſiam Dei; ergo &c. — Tertia eſt. Laici ſæpiùs ſunt rerum Eccleſiaſticarum imperiti, nec valent idoneum miniſtrum ab inepto ſecernere. Unde refert Theodoretus, *l.* 4. *Hiſt. c.* 7. quod Valentinianus rogatus, ut electioni Epiſcopi Mediolanenſis ſe immiſceret, recuſavit dicens: *Major, quam ut à me præſtari poſſit, res eſt, multoque fuerit melius eos diſcernere divinâ gratiâ dignatos, & participes ſplendoris.*

Quarta eſt. Populus plerumque, quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti, & maximè paſſioni indulgere ſtudet magis, quàm communi bono. Unde S. Chriſoſt. *l.* 3. *de Sacerdotio*, graviter dolet, quòd ſuo tempore Epiſcoporum electiones penes laicos ſorent; & hinc non eſſe mirandum, ſi dignis relictis, peſſimi ad ſacros promoverentur ordines, & dignitates.

Quinta demum. Electio ſacra debet fieri, ac decentiùs fit eo modo, quo à contentione, & tumultu magis judicetur immunis: ſed cum populus habet ſuffragium, vix ſinè tumultu fit, & contentione, propter ſtudia ſæpe prava partium: quod factis comprobatur. Nam S. Auguſtinus, *Epiſt.* 110. modò 213. & 225. modò 136. refert hiſtoriam turbulentæ commotionis popularis in electione Piniani. Ruffinus, *lib.*

l. 11. *Hiſt.* c. 11. diſſenſionem populi Mediolanenſis in Epiſcopo deſignando non leviorem narrat. Sed inter cæteros in hac materia conflictus acerimus fuit, qui in electione S. Damaſi contigit; cùm vel in ipſo templo non pauci interfecti ſint, ut referunt S. Hieronymus, *in Chronico*, & Ammianus Marcellinus Auctor Ethnicus. Non eſt autem credendum, modum electionis, tot inconvenientibus obnoxium jure divino præceptum eſſe.

§. III.

Hæreticorum Objecta.

XI. Objiciunt ex veteri lege primò. Moyſes Dux populi, *Exod.* 28. & *Levit.* 8. Aaronem, & filios ejus deſignat, & conſecrat Sacerdotes. Item, *Num.* 8. ad hoc requirit conſenſum, & ſuffragium multitudinis: *Applicabis Levitas convocatâ omni multitudine filiorum Iſrael. Cùmque Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Iſrael manus ſuas ſuper eos.* Quæ cæremonia ſolet eſſe dantis ſuffragium.

Secundò. David Rex, 1. *Paralip.* 23. *&c.* Sacerdotibus, Levitis, Cantoribus, & Janitoribus ſua deſignavit officia, & vices diſtribuit. Nec ipſe tantùm, ſed & Magiſtratus exercitus Cantores in miniſterium ſegregavit, ut habetur initio *Capitis* 25.

Tertiò. Salomon, 3. *Reg.* 2. Abiathar Sacerdotem à Pontificatu dejecit, & in ejus locum Sadoc inſtituit.

Quartò. Joſaphat Rex Juda, 2. *Paralip.* 19. Amariam conſtituit in his, quæ ad Deum pertinent, & inſuper Levitas, & Sacerdotes.

Quintò. Alexander, & Demetrius Reges Syriæ, 1. *Machab.* 10. *&* 11. Joanathan conſtituunt ſummum Sacerdotem Judæorum. Idque etiam commemorat Joſephus, *l.* 13. *Antiquit. c.* 5. *&* 8. Cur ergo non etiam in lege nova hoc jure Reges, ac Principes non potientur?

XII. Reſpondeo ad ſingula. Ad primum dico, quòd Moyſes Aaronem & filios ejus non tantùm deſignavit Sacerdotes, ſed etiam unxit, & conſecravit: at hoc non fecit tanquam Dux populi, ſed ex peculiari Dei mandato, ut apertè Scriptura teſtatur. Unde nec conſtitutum à ſe Sacerdotem potuiſſet amovere, nec Sacerdotium ad aliam familiam transferre — Addo: quòd Moyſes etiam Sacerdos erat juxta illud Pſalmi 98. *v.* 6. *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus ejus:* adeoque priùs ipſe ſacrificia obtulit, quàm Sacerdotes conſecraret.

Ad id, quod additur ex *Num.* 8. dico, ibi non ſignificari requiſitum fuiſſe conſenſum multitudinis, ut Levitæ ordinarentur. Sed quia Levitæ offerebantur Deo pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Iſrael, ut habetur, *Num.* 8. *v.* 16. ideo Levitæ erant quidam oblatio Deo facta à tota multitudine. Ut ergo ſignificaretur, quòd multitudo illos offerebat tanquam munus, & ſacrificium Deo, applicabantur coram tabernaculo convocata multitudine; ipſaque multitudo ponebat manus ſuper eos, quia offerens debebat ponere manum ſuper ſuam oblationem, ut *Levitic.* 1. docent Commentatores.

XIII. Ad ſecundum dico, Davidem ea feciſſe, non auctoritate Regiâ, ſed ex revelatione prophetica, & juſſu divino. Unde nullus poſteriorum, non dicam Regum, ſed nec Pontificum, auſus fuit ea immutare. Videatur 1. *Paralip. c.* 9. *v.* 22. *& c.* 8. *v.* 19.

XIV. Ad tertium ſimiliter reſpondeo, quòd Salomon tanquam executor divinæ ſententiæ (dicit enim Scriptura: *Ut impleretur ſermo Domini*) Abiathar tanquam reum læſæ majeſtatis miſit in exilium; quo factum eſt, ut fungi Sacerdotio non poſſet. Unde Deo ſic diſponente factum eſt, ut Sacerdotium rediret ad antiquam familiam, cui ex divina promiſſione competebat, nempe, Eleazar, de qua erat

erat Sadoc. Quamquam non ſatis conſtat, Abiathar deinceps Sacerdotio functum non fuiſſe, cùm, *cap.* 4. numerentur *Sadoc*, *& Abiathar Sacerdotes.*

XV. Ad quartum, reſp. Joſaphat conſtituiſſe Levitas, & Sacerdotes, quia curavit conſtitui, non quia elegerit, ut ordinarentur. Amariam autem, qui jure ſucceſſionis erat divinitùs inſtitutus legitimus Pontifex, Joſaphat non conſtituit Pontificem; ſed declaravit, ad eum tanquam ſummum Pontificem deferendas eſſe quæſtiones Legis.

XVI. Ad quintum dico, exempla Regum Ethnicorum, quales fuerunt Alexander, & Demetrius, quo ad jus conſtituendi ſummos Sacerdotes in judaico populo, non eſſe trahenda ad Chriſtianos, nihilo magis quàm illud, quod 2. *Machab.* 4. *&* 14. & pleniùs à Joſepho narratur, primùm Ægypti, Aſiæ, Syriæ Reges deinde & Romanos idem Sacerdotium pretio venale habuiſſe. Jonathas autem Sacerdotium acceptavit, non ut à Regibus collatum, ſed ut à populo Judæorum ſibi delatum, ut & de Simone fratre ejus conſtat, 1. *Machab.* 14. Quamvis poſtea auctoritas Regia accederet, in illis rerum circumſtantiis cogente neceſſitate.

XVII. Objiciunt ſecundò, ex novo Teſtamento. *Act.* 1. Non ſoli Apoſtoli, ſed univerſa Eccleſiæ multido propoſuit Matthiam, & Barſabam, ut Deus aſſumeret ex eis unum. *Act.* 6. Diaconi à multitudine electi fuerunt. Unde *v.* 5. dicitur: *& elegerunt Stephanum &c. Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum.* Electi ergo à multitudine pręſentati fuerunt Apoſtolis. Idem refertur, *Act.* 14. nempe; Paulum, & Barnabam conſtituiſſe per ſingulas Eccleſias Presbyteros ſuffragiis plebis: Verbum enim præcum *Chirotoniſantes* idem ſignificat, ac eligentes per ſuffragia. Nam *Chirotoneo* idem eſt, *ac manus attollo* in ſignum ſuffragii. Hæc ergo fuit forma eligendi miniſtros ab Apoſtolis primò inſtituta.

XVIII. Reſpondeo ad primum. Illam non fuiſſe electionem, ſed poſtulationem quandam à Deo; quâ petierunt, ut oſtenderet eis, quemnam in locum Judæ ipſe elegiſſet. Hoc autem, inquit Chryſoſt. in hunc locum, factum fuit, non ex neceſſitate, ſed ex voluntate: *Quid* enim, *an non licebat ipſi Petro eligere? Licebat, & quidem maximè: verùm id non fecit, ne cui videretur gratificari.*

Idem dico de electione Diaconorum, hanc fieri à multitudine Apoſtoli judicarunt; quia hoc viſum fuit illis bonum, ac utile Eccleſiæ. Cùm enim de modo eligendi miniſtros Eccleſiæ nihil à Chriſto Apoſtoli accepiſſent præceptum; exiſtimarunt rem hanc ſecundùm circumſtantias perſonarum, locorum, & temporum prout Eccleſiæ bono expediret, moderandam eſſe. Sic quia tunc multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, & agebatur de viduis, & pauperibus alendis de bonis à tota multitudine in commune collatis; expediens judicarunt Apoſtoli, ut Diaconi à tota multitudine eligerentur. Porro cum Eccleſiæ bono expediebat, ne miniſtrorum electio populo permitteretur, id ei Apoſtoli non permittebant. Sic Paulus Cretenſibus, qui duriores erant, non permiſit ut ſuffragiis ſibi Epiſcopum eligerent; ſed eis ſua auctoritate Titum præfecit. Hoc Apoſtolorum exemplum ſecuta eſt Eccleſia. Nam ut, §. 1. obſervavimus pro varietate temporum, locorum, & perſonarum modò electiones Epiſcoporum à tota multitudine fieri permiſit, tanquam teſtimonium de perſona reddente, vel etiam poſtulante; modò ad ſolos Provinciæ Epiſcopos, modò ad Clerum reſtrinxit, modò, ut à multo tempore, ſolius Romani Pontificis, cujus prima cura eſt, providentiæ, precipuas Eccleſiarum dignitates reliquit.

Ad id verò, quod ſubjungitur, dico, verbum græcum *Chirotoneo* in Scripturis pro electione in genere uſurpari, ſive

Digitized by Google

ri, ſive hæc fiat plurium ſuffragio, ſive ab uno tantùm; imò etiam pro ipſa ordinatione: generaliter enim ſignificat manum extendere, ſeu imponere, quod æque fit eligendo per votum, ac conſtituendo, & ordinando. Imò dum agitur de ordinatione miniſtrorum Eccleſiæ, ut obſervant Interpretes, longè aliud intelligitur quàm ſuffragatio; cùm potius intelligatur ipſa ordinatio, quæ fit ab Epiſcopo per manus impoſitionem. Et ita intelligendum eſt quod dicitur de Paulo, & Barnaba: *Cum conſtituiſſent illis Presbyteros*, ideſt, per manus impoſitionem ordinaſſent, eiſque præfeciſſent.

XIX. Objiciunt tertiò teſtimonia S. Cypriani, *l.* 1. *Ep.* 4. dicentis de Traditione divina, & Apoſtolica obſervatione deſcendere, ut Sacerdos, plebe præſente, ſub omnium oculis eligatur; & dignus atque idoneus publico judicio, ac teſtimonio comprobetur. Et S. Leonis, *Ep.* 84. *c.* 5. volentis: ut eum *De ſummi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri, plebiſque conſenſus concorditer poſtularit.*

Reſpondeo, mentem S. Cypriani colligi ex dictis ſupra, § 2. *n.* 8. quò Studioſum remitto. Quibus addo: Cyprianum ibi duo ad electionem Sacerdotis requirere. Primum, quòd teſtimonio bonæ vitæ is, qui eligendus eſt comprobetur: & hoc certè ex traditione divina, & Apoſtolica obſervantia deſcendit: *Oportet autem* (inquit Paulus, 1. ad Timoth. 3. v. 7.) *illum, & teſtimonium habere bonum ab iis, qui foris ſunt*, ideſt, non ſolùm fidelibus, ſed etiam infidelibus probata debet eſſe ejus vita. Alterum, eſt modus, quo hoc teſtimonium bonæ vitæ habendum eſt, nimirum, quòd plebe præſente ſub omnium oculis deligatur: & hoc non intendit ex traditione divina, vel apoſtolicâ obſervantiâ deſcendere, cùm nec Chriſtus hoc præceperit, nec Apoſtoli ſemper obſervarint, nec Cypriani tempore ubique ſervaretur, ut diximus.

Ut verò S. Leonis mens aperiatur duplex electio diſtinguenda eſt. Una proprie talis, & canonica, quæ dat jus electo: altera minus propria, quæ tantùm vim habet teſtimonii, deſiderii, ſeu optationis. Hanc ſecundam tribuit populo. At primam ſolis Epiſcopis concedit. Ita ibi, *c.* 6. ſe explicat dicens: *De perſona autem conſecrandi Epiſcopi.... Provinciales Epiſcopi ad Civitatem Metropolitanam convenire debebunt: ut omnium Clericorum, atque omnium Civium voluntate diſcuſſâ, ex Presbyteris ejuſdem Eccleſiæ, vel Diaconibus optimus eligatur.* Et hæ partes erant, quas tunc in electione Epiſcopi habebat populus.

XX. Objiciunt quartò. Epiſcopi non ſunt domini, ſed miniſtri Eccleſiæ, ut habetur, 1. *Cor.* 3. *v.* 5. & Eccleſia 1. *ad Timoth.* 3. eſt *columna, & firmamentum veritatis*; ergo ad eam pertinet eligere ſuos miniſtros — Rurſus: Epiſcopus eſt ſponſus Eccleſiæ, ideſt, populi, & propter hoc datur ei annulus in conſecratione; ergo debet accedere populi conſenſus ad ejus electionem, quia ſponſus, & ſponſa mutuo conſenſu debent copulari.

XXI. Reſpondeo, Epiſcopos eſſe potiùs Miniſtros Chriſti auctoritate ipſius regentes, & gubernantes Eccleſiam. Sic enim ait Paulus, 1. Cor. 4. v. 1. *Sic nos exiſtimet homo ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Unde eorum inſtitutio non à quocumque de Eccleſia facienda eſt, ſed ab iis, qui loco Dei in Eccleſia præſident, quales ſunt Epiſcopi, & præcipuè Romanus Pontifex.

Ad id, quod additur, nego conſ. & diſcrimen eſt inter conjugium carnale, & ſpirituale Epiſcopi cum Eccleſia, cui præficitur: quod filia non eſt parentibus ſubdita, ſed ſui juris, quoad aſſenſum in conjugium, vel in conjugem. At populus Eccleſiæ in acceptando Paſtore ſubjectus eſt his, qui Eccleſiæ præſident, ſicut in aliis ad animæ ſalutem pertinentibus. Addo: Epiſ-

Digitized by Google

Epiſcopum eſſe ſponſum nedum laicorum, ſed totius Eccleſiæ ſuæ, cujus digniorem partem conſtituunt alii Eccleſiæ miniſtri.

QUÆSTIO VI.

De Presbyteratu.

EPiſcopatui inſeparabiliter conjungitur Presbyteratus tanquam quid ad eum præſuppoſitum, & eſſentialiter incluſum, ut vidimus: ideoque Quæſtioni de Epiſcopatu hanc de Presbyteratu ſubjicimus.

DUBIUM I.

Quid ſit Præsbyteratus, & an ſit Sacramentum.

§. I.

Reſolvitur Prima Pars.

I. PResbyteratus, ſi ethymologiam nominis ſpectes, ab ætate longæva ſumitur; unde Presbyter idem eſt, ac *Senior*, ſeu *Natu major*: & in hoc ſenſu uſurpatur in veteri Teſtamento. In novo autem nomen eſt officii ſignificans eum, qui vel Eccleſiæ præfecturam gerit; aliquando quidem primam, quæ Epiſcopis convenit; aliquando inferiorem, quæ competit Parochis ſub Epiſcopo curam animarum habentibus; vel etiam purum miniſterium Euchariſtiam conficiendi gerit ſub Epiſcopo, abſque omni animarum cura. Hinc Presbyter in generali acceptione comprehendit tàm Epiſcopos, imò & ipſos Apoſtolos, quàm inferiores Presbyteros. Sic *in* 2. *&* 3 *Epiſtola Joannis*, *&* 1. *Petri*, *ultimo*, Petrus, & Joannes ſe ſeniores, ideſt, Presbyteros vocant. Item *ad Titum* primò. Cum jubetur Titus per Civitates conſtituere Presbyteros; Presbyterum pro Epiſcopo ſumi, inde conſtat, quia ſequitur: *Oportet autem Epiſcopum ſinè crimine eſſe*. Similiter Presbyteros, quos *Act.* 20. convocaſſe dicitur Apoſtolus, paulò poſt dicuntur Epiſcopi. Eadem ſignificatio Presbyteri videtur eſſe, *Act.* 14., ubi dicuntur Paulus, & Barnabas conſtituiſſe per ſingulas Eccleſias Presbyteros. Et *Act.* 15. ubi conveniſſe dicuntur ad Concilium Hieroſolymitanum *Apoſtoli*, *& Seniores*. Et Paulus, 1. *ad Timoth.* 4. juxta OEcumenii interpretationem per impoſitionem manuum *Presbyterii*, intelligit ordinationem ab Epiſcopis factam, *Neque enim* (inquit) *Presbyteri Epiſcopum ordinabant*.

II. Specialis autem vocis *Presbyteri* acceptio ſumitur à Paulo, 1. ad Tim. 5. v. 17. *Qui benè præſunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo, & doctrinâ*, & v. 19. *Adversùs Presbyterum accuſationem noli recipere &c.* Ubi agit de Presbyteris Epiſcopi judicio ſubjectis, & agnoſcit Presbyteros honore dignos, qui tamen non laborant in verbo, & doctrina; quod de Epiſcopis dici non poteſt. Sed & Jacobus cum dicit, ad infirmum adducendos eſſe Presbyteros Eccleſiæ, ſimplices Presbyteros, & in ſpeciali ſenſu intelligit. Nam in una Civitate plures quidem Presbyteri eſſe poſſunt; ſed non plures Epiſcopi, qui eam regant. In hac ergo ſpeciali ſignificatione hìc Presbyteri nomen ſumitur, ut ſignificat miniſtrum Epiſcopo inferiorem.

III. Quamvis autem Presbyter in utraque præfatâ acceptione ſit etiam Sacerdos; quia facultatem habet offerendi ſacrificium corporis, & ſanguinis Domini: Sacerdotis tamen vocabulum in Scriptura novi Teſtamenti non legitur Presbyteris, ſeu miniſtris novę legis attributum, ſed ſoli Chriſto. Cujus ratio eſt. Quia totum Teſtamentum novum eo tempore Scriptum eſt, quo adhuc in uſu, aut ſaltem in recenti memoria erant ſacrificia veteris legis; & in ſua functione verſabantur ejuſdem legis Sacerdotes, cum quibus nec nomine communicare voluerunt Apoſtoli; ne adhuc durans,

& non

Digitized by Google

& non abrogatum vetus illud Sacerdotium videretur. At paulò poſt Hieroſolymâ cum Templo everſâ, ac proinde veteris legis ſacrificio, & Sacerdotio abolitis; mox Epiſcopi, Presbyteri, Pontifices, & Sacerdotes appellari cæperunt. Et licèt Sacerdotis vocabulo frequenter Epiſcopus per excellentiam deſignetur apud Veteres; ut apud S. Leonem in epiſtolis, & ſermonibus, & alios eo antiquiores; non minùs tamen frequens eſt eandem vocem cuivis Presbytero attribui: ut legere eſt apud Ignatium, *in Epiſt. ad Philadelphios*, & in altera ad Haeronem Diaconum, & paſſim apud Dionyſium, *in lib. de Eccl. Hierarch.* Cyprianum, *l. 1. Epiſt. 9. & l. 2. Ep. 3.* & apud alios frequentiſſimè. Unde S. Auguſtin. *l. 20. de Civit. Dei, c. 10.* dicit Epiſcopos, & Presbyteros propriè vocari Sacerdotes.

Nota tamen: quòd etſi in libris novi Teſtamenti Presbyteri nuſquam Sacerdotes appellati legantur; divinâ tamen providentiâ factum eſt, ut in veteri hoc nomine præſignarentur ab Iſaia, *c. ultimo*, dicente Domino: *Et aſſumam ex eis Sacerdotes & Levitas.* Quod cum de Sacerdotio omnibus Chriſtianis communi intelligi nequeat, quia certi quidam ex eis aſſumendi ad hoc dicuntur; conſequens eſt, ut de ſpeciali, & propriè dicto; Sacerdotio Chriſtianorum intelligendum ſit, quomodo & Hieronymus eum locum eſt interpretatus. His ergo contra Heterodoxos Sacerdotium ab Eccleſia auferentes (ut in Tract. de Euchariſtia vidimus) ad mei Candidati inſtructionem ſtatutis, ſit

§. II.

Reſolvitur Secunda Pars.

IV. Dico. Presbyteratus, ſeu Sacerdotium eſt verus Ordo, & ſacramentum novæ Legis. Negant Heterodoxi, affirmant tamen omnes Catholici. Si enim Ordo, ut ſupra probatum eſt, inter ſacramenta novæ legis recenſendus eſt; potiori ratione ſacramentum erit Presbyteratus, ex cujus participatione cæteri Ordines particulares unum ſacramentum ſunt, ut docet S. Th. *in Suppl. 3. p. q. 37. a. 1. ad. 2.* Ubi aſſignans modum, quo omnes Ordines unum ſacramentum conſtituant, dicit: quòd diviſio Ordinis eſt *Totius poteſtativi, cujus hæc eſt natura, quòd totum ſecundùm completam rationem eſt in uno, in aliis autem eſt quædam participatio ipſius: & ita eſt hic. Tota enim plenitudo ſacramenti hujus eſt in uno Ordine, ſcilicet Sacerdotio; ſed in aliis eſt quædam participatio Ordinis. Et hoc ſignificatum eſt in hoc, quod Dominus dixit, Num. 11. Moyſi:* Auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtineant tecum onus populi. *Et ideo omnes Ordines ſunt unum ſacramentum.* Hinc Concilium Tridentinum, *Seſſ. 23. c. 2.* docet, reliquos Ordines tanquam miniſtrantium gradus referri ad Presbyteratum. Et *c. 3.* ait: *Cùm Scriptura teſtimonio, Apoſtolica traditione, & Patrum unanimi conſenſu perſpicuum ſit, per ſacram ordinationem, quæ verbis & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet, Ordinem eſſe verè, & propriè unum ex ſeptem S. Eccleſiæ ſacramentis. Inquit enim Apoſtolus (2. ad Tim. 1. v. 6.) Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum: non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.* Et antea Eugenius IV. in Decreto unionis, docuerat Ordinem eſſe ſacramentum novæ legis, primo loco Presbyteratum recenſens.

V. Ex Patribus conſentiunt primò Gregorius Nyſſ. *Orat. de S. Baptiſmate*, his verbis: *Eadem item verbi vis etiam Sacerdotem auguſtum, & honorandum facit novitate benedictionis à communitate vulgi ſegregatum .... Qui cum nihil vel corpore, vel formâ mutatus, ſed quod ad ſpeciem externam attinet, ille ſit qui erat, in viſibili quadam*

dam vi, ac gratiâ inviſibilem animam in melius transformatam gereni &c. Quibus totam naturam ſacramenti tribuit Sacerdotio, nimirum, eſſe ſignum externum cum verborum formula: *Eadem item verbi vis;* eamque gratiam ſanctificantem transformãtem animam: *Inviſibili quâdam vi, ac gratia &c.*

Sanctus item Auguſtinus, *l. de Bono conjugali, c. 24.* vocat ſacramentum indelebile ordinationem: *Si aliquâ*, (inquit) *culpâ quiſquam ab officio removeatur, ſacramento Domini ſemel impoſito non carebit, quamvis ad judicium permanente.*

Sanctus Leo, Ep. 81. ad Dioſcorum, c. 1. *Nam* (inquit) *præter auctoritatem conſuetudinis, quam ex apoſtolica novimus venire doctrinâ, etiam ſacra Scriptura manifeſtat, quòd cùm Apoſtoli Paulum, & Barnabam ex præcepto Spiritus Sancti ad Evangelium Gentibus mitterent prædicandum, jejunantes, & orantes impoſuerunt eis manus: ut intelligamus, quantâ & dantium, & accipientium devotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletum: Et ideo piè, & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſerit inſtitutis; ſi hanc ordinandorum Sacerdotum formam per Eccleſias, quibus Dominus præeſſe te voluit, etiam ipſe ſervaveris.*

VI. Ratio autem ſic conficitur primò. Quia Præsbyteratus eſt ſignum ſenſibile, cæremoniâ enim ſenſibili rebus, & verbis conſtante, à Chriſto inſtitutum, Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, collativum gratiæ, ut ſupra diximus ex Paulo (2. *ad Tim.* 1. *v.* 6.) ergo nil ei deeſt, quin ſit ſacramentum — Secunda. Per Presbyteratum accipit homo poteſtatem conficiendi Euchariſtiam, remittendi peccata, & alia quædam adminiſtrandi ſacramenta; ergo Presbyteralis ordinatio eſt ſacramentum. Conſ. prob. ex S. Th. in Suppl. 3. p. q. 34. a. 3. *in arg. ſed contra*, ubi ait: *Propter quod unumquoque tale & illud magis: ſed propter Ordinem* (& maximè Presbyteratus) *ſit homo diſpenſator aliorum ſacramentorum; ergo Ordo* (Presbyteratus) *magis habet rationem, quòd ſit ſacramentum*. Huc revocanda ſunt, quæ ſupra, num. 4. ex eodem S. Thoma retulimus.

§. III.

Solutio Objectionum.

VII. Objicies primò. In Scripturis non legitur Presbyteratus, ſeu Sacerdotii à Chriſto facta inſtitutio; ergo non eſt ſacramentum. Ant. prob. Paulus, *ad Epheſ.* 4. *v.* 11. enumerat ſingula officia, quæ Chriſtus inſtituit *In opus miniſterii in ædificationem corporis Chriſti;* inter quæ recenſet quoſdam Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios Evangeliſtas, alios Paſtores, & Doctores. Eadem recenſet, 1. *Cor.* 12. *v.* 28. nullibi autem memorat Presbyteros, ſeu Sacerdotes; ergo iſtos non poſuit Chriſtus in miniſterio Eccleſiæ.

VIII. Reſpondeo, neg. ant. Chriſtus enim Presbyteratum inſtituit, ac Sacerdotium, cùm *Lucæ* 22. dedit Apoſtolis facultatem conficiendi, & offerendi Euchariſtiam, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*. Ad probat. Reſpondeo, Paulum ibi non recenſere ordinaria, & hierarchica Eccleſiæ miniſteria; cùm inter hæc nec ſit Apoſtolatus, nec prophetia, nec gratia curationum, nec donum linguarum, quæ tamen ibi enumerat; ſed potiùs dona, ſeu gratias gratis datas, quas tunc fidelibus in ædificationem Eccleſiæ paſſim Deus largiebatur, & identidem etiam modo aliquibus diſtribuit prout vult — Dato autem, Paulum ibi de miniſterio ordinario, & permanente in Eccleſia fuiſſe etiam loquutum: reſpondeo, illud comprehendiſſe ſub generali nomine *Paſtorum*, & *Doctorum;* ſub hoc enim comprehendit Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, de quibus, ut ſupra vidimus, tùm Lucas in Actis, tùm Paulus ipſe in ſuis

in ſuis aliis Epiſtolis mentionem fecit.

IX. Objicies ſecundò. Falſum eſt, Chriſtum in ultima Cœna inſtituiſſe Presbyteratum, vel Sacerdotium. Primò: Quia verba illa *Hoc facite &c.* referuntur dumtaxat à SS. Luca, & Paulo, qui Cœnæ non adfuerunt; cùm à SS. Matthæo, qui adfuerat, & Marco, qui à Petro edoctus ſcripſiſſe dicitur, prorſus ſileantur — Secundò. Si Chriſtus illis verbis inſtituiſſet Apoſtolos Sacerdotes, adhibuiſſet illam materiam, & formam, quâ utitur Eccleſia; quod tamen non fecit: cùm nec impoſuerit eis manus, nec verba, quæ Eccleſia profert, protulerit; ergo &c.

X. Reſpondeo, neg. ant. Ad primam prob. fateor, ſolum Lucam, & Paulum, qui Cœnæ non adfuerunt, ea verba ut à Chriſto dicta retuliſſe, Matthæum verò, & Marcum omiſiſſe. At quid hinc? Fortè ne ſuſpicari poſſumus, Lucam, & Paulum falſum ſcripſiſſe? An ſpiritu potiùs humano, quàm divino afflatu Evangeliſtas, & Paulum ſcripſiſſe credemus; ut ſcribentes quæ non viderunt, dubiam fidem faciant? Joannes adfuit Cœnæ, & quidem in pectore Domini ibi recubuit: nec tamen in ſuo Evangelio quidquam de Cœna dicit; ergo ne Chriſtum verè Cœnam feciſſe dubitabimus? Sane hæc inſtantia vero Chriſtiano indigna eſt. Sciat ergo, quiſquis ſit, Spiritum Sanctum ita diſpoſuiſſe ſacros Scriptores, non ut ſinguli omnia, quæ geſta ſunt, recenſerent; ſed ut ſi quid ab aliis omiſſum ſit, ab altero ſuppleretur: ſic ut ab omnibus ſimul tota Evangelica hiſtoria integrè habeatur. Nam S. Joannes plura omiſit, ſed plura quoque narravit, quæ cæteri omiſerant.

Ad ſecundam, nego ant. Chriſtus enim poteſtate excellentiæ, quâ ut homo eminebat potuit dare Apoſtolis effectum ſacramenti, imò ipſum ſacramentum ſinè ordinariis ſignis, & etiam ſine ullo ſigno, ut docet S. Th. 3. *p. q. 64. a. 3.* — Addo: Chriſtum in Cœna duas actiones externas habuiſſe. Unam, quâ accipiens panem, & vinum pronnntiavit ſuper ea Verba: *Hoc eſt Corpus meum: Hic eſt Sanguis meus:* & hac inſtituit Euchariſtiam: Alteram, quâ priorem complevit dicens: *Hoc facite &c.* & hac Saeerdotes Apoſtolos conſtituit, & ordinationem Presbyteratus inſtituit.

DUBIUM II.

Quænam ſit Materia, & Forma Presbyteratus.

§. I.

De Materia, & Forma aliqua Notantur.

I. Circa materiam, & formam Presbyteratus non una eſt Doctorum etiam Latinorum ſententia. Cùm enim Eccleſia Græca pro materia adhibeat impoſitionem manus, quâ etiam uſi fuiſſe leguntur Apoſtoli in ordinatione Presbyterorum, & ejus ſolius meminiſſe videantur antiqua Concilia, & Patres: e contra autem Eccleſia Latina utatur etiam inſtrumentorum traditione, nempe, calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia: cenſent multi, ſolam manuum impoſitionem eſſe materiam eſſentialem ordinationis Presbyteri, traditionem autem inſtrumentorum eſſe ceremoniam merè accidentalem, vel ad ſummum explicativam poteſtatis traditæ ipſi ordinato. Ita ſentiunt Ivenin, Boveat, aliique ex Gallis. Alii e contra volunt, ſolam traditionem inſtrumentorum eſſe materiam eſſentialem Presbyteratus. Alii mediam viam tenentes dicunt, materiam adæquatam Presbyteratus ex utroque conſurgere, nempe, ex manuum impoſitione, & traditione inſtrumentorum.

II. Pro hujus difficultatis reſolutione obſervandi ſunt ritus, qui in Præſbyterorum ordinatione ſolent adhiberi,

beri. Primò. Epiſcopus manus imponit ordinando, idemque faciunt Sacerdotes adſtantes; per eum ritum ſignificantes, ſe ordinationi aſſenſum præbere, & ad eam Spiritum Sanctum invocare. Cæterum, cur Diacono ſolus Epiſcopus manum imponat, Præsbytero autem Epiſcopus unà cum aliis Presbyteris, rationem indicat quarta Synodus Carthaginenſis, *Can.* 4. Quia nimirum Diaconus non ad Sacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur; Presbyter autem ad Sacerdotium, & proinde à Compresbyteris velut in conſortium paris dignitatis aſſumitur. Quâ eadem ratione etiam in ordinatione Epiſcopi unà cum Epiſcopo conſecratore Epiſcopi quoque aſſiſtentes manum imponunt ordinando.

Secundò. Epiſcopus induit ſtolam humeris ordinandi, eam ante pectus in formam crucis componens; ad ſignificandum, quòd virtute induitur ex alto, quâ poſſit crucem, & jugum Domini portare.

Tertiò. Induit eum caſulâ, ſive (ut olim vocabatur) planetâ; eo quòd totum ferè corpus oberraret: ſiebatque multò latior, quàm nunc fiat, ita ut brachia penè tota contegeret, ut in aliquibus antiquis adhuc extantibus videre eſt. Significat autem veſtis iſta caritatem.

Quartò. Inungit manus: primùm quidem pollices, & indices, poſtea verò totaliter palmas, ut ſignificentur modo quodam conſecratæ ad ſacrificium. Unctio autem hæc non fit Chriſmate (ut in ordinatione Epiſcopi) vel oleo infirmorum, ſed oleo Catechumenorum.

Quintò. Calicem cum vino, & patenam cum hoſtia tradit dicens: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium Deo, Miſſaſque celebrandi tàm pro vivis, quàm pro defunctis*.

Sextò. Imponit ambas manus ſuper caput ordinandi dicens: *Accipe Spiritum Sanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*.

III. Ex his apparet, in ordinatione Presbyteri duplicem conferri vi ordinis, poteſtatem. Unam, & quidem præcipuam, ſupra corpus Chriſti verum; & hæc eſt poteſtas conficiendi Euchariſtiam, & offerendi ſacrificium corporis, & ſanguinis Domini. Alia eſt poteſtas ſupra corpus Chriſti myſticum; & hæc eſt poteſtas abſolvendi à peccatis. Unde fit, quòd ordinatio Presbyteri ſaltem in Eccleſia Latina quaſi duplici ſacramento perficitur; quorum primum ſignificat, & efficit gratiam, & characterem Presbyteri, ut Sacerdotis: ſecundum verò ſignificat, & efficit gratiam, & characterem Presbyteri, ut judicis in foro interno. Et ideo totalis Presbyteratus character non eſt ſimplex, ſed compoſitus ex duobus partialibus. Quamvis autem hæc duo ſacramenta in unum totale moraliter coaleſcant, quatenus ſimul concurrunt ad conferendum unum Ordinem totalem presbyteralem; pro uno quoque tamen ſua materia, & forma partialis aſſignanda eſt. Quòd autem iſtæ duæ diſtinctæ poteſtates in ordinatione Presbyteri diſtinguendæ ſint, inferius probabitur.

IV. In hac re duas invenio ſententias ambas probabiles. Prima aſſerit materiam adæquatam ordinationis, ut collativæ poteſtatis Sacerdotalis, coaleſcere ex prima impoſitione manuum ſuper caput ordinandi, & ex traditione inſtrumentorum; formam verò eſſe verba: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium &c.* Materiam verò ordinationis Presbyteri, ut judicis, eſſe ſecundam impoſitionem manuum ſuper caput ordinandi factam à ſolo Epiſcopo: formam vero eſſe verba ab eodem prolata: *Accipe Spiritum Sanctum; quorum remiſeris peccata &c.*

Altera ſententia aſſerit, adæquatam materiam ordinationis, ut collativæ poteſtatis Sacerdotalis ad offerendum ſacrificium, eſſe ſolam calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia traditionem: formam verò eſſe verba, quæ

ſimul

ſimul proferuntur : *Accipe poteſtatem offerendi &c.* Materiam autem ordinationis Sacerdotis, ut judicis, eſſe ſecundam impoſitionem manuum; formam autem verba, quæ, imponendo manus, Epiſcopus dicit: *Accipe Spiritum Sanctum*.

§. II.

Reſolutio Prima.

V. Dico. Satis probabile eſt, materiam adæquatam ordinationis Presbyteri, ut Sacerdotis, eſſe primam impoſitionem manuum, & ſimul traditionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia: formam vero verba, quæ tradendo profert Epiſcopus: *Accipe poteſtatem &c.* Materiam verò ordinationis, ut collativæ poteſtatis abſolvendi, eſſe impoſitionem manuum; & formam, verba, quæ ſimul proferuntur: *Accipe Spiritum Sanctum*. Hæc poſtrema pars non negatur ab oppoſita ſententia, & ideo de ea inferius dicetur. Totum negotium faceſſit prima pars. nempe, quòd materia adæquata eſſentialis ordinationis Presbyteri, ut Sacerdotis ad offerendum &c. non ſit ſola traditio inſtrumentorum, ſed eſſentialiter conjungi debeat cum prima impoſitione manuum, tamquam cum comparte.

VI. Probatur primò. Quia ſic melius ſalvatur Scriptura, quæ loquens de ordinationibus, quæ ſacramenta ſunt, ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, ſemper dicit eam factam fuiſſe per impoſitionem manuum cum oratione: ut de ordinatione Pauli, & Barnabæ, *Act.* 13. *v.* 3. de ordinatione Timothæi, 1. *ad Timoth.* 4. *v.* 14. & 2. *ad Timoth.* 1. *v.* 6. & de ordinatione Diaconi, *Act.* 6. *v.* 6. Et nullius alterius externi Symboli fit mentio; ergo vel impoſitio manuum eſt eſſentialis materia ſaltem partialis ordinationis, quæ ſcilicèt ſacramentum eſt à Chriſto inſtitutum (de alia enim Scriptura non loquitur) vel dicendum eſt, Scripturam de ordinatione loquentem, ubique prætermiſsâ eſſentiali cæremoniâ, nunquam eam exprimere, niſi per accidentariam: quod abſurdum eſt, imò contrarium ipſi Scripturæ, quæ manuum impoſitioni, quâ ordinationem fieri ſignificat, maniſeſtè attribuit vim conferendi gratiam, ut 1. *ad Tim.* 4. *v.* 14. & 2. *ad eundem* 1. *v.* 6. vis autem conferendi gratiam cæremoniæ, quæ ſit accidentaria, adeoque nec ſacramentum, nec ſacramenti pars, convenire non poteſt.

VII. Prob. ſecundò ex Patribus etiam Latinis. Ambroſius enim, l. de Dignit. Sacerdotali, c. 5. *Homo* (inquit) *imponit manus, Deus largitur gratiam, Sacerdos imponit ſupplicem dexteram, & Deus benedicit potenti dextera.* Hieronymus, *in c.* 58. *Iſaia* dicit: *Chirotoniam*, ideſt, ordinationem, *non ſolùm ad imprecationem vocis, ſed ad impoſitionem impleri manus.* Et Auguſtinus, *lib.* 5. *de Bapt. contra Donat. c.* 20. dicit, quòd ſi Deus peccatorem non exaudit, *Quomodo exaudit homicidam deprecantem.... ſuper capita eorum quibus manus imponitur?* Et Serm. 2. ſuper geſtis cum Emerito, ait: *Cæteri autem non aderant ordinationi ejus, quando ei manus impoſita eſt.*

Idem docuerunt veteres Rom. Pontifices. Innocentius I. *Epiſt.* 22. *ad Epiſcopos Macedoniæ, c.* 3. agens de illis, quos ordinarant hæretici, ſimili modo, quo Auguſtinus loquitur, dicens: *Cum nos dicamus, ab hæreticis ordinatos, vulneratum per illam manus impoſitionem habere caput.... Certè qui non habuit, dare non potuit, damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impoſitionem dedit.* S. Leo, Ep. 87. *ad Epiſcopos Mauritaniæ*, explicans hæc verba Pauli: *Manus citò nemini impoſueris*; ſic ait: *Quid eſt citò manus imponere, niſi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam diſciplinæ Sacerdotalem honorem tribuere non probatis?*

VIII.

Digitized by Google

VIII. Cùm igitur à Scriptura, Patribus, & Romanis Pontificibus ordinatio, ſive Epiſcopi, ſive Presbyteri ſub nomine impoſitionis manuum ſemper, imò & unicè proponatur; non video, quomodo excludi poſſit ab eſſentia ordinationis, & ſacramenti, ne ſit ejus materia ſaltem partialis. Hinc Maldonatus S. J. Theologus, *Tom. 2. de Sacr. tract. de Ordine*, *q. 3. p. 2.* ait: *Impoſitio manuum non eſt habenda tanquam caremonia non neceſſaria, ſed tanquam pars eſſentialis ſacramenti: idque videtur tenendum fide catholicâ. Primum: quia in Scriptura, ubicumque ſit mentio de ordinatione, declaratur per impoſitionem manuum; & videtur mihi eſſe temerarium Scripturam deſerere, & conſectari chimeras, ideſt, rationes naturales. Secundò: quia veterem Eecleſiam nunquam ordinaſſe ſinè impoſitione manuum ex omnibus auctoribus antiquis peſpieuum eſt: de traditione autem calicis, & hoſtia, nulla eſt mentio apud illos. Tertiò: quia videtur durum nimis eſſe, cæremoniam, quam nobis perſpicuè tradunt Apoſtoli, excludere à natura ſacramenti, & inducere illam, de qua nulla mentio ſit in Scriptura*. Hæc Maldonatus, cui conſentit Becanus ex eadem Societate, in Tract. de Sacr. Ordinis, q. 4. Concluſ. 3. *Impoſitio manuum videtur eſſe materia eſſentialis hujus ſacramenti, & à Chriſto inſtituta*.

IX. Prob. tertiò. Quia hac via nobiſcum conciliamus aliquomodo Eccleſiam Græcam, quæ ſemper (& etiam modò) adhibuit impoſitionem manuum, ut eſſentialem materiam in ordinatione; quod Pontificalia, & ritualia Græca tùm vetera, tùm recentia teſtantur: & cujus ordinationes Eccleſia Latina tanquam validas ſuſcepit, & adhuc ſuſcipit. Quod non eſſet, ſi impoſitio manuum non eſſet materia, ſed cæremonia ſolum accidentaria. Sed de hoc infra.

X. Nec dicas: ex his ſequi, impoſitionem manuum eſſe materiam adæquatam, & non ſolùm partialem ordinationis. Si enim de illa ſola loquuntur Scriptura, & Veteres, & nihil de traditione inſtrumentorum dicunt, quam ſola procedente tempore injunxit Eccleſia, quæ facultatem non habet quidquam innovandi circa materias ſacramentorum; fiet, quòd traditio calicis, & hoſtiæ ſit cæremonia purè aceidentalis, non pars ad ſacramenti ſubſtantiam pertinens.

XI. Reſpondeo enim, non deeſſe inter Doctores Catholicos, qui hoc concedant, & velint, traditionem inſtrumentorum eſſe cæremoniam merè accidentalem ab Eccleſia introductam — Sed ſtando in dictis, nego ſequelam. Ut enim fert opinio plauſibilis, non omnium ſacramentorum materias determinavit Chriſtus in ſpecie infimâ, ut aquam in Baptiſmo, & panem, ac vinum in Euchariſtia: ſed aliquorum materias determinavit ſolum in genere, ſeu ſpecie ſubalternâ, relinquens facultatem Eccleſiæ aliquid addendi, quo materia ad ſpeciem ultimam magis explicitè determinaretur. Ita fecit in ordinatione Saeerdotis, Epiſcopi, & Diaconi, quorum materia eſt impoſitio manuum: ſed ut hæc determinaretur ad hanc potiùs ſpeciem ordinis, quàm aliam, permiſit, ut Eccleſia poſſet addere aliquid ſubſtantiale magis ſignificativum. Eccleſia autem Latina ad clariùs ſignificandam poteſtatem, quæ Sacerdoti in ſua ordinatione ſpecialiter tribuitur, impoſitioni manuum addit, ut compartem, traditionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia; quâ expreſſiùs ſignificatur poteſtas offerendi corpus, & ſanguinem Chriſti, quæ ei in ordinatione confertur. Et ad hoc faciendum fundamentum ſumſit ex facto Chriſti, qui in ultima Cœnâ cum ordinavit Apoſtolos Sacerdotes tradidit eis panem, & vinum. Pro hoe facit etiam exemplum ſacramenti matrimonii, cujus materiæ, nempe, contractui quaſdam ſolemnitates Eccleſia addit, ſinè quibus antea fuit, nunc tamen non eſt materia ſufficiens ſacramenti.

XII.

XII. Objicies tamen primò. Poſt decretum Eugenii in Concilio Florentino ſuſtineri amplius non poteſt, impoſitionem manuum eſſe materiam Ordinis eſſentialem, adhuc partialem; ſed ſolam traditionem inſtrumentorum, ſaltem in Eccleſia Latina. Quod Probo. Nam ſi inſtrumentorum traditio non eſt tota materia eſſentialis ordinationum: quare Florentinum abſolutè dicit, ſacramenti ordinis materiam eſſe inſtrumentorum traditionem? Quare pro materia illa aſſignat potiùs traditionem inſtrumentorum, quàm impoſitionem manuum?

XIII. Reſpondeo, neg. ant. Cùm enim poſt Florentinum continuaverit Eccleſia Latina præter traditionem inſtrumentorum adhibere in ordinatione etiam impoſitionem manus; ſatis eſt, Florentino faveri traditionem inſtrumentorum eſſe materiam eſſentialem quidem, ſed partialem. Eo vel maximè, quòd cum dicat Tridentinum, *Seſſ.* 23. *c.* 3. ex Apoſtolo 2. *ad Timoth.* 1. per impoſitionem manuum in ordinatione conferri gratiam; manifeſtè ſequitur, eam eſſe materiam, ſi non totalem, ſaltem partialem.

Ratio autem, cur Concil. Florent. de ſola traditione inſtrumentorum loquutum ſit, eſt. Quia Armenos, quos inſtruebat, docere voluit, non ſolùm impoſitionem manuum, quod jam ſciebant, ſed etiam inſtrumentorum traditionem in Eccleſiâ Latina pertinere ad ritum eſſentialem ordinationi Presbyteri, & Diaconi. Vel, quod idem eſt, ut ſcirent, porrectionem inſtrumentorum in Eccleſia Latina eſſe de eſſentia ordinationis, ſive ſit totalis materia, ſive partialis; cùm in Eccleſia Orientali ad eſſentiam ſola impoſitio manuum ſufficiat.

XIV. Objicies ſecundò. Gregorius IX. Cap. *Presbyter*, Extra, *de Sacram. non iterandis*. Dicit primò: impoſitionem manuum, quæ fit in ordinatione Presbyteri, vel Diaconi, eſſe ritum ab Apoſtolis introductum; ergo non fuit à Chriſto inſtituta — Dicit ſecundò: Eo caſu, quo illa manuum impoſitio in ordinatione Presbyteri, vel Diaconi fuerit omiſſa: *Non eſſe aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto tempore ad hujuſmodi ordines conferendos cautè ſupplendum, quod per errorem extitit prætermiſſum*. Si autem omiſſio impoſitionis manuum eſſet de eſſentia, ac redderet ordinationem invalidam, totum eſſet iterandum, & non ſolum ſupplendum, quod fuerat omiſſum.

XV. Reſpondeo ad primum cum Bellarm. *l. de Sacr. Ord. cap.* 4. Gregorium, cum dicit manuum impoſitionem, quæ adhibetur in ordinatione Presbyteri, & Diaconi, ritum eſſe ab Apoſtolis introductum, non intendere ritum illum fuiſſe ab Apoſtolis inſtitutum; ſed quia ipſi primi illum cœperunt in ordinationibus uſurpare.

Ad ſecundum dico, Gregorium velle non eſſe aliquatenus, iterandum, hoc eſt, non eſſe repetendum quod jam validè factum eſt; adeoque non eſſe repetendam eam partem ordinationis, quâ data eſt poteſtas abſolvendi à peccatis; ſed ſolùm cautè ſuppleri debere quod fuit omiſſum, hoc eſt, primam ordinationis partem, quâ confertur poteſtas offerendi ſacrificium; quæ cùm validè fieri non poſſit ſolâ traditione inſtrumentorum, rectè dicitur omitti cum prima manuum impoſitio omittitur: quod enim invalidè fit, non fit, & quod non fit, ommititur. Unde ſi poſtquam invalidè factum eſt, ponantur omnia ad ejus valorem neceſſaria; tunc propriè primùm fit, nec niſi impropriè dicitur iterari.

XVI. Solet objici Innocentius III. Cap. *Paſtoralis*, eod. tit. — Sed ibi agitur de Subdiaconi ordinatione, quæ in Eccleſia Latina non fit manuum impoſitione propriè dicta; ſed per quandam benedictionem, quam ordinandus accipit ab Epiſcopo ſuper eum orante, ut obſervat Gloſſa, litt.,

B. &

B. & quæ cùm ſit cæremonia ſolùm accidentaria ab Eccleſia introducta, ſi omittatur, poteſt poſtea ſuppleri, cæteris non iteratis.

XVII. Objicies tertiò. Prima illa impoſitio manuum eſt cæremonia merè accidentaria. Nam primò: Epiſcopus nihil dicit, dum manus imponit — Secundò: non ſolus Epiſcopus manus imponit ſuper caput ordinandi, ſed id etiam ſucceſſivè faciunt omnes Sacerdotes, qui adſunt, qui tamen non ordinant — Tertiò: Hæc manuum impoſitio non eſt conjuncta cum ordinationis forma, quæ, ut diximus, eſt iſta: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium &c.* Cum inter illam, & iſtam medient multæ actiones.

XVIII. Reſpondeo, neg. ant. contrarium enim ſentit S. Th. 3. *p. q.* 84. *a.* 4. *in Corp.* ubi aſſignans rationem, cur in ſacramento Pœnitentiæ, & Baptiſmi manus impoſitio non requiratur, benè tamen in ſacramento Confirmationis, & Ordinis, ait: *Quòd impoſitio manuum in ſacramentis Eccleſia fit ad deſignandum aliquem copioſum gratia effectum; quo illi, quibus manus imponuntur, quodammodo per quandam ſimilitudinem continuantur miniſtris, in quibus copia gratia eſſe debet. Et ideo manus impoſitio fit in ſacramento Confirmationis, in quo confertur plenitudo Spiritus Sancti; & in ſacramento Ordinis, in quo confertur quædam excellentia poteſtatis in divinis myſteriis; Unde & 2. ad Tim. 1. dicitur:* Reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.

Ad primam probationem in contrarium: Primò, nego ant. Nam, ut habetur in Pont. Rom. Pontifex poſtquam impoſuit manus ſuper ordinandos unà cum Sacerdotibus: *Tùm Pontifex, quam Sacerdotes tenent manus dexteras extenſas ſuper illos, & Pontifex ſtans cum mitra dicit, Oremus &c.* Quæ extenſio manus, cum videatur impoſitio manuum continuata; falſum eſt, quòd Epiſcopus imponens manus nihil dicat. Secundò. Conceſſo, quòd Pontifex imponens manus nihil dicat: ſolùm ſequi, impoſitionem manuum eſſe materiam, ſeu partem incompletam, & inchoativam ordinationis, nec per eam haberi perfectam, & completam ſignificationem ſacramentalem, niſi accedente traditione calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia; cum qua in unam totalem materiam Sacerdotalis gratię, & characteris expreſſius ſignificativam coaleſcit; unde accedente verborum formulâ: *Accipe poteſtatem offerendi &c.* Sacerdotalis ordinatio perficiatur.

Ad ſecundum dico, quòd poſt Epiſcopum Sacerdotes adſtantes manus imponant, accidentarium eſt ordinationi Presbyteri; ſicut accidentarium eſt, quòd Epiſcopi aſſiſtentes imponant manus ſuper caput Epiſcopi, qui ordinatur. Et ſicut hoc non tollit, quin impoſitio manuum Epiſcopi conſecrantis ſit eſſentialis conſecrationi Epiſcopi; ita nec tollit, quin impoſitio manuum Epiſcopi ſit eſſentialis ordinationi Presbyteri.

Ad tertium dico, ut ſupra, quòd prima manuum impoſitio eſtò non ſit conjuncta phyſicè cum forma ordinationis, eſt tamen conjuncta moraliter, quod ſufficit: omnes enim illæ cæremoniæ, quæ eam ſubſequuntur, conſtituunt unam moraliter actionem totalem; quia omnes ad eundem finem tendunt, nempe, ad unam totalem ordinationem conſtituendam.

XIX. Altera aſſerti pars, quòd, nempe, forma Sacerdotalis ordinationis ſint hęc verba: *Accipe poteſtatem offerendi &c.* communis eſt. Nam hæc verba immediatè comitantur, vel ſaltem ſubſequuntur traditionem inſtrumentorum; quæ cum prima manuum impoſitione moraliter conjuncta, conſtituit materiam adæquatam ordinationis Presbyteri, ut Sacerdotis.

Nec obeſt, quòd Eccleſia Orientalis validè ordinet, nec tamen utatur his verbis — Nam ex hoc tantùm ſequitur, quòd Chriſtus pro forma Presbytera-

byteratus non determinarit hæc, aut illa verba in ſpecie; ſed ſolùm in genere ſtatuerit, ut Eccleſia determinaret verba ſufficienter expreſſiva gratiæ, & characteris Sacerdotalis. Unde etſi alia verba determinaverit Eccleſia Occidentalis, alia Orientalis: hæc diverſitas eſt materialis tantùm; nam quoad formale ſunt una, ac eadem forma; cùm unam eandemque ſignificationem habeant ex inſtitutione Chriſti.

XX. Nec dicas. Verba illa *Accipe &c.* nec memorari in Ritualibus, & Sacramentariis antiquis, etiam apud Latinos, ante annum milleſimum exaratis — Nam hoc falſum eſſe evincit ordo Romanus: in quo Epiſcopus poſt manus impoſitionem ſuper caput ſingulorum ordinandorum, orationem, & manuum conſecrationem; omnibus ordinandis porrigit calicem cum vino, & patenam cum hoſtia dicens: *Accipe poteſtatem offerre ſacrificium, Deo &c.* ordinem autem Romanum ante nonum ſeculum exaratum fuiſſe, teſtis eſt Amalarius, qui nono ſeculo claruit, & illum citat, in *lib. de Officiis Eccleſiaſticis*.

§. III.

Reſolutio Secunda.

XXI. Dico. Satis etiam probabile eſt, traditionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia eſſe unicam, & adæquatam materiam ordinationis, ut Sacerdotalis; & formam eſſe verba: *Accipe poteſtatem offerre ſacrificium:* Impoſitionem autem poſtremam manuum eſſe materiam ordinationis, ut dantis facultatem abſolvendi; & formam eſſe Verba: *Accipe Spiritum Sanctum &c.*

Prima pars eſt ferè communis apud Scholaſticos. Eam apertè docet S. Th. *in Suppl. 3. p. q. 37. a. 5. in C.* Ubi poſtquam dixit, primam impoſitionem manuum eſſe ſolùm preparatoriam; quia per impoſitionem manuum datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia ſunt idonei; concludit: *Sed poteſtatis collatio fit per hoc, quòd datur eis aliquid, quod ad proprium actum pertinet. Et quia principalis actus Sacerdotis eſt conſecrare corpus, & ſanguinem Chriſti: ideo in ipſa datione calicis ſub forma verborum determinatâ character Sacerdotalis imprimitur.* Huic ſententiæ auctoritate ſuâ patrocinatur Concilium Florentinum, in *Decr. Unionis*, his verbis: *Sextum ſacramentum eſt Ordinis: cujus materia eſt illud, per cujus traditionem confertur Ordo: ſicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem.* Et mox: *Forma Sacerdotii talis eſt: Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro vivis, ac mortuis, in Nomine Patris &c.*

XXII. Ne tamen quis putet, S. Thomam, *art. citato* eſſe contrarium opinioni, quam §. præcedente, ut probabilem tniti ſumus, obſervet velim, S. Thomam ibi dicere. Primò: quòd per manus impoſitiouem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia ſunt idonei: non ergo cenſet, primam illam impoſitionem eſſe cęremoniam accidentalem ordinationi; non enim accidentale eſt ſacramento id, per quod in ſacramento datur gratia, & quo ſuſcipiens fit idoneus ad actum ſacramenti. Sed quia ſola manuum impoſitio non determinat, ad quem actum det ei gratiam, eumque reddat idoneum; ideo hoc per traditionem inſtrumentorum explicari & determinari debet. Ex quo ſequitur, quòd impoſitio manuum præcedens traditionem inſtrumentorum, ſit materia, ſeu de ſubſtantia ordinationis dans gratiam ad actum, per traditionem inſtrumentorum deſignandum, in qua ordinatio ultimò completur. Et Ideo (inquit S. Th.) *In ipſa datione calicis ſub forma verborum determinatâ character ſacerdotalis imprimitur.*

XXIII. Secunda verò pars, quæ aſſerit materiam ordinationis ut collativæ poteſtatis abſolvendi eſſe poſtremam

[m]am impoſitionem manuum; & formam eſſe verba, quæ Epiſcopus dicit: *Accipe Spiritum Sanctum*. Et propterea ſupponit, duas eſſe partiales materias, & duas partiales formas: & conſequenter duo partialia ſacramenta, quæ Sacerdotalem Ordinem perficiunt, unumque totalem integrant ſacramentum; aliquibus non placet: putant enim, totum characterem Sacerdotalem, & totam illius Ordinis poteſtatem conferri per calicis, & patenæ porrectionem; adeoque utramque manuum Epiſcopalium impoſitionem eſſe cæremoniam ordinationi accidentalem. Attamen, probatur primò. Quærendo ab eis: ſi impoſitio manuum Epiſcopalium prorſus accidentaria eſt ordinationi, quomodo ſalvabunt Scripturæ, & Patrum textus, §. præcedente laudatos, perpetuò dicentium per impoſitionem manuum dari ordinationem; & per eam conferri gratiam, nihil de traditione inſtrumentorum loquentium? Eos quidem ſalvat S. Th. tùm loco mox citato: tùm 3. *p. q.* 84. *a.* 4. ubi docet, manuum impoſitionem requiri in Confirmatione, & Ordine; quia per eam deſignatur, & confertur plenitudo gratiæ: preterea tamen requiri traditionem inſtrumentorum in Ordine, quæ non requiritur in Confirmatione; quia in hac non datur poteſtas operandi in aliquam exteriorem materiam, ſicut datur in Ordine. Ita loquitur, *in Suppl.* 3. *p. q.* 37. *a.* 5. *ad* 1.

XXIV. Probatur ſecundò. Quando Epiſcopus manus imponens ordinando, dicit: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiſeris peccata remittuntur eis*, invenitur ibi ſignum viſibile efficax gratiæ, & quidem diſtinctum ab eo, quo tradens inſtrumenta dicit: *Accipe poteſtatem offerre &c.* ergo invenitur ibi ſacramentum ſaltem partialiter diſtinctum, & proinde partialis forma, & materia. Ant. quòd illa impoſitio manuum ſit ſignum efficax gratiæ, prob. ex Trident. *Seſſ.* 23. *Can.* 4. ubi anathemate feritur, qui dixerit: *Per ſacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere: Accipe Spiritum Sanctum*. Si Epiſcopi non fruſtra dicunt illa verba, quia ad eorum probationem verè datur Spiritus Sanctus; ergo in impoſitione manuum Epiſcopalium ſuper caput ordinandi confertur gratia; quia tunc Epiſcopi ea verba proferunt, quando manus imponunt.

XXV. Prob. tertiò. Quando Chriſtus à mortuis excitatus *Jo.* 20. inſufflavit in diſcipulos ſuos dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt*, tradidit eis poteſtatem, & Sacerdotibus eorum ſucceſſoribus reconciliandi Deo fideles poſt Baptiſmum lapſos; ut univerſorum Patrum conſenſum ſemper intellexiſſe docet Tridentina Synodus, *Seſſ.* 14. *cap.* 1. ergo Presbyteri tunc accipiunt hanc poteſtatem, quando Epiſcopus ſuper eos dicta verba profert: aliàs ſi ommitantur deerit illis poteſtas abſolvendi, & miniſtrandi ſacramentum pœnitentiæ.

XXVI. Si dicas: poteſtatem abſolvendi, utpote ad actum ſecundarium, contineri in poteſtate Sacerdotali quantum ad principalem actum conficiendi corpus, & ſanguinem Chriſti: ideoque etiamſi omittatur, adhuc tamen intelligitur implicitè collata: ſicut Græci Sacerdotes poteſtatem habent abſolvendi; & tamen in eorum ordinatione verba illa non proferuntur.

Contra eſt: Poteſtates illæ conſecrandi, & abſolvendi, licèt una ſupponat aliam, ſunt multum diverſæ, cùm earum actus genere differant; ergo neutra ſic aliam complectitur, ut priori collatâ cenſeatur collata altera. Eo vel maximè: quia Chriſtus eas non ſimul, ſed diverſis temporibus dedit: unam in noviſſima Cœna, alteram poſt reſurrectionem; & forma una non importat, aut ſignificat alteram. Quare S. Th. in Suppl. 3. p. q. 37. a. 5. ad 2. *Dominus* (inquit) *Di-*

ſcipu-

ſcipulis dedit poteſtatem Sacerdotalem, quantùm ad principalem actum, ante paſſionem in Cœna, quando dixit: Accipite, & manducat: *Unde ſubjunxit*: Hoc facite in meam commemorationem (*Luca 22.*) *Sed poſt reſurrectionem dedit eis poteſtatem Sacerdotalem, quantùm ad actum ſecundarium, qui eſt ligare, & ſolvere* — Accedit: quòd ſacramenta nullum effectum conferunt, quem non ſignificant: atqui traditio calicis cum vino, & patenæ cum pane, & verbis adjunctis, non ſunt ſigna poteſtatis ejus, quâ remittuntur peccata; ergo illam non conferunt.

XXVII. Quod verò dicitur de Sacerdotibus Græcis; fateor, in eorum ordinatione nec proferri verba: *Accipe poteſtatem offerre*; nec iſta: *Accipe Spiritum Sanctum*. Sed Epiſcopus ordinat Presbyterum ſolâ manus impoſitione, & dicens: *Divina gratia, quæ ſemper infirma ſanat, & quæ deſunt ſupplet, creat, ſeu promovet N. venerabilem Diaconum in Presbyterum*. Ubi per divinam gratiam gratia increata, ſeu Auctor gratiæ intelligitur. Et cum Epiſcopus, dicit: *Creat ſeu promovet*, perinde eſt, ac ſi diceret, promovet per me, ſeu per meum miniſterium; ut indicet, ſe non eſſe cauſam principalem, ſed miniſtrum tantùm. Dicens autem: *In Presbyterum* Facit ſenſum: divina gratia creat, ac promovet venerabilem N. Presbyterum, ideſt, eum conſecrat ad obeundas omnes functiones, quæ ad Presbyterum ſpectant: non tantùm ſcilicet ad offerendum ſacrificium, ſed etiam ad reconciliandos pœnitentes, & reliqua ſacramenta diſpenſanda, quorum Presbyteri ſunt miniſtri. Adeoque cùm Eccleſia Græca non inſtituerit pro qualibet poteſtate determinatam formam; ſed unicâ generali formâ ſignificet omnem Presbyteri poteſtatem; meritò unâ eâdemque actione Sacerdos Græcus accipit utramque poteſtatem, nimirum, conſecrandi, & abſolvendi. Sicut ſi cuiquam diceretur: Regia Majeſtas creat, ſeu promovet Petrum in Proregem, cenſeretur his verbis conferri Petro omnis poteſtas officio Proregis annexa.

At Eccleſia Latina, quæ utens facultate ſibi à Christo traditâ exemplum Chriſti imitata, non unam, ſed duplicem actionem, & formam diſtinctam pro qualibet poteſtate determinavit; quarum unâ ſignificatur poteſtas ad actum conſecrandi, non verò abſolvendi; alterâ poteſtas ad actum abſolvendi, non verò conſecrandi: ut cenſeatur utramque poteſtatem conferre, debet utramque actionem exercere, & formam proferre: ita ut ſi alterâ omiſsâ, unam tantùm adhiberet, unam tantùm poteſtatem conferret; quia ſacramenta non conferunt, niſi id, quod ſignificant. Et proinde ordinatio ab Epiſcopo Latino ſic facta, rata, & integra non haberetur; quamvis facta ab Epiſcopo in Eccleſia Græcâ, rata etiam à Latina Eccleſia habeatur.

§. IV.

Quæ ſint Officia Presbyterorum, ſeu Sacerdotum.

XXVIII. Quamvis generali, & minus propriâ ſignificatione omnes Chriſtiani vocari poſſint Sacerdotes, juxta Sanctorum vocem, Apoc. 5. v. 10. *Feciſti nos Deo noſtro Regnum, & Sacerdotes*: quatenùs nimirum offerunt Deo internas, & ſpirituales hoſtias laudis &c. ut cum S. Th. 3. *p. q.* 82. *a.* 1. *ad* 2. diximus, *in Tract. de Eucharistia*, ut ſacrificium eſt. Ibi tamen oſtendimus, agnoſcendum eſſe in Eccleſiâ Chriſti Sacerdotium externum, & propriè dictum; ita ut ſimpliciter loquendo non omnes Chriſtiani etiam laici, etſi juſti, & ſancti, ſint Sacerdotes; nec omnes parem habeant in verbo, vel in ſacramentis adminiſtrandis poteſtatem. Hoc tanquam de fide contra Lutherum, & alios declaravit Tridentina Synodus, *Seſſ.* 7. *Can.* 10.

& Seſſ. 23. *cap.* 1. *&* 4. conformiter aliis Conciliis Nicæno I. *Can.* 14. & Lateran. IV. ſub Innocentio III. *c.* 1. Eſt ergo Sacerdotium novæ legis quibuſdam proprium, illis ſcilicet, qui ad offerendum ſacrificium legitimè conſecrantur.

XXIX. Horum Officia ſunt: Primum, ſacrificare. Secundum, ſacramenta Baptiſmi, Eucharıſtıæ, Pœnitentiæ, & Unctionis extremæ adminiſtrare. Tertium, docere ſeu prædicare.

Primum convenit æqualiter omnibus Sacerdotibus ex ordinaria poteſtate ipſorum.

Secundum ad Presbyteros animarum curam habentes, tanquam ordinarios illorum ſacramentorum miniſtros; ad alios verò ex licentia, vel commiſſione.

Tertium propriè pertinet ad Epiſcopum, juxta S. Th. 3. *p. q.* 67. *a.* 1. *ad* 1. Et Concil. Trident. *Seſſ.* 5. *c.* 2. *de Reform.* & *Seſſ.* 24. *de Reform. c.* 4. Secundariò autem ad Parochos, quibus id muneris incumbit eo ipſo, quòd in partem ſollicitudinis vocati curam animarum ſuſcipiunt. Ad alios verò Sacerdotes extraordinariè pertinet, videlicet, ſi ab Epiſcopo, vel Ordinario mittantur.

XXX. Cæterum quòd miniſterium verbi non ad omnes Sacerdotes pertineat; quodque ſint aliqui veri Presbyteri (quidquid obſtrepant Sectarii) etiamſi munus docendi, vel prædicandi non ſubeant, probat illud Pauli 1. ad Timoth. 5. v. 17. *Qui benè præſunt Presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo, & doctrinâ.* Quibus Apoſtolus agnoſcit aliquos Presbyteros in verbo, & doctrinâ non laborantes; quos tamen duplici honore dignos eſſe pronuntiat, ſi vel ſacrificando, vel ſacramenta adminiſtrando ſanctè in Eccleſia laborent. Hinc omni tempore fuerunt Sacerdotes ordinati, ſive in Monaſteriis, ſive alibi, quibus cura plebis nulla committebatur: & ratio eſt, quia Sacerdotis præcipua munera ſunt ſacrificare, & abſolvere.

QUÆSTIO VII.

De Diaconatu.

INfra Presbyteratum immediatus Ordo eſt Diaconatus à Diacono, qui Levitæ in veteri lege correſpondet. *Diaconus* Latinè idem eſt, ac *Miniſter*; quia ejus actus eſt miniſtrare Sacerdoti, præcipuè dum ad altare celebrat. De Diaconatu ergo quæremus: An ſit ſacramentum, quænam ſit ejus materia, & forma: Quodnam ejus officium.

DUBIUM I.

An Diaconatus ſit Sacramentum.

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. DIaconatus definiri ſolet, quòd ſit: *Ordo, per quem datur poteſtas, ut quis proximè, & ſolemniter inſerviat Presbytero ſacris operam danti.* Quòd ſit Ordo, conſtat ex dictis ſupra de numero Ordinum. Quòd ſit poteſtas, ut quis proximè, & ſolemniter inſerviat Sacerdoti ſacris operam danti, patet; quia cùm alii inferiores miniſtri mediatè ſolùm inſerviant Sacerdoti celebranti; ſolius Diaconi officium eſt ei immediatè ſolemniter miniſtrare. Quod hìc controvertitur eſt: An Diaconatus non ſolùm ſit Ordo, ſed etiam ſacramentum propriè dictum. Communiter affirmant Doctores, ſi Durandum, Cajetanum, alioſque paucos excipias.

II. Dico. Diaconatus, ſeu Diaconi ordinatio, eſt verum, & propriè dictum ſacramentum. Probo. Ordinatio Diaconi eſt ſignum ſenſibile practicum ad noſtram juſtificationem à Chriſto Domino inſtitutum; ergo eſt ſacramentum. Ant. prob. Eſt ſignum ſenſi-

ſenſibile. Nam, *Act. 6.* ubi agitur de ordinatione primorum ſeptem Diaconorum factâ ab Apoſtolis, legitur v. 6. *Hos* (nempe ſeptem viros, quos elegerant) *ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt eis manus.*

Quibus indicatur ſignum ſenſibile impoſitionis manus, tanquam materia, & orationis, tanquam forma; deinde effectus gratiæ ex manuum impoſitione, & oratione. Non enim Apoſtoli imponebant manus, & orabant; niſi ut illi, ſuper quibus imponendo manus orabant, acciperent Spiritum Sanctum. Unde Eccleſia Latina in Diaconi ordinatione hac formulâ utitur: *Accipe Spiritum Sanctum ad robur.*

Quòd autem ſit ex inſtitutione divinâ, colligo ex facto Apoſtolorum, qui non ab alio, quàm à Deo excitati, ordinem Diaconorum primi induxerunt; quorum praxim ſecuta eſt ſemper Eccleſia, quæ nunquam ſinè Diaconis fuit. Diaconatus ordinem agnoſcit S. Auguſtinus in illis Chriſti verbis, Jo. 12. v. 25. *Ubi ſum ego, illic & Miniſter meus erit.* Sic enim, ait: Serm. 51. de diverſis, modò, Serm. 319. de Stephano Martire, cap. 3. *Audiſtis cum Evangelium legeretur:* Ubi ego ſum, illic & miniſter meus: *Græcum codicem legite, & Diaconum invenietis. Quod enim interpretatus eſt Latinus* Miniſter, *Græcus habet*, Diaconus; *quia verè Diaconus, verè Miniſter eſt latinè; quomodo Martir græcè; Teſtis latinè; Apoſtolus græcè, Miſſus latinè. Sed jam conſuevimus nominibus græcis uti pro latinis. Nam multi Codices Evangeliorum ſic habent:* ubi ſum ego, illic & Diaconus meus: *Hoc putate dictum, quia hoc eſt dictum,* Ubi ſum ego, illic & Diaconus meus &c. — Tùm demum: quia Diaconatus tertium locum obtinet in Eccleſiaſtica hierarchiâ: hanc autem eſſe divinitus inſtitutam, definit Tridentinum, *Seſſ. 23. Can. 6.* his verbis: *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam divinâ ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris: anathema ſit.* Ubi miniſtrorum nomine, ut ex S. Auguſtino obſervavimus, præcipuè veniunt Diaconi.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

III. Objicitur primò. Diaconatum inſtitutum fuiſſe à Chriſto non legimus in Scriptura — Item nullus Veterum ordinationem Diaconi appellavit ſacramentum; ergo &c.

Reſpondeo primò, retorquendo argumentum. Nam nec in Scriptura legimus Chriſtum inſtituiſſe Epiſcopatum, vel Presbyteratum, Confirmationem, Extremam unctionem: quæ tamen omnia Auctores contrarii eſſe de jure divino non negabunt. Præterea: Diaconos indicavit Chriſtus, cùm dixit: *Ubi ſum ego, illic & Miniſter meus*, ut ex S. Auguſt. obſervavimus.

Reſpondeo ſecundò: Quòd eſto non legamus Diaconatum fuiſſe à Chriſto inſtitutum; legimus tamen in Actis Apoſtolorum, & in Pauli Epiſtolis, Apoſtolos conſtituiſſe Diaconos, ſicut & Epiſcopos, & Presbyteros. Quomodo autem hæc diſpoſuiſſent, niſi ita faciendum à Chriſto traditum accepiſſent: non enim omnia ſcripta ſunt? Exercitium ergo, & uſum Diaconatus Apoſtoli primò conſtituerunt; ſed quòd talis Ordo deberet eſſe in Eccleſia, & rationem ſacramenti habere, Chriſtus inſtituit, & Apoſtolis ut illum in uſu & exercitio ponerent demandavit.

IV. Sed dices. S. Cyprianus, *Ep. 65. ad Rogatianum*, ait: *Meminiſſe Diaconi debent, quoniam Apoſtolos, ideſt, Epiſcopos, & Præpoſitos Dominus elegit. Diaconos autem poſt aſcenſum Domini in Cælos Apoſtoli ſibi conſtituerunt Epiſcopatus ſui, & Eccleſiæ miniſtros.* Quibus S. Martyr inſtitutionem Diacono-

conorum opponit inſtitutioni Epiſcoporum: iſtam dicens eſſe ex Deo, illam verò ex hominibus.

Reſpondeo cum Bellarmino, *l. de Sacr. Ord. c.* 8. & aliis, S. Cyprianum hoc unum velle, nempe, Chriſtum per ſe nullos Diaconos ordinaſſe, ſicut ordinavit per ſe, & elegit Apoſtolos, & in eis Epiſcopos. Verùm hinc non ſequitur, quòd Diaconatum non inſtituerit: ſicut ex eo, quòd neminem propriis manibus confirmaverit, malè colligeretur, eum non eſſe auctorem Confirmationis. Ex eo autem, quòd Chriſtus non hominum miniſterio, ſed per ſe ipſum Apoſtolos elegerit, & conſecrarit, & in eis Epiſcopos, non autem Diaconos; non parum dignitatis accreſcit Ordini Epiſcopali ſupra Diaconatum. Ac proinde Cyprianus inde ſumere potuit argumentum, quo Diaconi, de quo conqueſtus fuerat Rogatianus, temerarium auſum comprimeret.

V. Ad id, quod ſuperiùs addebatur, falſum eſſe dico, nominem Veterum Diaconatum appellaſſe ſacramentum. Illum enim ſacramentum vocat S. Hieronymus, *l. adv. Vigilantium* non procul ab initio: dum quoſdam Epiſcopos reprehendens, quòd Diaconos non ordinarent, niſi priùs uxorem duxiſſent, hiſce verbis ſe exprimit: *Niſi pregnantes uxores viderint Clericorum, infanteſque de ulnis matrum vagientes, Chriſti ſacramenta non tribuunt.* Hoc idem fatetur Anaſtaſius II. Papa, *Ep. 1. ad Anaſtaſium Auguſtum, c. 7.* dicens: *Sacratiſſimum Serenitatis tuæ pectus agnoſcat, quòd nullum de his, vel quos baptizavit Acacius, vel quos Sacerdotes, ſive Levitas ſecundùm Canones ordinavit; ulla eos, ex nomine Acacii, portio læſionis attingat, quo forſitan per iniquum tradita ſacramenti gratia minùs firma videatur.* Ubi tàm ordinationem Sacerdotis, quàm Levitæ, ſeu Diaconi ſacramenti nomine donat. Sed quid plura? Utraque Eccleſia Orientalis, & Occidentalis ordinationem Diaconi ut ſacramentum habet, ac ſemper habuit.

VI. Objicitur ſecundo. Prima Diaconorum ordinatio, *Act. 6.* legitur facta ex occaſione accidentali tantùm, nempe, ex occaſione murmuris Græcorum adversùs Hebræos; eo quòd in miniſterio quotidiano deſpicerentur viduæ eorum, quod erat miniſterium merè temporale, & prophanum, nempe miniſtrare neceſſaria menſis pauperum, & viduarum: cùmque viderent Apoſtoli, ſe huic miniſterio vacare non poſſe, & ſimul prædicationi Evangelii dixerunt, v. 2. *Non eſt æquum, nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis*, & ad hoc miniſterium loco ſui delegaverunt Diaconos. Ex quo fit, Diaconatum fuiſſe occaſionaliter in Eccleſiam introductum, & ad miniſtrandum menſis temporalibus; & proinde non eſſe ſacramentum. Unde Hieronymus, *Epiſt. 85. ad Evagrium* (modò 101. *ad Evangelum*) volens quorumdam Diaconorum audaciam compeſcere, qui ſe Presbyteris æquabant: *Audiant*, (inquit) *Apoſtolos:* Non eſt dignum, ut relinquentes verbum Dei, miniſtremus menſis. *Sciant, quare Diaconi conſtituti ſint. Legant Acta Apoſtolorum, recordentur conditionis ſuæ.*

VII. Reſpondeo: aliam fuiſſe occaſionem, quæ movit Apoſtolos ad primos Diaconos ordinandos; alium fuiſſe finem præcipuum, ac primarium, ob quem talis fuerat à Chriſto inſtitutus. Occaſio quidem fuit, ne deeſſent qui pauperibus, & viduis tunc in communi viventibus, neceſſaria providerent; cui creſcente numero diſcipulorum ſoli Apoſtoli, ne derelinquerent verbum Dei, impares erant. At finis præcipuus, quo moti Apoſtoli Diaconos ordinaverunt, fuit; ut miniſtrarent non menſæ civili, & prophanæ, ſed ſacræ, & Euchariſticæ, quam tunc quotidie fideles frequentabant; ut baptizarent, & etiam verbum Dei annuntiarent. Quæ licèt Lucas in eorum ordinationem non recenſeat, capite tamen 8. refert

Philip-

Philippum Diaconum evangelizantem, plures baptizantem, inter quos Eunuchum Reginæ Candacis. Accedit: quod, ut colligitur ex Epiſtolis Pauli ad Philippenſes, ad Timotheum, & Titum, Diaconi erant Philippis, Epheſi, & Cretæ; & tamen ibi fideles non vivebant in communi, ut eſſet opus miniſtris menſarum. — Hoc ex eo etiam conſtat, quòd Apoſtoli in illis, quos ad Diaconatum promovebant, non ſagacitatem tantùm, induſtriam, & fidelitatem requiſierint; ſed prætereà voluerunt, ut eſſent viri pleni Spiritu Sancto, & ſapientiâ; eos ordinarunt, imponentes eis manus, & orantes, quâ formâ uti ſolebant in ſacrorum miniſtrorum ordinatione. Ut quid enim tanta ſolemnitate ordinandi erant, qui ad ſolum miniſterium æconomicum deputabantur?

VIII. Quapropter Patres Diaconis ſacra munia credita fuiſſe teſtantur. *Quid ſunt Diaconi* (inquit Ignatius Martyr, Epiſtola ad Trallianos) *niſi imitatores Chriſti, miniſtrantes Epiſcopo, ſicut Chriſtus Patri, & operantes illi operationem mundam, & immaculatam?* S. Cyprianus, Ep. 65. ad Rogatianum citatâ: *Diaconos* (inquit) *poſt aſcenſum Domini in Cœlos, Apoſtoli ſibi conſtituerunt Epiſcopatus ſui, & Eccleſiæ miniſtros* — Nec diſſentit S. Hieronymus. Ei enim ibi ad comprimendum faſtum Diaconorum ſatis fuit recenſere cauſam, quæ occaſio fuit Diaconos eligendi; ut cognoſcerent, ſe Presbyteris æquari non poſſe. Cæterum alibi Ordinem Diaconorum ſuis laudibus ornat. Nam, *l. adv. Vigilantium*, ut diximus, eum inter Chriſti ſacramenta reponit. *Lib. 2. adv. Iviniane*, eos eſſe partem Cleri dicit, quem Chriſtus ſupra laicos evexit. *Epiſt. ad Heliodorum*, in tertio eos collocat Sacerdotii gradu. Imo *in Epiſt. citatâ ad Evagrium, ſeu Evangelum*, ſcribit, eos hoc eſſe in Eccleſia, quod Levitæ quondam fuerunt in Sinagoga: *Quod Aaron, & filii ejus, atque Levitæ fuerunt, hoc ſibi Epiſcopi, & Presbyteri, & Diaconi vindicent in Eccleſia.* Levitis autem multò inferiores eſſent, ſi uni menſarum, ac viduarum miniſterio dicarentur.

IX. Nec opponas: Concilium Trullanum habitum, *anno 692. Can. 16.* definire, ſeptem prioribus Diaconis concreditum non fuiſſe miniſterium ſacrum, ſed prophanum tantùm — Nam Concilii Trullani ſeu Quiniſexti auctoritas non multi facienda eſt. Conſtabat nimirum Epiſcopis Schiſmaticis, qui in multis receptos Eccleſiæ Latinæ ritus improbarunt. In hoc autem Canone receſſerunt etiam ab antiquorum Græcorum traditione; imò a *Canone* 18. Synodi Nicænæ I. ubi de Diaconis hæc regula ſtatuitur: *Quod Epiſcoporum quidem miniſtri ſunt, inferiores autem Presbyteris habentur.* Quòd ſi quis eos ad bonum ſenſum trahere velit, dicere poteſt, eos agnoviſſe duplicis generis Diaconos ab Apoſtolis inſtitutos: nonnullos quidem ad uſum merè prophanum; & de his loqui S. Lucam, *Act. 6.* alios ad miniſtrandum ſacris Miſteriis, & de his loqui Paulum, *in Epiſtola 1. ad Timotheum, & ad Titum*. Sed ſinè fundamento aſſeritur hæc Diaconorum diſtinctio.

DUBIUM II.

Quænam ſit Materia, & Forma Diaconatus.

§. I.

De Materia.

I. DIco. Materia eſſentialis adæquata ordinationis Diaconi coaleſcit ex impoſitione manus dexteræ Epiſcopi ſuper caput ordinandi, & ex traditione libri Evangeliorum tanquam materiis partialibus. Reſolutio hæc cohæret cum dictis de materia Presbyteratus, & conciliat duas extremas opiniones; quarum una vult materiam adæquatam

Diaco-

Diaconatus in ſola manuum impoſitione ſitam eſſe; alia in ſola traditione libri Evangeliorum.

Impoſitionem manus eſſe materiam eſſentialem ordinationis Diaconi evincitur primò. Quia eâ uſi ſunt Apoſtoli, cum primos ſeptem Diaconos ordinaverunt: vel ergo impoſitio manuum eſt eſſentialis materia, vel prætermiſſâ eſſentiali materiâ Scriptura accidentalem tantùm ceremoniam expreſſit, quod non eſt dicendum. Concilium etiam Carthaginenſe IV. *Can.* 4. dicit: *Diaconus cum ordinatur, ſolus Epiſcopus, qui eum benedicit, manum ſuper caput illius ponat*. Refertur quoque *in lib. Sacrament.* S. Gregorii Magni, in hodierno Pontificali Romano, nec non in Græcorum Euchologiis.

Quod verò etiam traditio libri Evangeliorum ſit materia eſſentialis, probo. Nam ſola manus impoſitio præcisè ſumta non ſignificat gratiam, & characterem, qui in ordinatione Diaconi confertur; cum adhibeatur etiam in ordinatione Epiſcopi, & Presbyteri, ut vidimus; ergo ut conſtituat materiam adæquatam eſſentialem ordinationis Diaconi, indiget alia comparte, quâ determinetur, perficiatur, & compleatur: hæc autem alia eſſe non poteſt, quàm traditio libri Evangeliorum, quâ deſignatur ſpecialis poteſtas Diaconi ad actum ſecundarium ſaltem. Nam, ut docet S. Tho. in Suppl. 3. p. q. 37. a. 5. ad 5. *Poteſtas Diaconi eſt media inter poteſtatem Subdiaconi, & Sacerdotis. Sacerdos enim habet poteſtatem directè ſuper corpus Chriſti; Subdiaconus autem ſuper vaſa tantùm: ſed Diaconus ſuper corpus Chriſti in vaſe contentum. Unde ejus non eſt tangere corpus Chriſti, ſed portare corpus in patena, & diſpenſare ſanguinem cum calice: & ideo ejus poteſtas ad actum principalem non potuit exprimi, nec per dationem vaſis tantùm, nec per dationem materiæ: ſed exprimitur poteſtas ejus ad actum ſecundarium tantùm, in hoc, quòd datur ei liber Evangeliorum, & in hac poteſtate intelligitur alia; & ideo in ipſa libri datione imprimitur character*.

II. Itaque materia totalis, & integra ordinationis Diaconi non eſt ſimplex, ſed compoſita ex duabus partialibus unitis inter ſe, & moraliter continuatis; quibus indiviſibiliter competit ſacramentalis ſignificatio ad ordinationem Diaconi requiſita. Nam ſecunda ſinè primâ non poteſt eſſe materia ordinationis, quæ ſacramentum eſt; adeoque ſinè primâ incapax eſt ſignificationis ſacramentalis. Prima verò ſinè ſecundâ, & verbis ei correſpondentibus, non habet ſignificationem determinatam, & propriam ordinationis Diaconi; unde neutra ſine altera poteſt ſufficere.

III. Sed dicent qui ſolam manus impoſitionem volunt eſſe materiam adæquatam. Dum primi Diaconi fuerunt ordinati ſolâ manus impoſitione ordinati fuerunt: Evangelia enim nondum erant ſcripta. Imò etiam poſt ſcripta Evangelia nulla legitur impoſitioni manus traditio libri Evangeliorum fuiſſe conjuncta. Solius enim impoſitionis manus in ordinatione Diaconi meminerunt Conc. Carthag. IV. *Can.* 4. ſupra laudato, & antiqua Ritualia. Et Eccleſia Orientalis adhuc ſola manus impoſitione Diaconos ordinat.

IV. Reſpondent aliqui, divina diſpenſatione factum eſſe, ut ad exhibitionem principalis partis materiæ, nempe, impoſitionis manus, tota Diaconalis poteſtas conferretur pro tempore, quo nondum erat ſcriptum Evangelium. Imò addunt quòd cum initio naſcentis Eccleſiæ non cantaretur Evangelium; non opus fuerit Diaconos poteſtatem illud cantandi accipere in ſua ordinatione; ſed ſatis fuerit, ſolâ manus impoſitione eos ordinari, quâ generaliter, & in confuſo ſignificarentur quævis Diaconatus miniſteria: quem ritum adhuc ſervat Eccleſia Græca.

Mitto reſpenſionem aliorum, qui volunt, Diaconos ordinatos ante Evangelium

gelium ſcriptum, vel promulgatum, unà cum manus impoſitione accepiſſe in ſua ordinatione aliquam chartam continentem aliqua fidei myſteria, quæ modò in Evangeliis habentur; vel aliquod aliud inſtrumentum, quod officium Diaconi deſignaret. — Mitto inquam. Nam cum hujus traditionis, vel chartæ, vel inſtrumenti altum ſilentium ſit, tùm in Scriptura, tùm in antiquis Conciliis, & Patribus etiam Latinis; non video quo fundamento hoc, etiam probabiliter, aſſeri poſſit.

V. Stando igitur in doctrina ſupra ſtatutâ de materia, & forma Presbyteratus, *Dub.* 2. §. 2. *num.* 5. & alibi, dico: Chriſtum inſtituiſſe materias omnium Ordinum ſicut, & eorum formulas, non quidem in particulari, & in ſpecie ultimâ; ſed in genere ſtatuendo, ac jubendo, ut in collatione eorum adhiberetur impoſitio manus, ita ut ſi Eccleſiæ placuiſſet aliud ſignum addere ad clariorem ſignificationem poteſtatis, quæ in illo Ordine confertur; hoc eſſet in ejus poteſtate ſalvâ eſſentiâ ſacramenti. Cum ergo Eccleſia Latina progreſſu temporis judicaverit, ad clariorem, & magis determinatam ſignificationem, impoſitioni manus conjungere traditionem libri Evangeliorum, ideo ex utraque conſurgit materia totalis, & adæquata ordinationis Diaconi.

VI. Dicunt qui volunt, traditionem libri Evangeliorum eſſe unicam, & totalem materiam: quòd Eugenius IV. in Decreto unionis, ubi ſingulorum ſacramentorum materias ſtatuit, ſolius traditionis libri Evangeliorum meminit, nihil de impoſitione manus dicens — Sed ex dictis ſupra reſpondetur, Eugenium compendiariam doctrinam ſtatuiſſe, ut Armenos inſtrueret; quibus traditio libri Evangeliorum ignota erat, cum in Eccleſia Orientali non ſit in uſu: impoſitionem autem manus, quam tacuit, ex ſcriptura, & Concil. Carthaginenſi IV. petendam reliquit. Eam tamen ſatis indicavit Tridentinum, dum *Seſſ.* 23. *Can.* 4. damnavit anathemate: *Si quis dixerit per ſacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere accipe Spiritum Sanctum.* Quæ verba cùm Epiſcopus dicat dum manus imponit, ſit, ut per impoſitionem manus detur in ordinatione Diaconi Spiritus Sanctus; & proinde quòd impoſitio manus ſit pars eſſentialis ſacramenti.

§. II.

De Forma Diaconatus.

VII. Dico. Forma eſſentialis adæquata ordinationis Diaconi coaleſcit ex his verbis: *Accipe Spiritum Sanctum ad robur &c.* quæ Epiſcopus profert imponendo manus; & ex his aliis, quæ tradendo librum Evangeliorum profert: *Accipe poteſtatem legendi Evangelium &c.* Itaque (ut de materia dictum eſt) forma totalis, & integra ordinationis Diaconi non eſt ſimplex, ſed compoſita ex duabus partialibus formis; quæ moraliter conjunguntur, & continuantur per intermedias actiones, cum quibus unam moraliter actionem totalem conſtituunt: ſicque moraliter unitæ indiviſibiliter ſignificant gratiam, & characterem Ordinis, qui confertur. Unde ex his partialibus formis una ſinè altera ſufficere non poteſt. Non prima: quia ſinè ſecunda non habet ſufficientem ſignificationem ſacramentalem. Non ſecunda: alioquin prima eſſet forma merè accidentaria, nec habens efficaciam dandi Spiritum Sanctum, contra mentem Tridentini ſupra citati. Unde ſit, quòd in ultima ſecundæ formæ prolatione, eo inſtanti, quo ultima ejus ſyllaba profertur, tota Diaconi ordinatio adæquatè completa ſit ac exiſtat; eo tamen modo, quo res ſucceſſiva poteſt tota exiſtere. Hæc ex dictis ſatis conſtare poſſunt.

DUBIUM III.

De Officiis Diaconi, & de Diaconiſſis.

§. I.

Reſolvitur Prima Pars.

1. SUppono officia Diaconi non eſſe merè civilia, & prophana. Conſtat enim ex dictis ſupra, *Dub. 1. §. 2. num. 5. &c.* ubi ſtatuimus Diaconatum eſſe ſacramentum. Unde ibi dicta recolenda ſunt.

Primum ergo Diaconi officium eſt Sacerdoti adeſſe in templo Dei in iis, quæ ſpectant ad myſterium, & ſacrificium Miſſæ celebrandum: ipſe enim Epiſcopo, vel Sacerdoti offerenti quodammodo cooperatur, dum materiam conſecrandam à Subdiacono acceptam Sacerdoti porrigit. Ad eum etiam pertinet Epiſcopum comitari, eique aſſiſtere, dum divinis officiis ſolemniter intereſt. Quare Romano Pontifici ſolemniter procedenti, vel in throno Pontificali ſedenti duo Cardinales Diaconi ſemper lateri adhærent. Olim etiam fidelium animos excitare ſolebant, ut ſacra attenderent. Et ut refert S. Clemens, *l. 2. Conſtit. c. 57.* Diaconorum munus erat inter Miſſarum ſolemnia poſt diſceſſum Catechumenorum altâ voce monere fideles Sacrificio adſtantes: *Ne quis contra aliquem.* Item: *Ne quis in hypocriſi.* Ideſt, ne quis ſacrificio, & ſacramento, quod eſt vinculum pacis, & unionis interſit, qui odium contra proximum animo gerat; vel ſacrificio veritatis ille, qui fictus in fide eſt, vel in moribus ſimulatus.

II. Secundum eſt, Evangelium in Miſſa ſolemni altâ voce recitare, ſeu cantare. Hinc S. Gregorius in Decreto ſub anathemate præcipit, Lectionis Evangelicæ officium adſtante populo à ſolis Diaconis eſſe perſolvendum; Pſalmos verò, & reliquas lectiones per Subdiaconos, vel ſi neceſſitas poſtulaverit per minores Ordines exhibere oportere.

Dubitant tamen moderni Critici: An primi Diaconi fuerint ordinati cum facultate legendi Evangelium — Deinde: An ab eo tempore, quo conſtitutum eſt, ut Diaconus legeret Evangelium, hæc lectio ad Sacrificium pertineret; nam hanc lectionem audire poterant plurimi, quibus nefas erat adeſſe Sacrificio. — Tertiò: An lectio Evangelii in Miſſa fuerit ſemper ſolius Diaconi propria; cùm diu apud multas Eccleſias inoleverit, ut non Diaconi, ſed initiati inferioribus Ordinibus Evangelium publicè legerent. Unde teſte Cypriano, *Epiſt. 33. & 34.* in Eccleſia Africanâ hoc officio fungebantur Lectores, in Hiſpania verò Subdiaconi, ut habetur ex *Can. 2. & 4.* Concilii Toletani I. cui aſſentiri videtur Amalarius, *l. 2. c. 8.* de officiis Eccleſiaſticis.

III. Propterea cenſent aliqui, non eſſe certum, quòd tribus prioribus ſeculis Diaconi ſolemniter legerint Evangelium intra Miſſarum ſolemnia, ut nunc conſueverunt legere. Dubium enim eſt, inquiunt, an in Liturgia illorum temporum fieret publica Evangelii lectio in Miſſa, ut multis ab hinc ſeculis fit. Certum tamen eſt, quarto ſeculo Evangelium in Miſſa, & à ſolis Diaconis fuiſſe lectum, ſaltem in Eccleſia Romanâ. Unde S. Hieronymus, Ep. 48. ad Sabinianum Diaconum: *Tu* (inquit) *Evangelium Chriſti quaſi Diaconus lectitabas.* Et Sozomenus, *l. 7. Hiſt. c. 19.* varios referens ritus circa lectionem Evangelii nominat quidem Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos; ſed neminem ex inferioribus Ordinibus recenſet.

IV. Quare dicendum cenſeo, etiam primos Diaconos jure legendi publicè Evangelium in ſua ordinatione donatos fuiſſe: & quamvis ſtatim illud non legerint, quia Evangelia nondum erant ſcripta, illud tamen

voce

Digitized by Google

voce annuntiabant, ut legitur de Philippo Diacono, *Act.* 8. Nec inde conſequens eſt, ut nonniſi poſt aliquot ſecula lectio Evangelii in Miſſa fuerit introducta. Cùm enim ipſo Morino aſſerente (*Exercit.* 9. *c.* 1. *n.* 5.) ſolemnis Evangelii in Miſſa lectio ab Apoſtolis ortum habuerit; quomodo ab Apoſtolis ortum habuiſſet, niſi hæc lectio ab ipſis fuiſſet uſurpata? De facto Juſtinus Martyr Apoſtolis parum poſterior tempore, *in Apolog.* 2. *pro Chriſtianis*, deſcribens ſui ævi Liturgiam (pag. mihi 98.) ait, commentaria Apoſtolorum lectitata fuiſſe, & habitam concionem, deinde oblationem factam: qui ritus etiam nunc ſervatur. Idcirco autem tribus prioribus ſeculis de hac ſolemni Evangelii lectione vix ſermo habetur; quia cum vigente perſecutione ſacrificium in abditis, ſecretiſque locis, in antris, & ſpeluncis agere Chriſtiani cogerentur; non erat locus ſolemni Evangelii lectioni à Diacono peragendæ: cujus tamen, pace Eccleſiæ datâ, quarto ſeculo Patres mentionem facere paſſim cæperunt, ut vidimus.

V. Nec obſtat, quòd qui ſacrificio adeſſe non poterant, nempe Cathecumeni, audire conſueverint Evangelii lectionem: hoc enim evincit ſolùm Cathecumenos perſeveraſſe in Eccleſia uſque ad eam Miſſæ partem, in qua Evangelium legebatur, & poſt dum inchoaretur ſacrificium dimitterentur. Nam Miſſa Catechumenorum non erat diſtincta à ſacrificio, ſed pars, ſeu inchoatio ſacrificii oblationem præcedens.

Neque, quòd S. Cyprianus, *Ep.* 33. *de Aurelio*, & *Ep.* 34. *de Celerino* in Lectores tantùm ordinatis dixerit, eos Evangelium legiſſe, ac prædicaſſe. Non enim dicit eos Evangelium legiſſe in Miſſæ ſacrificio, quale munus Diaconi eſt; ſed legiſſe, ac prædicaſſe, quaſi peculiari S. Spiritus ardore excitatos. Cæterùm Lectoribus, aut etiam Subdiaconis ſolemniter in Miſſa Evangelium legere nunquam licitum fuit; quamvis privatim legere licuerit. In quo ſenſu exponendum eſt Concilium Toletanum I. *Can.* 4. ubi de Subdiacono, ſi defunctâ uxore aliam duxerit, ſtatuitur, ut habeatur inter lectores, & Oſtiarios. *Ita ut Evangelium, & Apoſtolum non legat*. Non enim ſupponit, officium Subdiaconi eſſe legere ſolemniter Evangelium in Miſſa: ſed tantùm prohibetur, ne legat Evangelium, & Epiſtolam eo modo, quo priùs legere poterat, nimirum, Epiſtolam ex proprio officio, Evangelium autem in ſupplementum præſentiæ Diaconi: abſente enim Diacono ad legendum Evangelium admittebantur fortè in ſupplementum Subdiaconi.

VI. Tertium Diaconi munus, erat olim fidelibus ſub utraque ſpecie communicaturis calicem, ſive ſanguinem Chriſti diſpenſare, & etiam corpus præſentibus, & ad abſentes deferre. Ita colligo ex S. Juſtino, *Apolog.* 2. *pro Chriſtianis*, *pag.* 97. Ubi lego: *Qui apud nos vocantur* Diaconi, *atque* Miniſtri *diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet eum, in quo gratiæ actæ ſunt, panem, vinum, & aquam, & ad abſentes perferant*. Poſtea tamen ſolius calicis diſpenſatio Diaconi relicta eſt, niſi neceſſitas cogeret, ut etiam corpus diſpenſaret. Primum indicat S. Cyprianus, Serm. de lapſis circa finem, dicens: *Ubi verò ſolemnibus adimpletis calicem Diaconus offerre præſentibus cæpit &c.* Idem demonſtrant hæc S. Laurentii Diaconi voces ad Xiſtum Pontificem (apud S. Ambr. *l.* 5. *de Officiis*, *c.* 41.) dicentis: *Quò Sacerdos Sancte ſine Diacono properas? Nunquam ſacrificium ſinè miniſtro offerre conſueveras.... Experire certè, utrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem*. Secundum verò oſtendit Concil. Carthaginenſe IV. *cap.* 38. ſtatuens: *Ut Diaconus, præſente Presbytero, Euchariſtiam corporis Chriſti, ſi neceſſitas cogat, juſſus eroget*. Recolantur dicta de Miniſtro Euch.

VII. Quartum Diaconi officium eſt,

Digitized by Google

baptizare. Hoc functos fuiſſe Diaconos ab Apoſtolis ordinatos Acta Apoſtol. tradunt, & Pontificale Romanum, & antiquus Ordo Romanus inſinuant. Quo autem jure, ac ſenſu hoc eis competat, *in Tract. de Bapt.* dictum eſt.

VIII. Quintum Diaconi officium eſt, prædicare verbum Dei, & Evangelium populis annuntiare, cujus officii meminit Pontificale Romanum. Hoc tamen officium inquit Eſtius, *in 4. diſt.* 24. §. 16. non competit Diaconis eo quòd ad id muneris propriè ordinati ſint; ſed ut ſummaria quadam Evangelii expoſitione plebem præparent ad ſolidiorem, & exactiorem verbi Dei explicationem, quæ fit per Sacerdotem: Diaconus enim eſt miniſter, miniſtri autem eſt inſeruire, & præparare ad opus, non opus perficere. Nec verò hoc ipſum eis permittitur, niſi, ut docet Catechiſmus Romanus, *de Sacr. Ord. num.* 20. in abſentia Epiſcopi, vel Sacerdotis, vel certè iis jubentibus; & id quidem è loco humiliore, ut intelligant, munus illud ſibi non jure Ordinis, ſed ſolâ Superioris delegatione competere. Sic legimus, *Act.* 8. Philippum Diaconum ſuâ prædicatione Samaritanorum animos præparaſſe, ut apti fierent majoribus fidei myſteriis, quibus imbuendi erant prædicatione Apoſtolorum Petri, & Joannis. Pręparare autem animos ad Evangelium, ita proprium Diaconi etiam nunc intelligitur; ut ordinatio ejus per traditionem libri Evangeliorum perficiatur, ut habemus ex Florentino. Unde & verbis ipſius Epiſcopi confertur eis poteſtas Evangelium legendi pro vivis, & defunctis.

IX. Sextum Diaconi officium olim erat, Eccleſiæ theſauro, ſive oblatis à fidelibus eleemoſynis præeſſe, & eas pauperibus diſpenſare, juxta Epiſcoporum, vel Presbyterorum ſententiam, & decretum. Et hæc fuit occaſio Apoſtolis, *Act.* 6. ſeptem primos Diaconos eligendi; qui tamen non per hoc omnem curam, & ſollicitudinem circa pauperes à ſe abdicarunt, ſed eam per Diaconos exequebantur. Unde Paulus, *Galat.* 2. *v.* 10. teſtatur, ſe & Barnabam monitos fuiſſe ab Apoſtolis, ut pauperum memores eſſent. Quam ſuam ſollicitudinem in Epiſtolis ad Corinthios ſepè declarat, & præſertim, 2. *ad Cor.* 8. Porrò particulariter hujus rei diſpenſationem commiſſam fuiſſe Diaconis teſtatur etiam S. Leo, *Serm. de S. Laurentio*, dicens de eo: quòd *Non ſolùm miniſterio ſacramentorum, ſed etiam ex diſpenſatione Eccleſiaſtica ſubſtantia præminebat.* Similia de S. Laurentio dicit Ambroſius, *l.* 2. *de Officiis*, *c.* 28. Sed hìc non eſt cur immoremur; cum vel ipſi hæretici concedant, imò in hoc unicè ſitum eſſe Diaconi miniſterium contendant, ut vidimus.

Potiſſima verò Diaconorum cura erat eorum omnium, qui propter fidei confeſſionem in carcere detinebantur. Unde Cæciliano à Donatiſtis crimini imputatum eſt, quòd cùm Archidiaconus eſſet, Martyribus neceſſaria non modò non ſuppeditaſſet, ſed etiam ſuppeditari prohibuiſſet; ut Optatus Milevitanus teſtatur, l. 1. de Schiſm. Donatiſtarum. Et S. Cyprianus, Ep. 11. *In præteritum* (inquit) *ſemper ſub anteceſſoribus noſtris factum eſt, ut Diaconi ad carcerem commeantes martyrum deſideria conſiliis ſuis, & Scripturarum præceptis gubernarent.*

X. Plura erant officia, quibus olim Diaconi fungebantur. Sed præſertim negotiorum eccleſiaſticorum cura iis ab Epiſcopis demandata, continuum cum his de illis rebus tractatum, & facilem ad eos acceſſum peperit; adeo ut ex hac cum Epiſcopo quaſi confidenti familiariter occaſionem ambitionis acciperent, ac ſeſe adeo extulerint; ut ſepiùs auſi fuerint Presbyteris ſeſe æquales, ac interdum ſuperiores exiſtimare. Accedebat ad hoc, quòd Presbyteri in una Diœceſi erant plures, Diaconi non plures, quam ſeptem, ſeptenario numero primorum

Dia-

Digitized by Google

Diaconorum correſpondentes. Unde etiam in Eccleſia Romanâ olim ſeptem tantùm creari ſolebant Diaconi, ut teſtantur Sozomenus, *l. 7. Hiſt. c. 19.* Et Cornelius Papa apud Euſebium, *l. 6. Hiſt. c. 35.* Additque Stephanus Æduenſis, c. 7. de Sacr. Altaris: *Statutum Apoſtolicâ praeceptione, ut Vicario Chriſti in Sanctâ Sanctorum introeunte, ſeptem in ſublimiori gradu menſæ altaris aſſiſtentes ſerviant.* Quod in cæteris ſimiliter obſervatum fuiſſe oſtendit Ivo Carnotenſis, *Serm. de Excellentia Ordinum*, dicens, ſucceſſores Apoſtolorum decreviſſe: *Ut in omni matrice Eccleſia ſeptem Diaconi circa aram Chriſti ſublimiori gradu tamquam columnæ altaris aſſiſterent.* Id ipſum decreverat, *anno* 314. Conc. Neocæſarienſe, Can. 14. his verbis: *Diaconi ſeptem debent eſſe juxta regulam, licèt, & valdè magna ſit Civitas. Ipſum autem Actuum Apoſtolorum liber inſinuat*, quem Canonem repetit, & confirmat Concilium Aequiſgranenſe, cap. 64. Hac igitur omnia, quibus à Presbyteris ſecernebantur, audaciam, & faſtum Diaconorum fovebant de qua S. Cyprianus, *Ep. 65. ad Rogatianum*, & S. Hieronymus, *Ep. 85.* modò 101. *ad Evagrium*, ſeu *Evangelum*, ut ſupra diximus ſuo tempore conquerebantur. Specialiter autem paucitati faſtum Diaconorum adſcribit S. Hieronymus citatus dicens: *Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit.*

§. II.

Reſolvitur Secunda Pars de Diaconiſſis.

XI. De Diaconiſſis locuti ſumus ſupra *q. 3. Dub. 1. §. 2. n. 6. &c.* quo Lectorem remitto. Nunc aliqua addam. Mulierum ergo, quæ Deo conſecratæ eſſent, quæque profeſſæ fuiſſent virginitatem, aut caſtitatem perpetuam, quatuor olim erant genera. Primò: occurunt virgines, *Act.* 21. ibi enim de Philippo uno è ſeptem Diaconis dicitur, v. 9. *Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes.* Secundò: *1. ad Timoth. 5. v. 3.* occurunt Viduæ: *Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt.* Tertiò: ex illis viduis nonnullæ addicebantur Eccleſiæ miniſterio, quæ deinceps ab univerſa Eccleſia *Diaconiſſæ* dictæ ſunt; de quibus ibi *v. 9. Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor.* Quarto: occurrunt uxores Clericorum, qui poſt matrimonium ordinati fuiſſent, quæ in Eccleſia ſaltem Latinâ poſt viri ordinationem continentiam profiteri tenebantur. Eæ quondam apud Latinos maritorum nomine vocabantur. Uxor Epiſcopi dicebatur; *Epiſcopa* uxor Presbyteri *Presbytera*; uxor Diaconi *Diaconiſſa*, ſive *Diacona*; uxor Hypodiaconi *Hypodiaconiſſa*, ſeu *Hypodiacona*. Unde Conc. Turon. 2. Can. 14. *Epiſcopum* (inquit) *Epiſcopam non habentem nulla ſequatur turba mulierum.* Et Can. 20 *Si inventus fuerit Presbyter cum ſua Presbytera, aut Diaconus cum ſua Diaconiſſa, aut Subdiaconus cum ſua Subdiaconiſſa, annum integrum excommunicatus habeatur.* Hic ſermo erit de Virginibus, ſeu Viduis tantùm, quæ miniſterio, ut Diaconiſſæ conſecrabantur, earum originem, officia, & abrogationem recenſentes.

XII. Dico primò. Diaconiſſæ ab Apoſtolorum temporibus originem traxerunt. Hoc colligo ex ſupra citato Pauli textu *1. Tim. 5. v. 9.* ubi, ut vidua eligatur requirit, quòd *Fuerit unius viri uxor.* Quid enim hoc voluiſſet Paulus, ſi viduæ illæ caſtitatis tantùm ſervandæ cauſa Deo dicarentur? Voluit ergo, ut ſicut oportuit, Presbyteros, & Diaconos eſſe unius uxoris viros, quòd manuum impoſitione eccleſiaſtico miniſterio dicarentur; ita & viduas, de quibus loquitur, quæ Diaconiſſæ dicebantur; e quarum numero erat Phebe, de qua *ad Rom. 16. v. 1.* ſcribit: *Commendo autem vobis Phœben ſororem noſtram*,

Digitized by Google

ſtram, *quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ*, *quæ eſt in Cenchris*, portu corinthiorum: *ubi* (inquit S. Th. in hunc locum, Lect. 1.) *aliqui Chriſtiani erant congregati*, *quibus dicta mulier ſerviebat*.

XIII. Quare autem S. Paulus non meminerit virginum, ex quibus ſicut ex viduis conſtat, Diaconiſſas quondam electas fuiſſe; ratio eſſe poteſt. Quia in Eccleſiæ chriſtianæ exordiis paucæ erant, quæ virginitatem cuſtodiiſſent ad eam uſque ætatem, quam exigebat Paulus: Gentilibus enim non modò virginitas, ſed vel ipſum virginitatis nomen ignotum erat. Coactus ergo fuit Paulus plerumque viduas eligere, & quidem ſexagenarias. Tùm (ut ipſe dicit ibi, *v.* 11.) quia in adoleſcentioribus etiam viduis, non ita firmum ſperari poterat continentiæ propoſitum. Tum quia: ætate, & rerum experientiâ provectæ cæteras & ſolatio, & conſilio juvare poterant. Ita Tertullianus, *l. de Velandis virginibus*, *c.* 9.

Cæterùm ubi virginitatem edocuit religio chriſtiana, ubi caſtitas vidualis paſſim emicuit, Diaconiſſæ electæ ſunt, tum ex virginibus, tum ex viduis, quæ non tàm provectâ eſſent ætate. Hinc S. Hieron. Ep. 9. modò 85. ad Salvinam viduam: *Nec te moveat* (inquit) *quòd ſexagenaria eligatur vidua*, *& putes adoleſcentulas ab Apoſtolo reprobari... Alioquin omnes, quæ ante ſexaginta annos viduatæ ſunt, accipient maritos. Sed quia rudem Chriſti inſtituebant Eccleſiam*, *& omni ordini providebat*, *præcipuèque pauperibus*, *quorum ei cura cum Barnaba fuerat demandata; illas vult Eccleſiæ opibus ſuſtentari*, *quæ propriis manibus non queunt laborare*, *quæ verè viduæ ſunt*, *quas*, *& ætas probat*, *& vita.* Sacro illi Diaconiſſarum numero adjectas fuiſſe etiam virgines docet Auctor Conſtitut. Apoſtolic. *l. 6. cap.* 17. dicens: *Diaconiſſa eligatur virgo pudica; ſi autem non fuerit virgo*, *ſit ſaltem vidua*, *quæ uni nupſerit*. Concordat etiam S. Epiphanius in expoſit. fidei his verbis: *Illa quidem univiræ*, *& continentes eſſe debent*, *vel poſt unas nuptias viduæ*, *vel perpetuæ virgines*.

XIV. Dico ſecundò. Diaconiſſarum plura erant officia, quæ ſupra, *q.* 3. *Dub.* 1. *§.* 2. *num.* 7. enumeravimus. Ubi etiam oſtendimus, earum ordinationem licèt ordinationi Diaconi in aliquibus ſimilem, non fuiſſe tamen ſacramentum, ſed meram cæremoniam ab Eccleſia introductam: unde illuc Lectorem remittimus.

XV. Dico tertiò. Diaconiſſæ à ſexcentis, & ultra annis protſus abrogatæ ſunt, ſpecialiter quoad officia, ad quæ olim deputabantur: & quamvis in Eccleſia Græca aliquod veſtigium earum remanſerit, nec eædem ſunt, nec ritu, quo olim, ordinantur. Conſtat ex Euchologiis apud Græcos à ſexcentis annis, & Ritualibus apud Latinos conſcriptis, in quibus de Diaconiſſarum ordinatione altum ſilentium eſt. Et ulteriùs, quia ab ea, quam diximus, ætate nullus uſus in Eccleſiis catholicis viſus eſt; & licèt in Eccleſia Metropolitana Mediolanenſi adhuc duret, quòd matronæ aliquæ, quas *Vetulones* vocant, in Miſſa ſolemni juxta Ambroſianum ritum ad offertorium ferunt panem, & vinum pro ſacrificio; iſtæ tamen non niſi æquivocè Diaconiſſæ dici poſſunt.

XVI. Diaconiſſarum abrogationem dicunt aliqui primò decretam in Concilio Arauſicano I. *Can.* 26. Et executioni mandatam in Concilio Epaunenſi, *Can.* 21. his verbis: *Viduarum conſecrationem*, *quas Diaconas vocitant*, *ab omni regione noſtra penitùs ablegamus*. Addunt Concil. Aurelianenſe II. *Can.* 17. ubi dicitur: *Placuit etiam*, *ut nulli poſtmodum fœminæ Diaconalis benedictio pro conditionis hujus fragilitate credatur*. Sed quia alii, inter quos Ivenin, nolunt præfatis Conciliis Diaconiſſas fuiſſe penitus abrogatas.

Ideo quidquid ſit; an aliquo Concilio

Digitized by Google

cilio ſtatuta fuerit; certum eſt, ab anno milleſimo, ſenſim ſinè ſenſu abrogationem Diaconiſſarum in tota Occidentali Eccleſia obtinuiſſe. Nam præter inconvenientia, quæ non rarò ſequebantur, ceſſarunt motiva, ob quæ Diaconiſſas Eccleſia inſtituerat. Cùm enim poſt illud tempus ſtati dies Paſchatis, & Pentecoſtes non ſint amplius pro Baptiſmo obſervati; cùm infantes tantùm baptizari cæperint, adulti verò rariſſimè; cum Baptiſmus per immerſionem (exceptis paucis provinciis) conferri deſierit; cùm demum virorum ſedes in Eccleſia à mulierum ſedibus non ſint amplius diſtinctæ, opus non fuit Diaconiſſis, quæ tùm in Baptiſmi ritibus, tùm in aliis memoratis officiis inſervirent.

QUÆSTIO VIII.

De Subdiaconatu, & aliis Ordinibus Minoribus.

DE Subdiaconatu, & quatuor minoribus Ordinibus ſimul hìc agemus. *Subdiaconus*, Græco *Hypodiaconus* idem ſignificat, ac *Subdiacono*, ſeu miniſter Diaconi. Minores autem Ordines dicantur *Minores*, quia collocant ſubjectum in ſtatu inferiori in hierarchia Eccleſiaſtica, eorumque miniſteria ab Euchariſtia conficienda ſunt magis remota: dicuntur etiam non ſacri, non quia eorum miniſterium prophanum ſit, & non ſacrum; ſed quia hominem Deo immobiliter nondum ſacrant. Hi autem ſunt Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, & Acolythatus. De his ergo quæremus: An verè ſacramentum ſint; & quænam ſingulorum officia.

DUBIUM I.

An Subdiaconatus, & quatuor Minores verè Sacramentum ſint.

§. I.

De eorum Inſtitutione.

I. CUm omnium ſacramentorum auctor fuerit Chriſtus, ut in *Tract. de Sacr. in Gen.* oſtenſum eſt, ſi Subdiaconatus, & quatuor Minores inter ſacramenta ſunt reponenda, Chriſti inſtitutio quærenda eſt. Subdiaconatum ergo eſſe verum Ordinem, ſicut & cæteros Minores, puto, quòd omnes Doctores catholici admittant. Fide enim Catholicâ certum eſt, præter Sacerdotium eſſe alios Ordines majores, & minores: hoc enim ſub anathemate ſanxit Trident. Seſſ. 23. Can. 2. *Si quis dixerit, præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholicâ alios Ordines, & majores, & minores, per quos velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur, anathema ſit.* Quinam autem ſint majores, & minores Ordines, per quos in Sacerdotium tenditur, explicat, eâdem *Seſſ. c. 2.* his verbis: *Non ſolùm de Sacerdotibus, ſed & de Diaconis ſacra Littera apertam mentionem faciunt; & quæ maximè in illorum ordinatione attendenda ſunt graviſſimis verbis docent. Et ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium Ordinum nomina, atque uniuſcujuſque eorum propria miniſteria, Subdiaconi ſcilicet, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, & Oſtiarii in uſu fuiſſe cognoſcuntur, quamvis non pari gradu. Nam Subdiaconatus ad majores ordines à Patribus, & ſacris Conciliis refertur, in quibus & de aliis inferioribus frequentiſſimè, legimus.* Ex quibus patet, Subdiaconatum ſemper quidem fuiſſe Ordinem, non tamen vi ſuæ inſtitutionis fuiſſe ſemper inter majores Ordines; ſed ad hoc fuiſſe per Eccleſiam, & ſacra Concilia relatum. Quamvis igitur omnes

mnes fateantur, Subdiaconatum, & Minores eſſe veros Ordines; non tamen omnes fatentur, à Chriſto eſſe inſtitutos. Qui enim negant, eos eſſe ſacramenta, negant ex Chriſti inſtitutione eſſe, ſed Eccleſiæ. Qui verò eos ſacramenta eſſe aſſerunt, à Chriſto inſtitutos eſſe dicunt.

II. Pro quo obſervo: dupliciter dici poſſe Subdiaconatum, & cæteros minores Ordines fuiſſe à Chriſto inſtitutos. Uno modò explicitè, diſtinctè, & in particulari; alio modo implicitè ſolùm, & in generali; inſtituendo ſcilicet explicitè, & in particulari Ordinem illum, in quo cæteri, ut ei ſubſervientes includerentur: relinquendo, ut Eccleſia ſingulos in eo incluſos in particulari diſtingueret. Primo ergo modo Chriſtus inſtituit Sacerdotium, ad quem omnes Ordines ordinantur, & Diaconatum, in quo ut in proximo, & immediato ad Sacerdotium miniſterio cætera inferiora miniſteria implicitè continentur. Secundo verò modo alios inferiores Ordines inſtituit, ut incluſos in ſuperiori, quos Eccleſia particulariter diſtinxit.

Hanc doctrinam colligo ex S. Th. *in Suppl.* 3. *p. q.* 37. *a.* 2. *ad* 2. ubi hæc habet: *In primitiva Eccleſia propter paucitatem miniſtrorum omnia inferiora miniſteria Diaconis committebantur.... Nihilominus erant omnes prædictæ poteſtates, ſed implicitè, in una Diaconi poteſtate. Sed poſtea ampliatus eſt cultus divinus: & Eccleſia, quod implicitè habebat in uno ordine, explicitè tradidit in diverſis. Et ſecundùm hoc dicit Magiſter in littera* (in 4. diſt. 24.) *quòd Eccleſia alios Ordines ſibi conſtituit.* Ita S. Th. reſpondet objectioni, quæ intendebat probare, ſolùm Presbyteros, & Diaconos eſſe de inſtitutione divinâ. Cenſet ergo etiam alios Ordines inferiores eſſe de inſtitutione divinâ tanquam in Ordine Diaconatus implicitè, eſtò non explicitè inſtitutos.

Probo etiam. Nam ut Adverſarii concedunt, Subdiaconatus, & Ordines minores ſunt veri Ordines; ergo pertinent ad hierarchiam Eccleſiaſticam; ergo ſunt ex inſtitutione divinâ. Unde Conc. Trident. Seſſ. 23. Can. 6. *Si quis* (inquit) *dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam divinâ ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris: anathema ſit.* Per miniſtros autem in generali non ſolos Diaconos, ſed Subdiaconos, aliosque inferiores intelligit. Hoc ergo ſuppoſito.

§. II.

Reſolutio Dubii.

III. Dico. Probabilius eſt, ordinationem Subdiaconi, & aliorum minorum Ordinum eſſe verè ſacramentum. Eſt contra multos recentiores. Sequitur tamen ex dictis. Nam ſi Subdiaconatus, & cæteri inferiores Ordines ſunt veri Ordines, & ex inſtitutione ſaltem implicitè divinâ; eorum ordinatio erit ſignum ſenſibile annexam habens gratiam ad debitè perficiendum miniſterium, ad quod deputatur, & conſequenter ſacramentum. Cui conſonat Concil. Tridentinum, *Seſſ.* 23. ubi anathemate ferit, *Can.* 2. eum, qui dixerit præter Sacerdotium non eſſe alios Ordines in Eccleſia Catholicâ majores, & minores. Et *Can.* 3. indiſtinctè definit, Ordines, ſeu ordinationem eſſe ſacramentum; ergo veriſimile eſt, intellexiſſe etiam Subdiaconatum, & minores Ordines habere veram rationem ſacramenti.

IV. Idem inſinuat S. Th. Tum *in Suppl.* 3. *p. q.* 34. *a.* 3. ubi probat, ordinem eſſe ſacramentum ſic. *Sacramentum... nihil eſt aliud, quàm quædam ſanctificatio homini exhibita cum aliquo ſigno viſibili. Unde cùm in ſuſceptione Ordinis quædam conſecratio homini exhibeatur per viſibilia ſigna, conſtat, Ordinem eſſe ſacramentum.* Cum ergo in ſuſceptione Subdiaconatus, & quatuor Minorum homini exhibeatur

beatur quædam conſecratio per viſibilia ſigna, dicendum videtur, quòd ſint ſacramentum — Tum *in eodem Suppl. q.* 37. *a* 1. *ad* 2. ubi oſtendit, omnes Ordines eſſe unum ſacramentum; quia omnes ſunt quædam participatio Sacerdotii, in quo eſt tota plenitudo ſacramenti Ordinis. Cùm igitur Subdiaconatus, & quatuor minores Ordines, ſint quædam participacio Sacerdotii ei inſerviens, & ſint quidam veluti gradus, per quos ad Sacerdotium aſcenditur; fiet, ut cum illo conſtituant unum ſacramentum — Tùm eàdem *qu.* 37. *a.* 3. ubi quærens: An Ordines diſtingui debeant per ſacros, & non ſacros, reſpondet: *Quòd Ordo ſacer dicitur dupliciter. Uno modo ſecundùm ſe: & ſic quilibet Ordo eſt ſacer, cùm ſit ſacramentum quoddam. Alio modo ratione materiæ, circa quam habet aliquem actum: & ſic Ordo ſacer dicitur, qui habet aliquem actum circa rem aliquam conſecratam. Et ſic ſunt tres tantum Ordines ſacri, ſcil. Sacerdotium, & Diaconatus, qui habent actum circa corpus Chriſti, & ſanguinem conſecratum; & Subdiaconatus, qui habet actum circa vaſa conſecrata: & ideo eis etiam continentia indicitur, ut ſancti & mundi ſint, qui ſancta tractant.* Ubi nota, quòd S. D. dicit, omnes Ordines eſſe ſecundùm ſe ſacros, quia omnes ſunt ſacramentum. — Et tandem ibi, *q.* 36. *a.* 1. docet in ſuſceptione cujuslibet Ordinis peccare mortaliter, qui eum ſuſcipit indignè.

§. III.

Objectiones Solvuntur.

V. OBjicitur, Subdiaconatum non eſſe ſacramentum. Primò. Quia nemo antiquorum docuit, eſſe ex inſtitutione divina, & per ordinationem in Subdiaconum dari Spiritum Sanctum. Imò in ea nuſquam fuit adhibita impoſitio manuum, cui ſoli gratiam ſacramenti Ordinis Patres adſcripſere.

Secundò. Subdiaconus nullo prorſus fungitur officio, quod laicus, non modò validè, ſed etiam licitè exercere non poſſit.

Tertiò. Gelaſius II. Papa in Concil. Beneventano, apud Yvonem decreti *p.* 5. *c.* 52. ait: *Sacros autem Ordines dicimus Diaconatum, & Presbyteratum; hos ſiquidem ſolos primitiva legitur habuiſſe Eccleſia, ſuper his ſolis præceptum Apoſtolicum habemus: Subdiaconos verò, quia & ipſi altaribus miniſtrant, opportunitate exigente concedimus.*

VI. Reſpondeo, neg. ant. Ad primum, dico, quòd etſi nullus Veterum dixerit expreſsè Subdiaconatum eſſe ex inſtitutione divina, & per illius collationem dari gratiam; dixerunt tamen implicitè dum Subdiaconatum, & cæteros Minores, veros Ordines eſſe dixerunt, aut de illis tanquam Ordinibus locuti ſunt: Ordo autem indiſcriminatim, ut ex traditione docent Florentinum, & Tridentinum, eſt ſacramentum. Quomodo autem Subdiaconatus, & minores Ordines dici poſſint ex inſtitutione divina, ſupra §. 1. explicavimus cum S. Thoma. Ex quo etiam diximus, ideo Veteres de Subdiaconatu, & aliis Ordinibus parum fuiſſe locutos; quia in primitiva Eccleſia ob paucitatem miniſtrorum omnia per Diaconos exequebantur, in quo Subdiaconatus, cæterique Ordines implicitè continebantur.

Et hac ratione ſolum Sacerdotium, & Diaconatus per impoſitionem manus conferuntur; non quia hi duo ſoli Ordines ſint veri Ordines, & ſacramenta; ſed quia in his ſolis datur plenitudo Ordinis; in Sacerdotio quidem, tanquam inter eos ſupremo, & ad quem cæteri Ordines referuntur: in Diaconatu autem datur quaſi plenitudo miniſterii, miniſtrandi ſcilicet corpus, & ſanguinem Chriſti, & in eo inferiores Ordines continentur. Impoſitio autem manus ad ea ſola ſacramen-

menta exhibetur, per quæ ſignificatur, & confertur abundantia, & excellentia poteſtatis, & gratiæ.

VII. Ad ſecundum neg. primò conſ. Nam etiam non confirmatus poteſt facere actum, ad quem datur Confirmatio, nempe profiteri fidem coram tyranno: & tamen quis negabit, Confirmationem eſſe verum ſacramentum? — Secundò, diſt. ant. Quod laicus non poſſit, per ſe, & ex officio, nego ant. Per accidens, & in defectum Subdiaconi, con. ant. & nego conſ. Nam etiam baptizare eſt actus proprius Sacerdotis; & tamen in caſu neceſſitatis quilibet etiam laicus baptizare poteſt, privatè tamen, & non ſolemniter. Sic igitur non Subdiaconus in defectum poteſt non ſolemniter, ideſt, ſinè manipulo miniſtrare; ſicut nec laici non habentes Ordines minores, dum, ut moris eſt, inſerviunt Miſſæ privatæ, cenſentur id facere ex officio, ſed ex diſpenſatione.

VIII. Ad tertium dico primò quòd ſi Gelaſium in rigore intelligimus, Subdiaconatum inter Ordines ſacros, imò nec inter Ordines computare debebimus; ſed ſolùm Diaconatum, & Presbyteratum: quia hos ſolos habuit primitiva Eccleſia, & de his ſolis præceptum Apoſtolicum habemus: quod tamen adverſarii non admittent. — Reſpondeo igitur ſecundò: Gelaſium indicare ſolùm, in primitiva Eccleſia ordinatos fuiſſe ſolos Presbyteros, & Diaconos; & de illis neceſſariò ordinandis fuiſſe præceptum Apoſtolicum: non verò non fuiſſe alios Ordines à Chriſto in generali inſtitutos, quamvis tunc per ſolum Diaconatum exercerentur, tanquam impliciiè in illo contenti, ut ſupra §. 1. diximus, quos poſtea Eccleſia diſtinxit. Addo etiam ex Gelaſio, haberi quidem, quòd Subdiaconatus tunc non eſſet Ordo ſacer, ſeu unus ex Ordinibus majoribus, non tamen quòd non eſſet Ordo, nec ſacramentum: cùm ex dictis Ordines etiam minores, etſi non ſacri, ſint ſacramentum.

IX. Objiciunt, ſaltem quatuor minores non eſſe ſacramenta. Primò. Quia non ſemper fuerunt iidem Ordines in Eccleſia. Nam *Laboratores*, & *Cantores* olim fuerunt in aliquo Ordine eccleſiaſtico, ut ex S. Ignatio, *Epiſt. ad Antiochenſes*. Acolythatus autem nullam apud Veteres Apoſtolorum temporibus vicinos mentionem invenimus. Rurſus: Acolythatus confertur ab Epiſcopo formam pronuntiante, & Archidiacono porrigente ceroferarium cum cereo, ut habet Canon 6. Concilii Carthag. IV. ſacramentum autem, quod in actione conſiſtit, conferri debet à miniſtro materiam ſimul, & formam applicante.

Secundò. S. Clemens, *l. 8. Conſtit. c. 32.* De Exorciſta dicit, quòd non ordinetur, ſicut idem prius dixerat de virgine, & vidua.

Socrates etiam, *l. 5. Hiſt. cap. 20.* ſcribit: quòd in *Urbe Alexandrina Lectores, & Pſalta abſque ullo diſcrimine ſiunt, tàm Catechumeni, quàm fideles; cùm tamen omnes ubique Eccleſia nonniſi fideles ad hunc gradum promoveant*. Catechumeni autem ſacramenti Ordinis capaces non ſunt.

Tertiò. Minores Ordines conferri poſſunt per Abbates, alioſque ſimplices Presbyteros ex indulto Apoſtolico: ſacramentum autem ordinis à ſolo Epiſcopo conferri poteſt.

Quartò. Quando plures actiones ordinantur ad unum effectum ſpiritualem, illa ſola eſt ſacramentum, quæ talem effectum attingit; ut patet in catechiſmo, & exorciſmo, in Baptiſmo: ſed nullus Ordo attingit effectum principalem Ordinis, qui eſt conſecrare corpus Chriſti, niſi Sacerdotalis; ergo ſolus ille eſt ſacramentum. — Maximè quia ſacramentum Ordinis dat poteſtatem conficiendi, & conferendi cætera ſacramenta; ſicut Baptiſmus dat potentiam ea recipiendi: hæc autem poteſtas datur in ſolo Sacerdotio.

rio. Unde cum S. Th. ſupra, *q.* 37. *a.* 2. *ad* 2. diximus, plenitudinem Ordinis eſſe in ſolo ſacerdotio, in aliis autem eſſe tantùm participationem Ordinis; ergo ſolum Sacerdotium eſt ſacramentum.

X. Reſpondeo, ex his aliqua, ſi quid probant, probare etiam minores Ordines, nec eſſe veros Ordines; alia verò, nec Diaconatum eſſe verè ſacramentum, ſed ſolùm Sacerdotium. Reſpondeo ergo ad primum: ſeptem Ordines ſemper in Eccleſia fuiſſe, nec plures, nec pauciores teſtari Dionyſium, *lib. Eccl. Hierarch. c.* 3. Ignatium, *Epiſt. ad Antiochenſes*, ubi omnes recenſet, præter Acolythatum. Cajum Pont. *in Epiſt. ad Felicem*, omnes omnino his verbis: *Si quis Epiſcopus eſſe meretur, ſit primò Oſtiarius, deinde Lector, poſtea Exorciſta; inde ſacretur Acolythus, demum verò Subdiaconus, deinde Diaconus, & poſtea Presbyter: & exinde, ſi meretur, Epiſcopus ordinetur.* Singulos etiam recenſeri à Cornelio apud Euſebium, *l.* 6. *Hiſt. c.* 35. mihi 43. de quo dictum eſt ſupra, *q.* 4. *Dub.* 1. §. 2. quò lectorem remitto. Ibi etiam, *num.* 12. oſtendimus, *Laborantes, & Cantores* fuiſſe mera eccleſiaſtica officia, non veros Ordines. Laborantium enim officium erat curare corpora defunctorum; Cantorum verò populum ad cantum pſalmorum excitare. Unde Concilium Carthagin. IV. dicit Cantores à ſimplici Presbytero deputari poſſe abſque licentia Epiſcopi. Ibi etiam, *num.* 16. rationem dedimus, cur Acolythi nomen ab aliquibus antiquis ſæpe reticeatur.

Quod verò de Acolythi ordinatione dicitur, falſum eſt, ut dicetur, quòd ejus materia eſſentialis ſit traditio cerei cum candelabro, ſed urceoli vacui, qui ab ordinante, dum profert verba, traduntur.

XI. Ad ſecundum dico: S. Clementem agere de Exorciſta, qui ſimul cum gratia curationum accipiebat gratiam liberandi energumenos; in quo ſenſu non eſt Ordo, ſed gratia gratis data: ait enim, quòd hoc ſit ſpontaneę benevolentiæ, & gratię Dei. Et ideo juſtè prohibet talem ordinari.

Socrates autem ſolùm indicare voluit, quòd Alexandriæ ſolerent aſſumi, non ad Ordinem, ſed ad officium Lectoris, & Pſalmiſtæ, ſive baptizatos, ſive Cathecumenos: cùm tamen omnes aliæ Eccleſiæ nonniſi fideles aſſumerent.

XII. Ad tertium dico: quòd ſicut in Eccleſia Græca etiam ſimplices Presbyteri ex diſpenſatione Epiſcopi confirmare ſolent; & in Latina etiam ex diſpenſatione ſummi Pontificis id poſſent, cùm tamen Confirmatio ſacramentum ſit: ita ex eadem diſpenſatione Abbates, & ſimplices Presbyteri conferre poſſunt minores Ordines, quamvis ſacramentum ſint.

XIII. Ad quartum, quod, ut dixi, probat ſolum Sacerdotium eſſe ſacramentum, dico; majorem veram eſſe, quando actiones ad aliud ordinatæ, nil aliud ſunt, quàm diſpoſitiones, ut catechizatio, & exorcizatio ad Baptiſmum. Singuli autem Ordines, præter hoc quòd diſponant ad Sacerdotium, habent proprium miniſterium, ad quod conſecrantur, & ſpectant ad ordinem Eccleſiaſticum ſibi proprium.

Ad, id quod primò additur, dico: ſacramentum Ordinis non ſolùm dicere poteſtatem conficiendi Euchariſtiam, ſed includere etiam poteſtatem exercendi miniſteria circa ipſam: & ideo non oportet, ut omnis Ordo ſit ad ſacramentum perficiendum, ſed aliqui debent eſſe ad miniſteria inferiora.

Ad id verò, quod ſecundò additur, dico ex mente S. Th. Tota plenitudo Ordinis eſt in Sacerdotio, non quòd gratia, & character in eo ſolo reperiatur; ſed quia gratia, & character aliorum Ordinum, eorumque miniſteria referuntur ad ipſum, &

Digitized by Google

ad ejus effectum perficiendum ordinantur.

DUBIUM II.

De Materia, Forma, & Officiis Subdiaconatus, & Minorum Ordinum.

§. I.

De Subdiaconatus, Materia, Forma, & Officiis.

I. Subdiaconus *Cum ordinatur, quia* in Eccleſia Latina, *manus impoſitionem non accipit, patenam de Epiſcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum*, ajunt Patres Concilii Carthagin. IV. *Can.* 5. & Ordo Romanus: quibus conſentit Concil. Florentinum, & pontificale Romanum.

Materia ergo Subdiaconatus eſt calix, & patena vacua per Epiſcopum porrecta; forma autem verba, quæ porrigendo Epiſcopus profert: *Videte, cujus miniſterium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere poſſitis.*

Urceoli aquâ, & vino pleni, qui ſubinde ei, qui ordinatur, traduntur ab Archidiacono, non pertinent ad materiam ordinationis; ſed ad declarandum, quòd Subdiaconi in ſuo officio inſerviant Diacono.

II. Poſtquam verò Epiſcopus Subdiaconum ornavit propriis veſtibus, ad quorum ſingulas verba, & cæremonias adhibet, tradit ei librum Epiſtolarum, dicens: *Accipe librum Epiſtolarum, & habe poteſtatem legendi eas in Eccleſia ſancta Dei &c.*

Hanc traditionem libri Epiſtolarum, & verba prædicta eſſe materiam, & formam partialem ordinationis Subdiaconi; ad eum modum, quo traditionem libri Evangeliorum diximus eſſe materiam, ſaltem partialem, & verba, quæ in traditione dicuntur, partialem formam eſſe, probabile eſt. — Sed verius crediderim, non ſpectare ad ſubſtantiam ordinationis, nec gratiam producere, aut characterem Ordinis imprimere; ſed impreſſa ſupponere adæquatè per traditionem patenæ cum calice: ſolùmque eſſe cæremoniam deſignantem actum minus principalem Subdiaconi. Actus enim principalis Subdiaconi non eſt Epiſtolam loco Diaconi canere; ſed calicem, ac patenam ad altare deferre, & Diacono vel Sacerdoti porrigere, vinumque, & aquam ab Acolytho præparatam ſuppeditare ad ſacrificium. Unde nec Concilium Carthag. IV. nec Florentinum traditionis libri Epiſtolarum meminere.

Neque juvat exemplum Diaconi. Nam, ut ſupra dictum eſt, ideo traditionem libri Evangeliorum, & verba in ea prolata ponimus pro materia, & formâ inadæquatâ; quia ſola impoſitio manuum non determinat ſufficienter ſe ſolâ poteſtatem, & characterem Diaconi: & licèt legere Evangelium non ſit actus principalis Diaconi, tamen traditio libri Evangeliorum aſſumitur pro materia. Quia, ut diximus ex D. Tho. *in Suppl.* 3. *p. q.* 37. *a.* 5. *ad* 5. poteſtas Diaconi ad actum principalem non potuit exprimi, nec per dationem vaſis tantùm, quia hoc eſt materia Subdiaconi; nec per dationem vaſis cum materia, nempe pane, & vino, quia hæc eſt materia Sacerdotis: & ideo debuit exprimi poteſtas ejus ad actum ſecundarium in hoc, quod datur ei liber Evangeliorum. At per dationem calicis, & patenæ vacuæ exprimitur poteſtas Subdiaconi ad actum ejus principalem; & ideo traditio libri Epiſtolarum non eſt niſi cæremonia accidentalis. Ideoque de hac ante duodecimum ſeculum nulla mentio fit nec in ritualibus, nec apud auctores, imò neque apud S. Th.

III. Officia autem, ſive actus Subdiaconi ſunt. Primò: portare vaſa corporis, & ſanguinis Domini, & oblationes in altari ponere, ideſt, ordinare materiam Euchariſtiæ in vaſis ſacris,

Digitized by Google

cris: & ideo quando ordinatur, accipit calicem vaucum de manu Epiſcopi. Ita S. Th. *in 4. diſt. 24. q. 2. a. 1. quæſtiunc. 2. in C.* & *art. 2. ad 3.* & *in Suppl. 3. p. q. 37. a. 4. ad* 3. ubi ait: *Oblationes à populo oblata per Sacerdotem offeruntur. Et ideo duplex miniſterium circa oblationes eſt neceſſarium. Unum ex parte populi; & hoc eſt Subdiaconi, qui accipit oblationes à populo, & altari imponit, vel offert Diacono. Aliud ex parte Sacerdotis; & hoc Diaconi eſt, qui oblationes miniſtrat ipſi Sacerdoti. Et in hoc eſt actus principalis utriuſque Ordinis. Et propter hoc Ordo Diaconi eſt ſuperior.*

IV. Secundò: Accipere urceolos cum aqua, & vino eiſque uti ad ponendum in calice, & præbere aquam manibus Sacerdotis: ideoque in ſui ordinatione ſicut accipit calicem vacuum, quia poteſtatem non habet ſuper contentum in calice; ita accipit urceolos plenos, quia poteſtatem habet ſuper contenta in eis. Ad differentiam Acolythi, cui, ut dicemus, traduntur urceoli vacui, quia non habet poteſtatem ſuper contenta in eis: *Sed Subdiaconus habet actum ſuper contentis in urceolo, quia utitur aquâ, & vino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus Sacerdotis præbet.* Ita S. Th. *in Suppl. 3. p.* loco citato, *ad 6.* & *in 4. diſt. 24. q. 2. a. 2. ad 6.* Hi autem duo actus ſeu officia ſunt principalia Subdiaconi, quia per hæc ad Euchariſtiam ordinatur: *Ille autem eſt principalis actus uniuſcujuſque Ordinis, ſecundùm quem magis proximè ordinatur ad Euchariſtiæ ſacramentum*, ut docet S. Th. *q. 37. Suppl. a. 4.* citato *in Corp.*

V. Tertiò. Subdiaconi actus, ſeu officium eſt ferre Crucem ſecundùm conſuetudinem aliquarum Eccleſiarum, & legere Epiſtolam: hi autem ſunt actus Subdiaconi tantùm ſecundarii, ut ait S. Th. tùm, *in Suppl. q. 37. a. 4. ad 3.* tùm *in 4. diſt. 24. q. 2. a. 2. ad 3.* Unde Catechiſmus Rom. *de Sacr. Ordin. nu.* 19. dicit, Epiſtolam olim à Diacono in Miſſa recitatam fuiſſe, quod indicat etiam S. Tho. loco mox citato.

VI. Huic Ordini modò annexam eſſe continentiam probavimus ſupra, *q. 4. Dub. 2. §. 2.*

VII. In Eccleſia autem Græcâ ſola manuum impoſitio eſt materia Subdiaconatus. Hunc enim ſolum ritum antiqua, & hodierna Græcorum Euchologia deſcribunt. Apud Græcos Subdiaconi officia hæc ſunt. Primò: portas, quibus patet aditus ab atrio Eccleſiæ ad Sanctuarium, cuſtodire, dum tremendum Sacrificium offertur. Secundò: edictum prolatum à Diaconis de Catechumenorum, & aliorum immundorum expulſione mandare executioni. Tertiò: vaſa ſacra diſponere in menſa propoſitionis, ut apta ſint ad ſacrificium; ea tamen à menſa propoſitionis ad altare deferre, non Subdiaconi, ſed Diaconi officium eſt.

§. II.

De Materia, Forma, & Officiis quatuor Minorum Ordinum.

VIII. INter minores Ordines dignitate primus eſt Acolythatus: quia ejus officium propius, quàm cæterorum, ad Euchariſtiam accedit. Nomen hujus ordinis Græcum eſt, & dupliciter ſcribitur. Vel *Acolythus*, ideſt, *non prohibitus*, cui nempe propiùs ad altare accedere non prohibetur. Vel *Acolythus*, ideſt, *Aſſectator*, quia miniſtros majores in altaris miniſterio aſſectatur, eiſque dat operam. Vocatur, & ab aliis *Ceroferarius*, quia cereos defert. Hinc Catechiſmus Rom. *de Sacr. Ord. num.* 18. Acolythorum, inquit, *Munus eſt miniſtros majores, Subdiaconos, & Diacones in altaris miniſterio aſſectari, eiſque operam dare. Præterea lumina deferunt, & aſſervant, cum Miſſæ ſacrificium celebratur; præcipuè verò cùm Evangelium legitur, ex quo Ceroferarii alio nomine vocati ſunt.*

IX.

IX. Materia hujus Ordinis ſunt urceoli vacui per ordinantem traditi; forma verò: *Accipe urceolos ad ſuggerendum vinum, & aquam in Eucbariſtiam ſanguinis Chriſti in nomine Domini*. Ideo autem Acolytho traduntur urceoli vacui ad deſignandum, ait S. Th. q. 37. art. 4. Suppl. ad 6. *Quòd Acolythi habent actum ſupra urceolum tantùm, non ſupra ea, quæ in urceolo continentur*. Traditur etiam Acolytho candelabrum cum cereo. Sed hæc traditio non eſt eſſentialis, ut ſignificat S. Th. citatâ *q. 37. a. 5. ad 6.* dicens: *Principalior actus Acolythi eſt, quo miniſtrat in urceolo, quàm quo miniſtrat in candelabro; quamvis denominetur ab actu ſecundario, propter hoc, quod eſt magis notus, & magis proprius ei. Et ideo in datione urceoli imprimitur Acolytho character virtute verborum ab Epiſcopo prolatorum*. Hinc

X. Officium Acolythi principale eſt aquam, & vinum parare in urceolis, & parata præſentare; ſecundarium autem cereos deferre quando legitur Evangelium, aut etiam poſtea quando ſacrificium perficitur. Olim autem Acolythi erat ſuſtinere patenam, quam modò ſuſtinet Subdiaconus; & geſtare in manu fiſtulam, per quam tunc temporis attrahebat populus Chriſti ſanguinem.

XI. Secundus Acolytho inferior Ordo eſt Exorciſtatus, ab adjurando. Unde *Exorciſta* idem eſt, ac *Adjurator*: cujus materia eſt liber exorciſmorum, forma autem hæc verba: *Accipe, & commenda memoriæ: & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſive baptizatum, ſive catechumenum*. Ita Concil. Carthag. IV. *Can.* 7. In primitiva autem Eccleſia Exorciſtæ erant in duplici differentia. Quidam enim vim habebant Dæmones ejiciendi ex gratia gratis datâ; de quibus intelligendus eſt S. Clemens, *lib. 8. Conſt. cap. 26.* dum ait: *Exorciſtam non ordinari*. Alii verò erant Exorciſtæ per ordinationem, qui ſcilicet virtute ſuæ ordinationis habebant poteſtatem Dæmones ab energumenorum corporibus ejiciendi. Hujus autem Ordinis apertè meminerunt utriuſque Eccleſiæ Latinæ, & Græcæ Patres, & Scriptores antiquiſſimi; ut videre eſt apud Baronium, *Tom. 1. Annal. ad ann. 56. num. 6. &c.*

XII. Horum officium eſt, invocando nomen Domini, manus imponere ſuper energumenos. Exorciſmi autem, qui ſupra baptizandos etiam ab immundo ſpiritu non vexatos adhibentur; cùm non ſint ad curandos energumenos, ſed ad Baptiſmi cæremonias pertineant, non comprehenduntur in officio Exorciſtarum, ſed Sacerdotum. Hujus Ordinis officium præſignavit Chriſtus, quando ſpiritus immundos ejecit ab energumenis: poteſtatem verè id faciendi contulit, *Marci 16. v. 17.* dicens: *In nomine meo Dæmonia ejicient*. Quamvis hic loquatur non de Ordine, ſed de gratia gratis datâ. Reperitur etiam Exorciſtæ nomen, *Act.* 19. ex quo diſcimus fuiſſe etiam apud Judæos exorcizandi munus.

XIII. In exordio Eccleſiæ, Juſtino, & Tertùlliano teſtibus, exorcizandi munus commune erat omnibus fidelibus, etiam non ordinatis: eò quòd omnes tunc gratiis gratis datis muniti, poteſtatem habebant per invocationem nominis Chriſti fugandi Dæmones à corporibus, linguis novis loquendi, & alia miracula faciendi. Tunc enim ad ædificationem Eccleſiæ, & oſtenſionem virtutis Chriſti conveniens erat. Poſtea tamen munus exorcizandi, maximè juxta formam ab Eccleſia præſcriptam, ad ſolos ordinatos reſtrictum eſt. Unde in Concilio Laodiceno, *anno* 372. circiter, *Can.* 26. ſtatutum fuit: *Quòd hi, qui non ſunt ab Epiſcopo ordinati, tàm in Eccleſiis, quàm in domibus exorcizare non poſſint*.

XIV. Tertius Ordo eſt Lectoratus. Hujus materia eſt codex divinarum lectionum; forma verò hæc verba: *Accipe, & eſto Verbi Dei relator &c.*

Hujus

Digitized by Google

Hujus officium erat, teſte Cypriano, *Epiſt.* 24. 33. & 34. ex edito loco recitare Scripturam, etiam Evangelium; non quidem canendo, ſed clarè, & diſtinctè legendo, ſive ad preces, & horas nocturnas, ſive ad concionem. Concionaturo enim Epiſcopo, Lector toti populo conſpicuus ſtabat, & eam Scripturæ partem, quæ explicanda erat, clarè legebat. Ejus quoque partes erant prima Chriſtianæ religionis rudimenta fidelibus, & Catechumenis tradere, ut Catechiſ. Rom. *nu.* 16. *de Sacr. Ord.* & S. Th. *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 2. *a.* 1 *quaſt.* 2.

XV. In Miſſæ tamen ſacrificio legere Evangelium, vel Epiſtolam ad Lectorem non pertinet, ſed tantùm Prophetias veteris Teſtamenti, ſi quæ in Miſſâ legendæ ſunt: primum enim pertinet ad Diaconum, ſecundum verò ad Subdiaconum, ut diximus. Cujus rationem dat S. Tho. *in Suppl.* 3. *p. q.* 37. *a.* 4. *ad* 4. his verbis: *Doctrina eſt remota præparatio ad ſacramentum ſuſcipiendum; & ideo pronuntiatio doctrinæ miniſtris committitur. Sed doctrina veteris Teſtamenti adhuc eſt magis remota, quàm doctrina novi, quia non inſtruit de hoc ſacramento niſi in figuris. Et ideo novum Teſtamentum ſuperioribus miniſtris pronuntiandum committitur, vetus autem inferioribus* (Lectoribus) *Doctrina etiam novi Teſtamenti perfectior eſt, quàm Dominus per ſeipſum tradidit, quàm ipſius manifeſtatio per Apoſtolos. Et ideo Evangelium Diaconis, Epiſtola Subdiaconis committitur.*

Lectoratui olim conjungebatur velut appendix officium Cantoris, vel Pſalmiſtæ, ut Cantores, & Pſalmiſtæ eſſent Lectoris veluti coadjutores: quatenus, vel eo præcinente, cæteri ſuccinerent; vel ad ejus imperium Cantores pſalmos, & hymnos intonarent.

XVI. Poſtremus, & infimus inter Ordines eſt *Oſtiariatus*, cujus materia eſt clavium Eccleſiæ porrectio facta ab Epiſcopo; forma autem ſunt verba, quæ Epiſcopus tradendo claves ſuper ordinandos profert: *Sic agite, quaſi reddituri Deo rationem pro iis rebus, quæ his clavibus recluduntur.* Ita ex Concil. Carthag. IV. *Can.* 9.

Aliqui exiſtimant, etiam pulſationem campanæ, aut traditionem funis campanarum ſpectare ad materiam hujus Ordinis. Sed immeritò. Primò. Quia præfata verba *Sic agite &c.* ſolas claves exprimunt. Secundò. Quia eo tempore pronuntiantur, quo traduntur claves, non quo traduntur funes campanæ. Tertiò. Quia materia tradi debet ab ordinante; funis autem campanæ, non ab Epiſcopo ordinante traditur, ſed ab Archidiacono. Quartò. Quia hujus traditionis nulla mentio fit in ſacris Canonibus, aut antiquis Ritualibus.

XVII. Munera autem, & officia Oſtiariorum ſunt. Primò. Claudere, & aperire jannas Eccleſiæ: claudere indignis, infidelibus, fidelibus, ſed excommunicatis, peccatoribus publicis, & energumenis, Chriſtianæ etiam religionis deriſoribus, impugnatoribus, & notoriis Clericorum percuſſoribus, ut ex Iſidoro, *lib.* 2. *de Offic. cap.* 14. Ambroſ. *Epiſt.* 23. Super quo S. Tho. *Suppl.* 3. *par. q.* 37. *a.* 4. *ad* 9. ait: *Quidam dicunt, quòd in ſuſceptione Ordinis Oſtiario datur quædam vis divina, ut arcere poſſit alios ab introitu templi, ſicut in Chriſto fuit, quando ejecit vendentes de templo. Sed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam ſacramenti. Et ideo dicendum, quòd ſuſcipit poteſtatem, ut ex officio hoc agere poſſit; quamvis etiam ab aliis fieri poſſit, ſed non ex officio. Et ita eſt in omnibus actibus minorum Ordinum, quòd poſſint per alios licitè fieri, quamvis illi ad hoc non habeant aliquod officium. Sicut etiam in domo non conſecrata poteſt dici Miſſa; quamvis conſecratio Eccleſiæ ad hoc ordinetur, ut in ea Miſſa dicatur.* Hoc tamen poſtremum intellige pro caſibus neceſſitatis, & ſecluſâ prohibitione Eccleſiaſticâ. Nam quòd regulariter id non

liceat

liceat, ex Canonibus docuit idem S.Th. 3. *p. qu.* 83. *art.* 3. *ad* 2. ibi videndus.

XVIII. Alterum Oſtiarii munus, teſte Catechiſmo Rom. *nu.* 15. erat: ad ſanctum etiam Miſſæ ſacrificium aſſiſtere; curaturus, ne quis propiùs, quàm par eſſet, ad ſacram aram accederet, & Sacerdotem rem divinam facientem interpellaret.

Accedit tertium munus, nempe, pulſare campanas, & populum fidelem ad Eccleſiam convocare; quod Epiſcopus in oratione quam ſuper Ordinandum pronuntiat, indicat, dicens: *Oſtiarium oportet percutere cymbalum, & campanam, aperire Eccleſiam, & ſacrarium.*

Quartum tandem, pro quo magnam in Eccleſia antiqua Oſtiarius dignitatem obtinebat, ut idem Catechiſmus aſſerit, erat munus Theſaurarii Eccleſiæ, ſeu Sacrarii cuſtodis, quo ſacras Reliquias, vaſa, & inſtrumenta ſacra ſub cuſtodia habebat.

XIX. De Tonſura hìc non loquar: eam enim ex Ordinum albo expunximus ſupra, *Qu.* 4. *Dub.* 1. §. 3. *n.* 11. non eſt Ordo, ſed præparatio, & quaſi veſtibulum ad Ordines. Ibi etiam, §. 2. *nu.* 8. pulchram pro ſeptenario Ordinum numero congruentiam ex S. Thoma, *in* 4. *diſt.* 24. *qu.* 1. *a.* 1. *quæſt.* 2. relatam in Supplementum, 3. *p. qu.* 37. *a.* 2. quam recolere Studioſum non pigeat. Interim huic Tractatui de Sacramento Ordinis finem imponimus.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS DE MATRIMONIO.

ULtimò inter ſacramenta venit *Matrimonium*, quod à *Matre* dicitur potiùs, quàm à *Patre*, eo quòd ad prolem, cujus generandæ cauſa inſtitutum eſt, ſpeciali modo concurrat mater, eam in utero geſtando, cum dolore pariendo, & accuratè educando. Dicitur etiam *Conjugium* à jugo mutuo, quod ſibi imponunt nubentes. Vocatur tertiò *Connubium*, eo quod olim ſponſa poſt matrimonium velo obnuberetur, idque pudoris gratia. Quia verò matrimonium conſiderari poteſt & ut contractus civilis in officium naturæ & ut elevatum ad dignitatem ſacramenti: ideo de eo ſub utraque conſideratione ſermo erit cum S. Thomà *in 4. à diſt. 16.* uſque *ad 37.* & *in Suppl. 3. p. à q. 41.* uſque *ad 68.*

QUÆSTIO I.

De Matrimonio, ut in officium Naturæ.

DE Matrimonio ſecundùm ſe, & ut inſtituto ad propagationem naturæ humanæ hîc agemus, quærentes: An ſit res bona, & licita, quando, & à quo fuerit primò inſtitutum: An fuerit præceptum omnibus &c.

DUBIUM I.

An Matrimonium ſit Res Bona, & Licita?

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. SAturninus Simonis Magi diſcipulus, Marcion, Tatianus, Manichæi, Encratitæ, Adamiani, aliique veteres Hæretici nuptias, ut per ſe malas, damnabant: ſive quia credebant temporalia non à bono, ſed à malo eſſe principio: ſive quia tali prętextu per promiſcuas vagabantur libidines. Hanc hæreſim proximè lapſis ſeculis ſopitam excitarunt Adamus Paſtor, & David Georgius volentes, omnes mulieres eſſe communes.

II. Dico. Matrimonium per ſe bonum, ac licitum eſt. Probo primò. Id, ad quod natura ratione ducta inclinat, & quod à Deo comprobatum, imo inſtitutum eſt, bonum, licitum, ac laudabile eſt: ſed ad matrimonium natura ratione ducta inclinat, matrimonium à Deo comprobatum, ac inſtitutum eſt, ut infra oſtendemus; ergo per ſe bonum, ac licitum eſt. — Secundò. Quod Deus inſtituit ante Adæ peccatum, & fuiſſet etiam in ſtatu innocentiæ, per ſe bonum, ac licitum eſt: ſed matrimonium Deus inſtituit ante Adæ peccatum, ut infra oſtendemus, & fuiſſet in ſtatu innocentię, ut probavimus, *Tomo 6. in 1. p. q. 4. de Statu homin. innoc. quoad Corpus, Dub.* 3. ergo &c. Quia verò difficultas

tas eſt de matrimonio in ſtatu naturæ corruptæ.

III. Probo tertiò, teſtimonio Chriſti, qui matrimonium dicto, & facto comprobavit. Dicto quidem: nam, *Matt.* 19. interrogatus: an liceret homini dimittere uxorem ſuam? Non reſpondit licere, ut debuiſſet, ſi conjunctio viri cum uxore poſt peccatum evaſiſſet illicita; ſed confirmans divinam inſtitutionem matrimonii factam, Gen. 2. v. 24. *Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ*, concluſit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Facto autem, *Joann.* 2. *v.* 1. & 2. ubi refertur Jeſus cum Virgine Matre ſua, & Diſcipulis ſuis nuptiarum celebrationi interfuiſſe, eaſque inſigni miraculo converſionis aquæ in vinum decoraſſe. In quem locum S. Auguſt. *Tract.* 9. *in Joan.* ait: *Quod Dominus invitatus venit ad nuptias... confirmare voluit, quòd ipſe fecit nuptias. Futuri enim erant, de quibus dixit Apoſtolus, prohibentes nubere, & dicentes, quòd malum eſſent nuptiæ, & quòd diabolus eas feciſſet. Cum idem Dominus dicat in Evangelio, interrogatus utrum liceat homini dimittere uxorem ſuam... non licere... In qua reſponſione, ſi meminiſtis, hoc ait: Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

IV. Chriſto ſubſcribit Apoſtolus ejus Paulus. Tum 1. ad Cor. 7. v. 9. *Si non ſe continent, nubant.* V. 10. *Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere.* V. 28. *Si autem acceperis uxorem, non peccaſti, & ſi nupſerit virgo, non peccavit.* V. 38. *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, benè facit.* 1. ad Timoth. 5. v. 14. *Volo juniores nubere, & filios procreare.* Et *cap.* 4. *v.* 3. prænuntiat futuros hæreticos, qui prohibituri eſſent nubere.

V. Honeſtas autem nuptiarum, & matrimonii ex eo probatur. Honeſtum enim, & licitum eſt medium, quod eſt neceſſarium ad finem honeſtum debitè conſequendum: ſed ad debitam naturæ humanæ propagationem, quæ eſt finis honeſtus, neceſſarium eſt matrimonium, nempe viri, & fœminæ indiſſolubilis ad hunc finem conjunctio; ergo &c. Min. prob. Debita naturæ humanæ multiplicatio non eſt solùm, ut ex maris, & fœminæ congreſſu proles generetur; hoc enim modo multiplicatur etiam natura brutorum; ſed rationali modo, nempe, ut parentes dent proli non ſolum eſſe naturale, ſed & rationis, inſerendo in eis ſemina bonorum morum, pietatis, & religionis; & proles timorem reverentialem, & obedientiam potiùs parentibus exhibeat, quàm aliis. Si autem parentes eſſent vagi, proli deeſſet debita educatio: tum ex parte parentum, quia non haberent ſuæ prolis certam notitiam, ſaltem pater; & ita non eſſet ſollicitus ſuæ proli debitam impendere diſciplinam. Tùm ex parte prolis, quæ patri debitam reverentiam, & filialem timorem non exhiberet.

VI. Hac ratione S. Th. 2. 2. *q.* 154. *a.* 2. probat, fornicationem, ſeu vagum concubitum eſſe naturali jure malum, & prohibitum. his verbis: *Peccatum mortale eſt omne peccatum, quod committitur directè contra vitam hominis. Fornicatio autem ſimplex importat inordinationem, quæ vergit in nocumentum vitæ ejus, qui eſt ex tali concubitu naſciturus. Videmus enim in omnibus animalibus, in quibus ad educationem prolis requiritur cura maris, & fœminæ, quòd in eis non eſt vagus concubitus, ſed maris ad certam fœminam unam vel plures: ſicut patet in omnibus avibus. Secus autem eſt in animalibus, in quibus ſola fœmina ſufficit ad educationem fœtus, in quibus eſt vagus concubitus; ut patet in canibus, & hujuſmodi aliis animalibus. Manifeſtum eſt autem, quòd ad educationem hominis non ſolùm requiritur cura matris, à qua nutritur; ſed multò magis cura patris, à quo eſt inſtruendus, & defendendus, & in bonis tàm*

inte-

interioribus, quàm exterioribus promovendus. Et ideo contra naturam hominis eſt, quòd utatur vago concubitu; ſed oportet, quòd ſit maris ad determinatam fœminam, cum qua permaneat, non per modicum tempus, ſe diu, vel etiam per totam vitam. Et inde eſt, quòd naturaliter ineſt maribus in ſpecie humana ſolicitudo de certitudine prolis; quia eis imminet educatio prolis, quæ certitudo tolleretur, ſi eſſet vagus concubitus: Hęc autem determinatio certa fęminę matrimonium dicitur... Unde cum fornicatio ſit concubitus vagus, utpote præter matrimonium exiſtens, eſt contra bonum prolis educandæ: & ideo eſt peccatum mortale — Nec obſtat ſi aliquis fornicando aliquam cognoſcens, ſufficienter provideat proli de educatione: quia id, quod cadit ſub legis determinatione, judicatur ſecundùm id, quod communiter accidit, & non ſecundùm id, quod in aliquo caſu poteſt accidere. Hæc S. Thomas.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

VII. Objicies primò. Quamvis matrimonium in ſtatu innocentiæ bonum, ac honeſtum fuiſſet, non tamen modò in ſtatu naturæ corruptæ. Nam illud licitum, & honeſtum eſſe non poteſt, quod non poteſt exerceri ſinè peccato ſaltem veniali: tale autem eſt matrimonium in ſtatu naturæ corruptæ, cujus actus à concupiſcentia promovetur, nec ſinè libidine exerceri poteſt, cum non modica uſus rationis obnubilatione. Eſto autem prolis procreatio, ad quam ordinatur, bona ſit; medium tamen, quo procuratur, malum eſt; nec ſunt facienda mala, ut inde veniant bona — Nec ſufficit dicere: quòd conjuges in actu conjugali libidinis ſenſum patiuntur inviti; atque ideo à peccato, quod ſinè conſenſu voluntatis non committitur, excuſantur.

Nam contra eſt. Conjuges ſpontè, ac voluntariè matrimonium contraxerunt: imò & actum matrimonii ſive exigendo debitum, ſive reddendo libera voluntate exercent; ergo conſequenter in libidinem ipſi actui neceſſariò cohærentem conſentiunt: præſertim cùm eam videantur in ſe per talem actum excitare, ita ut propriè ſint illius auctores. Sic actus, quo quis merces ſuas projicit in mare, ut à naufragio ſe liberet; quo quis amittit manum, vel pedem pro conſervatione ſui corporis; quo quis adorat idolum, ne amittat vitam, voluntarii ſunt: quamvis mallent tales actus non facere, ſi abſque illis finem ſuum conſequi poſſent, & proinde dicantur eos facere inviti. Ita voluntaria erit libido conjugibus volentibus actum conjugii exercere, quamvis ſinè libidine vellent illum actum exercere, ſi poſſent.

VIII. Reſpondeo ad hæc, neg. ant. cum S. Th. in *Suppl* 3. *p. q.* 41. *art.* 3. Nam *Suppoſito, quòd natura corporalis à Deo ſit bona inſtituta, impoſſibile eſt dicere; quòd ea, quæ pertinent ad conſervationem vitæ corporalis, & ad quæ natura inclinat, ſint univerſaliter mala. Et ideo cùm inclinatio ſit naturæ ad prolis procreationem, per quam natura ſpeciei conſervatur; impoſſibile eſt dicere, quòd actus, quo procreatur proles, ſit univerſaliter illicitus, ut in eo medium virtutis inveniri non poſſit: niſi ponatur, ſecundum quorundam inſaniam, quòd res corruptibiles creatæ ſunt à malo Deo.* Medium ergo virtutis, quoad actum conjugii, & matrimonium ipſum licitum, imo & meritorium eſt: quod *Ad actum matrimonialem virtus inducat, vel juſtitia, ut debitum reddat; vel religionis, ut proles ad cultum Dei procreetur*, (ut docet idem S. Tho. ibidem, *art.* 4.) ita ut quamvis conjugalis actus ſinè concupiſcentia eſſe non poſſit; ei tamen in tali actu non ſerviatur, ſed ipſa potiùs ad finem honeſtum talis actus ſervire cogatur. *Quia igitur* (inquit S. Auguſt. l. 1. de Nuptiis, & Concup. c. 16.)

c. 16.) *Nuptię tales eſſe non poſſunt, quales primorum hominum, ſi peccatum non præceſſiſſet, eſſe potuerunt; ſint tales, quales ſanctorum Patrum fuerunt: ut pudenda carnis concupiſcentia, quæ in Paradiſo, nec ante peccatum fuit, nec poſt peccatum eſſe permiſſa eſt: quia neceſſe eſt in corpore mortis hujus, ut ſit, non ei ſerviatur; ſed ipſa potiùs nonniſi ad propagandam prolem ſervire cogatur.*

IX. Neque ex eo, quòd actus conjugii exerceri non poſſit ſinè concupiſcentia, ſequitur, quòd abſolutè ſit malus, ſi in parte inferiori ſolùm ſiſtat, ait S. Th. *q.* 41. citatâ, *art.* 3. *ad* 3. Nam *Turpitudo illa concupiſcentiæ, quæ actum matrimonialem ſemper concomitatur, non eſt turpitudo culpæ, ſed pœna ex peccato primo proveniens; ut ſcilicet inferiores vires, & membra corporis rationi non obediant.*

Nec ex eo, quòd in illo actu ratio obnubiletur, vel etiam abſorbeatur, arguit in illo ſemper eſſe culpam. Nam, ut ait idem S. D. ibid. ad 6. *Superfluitas paſſionis, quæ virtutem corrumpit, non ſolùm impedit rationis actum, ſed etiam tollit rationis ordinem, quod non facit delectationis intenſio in actu matrimoniali; quia etſi tunc non ordinetur homo, à ratione tamen eſt præordinatus.*

X. Porro poſſe conjuges conſentire in actum conjugii, ita ut conſenſus voluntatis feratur in ſolum actum, finemque ejus, qui eſt prolis procreatio, aut debiti redditio, non autem in libidinem, ex eo apparet. Non enim qui conſentit in actum, continuò conſentit in id omne, quod actui conjunctum eſt. Nam claudus in progreſſionem conſentit, non in claudicationem; & viator in ambulationem, & qui peccat in actum peccati conſentit, non tamen in reatum pœnæ, qui peccato neceſſariò cohæret. Addo: libidinem illam, quam quis in actu conjugii patitur, non eſſe per ſe culpabilem. Quia, ut cum S. Th. ſupra dicebam, quod & repetit ibi, q. 49. a. 4. ad 2. *Ratio illa procederet, ſi malum, quod inſeparabiliter comitatur concubitum, eſſet malum culpæ: nunc autem non eſt malum culpæ, ſed pœna tantùm, quæ eſt inobedientia concupiſcentiæ ad rationem.* Quam pęnam patitur, & admittit ex juſta cauſa; nec tàm admittit in ſe, quàm in carnem ſuam, hoc eſt, in partem ſenſitivam, illi cum brutis communem, in qua delectatio eſſe poteſt ſinè conſenſu mentis. Unde conjux debitè utens matrimonio dicere poteſt cum Paulo, Rom. 7. v. 25. *Ego ipſe mente ſervio legi Dei, carne autem legi peccati.*

XI. Nec refert, quòd in actu libidinis de lege non cogitet: *Quod enim cogitari poteſt tunc, quando mens ipſa quâ cogitatur, illâ carnali delectatione ſubmergitur?* (inquit S. Auguſt. l. 5. contra Julian. c. 10.) .... *Sed utique religioſus animus iſto malo benè utens hoc cogitat; ut libidinem concumbendo patiatur, quod non poteſt cogitare, cum patitur. Sicut ſalutem homo cogitat, ut ſomno ſe impertiat, quod utique non poteſt cogitare cum dormit. Sed ſomnus cum occupat membra, non ea facit inobedientia voluntati &c.*

XII. Objicies ſecundò. Matrimonium, ejuſque uſus poſt lapſum non abſolvit à culpa. Primò. Ex Apoſtolo, 1. *Cor.* 7. *v.* 6. ubi matrimonium, ejuſque uſum concedit ſolùm ſecundùm indulgentiam: *Hoc* (inquit) *dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium.* Quod autem ſecundùm indulgentiam, & ſecundum veniam conceditur, permittitur tamquam minus malum: unde S. Auguſt. *l. de Peccat. origin. c.* 38. de hoc Apoſtoli dicto, ait: *Evidenter quippe dum tribuit veniam, denotat culpam.*

Secundò. Idem Apoſtolus, Rom. 8. v. 8. *Qui autem* (inquit) *in carne ſunt, Deo placere non poſſunt*: ſed hoc de illis, qui carnali matrimonii vinculo juncti ſunt, exponit Hieronymus, *l. 1. contra Jovinian.* ergo &c.

Tertiò. Matrimonium impedit, ac remoratur hominem à cœna cœleſtis

Patris

Patris familias. Juxta illud, Lucæ 14. v. 20. *Uxorem duxi, & ideo non poſſum venire.*

XIII. Reſpondeo, neg. ant. Ad primum Apoſtoli dictum reſpondeo, Apoſtolum loqui de concubitu conjugali, qui ad explendam incontinentiam fit. Unde ait: *Si non ſe continent, nubant*; & de iis, qui jam nupti, ab uſu conjugali diu abſtinere non poſſunt: hoc enim culpa ſaltem veniali non vacat; Non verò de concubitu conjugali, qui ſolâ causâ procreandi filios, & debitum reddendi fit. Ita S. Aug. *l. de Pecc. origin. c.* 38. ubi poſt verba ab arguente adducta ſubjungit: *Nuptialis autem concubitus, quem matrimoniales quoque indicant tabulæ, causâ procreandorum fieri filiorum, per ſe ipſum prorſus, non in comparatione fornicationis, eſt bonus: quia tametſi propter corpus mortis, quod nondum eſt reſurrectione renovatum, ſine quodam beſtiali motu, de quo natura erubeſcit humana, non poteſt fieri: tamen ipſe concubitus non eſt peccatum, ubi ratio libidine utitur ad bonum, non ſuperatur ad malum.* Et *l. de Bono conjugali, c.* 10. advertens Apoſtolum concedere nuptias ſecundùm veniam, & poſtea dicere, quod non peccat, qui nubit, ait: *Nunc autem quid dicturi ſumus adversùs evidentiſſimam vocem Apoſtoli dicentis:* Quod vult faciat: non peccat, ſi nubat. *Et* ſi acceperis uxorem, non peccaſti, & ſi nupſerit virgo non peccat? *Hinc certè jam dubitare fas non eſt, nuptias non eſſe peccatum. Non itaque nuptias ſecundùm veniam concedit Apoſtolus. Nam quis ambigat, abſurdiſſimè dici non eos peccaſſe, quibus venia datur? Sed illum concubitum ſecundùm veniam concedit, qui fit per incontinentiam, non ſolâ causâ procreandi, & aliquando nullâ causâ procreandi; quem nuptiæ non fieri cogunt, ſed ignoſci impetrant.*

XIV. Quibus Auguſtinus conſiderat nuptias ex genere ſuo, & ex fine, ob quem inſtitutæ ſunt: & ſic ſunt bonæ, nec ſecundùm veniam, conceduntur. Et rurſus ex circumſtantia finis, ad quem quis eis utitur: & ſic nihil prohibet, ut is, qui matrimonium contrahit, contractum illum ex genere bonum aliquâ parte vitiet; ſi contrahat illud, vel eo utatur, non eo fine, quo contrahere, vel eo uti debet. Quod non ſolummodo hìc, ſed in aliis quoque bonorum generibus locum habet, quæ ex mala circumſtantia finis vitiari poſſunt ut oſtendi, *Tom. 1. in 1. 2. qu. 3. de Act. human. moralit. Dub. 4. §. 2.*

XV. Hinc impropriè dicitur, matrimonium, poſt lapſum, eſſe inſtitutum in remedium incontinentiæ: proprius enim finis matrimonii tàm ante, quàm poſt lapſum eſt generatio prolis. Eſſe autem remedium incontinentiæ potiùs, quàm finis matrimonii, effectus matrimonii dici debet, occaſione peccati ſubſecutus; & ad ſummum finis ipſorum hominum, qui contrahunt vitandæ incontinentiæ causâ. Quod benè notandum eſt.

XVI. Ad ſecundum dico: Apoſtolum loqui de illis, qui in carne ſecundùm carnem vivunt, non ſecundùm ſpiritum; nempe de illis, qui conjugali copulæ nimiùm indulgentes, de iis, quæ ſpiritus ſunt, non cogitant: cùm Apoſtolus, 1. *Cor.* 7. *v.* 5. optet, ut conjugati ex conſenſu abſtineant ad tempus, ut vacent orationi: & de talibus loquitur S. Hieronymus, nimirum de iis, qui *Serviunt officio conjugali*: aliud autem eſt uti officio conjugali, aliud ei ſervire: ſicut aliud eſt uti divitiis, aliud ſervire divitiis. — Dici etiam poſt cum S. Auguſt. *l. 11. contra Fauſtum, c.* 8. Paulum velle, quod *Qui in ſpe carnalium bonorum ſunt, Deo placere non poſſunt.*

XVII. Ad tertium reſpondeo, id dictum propter impedimenta, quibus conjugati ſæpe abſtrahuntur à rerum divinarum cogitatione. Nam, ut ait Apoſtolus 1. Cor. 7. v. 33. *Qui autem cum uxore eſt; ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus*

viſus

Digitized by Google

viſus eſt. Hoc tamen non fit vitio conjugii, quod per ſe ſanctum eſt; ſed culpâ hominum, qui carnaliter ſe mutuò amant, quem carnalem amorem tranſgreſſio primorum parentum introduxit. Unde Ambroſius, *l. 7. in Lucam*, ait: *Non quo conjugium reprehendatur; ſed quia ad majorem honorem vocetur integritas, quoniam mulier innupta, & vidua cogitat, quæ Domini ſunt &c.*

XVIII. Si Dicas: eundem Paulum, 1. *Cor.* 7. *v.* 29. velle, *Ut qui habent uxores, tanquam non habentes ſint* — Reſpondeo cum S. Th. in Suppl. 3. p. q. 41. a. 3. ad 1. *Quòd Apoſtolus in verbis illis non prohibuit matrimonii actum, ſicut nec rerum poſſeſſionem, cùm dixit*: Qui utuntur hoc mundo, ſint quaſi non utentes: *ſed in utroque fruitionem prohibuit. Quod patet ex ipſo modo loquendi; non enim dixit:* Sint non utentes; *vel* Non habentes. *Sed:* quaſi non utentes, *vel* quaſi non habentes.

XIX. Objicies tertiò illud Davidis, Pſ. 50. v. 6. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea.* Quibus ſignificatur, congreſſum conjugalem peccato non carere. Quod ſenſit etiam S. Gregorius, in Epiſt. ad Auguſt. Anglorum Epiſc. *ad interrogat.* 10. ubi inter alia dicit: *Quia ipſa licita admixtio conjugis ſinè voluptate carnis fieri non poteſt; ideo à ſacri loci ingreſſu abſtinendum eſt, quia voluptas ipſa eſſe ſinè culpâ nullatenus poteſt.*

XX. Reſpondeo, illis verbis intellexiſſe Davidem iniquitatem, & peccatum, non matris concipientis, aut patris generantis (neque enim ibi accuſare voluit parentum ſuorum iniquitatem) ſed ejus, qui concipitur, quia in peccato originali concipitur: & ita Auguſtinus, alii Patres, & Concilia intellexerunt. Quòd ſi interdum etiam de parentum iniquitate, & peccato expoſuerunt, ſumſerunt peccatum pro concupiſcentia, eo modo quo ſumtum fuiſſe à Paulo, *Rom.* 7. explicat Synodus Tridentina, *Seſſ.* 5. *Can.* 5. ut dicemus.

S. Gregorius autem clarè ſeſe explicat, ait enim: *Nec hoc dicentes culpandum putamus eſſe conjugium.* Imò conjugis admixtionem vocat *licitam*: non poſſe tamen eſſe ſinè culpâ, non vitio conjugii, ſed conjugum, qui plerumque explendæ voluptatis causâ, non creandorum liberorum gratiâ ad concubitum moventur. Cæterum ait: *Si quis ergo ſuâ conjuge non cupidine voluptatis captus, ſed ſolummodo liberorum creandorum gratiâ utitur; iſte profectò de ingreſſu Eccleſiæ, ſeu de ſumendo corporis Dominici, ſanguiniſque Myſterio, ſuo eſt relinquendus judicio.* Quod aſſerit etiam, *lib.* 32. *Moral. c.* 17. dicens: *Tunc ſolùm conjuges in admixtione ſinè culpâ ſunt, cùm non pro explenda libidine, ſed pro ſuſcipienda prole miſcentur.* Dum verò ait, voluptatem ſinè culpâ eſſe non poſſe, ſumit culpam, ut Paulus, *Rom.* 7. ſumſit *peccatum*, nempè pro concupiſcentia, vel motu ejus; quæ ſi non ſit voluntaria, ſolùm dicitur culpa, quia ex culpa eſt, & ad culpam inclinat: in ſe tamen culpa non eſt, ſed pœna.

XXI. Sed dices: ſi actus conjugii poteſt eſſe ſinè culpâ, cur homo de illo actu verecundatur? Nemo verecundatur, niſi de re turpi.

Reſpondet S. Thom. in Suppl. 3. p. qu. 49. art. 4. ad 4. *Quòd turpitudo illa, quæ ſemper eſt in actu matrimoniali, & erubeſcentiam facit, eſt turpitudo pœnæ, & non culpæ; quia de quolibet defectu homo naturaliter erubeſcit.*

Digitized by Google

DUBIUM II.

An Matrimonium ſit Naturali, ac Divino Jure inſtitutum?

§. I.

Reſolvitur Prima Pars.

I. Dico. Matrimonium, ſeu conjunctio maris, & fœminæ, quâ prolis generandæ, fovendæque causâ indiſſolubili nexu copulantur, ex inclinatione naturæ in homine ortum habet. Ita ex S. Thom. *in Suppl. q. 41. a. 1.* ubi notat: *Quòd aliquid dicitur eſſe naturale dupliciter. Uno modo, ſicut ex principiis naturæ ex neceſſitate cauſatum, ut moveri ſursùm eſt naturale igni. Et ſic matrimonium non eſt naturale, nec aliquid eorum, quæ mediante libero arbitrio complentur. Alio modo dicitur naturale, ad quod natura inclinat, ſed mediante libero arbitrio completur: ſicut actus virtutum, vel virtutes dicuntur naturales. Et hoc modo matrimonium eſt naturale.* In hoc igitur ſenſu

II. Probatur aſſertio diſcurſu S. Th. ſic. Id eſt hoc modo homini naturale, ad quod ratio naturalis inclinat: ſed ratio naturalis inclinat ad matrimonium: primò, quantùm ad principalem ejus finem, qui eſt bonum prolis, ſecundò quantum ad ſecundarium ejus finem, qui eſt mutuum obſequium ſibi a conjugibus in rebus domeſticis impendendum; ergo &c. Min. pro prima parte prob. *Natura non intendit ſolùm generationem prolis, ſed traductionem, & promotionem uſque ad perfectum ſtatum hominis, inquantùm homo eſt, qui eſt virtutis ſtatus. Unde ſecundùm Philoſ. tria à parentibus habemus, ſcilicet*, eſſe, nutrimentum, & diſciplinam: *ſed filius à Patre educari, & inſtrui non poſſet, niſi determinatos, & certos parentes haberet: quod non eſſet, niſi eſſet aliqua obligatio viri ad mulierem determinatam, quæ matrimonium facit*; ergo &c.

Min. pro ſecunda parte prob. *Nam ſicut naturalis ratio dictat, ut homines ſimul cohabitent; quia unus non ſufficit ſibi in omnibus, quæ ad ipſam vitam pertinent, ratione cujus dicitur homo naturaliter politicus: ita etiam eorum, quibus indigetur ad humanam vitam, quædam opera ſunt competentia viris, quædam mulieribus:* Ergo *Natura movet, ut ſit quædam aſſociatio viri ad mulierem, in qua eſt matrimonium.*

III. Dices primò. Jus naturale eſt, quod natura omnia animantia docuit: ſed in aliis animantibus eſt conjunctio ſexuum abſque matrimonio; ergo &c.

Reſpondeo, diſt. maj. Docuit proportionatè tamen ad uniuſcujuſque ſpeciem, con. maj. Aliter, nego maj. Jus ergo naturale omnia animantia docuit ſexuum conjunctionem ad generandam prolem, cum proportione tamen ad differentiam ſpecificam cujuſque. *Nam quædam animalia ſunt, quorum filii nati poſſunt ſufficienter ſibi victum quærere, vel ad quorum ſuſtentationem mater ſufficit; & in his non eſt maris ad fœminam determinatio. In illis autem, quorum filii indigent utriuſque ſuſtentatione, ſed ad parvum tempus, invenitur aliqua determinatio quantum ad tempus illud, ſicut in avibus quibuſdam patet. Sed in homine, quia indiget filius curâ parentum uſque ad magnum tempus, eſt maxima determinatio maſculi ad fœminam, ad quam etiam natura generis inclinat.* Ita S. Th. citatus, *ad 1.*

IV. Dices ſecundò. Si matrimonium eſt ſecundùm inclinationem naturalem hominis; ergo virginitas, & cælibatus erunt contra naturalem inclinationem, atque adeo peccata.

Nego conſ. Nam naturalis inclinatio non obligat, niſi ſecundùm quod recta ratio dictat, illud eſſe neceſſarium ad conſervationem, vel individui, vel ſpeciei. Cùm autem nunc ſpecie humana jam multiplicatâ matrimonium in omnibus neceſſarium non

ſit,

ſit; nec cælibatus, nec virginitas aliquorum inclinationi generali ad matrimonium non repugnat. Imò nec ſemper agere contra inclinationem naturalem illicitum eſt; ſed ſolùm tunc, quando recta ratio dictat, ut eam ſequamur. Hinc licitum eſt aliquando abſtinere à cibo, quamvis natura ad illum inclinet: bona enim inferiora, ad quæ homines naturaliter inclinantur, amplectenda ſunt ſecundùm menſuram, quæ congruit bono animæ; ideoque ſi ad ejus ſalutem faciliùs procurandam, recta ratio judicet ab eis eſſe abſtinendum, licitum eſt ab eis abſtinere.

V. Dices tertiò. Si inclinatio naturæ ferret hominem ad conjugium, hæc inclinatio deberet eſſe in omnibus: ſed experientiâ notum eſt eam non eſſe in omnibus; ergo &c.

Reſpondeo, neg. min. Hæc enim inclinatio eſt in omnibus tàm ratione generis, quàm ratione ſpeciei; ut ſi eſſet neceſſarium omnes illam exequerentur: ſed quia neceſſarium non eſt, ideo aliqui ab ea exequenda abſtinent. Sicut naturalis inclinatio ad defendendam Rempublicam eſt in ſingulis: & tamen multi à negotiis militaribus abſtinent, quia non deſunt alii, qui ea exequantur.

§. II.

Reſolvitur Secunda Pars.

VI. DIco. Matrimonium non lege naturæ ſolùm, ſed à Deo etiam fuit inſtitutum ante Adami lapſum; in lege Moſaicâ à Deo confirmatum: & tandem in Evangelica à Chriſto probatum. Prima pars, præterquam ex dictis conſtat: nam ſi matrimonium à natura inſtitutum eſt, ſi licitum, & honeſtum eſt, ut vidimus; conſequens eſt, quòd Deum habeat auctorem, & ad eum ut naturæ inſtitutorem, & à quo omnia bona procedunt, referatur: Adhuc tamen talia Deus ipſe fecit, & dixit, quæ poſitivæ inſtitutionis matrimonii vim habeant. Primò. Hoc oſtendit in formatione fœminæ. Formato enim Adamo dixit, Gen. 2. v. 18. *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adjutorium ſimile ſibi:* deinde formavit fœminam. Ad quid autem fœminam in adjutorium Adæ formavit, niſi ut impleretur, quod dixerat, Gen. 1. v. 28. *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram?* Ut autem oſtenderet Deus, arctius eſſe vinculum conjugii inter homines, quàm ſocietatem procreationis causâ inter beſtias; cum in his mares, & fœminas ſeorſim condidiſſet, in hominum genere, non ſeorſim ambos, ſed alterum ex altero, fœminam nempe ex viro formavit: & quidem non aliunde, quàm ex latere, *Gen. 2. v. 21.* ipſo productionis modo ſignificans, inter utrumque ſexum generationis causâ conjunctum in humano genere debere eſſe arctiſſimam ſocietatem, & vinculum.

Secundò. Hoc Adam ipſe intellexit, cùm à ſopore excitatus, videns ex ſe formatam, & coram ſe ſtantem mulierem, prophetico afflatus ſpiritu, v. 23. *Hoc nunc* (inquit) *os ex oſſibus meis, & caro de carne mea.* Et eodem ſpiritu deſcribens vinculum, quod eſſe debebat, non ſolùm inter ipſum, & Evam, ſed etiam deinceps inter virum, & uxorem, ſubjecit: *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Propterea hanc Adæ, & Ævæ ſocietatem Chriſtus, *Matth. 19. v. 4. & 5.* propoſuit tanquam exemplar earum, quæ deinceps inter conjuges eſſe debebant. Et ex eo etiam, quòd Deus Adamum cum Æva per matrimonium conjunxerit, infert Deum nubentes conjungere nexu, quem humana poteſtas ſolvere non poſſit: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

VII. Scio, non paucos Patres ſenſiſſe, inter Adam, & Hevam innocentes nullum omnino fuiſſe matrimoni-

um,

um ; nec futurum fuiſſe deinceps, ſi ipſi in gratia ſtetiſſent : inter quos Chryſoſtomus, *Homil.* 18. *in Geneſ.* Auguſtinus, *lib.* 1. *de Gen. contra Manichaos*, *cap.* 19. & Damaſcenus, *lib.* 2. *Fidei Orthod. cap.* 30. Putantes, in illa ſuppoſitione, vel nullos alios homines futuros, vel multiplicandos per modum ſimilem, quo Adam, & Eva producti fuerunt, vel per modum incognitum.

VIII. Sed contrarium oſtendi, *Tom.* 6. *in* 1. *p. Tract. de Homine, in ſtatu Innoc. Qu.* 4. *Dub.* 3. unde illuc Lectorem remitto. Modò dico; quòd conceſſo, laudatos Patres in ea ſententia fuiſſe; contraria tamen omnium aliorum Patrum ſententia communis eſt, quam & Auguſtinus, priore retractatâ, in poſterioribus ſuis libris conſtanter tenuit, ut patet ex *lib.* 14. *de Civit. Dei à cap.* 21. uſque *ad* 27. nec non ex *lib.* 1. *Retract. cap.* 10. 13. *&* 19. Nec obſunt rationes contrariæ. Nam illis reſpondi, *Tom.* 6. *in* 1. *p. Qu.* 4. *Dub.* 3. *§.* 2. *à nu.* 25. quæ repetere ſuperfluum foret.

IX. Secunda pars, nempe, matrimonium fuiſſe, poſt lapſum Adami, in lege Moſaicâ à Deo confirmatum, conſtat primò ex laudatis Chriſti verbis; quibus facit Deum auctorem maritalis conjunctionis, quæ ſuo tempore à Judæis celebrabatur : *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Conſtat ſecundò ex legibus, quas per Moyſen circa matrimonia Judæorum edidit, & præcipuè, *Deuteron.* 25. ubi injungit fratri ſuperſtiti, ut in matrimonium ducat uxorem à fratre ſinè liberis relictam. Conſtat tertiò, quia, ut dicemus, cum Dei populus eſſet in exiguo numero, conjugium divinitus præceptum fuit.

X. Tertia autem concluſionis pars, nimirùm, quòd in lege Evangelicâ matrimonium fuerit à Chriſto probatum, conſtat ex dictis, *Dub.* 1. nempe, quòd Chriſtus ſuâ præſentiâ cum Matre, & Diſcipulis nuptiis Canæ Galilææ, nuptias probatas voluit. Secundò. Quia Paulus, 1. *ad Timoth.* 4. doctrinam *Prohibentium nubere* vocat *Doctrinam Dæmoniorum*. Tales fuiſſe Encratitas, Marcionitas, & Manichæos ſupra indicavimus. Verùm ante illos ipſis Apoſtolorum temporibus fuiſſe, qui hunc errorem ſpargerent, indicat Ignatius Martyr, *Epiſt. ad Philadelphios*. Quinam verò fuerint ſignificat Irenæus, *lib.* 1. *cap.* 22. nempe, impius Saturninus, ejuſque gregales, de quibus hæc ſcribit : *Nubere, & generare, à Satana dicunt eſſe.*

DUBIUM III.

An Matrimonium fuerit Præceptum?

§. I.

Reſolutio Prima.

I. De matrimonio, ut eſt officium naturæ inclinantis ad conſervationem, & multiplicationem ſuæ ſpeciei, præſens dubium procedit : an ſit in præcepto obligante omnes, & ſingulos : & an ſaltem aliquando fuerit, vel modò in aliquo caſu eſſe poſſit. Pro quo noto ex S. Thom. in Suppl. 3. p. q. 41. a. 2. *Quòd natura inclinat ad aliquid dupliciter. Uno modo ſicut ad id, quod eſt neceſſarium ad perfectionem unius : Et talis inclinatio quemlibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus ſunt communes. Alio modo inclinat ad aliquid, quod eſt neceſſarium ad perfectionem multitudinis. Et cùm multa ſint hujuſmodi, quorum unum impedit aliud, ex tali inclinatione non obligatur quilibet homo per modum præcepti : aliàs quilibet homo obligaretur ad agriculturam, & ædificatoriam, & ad hujuſmodi officia, quæ ſunt neceſſaria communitati humanæ : ſed inclinationi naturæ ſatisfit, cùm per diverſos diverſa de prædictis complentur.* Hac doctrinâ ſuppoſitâ

II. Dico primò. Matrimonium cadit ſub præcepto juris naturalis ipſam com-

communitatem hominum obligante. Patet ex dictis. Quia matrimonium eſt neceſſarium ad perfectionem, nempe ad conſervationem communitatis humanæ, quod docet etiam 2. 2. *qu.* 152. *a.* 2. *ad* 1. Et rurſus: Si jure naturali tenetur unuſquiſque ad ea, quæ reſpiciunt perfectionem, vel conſervationem propriam, ut ſunt comedere, & bibere; eâdem ratione communitas obligabitur ad ea, quæ reſpiciunt perfectionem multitudinis, cujuſmodi eſt matrimonium; nimirum, ut in ea ſint aliqui, qui matrimonio vacent, ſicut ut in ea ſint aliqui qui vacent militiæ, ſeu agriculturæ.

Hoc tamen præceptum eſt juris naturalis, non tanquam primum principium lumine naturali cognitum; ſed tanquam ex primis principiis naturalibus deductum hoc, vel ſimili diſcurſu. Humana ſpecies eſt conſervanda: ſed non poteſt conſervari, niſi per commixtionem maris, & fœminæ in matrimonio: nam quæcumque alia commixtio extra matrimonium jure naturæ prohibita eſt; ergo de jure naturæ præceptum eſt hominum communitati matrimonium.

§. II.

Reſolutio Secunda.

III. Dico ſecundò. Matrimonium non cadit ſub præcepto, quod unumquemque obliget per ſe loquendo, niſi illo tempore, quo paucitas hominum exigeret, ut quilibet generationi vacaret. Ita S. Thom. citatâ *q.* 41. *a.* 2. *in C.* Ad ea enim, quæ ad perfectionem multitudinis neceſſaria ſunt, per ſe non obligatur quilibet. Hinc non quilibet tenetur ad agriculturam, ad ædificatoriam, & ſimilia, quæ communitati humanæ ſunt neceſſaria.

Quòd verò pro aliquo tempore poſſit per ſe obligare. Prob. Nam initio generis humani omnes ad matrimonium, & ſingulos fuiſſe obligatos, ex eo conſtat; quòd illa, quæ communitatem ipſam directè obligant, etiam ſingulos de communitate obligant, quando alioquin communitati ſufficienter non proſpiceretur, & periculum eſſet, ne tota periret. Stante autem hominum paucitate, quæ tunc erat, non fuiſſet communitati, ac perpetuitati generis humani ſufficienter proviſum, niſi per matrimonium ſingulorum.

Cenſent aliqui, hoc præceptum obligans ſingulos ad matrimonium vim habuiſſe ab initio mundi uſque ad diluvium, & à diluvio uſque ad Chriſtum.

Sed verius cenſeo cum S. Tho. hac *q.* 41. *a.* 2. *ad* 1. hoc præceptum ſolùm tamdiu obligaſſe ſingulos, quamdiu paucitas hominum id exigebat: *Præceptum enim illud* (inquit S. Doct.) *non eſt revocatum, nec tamen obligat unumquemque ..... niſi illo tempore, quo paucitas hominum exigebat, ut quilibet generationi vacaret*. Ante diluvium autem, ut habetur *Gen.* 6. homines multiplicati erant ſuper terram. Extincto autem aquis diluvii toto genere humano, credibile eſt, filios Noe, & poſteros eorum eodem præcepto adſtrictos fuiſſe, quouſque humanum genus iterum multiplicatum fuiſſet. Idemque præceptum reviguiſſe, cum ſeparato à Gentibus populo Dei, exiguo numero adhuc exiſtens carnali propagatione ad cultum Dei erat multiplicandus. Ita S. Auguſt. *lib. de Bono conjug. cap.* 9. dicens: *Ex quo colligitur, primis temporibus generis humani, maximè propter Dei populum propagandum, per quem, & prophetaretur, & naſceretur Princeps, & Salvator omnium populorum, uti debuiſſe Sanctos iſto, non propter ſe expetendo, ſed propter aliud neceſſario, bono nuptiarum*. Quapropter ibidem, *cap.* 15. dicit, quòd etiam plures uxores ſimul inculpabiliter tunc ducebant, quod nunc non licet; & concludit: quòd *Sic miſceri fœminis jure nuptiarum officioſum fuit tunc ſanctis viris, non libidinoſum*.

IV. Cæ-

Digitized by Google

IV. Cæterùm hoc præceptum obligans ſingulos ad nuptias non continuaſſe in populo Iſraelitico uſque ad Chriſtum, oſtendunt exempla Joſue, Eliæ, Eliſei, Jeremiæ; qui ſinè injuriâ legis divinæ, & naturalis, cœlibes, & caſti vixerunt, ut notat Hieron. *l. 1. adv. Jovinianum*. Et quamvis tempus illud veteris Teſtamenti fuerit tempus amplexandi, tamen etiam tunc laudata fuit caſtitas tori conjugalis neſcia, ut *Iſaia 56. v. 3. 4. & 5.* & *Sap. 3. v. 13. & 14.* Nec defuiſſe hujuſmodi caſtitatis æmulatores, quamvis admodum raros teſtatur Joſephus, *l. 2. de bello Judaico, c. 2.* Et ſanè ſi toto tempore legis Judaicæ continuaſſet præceptum ineundi matrimonium obligans ſingulos; hanc occaſionem criminandi Chriſtum, & Joannem Baptiſtam, quos cœlibem vitam ducere noverant; & diſcipulos Chriſti, qui, vel uxores non habebant, vel quas habebant reliquerant, non prætermiſiſſent: eo vel maximè, quòd Chriſtus non exemplo ſolùm, ſed dicto continentiam præ nuptiis extollebat, ut *Matth. 19.*

V. Nec dicas: *Exodi 23. v. 26.* dici: *Non erit infæcunda, nec ſterilis in terra tua.* Quod repetitur, *Deuteron. 7. v. 14.* — Nam ibi non præceptum nubendi imponitur, ſed fæcunditatis promiſſio datur illis, qui nupti ſunt. Nec enim ſterilis dicitur, qui non nubit; ſed qui utens conjugio liberos procreare non poteſt: quæ ſterilitas in opprobrium, & maledictionem tunc reputabatur, ut in Eliſabeth *Lucæ 1.* Neque in hominum poteſtate ſitum erat ſterilem non eſſe, ut de eo præceptum Domini dari poſſet.

VI. Nec iterum dicas: S. Auguſt. *l. de Bono viduitatis, c. 7.* dicere, quòd in veteri lege fœminas *Nubere obedientia, non concupiſcentia compellebat.* Et quòd *Maledictus habebatur per legis ſententiam, qui non ſuſcitaret ſemen in Iſrael* — Nam hoc non eſt ita intelligendum, ut pro toto tempore legis veteris rigoroſo præcepto ſinguli, tàm viri, quàm mulieres, nubere tenerentur; unde non legimus pœnam aliquam fuiſſe unquam conſtitutam iis, qui à conjugio vellent abſtinere; cùm tamen pro quacumque tranſgreſſione legamus fuiſſe conſtitutam. Puto ergo ſic intelligendum eſſe, ut ſeu viri, ſeu mulieres, qui alio modo ad Rempublicam non conferebant, conſuetudini illius temporis obedire debebant, ſaltem populum per generationem multiplicando: & qui non facerent, deſpectui, & maledictioni, non Dei, ſed populi ſubjicerentur.

VII. Multò minus autem præceptum matrimonii obligat poſt Chriſtum; cujus populus non generatione carnali tantùm, ut Iſraeliticus, ſed prædicatione Evangelii ex omnibus Gentibus multiplicandus fuit. Unde S. Auguſt. l. de Bono conjugali, c. 9. *Nunc verò (inquit) cùm ad ineundam ſanctam, & ſinceram ſocietatem undique ex omnibus Gentibus copia ſpiritalis cognationis exuberet; etiam propter ſolos filios connubia copulare cupientes, ut ampliore continentia bono potius utantur, admonendi ſunt.* Non ita tamen, ut apud Chriſtianos præceptum conjugii ceſſaverit; cùm potiùs adhuc duret, & duraturum ſit uſque ad finem ſeculi; ſed quia ſingulis fidelibus uſque adeo nullâ lege matrimonium præcipitur; quin potiùs omnibus, qui ſe continere poſſunt perpetua continentia in conſilio ſit, dicente Chriſto, *Matth. 19. v. 12.* cùm de iis loqueretur, qui ſe caſtraverunt propter regnum Cœlorum; *Qui poteſt capere capiat.* Et Paulo, 1. Cor. 7. v. 25. *De Virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.* V. 38. *Qui Matrimonio jungit virginem ſuam, benè facit, & qui non jungit, melius facit.* Et de Vidua, v. 40. *Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundùm meum conſilium.* Quare S. Auguſtinus negat, conjugium nunc ſingulis præceptum eſſe, *l. de bono Viduitatis, c. 8. 9. & 18. l. 9. de Gen. ad lit. c. 7. & lib. 1. de Nupt. & Conc. c. 17.*

Digitized by Google

VIII. Verumtamen adhuc in novo Teſtamento, præter generale præceptum conſervandi ſpeciem, duplex hominum genus peculiariter lege quadam naturæ neceſſarium eſt, ut matrimonium contrahant. Unum eſt eorum, qui cum adhuc poteſtatem nuptiarum habeant, conſilium perpetuæ continentiæ capere non poſſunt. Cum enim poſt peccatum, matrimonium habeat pro effectu mederi incontinentiæ, hi ſi aliâ via continentes eſſe non poſſunt, nubere debent, ſecundùm præceptum Apoſtoli, 1. Cor. 7. v. 2. *Propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat.* Et poſtquam hortatus fuerat non nuptas, & viduas ut ſic permaneant, addit, v. 9. *Si non ſe continent, nubant.*

In altero genere ſunt Reges, ac Principes, eorumque filii, ac filiæ. His enim aliquando ob publicum religionis, vel pacis in Regno bonum, obligatio contrahendi matrimonium incumbit. Velut ſi ex cælibatu Regis, Reginæ, aut filiorum periculum eſſet, ne eorum regnum, aut principatus poſt eorum mortem tranſiret ad hæreticos, aut infideles; aut aliàs in Republica bella, aliique mali motus eſſent orituri contra publicum bonum. Quare cum his in talibus circumſtantiis, etiam in Subdiaconatu, & Diaconatu conſtitutis diſpenſari conſuevit; & ſecundum plures etiam cum religionem profeſſo diſpenſari poſſet.

§. III.

Contrariis ſit Satis.

IX. Objiciunt Sectarii cœlibatus hoſtes, Matrimonium fuiſſe omnibus præceptum à Deo illis verbis, quibus primis parentibus, *Gen.* 1. *v.* 28. dixit: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Quibus verbis contineri præceptum docet S. Th. *Opuſ.* 2. *c.* 186. *& hac q.* 41. *Suppl. a.* 2. *ad* 1.

X. Reſpondeo, quòd ſi dicta verba continent præceptum, non obligabat tamen *Unumquemque, niſi illo tempore, quo paucitas hominum exigebat, ut quilibet generationi vacaret.* Ita S. Thom. *cit. q.* 41. *a.* 2. *ad* 1.

Communiter tamen dicitur, illa verba præceptum non continere, cum etiam beſtiis dicta ſint, quæ præcepti incapaces ſunt. Important ergo potius benedictionem, quâ homini, ac beſtiis contulit fœcunditatem, ut poſſent multiplicari. Unde præmittitur: *& benedixit.* Et ſicut quod ſequitur. *Et dominamini &c.* non eſt præceptum dominii, ſed collatio poteſtatis dominandi, quâ poſſent uti cum vellent: ita cum dixit: *Creſcite &c.* — Nec obſtant verba modo imperandi prolata. Tali enim modo Deus uti voluit, ad demonſtrandam ſuæ benedictionis efficaciam; quo modo Chriſtus, *Matth.* 8 dixit leproſo: *Mundare.* Et *Luca* 18. Cæco: *Reſpice.* Non præceptum eis dans, ſed ſermone ſuo donans uni munditiem, alteri viſum.

XI. Objiciunt ſecundò. Nemo poteſt certò ſcire, an habeat donum perpetuæ continentiæ, imò quibuſdam vix eſt poſſibile contineri: Apoſtolus autem dixit his: *Si non ſe continent, nubant, melius eſt enim nubere quàm uri* 1. Cor. 7. v. 9.

XII. Reſpondeo, neceſſarium non eſſe, ut quis continentiam profiteatur, ſcire ſe habere donum continentiæ; ſed ſatis eſſe, ut ſciat, hoc eſſe in poteſtate hominis divinâ gratiâ excitati, & adjuti; & Deum illud rectè petentibus non denegare, nec pati, ut tentemur ſupra id, quod poſſumus, ut docet Trident. *Seſſ.* 24. *Can.* 9. Quemadmodum, ut quis fiat Chriſtianus, non eſt neceſſe ut ſciat, ſe habere donum permanendi in fide, & religione Chriſtiana; ſed ſatis eſt, ut per Dei gratiam poſſit perſeverare — Locus autem Apoſtoli probat, eos, qui adhuc liberi ſunt, nec aliâ viâ continere ſe poſſunt, teneri quærere per matrimonium incontinentiæ ſuæ remedium, ut diximus.

XIII. Objiciunt tertiò. Poteſt dari caſus, quòd omnes velint abſtinere à conjugio: ſed in hoc caſu mundus periret; ergo &c.

XIV. Reſpondet primò S. Hieronymus Joviniano hoc objicienti: *Noli metuere, ne omnes virgines fiant. Difficilis res eſt virginitas: & ideo rara, quia difficilis.*

Reſpondet ſecundò S. Auguſt. *l. de Bono conjugali, c.* 10. Cum enim dixiſſet, nunc matrimonio præferendam eſſe continentiam, prævidens hanc inſtantiam dicit: *Sed novi quid murmurent. Quid ſi, inquiunt, omnes homines velint ab omni concubitu continere, unde ſubſiſtet genus humanum?* Cui reſpondet: *Utinam omnes hoc vellent, dumtaxat in caritate, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non fictâ: multò citiùs Dei Civitas compleretur, & accelararetur terminus ſeculi. Quid enim aliud hortari apparet Apoſtolum, cum ait:* Vellem omnes eſſe ſicut me ipſum? ..... *Unde mihi videtur hoc tempore ſolos eos, qui non ſe continent, conjugari oportere.* Cenſet igitur S. Doctor, hunc caſum non eventurum, niſi cum adveniet finis mundi, & completus fuerit numerus electorum.

Quapropter reſpondet tertiò. S. Th. hac q. 41. a. 2. ad 4. *Quod natura humana communiter ad diverſa officia, & actus inclinat, ut dictum eſt. Sed quia eſt diverſimodè in diverſis, ſecundùm quod individuatur in hoc, vel illo; unum magis inclinat ad unum illorum officiorum, & aliud magis ad aliud ex diverſitate complexionum diverſorum individuorum. Et ex hac diverſitate ſimul cum divina providentiâ, quæ omnia moderatur, contingit, quòd unus eligat unum officium, ut agriculturam, & alius aliud. Et ſic etiam contingit, quod quidam eligant matrimonialem vitam, & quidam contemplativam. Unde nullum periculum imminet.* Hæc S. Tho.

Addo: hanc inſtantiam non concludere, omnes, & ſingulos teneri ad matrimonium, ſicut nec concludit, omnes teneri ad agriculturam, ad militiam &c. quia poſſet dari caſus, quo omnes vellent à militia, vel agricultura abſtinere; quia hæc obligatio afficit totam communitatem, non autem omnes, & ſingulos de communitate. Qui plura de hoc optaverit, & præſertim Sectariorum argumenta contra cœlibatum, adeat Veram Eccleſiam, *Tom. 2. p. 1. art. 1.* & Colloquia Theologico-Polæmica *Claſſe 1.*

QUÆSTIO II.

De Matrimonio, ut Sacramentum eſt.

De matrimonio ſub altera conſideratione, nimirùm, prout ad dignitatem ſacramenti elevato, modò agemus, quærentes: An verè ſit Sacramentum, quando, & à quo fuerit in ratione ſacramenti inſtitutum: Quis ejus Miniſter, quæ ejus materia, & forma, & alia ad ejus perfectam notitiam neceſſaria.

DUBIUM I.

An Matrimonium ſit Sacramentum?

§. I.

Reſolutio Catholica.

I. Armeni, qui circa *annum* 640. Conſtantino III. Heraclii filio imperante, & Theodoro in Petri Cathedra ſedente, variis erroribus in Eccleſiam eruperunt, inter alios hunc adoptarunt; nimirùm, maris, & fœminæ indiſſolubilem conjunctionem, quæ matrimonium dicitur, non eſſe ſacramentum, nec per illam aliquam gratiam conferri. In hunc errorem abierunt omnes moderni Sectarii ducibus Luthero, & Calvino, *l. 4. Inſt. c.* 19. §. 34. *&c.* Ubi multa, contra Catholicos Matrimonium inter ſacramenta recenſentes, de more impudentiſſimè evomit.

II. Di-

II. Dico tamen. De fide tenendum eſt, matrimonium inter fideles eſſe verum novæ legis ſacramentum. Ita ſtatuit Tridentinum, *Seſſ.* 7. *Can.* 3. & *Seſſ.* 24. *Can.* etiam primo, his verbis: *Si quis dixerit matrimonium non eſſe verè, & propriè unum ex ſeptem legis Evangelicæ ſacramentis à Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum, neque gratiam conferre: anathema ſit.* Idem ſentit Eccleſia Græca etiam poſt ſuum à Latina ſchiſma, quod colligitur: Tum ex Jeremia Patriarcha Conſtantinopol. in Cenſura, quam ſuo, & Græcorum Epiſcoporum nomine edidit contra Auguſtanam Lutheranorum confeſſionem; ubi, *cap.* 7. ſcribit, matrimonium eſſe divinum ſacramentum, & unum è ſeptem ſacramentis à Chriſto, & Apoſtolis Eccleſiæ traditis. Tùm ex Synodo Conſtantinopolitana ſub Parthenio, *anno* 1642. ubi rejicitur Calvinus, quod neget ſacramenta quinque, & inter ea *honorabiles nuptias*. Quod *anno* 1672. confirmatum fuit in Synodo Hieroſolymitana contra Cyrillum Lucari Calviniſtam, ſub Doſitheo Patriarcha; ubi, *c.* 15. ſtatuto ſeptenario ſacramentorum numero, de matrimonio ſic dicitur: *Sacramentum verò matrimonii tunc* (Dominus) *tradidit, cùm recenſitis velut ejus in obſignationem, iis, quæ de illo in veteri Teſtamento ſcripta ſunt, ait:* Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet. *Quin, & magnum ab divino Apoſtolo ſacramentum appellatur.* Quod repetitur in altera Conſtantinopolit. Synodo, eodem *anno* 1672. ſub Dionyſio coactâ; ubi de ſacramentorum numero dicitur: *Quintum eſt matrimonium, quod apertè declarat Apoſtolus eſſe ſacramentum.* Sectarii ergo hoc negantes, apud utramque Eccleſiam hæretici ſunt.

III. Utraque ergo Eccleſia colligit, matrimonium eſſe ſacramentum ex verbis Chriſti, Matth. 19. *Quod Deus conjunxit homo non ſeparet.* Quibus, ut ait Trident. *Seſſ.* 24. matrimonialis nexus firmitatem confirmavit. Et ex Apoſtolo, *ad Epheſ.* 5. ubi poſtquam hortatus fuit viros, ut diligant uxores ſuas, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, eamque ſanctificavit, tradens ſemetipſum pro ea; loquens de conjunctione viri cum uxore, ait: *Sacramentum hoc magnum eſt: Ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Quibus indicare voluit, quòd ſicut Chriſtus paſſione ſuâ ſanctificavit Eccleſiam ſponſam; ita & matrimonium, quod eſt ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, à Chriſto accepit, ut ſanctitatem ipſis conferret. Unde Tridentinum, *Seſſ.* 24. citatâ ait: *Gratiam verò, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indiſſolubilem unitatem confirmaret, conjugeſque ſanctificaret, ipſe Chriſtus venerabilium ſacramentorum inſtitutor, atque perfector ſuâ nobis paſſione promeruit; quod Paulus Apoſtolus innuit dicens:* Viri diligite uxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea. *Mox ſubjungens:* Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia. *Cùm igitur matrimonium in lege Evangelica veteribus connubiis per Chriſtum gratiâ præſtet; meritò inter nova legis ſacramenta annumerandum ſancti Patres noſtri, Concilia, & univerſalis Eccleſiæ traditio ſemper docuerunt.*

IV. Scio, reſponderi à Calvino, & aliis ejuſdem furfuris, Paulum vocare ſacramentum, ſeu (græcè *Myſterium*) magnum, non conjunctionem viri, & uxoris, ſed conjunctionem Chriſti, & Eccleſiæ; quæ quidem magnum myſterium eſt: quid enim magni habet conjunctio maritalis viri cum uxore?

VI. Sed contra. Nam quod ait Apoſtolus: *Sacramentum hoc magnum eſt*, non ad ipſam Chriſti, & Eccleſiæ conjunctionem eſt referendum, ſed ad matrimonium, quòd ſcilicet viri, & mulieris conjunctio, cujus Deus auctor eſt, ſacramentum, ſeu ſacrum ſignum ſit ſanctiſſimi illius vinculi, quo Chriſtus cum Eccleſia conjungitur. Pronomen

men quippe demonſtrativum *hoc*, non aliò referri poteſt, quam ad id, quod proximè præceſſerat de humano conjugio, de quo loquebatur, & dixerat: *Viri diligite uxores, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.* Deinde vis græci textus non ſignificat: *In Chriſto & in Eccleſia*; ſed *In Chriſtum, & in Eccleſiam.* Ex quo evidens fit, Chriſtum, & Eccleſiam eſſe terminum illius myſticæ ſignificationis; & matrimonium eſſe myſterium, cujus ſignificatio ad Chriſtum, & Eccleſiam refertur. Atque hanc eſſe veram eorum verborum intelligentiam auctoritate Veterum, qui ea ſic interpretati ſunt, comprobatur, & Nazianzeni, Chryſoſtomi, *Homil. 20. ad Epheſios.* Hieronymi *in cap. 5. ad Epheſ.* pro ſe Nazianzenum citantis.

VI. Sed apertiùs omnibus S. Auguſtinus hanc veritatem teſtatur primò, *lib. 1. de Nuptiis, & concupiſc. c. 10.* his verbis: *Quoniam ſanè non tantùm fœcunditas, cujus fructus in prole eſt; nec tantùm pudicitia, cujus vinculum eſt fides; verùm etiam quoddam ſacramentum nuptiarum commendatur fidelibus conjugatis. Unde dicit Apoſtolus:* Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam. *Hujus procul dubio ſacramenti res eſt, ut mas, & fœmina connubio copulati, quam diu vivunt, inſeparabiliter perſeverent .... Hoc enim cuſtoditur in Chriſto, & Eccleſia, ut vivens cum vivente in æternum nullo divortio ſeparetur. Cujus ſacramenti tanta obſervatio eſt in civitate Dei noſtri, in monte ſancto ejus, hoc eſt in Eccleſia Chriſti, quibuſque fidelibus conjugatis, qui ſine dubio membra ſunt Chriſti; ut cùm filiorum procreandorum cauſâ, vel nubant fœminæ, vel ducantur uxores, nec ſterilem conjugem fas ſit relinquere, ut alia fecunda ducatur.* Deinde comparans vinculum nuptiarum cum vinculo Baptiſmi: *Ita* (inquit) *manet inter viventes quiddam conjugale, quod nec ſeparatio, nec cum altero copulatio poſſit auferre. Manet autem ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis: Sicut apoſtata anima velut de conjugio Chriſti recedens, etiam fide perditâ ſacramentum fidei non amittit, quod lavacro regenerationis accepit. Redderetur enim procul dubio redeunti, ſi amiſiſſet abſcedens. Habet autem hoc qui receſſerit ad cumulum ſupplicii, non ad meritum præmii.*

VII. Matrimonium fidelium verè, & propriè ſacramentum eſſe, docet idem S. Auguſt. *l. de Fide, & Operibus, c. 7.* dicens: *In Civitate Dei noſtri, in Monte ſancto ejus, hoc eſt in Eccleſia, nuptiarum non ſolùm vinculum, verum etiam ſacramentum ita commendatur, ut non liceat viro uxorem ſuam alteri tradere.* Lib. de Bono conjugali, c. 18. *In noſtrarum nuptiis plus valet ſanctitas ſacramenti, quàm fecunditas uteri.* Cap. 24. *Bonum igitur nuptiarum per omnes Gentes, atque omnes homines in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis: Quod autem ad Populum Dei pertinet, etiam in ſanctitate ſacramenti, per quam nefas eſt etiam repudio diſcedentem alteri nubere, dum vir ejus vivit.* Et c. 7. ex ratione ſacramenti matrimonii Chriſtiani indiſſolubilitatem probat.

Idem docet S. Leo, *Ep. 2. aliàs 92. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum,* dicens: *Cùm ſocietas nuptiarum ita ab initio conſtituta ſit, ut præter ſexuum conjunctionem haberet in ſe Chriſti, & Eccleſiæ ſacramentum; dubium non eſt, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in quo docetur nuptiale non fuiſſe myſterium.*

VIII. Hinc mirari deſinet Calvinus, cur ab Apoſtolo matrimonium vocetur ſacramentum magnum; quia nimirùm ſignum eſt conjunctionis Chriſti cum Eccleſia. Ut enim docet S. Th. in c. 5. ad Epheſ. Lect. 10. *Quatuor ſacramenta dicuntur* Magna, *ſcilicet, Baptiſmus ratione effectus, quia delet culpam, & aperit januam paradiſi. Confirmatio ratione miniſtri, quia ſolùm à Pontificibus, & non ab aliis confertur. Euchariſtia ratione continentiæ, quia totum Chriſtum continet. Item Matrimonium*

nium

nium ratione ſignificationis, quia ſignificat conjunctionem Chriſti, & Eccleſiæ. Non ſolum per conformitatem in natura, quam ſignificat, ſed non efficit; ſed per conjunctionem in caritate, quam conjugium ſignificat, & ſimul efficit.

Deſinet quoque mirari Calvinus, cur quamvis bona, & ſancta ſit agricultura, architectura, ſutrina, textrina, & officia ſint ad communitatem neceſſaria; ſacramenta non ſint. Nam hujuſmodi ſunt officia merè civilia ad nil ſpirituale ordinatum; matrimonium verò eſt officium quidem naturæ, ſed ad ſignificandam conjunctionem ſpiritualem Chriſti cum Eccleſia, & non ſolùm ad generandos humanæ ſpeciei homines, ſed ad ſpirituales filios pariendos Chriſto, & Eccleſiæ. Ideoque ſacrâ aliquâ, & ſenſibili cæremoniâ ſemper celebratum fuit. Hanc veritatem cùm Eccleſia ſemper profeſſa ſit, ut apparet ex ſupra laudatis teſtimoniis veterum Patrum; apparet quoque falli, aut fallere voluiſſe Calvinum, dum aſſeruit, neminem ante Gregorii tempora vidiſſe matrimonium eſſe ſacramentum.

§. II.

An Matrimonium conferat Gratiam?

IX. Dico. Matrimonium confert gratiam non ponentibus obicem: & quidem ex opere operato. Sequitur ex dictis. Si enim matrimonium novæ legis ſacramentum eſt: cùm omnia ſacramenta novæ legis gratiam conferant ex opere operato, ut *in tract. de Sacr. in Gen.* oſtenſum eſt; ſequitur &c. Sicut enim Chriſtus ſanctificavit aquas, ut exteriori ablutione ſignificarent, & efficerent internam animæ ablutionem à ſorde peccati: ita ſanctificavit nuptias, ut externâ conjunctione ſignificarent, & efficerent internam conjunctionem per fidem, & caritatem.

X. Hanc veritatem docet S. Thom. *in Suppl. 3. p. q. 42. a. 3.* Ubi rejectâ ſententiâ quorumdam volentium, matrimonium non eſſe cauſam gratiæ, ſed tantùm ſignum; & aliorum dicentium conferre quidem gratiam, faciendo recedere à malo, hoc eſt, conſtringendo concupiſcentiam, ne extra bona matrimonii feratur; non autem gratiam dantem auxilium ad benè operandum: quod, inquit S. D. *Non poteſt ſtare, quia eadem gratia eſt, quæ impedit peccatum, & quæ ad bonum inclinat; ſicut idem calor, qui aufert frigus, & qui calefacit.* Unde ſubjungit:

Et ideo alii dicunt, quòd matrimonium inquantùm in fide Chriſti contrahitur, habet, ut conferat gratiam adjuvantem ad illa operanda, quæ in matrimonio requiruntur. Et hoc probabilius eſt. Quia ubicumque datur divinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia, quibus homo convenienter uti poſſit facultate illâ; ſicut patet, quòd omnibus potentiis animæ reſpondent aliqua membra corporis, quibus in actum exire poſſint. Unde cùm in matrimonio detur homini ex divina inſtitutione facultas utendi uxore ſuâ ad procreationem prolis; datur etiam gratia, ſinè quâ id convenienter facere non poſſet: ſicut etiam de poteſtate Ordinis ſupra dictum eſt. Et ſic iſta gratia data eſt ultima res contenta in hoc ſacramento. Hæc S. Th.

XI. Et ſanè: Cùm in uſu matrimonii inflammetur concupiſcentia, & extinguatur ratio; congruum fuit inſtitui aliquod ſacramentum conferens gratiam, quæ concupiſcentiam in illo actu temperaret. — Item: ſi ad gignendos filios ſpirituales ſpecialem gratiam contulit Chriſtus Sacerdotibus novæ legis, quam Sacerdotibus antiquæ legis non contulerat: cur ſimilem negabimus collatam conjugibus ad filios carnales gignendos, piè educandos, fidem uxori ſervandam, & alia matrimonii onera ſuſtinenda? — Tertiò. Cum Chriſtus, *Matth. 19.* abrogato repudio, matrimonium reddide-

diderit indiſſolubile, & monogamum, ut ab initio fuit; congruum erat, ut ſuam gratiam adjungeret ad ſuperandas difficultates, quæ ex omnimoda inſolubilitate, & perpetuâ monogamiâ naſcerentur: alioquin ſi matrimoniis fidelium talis deeſſet gratia, longè intolerabilius eſſet matrimonii jugum in lege Evangelica, quàm in lege Moſaicâ. In hac enim ad compeſcendos effrænes uxoris mores licebat per libellum repudii illam dimittere, vel aliam ſimul cum illa ducere: nunc autem neutrum licet, cum Chriſtus in Evangelio libellum repudii, & poligamiam abrogaverit. Quare hæc veritas, tanquam de fide, tenenda eſt ex Tridentino, *Seſſ. 24. Can. 1.* ubi anathema dicit ei, qui dixerit matrimonium in nova lege gratiam non conferre.

XII. Gratia verò, quæ in hoc ſacramento confertur ad varios valet effectus. Primò. Valet ad ſanctificandos conjuges, quò invicem caſtè ſe diligant, ſimulque commaneant uſque ad finem vitæ, etiamſi ſpes prolis deficiat. Secundò. Ut conjuges quærant prolem in Dei timore, & ſanctâ converſatione educandam. — Tertiò. Ut non ſequantur impetum libidinis; ſed ſe contineant in honeſtate nuptiarum, ſive quoad modum, ſive quoad perſonas. — Quartò. Ut tribulationem carnis, de qua Paulus, 1. *Cor. 7.* leviùs ferant. — Quintò. Ut mutuas infirmitates in caritate ſupportent, ac modeſtè invicem corripiant, quando fuerit opportunum.

XIII. Si quæras: Quidnam in hoc ſacramento ſit ſacramentum tantùm, quid res tantùm, & quid res, & ſacramentum ſimul?

Reſpondeo ex S. Tho. *in Supl. 3. p. q. 42. a. 1. ad 4. & 5.* quòd ſacramentum tantùm ſunt actus exteriùs apparentes; ſed res & ſacramentum eſt obligatio, quæ innaſcitur viri ad mulierem ex talibus actibus, quia ſignificatur ſimul, & ſignificat: ſignificatur per contractum exteriorem, & ſimul, ut per ipſum expreſſa, ſignificat gratiam ſacramentalem: res autem tantùm, alia eſt ſignificata, & contenta in ſacramento tanquam effectus ejus; & hæc eſt gratia ſacramentalis: alia ſignificata quidem, ſed non contenta nec cauſata, & hæc eſt unio Chriſti ad Eccleſiam, quam matrimonium non cauſat, ſed tantùm ſignificat.

§. III.

Hæreticorum Argumenta.

XIV. Objiciunt, matrimonium non eſſe ſacramentum. Primò. Unum ſacramentum non pugnat cum altero: ſed matrimonium pugnat cum Sacerdotio ſecundùm Catholicos; ergo vel Sacerdotium non eſt ſacramentum, vel non eſt ſacramentum matrimonium.

XV. Reſpondeo, diſt. min. Vi Sacramenti, nego min. Contrarium enim patet apud Græcos, apud quos maritati ordinantur in Presbyteros. Vi ſtatuti Eccleſiæ Latinæ requirentis ad decentiùs tractanda ſacra ſtatum continentiæ, co. min. Eccleſia ergo Latina arcet à matrimonio Sacerdotes, non quia ſacramenta inter ſe pugnent; permittit enim etiam matrimonio junctis, non tamen bigamis, ordinari dummodo uterque continentiam perpetuò eligat: ſed quia ſtatus, & uſus conjugii magnum impedimentum afferret functionibus ſacerdotalibus, quæ requirunt hominem totum Deo vacare: *Qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt Mundi; quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*, 1. ad Cor. 7. v. 33. Quamvis autem gratiam matrimonii non recipiant; per ſuſceptionem tamen, & uſum Ordinum, uberem gratiam conſequi poſſunt.

XVI. Objiciunt ſecundò. Si matrimonium eſt ſacramentum, perfectius erit cœlibatu, qui non eſt ſacramentum: ſed Patres docent, perfectiorem

Digitized by Google

eſſe virginitatem, & cœlibatum, quàm matrimonium; ergo &c.

Confirmant. Id non poteſt eſſe ſacramentum, à quo melius eſt abſtinere: ſed melius eſt non nubere, quàm nubere, dicente Paulo, 1. Cor. 7. v. 38. *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, benè facit, & qui non-jungit, melius facit*; ergo &c.

XVII. Reſpondeo ad min. quòd Patres quando dicunt virginitatem, & cœlibatum perfectiores eſſe matrimonio, non loqui de matrimonio, ut ſacramentum eſt; ſed de matrimonio, ut ſtatus quidam eſt: ſic ſtatus virginitatis perfectior ſtatu conjugali eſt. Quia qui in ſtatu conjugali eſt, *Sollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*, ut dicebamus cum Paulo. *Qui autem ſinè uxore eſt ſollicitus eſt, quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo*, inquit idem Paulus, 1. *Cor.* 7. *v.* 32.

Ad Confirm. nego maj. Nam licèt perfectius ſit, ob amorem Dei, & ipſi ſoli vacandum, abſtinere à conjugio; conjugium tamen inire bonum, ac perfectum eſt: ideoque ad ſuſtinenda onera matrimonii potuit Chriſtus annectere gratiam.

XVIII. Objiciunt tertiò. Sacramenta habent ex inſtitutione Chriſti ſignificationem ſupernaturalem: ſed matrimonium habet ſolùm ſignificationem humanam, & naturalem; ergo &c. Min. prob. primò. Quia matrimonium Chriſtianorum non differt à matrimonio Ethnicorum. Secundò. Quia ſi Ethnicus videat Chriſtianos contrahere matrimonium, & intelligat verba, quæ illi proferunt, facilè capiet, quid agatur: ſi tamen videret puerum baptizari, non intelligeret quid eâ actione fieret, etiamſi verba intelligeret.

XIX. Reſpondeo, minorem veram eſſe de matrimonio in ratione contractus humani; ſic enim ſolùm ſignificat unionem maris, & fœminæ ad generandam prolem. Unde ad primam ejus probationem concedo, matrimonium Chriſtianorum convenire cum matrimonio Ethnicorum, quantùm ad rationem contractus humani; ſed præter hanc matrimonium Chriſtianorum, ratione expreſſionis ſignificationis conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, quæ ſupernaturalis eſt, ſignificat, & efficit omnimodam etiam animorum indiſſolubilitatem, quam non ſignificat, nec efficit matrimonium Ethnicorum: & in hac ſignificatione conſiſtit ratio ſacramenti. Et hos effectus non magis capiet Ethnicus, quàm effectum Baptiſmi. Unde patet reſponſio ad ſecundum.

XX. Objiciunt quartò. In contractu Matrimonii licitè intervenit pactum de dote; ergo non eſt ſacramentum conferens gratiam, aliàs tale pactum eſſet ſimoniacum.

XXI. Reſpondeo cum S. Tho. 2. 2. q. 100. a. 2. ad 6. *Quòd matrimonium non ſolùm eſt Eccleſiæ ſacramentum, ſed etiam naturæ officium. Et ideo dare pecuniam pro matrimonio, inquantùm eſt naturæ officium, licitum eſt; inquantùm verò eſt Eccleſiæ ſacramentum, eſt illicitum. Et ideo ſecundum jura* (C. cum in Eccleſiæ de Simonia) *prohibetur, ne pro benedictione nuptiarum aliquid exigatur*. Addo: pactum de dote non eſſe pro ſacramento nuptiarum, ſed pro ſuſtentatione uxoris, & onerum &c. quo ſenſu, ut docet S. Thom. ibi, *ad* 2. Sacerdos accipit pecuniam, non quaſi pretium Miſſæ, ſed *Quaſi ſtipendium ſuæ ſuſtentationis*; & ab eo, qui abſolvitur ab excommunicatione, exigitur interdum pecunia, non quaſi pretium abſolutionis, *Sed quaſi pœna culpæ præcedentis, pro qua fuit excommunicatus*, ut docet idem S. Doct. ibidem, *ad* 3.

XXII. Objiciunt quintò. Sacramenta conferunt gratiam, dum perficiuntur: ſed matrimonium non confert gratiam dum exercetur carnalis copula, per quam perficitur; ergo &c.

Reſpondeo, ſacramenta conferre gratiam, dum perficiuntur in ſuis intrinſecis, nempe, dum ponitur ma-

teria,

Digitized by Google

teria, & forma. Copula autem carnalis licèt dicatur matrimonii conſummatio, ipſum tamen non perficit intrinſecè, & eſſentialiter in ratione contractus, & etiam ſacramenti: verus enim eſt contractus, verumque ſacramentum, etiamſi non ſequatur copula, ut dicetur de matrimonio inter B. Virginem, & S. Joſeph. Copula autem dicitur conſummatio, quia copula reddit matrimonium magis indiſſolubile; quia ſignificat perfectiùs conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, quam nunquam derelicturus eſt. Vel quia, ut dicit Mag. Sent. matrimonium ante ſexuum permixtionem ſignificat quidem conjunctionem Chriſti cum Eccleſia in caritate, ſed nondum illam, quæ eſt in naturæ conformitate. Integritas autem eſſentialis matrimonii, quæ conſiſtit in conjunctione animorum, habetur per primam ſignificationem, nempe, conjunctionis Chriſti cum Eccleſia in caritate; quamvis deſit ſecunda ſignificatio, nempe, conjunctionis Chriſti cum Eccleſia in naturæ conformitate.

XXIII. Objiciunt ſextò. Eccleſia varia mutavit circa ſubſtantiam matrimonii: ſed Eccleſia nihil poteſt circa ſubſtantiam ſacramentorum, ut expreſsè docet Tridentinum; ergo matrimonium non eſt ſacramentum.

Reſpondeo ad majorem, quòd Eccleſia varia mutavit circa ſubſtantiam matrimonii, non ut ſacramentum, ſed ut contractus eſt. Cùm enim ſubſtantia ſacramenti matrimonii ſit contractus legitimus, potuit Eccleſia declarare, quænam conditiones requirantur, ut contractus ſit legitimus; & ſic ſemper manet, quòd matrimonium ſit contractus legitimus, in quo ſita eſt ſubſtantia matrimonii: Mutare autem ſubſtantiam matrimonii eſſet, facere ut contractus non legitimus eſſet ſacramentum matrimonii; ſed hoc Eccleſia non facit, nec facere poteſt.

§. IV.

Materia, & Forma Sacramenti Matrimonii.

XXIV. Dico. Materia remota, ſeu circa quam matrimonii, ſunt perſonæ contrahentes: materia proxima ſunt actus ſenſibiles contrahentium, quibus unus mutuò ſe tradit alteri: forma vero ſunt verba, vel nutus, quibus mutuò traditionem acceptant. Prima pars probatur. Nam perſonæ contrahentes, ſunt illæ, circa quas exercetur contractus, & ſacramentum. Nec obeſt, quòd iſtæ perſonæ ſuſcipiant ſacramentum, & proinde ſint etiam materia in qua. Nam & homo peccator ſuſcipit ſacramentum pœnitentiæ; & tamen eſt materia, ſeu ſubjectum, circa quod illud verſatur.

XXV. Secunda pars colligitur primò ex Florentino, *in Decreto unionis*, ubi ait: *Cauſa efficiens* (Sacramenti) *matrimonii regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus.* Secundò, ex S. Thom. *in Suppl.* 3. *p.* *q.* 42. *a.* 3. *ad* 2. dicente: *Sicut aqua Baptiſmi cum forma verborum non operatur immediatè ad gratiam, ſed ad characterem: ita actus exteriores, & verba exprimentia conſenſum directè faciunt nexum quendam, qui eſt ſacramentum matrimonii. Et hujuſmodi nexus ex virtute divina inſtitutionis diſpoſitivè operatur ad gratiam.* Favet etiam Catechiſmus Rom. *tit. de Sacr. matr. num.* 3. ubi poſtquam definivit matrimonium, quòd ſit: *Viri, & mulieris maritalis conjunctio inter legitimas perſonas individuam vitæ conſuetudinem retinens.* Subjungit: *Docendum eſt, quamvis hæc omnia in perfecto matrimonio inſint, conſenſus videlicet interior, pactio externa verbis expreſſa, obligatio, & vinculum, quod ex ea pactione efficitur, & conjugum copulatio, quâ matrimonium conſummatur; nihil horum tamen matrimonii*

Digitized by Google

vim, & rationem propriè habere, niſi obligationem illam, & nexum, qui conjunctionis vocabulo ſignificatus eſt. Sicut autem baptiſmalis character, quamvis ſemper maneat, ad gratiam baptiſmalem non operatur, niſi eum primò imprimitur: ita conjunctio, & nexus inter conjuges, quamvis per totam vitam alterutrius perſeveret, tunc tamen ſolùm gratiam conjugalem producit, quando primò contrahitur. Tunc enim quis verè ſacramento utitur, quando ſacramentum actu ſuſcipit, non verò quando ſacramenti jam ſuſcepti officium exercet; licèt tunc vi gratiæ in ſacramenti ſuſceptione acceptæ, dentur ei auxilia ad debitè officium illud peragendum.

XXVI. Tertia verò pars, in qua non uniformes ſunt Theologi (volentibus quibuſdam, formam ſacramenti matrimonii eſſe verba Sacerdotis dicentis: *Ego vos conjungo in matrimonium, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*) Probatur primò, ex S. Th. *in Suppl. 3. p. q. 42. a. 1. ad 1.* dicentis: *Verba, quibus conſenſus exprimitur matrimonialis, ſunt forma hujus ſacramenti; non autem benedictio Sacerdotis, quæ eſt quoddam ſacramentale.* Itaque in contractu matrimoniali eſt mutua traditio corporum, & mutua acceptatio verbis, aut ſignis exterioribus expreſſa. Ut ergo actus ille, ſeu verba ſignificant mutuam traditionem, gerunt vices materiæ proximæ: ut autem ſignificant mutuam acceptationem, gerunt vicem formæ. Ratio autem à priori eſt. Quia matrimonium in ratione contractus non differt à reliquis contractibus civilibus; neque ut ſacramentum eſt, habet diverſam materiam, & formam à ſe ipſo, ut contractus eſt: ſed in contractibus civilibus traditio ut ſenſibili ſigno facta, habet rationem materiæ, acceptatio verò verbis expreſſa, habet rationem formæ; ergo, & in matrimonio. Maj. conſtat, min. verò ſic probatur. Illud habet rationem materiæ, quod ſe habet ut determinabile, quod verò eſt determinativum habet rationem formæ: ſed traditio rei habet rationem determinabilis, completur autem, perficiturque per acceptationem, quæ ſe habet per modum determinantis; ergo in contractibus civilibus traditio ut ſigno ſenſibili facta, habet rationem materiæ, acceptatio verò rationem formæ.

XXVII. Neque obeſt. Quòd cùm, ut dicemus, ipſi conjuges ſint miniſtri hujus ſacramenti; ſi ipſorum traditio habet rationem materiæ, ratio materialis, & efficiens coincident in eandem perſonam. — Nam hoc conceſſo, nullum ſequitur inconveniens. Id enim videtur exigere natura contractus, in quo contrahentes ſe ipſos tradunt. Ut conſtat exemplo illius, qui ſe ipſum in ſervum venderet alteri: idem enim eſſet vendens, & res vendita; ſubindeque illius contractus cauſa efficiens, & materialis. Idem ergo cum proportione dicendum eſt de conjugibus contractum, & ſacramentum matrimonii celebrantibus; qui dum tradunt ſe ipſos invicem, habent rationem cauſæ efficientis, quia verè faciunt contractum; & rationem cauſæ materialis, quia dum ſe ipſos tradunt, ſunt materia contractus.

DUBIUM II.

Quando Matrimonium in ratione Sacramenti fuerit Inſtitutum.

§. I.

Duæ Priores Reſolutiones.

MAtrimonium poteſt in triplici ſtatu conſiderari. Primò: in ſtatu hominis ante peccatum. Secundò: in ſtatu poſt peccatum, ſive in lege naturæ, ſive Moſaicâ. Tertiò, in ſtatu legis Evangelicæ, poſt Chriſtum.

I. Dico ergo primò. Matrimonium,

Digitized by Google

quando fuit primò inſtitutum inter Adam, & Hevam adhuc innocentes, non fuit ſacramentum, ſed ſolùm officium naturæ. Probo primò, ex S. Th. 3. *p. q.* 61. *a.* 2. *ad.* 3. ubi ait: *Matrimonium fuit inſtitutum in ſtatu innocentiæ, non ſecundùm quòd eſt ſacramentum, ſed ſecundùm quòd eſt in officium naturæ. Ex conſequenti tamen aliquid ſignificabat futurum circa Chriſtum, & Eccleſiam; ſicut, & omnia alia, quæ in figura Chriſti præceſſerunt.* Secundò. Quia, ut *in Tract. de Sacr. in Gen.* (ex eodem S. Th. citato loco) *q.* 1. *Dub.* 3. (diximus) In ſtatu innocentiæ, qui fuit, & qui perſeveraſſet, ſi Adam non peccaſſet, nulla fuerunt, nec fuiſſent ſacramenta; quia tunc homines non eguiſſent dependere à ſenſibilibus ad gratiam obtinendam, eò vel maximè, quòd tunc concupiſcentia, allæque inferiores vires perfectè rationi obtemperaſſent. Tertiò. Quia omnia ſacramenta efficaciam habent à paſſione Chriſti exhibitâ, vel prævisâ: atqui ſi ſtatus innocentiæ perſeveraſſet, paſſio Chriſti nec fuiſſet exhibita, nec præviſa: etſi enim, ut vult Scotus, adhuc Verbum carnem aſſumſiſſet, non tamen paſſibilem, ſed impaſſibilem.

II. Dico ſecundò. Nec matrimonium poſt peccatum, ſive in lege naturæ, ſive Moſaicâ, fuit verum veteris legis ſacramentum, niſi in quadam lata ſignificatione.

Probo primò. Pro ſtatu legis naturæ ad ſummum erat remedium aliquod pro ſalute parvulorum, quo à peccato originali mundari poſſent; ne extra ſalutis ſtatum penitùs remanerent: quod ſacramentum poſtea apud Abraham, ejuſque poſteros in Circumciſione determinatum fuit. Sed dato etiam, ut admiſimus *in Tract. de Sacr. in Gen. q.* 1. *Dub.* 4. §. 3. in lege naturæ fuiſſe aliquod ſacramentum pro adultis, hoc certè non fuit matrimonium; cùm tunc admitteretur pluralitas uxorum, quæ ſignificationi ſacramenti repugnat. Unde, *in* 4. *diſt.* 2. *q.* 1. *a.* 2. *ad* 4. S. Tho. docet, quòd tempore legis naturæ *Matrimonium, & Pœnitentia, & Ordo erant illo tempore; ſed non computantur inter ſacramenta illius temporis, quia non fiebant cum aliqua conſecratione. Qilibet enim primogenitus ſecundùm Hieron.* (Ep. ad Evagrium) *Sacerdos erat; nec erat aliquis modus determinatus ipſorum, niſi ſecundùm inſtinctum naturæ, prout cuique ratio fidei innata dictabat faciendum.*

III. Pro ſtatu quoque legis ſcriptæ, ſeu Moſaicæ matrimonium non fuiſſe verum ſacramentum, probatur. Quia ei deerat unitas, & indiſſolubilitas; cùm tunc & pluralitas uxorum, & libellus repudii permitterentur. Unde nec inter ſácramenta illius temporis computabatur, ſed habebatur tanquam civilis contractus in officium, ac remedium naturæ eo modo, quo apud alias nationes. Unde S. Th. 2. 2. *q.* 102. *a.* 5. *ad.* 3. ait: *Matrimonium autem fuit quidem in veteri lege, pro ut erat in officium naturæ, non autem prout eſt ſacramentum conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, quæ nondum erat facta. Unde, & in veteri lege dabatur libellus repudii, quod eſt contra ſacramenti rationem.* Quod docuerat etiam, *in* 4. *diſt.* 2. *q.* 1. *art.* 1. *quæſtiunc.* 2. ubi approbat ſententiam illorum. *Qui dicunt, quòd matrimonium conſideratur in triplici ſtatu: Primò, ante peccatum, & tunc erat tantum in officium. Secundò, ſub lege, ubi ex ipſâ ſanctificatione ſua excuſabilem reddebat matrimonii actum, qui abſque hoc turpis fuiſſet. Tertiò, ſub ſtatu gratiæ, ubi ulteriùs gratiam confert ad concupiſcentiam reprimendam.*

IV. Utrumque clarè exponit Catechiſmus Rom. *Tit. de Sacr. matrim. n.* 18. his verbis: *Sed quia matrimonii ſacramentum illis matrimoniis præſtet, quæ ante, vel poſt legem iniri ſolebant, ex eo licet cognoſcere; quòd etſi gentes matrimonio divini aliquid ineſſe arbitrabantur, atque ob eam rem vagos concubitus à naturæ lege alienos eſ-*

ſe, itemque ſtupra, adulteria, & alia libidinis genera vitanda eſſe judicabant; tamen eorum connubia nullam prorſus ſacramenti vim habuerunt.

Apud Judæos verò religioſius omninò nuptiarum leges ſervari conſueverant: neque dubitandum, quin eorum matrimonia majore ſanctitate prædita eſſent. Cùm enim promiſſionem accepiſſent, fore aliquando, ut omnes Gentes in ſemine Abrahæ benedicerentur; magna apud eos pietatis officium meritò eſſe videbatur filios procreare, & electi populi ſobolem, ex qua Chriſtus Dominus Salvator noſter, quoad humanam naturam attinet, ortum, habiturus eſſet, propagare. Sed illæ conjunctiones verâ ſacramenti ratione caruerunt.

Quòd verò matrimonia vetera, præſertim legis Moſaicæ, in aliquo lato ſenſu ſacramenta dici poſſent, indicat S. Thomas, *in Suppl. 3. p. q. 42. a. 2.* Conveniebat enim ei ratio ſigni, & remedii contra concupiſcentiam. Sed quia defecerat à ſua prima, & integrâ inſtitutione, ut eſſet unius cum una tantùm, & prorſus indiſſolubile, ut ſtatim dicetur: ideo à vera ſacramenti ratione deficiebat, ſicut, & à vera ſignificatione conjunctionis Chriſti cum Eccleſia.

§. II.

Tertia Reſolutio, & Quarta.

V. Dico tertiò. Solius legis Evangelicæ matrimonium veri ſacramenti dignitatem à Chriſto obtinuit. Pro hujus veritatis declaratione præmitto ex doctrina laudati Catechiſmi: quòd matrimonium in ſui prima inſtitutione habuit, ut eſſet unius cum una, & prorſus indiſſolubile: ab hoc autem decore, ac honeſtate poſt peccatum, tùm in lege naturæ, tùm in lege Moyſis matrimonium deciderat. Nam in lege naturæ multos ex antiquis Patribus plures uxores ſimul duxiſſe legimus; & in lege Moyſis permiſſum erat, dato libelli repudio, ob cauſam aliquam, priore dimiſsâ, aliam uxorem ducere: Quibus fiebat, ut matrimonium non eſſet, quale primò inſtitutum fuerat, nimirum, ut eſſent duo in carne unâ, & quos Deus conjunxerat homo non ſepararet, ut exprobrat Chriſtus Judæis, *Matth. 19.* concludens, quòd *Ab initio non fuit ſic.* Quibus etiam fiebat, ut ejuſmodi matrimonia non ſignificarent conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, quæ eſt unius cum una, & inſolubilis omnino. Volens ergo Chriſtus matrimonium primævæ dignitati, à qua culpâ hominum deciderat, reſtituere, & reddere perfectum ſignum ſuæ conjunctionis cum Eccleſia, ſive per naturam, ſive per caritatem; ſtatuit, ut eſſet unius cum una tantùm, & nullâ causâ diſſolubile: ut autem conjugati, maximè poſt peccatum, hæc duo ferre poſſent, promiſit illis auxilium gratiæ, & ſic matrimonium ad dignitatem ſacramenti evexit.

VI. Ex qua doctrina formatur hęc ratio. Tunc matrimonium ad dignitatem ſacramenti elevatum fuit, quando evaſit perfecta ſimilitudo conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, & unius cum una, ac prorſus indiſſolubile, eique annexa fuit gratia ad hæc implenda: ſed hoc habuit matrimonium à Chriſto in nova lege; ergo &c. Hoc explicat Tridentinum, *Seſſ. 24.* his verbis: *Gratiam verò, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indiſſolubilem unitatem confirmaret, conjugeſque ſanctificaret, ipſe Chriſtus venerabilium ſacramentorum inſtitutor, atque perfector, ſuâ nobis paſſione promeruit. Quod Paulus Apoſtolus innuit dicens:* Viri diligite uxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea. *Mox ſubjungens*: Sacramentum hoc magnum eſt: Ego autem dico, in Chriſto, & in Eccleſia. De quo videndus etiam ejuſdem Concilii Cathechiſmus, *de Sacr. Matrim. n. 15. & 16.*

VII. Dico quartò. Probabilius cenſeo, Chriſtum, tunc matrimonium in

ratio-

Digitized by Google

ratione ſacramenti inſtituiſſe, eique vim gratiæ operatricem contuliſſe, quando, *Matth. 19. v. 6.* poſtquam dixit: *Jam non ſunt duo, ſed una caro: Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Quibus, & unitatem, & indiſſolubilitatem contulit, ſeu veriùs reſtituit matrimonio, quæ matrimonio in ratione ſacramenti eſſentialia ſunt.

Probabile quoque cenſeo, matrimonium in ratione ſacramenti inſtitutum fuiſſe à Chriſto, vel ſaltem præſignatum, *Joan. 2.* Ubi Chriſtus ſuâ præſentiâ nuptiis interfuit, eis benedixit, eaſque primo ſuorum miraculorum illuſtravit. Hinc S. Cyrillus, *lib. 2. in Joan.* Chriſtum ad nuptias profectum ait: *Ut nativitatis noſtræ principium quantùm ad carnem attinet, hoc eſt matrimonium, ſanctificaret. Oportebat certè quoniam totam hominum naturam ad melius reſtaurabat, non ſolùm natis jam hominibus benedicere, verùm etiam naſcituris gratiam præparare... Naſcituris gratia præparatur, quando matrimonium, quod eſt aditus ad hanc vitam, benedicitur.* Et S. Epiphanius, Hæreſi 67. *Quomodo enim* (inquit) *non erunt venerabiles nuptiæ, & in Deo habentes regnum Cœlorum, cùm vocatus ſit Salvator ipſe ad nuptias, ut nuptias benediceret?* Eam verò benedictionem non fuiſſe meram approbationem, ſeu confirmationem fœcunditatis, quam Deus initio nuptiis contulerat, his verbis: *Creſcite, & multiplicamini;* evincitur ex eo, quòd Salvatoris beneficia non fuerunt temporalia, ſed ſpiritualia, ſeu quæ ad ſalutem conferrent. Ea igitur benedictio fuit gratię cum nuptiis unio; ſeu, ut homo gratiam illam precatus eſt, & ut Deus ſtatâ lege cum matrimonio conjunxit. Et S. Auguſt. tract. 9. in Joann. *Per hoc ergo Dominus invitatus venit ad nuptias, ut conjugalis caſtitas firmaretur, & oſtenderetur ſacramentum nuptiarum.*

DUBIUM III.

An poſt Chriſtum Matrimonium ſit in omnibus illud contrahentibus Sacramentum?

§. I.

De Matrimonio inter Infideles.

I. Varia quæſita hìc reſolvemus, nimirum, de matrimonio inter infideles non baptizatos, & infideles baptizatos, quales ſunt hæretici: inter fidelem baptizatum cum non baptizata, & è contra: & de matrimonio inter abſentes per procuratorem contracto. Circa primum ergo

II. Dico. Matrimonia inter infideles non baptizatos contracta non ſunt ſacramentum actu. Ita S. Th. 3. *part. Suppl. q. 59. a. 2. ad 1.* ubi ait: *Matrimonium non eſt tantùm inſtitutum in ſacramentum, ſed etiam in officium naturæ. Et ideo quamvis infidelibus non competat matrimonium ſecundùm quòd eſt ſacramentum in diſpenſatione Miniſtrorum conſiſtens; competit tamen eis in quantùm eſt in officium naturæ. Et tamen etiam matrimonium tale eſt aliquomodo ſacramentum habitualiter, quamvis non actualiter; eo quod actu non contrahunt in fide Eccleſiæ.* Ratio verò eſt. Tùm quia: infideles non baptizati nullius ſacramenti capaces ſunt, quia non intrarunt in Eccleſiam per Baptiſmum. Tùm quia: eorum matrimonio deeſt aliquid de eſſentia matrimonii, ut ſacramentum eſt; nimirum, quòd ſit unius cum una, multi enim, ut Mahometani, plures uxores admittunt: deeſt etiam omnimoda indiſſolubilitas, cùm apud infideles pluribus de cauſis matrimonia diſſolvantur. Ideoque deeſt illi perfecta repræſentatio conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, quæ ad rationem ſacramenti requiritur.

III. Quoad matrimonia vero infi-

delium

Digitized by Google

delium baptizatorum, quales ſunt hæretici, præſertim moderni, negantes matrimonium eſſe ſacramentum, ac proinde non intendentes, dum contrahunt, ſuſcipere ſacramentum.

Cenſeo ea non eſſe actu ſacramentum. Tùm quia: actu non contrahuntur in fide Eccleſiæ. Tùm quia: dum negant matrimonium eſſe ſacramentum, renuunt ſe ſubjicere intentioni Eccleſiæ. Tum quia: talibus matrimoniis deeſt perfecta repræſentatio conjunctionis Chriſti cum Eccleſia. Nam Lutherus, ut dicemus, admiſit licitam in lege Evangelica aliquo in caſu poligamiam; & rursùs licitum eſſe in aliquo caſu, ſive adulterii, ſive alterius, quem vocant *deſertionis malignæ*, uxorem dimittere, & aliam ducere; in quo omnes moderni Acatholici conveniunt: & conſequenter eorum matrimoniis deeſt & unitas, & indiſſolubilitas, in quibus duobus ſanctitatem ſacramenti collocavit Chriſtus, ut præſertim ex Auguſtino vidimus, *Dub.* 1. §. 1. *n.* 7. & 8.

IV. Sed contra, oppones primò. Paulus *ad Epheſ.* 5. generaliter vocat matrimonium ſacramentum magnum: & tamen ex Epheſiis, ad quos ſcribebat, multi adhuc erant infideles; ergo matrimonium quoque infidelium ſacramentum eſt.

V. Reſpondeo, S. Paulum, vel loqui tantùm de matrimonio inter fideles contracto, unde dicit: *Viri diligite uxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.* Vel ſi loquitur generaliter etiam de matrimonio in infidelitate contracto, dici poteſt cum S. Th. citato loco, illud vocare ſacramentum magnum non actu, ſed habitu, ſeu in potentia; quatenus ſi convertantur ad fidem, & baptizentur, fieri poteſt ſacramentum actu, ut dicetur.

VI. Oppones ſecundò. Matrimonium non poteſt eſſe validum, præſertim inter baptizatos, etſi hæreticos, quin ſimul ſit ſacramentum: ſed de facto eſt validum: nam venientes ad fidem catholicam non jubentur iterum contrahere, ſed matrimonium in hæreſi contractum acceptatur; ergo &c. Maj. prob. non enim poteſt eſſe validum, niſi contrahatur ſecundùm intentionem Eccleſiæ: ſed intentio Eccleſiæ eſt, ut matrimonium habeatur tanquam ſacramentum; ergo &c.

VII. Reſpondeo, neg. maj. Cùm enim in matrimonio ſit duplex ratio; una, quòd ſit in officium naturæ; altera, quòd ſit ſacramentum: poteſt quis, licèt illicitè, non intendere conficere ſacramentum, dum contrahit matrimonium, ſed tantùm velle inire contractum in officium naturæ. Quo ſtante, ex defectu intentionis miniſtri, qui ſunt ipſi contrahentes, ut dicetur, non erit ſacramentum; & tamen non amittet vim obligandi in ratione contractus civilis, & naturalis ex reciproco contrahentium conſenſu: cùm Chriſtus elevando matrimonium ad rationem ſacramenti non abſtulerit ab illo obligationem contractus naturalis, & civilis. Ad prob. majoris dico, intentionem adæquatam Eccleſiæ eſſe, ut contrahentes ineant matrimonium tàm in ratione contractus, quàm in ratione ſacramenti: qui autem vellet illud inire ſolum in ratione contractus, conformaretur intentioni Eccleſiæ ſaltem inadæquatè, eſtò non intentioni adæquatæ.

VIII. Sed dices adhuc. Si infidelis baptizet, etiamſi non intendat conficere ſacramentum, dummodo adhibeat debitam materiam, & formam, verè conficit ſacramentum, & qui ſic baptizatur, verum recipit ſacramentum; ergo qui contrahunt matrimonium debitâ materiâ, & formâ, etiamſi non intendant conficere ſacramentum, nec ſuſcipere, verè conficient, & recipient ſacramentum.

IX. Reſpondeo, dando diſparitatem. Nam baptizans, vel Baptiſmum ſuſcipiens, dum utitur debitâ formâ, & materiâ, & vult baptizare, vel baptizari, ſecundum ritum Eccleſiæ; licèt intentione particulari practicâ non intendat dare, aut recipere ſacramentum,

tum: ſic tamen agens, & ponens omnia neceſſaria, intentione generali operatur ſecundùm intentionem Eccleſiæ, & in praxi cenſetur velle ſacramentum. At infidelis, vel hæreticus contrahens matrimonium intendens ſolùm inire contractum naturalem, & civilem, nec intendens contrahere vinculum omnino indiſſolubile; non ponit omnia neceſſaria ad veram, & propriam rationem matrimonii, ut ſacramentum eſt. Ut enim, ait Auguſtinus, *lib. 1. de Nup. & Concup. cap. 21.* Matrimonii, ideo *Sacramentum, quia nullum divortium*; & ubi poteſt eſſe divortium, non eſt perfecta repræſentatio conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, ex qua matrimonium habet, quòd ſit ſacramentum. Talia ergo matrimonia dici poterunt ſacramentum habitu, ſed non actu; quia actu non contrahuntur in fide Eccleſiæ, ut ſuperiùs ex S. Thoma dictum eſt. Qui etiam, *in 4. Contra Gen. c. 78.* ait: *Neceſſe eſt igitur quod matrimonium, ſecundùm quòd eſt Eccleſiæ ſacramentum, ſit unius ad unam indiviſibiliter habendam*.

§. II.

De Matrimonio Fidelis cum Infideli, & Infidelium cum convertuntur ad Fidem.

PRimum dubium eſt: An ſi fidelis ex diſpenſatione nuberet cum infideli non baptizato, aut etiam hæretico negante indiſſolubilitatem matrimonii, tale matrimonium eſſet ſacramentum, ſaltem ex parte conjugis fidelis.

X. Dico. Probabiliorem eſſe partem negativam. Et ratio eſt; Quia ſicut ut matrimonium ſit validum in ratione contractus, requirit liberum conſenſum ex parte utriuſque conjugis; ita, ut ſit validum in ratione ſacramenti, exigitur intentio, & miniſterium ex parte utriuſque, cum ipſi contrahentes ſint hujus ſacramenti miniſtri, ut dicetur: ſed infidelis non baptizatus, & etiam hæreticus Lutheranus, Calviniſta &c. caret intentione ſuſcipiendi in matrimonio ſacramentum, & ſi non ſit baptizatus eſt incapax ſacramentum ſuſcipiendi, & miniſtrandi; ergo &c. Sicut ergo matrimonium eſt unum vinculum, ita eſt unum ſacramentum; ergo vel ex utraque parte eſt verus contractus, & verum ſacramentum, vel ex neutra: & cùm ex parte conjugis infidelis non ſit ſacramentum, nec erit ex parte conjugis fidelis.

XI. Secundum dubium eſt: An ſi conjuges infideles, ſive non baptizati, ſive hæretici convertantur ad fidem, matrimonium in infidelitate contractum fundet ſacramentum.

XII. Duæ ſunt ſententiæ, ambæ probabiles etiam in Schola S. Thomæ. Prima negat. Intentio enim ſequens contractum priùs initum non poteſt efficere, ut quod non fuit ſacramentum, poſſit eſſe tale: nam deberent inire novum contractum, quod non poſſunt. Non enim poſſunt ſibi mutuò tradere corpora ſua; quia nemo tradere iterum poteſt, quod jam non eſt ſuum: corpus autem viri, non eſt ſuum, & ſimiliter corpus uxoris poſt initum matrimonium non eſt amplius ſuum, juxta illud: *Erunt duo in carne una*.

XIII. Secunda verò affirmans duplici viâ à ſuis Patronis defenditur. Quidam enim volunt, tale conjugium in infidelitate contractum fieri ſacramentum; dummodo conjuges converſi, illud coram Parocho, & teſtibus confirment, ac ratificent. Valdè enim, inquiunt, probabile eſt, matrimonium ſic ratificatum à Chriſto elevari ad eſſe ſacramenti; cùm ſit contractus æquivalenter novus. — Alii verò exiſtimant non eſſe neceſſariam illam ratificationem coram Parocho expreſſam; ſed ſufficere in non baptizatis, Baptiſmum, in baptizatis autem reconciliationem Eccleſiæ mediâ abjuratione hæreſis. His enim poſitis, con-

conjuges cenſentur conſentire in matrimonii omnimodam indiſſolubilitatem, & novo, ac arctiori vinculo invicem copulari: & ſic virtualiter de novo matrimonium contrahere, eique, quod deerat ad rationem ſacramenti ſuperaddere. Nam licèt id, quod eſt alteri traditum, utpote jam non ſuum, non poſſit iterum tradi; poteſt tamen de contrahentium conſenſu traditio jam facta, ne ulteriùs ullo pacto reſcindi queat, roborari, & confirmari. Et hoc faciunt infideles, dum fidem Chriſtianam, vel Catholicam de novo profitentur. Dum enim ſpondeant ſe velle amplecti omnia, quæ Eccleſia Catholica tenet, & credit; & hæc teneat matrimonium eſſe omnino unum, & indiſſolubile, & hac ratione ſacramentum: ideo, & conjuges ad fidem venientes hoc credere, ac tenere incipiunt, & in matrimonio jam contracto novum arctiuſque vinculum recognoſcere & hac fide matrimonium, quod erat purus contractus, evadit ſacramentum.

XIV. Quamvis utramque opinionem probabilem exiſtimem; ſecunda tamen mihi videtur conformior menti S. Thomæ. Is enim, ut ſupra obſervatum eſt, *in Supl. 3. p. q. 59. a. 2. ad 1.* ubi poſtquam dixit matrimonium infideli non competere ſecundùm quod eſt ſacramentum, addit: *Et tamen etiam matrimonium tale eſt aliquomodo ſacramentum habitualiter, quamvis non actualiter; eo quòd actu non contrahunt in fide Eccleſiæ.* Si igitur matrimonium infidelium eſt ſacramentum habitualiter, poteſt dari caſus, quo fiat ſacramentum actualiter: nihil enim eſt habitu tale, quod aliquando actu tale fieri nequeat. Sed quòd matrimonium infidelium ſit ſolum habitu ſacramentum, & non actu, eſt, quia non contrahunt in fide Eccleſiæ; ergo ſi matrimonio jam contracto accedat fides Eccleſiæ, matrimonium, quod erat tantùm habitu ſacramentum, fiet ſacramentum actu, & gratiam conferet: eo ſimili modo, quo Baptiſmus ficte ſuſceptus, remotâ fictione gratiam confert. Et ſicut licèt Baptiſmus in ſuo fieri tranſeat, manet tamen character: ita & matrimonium quamvis in fieri tranſierit, manet tamen vinculum.

§. III.

De Matrimonio inter Abſentes.

XV. Certum eſt, matrimonium inter abſentes per procuratorem, ſive per litteras contractum, in ratione naturalis, & civilis contractus eſſe verum, & validum. Nam matrimonium eſt contractus humanus: natura autem cujuslibet contractus eſt, ut inter abſentes contrahi poſſit; nec Chriſtus matrimonium elevans ad rationem ſacramenti, nec Eccleſia certas conditiones ad ejus valorem præſcribens, ipſum extraxit à natura contractus. Conditiones autem à Tridentino requiſitæ, ut nempe, fiat coram Parocho, & teſtibus, ſervari poſſunt in matrimonio inter abſentes.

XVI. Ad validitatem verò matrimonii per procuratorem, ſive per litteras contracti, ſequentes conditiones requiruntur. Prima: ut procurator habeat à ſuo principali mandatum ſpeciale ad contrahendum cum determinata, ac ſpecificatâ fœminâ: non enim ſufficeret mandatum generale contrahendi cum qualibet. Et rursùs quòd procurator non excedat limites mandantis, tàm in dote, quàm aliis conditionibus; aliàs nihil efficeret non ſervans mandantis voluntatem, Leg. *Diligenter*, ff. *Mandati*.

Secunda. Ut mandatum illud exequatur per ſe, & non per ſubſtitutum, niſi ſpecialem ad ſubſtituendum facultatem obtinuerit.

Tertia. Ut eo tempore, quo procurator contrahit, ejus poteſtas non ſit revocata, ne quidem tacitè. Alioquin nullum foret matrimonium, etiamſi procurator nihil audiviſſet de revoca-

revocatione: quia per quamcumque revocationem ceſſat conſenſus, ſinè conſenſu verò non efficitur matrimonium. De his vide Bonifacium VIII. Cap. *Finali*, de Procuratoribus, in Sextò: & S. Tho. *in 4. diſt. 29. in Expoſitione litteræ* videndus.

Quarta. Ut poſt Tridentinum procuratores principalium, ſeu principalis ex una parte, & procurator ex altera contractum ineant coram Parocho, & teſtibus. Concilium enim requirit præſentiam realem ipſorum contrahentium, vel per ſe, vel ſaltem per procuratores, quando dicit, *Seſſ. 24. cap. 1. de Reform.* inhabiles eſſe eos, qui aliter, quàm præſente Parocho, & duobus, aut tribus teſtibus, contrahere attentaverint.

Si verò per litteras contrahatur, oportet, litteras ſe tradentis in conjugem, & alterius eum in conjugem acceptantis legi coram Parocho, & teſtibus; præſente altero, vel per ſe, vel per procuratorem, & conſentiente in eum, cujus litteræ leguntur.

An autem Parochus matrimonio aſſiſtens debeat neceſſariò videre litteras mandati: videtur quòd non. Nam Concilium nil aliud requirit, quàm quòd contractus fiat coram Parocho, & teſtibus — Cæterùm an procuratores ſexu differant, impertinens eſt, quia Jus hoc non requirit.

XVII. Quod controvertitur eſt: An matrimonium ſic contractum non ſolum ſit verus, & validus contractus, ſed etiam verum ſacramentum: de quo non una eſt ſententia. Attamen

XVIII. Dico. Probabilius videtur matrimonium inter abſentes, ſive per procuratores, ſive per litteras legitimè contractum, eſſe ſacramentum. Contrarium ſentiunt Caietanus, Sylvius &c. Prob. autem primò. Omne matrimonium inter fideles validum in ratione contractus, factum eſt ex Chriſti inſtitutione ſacramentum: ſed matrimonium inter fideles abſentes eſt validum in ratione contractus, ut dictum eſt; ergo eſt ſacramentum. Maj. prob. Nulla eſt ratio, cur Chriſtus elevarit ad dignitatem ſacramenti potiùs matrimonium inter præſentes, quàm inter abſentes; cùm in utroque adſit materia, forma, & intentio contrahentium. Materia quidem circa quam, nempe, corpora contrahentium; quæ, ſicut aliæ res, tam abſentia, quàm præſentia poſſunt eſſe materia contractus. Adeſt mutua corporum traditio, quæ eſt materia proxima: & tandem mutua acceptatio, quæ ſe habet ut forma. Quæ omnia ſive per ſe, ſive per alium loco ſui facta, æquè valida, & obligantia ſunt.

XIX. Sed oppones primò. Licèt Pœnitentia ſacramentalis induat rationem judicii, quod etiam inter abſentes exerceri ſolet: ubi tamen ſit inter abſentes, ſacramentum non eſt; ergo licèt matrimonium habeat rationem contractus, qui inter abſentes fieri ſolet, ubi tamen inter abſentes fit, non erit ſacramentum.

Reſpondeo, pœnitentiam ſacramentalem induere rationem Judicii, non qualiſcumque, ſed talis; in quo reus ſit accuſator ſui, & teſtis contra ſe ipſum, & in quo ad validitatem ſententiæ debet conſtare Judici de actuali contritione, & diſpoſitione peccatoris: quod niſi peccator eſſet præſens, haberi non poſſet. At ad ſacramentum matrimonii nil ſpecialius requiritur, quàm in aliis contractibus: unde ſicut in iſtis ad valorem ſatis eſt habitualis conſenſus manifeſtatus, ſive in præſentia, ſivè in abſentia; ita in ſacramento matrimonii.

XX. Oppones ſecundò. Contrahentes matrimonium ſunt etiam miniſtri ſacramenti invicem: ſed unus non poteſt ſacramentum abſenti miniſtrare, ſicut nec ab abſente recipere; ergo &c.

Reſpondeo, min. eſſe veram de aliis ſacramentis, non verò de ſacramento matrimonii. Cum enim poſſe miniſtrare ſacramentum matrimonii, & poſſe validè matrimonium contrahere, ſint in fidelibus unum & idem; hoc ipſo, quòd quis fidelis poteſt cum abſente

ſente matrimonium validè contrahere poteſt abſens ſacramentum matrimonii miniſtrare. Nam eſtò phyſicè, & in ſe abſens ſit, moraliter tamen, & in alio perſonam ſuam gerente præſens eſt: quæ præſentia ſi ſufficit ad matrimonium, ut contractus eſt, ſufficiet ad illud etiam, ut ſacramentum eſt.

XXI. Si dicas. Quomodo in hoc caſu ſacramentum conferet gratiam phyſicè abſenti, cum ſecundùm noſtram ſententiam eam phyſicè conferre debeat? — Reſpondeo, quòd quando diximus, ſacramentum conferre phyſice gratiam, locuti ſumus de ſacramento habente materiam phyſicam, & phyſice applicatam ſubjecto præſenti. Cæterum de ſacramento, cujus materia ſolùm eſt moraliter præſens, & moraliter ſolùm applicata, qualis eſt conſenſus inter abſentes, non abnuimus concedere, quòd cauſet gratiam ſolùm moraliter: nimirum, quòd poſito conſenſu per procuratorem, Deus cauſet gratiam in principali, ſi capax ſit.

XXII. Oppones tertiò. Poteſt dari caſus, ut dum procurator contrahit matrimonium in uno loco, principalis dormiat in altero. Quomodo ergo dormiens poterit ſacramentum miniſtrare? Item fieri poteſt, ut dum quis recipit ſacramentum alibi contractum, ſit prophanis negotiis ita diſtractus; ut nil de ſacramento cogitet, imò ſit in peccato mortali.

XXIII. Reſpondeo ad primum, retorquendo inſtantiam ſic. Poteſt dari caſus, quo dum procurator contrahit in uno loco, principalis dormiat in alio: quomodo ergo dormiens verè facit contractum? Si ergo etiamſi dormiens verè facit contractum matrimonii; quia illum facit alter, qui perſonam illius gerit, & ideo mediante alio contrahit: cur eâdem ratione mediante illo non faciet ſacramentum, quod illi contractui conjungitur. — Eodem modo reſpondetur ad id, quod additur. Nam ſi licèt alio diſtractus, & nihil de matrimonio cogitans, verè contrahit: cur non etiam verè ſuſcipiet ſacramentum vi prioris voluntatis, quam tranſtulit in procuratorem, & quam non revocavit? Attamen ſi is, qui ſacramentum ſuſcipit, nil de eo cogitans, ſit in peccato mortali: vel prævidit, aut prævidere potuit periculum eſſe, ne in tali ſtatu reciperet ſacramentum matrimonii; vel non prævidit, nec previderet potuit. Si primum: mortaliter peccavit contra reverentiam ſacramento debitam; quia debebat ponere ſe in ſtatu reconciliationis cum Deo. Si ſecundum: nullius peccati ob ſacramenti ſuſceptionem reus eſt; ſed gratiam ſacramentalem non recipit propter obicem. Sicut ergo qui priùs habuit conſtantem voluntatem ſuſcipiendi Baptiſmum, vel ſuſtinendi martyrium, ſi perſeverans in tali voluntate aliò diſtrahatur, aut ſe tradat ſomno, & dormiens baptizetur, vel pro Chriſto occidatur, vel etiam de Baptiſmo, aut de martyrio non cogitans, verè recipit ſacramentum Baptiſmi, & martyrium: eâdem ratione recipit ſacramentum matrimonii qui retinet voluntatem contrahendi cum tali certa perſona, licèt, cum procurator contrahit, ipſe vel dormiat, vel nihil de eo cogitet.

XXIV. Neque officit, quòd qui matrimonium in abſentia per procuratorem contraxerunt; facti præſentes benedictione aliquâ nuptiali muniri curent. Nam hoc non faciunt, quaſi iterando contractum per procuratorem initum, ſed illum approbando, confirmando, & aliquas ſolemnitates ſupplendo. Quare ſi matrimonium inter abſentes initum tunc non fuit ſacramentum, nunquam erit: Et ita Principes, qui ſolent matrimonia contrahere per procuratorem, communiter privantur hoc ſacramento, quod durum eſt.

DU-

Digitized by Google

DUBIUM IV.

An Carnalis Commixtio ſit de Integritate Matrimonii?

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. DIco. Carnalis commixtio non eſt de integritate primaria, & eſſentiali matrimonii. Ita S. Th. *in Suppl. q. 42. a. 4. & 3. p. q. 29. a. 2.* Ubi loquens de matrimonio inter Mariam, & Joſeph ſtatuit, fuiſſe verum matrimonium, quamvis carnalis commixtio non eſſet ſecutura: *Matrimonium enim* (inquit) *ſive conjugium dicitur verum ex hoc, quòd ſuam perfectionem attingit. Duplex eſt autem rei perfectio; prima, & ſecunda. Prima quidem rei perfectio conſiſtit in ipſa forma, ex qua ſpeciem ſortitur. Secunda verò perfectio conſiſtit in operatione rei, per quam res aliqualiter ſuum finem attingit. Forma autem matrimonii conſiſtit in quadam indiviſibili conjunctione animorum, per quam unus conjugum indiviſibiliter alteri fidem ſervare tenetur. Finis autem matrimonii eſt proles generanda, & educanda. Ad quorum primum pervenitur per concubitum conjugalem. Ad ſecundum per alia opera viri, & uxoris, quibus ſibi in vicem obſequuntur ad prolem nutriendam.* Hac ergo doctrinâ ſuppoſitâ reſolvit, quantum ad primam, & eſſentialem perfectionem fuiſſe verum matrimonium inter Mariam, & Joſeph. Et generaliter, *q. 42. Suppl. art. 4.* concludit: *Quia ergo carnalis commixtio eſt quædam operatio, ſive uſus matrimonii, per quod facultas ad hoc datur: ideo erit carnalis commixtio de ſecunda perfectione matrimonii, & non de prima.*

II. Ex his conficitur prima ratio. Uſus, & operatio rei non eſt de rei eſſentia, ut communiter patet: ſed carnalis commixtio eſt uſus, & operatio matrimonii; ergo non eſt de ejus eſſentia. Hinc in definitione matrimonii, quam tradit Catech. Rom. *n. 3.* Nempe, quod *Matrimonium ſit viri, & mulieris maritalis conjunctio inter legitimas perſonas individuam vitæ conſuetudinem retinens*: nihil ponitur, quod ante carnalem commixtionem non verificetur.

III. Secunda ratio eſt. Inter primos parentes ante lapſum verum erat matrimonium. Tunc enim dictum eis fuit, tanquam veris conjugibus: *Creſcite, & multiplicamini.* Et *Gen. 2. v. 24.* poſtquam dixit Adam de Eva ex latere ſuo formatâ: & *Adhærebit uxori ſuæ.* Statim, *v. 25.* Eva vocatur *uxor* Adami; cùm tamen nondum eſſent carnaliter conjuncti. Quapropter Catech. Rom. *n. 8. de Matr.* hortatur Parochos, ut fidelibus tradant: *Matrimonii naturam, & vim in vinculo, ac obligatione ſitam eſſe, ac præter conſenſum eo, quo dictum eſt, modo expreſſum, ut verum matrimonium exiſtat, concubitum neceſſariò non requiri. Nam & primos parentes ante peccatum, quo tempore nulla inter eos carnis copula interceſſerat, ut Patres teſtantur, vero Matrimonio junctos fuiſſe planè conſtat.*

IV. Tertia ratio ex dictis petitur ex matrimonio B. Virginis cum S. Joſeph, quod verum matrimonium fuiſſe oſtendimus ex S. Th. quamvis nulla carnalis copula eſſet inter eos ſecutura. *Unde* (inquit S. Tho. *3. p. q. 29. art. 2.* citato) *Angelus vocat Mariam conjugem Joſeph, dicens ad Joſeph, Matth. 1. v. 20.* Noli timere accipere Mariam conjugem tuam: *Quod exponens Auguſt. in l. 1. de Nupt. & Concupiſc. c. 11. dicit:* Conjux vocatur ex prima diſpenſationis fide, quam concubitu nec cognoverat, nec fuerat cogniturus. Hoc tamen matrimonium, hoc ſingulare, & mirabile habuit, quòd in eo ſinè carnali concubitu fuit partus, & educatio prolis. Unde quantùm ad hoc habuit ſecundariam perfectionem. Et ideo Auguſtinus loco mox laudato à S. Th. relatus: *Omne* (inquit) *nuptiarum bonum impletum eſt in illis parenti-*

renti-

Digitized by Google

rentibus Chriſti, *proles*, *fides*, *ſacramentum*. *Prolem cognoſcimus ipſum Dominum Jeſum: Fidem, quia nullum adulterium: ſacramentum, quia nullum divortium*. *Solus ibi nuptialis concubitus non fuit*. Nota tamen matrimonium Mariæ, & Joſeph vocari ab Auguſtino *Sacramentum* latè, & in figura. Quia, ut diximus, matrimonia ante Chriſtum contracta propriè ſacramentum non fuere; iſtud tamen quia ſine divortio expreſſius figurabat matrimonium, quod Chriſtus ad dignitatem ſacramenti erat elevaturus, ſacramentum dici poteſt.

V. Ambroſius etiam, *l. de Inſtitutione Virginis*, *c. 6.* de eodem matrimonio Mariæ cum Joſeph, hæc habet: *Nec illud moveat, quod ait: Quia Joſeph accepit conjugem ſuam, & profectus eſt in Ægyptum*. *Deſponſata enim viro conjugis nomen accepit*. *Cùm enim initiatur conjugium, tunc conjugii nomen aſciſcitur*. *Non enim defloratio virginitatis facit conjugium, ſed pactio conjugalis*. *Denique cùm jungitur puella conjugium eſt, non cùm virili admixtione cognoſcitur*. Eiſdem fere verbis, l. 2. in c. 1. Lucæ: *Nec te moveat* (inquit) *quòd frequenter Scriptura conjugem dicit: non enim virginitatis ereptio, ſed conjugii teſtificatio, nuptiarum celebratio declaratur*. *Denique quam non accepit nemo dimittit: & ideo qui volebat dimittere, fatebatur acceptam*. In hoc cæteri Patres conſentiunt.

Verùm quia referente Thoma Waldenſe, *l. 2. de Sacram. cap. 130.* Joannes Wicleffus (præter alios quoſdam hæreticos) oppoſitum tenuit: ideo ſolvenda ſunt eorum motiva.

§. II.

Objectionum Solutio.

VI. Prima objectio eſt. Carnalis conjunctio maris, & fœminæ, vel ſacramentum eſt, vel certè pars ſacramenti. Nam in ea rationem ſacramenti conſtituit Apoſtolus, *Epheſ. 5.* dum ait: *Erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt. Ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*. Ergo ubi illa deeſt, deficit matrimonium, ſaltem quantum ad rationem ſacramenti; quia deficit ſignificatio conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, quâ ſolâ ratione Apoſtolus matrimonium vocat ſacramentum magnum.

VII. Reſpondeo, neg. ant. ſi intelligatur, non de parte integrali, & accidentaria ſacramenti, ſed de parte eſſentiali. Nam Apoſtolus ibi duo dicit, unum, quòd vir relicto patre, & matre *Adherebit uxori ſuæ*, nimirum fide, & caritate. Unde ſuperiùs dixerat: *Viri diligite uxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam*. Sicut enim Chriſtus quodammodo reliquit patrem, & venit in mundum, ut Eccleſiam ſibi in fide, & caritate in æternum deſponſaret; ſic homo fide, & caritate conjungi debet uxori: & hæc conjunctio, quæ omnem carnalem concubitum præcedit, verè, & eſſentialiter conſtituit matrimonii ſacramentum, quia ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia. Alterum, quod Apoſtolus dicit eſt: *Quod erunt duo in carne una*; nimirum conjunctione etiam carnali, & naturæ, quæ eſt quaſi actus, & effectus conſequens priorem conjunctionem animorum, & voluntatum, & ſignificat conjunctionem Verbi divini cum humana natura. Hæc tamen ſignificatio eſt quidem complementum integrale, & finis prioris ſignificationis, & conjunctionis; non eſt tamen pars, & perfectio eſſentialis. Nam prima conjunctio, & ſignificatio, & conſequenter matrimonium ſinè hac ſecunda, verè, ac eſſentialiter ſubſiſtit. Quare nec dicendum eſt copulam carnalem eſſe ſacramentum, nec partem eſſentialem ſacramenti; alioquin conjuges, tunc ſolùm ſacramentum reciperent, & matrimonium contraherent, cùm carnaliter conjunguntur. Sed ad ſummum eſſe partem integralem, ſinè cujus actuali poſitione habe-

habetur ſacramentum eſſentialiter perfectum, & ſanctificans; ut patet in ſatisfactione reſpectu ſacramenti pœnitentiæ. Ideo autem utramque conjunctionem expreſſit Apoſtolus; quia, ut ait S. Thom. *q.* 42. *Supplem. a.* 4. *ad* 1. exponere voluit *Integritatem matrimonii quantum ad utramque perfectionem: quia res ex ſua actu innoteſcit*.

VIII. Secunda objectio eſt. Matrimonium ante copulam ſolvi poteſt, & conſequenter non eſt penitùs inſolubile; ergo non eſt verum matrimonium, nec ſacramentum.

Reſpondeo. neg. ant. Utrumque enim naturâ ſuâ inſolubile eſt. Cur autem nondum conſummatum per ingreſſum in religionem, & profeſſionem ſolvatur, dicetur infra. Interim videatur S. Th. *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *a.* 3. *qu.* 2. Nunc ſolum dico, quòd ſi hoc evinceret, probaret, nec in lege veteri fuiſſe, nec apud infideles vera eſſe matrimonia; cum etiam conſummata ſolvi potuerint, & poſſint.

IX. Tertia Objectio ſumitur ex Gratiano, qui 27. q. 2. cap. *Inſtitutum*, & cap. *Sic quippe*, refert Patres qui ita ſentire videntur. Et præcipuè cap. *Non eſt Dubium*, ex Auguſt. *Non eſt dubium* (inquit) *illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commixtio ſexus non docetur fuiſſe*. Et *lib.* 1. *Soliloquior. c.* 10. aſſerit, ſinè corporum contactu, ſeu commixtione uxorem haberi non poſſe. Eademque videtur eſſe ſententia S. Leonis, cap. *Cum ſocietas*.

X. Reſpondeo, Gratianum ex depravatis Patrum ſententiis deceptum, ad id ſentiendum inductum fuiſſe. Nam Auguſtini verba, quæ profert, apud Auguſtinum non reperiuntur. Cap. autem 10. Soliloquior. *Habere* uxorem, pro uti uxore ſignificat. Quemadmodum Paulus, 1. Cor. 2. dicit, v. 2. *Propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat*, idest, eâ utatur. Cæterum qualis fuerit S. Auguſtini mens, ſatis oſtendi, ut ſupra vidimus, in matrimonio Mariæ, & Joſeph.

Sanctus autem Leo, *Ep.* 92. modo 2. *ad Ruſticum*, *cap.* 4. hæc habet: *Cum ſocietas nuptiarum ita ab initio conſtituta ſit, ut præter ſexuum conjunctionem haberet* (pro quo Gratianus legit *non haberet*) *in ſe Chriſti, & Eccleſiæ ſacramentum; dubium non eſt, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua non docetur, nuptiale fuiſſe myſterium*. Quibus docere vult, quòd concubina non ſit uxor: quia cum ea initum non eſt fœdus nuptiale ſignificans conjunctionem Chriſti, & Eccleſiæ, quamtumvis non deſit commixtio ſexuum.

XI. Quarta Objectio eſt. Hoc ſacramentum ordinatur ad conſervationem ſpeciei: ſed hæc haberi non poteſt ſinè carnali commixtione; ergo &c.

Reſpondet S. Th. q. 42. Suppl. a. 4. ad 3. *Quòd res non pervenit ad finem ſuum, niſi per actum proprium; unde ex hoc, quòd finis matrimonii non habetur ſinè carnali commixtione, oportet, quòd ſit de integritate ſecunda, non de prima*.

DUBIUM V.

Quis ſit hujus Sacramenti Miniſter.

§. I.

Referuntur Opiniones.

I. DE matrimonio dupliciter loqui poſſumus: vel ut eſt contractus in officium naturæ inſtitutus: vel ut eſt ſacramentum Eccleſiæ. De matrimonio priori modo conſiderato, nullum puto dubium eſſe, quin ejus miniſtri ſint ipſi contrahentes: hoc enim indicant matrimonia tùm in lege naturæ, tùm in lege Moſaicâ contracta. De matrimonio, ut ſacramentum eſt, acris eſt controverſia etiam inter S. Th. diſcipulos. Nam, omiſsâ opinione ſingulari Catharini volentis miniſtrum hujus ſacramenti eſſe Deum ipſum; qui per verba illa ab initio mundi ore Adami prolata,

& à

& à Chriſto confirmata, *Relinquet homo Patrem, & Matrem &c.* ſanctificat omnia fidelium matrimonia abſque alterius miniſtri, aut verborum interventu. Hac, inquam, opinione omiſsâ, volunt aliqui, miniſtrum hujus ſacramenti eſſe ſolum Parochum, ſeu Sacerdotem conjungentem ſponſos per verba: *Ego vos conjungo &c.* Ita Melchior Cano, Eſtius, Sylvius, Natalis Alexandre, *Theolog. Dogm. & morali de Matrim. a.* 5. Alii verò, & quidem communiùs, ſentiunt, miniſtros hujus ſacramenti eſſe ipſoſmet contrahentes. Ita Scotus, Bellarminus, *L.* 1. *de Matrim. c.* 6. Suarez, Sanchez, Simonnet, Boucat, Gonet, & communiter Noſtrates recentiores. His poſitis

§. II.

Reſolvitur Dubium.

II. DIco. Probabilius videtur, miniſtrum ſacramenti matrimonii non eſſe Sacerdotem conjuges benedicentem, ſed ipſoſmet contrahentes. Prior pars, miniſtrum hujus ſacramenti non eſſe Sacerdotem, prob. primò. Ille eſt miniſter ſacramenti, ſinè quo divino jure non perficitur ſacramentum: hac ratione ſolus Sacerdos eſt miniſter Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ, ſolus Epiſcopus eſt miniſter ſacrorum Ordinum; quia divino jure ſine illo talia ſacramenta non perficiuntur, nec perfici poſſunt: ſed ad perficiendum ſacramentum matrimonii non intervenit Sacerdos divino jure, ſed Eccleſiaſtico tantùm: ita ut, divino jure ſpectato, ſinè Sacerdote verum perficeretur ſacramentum Matrimonii, ut reverà perficiebatur ante Concilii Tridentini tempora. Unde ſic argumentor. Ante irritationem Concilii Tridentini valida erant, & ſacramenta, matrimonia contracta ſinè Parocho; ergo tunc Parochus non erat ſacramenti matrimonii miniſter; ergo neque erit poſt Tridentinum: cùm inſtitutio miniſtri ſacramentorum non Eccleſiæ, ſed ſoli Chriſto eorum Auctori conveniat.

III. Secundò. Concilium Florentinum, *in Decreto pro Armenis*, dicit: *Omnia ſacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ, & perſonâ miniſtri conferentis ſacramentum cum intentione faciendi quod facit Eccleſia.* Sed verba ſacerdotis non ſunt forma ſacramenti matrimonii: nam Sacerdos dummodo ſit præſens, & contrahentes coram illo exprimant ſe mutuò acceptare in conjuges, etiamſi taceat, & nihil dicat, perficitur ſacramentum. Nec etiam ſacramentum matrimonii conſtat ex perſona Parochi, ſed ex perſonis contrahentium mutuò conſenſum exprimentium. Neque etiam requiritur intentio Parochi ad validitatem ſacramenti. Nam ſive Parochus intentionem habeat, ſive non, imò renuat; dummodo hanc contrahentes habeant, & coram ipſo exprimant, ſacramentum matrimonii perficitur.

Unde idem Concilium Florent. *in decr. Unionis*, de ſacramento iſto loquens, ait: *Cauſa efficiens matrimonii regulariter eſt mutuus conſenſus.* Mutuum autem conſenſum non præbet Parochus, ſed præbent contrahentes; ergo hi, non ille, efficiunt ſacramentum; ergo hi, non ille, ſunt miniſtri.

IV. Tertiò. Hoc idem oſtenditur ex Conc. Tridentino, *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de Reform.* ubi hanc rem ſtatuit. Ibi enim primò ſupponit: *Matrimonia clandeſtina rata, & vera matrimonia eſſe, quamdiu ea Eccleſia irrita non fecit.* Volens tamen mederi malis, quæ inde ſequebantur, ſtatuit, ut impoſterum ad validitatem matrimonii requiratur præſentia Parochi, *Qui viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat: Ego vos in Matrimonium conjungo &c. Vel aliis utatur verbis juxta receptum cujuſque Provinciæ ritum.* Et concludit, quòd ſi non poſſint præmitti denuntiationes, *Saltem Parocho, & duobus,*

vel

Digitized by Google

vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur. Quibus manifeſtè apparet, Concilium velle ſolam præſentiam Parochi, qui interroget contrahentes, an conſentiant, & hoc ut eorum conſenſus innoteſcat Eccleſiæ, & publicus fiat. Deinde: etſi velit, ut Parochus aliqua verba proferat, ea tamen non determinat, ſed relinquit libera ſecundum ritum Provinciæ. Quod ſignum evidens eſt, verba Parochi non eſſe de eſſentia matrimonii, aliàs ea determinaſſet, ſicut alias ſacramentorum formas. Imo etiamſi Parochus nihil dicat, imò expreſsè diſſentiat, adhuc valere matrimonium declaravit S. Congregatio Tridentini Interpretum Epiſcopo Salmantino, his verbis: *Non pertinet ad ſubſtantiam matrimonii, ut Parochus aliqua verba proferat: ideò valet matrimonium, quamvis verba exprimentia conſenſum prolata ſint tantùm à contrahentibus, dummodo Parochus ſit præſens, & intelligat id, quod agitur, licèt diſſentiat, & contradicat.* Hæc autem de matrimonio ut ſacramento prolata fuiſſe, clarum eſt. Nam Epiſcopus Salmantinus non dubitabat, an eſſet verum in ratione contractus, ſed an eſſet verum in ratione ſacramenti. Tandem cum Concilium dicit, ſaltem requiri, ut præſente Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus matrimonium celebretur, ſatis oſtendit, ſe non velle Parochum eſſe præſentem ut miniſtrum, ſed ad meram matrimonii ſolemnitatem, ſicut requirit præſentiam teſtium.

Requirit ergo Concilium præſentiam Parochi, & teſtium ad ſolemnitatem, & publicitatem matrimonii, ea ſimili ratione, quâ ad validitatem teſtamenti, & aliorum contractuum humanorum requirunt Leges præſentiam notarii, & teſtium: unde ſicut nec notarius, nec teſtes ſunt miniſtri, nec faciunt teſtamentum, nec contractus, ſed eis ſolum ſolemnitatem, & authenticitatem tribuunt: ita nec Parochus, & teſtes ſunt miniſtri, qui faciant matrimonium. Quod expreſſit S. Thom. *in 4. diſt. 26. q. 2. a. 1. ad 1.* & *q. 42. Suppl. a. 1. ad 1.* his verbis: *Verba, quibus conſenſus matrimonialis exprimitur, ſunt forma hujus ſacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ eſt quoddam ſacramentale.*

V. Secunda etiam pars aſſerti, quod nimirùm ſoli hujus ſacramenti miniſtri ſint contrahentes, ſequitur ex dictis. Si enim, ut probatum eſt, miniſter non eſt Sacerdos, fit, ut Miniſtri ſint ipſi contrahentes: ſed ulterius probatur. Primò. Nam Chriſtus elevans contractum matrimonialem ad dignitatem ſacramenti, non immutavit naturam contractus, ſed ſolum dedit ei per omnimodam indiſſolubilitatem expreſſiorem ſignificationem conjunctionis ſuæ cum Eccleſia; ergo ſicut antea miniſtri contractus matrimonialis erant ſoli contrahentes, ita ſunt miniſtri ejuſdem, ut ſacramenti. Hinc Paulus Apoſtolus 1. *Cor.* 7. ubi multa agit de matrimonio fidelium, conſenſum quidem conjugum exprimit, ſed de Presbytero nullam mentionem facit.

VI. Secundò prob. Ideo contrahentes non poſſent eſſe Miniſtri, quia laici non poſſunt eſſe Miniſtri ſacramentorum: ſed hoc in primis eſt falſum, nam laici eſſe poſſunt Miniſtri, ſaltem extraordinarii, ſacramenti Baptiſmi. Deinde ideo laici non poſſunt eſſe aliorum ſacramentorum Miniſtri, quia non poſſunt ponere quidquid requiritur ad perficiendum ſacramentum: ſic pœnitens in ſacramento Pœnitentiæ ponit quidem actus ſenſibiles doloris, & confeſſionis peccatorum: ſed quia non poteſt ponere abſolutionem à peccatis, quæ ad perficiendum ſacramentum Pœnitentiæ requiritur: ideo non eſt Pœnitentiæ Miniſter. At in ſacramento matrimonii, quod eſſentialiter contractus eſt, conſenſus contrahentium ſe ipſo ſufficiens eſt ad perficiendum ſacramentum, quia ſufficiens eſt ad inducendam mutuam obli-

obligationem, quæ ad ſacramentum matrimonii perficiendum requiritur. Ita S. Th. q. 42. *Suppl. a.* 5. *ad* 2. dicens: *Actus noſter in pœnitentia, quamvis ſit de eſſentia ſacramenti, non tamen eſt ſufficiens ad inducendum proximum effectum ſacramenti, ſcilicet abſolutionem à peccatis. Et ideo oportet, quod ad perfectionem ſacramenti interveniat actus Sacerdotis. Sed in Matrimonio actus noſtri ſunt cauſa ſufficiens ad inducendum proximum effectum, qui eſt obligatio: quia quicumque eſt ſui juris, poteſt ſe alteri obligare, & ideo Sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio, quaſi de eſſentia ſacramenti*. Idem docet ibi *in Corp.*

§. III.

Fundamenta Contrariæ Opinionis.

MUlta congerunt Canus, & alii contrariæ opinionis Patroni, quibus ſigillatim reſpondendum eſt.

VII. Objiciunt ergo contra primam partem. Primò Evariſtum Papam, *Ep.* 1. *ad Epiſcopos Africæ*, ubi matrimonium ſine Sacerdote celebratum irritum, & ut adulterium habet. Et refertur 30. q. 5. Can. 1. *Conjugia* — Secundò. Concilium Carthag. IV *Can.* 13. ubi ſtatuit, quod *ſponſus, & ſponſa cùm benedicendi ſunt à Sacerdote, à parentibus ſuis, vel paranymphis offerantur*. Cujus benedictionis meminit etiam Siricius Papa, *Ep.* 1. *c.* 4. ſignificans, illam eſſe tàm ſacram, ut ejus violatio ſit apud fideles inſtar ſacrilegii. — Tertiò. Nicolaus I. ut habetur 31. q. 2. Can. *Lotharius* præcipit, ut Lotharii Galliarum Regis, qui repudiata à Teutbergâ legitimâ uxore, nupſerat cum Waldrada, matrimonium declaretur invalidum, ſi fuerat abſque benedictione Sacerdotis celebratum — Quartò. Concilium Coloniense, *anno* 1535. ſub Paulo III. celebratum p. 7. c. 40. *Si quis* (inquit) *hoc ſacramentum* (Matrimonii) *ſicut decet accepe*-*rit, accedente ſacerdotali precatione, confert donum &c.*

VIII. Ad hæc, & alia reſpondeo primò generaliter ſic. Si matrimonia abſque benedictione, & præſentiâ Sacerdotis celebrata, fuerunt ſemper irrita, adeò ut benedictio Sacerdotis ſit de eſſentia; cur Tridentinum, *Seſſ.* 24. *c.* 1. *de Reform.* dicit: *Dubitandum non eſt clandeſtina matrimonia libero contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſſe matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit!* Cur damnat anathemate eos qui *ea vera, & rata eſſe negant?* Certe clandeſtina matrimonia cum benedictione Sacerdotis non fiunt. Probant ergo allati Canones matrimonia ſeclusâ Parochi benedictione ſemper fuiſſe illicita, & ab Eccleſia prohibita, quod fatetur Tridentinum, his verbis ibidem: *Nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.*

IX. Reſpondeo ſecundò ad ſingula. Ad primum de Evariſto. Vel dico Epiſtolam illam apud eruditos Catholicos eſſe ſuppoſititiam. Vel ea admiſsâ, in ea præter benedictionem Sacerdotis preſcribi, ut ſponſa dotetur, ut ſponſi biduo, vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem cuſtodiant, & alia, quæ certè ad eſſentiam Matrimonii ſpectare nec adverſarii dicent. Vult ergo ſolùm, quod matrimonia, quibus præfatæ ſolemnitates defuerint, dubitari poſſit, an ſint vera, vel potius fornicationes, *niſi* (ut ibi additur) *voluntas propria ſuffragata fuerit, aut vota ſuccurrerint legitima.*

Ad ſecundum dico. Concil. Carthagin. ſolum probare, benedictionem Sacerdotis ſuper ſponſos, dum matrimonium contrahunt, eſſe ceremoniam ſacram de præcepto Eccleſiæ adhibendam, & ideo dicit Siricius quod eam omittere ad inſtar ſit ſacrilegii.

Ad tertium dico factum Lotharii tale fuiſſe. Duxerat prius Teutbergam, deinde hac vivente, pro uxore habebat Waldradam. Monitus de hoc reſpondebat, ſe metu Patris contra-

xiſſe

xiſſe cum Teutberga, ideoque nulliter, reverà tamen cum Waldrada nupſiſſe. Re delata ad Nicolaum I. prudentiſſimè reſpondit videndum eſſe, quodnam ex duobus Matrimoniis fuerit cum benedictione, & ſolemnitate contractum, & hoc cenſendum fuiſſe voluntarium, & validum, non illud, quod fecit ſine benedictione collatum: non quia benedictio det validitatem, ſed quia benedictio, & ſolemnitas eſt ſignum dignoſcendi matrimonium eſſe validum, quia liberum.

Ad quartum dico Concil. Colonienſe velle ſacramentum matrimonii *accedente Sacerdotis precatione*, non vi hujus, conferre gratiam Spiritus, quia ſi iſta omittatur, violatur præceptum Eccleſiæ, & donum ſpiritus non recipitur.

X. Objiciunt ſecundò. Synodos, Yprenſe, *anno* 1577. Atrebatenſe, *anno* 1600. Mechlinenſe, *anno* 1580. & 1607. quæ abſolutè vocant Parochum Miniſtrum ſacramenti matrimonii.

Reſpondeo præfatas Synodos vocare Parochum Miniſtrum ſacramenti Matrimonii, non quoad eſſentiam ſumti, ſed quoad ſolemnitatem. Uno verbo. In eo ſenſu appellare Miniſtrum, quo Tridentinum ex dictis ejus præſentiam requirit ad validitatem matrimonii, nempe, non ut ſacramentum abſolutè conficiatur, ſed ut celebretur coram Eccleſia. Quod ſi aliter intellexerunt, magis ſtandum eſt Tridentino, & Florentino Conciliis Generalibus, quàm illis, quæ tantùm Provincialia fuere. — Neque obſtant Ritualis, & Sacerdotalis Romani verba dicentis, quod ſponſos Sacerdos interroget: *Si eſtis conſanguinei, vel affines uſque ad quartum gradum incluſivè &c. Quibus ſigillatim reſpondentibus quod non, Sacerdos proferat verba, quæ ſunt forma hujus ſacramenti, cum conſenſu utriuſque* — Nam ſic loquendo ſacerdotale accipit ſacramentum matrimonii adæquatè, nempe, ſecundum ſubſtantiam, & ſolemnitatem. Hujus autem ſacramenti ſic accepti forma adæquata coaleſcit ex verbis Sacerdotis, & verbis contrahentium. Nam per verba contrahentium perficitur quantum ad ſubſtantiam, & per verba Sacerdotis quantum ad ſolemnitatem, quæ eſt conditio appoſita ab Eccleſia, non à Chriſto.

His etiam reſpondetur Patrum quorumdam dictis, quibus aſſerunt, Sacerdotem matrimonium *ſubſignare*: ut Tertullianus, l. 2. ad Uxorem, cap. 9. *Sanctificare*, ut Ambroſius, Epiſt. 70. *conſolidare*, ut Auguſtinus *in Pſalm.* 149. — Quia *ſubſignare*, *&* *conſolidare*, non important rei efficientiam, ſed rei effectæ approbationem. Dicitur autem Parochus *ſanctificare*, non coram Deo, ſed coram Eccleſia, vel dicitur *ſanctificare* negativè, quia ſi Matrimonio non adfuiſſet, etiam ante Tridentinum, non ſanctificaſſet, quia illicitè contractum.

XI. Objiciunt tertiò. S. Thomam, *in 4. diſt.* 2. *q.* 1. *a.* 3. *ad* 5. dicentem: *Matrimonium ſecundum quod eſt in officium naturæ, & pœnitentia ſecundum quod eſt virtus, non habent aliquam formam verborum, ſed ſecundum quod utrumque eſt ſacramentum in diſpenſatione Miniſtrorum Eccleſiæ conſiſtens, utrumque habet aliqua verba.* In his triumphat Canus, & dicit: *D. Thomas licet in ſcriptis communes ferè opiniones ſequeretur, à veritate, rationeque coactus, noſtræ opinioni ſubſcripſit.*

XII. Reſpondeo primò. Ergò ex confeſſione Cani noſtra ſententia communis erat apud Theologos ante S. Thomam. — Secundò. S. Thomam à communi ſententia receſſiſſe, & ſuæ opinioni ſubſcripſiſſe non dixiſſet Canus, ſi ad ea, quæ S. Doctor immediatè ſubjicit, attendiſſet, ait enim: *Sicut in Matrimonio ſunt verba exprimentia conſenſum, & iterum benedictiones ab Eccleſia inſtituta, in pœnitentia autem eſt abſolutio Sacerdotis verbotenus facta.* Ubi S. Doctor dicit quidem, utrumque ſacramentum pœnitentiæ, & matrimonii in diſpenſatione Miniſtrorum Eccleſiæ conſiſtere,

& in verbis: At non dicit, eodem modo. Sed potius in matrimonio diſtinguit verba exprimentia conſenſum tanquam de ſubſtantia ſacramenti, & verba Sacerdotis benedicentis ab Eccleſia inſtituta, quæ utpote non à Chriſto, ſed ab Eccleſia inſtituta, non poſſunt eſſe de ſubſtantia, ſed ſolum de ſolemnitate ſacramenti.

Hanc autem eſſe mentem S. Doctoris, preter ea quæ ſupra, *n.* 6. retulimus ex *q.* 42 *Suppl. a.* 1. *ad* 1. Colligitur apertè ex 4. *diſt.* 28. *q.* 1 *a.* 3. & *q.* 45. *Suppl. a.* 5. his verbis: *Sicut in aliis ſacramentis quædam ſunt de eſſentia ſacramenti, quibus omiſſis non eſt ſacramentum; quædam autem ad ſolemnitatem ſacramenti pertinent, quibus omiſſis, verum nihilominus perficitur ſacramentum: ita etiam conſenſus expreſſus per verba de præſenti inter perſonas legitimas ad contrahendum Matrimonium facit, quia hæc duo ſunt de eſſentia ſacramenti, alia autem omnia ſunt de ſolemnitate ſacramenti: quia ad hoc adhibentur, ut Matrimonium convenientiùs fiat. Unde ſi omittantur, verum eſt Matrimonium, quamvis peccent ſic contrahentes, niſi per aliquam legitimam cauſam excuſentur.* Quare autem abſolutio Sacerdotis ſit de eſſentia pœnitentiæ ſacramenti, benedictio autem Sacerdotis non ſit de eſſentia ſacramenti Matrimonii oſtendit S. Th. citato loco, *ad* 2. cujus verba retulimus ſupra, *n.* 6.

XIII. Si iterum objicias, eundem S. Doctorem, *in* 4. *Contrag. c.* 78. probare Matrimonium eſſe ſacramentum, eo quod diſpenſatur per Miniſtros Eccleſiæ — Reſpondeo, S. Thomam id probare, non quia per Miniſtros Eccleſiæ diſpenſetur quoad ſubſtantiam, ſed ſolum quoad ſolemnitatem accidentariam. Nam ſic ait ibi: *Matrimonium igitur ſecundum quod conſiſtit in conjunctione maris, & fœminæ intendentium prolem ad cultum Dei generare, & educare, eſt Eccleſiæ ſacramentum.* Unde Ferrarienſis in comment. hujus loci, ait: *Matrimonium dicitur per Miniſtros Eccleſiæ diſpenſari, non quidem quantum ad aliquid, quod ſit de eſſentia ſacramenti, ſed quantum ad aliquid accidentale, quod eſt completivum ejus, & perfectivum, ut eſt nubentium benedictio. Nullus enim actus Miniſtri Eccleſiæ eſt de ejus eſſentia, ſed tantùm actus contrahentium, ſecundum S. Thomam... Unde & S. Thomas adducit pro ſigno diſpenſationis hujuſmodi, quod quædam benedictio nubentibus per Miniſtros Eccleſiæ exhibetur.*

XIV. Objiciunt quartò contra ſecundam partem. Omnia ſacramenta conferuntur vice Chriſti; ita ut, ſive Petrus, ſive Paulus illa miniſtret, Chriſtus eſt qui baptizat, qui abſolvit &c. Sed ſponſi dicentes *accepto te in meum*, vel *in meam* non loquuntur vice Chriſti; non enim Chriſtus principaliter contrahit Matrimonium, ergo contrahentes non ſunt Miniſtri.

XV. Reſpondeo, neg. min. Nam ſicut dum Petrus baptizat exterius, Chriſtus eſt, qui baptizat interiùs: ita dum ſponſi ſeſe conjungunt exteriùs, Chriſtus eſt, qui eos conjungit interiùs, largiendo eis fidem, & gratiam, juxta illud Chriſti, Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

Itaque conjuges, quatenus ſe acceptant in ordine ad carnalem copulam, non agunt vice Chriſti, benè tamen quatenus ſe acceptant in ordine ad ſpirituale vinculum; ſic enim faciunt ſacramentum, & Chriſtus eos unit ſibi per gratiam, ſicut ſibi univit Eccleſiam.

XVI. Objiciunt quintò contra idem. Miniſter ſacramenti debet illud intendere: ſed plurimi idiotæ non intendunt, dum contrahunt facere ſacramentum, cùm neſciant ſe eſſe illius Miniſtros; ergo &c.

XVII. Reſpondeo primò. Retorquendo inſtantiam. Parochus aliquando non intendit facere ſacramentum, imo poſitivè coram eo contrahentibus repugnat; ergo nec Parochus eſt Miniſter. Rurſus contingere poteſt, ut contrahentes non intendant recipere

ſacra-

ſacramentum, cum neſciant, illum contractum eſſe ſacramentum; ergo nec ſacramentum recipiunt.

Reſpondeo ſecundò, negando min. Qui enim contrahunt neſcientes ſe eſſe Miniſtros, verè tamen contrahendo voluntariè miniſtrant. Et ideò licèt non intendant explicitè facere ſacramentum, dum tamen volunt facere illo actu id, quod facit Eccleſia, intendunt implicitè facere ſacramentum. Sicut ſi Atheus neſciens, imo nec credens eſſe ſacramentum, Baptiſmum debita forma volens miniſtret, verè intendit miniſtrare, quia intendit facere illo actu, quod facit Eccleſia.

XVIII. Objiciunt ſexto. In aliis ſacramentis alius eſt conferens, alius ſuſcipiens: ſed contrahentes ſuſcipiunt ſacramentum matrimonii, ergo illud ſibi non conferunt.

XIX. Reſpondeo primò. Nec etiam alia ſacramenta ſunt in duobus: & tamen ſacramentum Matrimonii, quia eſt contractus, eſt in duobus. Sicut ergo, & contractum ſuſcipiunt, & contractum faciunt: ita & ſacramentum ſuſcipiunt & ſibi invicem conferunt, quia Chriſtus elevans matrimonium ad dignitatem ſacramenti, illud à natura contractus non extraxit — Reſpond. ſecundò ſub diverſa ratione contrahentes matrimonium ſuſcipiunt ſacramentum, & ſub alia ſibi conferunt: dum enim ſibi mutuo faciunt vinculum, & obligationem, ſacramentum ſibi mutuò conferunt; dum autem obligationem illam voluntariè mutuò ſuſcipiunt, ſuſcipiunt ſacramentum.

XX. Objiciunt tandem. Ridiculum eſt laicum, imo & fœminam eſſe Miniſtrum ſacramentorum ordinarium.

Sed neg. ant. Nam ſi ridiculum non eſt, eos eſſe Miniſtros matrimonii in ratione contractus, & quidem ordinarios, nec ridiculum, ſed conſonum erit, ut ſint Miniſtri ordinarii ejuſdem, etiam in ratione ſacramenti. Sed de hoc ſatis.

QUÆSTIO III.

De Conſenſu ad Matrimonium Requiſito.

Cum conſenſus utriuſque conjugis ſit cauſa efficiens matrimonii, meritò ſtabiliendum eſt, quis, qualiſque conſenſus ad Matrimonium contrahendum requiratur.

DUBIUM I.

An Conſenſus abſolutè requiratur ad Eſſentiam Matrimonii.

§. I.

Conſenſus Requiritur.

I. De hoc agit S. Th. *in 4. diſt. 27. q. 1. a. 2. & q. 45. Suppl. a. 1. & ſeq.* In quo tria occurrunt inveſtiganda. Primum: an talis conſenſus requiratur ad matrimonium. Secundum: An poſſit in hoc à Deo diſpenſari. Tertium: An iſte conſenſus debeat verbis exprimi. Hæc in preſenti Dubio reſolventur.

II. Dico. Conſenſus mutuus contrahentium, ita ad matrimonium eſt neceſſarius, ut nec Reſpublicæ, nec Eccleſia, nec quævis poteſtas, ſaltem inferior divinâ, poſſit illum ſupplere. Quod ſit neceſſarius, probo ex S. Th. *q. 45. citata a. 1. in arg.* ſed contra: *Unus non accipit poteſtatem in eo, quod eſt liberè alterius, niſi per ejus conſenſum: ſed per Matrimonium accipit uterque conjugum poteſtatem in corpus alterius, ut patet 1. Cor. 7. cùm priùs uterque liberam poteſtatem ſui corporis haberet; ergo conſenſus facit Matrimonium.*

In corpore autem art. ita diſcurrit: *In omnibus ſacramentis eſt aliqua ſpiritualis operatio mediante materiali operatione, quæ eam ſignificat; ſicut per ablutionem corporalem in Baptiſmo fit ablu-*

ablutio interior ſpiritualis. Unde cùm in Matrimonio ſit quædam ſpiritualis conjunctio, in quantum Matrimonium eſt ſacramentum, & aliqua materialis ſecundum quod eſt in officium naturæ, & civilis vitæ: oportet quod mediante materiali, fiat ſpiritualis virtute divina. Unde cum conjunctiones materialium contractuum fiant per mutuum conſenſum, oportet quod hoc modo etiam fiat matrimonialis conjunctio. Ex quibus ſic diſcurro. Matrimonium eſt contractus, quo vir, & uxor conjunguntur, & repræſentant conjunctionem Chriſti cum Eccleſia: ſed omnis contractus fit per conſenſum contrahentium, & conjunctio Chriſti cum Eccleſia, quæ eſt per caritatem, voluntate fit; ergo &c.

III. Nec dicas. Matrimonium eſt ab inſtitutione divina; ergo non fit ab humana voluntate — Reſpondeo enim cum S Thom. ad. 1. *Quod ſacramentorum prima cauſa eſt divina virtus, quæ in eis operatur ſalutem: ſed cauſæ ſecundæ, ſeu inſtrumentales ſunt materiales operationes, ex divina inſtitutione habentes efficaciam; & ſic conſenſus in matrimonio eſt cauſa.* Cauſa, inquam, quia ut ait S. Th. ad 2. *Matrimonium non eſt ipſe conſenſus, ſed quædam unio ordinatorum ad unum... quam conſenſus facit: Nec conſenſus propriè loquendo conjunctionem Chriſti ad Eccleſiam ſignificat, ſed voluntatem ejus, quâ factum eſt, ut Eccleſia conjungeretur.*

IV. Quod autem nulla poteſtas inferior divinâ poſſit hunc conſenſum in matrimonio ſupplere Prob. Nam poteſtas civilis ad ſummum jus habet in corpora ſubditorum, ubi id exigit bonum commune, vel privatum alterius; ſed nullum bonum publicum, aut privatum exigere poteſt, ut vir, & fœmina ſine conſenſu, aut inviti matrimonium contrahant: Quod enim bonum ſperari poſſet ex matrimonio, cui deeſſet conjunctio animorum, imo perpetua eſſet disjunctio? Quæ mala timeri non poſſent, in quibus nullus eſſet amor, ſed odium, in quo totâ vitâ perſeverarent? Quo modo tale matrimonium eſſet ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, quæ eſt per caritatem?

V. Hanc poteſtatem Chriſtus non communicavit Eccleſiæ, quæ illâ nunquam uſa eſt, etiam ubi certa matrimonia videbantur neceſſaria ad conſervationem regnorum, aut ad fidei augmentum. Signum ergo eſt, poteſtatem illam in ſe non agnoſcere. Hinc licèt poſſit Reſpublica ſubditum reluctantem tradere in ſervitutem, imo & in mortem, non tamen in matrimonium: quia primum aliquando exigere poteſt bonum commune, non autem ſecundum, ut diximus.

VI. Dices. In caſu neceſſitatis poteſt invitus cogi ad Epiſcopatum, quod eſt matrimonium quoddam ſpirituale cum ſua Eccleſia; ergo etiam cogi poteſt invitus ad matrimonium corporale.

Reſpondeo, diſt. ant. Cogi poteſt per præceptum, ut nempe de nolente ex obedientia fiat volens, conc. ant. Et hoc etiam modo cogi poteſt ad matrimonium. Cogi poteſt, ut fiat Epiſcopus ſine conſenſu, nego ant. Sic nec poteſt cogi, ut quis ſine conſenſu fiat maritatus. Quia cum vir, & fœmina dum contrahunt matrimonium, ſint etiam miniſtri ſacramenti, & non ſolum illud ſuſcipiant, ad utrumque requiritur intentio.

VII. Dices adhuc. Poteſt Princeps ſupremus compellere ſubditum ad venditionem certarum rerum, aut alios contractus, ſi uſui communi ſit neceſſarium; ergo etiam ad contractum matrimonialem.

Reſpondeo poſſe quidem per præceptum adigere ſubditum, ut contrahat. Sed ſi compellat per violentiam ad venditionem, ſubdito non conſentiente, ita ut tradat coactus, & nolens rem ſuam; tunc ſubditus non vendit, nec contrahit, quia hoc eſt contra eſſentiam contractus: ſed contrahit Princeps de bonis ſubditi, de quibus poteſt diſponere ob exigentiam boni communis: quod tamen non poteſt in noſtro

ſtro

ſtro caſu, quia id nunquam bono communi conveniens eſſe poteſt.

§. II.

An Conſenſus ſuppleri poſſit à Deo?

VIII. SUppono, conſenſum in matrimonio, quatenus contractus eſt, non poſſe à Deo ſuppleri, ita ut ſit contractus ſine conſenſu contrahentium. Quia cùm conſenſus ſit de eſſentia contractus, non minus ac animal rationale de eſſentia hominis; ſicut non poteſt fieri, ut ſit homo, & non ſit animal rationale, ita nec poteſt fieri, ut ſit contractus, & non ſit conſenſus contrahentium. Dubium eſt de matrimonio quoad vinculum, ſeu de mutua poteſtate ſuper corpus alterius.

IX. Dico. Probabile eſt, Deum poſſe inducere vinculum matrimoniale inter duos, abſque eorum prævio conſenſu. Prob. Nam vinculum conjugale in re nil aliud eſt, quàm mutuum dominium corporum in ordine ad actum conjugalem: ſed Deus non expectato mutuo conſenſu viri, & fœminæ poteſt mutuum hunc conſenſum efficere, cum magis ſit dominus corporis viri, & mulieris, quam ipſi vir, & mulier; ergo &c. Imo cum habeat in ſua poteſtate etiam voluntatem utriuſque, poteſt eos conjungendo, excitare in cordibus mutuum amorem, & obſequium ad prolis educationem, & humanum convictum. Quod nulla creata poteſtas facere poteſt.

X. Volunt nonnulli, primos parentes hoc modo conjunctos fuiſſe a Deo, & hac poteſtate Deum uſum fuiſſe in conjugio Oſeæ, & mulieris fornicariæ, & putant inſinuatum à S. Thom. 2. 2. *q.* 100 *a.* 8. *ad* 3.

Sed verius judico, Deum nunquam in matrimonio conſenſum ſuppleviſſe. Non in conjugio primorum parentum. Nam illa verba, quæ adductâ coram ſe Hevâ protulit Adam, Gen. 2. v. 23. & 24. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea &c.* Indicant, tunc mutuo conſenſu conjugium initum fuiſſe: unde ſtatim Heva *uxor* Adami vocatur. Et quidem conveniens erat, ut matrimonium, quod omnium aliorum exemplar eſſe debebat, mutuo contrahentium conſenſu perficeretur. Illud autem Chriſti, Matth. 19. *Quod Deus conjunxit homo non ſeparet*, cum dictum ſit de omni matrimonio, ſolum denotat, Deum, ut cauſam primam, conjungere virum, & fœminam, non verò tollit, quin & contrahentes velut cauſæ ſecundæ, mutuo conſenſu ſeſe conjungant.

Ad id, quod dicitur de Oſea: dico, Deum non ſuppleviſſe conſenſum Oſeæ, & mulieris fornicariæ, ſed ſolum feciſſe, ut quæ non erat ſua, accedendo ad eam ipſa volente, fieret ſua. Nec aliud intendit S. Thomas.

XI. Dices. Conſenſus eſt cauſa formalis matrimonii: ſed res non poteſt eſſe etiam divinitùs ſine ſua forma; ergo &c. — Reſpondeo conſenſum non eſſe cauſam formalem, ſed efficientem matrimonii, ut vinculum eſt, ideoque poſſe à Deo ſuppleri. Unde Deus eam obligationem inter virum, & uxorem, quam mutuus conſenſus inducit, & facit, ſua poteſtate induceret, & faceret. An verò tale matrimonium eſſet formaliter, vel ſolum æquivalenter tale, diſputare nolo; certum eſt, ſic à Dei voluntate conjunctos, teneri ad eam fidem ſibi invicem ſervandam, quam cæteri conjuges. Sed in his Metaphyſicis non juvat immorari.

§. III.

An Conſenſus debeat exteriùs exprimi?

XII. DIco. Ad contractum matrimonialem requiritur mutuus contrahentium conſenſus per verba, aut ſigna aliqua æquivalentia expreſſus. Ita S. Th. *q.* 45. *Suppl a.* 2. his verbis: *Conjunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contracti-*

bus

bus materialibus. Et quia materiales contractus non poſſunt fieri, niſi ſibi invicem voluntatem ſuam verbis promant, qui contrahunt: Ideo etiam oportet, quòd conſenſus matrimonium faciens verbis exprimatur; ut expreſſio verborum ſe habeat ad matrimonium, ſicut ablutio exterior ad Baptiſmum.

XIII. Confirmatur. Matrimonium eſt ſacramentum, & eſt contractus: ſed in omni ſacramento debet eſſe aliquod ſenſibile ſignum; in omni autem contractu oportet eſſe expreſſionem verborum, quibus innoteſcat mutua traditio, & acceptatio; ergo &c.

XIV. Sed dices. Sicut per matrimonium redigitur homo in poteſtatem alterius: ita per votum: ſed votum obligat quoad Deum etiamſi non exprimatur verbis; ergo &c.

Reſpondet S. Th. citata q. 45. a. 2. ad 1. *Quod in voto non eſt aliqua ſacramentalis obligatio, ſed ſpiritualis tantùm, & ideo non oportet, quod fiat ad modum matrimonialium contractuum, ad hoc quod obliget, ſicut eſt de matrimonio* — Dici etiam poteſt, quod votum eſt obligatio facta Deo, cui notus eſt voventis animus; at obligatio matrimonii fit homini, cui voluntas nota eſſe non poteſt, niſi exterius manifeſtetur.

XV. Dixi, conſenſum manifeſtari debere verbis, aut ſignis. Nam ſi uterque, vel alter contrahentium ſit mutus, vel diverſorum idiomatum, dicit S. Th. citatus ad 2. *Quod quamvis tales non poſſint vota ſua mutuò verbis exprimere, poſſunt tamen exprimere nutibus: & tales nutus pro verbis computantur.* Imo addit ibidem *ad* 3. quod etſi puella pro verecundia taceat, ipſa ejus taciturnitas, ſi parentes pro ea reſpondeant, nec ipſa contradicat, habebitur tanquam ſignum conſenſus. Nam *Eos qui conjunguntur, ſic oportet conſentire, ut invicem ſe ſpontaneè recipiant, quòd judicatur fieri, ſi in deſponſatione non contradicant. Unde verba parentum computantur in caſu illo, ac ſi eſſent puellæ: ſunt enim ſufficiens ſignum, quòd ſunt ejus, ex quo non contradicit.* Utrumque docet etiam *Catech. Rom. de Sacr. Matr. n.* 7. his verbis: *Sed verborum loco tùm nutus, & ſigna, quæ intimum conſenſum apertè indicent, ſatis ad matrimonium eſſe poſſunt: Tùm ipſa etiam taciturnitas, cùm puella propter verecundiam non reſpondet, ſed pro ea parentes loquuntur.*

Addit tamen Sylvius, quòd non debet Parochus permittere, ut abſque verbis contrahentium, ſi poſſunt, fiat, vel contractus, vel ſacramentum matrimonii, quando ipſi ſunt præſentes. Qui verò nollet uti verbis, non videretur excuſandus à mortali, quando matrimonium initur in Eccleſia coram Parocho, & teſtibus: quia ſine cauſa recederet à notabili ritu, quem Eccleſia ſemper obſervavit, & obſervari voluit in ſuſceptione ſacramenti.

XVI. Quæres: An oporteat, conſenſum viri, & mulieris ſimul exprimi?

Reſpondeo, non oportere, imò non decere ut verba utrinque ſimul proferantur, ſed melius eſt, ut unus poſt alium loquatur, ita ut poſtquam una pars conſenſum ſuum expreſſit, altera exprimat ſuum, vel eodem illo loco, & tempore, vel diverſo, modò conſenſus prioris adhuc ſaltem virtualiter perſeveret. Cenſetur autem perſeverare, quamdiu non revocatur. Quanti autem temporis intervallum poſſit intercedere, prudentum judicio relinquendum eſt. Solùm eſt advertendum, quod utriuſque conſenſus poſt Tridentinum exprimatur coram Parocho, & teſtibus.

Digitized by Google

DUBIUM II.

Qualis debeat eſſe Conſenſus ad Matrimonium.

§. I.

An debeat eſſe de præſenti?

I. Dico. Conſenſus per verba de futuro expreſſus, non efficit matrimonium, ſed ſolus conſenſus per verba de præſenti expreſſus. Ita S. Tho. citata q. 45. a. 3. & probat in arg. *Sed contra* Primò. *Ille qui conſentit in aliquam per verba de futuro, & poſtea cum alia per verba de præſenti; ſecundum jura debet habere ſecundam pro uxore* (C. ſicut ex litteris de Sponſal. & Matrim.) *Sed hoc non eſſet ſi conſenſus per verba de futuro faceret matrimonium, quia ex quo verum eſt matrimonium cum una, ea vivente non poteſt contrahi cum alia; ergo conſenſus per verba de futuro non facit matrimonium.* — Secundò. *Qui promittit aliquid ſe facturum, nondum facit illud: ſed qui conſentit per verba de futuro, promittit, ſe cum aliqua contracturum matrimonium; ergo non contrahit adhuc cum illa.*

In corp. autem art. ſic diſcurrit. *Cauſa ſacramentales ſignificando efficiunt, unde hoc efficiunt, quod ſignificant. Quia ergo cùm aliquis conſenſum ſuum per verba de futuro exprimit, non ſignificat, ſe facere matrimonium, ſed promittit ſe facturum: ideo talis expreſſio conſenſus non facit matrimonium, ſed ſponſionem ejus, quæ ſponſalia nominantur.*

II. Quare ſi contrahentes dicant, *Accipiam te in meum, aut meam*, vel *accipio te in annum proximum*, non fit actu translatio poteſtatis corporis unius in alterum, ſed ſolum facienda ſpondetur. *Et etiam* (inquit S. Th. ad 2.) *in aliis contractibus, qui verbis futuris utitur, non tranfert poteſtatem rei ſuæ in alterum, ut ſi dicat.* Dabo tibi, *ſed ſolum quando verbis præſentibus utitur.* Si verò dicant: *ex hoc temporis puncto habebo te in maritum vel uxorem*, fit matrimonium: quia licèt verba ſonent futurum, tota tamen ſententia ſignificat præſentem acceptationem in conjugem. Ita Alexander III. Cap. *Ex parte* de ſponſalibus: ubi mandat, eum qui ſic contraxerat, & poſtea aliam duxerat, compelli, ut relicta ſecunda, redeat ad primam uxorem.

III. Sed dices contra reſolutionem. Per votum religionis homo contrahit matrimonium ſpirituale cum Deo, ſed votum religionis fit per verba de futuro, & obligat; ergo & ſimiliter &c. Unde Cap. *Si quis* 30. quæſt. 5. jubetur, ut illa ſit legitima uxor, cui divinis tactis ſcripturis juraverit quis, ſe eam habiturum uxorem legitimam.

IV. Reſpondeo cum S. Th. ibid. ad 3. *Quod in voto profeſſionis actus ſpiritualis matrimonii per verba de futuro exprimitur, ſcilicet obedientia, vel obſervantia regulæ, & non ipſum matrimonium ſpirituale. Si autem ſpirituale matrimonium in futurum voveatur, non eſt matrimonium ſpirituale, quia nondum ex hoc aliquis eſt Monachus, ſed ſe futurum Monachum pollicetur.* Ad caput verò *ſi quis* dicit Gloſſa ibi, verba illa referri ad tempus præſens: non enim ille juravit ſic *Ducam te in uxorem*, ſed *ſe habiturum*, ideſt, habitam ſe retenturum. Dicunt alii, illis verbis non ſignificari, quod ex tali juramento ſit uxor, ſed quod teneatur illam ducere in uxorem.

§. II.

An Conſenſus ſimulatus ſufficiat?

Conſenſus ſimulatus, ſeu fictus eſt ille, qui exteriùs quidem per verba de præſenti exprimitur, ei tamen deeſt conſenſus internus.

V. Dico. Conſenſus per verba de præſenti expreſſus, ſi deſit conſenſus inte-

interior, in re non facit matrimonium. Ita declaravit Innocentius III: Cap. *Tua nos* de Sponſal. his verbis: *Sine conſenſu nequeunt cætera fœdus perficere conjugale*. Ita refert, & docet S. Thomas citata, *q. 45. Suppl. art. 4.* Qui addit *in arg.* ſed contra: *Intentio requiritur in omnibus ſacramentis: ſed ille, qui corde non conſentit, non habet intentionem matrimonii contrahendi; ergo non fit matrimonium*. In corpore autem art. ſic diſcurrit: *Sicut ſe habet ablutio exterior ad Baptiſmum, ita ſe habet expreſſio verborum ad hoc ſacramentum: Unde ſicut ſi aliquis ablutionem exteriorem reciperet non intendens recipere ſacramentum, ſed ludum, & dolum facere, non eſſet baptizatus: ita expreſſio verborum ſine interiori conſenſu matrimonium non facit*. Circa hoc tamen occurrunt varia dubia. Pro quorum reſolutione

VI. Quæritur primò: An qui ſimulatè contraxit matrimonium cum aliqua, teneatur eam ducere?

Reſpondeo, regulariter, & per ſe teneri eam ducere. Primò. Quia utrinque eſt contractus *Do, ut des*, mulier autem implevit quod ex parte ſua eſt, tradendo poteſtatem ſui corporis; ergo alter etiam tenetur, quod eſt ex parte ſua implere. — Secundò. Quia ſimulator peccavit contra juſtitiam, nec regulariter poteſt ſatisfacere, niſi ſimulationem vertat in veritatem. — Tertiò. Decepto, vel deceptæ ſequitur grave damnum: cùm enim non poſſit probare fictionem alterius, non permittetur inire aliud matrimonium; & ſi permitteretur, tamen ob famam tali divortio graviter læſam, non facilè, præſertim decepta, inveniret conjugem ſe dignum. Dolus autem verborum iſti ſimulatori patrocinari non debet, nec in foro conſcientiæ, nec in foro Eccleſiæ, ut ait S. Thom. hoc *a. 4. ad 1.*

VII. Dixi regulariter, & per ſe. Nam Theologorum judicio certi ſunt caſus, quibus ſimulator eam ducere non teneretur. Primò. Si duxerit alteram legitimo conſenſu adhibito; in quo caſu teneretur compenſare injuriam priori illatam, prudentum arbitrio. Sed caſus iſte vix occurret. Eccleſia enim ipſum ſemper compellet ad manendum cum prima uxore, ut colligitur ex Cap. *Ex parte* de Sponſalibus, & Cap. *Licet* de Sponſa duorum. Et ratio eſt, quia ut ait S.Th. citatus ad 3. *In tali caſu Eccleſia compellit eum ad ſtandum cum prima uxore, quia ſecundum ea judicat, quæ foris apparent: nec decipitur in juſtitia, ſive in jure, quamvis decipiatur in facto.* Addit tamen S. Doct. *Sed ille debet potiùs excommunicationem ſuſtinere, quàm ad primam uxorem accedat; vel debet in alias regiones remotiùs fugere.* Quia dimittendo ſecundam uxorem eum quâ legitimè coram Deo contraxit; ut rediret ad priorem, peccaret mortaliter, quia verè conjux non eſt defectu conſenſus, nec eſſe poteſt, conſenſu in matrimonium cum altera præſtito per verba de præſenti.

VIII. Secundò. Non tenetur ſimulator eam ducere, ſi maxima ſit conditionis diſparitas, vel evidentia ſigna ficti conſenſus præbuerit. Tunc enim judicari poteſt, mulierem verè deceptam non fuiſſe, aut verbis viri non crediſſe, vel certè non debuiſſe credere.

Tertiò. Si mulier, quæ videtur decepta, ſe virginem ſimulaverit, cùm non eſſet.

Quartò. Si gravia mala, capitales inimicitiæ, diſſidia, cædes &c. ex hujuſmodi matrimonio meritò timeantur. Quo caſu pecuniaria compenſatio ſufficiet.

IX. Quæres ſecundò: Quid dicendum de prole ex matrimonio fictè contracto ſuſcepta?

Reſpondeo: Prolem ex matrimonio fictè ex parte unius contracto ſuſceptam, antequam fictio alteri conjugi innoteſcat, vel probetur, legitimam cenſendam eſſe. Filii enim geniti ex matrimonio bona fide, ſaltem ex par-

te uni-

te unius parentis inito in facie Eccleſiæ, legitimi cenſentur; modò concepti ſint ante divortium Judicis Eccleſiaſtici ſententiâ decretum, quicumque defectus, ſeu impedimentum occultum, vel uni tantum conjugum notum interceſſerit. Id conſtat ex Cap. *Cum inter*, & Cap. *Perlatum*, quæ ſunt Alexandri III. reſponſa Extr. *Qui filii ſint legitimi*. Et Cap. *Pervenit* quod eſt Cœleſtini III. & Cap. *Ex tenore*, quod eſt Innocentii III. eodem titulo ſubſcribit, S. Tho. *in 4. diſt. 41. qu. 1. a. 3. quæſt. 1. ad 2.* dicens: *Ignorantia excuſat illicitum coitum à peccato, niſi ſit affectata: unde illi qui conveniunt bonâ fide in facie Eccleſiæ, quamvis ſit impedimentum, dum tamen ignorant, non peccant, nec filii ſunt illegitimi*.

X. Quæres tertiò: An uno conjugum affirmante, ſibi deſuiſſe conſenſum, liceat alteri novam ſtatim inire conjugium?

Reſpondeo negativè. Sicut enim Eccleſia non ſtatim credit id aſſerenti, nec probanti; ita nec ille credere tenetur, ſed jure ſuo uti poteſt, utpote bonæ fidei poſſeſſor, & exiſtimare, quòd nunc fortè mentiatur, quæ aſſerit ſe priùs in facie Eccleſiæ fuiſſe mentitam. Nam, ut ait Innocentius III. Cap. *Per tuas*, extr. de Probationibus: *Nimis indignum eſt (juxta legitimas ſanctiones) ut quod ſuâ quiſque voce dilucidè proteſtatus eſt, in eundem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare*.

Etiam S. Tho. *in 4. diſt. 27. q. 1. a. 2. quæſt. 4. ad 2. & qu. 45. Supplem. a. 4. ad 2.* objicienti, quod ſi interior conſenſus requiritur, ut ſit matrimonium, cum hic non ſit notus, neuter poterit ſcire de altero, an ſit verus conjux, reſpondet: *Si deſit conſenſus mentalis ex parte unius, ex neutra parte eſt matrimonium; quia matrimonium conſiſtit in mutua conjunctione. Tamen probabiliter poteſt credi dolus non eſſe, niſi ſigna evidentia doli appareant; Quia de quolibet præſumendum eſt bonum, niſi probetur contrarium. Unde ille, ex cujus parte dolus non eſt, à peccato excuſatur per ignorantiam*. Quod ſi Judicis ſententiâ comprobatum fuerit, prius matrimonium abſque interiori conſenſu exteriùs initum eſſe, poterit diſoluto primo, utpote nullo, iniri ſecundum matrimonium, & eo liberè uti.

XI. Sed quæres quartò: Quid faciet qui de valore ſui matrimonii dubitat? — Rurſus: Quid faciet alter, qui novit, eum dubitare?

Reſpondeo ad primum. Quod ſi dubium ſit temerarium, & ſine ſufficienti fundamento, debet judicio Parochi, vel Confeſſarii, aut viri prudentis illud deponere, quo depoſito, tanquam conjux legitimus poteſt debitum conjugale & reddere, & petere. Si verò dubium non ſit temerarium, ſed probabili aliqua ratione nitatur, vel temerarium quidem ſit, ſed præ ſcrupuloſitate non poſſit, ſic dubitans, vel opinans illud deponere, poteſt reddere debitum; non videtur tamen poſſe petere. Ita S. Tho. *q. 55. Suppl. art. 9. ad 3.* S. Bonaventura, *in 4. diſt. 38.* Petrus Soto, *Lect. 9. de Matrim.* Navarrus, & ante omnes Innocentius III. Cap. *Inquiſitioni*, tit. de ſententia Excommunicationis.

Ratio primi eſt. Nam dubium unius non eſt ſatis, ut ſpoliet alterum ſua poſſeſſione: atqui non dubitans habet in ſua poſſeſſione corpus conjugis dubitantis; ergo non poteſt à dubitante ſpoliari, & propterea dubitans debet illi reddere debitum — Neque reddendo, ſtante tali dubio, peccat: quia non dubitat, an ſit peccatum mortale id quod agit, imo formare debet judicium, quòd hoc ſibi liceat, cùm non ignoret eſſe alteri reddendum id, quod eſt in illius poſſeſſione — Ratio autem ſecundi eſt. Quia tenetur evitare periculum fornicationis quantum poteſt: poteſt autem non petere debitum, & ſic periculum evitare.

Dominicus tamen Soto, quem ſe-

quitur Sanchez, Bonacina, & alii, dicit, quòd licèt ante factam ſufficientem veritatis inquiſitionem non poſſit is, qui dubitat exigere debitum, poteſt tamen eâ ſufficientèr adhibitâ. Partim, quia poſſeſſor bonæ fidei, ſi dubitet, rem eſſe alienam, & facto ſufficienti examine nequit deponere dubium; poteſt non tantùm detinere rem illam, ſed etiam illa uti. Nam dubium quod remanet eſt ſpeculativum, non practicum; partim quia poſt ſufficientem diligentiam, habet ignorantiam invincibilem. Hæc opinio probabilis eſt, prima tamen communior.

XII. Reſpondeo ad ſecundum. Quòd conjux alter non dubitans, conſcius tamen dubii ſui conjugis, poteſt ei negare debitum ſaltem petenti ante præmiſſum debitum examen, quia ille non habet jus ad petendum: poteſt etiam reddere, quia eſt in pacifica poſſeſſione, nec tenetur credere dubitanti. — Si autem etiam ipſe dubius ſit, vel juſtas habeat rationes cum altero dubitandi, neuter poteſt reddere, vel petere; quia dubitans non eſt in poſſeſſione pacifica, ideoque nec poſſeſſor bonæ fidei, niſi poſtquam adhibuerit ſufficientem diligentiam.

DUBIUM III.

An Conſenſus in Occulto factus per Verba de præſenti faciat Matrimonium?

§. I.

An Matrimonium Clandeſtinum fuerit aliquando validum, & licitum?

I. Conſenſus in occulto factus, de quo S. Tho. *q.* 45. *Suppl. art.* 5. alio nomine vocatur *Matrimonium clandeſtinum* à voce *Clam*, ſeu *Secretum*. Tale autem Jure veteri vocabatur illud, quod non poterat probari teſtibus, etiamſi Parochus fuiſſet præſens, Cap. *Quod nobis*, & Cap. *Cum inhibitio*, tit. de clandeſtina deſponſatione. Jure autem novo per Concilium Tridentinum conſtituto, illud matrimonium eſt propriè clandeſtinum, quod contrahitur abſque præſentia Parochi, vel alterius Sacerdotis, de Parochi, aut Ordinarii licentia, & abſque duobus teſtibus. Quod enim contrahitur abſque præviis publicationibus, vel denuntiationibus, ſi cætera adſint, propriè clandeſtinum non eſt, quamvis non ſine peccato abſque legitima auctoritate omittantur.

II. Dico ergo: Matrimonia clandeſtina aliquando fuerunt valida, nunquam tamen licita. Utrumque teſtatur Tridentina Synodus, *Seſſ.* 24. *c.* 1. *de Reform.* his verbis: *Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina matrimonia, libero contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſſe matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit; & proinde jure damnandi ſint, ut eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata eſſe negant..... nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis ea ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.* Rata quoque, & vera, ſed illicita fuiſſe ſuo tempore docet S. Thom. *art.* 5. citato, his verbis: *Sicut in aliis ſacramentis quadam ſunt de eſſentia ſacramenti, quibus omiſſis non eſt ſacramentum; quadam autem ad ſolemnitatem ſacramenti pertinent, quibus omiſſis verum nihilominus perficitur ſacramentum, quamvis peccet qui omittit: ita etiam conſenſus expreſſus per verba de præſenti inter perſonas legitimas ad contrahendum, matrimonium facit: quia hæc duo ſunt de eſſentia ſacramenti, alia autem omnia ſunt de ſolemnitate ſacramenti, quia ad hoc adhibentur, ut matrimonium convenientiùs fiat. Unde ſi omittantur, verum eſt matrimonium, quamvis peccent ſic contrahentes, niſi per aliquam legitimam cauſam excuſentur.* Et ibidem, *ad* 3. aſſignans cauſam, cur clandeſtina matrimonia prohi-

prohibita fuerint, ait: *Prohibentur autem clandeſtina matrimonia propter pericula, quæ inde evenire ſolent; quia frequenter in talibus eſt aliqua fraus ex altera parte: frequenter etiam ad talia conjugia tranſeunt, dum pœnitent de his, quæ ſubitò facta ſunt: & multa alia mala inde accidunt: & ſpeciem turpitudinis præter hos habent.*

III. Cauſæ igitur prohibitionis erant graviſſima incommoda, quæ ex matrimoniis clandeſtinis ſequebantur. Nempe adulterium eorum, qui relicta priore uxore, cum qua clam contraxerant, cum alia palàm contrahebant. Eorum etiam, qui contractus ſtultè, & imprudenter facti pœnitentes, ſibi mutuò fidem remittebant, & ſic tranſibant ad alias nuptias, à quibus, ſi quis poſtea reſilire voluiſſet, ut ad priorem, veramque uxorem rediret, ab Eccleſiaſtico judice, qui de occultis non judicat, ſed ſecundum allegata, & probata procedit, compellebatur manere cum poſteriori, cum qua tamen non ſubſiſtebat verum matrimonium. — Accedebat, quòd ſic contrahentes irreverenter ſe gerebant. Nam cum matrimonium ſit evectum ad dignitatem ſacramenti, non aliter illud contrahebant, quàm ſi eſſet contractus mere Civilis, imo viliùs: nam nedum illud non contrahebant coram miniſtro Eccleſiæ, & ſervatis Eccleſiæ cæremoniis; ſed nec coram aliquo judice civili, nec ſervatis cæremoniis, quas ad alios contractus civiles leges præſcribunt: ideoque ex his cauſis mortaliter peccabant, niſi (ut ait S. Thom.) cauſæ aliquæ legitimæ excuſarent.

IV. Hæ autem erant. Prima: Si minor clandeſtinè nubebat alicui admodum ſibi convenienti, propterea quod prævideret, ſe alioquin à curatore, vel tradendam uni non apto ſuis moribus, vel non permittendam nubere. — Secunda: Si quis graviter vulneratus, & exinde ſtatim moriturus, concubinam, ex qua filium ſuſceperat, in uxorem accipiebat, ut eum faceret legitimum. — Tertia: Si vel ob concubinatum apprehenſus, vel in direptione Urbis deprehenſus, poſſet evadere mortem, affirmando ſe maritum eſſe concubinæ; tunc licitum ei erat ſtatim contrahere, etiam abſque teſtibus, ut ſeipſum ſervaret. De hoc Navarrus, *cap. 16. num. 37.* & Dominicus Soto, *diſt. 28. qu. 1. art. 2.*

Ex quibus patet, matrimonia clandeſtina non eſſe per ſe, & ex natura ſua mala, ſicut fornicatio, quandoquidem concurrentibus quibuſdam circumſtantiis poterant licitè fieri: ſemper tamen, ut ex S. Thom. vidimus, quandam ſpeciem turpitudinis præſeferebant.

§. II.

An modò Valida ſint?

V. Dico. Poſt Concilium Tridentinum matrimonium clandeſtinum, non ſolùm illicitum eſt, ſed irritum, & nullum. Nam per Concilium, & perſonæ factæ ſunt inhabiles ad ſic contrahendum, & contractus ſic initi invalidi declarati ſunt. Ita, *Seſſ. 24. cap. 1. de Reform.* ſtatuit his verbis: *Qui aliter, quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus, matrimonium contrahere attentabunt; eos Sancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit, & annullat.*

VI. Negare autem Eccleſiæ poteſtatem hoc faciendi hæreticum eſſet. Cùm dogma Catholicum ſit, Eccleſiam in definiendis rebus ad fidem, & mores ſalutares pertinentibus, errare non poſſe. Unde eadem *Seſſ. 24. Can. 4.* definit: *Si quis dixerit Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituen-*

tuen-

Digitized by Google

tuendis erraſſe: anathema ſit. Et ſanè: Nam Eccleſia non minorem poteſtatem habet in rebus moralibus, & ſpiritualibus, quàm habeat Rex, vel Princeps in Civilibus; ſed Rex, ut occurrat inconvenientibus, quæ in contractibus civilibus non obſtante prohibitione frequenter accidunt, poteſt apponere conditiones, quæ ſi deſint, contractus non valeant; ergo & Eccleſia videns, non obſtante prohibitione, adhuc multa mala ſequi ex contractu ſacramentali matrimonii clandeſtini, potuit certas ſtatuere conditiones, ſine quibus contractus matrimonialis nullus ſit. Et hanc fuiſſe cauſam, cur Eccleſia matrimonium clandeſtinum declaraverit impoſterum nullum, idem Conc. *Seſſ. 24. cap. 1. de Reform.* proteſtatur dicens: *Verùm cum S. Synodus animadvertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam jam non prodeſſe, & gravia peccata perpendat, quæ ex eiſdem clandeſtinis conjugiis ortum habent; præſertim verò eorum, qui in ſtatu damnationis permanent, dum, priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt; cui malo, cum ab Eccleſia, quæ de occultis non judicat, ſuccurri non poſſit, niſi efficacius aliquod remedium adhibeatur, idcirco &c.* & ſubinde irrita declarat matrimonia eorum, qui aliter, quàm præſente Parocho, & duobus teſtibus ea contraxerint.

§. III.

Objectiones Solutæ.

VII. PRimò Objicies. Matrimonia clandeſtina olim valebant: & quidem jure naturæ: ſed in re naturali Eccleſia nihil poteſt immutare; ergo &c.

Confirm. Cauſa naturalis ſufficienter applicata producit ſuum effectum; ſed mutuus conſenſus inter perſonas habiles ad contrahendum eſt cauſa naturalis matrimonii ſufficienter applicata; ergo ſive fiat clam, ſive palam, producet matrimonium.

VIII. Reſpondeo, diſt. maj. Jure naturæ ea non irritante, ſed tolerante, conc. maj. Ea præcipiente, neg. maj. Matrimonia ergo clandeſtina olim valuerunt jure naturæ, non præcipiente, vel dictante debere ſic contrahi, hoc enim modo ſi valuiſſent, non poſſet Eccleſia ea irritare; ſed ſolum quia jus naturæ ea tolerabat, nec ea faciebat irrita. Quod autem jus naturæ ſolùm tolerat, & non facit irritum, poteſt per legem aliquam poſitivam irritari. Sic enim contractus pupillorum, & prodigorum, & alii aliqua juris ſolemnitate carentes, etiamſi ſtando in jure naturæ non ſint irriti, per leges tamen Civiles annullati ſunt. — Deinde matrimonia clandeſtina tunc ſolum valebant jure naturæ, quando contrahebantur inter perſonas legitimas. Quæ autem perſonæ ſint legitimæ, ex eccleſiaſticis decretis, & non ſolum ex jure naturæ petendum eſt: quâ ratione pupilli non ſunt perſonæ legitimæ ad contrahendum, quia ſic legibus civilibus ſtatutum eſt.

IX. Ad Confirmat. diſt. maj. Applicata ſubjecto idoneo, & capaci, conc. maj. Non idoneo, & incapaci, neg. maj. Major ergo propoſitio vera eſt de cauſa naturali non impedita, & ſubjecto idoneo applicata. Conſenſus autem clam datus impeditur à ſuperiori poteſtate, & applicatur ſubjecto ad ſic contrahendum inhabili, unde non poteſt producere effectum matrimonii inter ſic contrahentes.

X. Objicies ſecundò. In conſtituendis impedimentis matrimonii Eccleſia ſolet reſpicere ad aliquam perſonæ qualitatem præcedentem, ob quam habeatur perſona illegitima, ut patet in gradibus conſanguinitatis, affinitatis, & aliis: ſed in contrahentibus clandeſtinè nulla præcedit qualitas, ob quam ſint perſonæ illegitimæ; ergo Eccleſia non potuit eas declara-

clarare illegitimas ad contrahendum.

XI. Reſpondeo. Maj. veram eſſe, quando aliqua perſona ſtatuitur ſimpliciter inhabilis ad contrahendum, non verò quando perſona cæteroquin habilis, ſtatuitur inhabilis ad contrahendum tali modo; quo pacto Eccleſia reddidit inhabiles perſonas ad contrahendum clandeſtinè. Tunc enim non reſpicit ad qualitatem præcedentem perſonæ, ſed ad tollenda mala, quæ ex contractibus tali modo factis occurrere ſolent.

XII. Objicies tertiò. Eccleſia non poteſt mutare materiam, aut ſubjectum ſacramentorum, nec facere, ut aliquid ſit de illorum eſſentia, quod antea non erat; ergo non potuit irritare matrimonia clandeſtina.

XIII. Reſpondeo, neg. conſ. & ſuppoſitum conſeq. Cùm enim ſubjectum, & materia hujus ſacramenti ſint perſonæ, & conſenſus ad matrimonium contrahendum habiles, & legitimæ; per Eccleſiæ autem decretum non fiat, ut excludantur conſenſus legitimus, & perſonæ legitimæ, & illegitimæ admittantur; non mutavit materiam, aut ſubjectum ſacramenti, neque fecit, aliquid eſſe de illius eſſentia, quod prius non eſſet: ſed ſolùm fecit perſonas, quæ antea erant legitimæ, nunc non eſſe legitimas ad tali modo contrahendum. Quo modo qui ex aqua cerviſiam, vel ex vino fecit acetum, non mutavit materiam Baptiſmi, aut Euchariſtiæ; quamvis fecerit, ut id quod antea erat materia illorum ſacramentorum, amplius non ſit.

Hoc exemplo uſus fuit Camillus Campegius noſtri Ordinis in Concil. Tridentino. Cum enim in eo inter Theologos diſputaretur, quomodò non mutatâ ſacramenti ſubſtantiâ, matrimonium clandeſtinum, quod valebat antea, poſſet irritum declarari, niſi coram teſtibus, & Parocho fieret; Campegius ejuſmodi exemplo difficultatem ſuſtulit; unde moti Patres, conjugium clandeſtinum ſalvâ ſacramenti eſſentiâ, eâque immutatâ, irritum ſe poſſe declarare arbitrati ſunt, & de facto declararunt. Hoc refert Pallavicinus in ſua de Conc. Trident. hiſtoria apud Ivenin, *de Sacram. Matrim. qu. 6.* de matrimonii impedimentis in genere.

XIV. De matrimonio clandeſtino aliqua expendemus infra, dum de impedimentis ſermo erit. Nunc ſatis ſit, non poſſe Eccleſiam mutare eſſentialia ſacramentorum, faciendo, ut quod prius erat materia, manens immutatum deſinat eſſe materia; puta, ut aqua manens aqua, vel perſonæ legitimæ manentes legitimæ, non ſint materia Baptiſmi, vel matrimonii; poſſe tamen id quod erat materia ſic immutare, ut amplius materia non ſit.

DUBIUM IV.

An Conſenſus Coactus ſufficiat ad Matrimonium?

§. I.

Aliqua Prænotantur.

I. Coactio duplex eſſe poteſt. Uno modo ſimpliciter, & idem eſt, ac violentia, puta, cùm quis aliquem renitentem impellit ad motum. Unde violentum dicitur: *Cujus principium eſt extra, paſſo non conferente vim.* Et hæc coactio non poteſt cadere in conſenſum interiorem, qui cum ſit actus elicitus à voluntate, nullum aliud exterius principium habere poteſt, à quo efficiatur. Alio modo ſecundum quid: & hoc modo coactio coincidit cum metu ad conſenſum extorquendum adhibito: & in hoc ſenſu procedit dubium, an ſcilicet conſenſus metu extortus valeat ad matrimonium. Metus autem eſt *Inſtantis, vel futuri periculi causâ mentis trepidatio*, ut ex S. Thom. *qu.* 47. *Suppl. a.* 1.

II. *Cogitur autem aliquis metu* (inquit

quit S. Thom. ibi a. 1.) *quando aliquid facit, quod aliàs non vellet, ad evitandum id quod timet*. Hoc autem violentum mixtum vocatur, quia conſenſum voluntatis non excludit omnino. Velut dum mercator in periculo navis demergendæ, ut vitam ſervet, projicit merces ſuas in mare, is ſimpliciter quidem jacturam mercium non eligit, ſed eligit tamen comparatione majoris mali, nempe, ſubmerſionis, ac mortis ſuæ. Ita qui metu compulſus dat alicui fidem conjugalem, & non ſimulatè, ſed reverâ, is quidem conſentit, ſed conſenſu per vim, ac metum extorto, nam vult quidem, ſed ſi non eſſet metus, non vellet.

III. Duplex tamen poteſt eſſe metus: unus cadens in virum conſtantem, alter cadens in virum inconſtantem. Prior eſt, quo ad evitandum majus malum, quod timet, ac veroſimiliter imminet, cogitur aliquis amplecti minus malum: velut ſi timore mortis, mutilationis, ſervitutis, aut acerbi cruciatus, aut amittendæ virginitatis, conſentiat in conjugem, quem, vel quam alioquin accipere nollet. Poſterior verò eſt, quo ad evitandum minus malum quod timet, eligit majus malum, ut ſi metu amittendi pallium, vel nummos aliquot, vel ne excidat à gratia Domini ſui, vel è familia dimittatur, eligat ducere uxorem, quam ducere nollet, inconſtantis, & imprudentis hominis eſt iſte metus: ſicut etiam ſi eam duceret metu mortis ei veroſimiliter non inferendæ. Metus cadens in virum conſtantem vocatur metus *Juſtus* quia ex juſto, & prudenti motivo concipitur, nempe, ad evitandum majus malum, quod ex forti, & probabili æſtimatione timetur. Poteſt autem metus juſtè incuti, & injuſtè. His præmiſſis

§. II.

Prior Reſolutio.

IV. Dico primò. Metus juſtus, ſeu cadens in conſtantem virum, ſed injuſtè ad extorquendum conſenſum illatus, irritat matrimonium. Colligitur ex Alexandro III. Cap. *Cum locum*, tit. de Sponſal. & Matr. ubi dicit matrimonium ſolo conſenſu contrahi, & conſenſum non habere locum, ubi metus, vel coactio intercedit.

Item Cap. *Veniens* eodem titulo, in quo apertè ſupponitur, matrimonium metu, qui in conſtantem virum cadere poſſit, contractum, irritum eſſe. Quod confirmatur ab Innoc. III. Cap. *Conſultationi*.

Ita etiam S. Tho. *q. 47. Suppl. a. 3.* aliàs, *in 4. diſt 29. q. 1. a. 3. quaſtiunc.* 1. hoc diſcurſu: *Vinculum matrimonii eſt perpetuum. Unde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit. Metus autem qui cadit in conſtantem virum perpetuitatem contractus tollit, quia poteſt repeti reſtitutio in integrum. Et ideo hæc coactio metus, quæ cadit in conſtantem virum, tollit matrimonium, & non alia ..... Quidam autem dicunt quod ſi adſit conſenſus, quamvis coactus, interiùs, eſt matrimonium quantum ad Deum, ſed non quantum ad ſtatum Eccleſiæ, quæ præſumit, ibi non fuiſſe conſenſum interiorem propter metum. Sed hoc nihil eſt. Quia Eccleſia non debet præſumere de aliquo peccatum, quouſque probetur: Peccavit autem, ſi dixit ſe conſentire, & non conſenſit. Unde Eccleſia præſumit eum conſenſiſſe, ſed judicat conſenſum illum extortum non eſſe ſufficientem ad faciendum matrimonium.*

V. Ratio autem talia matrimonia irritandi ea fuit, quia cùm conjuges perpetuò inſimul vivere debeant, debent conjungi conſenſu plene libero, qui ex mutuo amore excitetur, & indivi-

diviſibilem animorum conjunctionem pariat: Conſenſus autem metu juſto extortus, non ſolum ejuſmodi bona non pareret, ſed multa mala inter ſic conjugatos produceret. Ad quæ evertenda voluit Eccleſia, conjugia libero omninò, & ſpontaneo conſenſu perfici declarando, conſenſum non eſſe materiam legitimam, ſi non liberè præſtetur, ſed vi, vel metu extorqueatur. Cum enim, ut ait S.Th. a. 3. citato in arg. *ſed contra* matrimonium ſignificet conjunctionem Chriſti ad Eccleſiam, quæ fit per libertatem amoris, non poſſet eam repræſentare, ſi conſenſus, qui matrimonium facit, eſſet aliqua metus coactione permixtus. Et propterea valet quidem baptiſmus, etiam ex metu ſuſceptus, non valet tamen matrimonium. Quia, ut ait S. Th. citatus ad primum: *Intentio non eſt cauſa efficiens ſacramenti in baptiſmo, ſed ſolum eliciens actionem agentis: Sed conſenſus eſt cauſa efficiens in matrimonio.*

VI. Sunt, qui exiſtimant, matrimonia tali metu contracta eſſe invalida jure naturæ. Communior tamen ſententia eſt, ea eſſe invalida tantùm jure Eccleſiaſtico, in jure naturæ tamen fundato. Huic adhæreo conſonè ad ea, quæ dixi, *Tom. 1. in 1. 2. q. 1. de Voluntario Dub. 5. §. 4.* Nam metus de ſe non facit involuntarium ſimpliciter, ſed ſolùm ſecundum quid; Contractus autem, qui voluntarius ſimpliciter eſt, licèt admixtum habeat aliquid de involuntario, jure naturæ irritus non eſt: alioquin etiam irritum foret illud matrimonium quod ex metu juſto contrahitur proveniente ab interiori motivo, ſeu exteriori; ſed juſtè illato, quod tamen falſum eſſe dicemus. Fundatur tamen in jure naturæ: quia cùm quis injuſtè cogitur per metum ad contrahendum matrimonium patiatur injuriam ſuæ libertati, Eccleſia ad hanc injuriam propulſandam, ſtatuit, talia matrimonia eſſe nulla.

Neque obeſt, quod S. Th. hic probet, matrimonium ex metu contractum eſſe nullum ratione perpetuitatis matrimonii, quæ ratio naturalis eſt. — Nam S. Th. id probat ſuppoſita determinatione Eccleſiæ Cap. *Cum locum*, quam refert in arg. *Sed contra*. Unde eâ poſitâ oſtendit, convenienter ad naturam matrimonii Eccleſiam ita ſtatuiſſe.

Ex his colligi poteſt, quod matrimonia, quæ infideles non baptizati metu juſto, ſed injuſtè ad extorquendum conſenſum illato contrahunt, valida ſint, niſi apud eos ſit lex Civilis ea irritans; quia non ſunt ſubjecti Eccleſiæ, nec legibus Eccleſiaſticis.

§. III.

Poſterior Reſolutio.

VII. Dico ſecundò. Matrimonium ex levi metu contractum, vel ſi ex juſto, & gravi, proveniente tamen vel à cauſa naturali, vel ab homine juſtè illum inferente, vel ſi injuſtè inferatur, non ordinato tamen ad extorquendum conſenſum, validum eſt. Hoc aſſertum quatuor habet partes. Prima quod matrimonium ex metu levi contractum ſit validum, certa eſt. Nam, Cap. *Veniens*, & Cap. *Conſultationi* de ſolo metu gravi, & juſto loquuntur. Nec jura ad nullitatem contractuum metum levem conſiderant: Is enim ex inconſtantia, & animi levitate potiùs procedit: facilè poteſt intervenire, aut etiam fingi: unde ſi attenderetur, omnia plena eſſent litibus.

Secunda pars etiam patet, quia metus, etſi gravis, à cauſa tamen naturali proveniens, non facit contractum verè coactum, nec lædit libertatem. Unde ſi quis metu damnationis æternæ, aut mortis ex morbo, vel naufragio imminentis ducat uxorem, quam alias non duceret, ratum matrimonium eſt. Sicut etiam valida eſt profeſſio religioſa ex tali metu edita Cap. *Sicut nobis* tit. de Regularibus.

Tertia quoque pars certa eſt. Cùm enim metus juſtè incutitur, nulla fit injuria contrahenti, nec invitus appellari meritò poteſt, qui cogitur ipſo jure, cui ſi parere recuſaverit, injuſtus, & iniquus eſt. Unde ille potius ſibi incutit metum, quàm ab alio patiatur incuſſum. Hinc Eccleſia ſub graviſſimis pœnis ſæpè compellit eum, qui vult reſilire à ſponſalibus, ut contrahat matrimonium, quod ſpopondit.

Quarta tandem pars non minus conſtat. Nam in tali caſu metus per accidens ſe habet ad matrimonium, & proinde habendus eſt, ac ſi ſpontè eligeret: ut ſi obſeſſus in aliqua civitate, & videns periculum expugnationis, ducat ſororem, aut conſanguineam obſidentis, ut ſic ſolvatur obſidio.

VIII. Ex his ſequitur, valida eſſe matrimonia ſequentia. Primum. Si quis concubinam ducat ex metu inferni, aut mortis, vel naufragii imminentis; quia metus ex cauſa naturali procedit.

Secundum. Si ad mortem juſtè damnatus, & petitus ab aliqua in conjugium, cum ea contrahit, ut mortem evadat.

Tertium. Si judice juſtè mortem comminante, niſi eam, quam vitiavit ducat uxorem, is eam ducit.

Quartum. Si ineatur matrimonium à reo juſtè ad mortem ducendo, niſi contrahat cum ea, quæ illi offertur. Quia tunc non tam injicitur metus ad extorquendum conſenſum matrimonii, quàm proponatur ei via ad evadendam juſtam mortem.

Quintum. Si parentes, aut conſanguinei vellent interficere juvenem inventum in ſtupro; ipſe autem ſponte offerret matrimonium cum ſtuprata, ſperans ſe ita poſſe animos iratos placare, & mortem evadere.

Sextum. Si parentes talem comprehendant, & minentur, ſe adducturos eum ad judicem, niſi ducat, quam invitam violavit, & tali metu compulſus ducat. Quia talis metus juſtè incutitur ob cauſam, propter quam ſtuprator jure compelli poteſt ad matrimonium cum iſta puella contrahendum. Si autem minarentur mortem, aut grave aliquod malum per ſe inferre, matrimonium ex hoc metu contractum eſſet nullum; quia talis metus non ſolum ordinatur ad extorquendum conſenſum ſicut prior, ſed inſuper injuſtè infertur: Habent enim parentes jus ad talem detinendum, ut præſentent judici; non autem ut per ſe mortem ei inferant, aut vulnera, vel quid ſimile.

Dixi *quam invitam violavit*; quoniam ſi puella voluntarie conſenſit, non videtur validum fore matrimonium, quod adoleſcens metu accuſationis, ex qua timeatur grave damnum, incuſſo iniret. Quia iſte metus injuſtè incuteretur; violando enim filiam conſentientem, non dedit cauſam, ut ſibi talis metus incuteretur, cùm ſtuprator virginis conſentientis non teneatur illam ducere, ſi aliud non interveniat. Et propterea parentes iſtius puellæ habent quidem cauſam accuſandi ſtupratorem, vel incutiendi metum ad obtinendam ſatisfactionem pro injuria ſibi illata; non tamen ad extorquendum matrimonium, niſi adſit alius titulus, ut ſi promiſerat eam ducere, vel in eo loco adſit lex recepta, ut ſtuprator ducat puellam quocumque modo violatam.

Similiter invalidum foret matrimonium, quod Titius iniret cum Berta metu compulſus à Cajo, qui ob injuriam, quam paſſus eſt à Cajo per furtum, homicidium, aut contumeliam, minatur eum apud judicem deferre, niſi Bertam ducat in uxorem. Injuſtè enim metus ille incutitur; quia etſi Cajus habeat jus accuſandi Titium pro ſatisfactione habenda, non habet tamen jus accuſationem minandi, ut extorqueat conſenſum matrimonii.

IX. Sed quid ſi matrimonium metu

juſto, injuſtè tamen illato ad extorquendum conſenſum, juramento firmetur?

Reſpondeo adhuc eſſe invalidum in veriori ſententia; quia juramentum non poteſt facere id eſſe validum, quod Eccleſia ſtatuit eſſe irritum: ſic nec facere poteſt ut matrimonium clandeſtinum ſit validum. Addo quod Eccleſia non ſatis providiſſet libertati contrahentium. Cùm facile ſit iis, qui aliquem metu injuſtè compellunt ad matrimonium, etiam compellere ad ipſum juramento confirmandum.

Imo tale matrimonium etiam juramento confirmatum, nec haberet vim ſponſalium. Tùm quia, qui ſic injuſtè cogitur ad matrimonium, & ad juramentum, ſicut præſumitur verè & ex animo non contrahere, ita nec promittere. Tùm quia hujuſmodi contractus eſt irritus: Si autem reſolveretur in ſponſalia, non eſſet irritus, quia uterque contrahentium alteri maneret obligatus, ut fit in ſponſalibus.

Porrò ut is, qui cogitur non ſolùm contrahere, ſed etiam jurare, periculum perjurii effugiat; ſatis eſt, ut verè conſentiat, vel juret ſe conſentire, & contrahere, intelligendo quantum in ipſo eſt talem metum patiente; unde ſicut contractus irritus eſt; ita nullum eſt vinculum juramenti, nec indiget relaxatione.

X. Ex his omnibus conſequitur, eum qui ſic contraxit nullo metu compelli poſſe, ut debitum reddat mulieri, cum qua ſic contraxit. Hæc enim ipſius conjux non eſt. Unde carnalis cum ea commixtio ſtuprum, aut fornicatio eſſet: Nullo autem metu poteſt induci vir conſtans, ut peccatum lethale committat, cùm nullum ſit malum peccato gravius, ut ait S. Th. in 4. diſt. 29. q. 1. a. 2. ad 2. *Peccata ſunt maxima malorum: & ideo ad hoc nullo modo poteſt homo conſtans cogi; imo magis debet homo mori, quàm talia ſuſtinere.*

XI. An verò, & quomodo matrimonium metu contractum convaleſcat per ſupervenientem conſenſum ſpontaneum ejus, qui fuerat coactus?

Reſpondeo convaleſcere, ſi tamen in eo, qui priùs liberè conſenſerat, conſenſus perſeveret. Ita S. Th. *in 4. diſt. 29. q. 1. a. 3. quæſt. 2. ad 2.* dicens: *Ex conſenſu libero illius qui priùs coactus eſt, non fit matrimonium, niſi in quantum conſenſus præcedens in altero, adhuc manet in ſuo vigore: Unde ſi diſſentiret, non fieret matrimonium.* Et ratio eſt ut docet ibi, *quæſtiunc. 2. in corp.* Quia matrimonium ex libero duorum conſenſu fit: ſicut ergo defectu conſenſus illius qui coactus fuit, matrimonium ab initio fuit nullum: ita ſi in altero conſenſus datus non perſeveret, quamvis coactus poſtea liberè conſentiat, matrimonium convaleſcere non poteſt, quia matrimonium ex neutra parte claudicare poteſt.

Ut ergo matrimonium illud convaleſcat, requiritur renovatio conſenſus utriuſque partis. Quod ſi cum primò initum fuit coram Parocho, & teſtibus, eis de metu illato nihil conſtitit, ſed contractus nemine reclamante de more initus fuit in facie Eccleſiæ; matrimonium convaleſcit per ſupervenientem ſpontaneum conſenſum occultum etiam tacitum, per mutuam maritalem cohabitationem, ut declaravit S. Pius V. Si autem coram Parocho, & teſtibus fuerit vis adhibita, vel aliunde metus incuſſus manifeſtus eſſet, matrimonium de novo in facie Eccleſiæ, ſervatâ formâ Conc. Tridentini foret contrahendum; ita decretum S. Pii expoſuit Congregatio Concilii. Et ratio eſt quia illud matrimonium non ſolùm coram Deo, ſed & in facie Eccleſiæ fuiſſet nullum.

XII. Poſtremò obſervandum eſt, omnes eos, qui directè, vel indirectè cogunt aliquos ad matrimonium, eſſe ipſo facto excommunicatos per Concil. Trid. *Seſſ. 24. cap. 9. de Reform. matr.* Imo in Diœceſi Cameracenſi etiam Parochum, qui coactionis conſcius procederet ad matrimonii contractum, ut ex Synodo, *ann. 1604. tit. 11. c. 6.*

Excipitur tamen metus reverentia-

 lis.

lis. Is enim non cogit voluntatis aſſenſum, nec virum conſtantem concutit. Unde qui ex tali metu contrahit, validè contrahit, & qui talem incutit metum nulli pœnæ ſubjicitur. Et ideo Urbanus III. Cap. *Ex litteris* tit. de deſponſ. Impuberum non declarat inita ſponſalia de voluntate parentum irrita ob ſolum reverentiæ metum, ſed ob minas puellæ à parentibus intentatas.

DUBIUM V.

An Contractus Conditionatus ſufficiat ad valorem Matrimonii.

§. I.

Reſolutio S. Thomæ.

I. Quæſtio hæc æque agitur de matrimonio, ac de ſponſalibus, unde quæ hìc dicentur de matrimonio, de ſponſalibus etiam dicta ſunt intelligenda.

Dico ergo cum S. Th. q. 47. ſuppl. a. 5. *Quod conditio appoſita, aut eſt de præſenti, aut de futuro. Si de præſenti, & non eſt contraria matrimonio, ſive ſit honeſta, ſive non honeſta, ſtat matrimonium ſtante conditione, & ea non ſtante non ſtat. Sed ſi ſit contraria bonis matrimonii non efficitur matrimonium, ſicut de ſponſalibus dictum eſt. Si autem ſit conditio de futuro, aut eſt neceſſaria, ſicut ſolem oriri cras: & tunc eſt matrimonium, quia talia futura ſunt præſentia in cauſis ſuis: Aut eſt contingens, ut datio pecuniæ, vel acceptatio parentum: tunc idem eſt judicium de tali conſenſu, ſicut de conſenſu, qui fit per verba de futuro. Unde non facit matrimonium.*

De ſponſalibus etiam q. 43. ſuppl. a. 1. *Si autem* (inquit) *fiat dicta promiſſio ſub conditione, diſtinguendum eſt: quia aut eſt conditio honeſta, ut cum dicitur*. Accipiam te, ſi parentibus placeat, *& tunc ſtante conditione ſtat promiſſio, & non ſtante non ſtat. Aut eſt inhoneſta. Et hoc dupliciter. Quia aut eſt contraria bonis matrimonii, ut ſi dicam*. Accipiam te, ſi venena ſterilitatis procures. *Et tunc non contrahuntur ſponſalia. Aut non eſt contraria bonis matrimonii, ut ſi dicam*: Accipiam te, ſi furtis meis conſentias: *Et tunc ſtat promiſſio, ſed tollenda eſt conditio.*

§. II.

Reſolutiones ex prælaudata S. Thomæ Doctrina.

II. Reſolvitur primò. Quod ſi ſponſalibus, aut matrimonio apponatur conditio de præſenti, vel præterito, ſtante conditione ſponſalia, vel matrimonium ſtant, non ſtante non ſtant: unde ſi quis ita contrahat: accipio te in uxorem, ſi es primogenita, ſi virgo, ſi hoc jam placet tuis parentibus; ſi conditio ſubſiſtat, valet, ſi non ſubſiſtat, non valet; Idem dic de ſponſalibus.

Hoc autem veritatem habet, ſive illæ conditiones ſint honeſtæ, ſive etiam turpes, dummodo non contrarientur bonis matrimonii, & apponantur ea intentione, ut faciant contractum conditionatum. Alioquin ſi ſolum antecedenter ſe haberent, tanquam motiva, & non ingrederentur contractum; eſſet conſenſus abſolutus, non conditionatus.

Si verò contrariæ ſint bonis matrimonii, & afficiant matrimonium in futurum, contractus erit irritus, ut ſi dicat: *Contraho tecum ſi inveniſti venenum ad ſterilitatem procurandam*. Vel ſi dicatur: *Contraho tecum, ſi es ſterilis*. Licet enim eſſe ſterile non adverſetur ſubſtantiæ matrimonii, quia tamen deducitur in pactum id, quod repugnat bono matrimonii, nempe proli; cenſent multi matrimonium cum tali conditione initum fore invalidum ex doctrina S. Thomæ ſuperiùs allata.

III. Reſolvitur ſecundò. Quod cùm in

in ſponſalibus, vel matrimonio apponitur conditio de futuro, ſed neceſſaria, contractus ſtatim ſubſiſtit, non expectando eventum conditionis: quia ut dicit S. Th. talia futura jam præſentia ſunt in ſuis cauſis, & præſumitur, ſic contrahentes, ſi advertant conditionem neceſſariò eventuram, velle, ut contractus ſtatim robur habeat. Quod ſi intentio eorum fuit ſuſpendere contractum uſque ad eventum conditionis, non eſſet in foro conſcientiæ validus ante illam impletam, quia ſolo conſenſu perficitur.

IV. Reſolvitur tertiò. Quod ſi conditio, quæ apponitur honeſta ſit & de futuro, ſed contingens, contractus manet ſuſpenſus, nec ſubſiſtit ante ejus impletionem. Unde ſi quis dicat: *Accipio, vel accipiam te in uxorem ſi pater conſenſerit, vel ſi pater tantam dotem promiſerit*, matrimonium, aut ſponſalia non valent, niſi cum Pater conſentit, vel tantam dotem promiſit. — An autem adveniente conditione, eâque impletâ contractus ſtatim valeat abſque novo contractu, vel conſenſu, ſi tamen contractus conditionatus initus fuerit per verba de præſenti, & coram Parocho, ac teſtibus, licèt olim dubitatum fuerit: Attamen S. Pius V. pronuntiavit, impletà conditione, puta accedente conſenſu patris, aut promiſſione dotis, matrimonium, quod fuerat ſuſpenſum, ſtatim ratum, ac perfectum eſſe: nec opus eſſe, ut coram Parocho iterum celebretur, atque hanc ſententiam in judiciis omnino eſſe ſequendam, neque Concilio Tridentino repugnare. Idem declaravit Congregatio Concilii ſub Clemente VIII. ut refert Fagnanus in Cap. *Super eo*, tit. de Condit. appoſitis in Deſponſat.

V. Si tamen ante impletam conditionem de futuro inter contrahentes copula carnalis interceſſerit, per eam matrimonium de conditionato tranſit in abſolutum, quia per copulam cenſentur receſſiſſe à conditione. Ita reſpondit Innocentius III. C. *Per tuas*. tit. de Cond. appoſitis in deſponſ. Cùm enim conſultus fuiſſet de quodam, qui poſt contracta ſponſalia cum muliere ſub conditione, quòd pater, & patruus ejus conſentirent, non expectata conditionis poſitione carnaliter ſe cognoverant, ac proinde mulier inſtaret pro matrimonio; vir autem contradiceret, aſſerens, ſe contraxiſſe quidem ſponſalia, ſed cum conditione conſenſus patris, & patrui, qui contradixerunt. Reſpondit Pontifex: *Quod cum liquidò conſtet, quòd poſt contracta ſponſalia carnalis eſt inter eos copula ſubſecuta, pro matrimonio eſt præſumendum, quia videntur à conditione appoſita receſſiſſe. Nam etſi probatum ſit, quod poſtquam pater, & patruus viri contradixere ſponſalibus, idem vir mulierem illam carnali conjunctione cognoverit; non eſt tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipſe cognoviſſet eandem, pater ejus, & patruus contradicere curaviſſent*, ideſt (ait Gloſſa) Quia non expreſsè conſtat per teſtes, quod contradictio patris præceſſit copulam, ſit interpretatio pro matrimonio preſumto, & quod uterque renuntiaverit conditioni appoſitæ.

VI. Hæc regula tamen valet, quando conditio contingens eſt de futuro, non autem ſi conditio ſit de præſenti, aut de præterito, ut ſi dixerit: Accipio te in meam, ſi es virgo, ſi es legitima, ſi es nobilis, deinde matrimonio conſummato compertum ſit, eam pro tempore initi contractus non fuiſſe virginem, non eſſe legitimam, ſed ex concubina, non eſſe nobilem, ſed plebejam. Tunc enim matrimonium ab initio irritum, ac nullum fuit, nec poteſt per ſubſequentem copulam convaleſcere. Et ideo S. Thomas laudatus dicit, quòd ſi conditio ſit de præſenti: *Stat matrimonium ſtante conditione, & ea non ſtante, non ſtat*. Et ratio diſcriminis eſt, quia cùm conditio eſt de futuro, actus non eſt initus ab initio, ſed ſuſpenditur uſque ad conditionis eventum.

tum. Unde ſi hoc medio tempore inter eos copula carnalis intercedat, præſumit Eccleſia, eos conjugali affectu eſſe conjunctos, ideoque à conditione appoſita receſſiſſe, & conſenſum conditionalum in abſolutum mutaſſe. At ubi conditio eſt de præſenti, aut de præterito, actus non eſt ſuſpenſus: imo ſi conditio non extat, nullus, & irritus eſt ab initio defectu conſenſus, & copula ſequens eſt fornicatio. Quamobrem ſi in caſu mulier eſſet corrupta pro eo tempore, quo matrimonium initum fuit, aut illegitima, aut plebeja, atque ita jam defuiſſent conditiones illæ: *Si es virgo, ſi es legitima, ſi es nobilis*, etſi copula ſubſequatur, matrimonium ratum non fit. Ita cenſent Innocentius IV. & Hoſtienſis, Cap. *Per tuas* aliique Canoniſtæ, quos citat, & ſequitur Fagnanus in Caput *Si conditiones*.

VII. Reſolvitur quartò. Quòd conditiones turpes, aut impoſſibiles non contrariæ bonis matrimonii, ſi adjiciantur animo declarandi, non eſſe ſibi conſenſum ad talem contractum, ſicut jocantes, vel irridentes interdum ſignificare ſolent, ſe non conſentire, matrimonium, vel ſponſalia irrita ſunt. Si verò hinc inde verus conſenſus adſit, contractus eſt validus, in quo ſenſu dicitur in Cap. *Finali* de condit. appoſitis: *Ejuſmodi conditiones haberi pro non appoſitis*. Et de conditione turpi in ſponſalibus appoſita dicit S. Th. q. 43. Suppl. a. 1. *quod ſtat promiſſio, ſed tollenda eſt conditio*.

VIII. Eadem ratione ſi quis ita contrahat: *Accipio te in uxorem, ſi patri meo placuerit*, & pater ejus tunc erat mortuus. Si enim ſciebat, eſſe defunctum, idem dicendum eſt, ac de conditione impoſſibili dictum eſt. Si ignorabat, nullum erit matrimonium, niſi accedat novus conſenſus, quia conditio non poteſt habere eventum. Si verò pater vivens neque expreſsè conſentiat, neque expreſsè diſſentiat: ſi ex circumſtantiis appareat eum tacere, quia placet, erit matrimonium: non erit autem, ſi colligitur tacere, quia diſplicet. Si dubitetur, quare taceat, videtur non poſſe judicari de matrimonio, cum non conſtet, an conditio, ſub qua initum fuit, ſit impleta. Quod ſi pater prius diſſentiat, & poſtea conſentiat, erit matrimonium, modò uſque ad illud tempus perſeveraverint contrahentes in eadem voluntate.

IX. Reſolvitur quintò. Sponſalia, vel matrimonium contracta ſub conditione alicui ex bonis matrimonii repugnante, ſive ea turpis ſit, ſive honeſta, erunt irrita. De turpi omnes conveniunt. De honeſta verò aliqui negant, alii probabiliter affirmant. Et ratio eſt quia licèt poſt initum matrimonium honeſtum, & laudabile ſit conjuges mutuo conſenſu ſervare caſtitatem, ac renuntiare juri, quod uterque acquiſivit, ſupra corpus alterius: id tamen deducere in pactum, & conditionem in ipſo fieri, deſtruit eſſentiam matrimonii. Nam dum in contractu matrimoniali apponitur conditio, ut uterque conjux maneat in perpetua caſtitate, non ſolùm tollitur copula carnalis, ſed etiam jus, ac poteſtas mutua in corpus alterius, obligantur ſic contrahentes ad non petendum, neque reddendum debitum, ſine quo jure ſubſtantia matrimonii non videtur ſubſiſtere: cui licèt non repugnet intentio, numquam carnaliter cum uxore commiſcendi; repugnat tamen, hoc deduci in pactum, quia tali pacto deſtruitur ipſe contractus.

Unde B. Virgo. & Joſeph, quorum matrimonium fuiſſe verum docet S. Th. 3. *p. q.* 29. *a.* 2. non contraxerunt cum conditione, vel pacto numquam ſibi invicem reddendi debitum, ſed abſolutè mutuo conſentientes in translationem poteſtatis ſuorum corporum, quamvis intendentes ea nunquam uti ad copulam. Vel ut ait S. Thom. ibi *Uterque conſenſit in copulam conjugalem, non autem expreſsè in copulam car-*

carnalem, niſi ſub conditione, ſi Deo placeret, & in 4. diſt. 30. q. 2. a. 1. qu. 2. ad 2. *Dicendum* (inquit) *quod beata Virgo antequam contraheret cum Joſeph fuit certificata divinitùs, quod Joſeph in ſimili propoſito erat; & ideo non ſe commiſit periculo nubens: nec tamen propter hoc aliquid veritati deperiit, quia illud propoſitum non fuit conditionaliter in conſenſu appoſitum: talis enim conditio cùm ſit contra matrimonii bonum, ſcilicet prolem procreandam, matrimonium tolleret.*

X. Reſolvitur ſextò. Cùm matrimonium, aut ſponſalia contrahuntur cum duabus ſub conditione honeſta, ille contractus valet, cujus conditio primò apponitur. Si conditiones ſimul implerentur, & æquè maneret animus ad unam, ſicut ad aliam, neuter eſt validus. Si autem acceptet conditionis impletionem, ex una parte priùs, quàm ex altera, valet cum illa, cujus adimpletionem acceptat, quia per acceptationem recedit à conſenſu quem dederat alteri.

XI. Reſolvitur ſeptimò. Si Perſonæ habentes impedimentum dirimens inter ſe contrahant per verba de præſenti ſub conditione, ſi Pontifex diſpenſaverit, probabile eſt eſſe matrimonium conditionatum, quod adveniente diſpenſatione abſque alio conſenſu, modò partes in priori perſeverent. Nam ſponſalia ſub ſimili conditione convaleſcunt.

Loquimur autem de impedimento ſuper quo poſſit, ac ſoleat Pontifex diſpenſare, quando cauſa eſt rationabilis. Nam ſi non habent legitimam diſpenſationis cauſam, vel habent tale impedimentum, ſuper quo vix unquam diſpenſari ſolet, niſi ex cauſa admodum gravi, quæ ipſis deſit, nullus erit contractus, & nulla obligatio, quia conditio, quam apponunt eſt moraliter impoſſibilis, ideoque habenda pro non adjecta. Unde ſicut ſi non adjiceretur, contractus eſſet abſolutè nullus, ita erit nullus quando adjicitur.

XII. Demùm adverto, quòd ut matrimonia conditionata, poſitâ conditione poſt Concilium Tridentinum valida ſint, debent eſſe inita coram Parocho, & teſtibus. Sic autem contrahentes à Parocho monendi ſunt, contractum manere ſuſpenſum quouſque impleatur conditio: ac proinde perficere non debet ſolemnitatem matrimonii, dicendo: *Ego conjungo vos in matrimonium &c.* Sed eis intimare, ne domi ſimul cohabitent, ſed ſeparati vivant, donec impleta ſit conditio, ſi ſit de futuro. Si verò conditio ſit de præſenti, aut de præterito, eaque honeſta, monere eos debet, nullum eſſe matrimonium, eoſque Eccleſiam non habituram ut conjuges, ſi conditio non exter; imo nec ſe matrimonium ſua præſentia perficere poſſe, niſi abſolutè contrahant. Et deinde cauſam ad Epiſcopum referre, qui auctoritate ſua provideat. An vero ſi conditio ſit de futuro, ea impleta iterum ſiſtere ſe debeant coram Parocho, & teſtibus, & conſenſum iterare, puto hoc non eſſe neceſſarium. Nam prior contractus coram ipſo conditionatè initus, poſita conditione tranſit in abſolutum. Conſultius tamen crediderim, coram eo ſe præſentare debere, ut ipſi expoſito conditionis implemento, ab eo recipiant benedictionem, qua accepta matrimonium ex contractu fit ſacramentum, quia ea benedictio licèt non ſit ſacramenti forma, ut diximus, eſt tamen ſolemnitas requiſita ad perfectionem ſacramenti.

Digitized by Google

DUBIUM VI.

An ut Matrimonium ſit Validum Requiratur Conſenſus Parentum?

§. I.

Quædam Prænotantur.

I. PArentes non poſſe per præceptum cogere filios, vel filias ad ineundum matrimonium, vel definitè cum certa perſona, vel indefinitè; docet S. Thomas tum hac *q.* 47. *Suppl. a.* 6. ubi ait: *Cùm in matrimonio ſit quaſi quædam ſervitus perpetua, pater non poteſt cogere filium ad matrimonium per præceptum, cum ſit liberæ conditionis.* Tùm 2. 2. *q.* 104. *a.* 5. his verbis: *Secundum ea, quæ ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, ſed ſolum Deo. Quia omnes homines naturâ ſunt pares, puta in his, quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, & prolis generationem. Unde non tenentur nec ſervi Dominis, nec filii parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate ſervanda.*

II. Ex quo ſic diſcurro primò. Matrimonium eſt quædam ſervitus perpetua: ſed filius eſt liberæ conditionis quantum ad ſtatum perpetuum certi generis aſſumendum; ergo &c. — Secundò. Compellere quempiam præcepto, eſt ſuperioris: ſed Pater in hoc non, eſt ſuperior filio, omnes enim naturâ ſunt pares in his quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, & generationem; ergo &c. — Tertiò. Nam Pater non poteſt præcipere filio, ut fiat religioſus, ſive definitè in certo ordine, ſive indefinitè; ergo nec poteſt ei præcipere matrimonium ſive indefinitè, ſive definitè cum certa perſona, quia utraque eſt electio ſtatus perpetui, quæ prorsùs libera eſſe debet.

Poteſt tamen (inquit S. Th. citata q. 47. a. 5.) pater filium *inducere ex rationabili cauſa. Et tunc ſicut ſe habet filius ad cauſam illam, ita ſe habet ad præceptum patris, ut ſcilicet, ſi cauſa cogat de neceſſitate, vel de honeſtate, & præceptum patris ſimiliter cogat, aliàs non.* Unde ſi filius aliquam defloravit ſub ſpe conjugii, vel ſi tale conjugium eſſet neceſſarium ad inimicitias ſedandas, vel ad bonum religionis; eſſet cauſa movens de neceſſitate, & filius patri inducenti teneretur obedire: Et ſi tale matrimonium cederet in magnam utilitatem familiæ, & parentum inopum ſuſtentationem, ex honeſtate, reverentia, & pietate teneretur filius parentum voluntatem ſequi, aliàs peccaret, vel graviter, vel venialiter, ſecundum circumſtantias magis, vel minus urgentes. Unde S. Th. citatus *ad* 2. loquens de præcepto facto ab Iſaac Jacob, *Gen.* 28. ne acciperet uxorem de filiabus Chanaam, dicit: *Quod Jacob aliàs tenebatur ad faciendum hoc, quod mandabat Iſaac, tùm propter malitiam illarum mulierum. Tùm quia ſemen Chanaam de terra, quæ ſemini Patriarcharum promittebatur, erat diſperdendum: & ideo Iſaac præcipere poterat.*

III. Hinc ſequitur, regulariter peccare etiam mortaliter filios, & filias, qui parentibus rationabiliter invitis matrimonium contrahunt. Exigit enim honor, & reverentia parentibus debita, ne ſine voluntate eorum, quibus incumbit proſpicere bono ſtatui filiorum, rem tam arduam, & onus perpetuum, quale eſt matrimonium, aſſumant. — Dixi regulariter. Quia ſi quis procul abſit à parentibus, & aliunde urgeat matrimonium dignum, & utile: tunc poteſt præſumere parentum conſenſum, & illud contrahere, ſicut fecit Tobias junior. — Dixi *rationabiliter invitis.* Nam ſi irrationabiliter prudentum æſtimatione repugnarent, ut ſi nullam ſuæ repugnantiæ rationem allegarent, aut futilem: ſi ex avaritia repugnarent, ne dotem tenerentur numerare, ſi quia vellent filios, aut filias religioni, non nup-

nuptui tradere, vel invitas. Si parentes hæretici contradicerent filio catholico, vel filiæ, ne cum catholico vel catholica nuberet; in his, & aliis ſimilibus caſibus eſſent irrationabiliter inviti, & filii, etiam ipſis renitentibus, licitè contrahere poſſent. Si verò ex tali matrimonio prudenter timerentur diſcordiæ graves, ſcandala, odia, notabilis domus ignominia, aut dedecus; eſſent rationabiliter inviti, & filii contra eorum voluntatem contrahentes, lethaliter peccarent.

IV. His præmiſſis ad propoſitum dubium accedendo. Calvinus, *lib. 4. Inſt. c. 19. §. 37.* nuptias filiorum invitis parentibus jure divino irritas eſſe cenſet, de Romanis Pontificibus contrarium ſtatuentibus, de more ſic loquens: *Tùm leges ſanxerunt, quibus tyrannidem ſuam firmarunt, ſed partim in Deum manifeſtè impias, partim in homines iniquiſſimas. Quales ſunt ut conjugia inter adoleſcentulos parentum injuſſu contracta, firma, rataque maneant.* Lutherus, *in Serm. de Matrimonio* videtur diſtinguere. Vel enim ex conjugio contracto ſine conſenſu parentum proles nata eſt, vel non eſt nata. Si nata eſt, ratum eſſe debet matrimonium. Si nondum eſt nata, poſſunt parentes pro arbitrio matrimonium, vel confirmare, vel irritare. Lutherum ſequitur Melanchton. Brentius in Catechiſmo, non parentibus, ſed Magiſtratui poteſtatem tribuit matrimonia ſine conſenſu parentum irrita confirmandi, vel irritandi, ideoque ad Magiſtratus judicium eſſe referenda. Hunc ſequitur Kemnitius.

V. Ex Doctoribus non pauci ſentiunt quidem modò matrimonia filiorum ſine parentum conſenſu non irrita, ſed valida eſſe; volunt tamen antiquis temporibus, tùm apud Græcos, tùm apud Latinos ea irrita fuiſſe.

§. II.

Reſolutio Dubii.

VI. Dico. Matrimonia à filiis ſine parentum conſenſu imò ipſis invitis contracta, quoad ſubſtantiam valida ſunt, nec poſſunt à parentibus, vel magiſtratu irritari. Probo eſſe valida jure naturæ, & divino. Primò ex facto Eſau, qui Gen. 26. v. 34. & 35. *Duxit uxores Judith filiam Beeri Ethai, & Baſemath filiam Elon ejuſdem loci, quæ ambæ offenderant animum Iſaac, & Rebeccæ*, adeo ut *Gen. 27. v.46.* legatur: *Dixitque Rebecca ad Iſaac: Tædet me vitæ meæ propter filias Heth. Si acceperit Jacob uxorem de ſtirpe hujus terræ, nolo vivere.* Unde, *cap. 28. v. 1. Vocavit Iſaac Jacob, & benedixit eum, præcepitque ei dicens: noli accipere conjugem de genere Chanaam.* Inierat ergo Eſau matrimonium cum duabus illis Hetheis contra voluntatem parentum Iſaac, & Rebecca, qui nunquam in illud conſenſerunt; imò ſemper eis diſplicuit; & tamen fuit validum, neque unquam, quia contra eorum conſenſum, irritum, invalidum declarare tentarunt.

VII. Secundò. Ex jure divino poſitivo. Nam in lege Moſaica leguntur quidem à Deo prohibita hæbræis quædam matrimonia; ſed quod matrimonia filiorum inconſultis, vel invitis parentibus contracta irrita declaraverit, nullibi legitur. In lege etiam Evangelica nec Chriſtus, nec Apoſtoli in ſuis ſcriptis de hac re aliquid dixerunt: ſignum ergo eſt, divino jure talia conjugia non eſſe irrita. Meritò igitur Concilium Tridentinum, *Seſſ. 24. c. 1. de Reform. Matrim.* anathemate damnat: *Qui falsò affirmant, matrimonia à filiis familias ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.*

VIII. Tertiò. Ex ratione. Matrimoni-

um illud ſecundum ſubſtantiam eſt validum, in quo concurrunt omnia, quæ ſunt de eſſentia matrimonii, ſive ut contractus eſt, ſive ut ſacramentum eſt; ſed ad eſſentiam matrimonii ſub utraque conſideratione ſolus contrahentium conſenſus exteriùs expreſſus, & traditio mutua corporum requiritur, conſenſus autem aliorum, & etiam parentum, prorsùs extrinſecus eſt. Nam ut dictum eſt ex S. Th. homo in his quæ concernunt ſuſtentationem vitæ, & generationem nullum habet ſuperiorem, niſi Deum; in naturalibus enim omnes ſunt pares, quamvis in civilibus, & filii ſubjiciantur parentibus, & unus homo habeat alterum ſuperiorem. — Et ſanè non poſſum hac in re non mirari, cur Calvinus, ſuique ſimiles, nolint, Eccleſiam ſuper matrimonia nihil poſſe, & leges ſtatuentes impedimenta dirimentia vocant leges tyrannicas libertati injurioſas: & poſtea velint, parentibus, vel magiſtratui ineſſe poteſtatem matrimonia filiorum irritandi, ſi contra eorum voluntatem facta ſint.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

IX. PRimò objiciunt. Jus Civile Romanum apertè irritat matrimonia ſine conſenſu parentum contracta, ut videre eſt, *l. Nuptiæ 2. ff. de ritu nuptiarum. Nuptiæ conſiſtere non poſſunt*, ut fert lex, *niſi conſentiant omnes, ideſt qui coeunt, quorumque in poteſtate ſunt.* Multæque aliæ leges afferri ſolent hoc idem ſtatuentes, & præcipuè in Inſtit. *de Nuptiis*, ubi Juſtinianus recenſens conditiones requiſitas ut matrimonia juſta ſint, ait: *Dum tamen ſi filii familiarum ſint conſenſum habeant parentum, quorum in poteſtate ſunt: nam ſic fieri debere, & civilis, & naturalis ratio ſuadet ... Si adverſus ea, quæ diximus aliqui coierint, nec vir, nec uxor, nec matrimonium, nec dos intelligitur .... Sequitur ergo ut diſſoluto tali coitu, nec dotis, nec donationis exactioni locus ſit.*

X. Reſpondent plures, de facto jus civile antiquum talia matrimonia irrita quoad ſubſtantiam declaraſſe, ſed à jure canonico poſtea correctum fuiſſe. Hanc enim poteſtatem apponendi conditiones matrimonium quoad ſubſtantiam irritantes, poſtquam ad ſacramenti dignitatem evectum fuit, in ſola Eccleſia eſſe: declaravit Tridentinum. *Seſſ. 24. cap. 1. de reform. Matr.* Dum enim dixit, matrimonia clandeſtina rata, & vera matrimonia fuiſſe, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit; apertè ſignificavit à ſola Eccleſia irritari potuiſſe.

XI. Reſpondet ex Juriſconſultis Cujacius in lib. 35. Pauli ad legem 2. & 10. *de ritu Nuptiarum*, nuptias, de quibus agitur, vi Romanarum legum non eſſe irritas, ſed illicitas, & qui ſic contraxerunt, non diſſociari, nec diſſolvi; cui conſenſit Godefridus in notis ad Legem *Filius. in. ff. de ritu Nuptiarum.* Ubi enim quæſivit: *An illud matrimonium diſtrahatur.* Reſpondet: *Si pater juſtam rationem habuit non probandarum hujuſmodi nuptiarum, injuſtæ nuptiæ, injuſta uxor, injuſti liberi, & ut Apulejus, ſpurii: nulla dos, nulla uxor. Inſt. de Nupt. Non tamen jure civili Romano diſſolvitur matrimonium.* Moventur autem ad hoc Cujacius, & Godefridus Pauli Juriſconſulti verbis, *l. 1. ſent. tit. 14.* dicentis: *Eorum, qui in poteſtate patris ſunt, ſinè voluntate ejus matrimonia jure non contrahuntur, ſed contracta non ſolvuntur.* Ita quoque, ut obſervat Pamelius, leges civiles ſui temporis interpretatus fuit Tertullianus, *l. 2. ad uxorem, c. 9.* dum ait: *Nec in terris filii ſine conſenſu patrum ritè, & jure nubunt.*

XII. Objiciunt ſecundò. Saltem in Regno Galliæ irrita ſunt matrimonia à filiis familias ſine parentum conſenſu contracta: ut patet (omiſſis antiquioribus) ex regia conſtitutione, quam in

Con-

Digitized by Google

Conciliis Bleſenſibus, *anno* 1579. edidit Henricus III. & quæ *anno* 1629. à Ludovico XIII. prodiit, quibus præfata matrimonia nulla, atque irrita declarantur.

XIII. Non deſunt ex Gallis ſcriptoribus, qui velint, ea matrimonia de facto irrita eſſe, ac invalida etiam quoad ſubſtantiam, & Reges potuiſſe hoc impedimentum ponere. Cùm enim matrimonii ſacramentum includat contractum civilem, poteſtas conſtituendi impedimenta, non eſt tantùm penes Eccleſiam, ut contra Lutheranos ſtatuit Tridentinum, ſed etiam penes principes ſeculares: cùm quatenus contractus ſunt, ut ſic ad Reipublicæ pacem, vel conſervandam, vel perturbandam plurimum conferant. — Quæ reſponſio ſi loqueretur de matrimoniis clandeſtinis ſine conſenſu parentum contractis, quomodo ea vocat Ludovicus XIII. in ſuis edictis, *anno* 1620. & 1639. quia irritis, ſine præſentia Parochi, & teſtium, & proinde non in facie Eccleſiæ, admitti poſſet. Si verò ea vocent clandeſtina, quia facta ſine conſenſu parentum, licèt in facie Eccleſiæ, ſuſtineri non poſſunt.

XIV. Reſpondet propterea aliter Cabaſſutius, *l. 3. Theoriæ, & praxis Juris Canonici, c. 26. §. 4.* Leges illas non declarare irrita talia matrimonia quoad rationem ſacramenti, & vinculi conjugalis; ſed ſolum quoad effectus civiles, & ſecundarios: ut nempe quoad actus civiles fori, his omnino privati exiſtant filii, qui ſic contrahunt. Ita dicit Cabaſſutius fuiſſe declaratum ex regia commiſſione ad inſtantiam Cleri Gallicani à Regio Cancellario, & Sanctioris conſilii officialibus, nimirùm verba edicti: *Non eſſe aliter explicanda, quàm per ſolam relationem ad contractum civilem per laicos Judices.* Quod confirmat doctrinâ D. Loveti in Pariſienſi Senatu conſiliarii ſic loquentis: *Nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus quadrageſimus Bleſenſis conſtitutionis, nullatenus attingit ipſum ſacramentum, quod nihilominus in iſto matrimonio exiſtit. Non agitur de ſacramento matrimonii, aut ejus eſſentialibus caremoniis, ſed de validitate conventionum matrimonialium, de acceſſoriis matrimonii, de dotis validitate, & communitate inter virum, & uxorem; quæ conventiones non dependent ex Theologicis deciſionibus, ſed ex edictis in parlamento verificatis.* Et paulò poſt: *Aliud eſt de ſacramento matrimonii diſputare: aliud de pactione dotis differere: Diſtinctæ ſunt poteſtates.*

XV. Ex his apparet, Gallos duo in contractu matrimoniali diſtinguere, quæ revera diſtincta, & ſeparabilia ſunt, nempe vim producendi certos effectus civiles: & in his dicunt pendere à poteſtate ſeculari, cui incumbit providere bono civili, & politico. Et vim efficiendi vinculum conjugale, quod eſt ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, in quo ratio ſacramenti conſiſtit; & hoc ſolius Eccleſiæ poteſtati relinquitur. Unde ſi totum id quod Eccleſia ad ejus valorem requirit, interveniat, habebitur vera conjunctio, & verum matrimonium ſignificativum ſpiritualis conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, & proinde verum ſacramentum. De contractu civili loquuntur conſtitutiones regum Francorum. De contractu ſpirituali loquitur Tridentinum, *Seſſ. 24. c. 1. de Reform. Matrim.* dum damnat eos, qui dicunt matrimonia à filiis familias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.

XVI. Apparet etiam, toto Cœlo diſtare Juriſperitos Gallos ab hæreticis. Nam hi volunt, matrimonia à filiis familias ſine parentum conſenſu contracta, irrita eſſe, aut ſaltem à parentibus, vel à magiſtratu irritari poſſe quoad vinculum conjugale, adeòque quoad ſubſtantiam. Illi verò docent talia matrimonia nulla eſſe quoad ea, quæ acceſſoria ſunt matrimonio, & quod ſine ipſis matrimonii ſubſtantia,

Digitized by Google

tia, & ſacramentum ſubſiſtere poſſunt, & de facto ſubſiſtunt.

XVII. Objiciunt tertiò. Etiam jus canonicum requirit parentum conſenſum ad valorem matrimonii filiorum. Ut ex Cap. *Noſtrates* 30. *q.* 5. In quo Nicolaus I. ſic loquitur: *Fœdera quoque* (nuptiarum) *conſenſu eorum, qui hæc contrahunt, & eorum, in quorum poteſtate ſunt, celebrantur.*

XVIII. Reſpondetur, neg. ant. ad prob. Dico, Nicolaum ibi non recenſere præciſè ea quæ ad validitatem matrimonii neceſſaria ſunt; ſed ea quoque, quæ de ſolemnitate, vel præcepto intervenire debent: ait enim in fine Capitis: *Hæc ſunt præter alia, quæ ad memoriam non occurrunt, pacta conjugiorum ſolemnia. Peccatum autem eſſe, ſi hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus.* Parentum autem conſenſum pertinere tantùm ad honeſtatem matrimonii, non ad eſſentiam, idem Nicolaus indicat Cap. *Sufficiat* 27. q. 2. ubi ait: *Sufficiat ſecundum leges ſolus eorum conſenſus, de quorum conjunctionibus agitur.* Et clarius Clemens III. Cap. *Cum virum* 12. extra de regularibus. De puella in ætate nubili conſtituta: *Quia* (inquit) *liberum habet arbitrium in electione propoſiti, ſequi parentum non cogitur voluntatem.*

XIX. Objiciunt quartò, *Exodi* 22. *v.* 16. dicitur: *Si ſeduxerit quis virginem, nec dum deſponſatam, dormieritque cum ea; dotabit eam, & habebit eam uxorem. Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt.* Secundò, *Numer.* 30. *v.* 4. *&c.* dicitur, quod ſi mulier, quæ eſt in domo Patris ſui, & in ætate adhuc puellari, quidquam voverit, votum ejus erit irritum, ſi ſtatim ut audierit, contradixerit pater ejus.

XX. Reſpondetur, hæc non eſſe ad rem. Nam primum loquitur de matrimonio contrahendo, non de contracto, de quo nos loquimur. — Secundum agit de filia impubere, cujus vota irritandi facultas patri conceditur, ſi ſtatim, ac audierit contradicat: & hoc divino, & eccleſiaſtico jure; quia ante pubertatis annos plenum rationis judicium non ſupponitur. Et eâdem ratione matrimonium ab impuberibus contractum jure Eccleſiaſtico irritum eſt, etiamſi parentes conſentiant. At ſicut non valet, parentes poſſunt irritare vota filiorum impuberum; ergo poſſunt irritare vota filiorum jam puberum: ita minus valebit, poſſunt irritare matrimonia filiorum impuberum; ergo poſſunt irritare matrimonia filiorum poſt annos pubertatis contracta.

XXI. Sed dices: Filius adhuc puber eſt ſub poteſtate patris; ergo &c. — Reſpondeo, neg. conſ. Cùm enim filius jam puber plenum ſupponatur habere rationis judicium, poteſt diſponere de ſuo corpore, in quo nulli ſubjicitur, tanquam de re ſua, neque ad validitatem alienus conſenſus requiritur. Si tamen contraheret patre rationabiliter invito, peccaret mortaliter contra reverentiam Patri debitam; ſed firmus, ac ratus eſſet contractus.

XXII. Replicabis. Si peccat filius ſic contrahens; ergo non Deus eſt, qui tales conjungit, ſed Diabolus — Nego conſ. Nam licèt modus contrahendi, quia in peccato, non ſit à Deo; vinculum tamen, quod ex tali contractu efficitur, à Deo eſt: ſicut cæterorum ſacramentorum auctor eſt Deus, quamvis à ſuſcipiente indignè ſumantur.

DU-

Digitized by Google

DUBIUM VII.

Quodnam debeat eſſe Conſenſus Matrimonialis Objectum.

§. I.

Reſolutio Dubii.

CErtum eſt, ad validè contrahendum matrimonium debere contrahentes conſentire in ea omnia, quæ ſunt eſſentialia matrimonio: nimirùm in vinculum conjugale perpetuum, in traditionem irrevocabilem mutuæ poteſtatis in corpus alterius &c. controverſia eſt, an ferri debeat conſenſus etiam in copulam carnalem.

I. Dico. Ad valorem matrimonii non requiritur conſenſus expreſſus in carnalem copulam, ſed ſolum implicitus. Ita S. Thom. *q.* 48. *Suppl. a.* 1. Prima pars prob. Partim ex verbis contrahentium, quæ non exprimunt conſenſum in carnalem copulam, ſed in vinculum conjugale, & conjugalem viri, & mulieris aſſociationem. Partim quia carnalis copula non eſt de eſſentia matrimonii, ut fusè oſtenſum eſt ſupra, *Qu.* 2. *Dub.* 4. ubi de matrimonio B. Virginis cum Joſeph actum eſt ex S. Th. 3. *p. q.* 29. *a.* 2. — Probo ulterius ex S. Thom. hac *q.* 48. *Suppl. a.* 1. Sicut carnalis copula ſe habet ad matrimonium; ita conſenſus, qui matrimonium cauſat eſt in carnalem copulam: ſed matrimonium non eſt eſſentialiter ipſa conjunctio carnalis, ſed quædam aſſociatio viri, & mulieris, quæ conjugalis dicitur cum poteſtate ad copulam conjugalem, & alia, quæ hujuſmodi ſocietatem conſequuntur; ergo conſenſus in matrimonium non importat expreſſum conſenſum in copulam: ſicut conſenſus ad accipiendam poteſtatem, non dicit expreſſum conſenſum utendi tali poteſtate.

II. Secunda verò pars. Quòd conſenſus in matrimonium ſit conſenſus implicitus in copulam conjugalem, à multis negatur: traditur tamen à S. Thoma, *a.* 1. *citato*. Cum enim effectus contineatur implicitè in ſua cauſa, & poteſtas carnalis copulæ, in quam conſentitur, ſit cauſa carnalis copulæ, ſicut poteſtas utendi re ſua eſt cauſa uſus; ideo qui conſentit in poteſtatem conjugalem, conſentit implicitè in uſum ejus. Hoc tamen non ita eſt accipiendum, quaſi ſit propoſitum ſaltem virtuale, copulæ carnalis: ſed quia eſt conſenſus in poteſtatem illam, in qua talis copula continetur implicitè, ſicut actus continetur in potentia. Unde S. Thom. *in* 3. *diſt.* 30. *q.* 2. *art.* 1. *quæſtiunc.* 2. *ad* 3. Concedit, copulam carnalem cecidiſſe ſic implicitè ſub conſenſu B. Virginis, ſicut actus implicitè continetur in potentia. Verè enim tradidit S. Joſeph poteſtatem ſui corporis, & ab eo accepit, ideoque fuerunt veri conjuges: *Potentia autem ad carnalem copulam non contrariatur virginitati, nec diminuit aliquid de puritate ipſius, niſi ratione actus, qui quidem nunquam fuit in propoſito beata Virginis, ſed erat jam certificata, quod actus nunquam ſequi deberet.* Videantur ſuperius dicta *Dub.* 5. §. 2.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

III. OBjicitur primò contra primam partem. Omnia quæ ſunt in matrimonio inter virum, & uxorem, præter carnalem copulam, poſſunt eſſe licita inter fratrem, & ſororem; ergo ſi ad conſenſum matrimonialem non requiritur conſenſus in copulam, poterit inter fratrem, & ſororem dari contractus matrimonialis.

IV. Reſpondet S. Th. *q.* 48. *Suppl. a.* 1. *ad* 2. Neg. ant. Nam ad conſenſum eſto non requiratur conſenſus expreſſus in copulam; requiritur tamen traditio poteſtatis in invicem ad carnalem copulam. *Inter fratrem* autem, *& ſo-*

& ſororem non poteſt eſſe poteſtas invicem ad carnalem copulam, ſicut nec licitè carnalis copula. Et ideo non poteſt eſſe inter eos contractus matrimonialis.

V. Objicies ſecundò. In qualibet re initium conſummationi reſpondet: ſed matrimonium conſummatur per carnalem copulam; ergo conſenſus, per quem initiatur debet eſſe in carnalem copulam.

VI. Reſpondeo cum S. Th. citato, *ad* 4. Quod initiatum matrimonium reſpondet conſummato, ſicut habitus, vel poteſtas actui, qui eſt operatio. Conſenſus autem in poteſtatem ad actum, non eſt conſenſus in actum explicitè, ſed ſolùm implicitè.

VII. Objicies tertiò contra ſecundam partem. Si quis contrahat matrimonium cum intentione religionem amplectendi ante conſummationem, validè contrahit, ut patet Cap. *Commiſſum* de ſponſalibus: ſed talis nec explicitum, nec implicitum habet conſenſum in copulam; ergo &c.

VIII. Reſpondeo, diſt. min. ex parte contrahentis, conc. min. Ex parte contractus, nego min. Cum enim velit contractum, qui ex natura ſua includit poteſtatem in copulam, eo quod hæc continetur in illa, ſicut actus in potentia; conſequenter implicitè hoc modo conſentit in copulam, & ſic ſalvatur eſſentia matrimonii. Quia verò propoſitum habet non utendi ea poteſtate, ſed tranſeundi ante conſummationem ad religionem, non conſentit, nec implicitè ex parte conſentientis, ut ſupra dictum eſt de matrimonio B. Virginis cum Joſeph.

QUÆSTIO IV.

De Unitate Matrimonii.

AGere de Unitate Matrimonii idem eſt, ac inquirere, an matrimonium debeat eſſe ſic unius cum una, ut non poſſit eſſe cum pluribus: ita ut polygamia ſit contra naturam matrimonii tam in nova, quàm in veteri Lege: & rurſus an prohibita ſit polygamia, non ſolum ſimultanea, ſed etiam ſucceſſiva: ita ut non ſolum non liceat habere plures uxores ſimul, ſed nec liceat priore defuncta alteram ducere.

DUBIUM I.

An Polygamia ſimultanea ſit contra Legem Naturæ.

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. DE hoc agit S. Th. 3. *p. Suppl. q.* 65. *a.* 1. *& in* 4. *diſt.* 33. *q.* 1. *a.* 1 & reſolvit affirmative in argum. *ſed contra.*

Primò. *Quia illud videtur eſſe de jure naturali, quod homini in inſtitutione humana naturæ inditum eſt. Sed quod ſit una unius in ipſa inſtitutione humanæ naturæ eſt ei inditum, ut patet, Gen.* 2. Erunt duo in carne una; *ergo &c.*

Secundò. *Contra legem naturæ eſt, quod homo ſe ad impoſſibile obliget, & ut quod uni datum eſt, alteri detur: ſed homo contrahens cum una uxore ſui corporis poteſtatem ei tradit, ut neceſſe ſit ei reddere debitum, cùm petierit; ergo contra legem naturæ eſt, quod poſtea alteri poteſtatem ſui corporis tradat, quia non poſſet ſimul utrique reddere debitum ſi ſimul peterent, ergo &c.*

Tertiò. *De lege naturæ eſt:* Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: *ſed vir nullo modo vellet, ut uxor alium virum haberet: ergo contra naturam faceret, ſi uxorem alteram ſuperduceret.*

Quartò. *Quidquid eſt contra naturale deſiderium, eſt contra legem naturæ: ſed zelus viri ad uxorem, & uxoris ad virum naturalis eſt; quia in omnibus invenitur; ergo cum zelus ſit* amor non patiens conſortium in amato, *videtur quod contra legem naturæ ſit,*

ſit, quod plures uxores habeant unum virum.

II. In corpore articuli idem confirmat, ſed diſtinguit inter ea, quæ ſunt contra legem naturæ. Aliqua enim ſunt contra prima præcepta legis naturæ, & contra finem primarium eius, quia omnino impediunt finem: ut nimia ſuperfluitas, aut defectus comeſtionis impedit ſalutem corporis, quaſi principalem finem comeſtionis, & bonam habitudinem in negotiis exercendis, qui eſt finis ſecundarius. Aliqua verò ſunt, quæ ſolum faciunt difficilem, aut minus decentem pervenionem ad finem principalem, vel ſecundarium; ſicut inordinata comeſtio, quantum ad tempus indebitum. *Si ergo* (inquit S. D.) *actio ſit inconveniens fini, quaſi omninò prohibens finem principalem, directè per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ, quæ ſunt in operabilibus, ſicut communes animi conceptiones in ſpeculativis. Si autem ſit incompetens fini ſecundario quocumque modo, aut etiam principali, ut faciens difficilem, vel minus congruam perventionem ad ipſum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, ſed ſecundis, quæ ex primis derivantur; ſicut concluſiones in ſpeculativis ex principiis per ſe notis fidem habent. Et ſic dicta actio contra legem naturæ eſſe dicitur.* His ergo ex S. Thoma ſuppoſitis

III. Dico cum eodem S. Doctore, pluralitas uxorum ſimul, ſeu polygamia ſimultanea, eſt contra legem naturæ, non tanquam impediens finem primarium matrimonii, ſed tanquam incompetens fini ſecundario, & faciens difficilem, & minus congruam conſecutionem finis primarii: & proinde non eſt contra prima præcepta legis naturæ, ſed contra præcepta, quæ ex primis tanquam concluſiones derivantur. Prima pars probatur. Finis primarius, & principale matrimonii bonum, eſt generatio, & educatio prolis: ſed hoc non totaliter impedit pluralitas uxorum; *cùm unus vir ſufficiat pluribus uxoribus facundandis, & educandis filiis ex eis natis;* ergo pluralitas uxorum non tollit &c.

Secunda verò pars probatur. Finis ſecundarius matrimonii in hominibus ſolis eſt communicatio operum, quæ ſunt neceſſaria in vita, & maximè pacifica cohabitatio, & aſſociatio: ſed hunc finem, etſi pluralitas uxorum non totaliter tollat, tamen multum impedit; *eò quòd facilè non poteſt eſſe pax in familia, ubi uni viro plures uxores junguntur: cùm non poſſit unus vir ſufficere ad ſatisfaciendum pluribus uxoribus ad votum; & etiam quia communicatio plurium in uno officio cauſat litem, ſicut figuli corrixantur ad invicem, & ſimiliter plures uxores unius viri;* ergo &c.

IV. Hinc polygamia de ſe nata eſt parere diſcordias, tùm ratione domeſtici regiminis, ut apparuit in Sara, & Agar; tùm ratione amoris, & uſus conjugis, educationis, & evectionis filiorum. — Secundò: adverſatur æqualitati, quam jure naturæ habent conjuges in iis, quæ pertinent ad torum conjugalem, in quo mulier non permittit habere ſociam. — Tertiò. Adverſatur etiam aliqua ratione fidei conjugali, quia vir tenetur uxori petenti reddere debitum: hoc autem præſtare non poteſt, pluribus ſimul exigentibus.

Hac de cauſa ab initio unum tantum maſculum, & fœminam creavit Deus in ſpecie humana. Unde & dixit Adam, *Gen.* 2. *v.* 24. vir *adhærebit uxori*, non uxoribus. *Erunt* non tres, aut plures, *ſed duo in carne una*, ac deinde infert Chriſtus Matth. 19. *Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro:* quod cum pluralitate uxorum ſtare non poteſt.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Fit Satis Objectionibus.

V. Objicies habere plures uxores non eſſe contra legem naturæ primò. Conſuetudo legi naturali non præjudicat: ſed ut videtur dicere Auguſtinus, *l. de Bono conjug. c.* 15. habere plures uxores *peccatum non erat, quando mos erat*; ergo &c.

Secundò. Qui facit contra legem naturæ facit contra præceptum, ſed idem Auguſt. cit. loco, & *l.* 15. *de Civit. Dei*, *c.* 38. dicit, quòd habere plures uxores non erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum; ergo &c.

Tertiò. Matrimonium principaliter ordinatur ad prolis procreationem: ſed unus homo poteſt ex pluribus prolem accipere plures fæcundando; ergo &c.

Quartò. Jus naturale eſt quod natura omnia animalia docuit: ſed natura non docuit hoc omnia animalia quod ſit tantum una unius; ergo &c.

Quintò. Ut ait, *Phil. l. de Gen. anim. c.* 20. In generatione prolis mas ſe habet ad fæminam, ſicut agens ad patiens & ſicut artifex ad materiam: ſed non eſt contra ordinem naturæ quod unum agens circa plura patientia agat, aut unus artifex in diverſis materiis operetur; ergo &c.

VI. Hæc, quæ S. Th. *q.* 65. *Suppl. a.* 1. ſibi objicit, probant ſolùm, pluralitatem uxorum non eſſe contra prima præcepta legis naturę. Unde ad primum dico cum eodem. Quòd licèt conſuetudo non præjudicet his, quæ ſunt de primis præceptis legis naturæ; ea tamen, quæ ſunt concluſiones ex illis derivatæ, ut eſt unitas uxoris, conſuetudo auget, vel minuit.

Ad ſecundum dicit S. Thom. Quod ea *quæ lex naturalis dictat, quaſi ex principiis legis naturæ derivata, non habent vim coactivam per modum præcepti abſolutè, niſi poſtquam lege divina, & humana ſancita ſunt. Et hoc eſt, quod dicit Auguſtinus, quod non faciebant contra legis præcepta, quia nulla lege erat prohibitum.*

Ad tertium jam dictum eſt ſupra, quòd licèt unus homo poſſit fæcundare plures uxores, & ſic haberi finis primarius matrimonii: finis tamen ſecundarius, vel non haberetur, vel non adeo facilè.

Ad quartum, nego min. Nam jus naturale dictat, quid faciendum ſit juxta modum convenientem naturæ cujuslibet: modus autem conveniens naturæ hominis, cujus eſt prolem non ſolum procreare, ſed etiam educare, eſt, quod ſit unius cum una: *Unde etiam* (inquit S. Tho. ibi ad 4.) *quædam animalia, in quibus ad educationem prolis requiritur ſolicitudo utriuſque, ſcilicet maris, & fœminæ, naturali inſtinctu ſervant conjunctionem unius ad unam, ſicut patet in turtura, & columba, & hujuſmodi.*

Ad quintum dico, quòd ex quo mas ſe habeat ad fœminam ſicut agens ad patiens, & ſicut artifex ad materiam, ſolum ſequitur, habere unum virum pluras uxores non eſſe contra ordinem naturæ quoad finem primarium; non autem non eſſe contra ordinem naturæ quoad fines ſecundarios, ut ſupra dictum eſt.

VII. Quia verò rationes ſupra inductæ §. 1. *num.* 1. ex S. Thoma *in arg.* ſed contra videntur oſtendere, quod pluralitas uxorum ſit contra prima principia legis naturæ, ideo cum eodem S. Thoma reſpondendum eſt.

Ad primum ergo dico: *Quòd natura humana abſque omni defectu inſtituta eſt: Et ideo non ſolum ſunt indita ei illa, ſine quibus matrimonii finis principalis eſſe non poteſt; ſed etiam illa, ſine quibus ſecundarius finis matrimonii ſine difficultate haberi non poſſet. Et hoc modo ſufficit homini in ſua inſtitutione habere unam uxorem.* Ita *ad* 6. ibi.

VIII. Ad ſecundum dico. *Quòd vir*

pir

Digitized by Google

per matrimonium non dat ſui corporis poteſtatem uxori quantum ad omnia, ſed ſolùm quantum ad illa, quæ matrimonium requirit. Non autem requirit matrimonium, ut quolibet tempore uxori petenti vir debitum reddat, quantum ad id, ad quod matrimonium principaliter eſt inſtitutum, ſcilicet bonum prolis, ſed quantum ſufficit ad imprægnationem. Requirit autem hoc matrimonium, inquantum eſt ad remedium inſtitutum (quod eſt ſecundarius ipſius finis) ut quolibet tempore debitum petenti reddatur. Et ſic patet, quod accipiens plures uxores non ſe obligat ad impoſſibile, conſiderato principali fine matrimonii. Et ideo pluralitas uxorum non eſt contra prima præcepta legis naturæ. Ita S. Tho. citatus *ad 7.*

IX. Ad tertium dicit S. Thom. ibi ad 8. *Quod illud præceptum legis naturæ:* Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, *debet intelligi eadem proportione ſervata. Non enim ſi Prælatus non vult ſibi reſiſti à ſubdito, ipſe ſubdito reſiſtere non debet. Et ideo non oportet, ex vi illius præcepti, quod ſicut vir non vult, quod uxor ſua habeat alium virum, ipſe non habeat aliam uxorem. Quia unum virum habere plures uxores non eſt contra prima præcepta legis naturæ, ut dictum eſt. Sed unam uxorem habere plures viros eſt contra prima præcepta legis naturæ: eo quod per hoc quantum ad aliquid totaliter tollitur, & quantum ad aliquid impeditur bonum prolis, quod eſt principalis matrimonii finis. In bono enim prolis intelligitur non ſolum procreatio, ſed etiam educatio. Ipſa enim procreatio prolis, etſi non totaliter tollatur, quia contingit, poſt imprægnationem primam iterum mulierem imprægnari, ut dicitur 7. de Animal. c. 4. tamen multum impeditur, quia vix poteſt accidere, quin corruptio accidat quantum ad utrumque fœtum, vel quantum ad alterum. Sed educatio totaliter tollitur: quia ex hoc quod una mulier plures maritos haberet, ſequeretur incertitudo prolis reſpectu patris, cujus cura neceſſaria eſt in educando. Et ideò nulla lege, vel conſuetudine eſt permiſſum, unam mulierem habere plures viros, ſicut è converſo.*

Ad quartum dico. Quòd *Naturalis inclinatio in appetitiva ſequitur naturalem conceptionem in cognitione. Et quia non ita eſt contra conceptionem naturalem, quod vir habeat plures uxores, ſicut quod uxor habeat plures viros; ideo affectus uxoris non tantum refugit conſortium in viro, ſicut è converſo. Et ideo tàm in hominibus, quàm in aliis animalibus invenitur major zelus maris ad fœminam, quàm è converſo.* Ita S. Tho. *ad 9.* quæ exſcribere placuit, cum nullâ egeant explicatione.

DUBIUM II.

An aliquando licitum fuerit habere plures Uxores?

§. I.

Quædam Præmittuntur.

I. PRimus, qui Polygamiam invexit in Orbem, fuit Lamech ſeptimus ab Adam, ex poſteris Caim. Sic enim legitur, Gen. 4. v. 19. *Mathuſael genuit Lamech, qui accepit duas uxores nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.* Lamech exemplum imitati ſunt poſtea Gentiles; impellente enim libidine, plures ſimul uxores duxerunt. Invaluerat illa conſuetudo Iſaaci temporibus. Habemus enim, *Gen* 29. *v.* 26. Laban Ethnicum duas filias Liam, & Rachel Jacob in matrimonium ſimul obtuliſſe, cùmque Liam loco Rachel Jacob ſupoſuiſſet, ſe excuſabat Laban, dicens: *Non eſt in loco noſtro conſuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias. Imple hebdomadam dierum hujus copulæ, & hanc quoque dabo tibi ..... acquievit placito, & Rachel duxit uxorem.*

II. Primus, qui inter veri Dei cul-

tores polygamiæ aperuit viam, Abraham fuit. Ejus enim exemplo, etiam viri ſancti pluribus uxoribus ſimul nubere cæperunt, non quidem, ut libidini ſervirent, ſicut Gentiles; ſed ut fidelis populi, cui in Abraham factæ fuerant promiſſiones, multiplicationi conſulerent. Hinc Moyſes de Polygamia tanquam more, qui in communi Iſraelitarum eſſet uſu, apertè loquitur, *Deuteron. 21. v. 15.* dicens: *Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odioſam, &c.* Imo non ſolùm eam recenſet tanquam uſum apud gentem ſuam maximè tritum, ſed eam etiam præcipit uno in caſu. Ubi enim germanus frater ſine liberis obiiſſet, tunc frater, qui eſſet ſuperſtes, viduam defuncti in uxorem ducere tenebatur ad ſuſcitandum ſemen fratris ſui, eique hæredem faciendum, *Deuteron. 25. v. 5.*

III. Cùm ergo polygamia ſimultanea veterum Patriarcharum exemplis fuerit honeſtata, eo tempore, quo ſolà naturæ lege ducebantur, neque poſt legem ſcriptam fuerit reprobata continuo uſu etiam apud viros in populo fideli ſanctitate inſignes; aperitur quæſtioni locus, an pro eo tempore fuerit licita.

Calvinus negat in *cap. 1.* Samuel, ſeu primi Regum; volens, Polygamiam unius viri cum pluribus uxoribus ſimul, ſemper fuiſſe jure naturali, ac divino prohibitam, & audacter aſſerens veteres Patriarchas ineundo cum pluribus nuptias, adulterii reos factos fuiſſe; quod tamen Deus illis non imputavit, quòd ex numero prædeſtinatorum eſſent. Et hoc maximè damnat citato loco in Elcana, qui cum eſſet de genere ſacerdotali duas accepit uxores, Annam, & Phenennam. Catholici tamen omnes contrarium ſentiunt.

§. II.

Reſolutio Dubii.

IV. Dico. Temporibus veterum Patriarcharum, & legis ſcriptæ licita erat ex divina diſpenſatione in populo Iſraelita polygamia ſimultanea unius viri cum pluribus uxoribus. Ita S. Thom. *quæſt. 65 Suppl. art. 2.* ubi ita diſcurrit. Pluralitas uxorum eſſe dicitur contra legem naturæ, non quantum ad prima præcepta eius, ſed quantum ad ſecunda, quæ quaſi concluſiones à primis præceptis derivantur, ut ex eodem Sancto Doctore dubio præcedente oſtenſum eſt. Sed licèt ſuper iis, quæ primis præceptis legis naturæ adverſantur, diſpenſatio cadere non poſſit, ſuper iis tamen, quæ quaſi concluſiones ex primis præceptis derivantur, ſecundum circumſtantias cadere poteſt diſpenſatio, ut traditur, *1. 2. q. 94. a. 5.* ſeu veriùs declaratio, ut, *Tom. 3. in 1. 2. de Legibus Qu. 3. Dub. 6. §. 4. n. 44.* ergo &c.

Minorem S. Th ſic probat. *Quia actus humanos variari oportet ſecundum diverſas conditiones perſonarum, & temporum, & aliarum circumſtantiarum: ideo concluſiones prædictæ à primis legis naturæ præceptis non procedunt, ut ſemper efficaciam habentes, ſed in majori parte, talis eſt enim tota materia moralis.... Et ideo ubi eorum efficacia deficit, licitè ea prætermitti poſſunt.* Addit ſubinde. *Sed quia non eſt facile determinare hujuſmodi varietates, ideo illi, ex cujus auctoritate lex efficaciam habet, reſervatur, ut licentiam præbeat legem prætermittendi in illis caſibus, ad quos legis efficacia non extendere ſe debet. Et talis licentia diſpenſatio dicitur. Lex autem de unitate uxoris non eſt humanitùs, ſed divinitùs inſtituta, nec unquam verbo, aut litteris tradita, ſed cordi impreſſa, ſicut & alia, quæ ad legem naturæ qualitercumque pertinent. Et ideo in hoc à ſolo Deo diſpen-*

ſatio

ſatio fieri potuit per inſpirationem internam, quæ quidem principaliter Patribus ſanctis facta eſt, & per eorum exemplum ad alios derivata eſt, eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, ut major eſſet multiplicatio prolis ad cultum Dei educanda.

Unde (hic concludit:) *cùm bonum prolis ſit principalis matrimonii finis, ubi prolis multiplicatio neceſſaria erat, debuit negligi ad tempus impedimentum, quod poſſet in ſecundariis finibus evenire: ad quod removendum, præceptum prohibens pluralitatem uxorum ordinatur, ut ex dictis patet.*

V. His docet S. Th. primò. Quòd præcepta, quæ tanquam concluſiones ex primis præceptis legis naturæ derivantur, maximè ſi concernant actus humanos, non procedunt, ut ſemper efficaciam habentes; ſed variari poſſunt ſecundum circumſtantias perſonarum, & temporum. — Secundò. Quod determinare perſonas, & tempora, in quibus talis lex oporteat prætermitti, ad ejus ſolius auctoritatem pertinet, à quo lex efficaciam habet. Porrò cum lex de unitate uxoris, ſit à Deo, non verbo, aut ſcripto edita, ſed cordi impreſſa, ad eum ſolum pertinuit declarare per internam inſpirationem tempus, in quo oportebat eam prætermitti. — Tertiò. Quod hoc inſpiravit antiquis Patriarchis, & per eorum exemplum ad alios, quia eo tempore, ut multiplicaretur populus ad cultum Dei expediebat, ut lex de unitate uxoris prætermitteretur. — Quartò. Tandem, hoc convenienter factum fuiſſe, hoc diſcurſu oſtendit. Ubi prolis multiplicatio, quæ eſt finis principalis matrimonii neceſſaria erat, debuit negligi ad tempus impedimentum, quod poſſet in ſecundariis finibus evenire: ſed lex prohibens pluralitatem uxorum ordinatur ſolum ad removenda impedimenta, quæ in finibus ſecundariis matrimonii poterant evenire; ergo debuit ad tempus prætermitti, ut finis principalis obtineretur.

§. III.

Fit Satis Objectionibus.

VI. OBjiciunt primò cum Calvino quidam Heterodoxi. Exemplum veterum Patriarcharum non probat, eis tunc licitam fuiſſe polygamiam: peccarunt enim, ac adulterii rei fuerunt. Primò. Quia ancillas, ex quibus Patriarchæ filios genuerunt, ſcriptura *Concubinas* vocat, *Gen.* 22. 25. & alibi; ergo ſupponit eos non fuiſſe illis legitimo matrimonio junctos. — Secundò. S. Ambroſius, *l.* 1. *de Abraham*, *c.* 4. Illius commixtionem cum Agar, vocat adulterium, atque virum ſanctum illius poſteà pœnituiſſe. — Tertiò. S. Leo Epiſt. 92. modo 2. ad Ruſticum Narbonenſem Inquiſit. 4. *Aliud* (inquit) *concubina, ſicut aliud ancilla, aliud libera*, & ponit exemplum in Sara, & Agar, concludens, quod *Clericus ſi filiam ſuam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum eſt, quaſi eam conjugato dederit.*

VII. Reſpondeo neg. ant. Nuſquam enim ſcriptura arguit Patriarchas ob multiplicata eorum conjugia ſimul. Imo eximiæ eorum ſanctitati teſtimonium perhibet, & de eorum pœnitentia acta propter conjugia cum pluribus prorſus ſilet. Imo cum etiam poſt Moyſen nuberent ſimul cum pluribus, factum hoc nec arguerunt Prophetæ, nec ipſe Nathan, qui Davidi ob commiſſum unum adulterium non pepercit; ſed eum, quamviſde numero prædeſtinatorum, eſſe gravis culpæ, ac pœnæ obnoxium ob hoc pronuntiavit: de pluribus uxoribus, quas habebat, nec verbum ei fecit: quod certè non tacuiſſet, ſi continui cum eis adulterii fuiſſet reus.

VIII. Ad primum ergo dico. Quòd etſi ancillas, quas Patriarchæ, vel alii duxerunt, interdum ſcriptura vocet *Concubinas*; interdum tamen eas vocat *uxores*; & præſertim, *Gen.* 16.

Digitized by Google

v. 3. ubi dicitur, quod Sara *tulit Agar Ægyptiam ancillam ſuam.... Et dedit eam viro uxorem.* Igitur (inquit S. Thom. in 4. diſt. 33. q. 1. a. 3. quæſtiunc. 3. & q. 65. Suppl. a. 5.) *Ubicumque legitur in veteri Teſtamento aliquos concubinas habuiſſe, quos neceſſe ſit à peccato mortali excuſari, oportet eas eſſe matrimonio junctas: & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione uxoris, & aliquid de ratione concubinæ. Sciendum enim, quod matrimonium ordinatur ad ſuum principalem finem qui eſt bonum prolis, uxor viro conjungitur indiſſolubili conjunctione, vel ſaltem diuturna.... Et circa hoc non eſt aliqua diſpenſatio. Sed quantum ad ſecundum finem, qui eſt diſpenſatio familiæ, & communicatio operum, uxor conjugitur viro, ut ſocia. Et hoc deerat in his, quæ concubinæ nominabantur. In hoc enim poterat eſſe diſpenſatio, cum ſit ſecundarius matrimonii finis. Et ex hac etiam parte habebant aliquid ſimile concubinis, ratione cujus concubinæ nominabantur.*

Et l. 4. ad Hannibald. diſt. 33. q. ún. a. 2. ad 2. *Abraham* (inquit) *& Jacob habuerunt concubinas, quas uxorio affectu cognoſcebant: erant enim quantum ad aliquid uxores, ſcilicet quantum ad actum matrimonialem; & quantum ad aliquid concubinæ, ſcilicet quantum ad diſpenſationem familiæ, in quantum non habebant dominium, ſed erant ancillæ: Hoc enim cum non eſſet contra principale matrimonii bonum* (quod eſt prolis generatio, & conveniens educatio) *diſpenſationem recipiebat: Unde & in ſcriptura dicuntur aliquando uxores, aliquando concubinæ.* Unde cum Agar de ancilla vellet ſe facere Dominam, ipſa Sara, quæ eam dederat Abrahæ in uxorem, petente, meritò, tandem cum filio Iſmael è domo ejecta fuit. Ubi noto, quod cùm Agar primò fugiſſet à facie Saræ concepto fœtu, Angelus eam inveniens in ſolitudines, ſuaſit, ut reverteretur ad domum Abrahæ, & humiliaretur ſub manu Dominæ, ut habetur, *Gen. 16. v. 9.* Non ſuaſiſſet autem Angelus, ut reverteretur ad domum adulteri.

IX. Ad ſecundum dico, S. Ambroſium factum Abrahæ tribus reſponſionibus excuſare. Prima: quia eo tempore nondum erat prohibitum adulterium, idest, quod modò eſſet adulterium. Secunda: quia hoc fecit, non ardore libidinis, ſed deſiderio prolis. Tertia: (quæ ſibi magis arridet) eſt, quam ſuggerit Paulus, *ad Galat.* 4. nempe hæc duo matrimonia, unum cum libera, aliud cum ancilla, fuiſſe facta in figuram: unde, ait: *Quod ergo putas eſſe peccatum, advertis eſſe myſterium.* Et infra *Agnoſcamus ergo quoniam hæc quæ in figura contingebant, illis crimini non erant, nobis autem erunt.* Et *l. 2. de Jacob. c.* 5. eâdem ratione apertè ſupponit, Liam, & Rachelem legitimas fuiſſe Jacobi uxores.

X. Ad tertium. Dico S. Leonem *Concubinæ* nomine intellexiſſe ancillam, cujuſmodi erat Agar reſpectu Abrahæ. Aſſerit igitur, matrimonium cum ancilla contractum ab ingenuo viro, nullum eſſe, & invalidum, uti erat ſeculo quinto, non quidem jure naturali, aut divino, ſed Eccleſiaſtico tantùm, & civili. Addit tamen: *Niſi fortè illa mulier, & ingenua facta, & dotata legitimè, & publicis nuptiis honeſtata videatur.*

XI. Stat ergo contra Calvinum firma noſtra aſſertio, quod conjugia cum pluribus fœminis ſimul in lege veteri fuerint non adulteria, ſed vera, ac licita conjugia. Id confirmant Chryſoſtomus, *Hom. 56. in Gen.* Hieronymus, *Ep. ad Oceanum de Monogamia Cleric.* Et Auguſtinus, tùm *l. 3. de doctrina Chriſt. c. 12.* dicens: *Sufficiendæ prolis cauſâ erat uxorum plurium ſimul uni viro habendarum inculpabilis conſuetudo.* Tum, *l. 16. de Civit. Dei, c. 25.* Ubi de conjugio Abrahæ cum Agar: *Quod autem* (inquit) *attinet ad rem geſtam nullo modo*

do &

do eſt inurendum de hac concubina eiemen Abeaba, & c. 38. *Eo tempore* (loquens de conjugio Jacob cum Lia, & Richele) *quando multiplicanda poſteritatis cauſâ plures uxores lex nulla prohibebat, accepit etiam illam* (Rachelem) *cui uni jam futuri conjugii fidem fecerat*. Tùm l. 22. contra Fauſtum, c. 47. *Jam verò* (inquit) *filio ejus* (Iſaaci) *Jacob, quod pro ingenti crimine quatuor objiciuntur uxores generali prælocutione purgatur. Quando enim mos erat, crimen non erat; & nunc propterea crimen eſt, quia mos non eſt. Alia enim ſunt peccata contra naturam, alia contra mores, alia contra præcepta. Quæ cum ita ſint, quod tandem criminis eſt, quod de pluribus ſimul habitis uxoribus objicitur ſancto viro Jacob? Si naturam conſulas, non laſciviendi, ſed gignendi cauſa illis mulieribus utebatur. Si morem, illo tempore atque in illis terris hoc factitabatur. Si præceptum, nulla lege prohibebatur*. Quia nimirùm eo tempore per diſpenſationem divinam vis legis evanuerat. Unde Innocentius III. Cap. *Gaudemus*, ait: *Nulli unquam licuit ſimul plures uxores habere, niſi cui fuit divina revelatione conceſſum..... per quam.... Patriarcha, & alii viri juſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe uxores, ab adulterio excuſantur*.

XII. Objicies ſecundò. Si aliquando licuit habere plures uxores, hoc fuit, vel quia per ſe licitum erat, & ſic etiam nunc licitum eſſet. Vel per aliquam diſpenſationem, & hoc eſſe non poteſt. *Cum* enim, teſte Auguſtino, lib. 26. contra Fauſtum, c. 3. *Deus ſit naturæ conditor, non facit aliquid contra rationes, quas naturæ inſerit*. Cùm ergo naturæ noſtræ Deus inſeruerit, quod ſit una unius, videtur, quòd ipſe contra hoc nunquam diſpenſaverit.

XIII. Reſpondeo ex S. Tho. *q. 65. Suppl. a. 2. ad 2.* quod pluralitas uxorum fuit per divinam diſpenſationem conceſſa: *Nec tamen talis diſpenſatio datur contra rationes, quas Deus naturæ inſeruit, ſed præter eas: quia rationes illæ non ſunt ordinatæ ad ſemper, ſed ut in pluribus, ut dictum eſt. Sicut etiam non eſt contra naturam, quando aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculosè præter ea, quæ frequenter ſolent evenire*. — Neque obeſt quod talis diſpenſationis nullum ſit veſtigium in ſcripturis. Nam ut dicit S. Tho. ibidem ad 3. *Qualis eſt lex, talis eſſe debet diſpenſatio legis. Unde quia lex naturæ eſt cordibus impreſſa, non oportuit, diſpenſationem eorum, quæ ad legem naturæ pertinent, lege ſcriptâ dari; ſed per internam inſpirationem fieri*.

XIV. Objicies tertiò. In diſpenſatione non debet prætermitti majus bonum propter minus bonum: ſed fides, & ſacramentum, quæ non videntur poſſe ſervari in matrimonio, quo unus pluribus uxoribus conjungitur, ſunt meliora, quàm prolis multiplicatio; ergo intuitu hujus, talis diſpenſatio fieri non debuiſſet.

XV. Reſpondet S. Th. citato loco, *ad 5.* Quod *proles ſecundum quod eſt bonum matrimonii includit fidem ad Deum ſervandam: quia ſecundum quod proles expectatur ad cultum Dei educanda, ponitur matrimonii bonum. Fides autem ad Deum ſervanda eſt potior, quàm fides uxori ſervanda, quæ ponitur bonum matrimonii, & quàm ſignificatio, quæ pertinet ad ſacramentum: quia ſignificatio ad fidei cognitionem ordinatur; & ideo non eſt inconveniens, ſi propter bonum prolis aliquid detrahitur aliis duobus bonis*.

Nec tamen (addit S. D.) *omninò tolluntur, quia & fides manet ad plures, & ſacramentum aliquo modo. Quia quamvis non ſignificaretur conjunctio Chriſti ad Eccleſiam, in quantum eſt una, ſignificabatur tamen per pluralitatem uxorum diſtinctio graduum in Eccleſia; quæ quidem non ſolùm eſt in Eccleſia militante, ſed etiam in triumphante. Et ideo illorum matrimonia aliquomodo ſignificabant conjunctionem Chriſti ad Eccleſiam, non ſolùm* mili-

militantem, ut quidam dicunt, ſed etiam triumphantem, in qua ſunt diverſa manſiones.

§. IV.

Quando, & Quibus Prædicta Diſpenſatio data fuerit.

XVI. RESpondeo ad primum quæſitum, probabile admodum eſſe, diſpenſationem ſumendi plures uxores, ſolum fuiſſe factam poſt diluvium. Nam ante diluvium de ſolo Lamech legitur, *Gen. 4. v. 19.* Quod *accepit duas uxores*, quod tamen cùm paſſim improbetur à Patribus, tanquam res mali exempli, nec ſolùm à Tertulliano, l. de Exhort. Caſtitatis, c. 5. ſed à S. Hieronymo, qui Ep. 85. alias 9. ad Salvinam: *Etiam* (inquit) *de paradiſo expulſus Adam unam uxorem habuit. Primus Lamech maledictus, & ſanguinarius, & de Cain ſtirpe deſcendens, unam coſtam diviſit in duas, & plantarium digamiæ protinus diluvii pœna ſubvertit*: quod repetit, *Ep. 91.* alias 11. *ad Agernuliam*, & cum ab aliis PP. communiter reprehendatur; apertè colligitur, ante diluvium talem diſpenſationem Deum non dediſſe, ſed voluiſſe, ut monogamia, quam in Adamo inſtituerat, obſervaretur: eo vel maximè, quòd cùm ante diluvium vita hominum eſſet productior, poterat una uxor humani generis multiplicationi ſufficienter inſervire.

XVII. Poſt diluvium verò, genere humano ad ſolos filios Noe redacto, & hominum vitâ ad brevius tempus reſtrictâ, ad multiplicationem hominum, plurium uxorum cæpit eſſe neceſſitas: ut quod jam per unam non poterat, ſuppleretur per plures; ideoque divina inſpiratione creditur factum, ut unus vir pluribus uxoribus ſociaretur. Ideoque polygami cæperunt non amplius reprehendi, quia hoc etiam viri ſancti in uſu habuerunt. Fuiſſe autem hunc uſum licitum, & uſitatum etiam ante tempora Abrahæ; Hoc ex eo colligo, quod cùm Sara illum rogaret, *Gen. 16.* ut acciperet Agar in uxorem, non tanquam de re ſibi tunc divinitùs manifeſtata loquebatur, ſed tanquam de re, quam licere omnibus eſſet notum; unde & Abraham vir juſtus ſtatim acquievit.

Credendum ergo videtur, ſtatim poſt diluvium hujus conceſſionis revelationem inſpiratam fuiſſe Noè, & filiis ejus, *Gen. 9. v. 1.* cum eis benedixit, & dixit: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Etſi autem nec Noè, nec filii ejus hac conceſſione uſi legantur, hoc ideo fuit, quia nullæ erant fœminæ, quas in uxores acciperent.

XVIII. Circa ſecundum, nempè, quibus præfata diſpenſatio data fuerit, non una eſt doctorum ſententia.

Quidam autumant, ſoli populo Judæorum datam fuiſſe. Quidam verò communiter toti generi humano, etiam Gentilibus. His aſſentior; quia eis favere videtur Auguſtinus. Tum, *l. 3. de Doctrina Chriſt. c. 12.* ubi ſine ulla reſtrictione dicit, quod *ſufficienda prolis cauſa erat uxorum plurium uni virò habendarum inculpabilis conſuetudo.* Cauſa autem multiplicandæ prolis eo tempore æquè pro Gentilibus, ac pro Judæis militabat. Quod indicat: Tum *l. 16. de Civitate Dei, c. 38. & lib. 22. contra Fauſtum, c. 47.* ſupra relatis, ubi ſcribit: Jacob licitè quatuor uxores accepiſſe, quia tunc temporis in terris, in quibus verſabatur, erat conſuetudo, & per conſuetudinem factitabatur: Terræ autem illæ erant Gentilium; nempe Meſopotamia, & Laban erat idololatra. Additque, tunc plures uxores habere nulla lege fuiſſe prohibitum, indicans, in lege de unitate uxoris ab initio conſtitutâ, fuiſſe poſt diluvium generaliter cum omnibus à Deo diſpenſatum.

XIX. Deinde ſi polygamia non fuiſſet Gentilibus licita, nec matrimonia eorum cum pluribus fuiſſent vali-

validà præter primum, & proinde matrimonium Heſteris cum Aſſuero, vivente Vaſthi prima uxore, fuiſſet adulterium. Nulla enim ratio eſt dicendi, quod Deus non diſpenſaverit, ut polygamia inter Gentiles eſſet licita; diſpenſaverit tamen, ut polygami validè contraherent.

Nec dicas quod diſpenſatio generalis fuiſſet potiùs abrogatio legis — Nam hoc verum eſſet, ſi diſpenſatio fuiſſet perpetua, & pro ſemper. Non autem ſi fuerit ſolum ad tempus, nempe, uſque ad Chriſtum. Quo adveniente, omne conjugium, ſive fidelium, ſive infidelium ſuæ primævæ unitati reſtitutum fuit, ut ſtatim dicam.

DUBIUM III.

An poſt Legem Evangelicam licitum ſit habere Plures Uxores?

§. I.

Error Lutheri, & aliorum.

I. Mahometus, qui initio ſeculi ſeptimi ex inferis potiùs, quàm ex Arabia erupit, cujuſque impia ſecta magnam orbis partem contaminavit, pluralitatem uxorum permittit ſuis. Sed quod horrendum eſt, eam quoque licitam eſſe Chriſtianis contenderunt Lutherus, Bucerus, & Anabaptiſtæ. Eam commendaſſe Bucerum teſtatur Wintonienſis. De Anabaptiſtis nullus eſt ſcrupulus, cùm Hetzerus unus ex illis, treſdecim duxerit uxores. Lutherum ab hac noxa purgare ejus diſcipuli conati ſunt. Verùm prætermiſſis pluribus argumentis, quibus revinci poſſunt, hoc invictè probant monumenta, quæ per extenſum referunt Ivenin, *de Matrim. q. 4. a. 1. §. 2.* Varillas, *Hiſt. hæreſ. l. 12. ad ann. 1539.* & Boſſuet, *Tom. 1. Variat. lib. 6.* His certò apparet, Martinum Lutherum, unà cum pſeudo Theologis ejus gregalibus definiiſſe, Philippo Landgravio Haſſiæ hoc licere, vivente adhuc, nec repudiatâ priore conjuge, ac revera, ipſis conſentientibus, & approbantibus, nupſiſſe. Ea monumenta publici juris facta ſunt. Tum à Carolo Ludovico Palatino Comite, qui paucis ab hinc annis obiit. Tùm à Principe Erneſto Haſſiæ ex prædicti Philippi Landgravii Haſſiæ poſteris. Primum monumentum eſt inſtructio ab ipſo Philippo Martino Bucero credita, qua exponit cauſas, quibus movetur ad deſiderandam ſecundam uxorem, & maxime diſplicentiam prioris, adducitque exempla veterum Patriarcharum, aſſerens, ſe abſque tali conceſſione non poſſe continenter vivere, rogatque Bucerum, ut negotium apud Lutherum ſollicitet. Secundum monumentum eſt conſultatio Lutheri, & aliorum, nempe Melanchtonis, Buceri, Matthæi Corvini, Adami, Jo. Leningi, Juſti Wintferti, & Dionyſii Melanther. In iſta multis in oppoſitum conſiderandis Philippo propoſitis, tandem concludunt, quòd ſi aliter à fornicatione abſtinere poſſit, licitè uti queat diſpenſatione in lege Moyſis permiſſa, ducendo ſecundam uxorem, modò id faciat ſecretò ad vitandum ſcandalum. Unde concludunt: *Sic & intantum hoc approbamus: Nam quod circa matrimonium in lege Moyſis fuit permiſſum, Evangelium non revocat, aut vetat, quod externum regimen non immutat; ſed adfert æternam juſtitiam, & æternam vitam &c.* Tertium, tandem monumentum eſt inſtrumentum publicum, quo Philippus attentâ præfatâ conſultatione, matrimonium ſecundum contrahit cum Margarita de Saal. Catholici tamen omnes ſentiunt oppoſitum. Cum quibus.

§. II.

Veritas Catholica.

II. Dico. Poſt legem Evangelicam ſublata eſt diſpenſatio ſuper polygamia ſimultanea: unde modò plu-

plures uxores habere nemini licet. Probo. Chriſtus, *Matth.* 19. & *Marci* 10. Reſcidit conceſſionem veteri populo factam in cauſa polygamiæ, reducendo matrimonium ad ſuam primævam inſtitutionem, ut nimirùm, eſſet unius cum una tantùm. Quærentibus enim Phariſæis, num liceret homini dimittere uxorem ſuam, reſpondit: *Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio maſculum, & fœminam fecit eos? & dixit. Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una? Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Et objicientibus illis: *Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudii, & dimittere?* Reſpondit: *Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.* Et Lucæ 16. v. 18. hanc legem ſtatuit: *Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur, & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.* Quibus apertè declaravit Chriſtus, ſe velle, ut matrimonium deinceps foret ſicut fuit à Deo inſtitutum ab initio: Ab initio autem fuit, ut eſſet unius cum una, ut eſſent duo, non plures in carne una; ergo ſic voluit eſſe. Et ulteriùs ſi qui priore uxore dimiſſâ aliam duxerit, mœchatur; à fortiori mœchabitur, qui priore retentâ, alteram duxerit. Quibus patet, quàm falsò Lutherus cum ſuis ſupra aſſeruerit: *Quod circa matrimonium in lege Moſis fuit permiſſum, Evangelium non revocat, aut vetat.*

III. Hinc Paulus quoties de matrimonio loquitur, ſemper uxorem in ſingulari numero nominat, 1. Cor. 7. v. 2. *Unuſquiſque ſuam uxorem habeat.* Et v. 10. *Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere.* Et v. 27. *Alligatus es uxori, noli quærere ſolutionem.... Si autem acceperis uxorem non peccaſti &c.*

IV. Hoc idem propugnarunt Romani Pontifices, Siricius Papa, Epiſt. 1. Innocentius I. Epiſt. 9. Nicolaus I. ad Conſulta Bulgarorum §. 51. *Duas* (inquit) *tempore uno habere uxores, nec ipſa origo humana conditionis admittit, nec lex Chriſtianorum ulla permittit. Nam Deus, qui fecit hominem, ab initio unum maſculum fecit, & unam fœminam tantùm, cui potuit utique ſi vellet, duas uxores tribuere, ſed noluit: ſcriptum quippe eſt.* Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: *Non dixit, uxoribus. Et iterum*, erunt duo in carne una, *maſculus ſcilicet, & fœmina in carne una, & non tres, aut plures. Itaque apud quem uno tempore duæ uxores inveniuntur, interim priore retenta, poſteriorem cogatur amittere.* Et Innocentius III. Cap. *Gaudemus*, tit. de Divort. ait: *Si ergo uxore dimiſſa, duci alia de jure non poteſt, fortiùs, & ipſâ retentâ.* Conſentiunt S. Hieronymus, *in c.* 19. *Matth.* S. Aug. *lib.* 1. *de Adulterinis conjugiis, c.* 8. & *l.* 1. *de Nupt. & Concupiſc. c.* 10. quos infra, cum de indiſſubilitate matrimonii ſermo erit, referemus.

V. Ex his infertur, matrimonium unius viri cum pluribus uxoribus ſimul poſt Chriſtum evaſiſſe non ſolum illicitum, ſed etiam irritum: non ſolum apud Chriſtianos, ſed & quoſcumque alios infideles. Prima pars colligitur ex Evangelio citatis locis, ubi declarat mœchum, ſeu adulterum, qui vivente priori, licèt dimiſsâ, alteram ducit uxorem: adulter autem non eſſet, ſi ſecundum matrimonium validum eſſet. Rurſus eſto Tridentinum hoc expreſsè non aſſerat, ſed ſolùm dicat, polygamiam jure divino eſſe prohibitam, unde Seſſ. 24. Can. 2. contra Lutherum: *Si quis* (inquit) *dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores: & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum: anathema ſit.* Nihilominus in doctrina de matrimonio, quam initio ejuſdem Seſſ. tradit, apertè ſtatuit, nuptias cum pluribus ſimul eſſe irritas: ait

ait enim : *Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & conjungi, Chriſtus Dominus apertiùs docuit, cùm poſtrema illa verba tanquam à Deo prolata referens dixit. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro.*

VI. Secunda pars etiam conſtat. Nam Chriſtus, *Matth.* 19. reducens matrimonium ad ſui primam inſtitutionem, in qua fuit unius cum una, revocavit diſpenſationem, ſeu conceſſionem divinam, qua uſque ad illud tempus toti humano generi licita fuerat, & valida polygamia. Unde Catechiſmus Rom. *de Matrim. num.* 19. ait : *Atque ob eam rem fieri intelligimus, ut, ſi infidelis quiſpiam gentis ſuæ more, & conſuetudine plures uxores duxiſſet, cùm ad veram religionem converſus fuerit, jubeat eum Eccleſia cæteras omnes relinquere, ac priorem tantùm juſta, ac legitimę uxoris loco habere.* (De quo Innoc. III. Cap. *Gaudemus* de Divortiis.)

VII. Sed dices primò. Matrimonium fuit primò inſtitutum in ſtatu innocentiæ, ideoque ut eſſet tantùm inter duos ; ſed hoc non militat in natura corrupta, in qua viget concupiſcentia ; & propterea in veteri Teſtamento permiſſum fuit veteribus Patriarchis plures habere uxores, cur ergo non etiam in novo ? Ita Lutherus cum ſuis in præfata conſultatione pro Philippo Landgraviæ.

VIII. Sed fallitur Lutherus cum ſuis ; imo impiè contradicit Chriſto, qui, ut vidimus, reducit matrimonium ad duos tantùm, quale ab initio fuit. Adamus etiam poſt peccatum, ejuſque poſteri uſque ad Lamech unâ contenti uxore fuere, & Lamech, qui primus invexit polygamiam, damnatur, ut diximus. Propter concupiſcentiam autem una uxor ab Apoſtolo aſſignatur, 1. Cor. 7. v. 2. *Propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquaque ſuum virum habeat.* Quod ſi mulieri ſufficit unus vir, cur viro non ſufficit una uxor ? Porrò veteribus Patriarchis pluralitas uxorum fuit permiſſa ad multiplicandum populum ad cultum Dei, non ad ſaturandam incontinentiam, ut probavimus.

IX. Sed inſtabis. Si ad multiplicandum populum in lege veteri permiſſa fuit pluralitas uxorum, cur non etiam permittitur ad multiplicandum populum in lege Chriſti ?

Reſp. S. Th. *q.* 65. *Suppl. a.* 2. *ad* 4. diſcrimen eſſe : *quòd veniente Chriſto fuit tempus plenitudinis gratiæ Chriſti, per quam cultus Dei in omnes gentes ſpirituali propagatione diffuſus eſt. Et ideo non eſt eadem ratio diſpenſationis, quæ erat ante Chriſti adventum, quando cultus Dei carnali propagatione multiplicabatur, & conſervabatur.*

X. Dices ſecundò. Valentinianus ſenior, referente Socrate, *lib.* 4. *Hiſt. c.* 31. Severa priore ſua conjuge adhuc vivente, Juſtinam duxit, ac legem tulit, ut cuique volenti, liceret duas uxores habere legitimas, eamque in ſingulis civitatibus evulgavit. — Lotharius etiam Imperator habuit duas uxores, Cap. *Præcipuè*, & Cap. *Theugualdum* 11. q. 3.

XI. Reſpondeo, narrationem Socratis de Valentiniano ſeniore fabuloſam judicari à Valeſio, & talem oſtendi à Baronio, *Tom.* 4. *ad ann. Chriſti* 370. Duxit quidem Valentinianus Juſtinam, ex qua præter cæteros genuit Valentinianum Juniorem ; ſed non duxit, niſi poſt mortem Severæ prioris conjugis. Lex autem illa, quam fingit Socrates nullibi legitur, & multò minus eâ lege aliquem fuiſſe uſum memoratur. Accedit, quod Ammianus Marcellinus, qui Valentiniani geſta fusè proſecutus eſt, nec de duplici uxore, nec de lege latâ verbum facit.

Lotharii factum verum quidem fuit ; ſed Nicolaus I. ſecundam illam Lotharii conjunctionem vocat adulterium 24. q. 3. Cap. *An non* : ideoque illi interdicit omne pellicis iſtius conſortium. Epiſcopos verò, qui factum Lotharii probaverant, ſeverè puni-

vit, omni eos dignitate Eccleſiaſtica privando.

XII Sed inſtabis. Gregorius II. *Epiſt.* 13. *ad Bonifacium*, ſtatuit, licere viro ob prioris uxoris infirmitatem alteram ducere, dummodò priori aliquod ſubſidium miniſtret.

Verùm Gregorius loquitur de muliere, quæ naturaliter erat impotens matrimonio impotentia antecedente; hæc enim, ut dicemus, jure naturali dirimit matrimonium. Eam autem alere jubet, cùm enim eſſet pauper, nec præ ægritudine victum poſſet ſibi comparare, vult, ut eam alat, non quia uxor, ſed quia infirma ex caritate.

DUBIUM IV.

An liceat Chriſtianis ducere duas, vel plures uxores Succeſſivè?

§. I.

De Eccleſia Latina.

I. Secundas nuptias olim damnaverunt Montaniſtæ, ut refert S. Auguſtinus, *lib. de Hæreſ. c.* 26. ubi de Montaniſtis, ait: *Secundas nuptias pro fornicationibus habent.* Teſtis quoque eſt Tertullianus, qui factus Montaniſta, l. de Monogamia, c. 1. *Unum* (inquit) *Matrimonium novimus, ſicut unum Deum.* Hunc errorem amplexati ſunt Novatiani, teſte Theodoreto, *lib.* 3. *Hæretic. Fabul. in Novato*, ubi ait, eos, qui ſecundum matrimonium iniiſſent, à ſacris Myſteriis arcebant. Quod apertè colligitur ex Concil. Nicæno I. *Can.* 8. ubi ſtatuitur, Novatianos ad Eccleſiam venientes recipi poſſe, ſi inter cætera fateantur, ſe communicaturos cum illis, qui ſecundas nuptias contraxerint. Contra tamen hoſce hæreticos ſtat Eccleſia Catholica, præſertim Latina, quæ ſecundas nuptias, imo & tertias, & alias deinceps admittit ut licitas, & vera conjugia, veraque ſacramenta. Quare putidè mentitur Kemnitius, *in* 2. *p. Examin.* ubi dicit, Catholicos ſecundas nuptias habere ut fornicationes, & idcirco aſſerere, eas non eſſe benedicendas.

II. Dico. In Eccleſia Latina ſemper, & ubique licuit viro plures uxores, & mulieri plures maritos aſſumere ſucceſſivè. Nullum enim è latinis Patribus invenire eſt, ut oſtendam, qui ſecundas, aut tertias nuptias damnarit. Probatur autem primò. Nec ſecundæ, nec ulteriores nuptiæ in ſenſu præſenti irritæ ſunt, aut illicitæ jure naturali, aut divino. Non quidem naturali. Nam nec opponuntur ejus principiis, nec concluſionibus ex eis deductis, ut diximus de poligamia ſimultanea, cum iis enim ſtat matrimonii tum primarius, tum ſecundarius finis. — Non erant contra jus divinum in lege Moſaica, quæ non ſolum eas non prohibuit, ſed & approbavit; maxime cùm præcepit Judæis, ſive virgines ſint, ſive conjugati, ſive vidui, ut ducant mulierem, quam frater ſine liberis reliquit. — Neque ſunt contra jus divinum in lege Evangelica. Tùm quia Chriſtus nullibi eas vetuit. Tùm quia Evangelio prorſus ſunt conformes. Nam Apoſtolus, 1. *Cor.* 7. generaliter de non nuptis, & viduis, v. 9. *Si non ſe continent, nubant*, & v. 39. *Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir ejus vivit. Quòd ſi dormierit vir ejus, liberata eſt; cui vult nubat.* Et 1. *ad Timoth.* 5. *v.* 14. *de Viduis*, ait: *Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe &c.* Quod ſi mulieribus ſecundæ nuptiæ illicitæ non ſunt, nec illicitæ erunt viris, cum de utriſque par ſit ratio.

III. Nec valet reſponſio Tertulliani, *lib. de Monogamia*, *c.* 11. Apoſtolum agere de muliere, quæ in Gentilitate virum ethnicum habuerat: hæc enim eo mortuo, ſi ad fidem convertatur, nubere poterit *tantùm in Domino*, id eſt, viro Chriſtiano, non Ethnico, quia hic erit primus ejus ma-

ritus,

ritus, non ſecundus: non verò loqui de ea, cui viduitas in fide contigerit. Vel quod Apoſtolus ſi has etiam tolerat, non admittit tanquam licitas, ſed tanquam minus malum, reſpectu fornicationis.

IV. Non inquam valet primò. Nam verbum *dormierit* cum ſit futuri temporis, eas mulieres reſpicit, quibus jam Chriſtianis viduitas obtigerit. Secundò. Nam Apoſtolus loquitur generaliter, & abſque ulla reſtrictione, imo loquitur tam de viduis, quam de non nuptis. Quod autem dicit: *nubat tantùm in Domino:* indicat, quòd ſi vult nubere, nubere debeat ſuæ religionis viro, ideſt, Chriſtiano, non Ethnico; non autem, quod ſi prior vir fuerat Chriſtianus, non poſſit alteri nubere — Minus autem efficit quod addit. Non enim Paulus permittit ſecundas nuptias, quia minus malas quàm fornicatio; ſed quia minus bonas, quam ſtatus viduitatis: Unde temperare à nuptiis, ſive ſecundis, ſive etiam primis res eſt conſilii, non præcepti. Unde *v.* 40. ait: *Beatior autem ſi ſic permanſerit ſecundum meum conſilium.*

V. Huic veritati ſuffragantur Latini Patres, qui hortantur quidem viduas, ut ſic permaneant ſecundum Apoſtoli conſilium, eas tamen non damnant ſi iterum, vel tertiò nubant. Sic Ambroſius, l. de Viduis: *Quod tamen* (inquit) *pro conſilio dicimus, non pro præcepto imperamus, provocantes potius viduam, quàm ligantes. Neque enim prohibemus ſecundas nuptias, ſed non ſuademus.... Plus dico, non prohibemus ſecundas nuptias, ſed non probamus ſæpè repetitas. Neque enim quidquid licet, & decet.*

Sic S. Hieronymus, *Ep.* 50. modò 30. quæ eſt Apologia pro libris adverſus Jovinianum, ait: *Quomodo virginibus ob fornicationis periculum* (Apoſtolus) *concedit nuptias.... ita ob eandem fornicationem concedit viduis ſecunda matrimonia. Melius eſt enim, licèt alterum, & tertium, unum virum noſſe, quàm plurimos.* Et infra. *non damno bigamos, imo nec trigamos, & ſi dici poteſt, octogamos.*

Sic etiam S. Auguſtinus, l. de bono Viduitatis, c. 12. *De tertiis* (inquit) *& de quartis, & de ultra pluribus nuptiis ſolent homines movere quæſtionem. Unde ut breviter reſpondeam, nec ullas nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numeroſitatis auferre.... Quis enim ſum, qui putem definiendum, quod nec Apoſtolum video definiſſe? Ait enim:* Mulier alligata eſt, quamdiù vir ejus vivit; *Non dixit primus, aut ſecundus, aut tertius, aut quartus. Sed* mulier, (*inquit*) alligata eſt, quamdiu vir ejus vivit. Si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt; cui vult nubat, tantùm in Domino. Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit. *Quid huic ſententiæ, quantum ad hanc rem attinet, addi, vel detrahi poſſit, ignoro.* Deinde mulierem ſeptiviram à Sadducæis Chriſto propoſitam (*Matth.* 22. *v.* 29. *&* 30.) adducens in exemplum, ſic loquitur: *Sed nec ipſam, ut videmus, tot maritorum mulierem ulla ſua ſententia ſignificatione damnavit. Quapropter nec contra humanæ verecundiæ ſenſum audeo dicere, ut quoties voluerit, viris mortuis, nubat fœmina: nec ex meo corde præter Scripturæ Sanctæ auctoritatem, quantaslibet nuptias audeo condemnare. Quod autem dico uni vera vidua, hoc dico omni viduæ: Beatior erit, ſi ſic permanſerit.* En quomodo præfati Patres ex Apoſtolo conſiliantur quidem in viduitate perſeverantiam; at ſecundas, vel ultra, nuptias non damnant.

VI. Hoc idem docuit Eugenius IV. *In decreto pro Jacobitis*, edito in Conc. Florentino, his verbis: *Quoniam nonnullos aſſeritur quartas nuptias tanquam condemnatas reſpuere; ne peccatum, ubi non eſt, eſſe putetur, cum ſecundum Apoſtolum, mortuo viro, mulier ſit ab ejus lege ſoluta, & nubendi cui vult in Domino habeat facultatem, nec diſtinguat, mortuo primo, vel ſecundo, vel tertio: declaramus, non ſolum ſe-*

cundas, ſed tertias, & quartas, atque ulteriores, ſi aliquod canonicum impedimentum non obſtat, licitè contrahi poſſe. Commendatiores tamen dicimus, ſi ulteriùs à conjugio abſtinentes, in caſtitate permanſerint.

§. II.

Quid Senſerit, & Sentiat Eccleſia Græca.

Circa pluralitem ſucceſſivam nuptiarum diverſa diverſis temporibus Eccleſia Orientalis ſtatuiſſe videtur.

VII. Dico enim primò. Bigamiam tanquam licitam admiſerunt veteres Patres Græci. Hujus teſtes ſunt Baſilius, *in Epiſt. Canonica ad Amphilochium, Can.* 41. qui ſic ait: *Quæ in viduitate poteſtatem ſui habet, ita ut viro cohabitet, ab omni culpa libera eſt; cum Apoſtolus dixerit, ſi mortuus fuerit vir ejus, libera eſt; ut nubat, cui vult tantùm in Domino.* Hic autem de ſola bigamia loqui Baſilium infra videbimus. S. Epiphanius, *Hæreſ.* 59. §. 3. *de Novatianis*, ait: *Si quis poſt Baptiſmum ſecundam uxorem duxerit, ab illis non ampliùs admittitur, quod quidem planè ſtolidum eſt.* Et inferius §. 4. *Cui* (inquit) *mortua una non ſufficit .... is ſi alteram uxorem duxerit, aut alteri viro mulier nupſerit, ſacrarum litterarum auctoritas ab omni culpa illos abſolvit: neque ab Eccleſia, aut æterna vita rejicit, ſed propter imbecillitatem tolerandos exiſtimat.* Quod repetit, *in Expoſit. Fidei*, §. 21.

His conſonat S. Jo. Chriſoſt. *Homil.* 19. *in c.* 7. 1. *ad Cor.* ubi ait: *Etiam ſecundum concedit matrimonium* (Apoſtolus) *tantùm inquiens, in Domino.* Conſenſit Gregorius Nazianzenus, *Orat.* 31. & Theodoretus, *in cap.* 7. 1. *ad Cor.* ubi dicit, beatiorem quidem eſſe (ex Apoſtolo), quæ in viduitate permanet, ſed adhuc eſſe beatam, quæ ad ſecundas nuptias tranſit: *Hoc autem* (inquit) *ſufficit ad refellendos Novatianos, qui bigamiam tanquam fornicationem accuſant, apoſtolicis legibus apertè contradicentes.* Unde *in c.* 5. 1. *ad Timoth.* ad hæc Pauli verba: *Volo ergo juniores nubere*, ita ſcribit: *Divo Paulo dicente*, Volo: *Novatus dicit*, Nolo.

Nihilominus, quamvis Græci cenſerent, ſecundas nuptias jure naturali, & divino culpâ vacare quia quandam incontinentiam redolebant, Eccleſiaſtici Canones bigamos aliqua pœnitentia mulctare conſueverant, ut conſtat ex Concilio Neocæſarienſi, *Can.* 5.

VIII. Dico ſecundò. Trigamiam, & multò magis tetragamiam, ut illicitam reprobarunt Patres Græci. An verò utramque etiam, ut irritam jure Eccleſiaſtico declaraverint, incertum eſt. Prima pars probatur. Cum enim Apoſtolus, qui ſecundas nuptias apertè conceſſerat, nihil de tertiis, aut quartis locutus eſſet; putabant, bigamiam lege divina eſſe quidem permiſſam, non autem trigamiam, & ultra. Unde Baſilius, Epiſt. ad Amphilochium, Can 50. *Trigamia* (inquit) *non extat lex* (permittens) *quare lege tertium matrimonium non contrahitur.* Et Can. 4. *De trigamis* (inquit) *& polygamis eundem canonem definiere, quem & de bigamis ſervata proportione: annum videlicet in bigamis, aliî verò duos annos, trigamos autem tribus, & ſæpe quatuor annis ſegregant. Id autem non amplius conjugium, ſed polygamiam appellant, vel potiùs moderatam fornicationem. Quapropter, & Dominus Samaritanæ, quæ maritos quinque per vices habuerat.* Quem nunc (*inquit*) habes, maritus non eſt: *quippe quod ii, qui bigamiæ menſurâ exciderunt, digni non ſint, qui vel mariti, vel uxoris nomine appellentur.* Et Can. 80. *Polygamiam*, inquit (nempe tetragamiam.) *Patres ſilentio prætermiſere, ut belluinam, prorsùſque ab hominum genere alienam. Ea autem nobis videtur peccatum eſſe fornicatione majus.*

IX. Secunda verò pars, nempe quòd non,

non ſit certum, an Patres Græci tertias, quartas, & ultra nuptias etiam irritas declaraverint, ex eo colligitur, quia pro irritis illas habuiſſe videntur oſtendere verba ex Baſilio citata, nimirùm, eas lege non permitti, non eſſe amplius conjugium, ſed moderatam fornicationem (quia nempe cum uno tantum non cum pluribus) non eſſe dignum, ut mariti, vel uxoris nomine appellentur, & tandem tetragamiam eſſe peccatum fornicatione majus. Quare Nazianzenus, *Orat.* 31. ait: *Primum* (conjugium) *lex eſt, ſecundum indulgentia, tertium iniquitas. Quòd verò hunc numerum excedit* (en tetragamia) *porcina vita eſt*.

Ex alia autem parte videntur quidem trigamiam, & tetragamiam damnare, tanquam intolerabilis libidinis argumentum — Non tamen eas irritas declarare, cùm nullibi eas diſſolvendas præceperint, ſed pœnis tantùm canonicis caſtigandas. Verùm quidquid de hoc ſit.

X. Quærendum ſupereſt: an tertiæ, & quartæ nuptiæ nunc validæ ſint apud Græcos?

Reſpondet Arcudius, *lib. 7. de Concordia, &c. cap.* 29. Primò. Trigamos in Eccleſia Græca eſſe jure Eccleſiaſtico inhabiles ad contrahendum novum matrimonium. — Secundò. Bigamos ſimiliter ad contrahendum tertium, ſi quadrageſimum ætatis annum attigerint, & prolem habeant ex priori conjugio ſuſceptam. Quod ſi quadrageſimum annum nondum attigerint, conceditur illis tertium matrimonium impoſitâ illis ſolitâ pœnitentiâ, ſi careant liberis, graviore verò, ſi jam liberos habeant. Si vero quadrageſimum ætatis annum attigerint, & liberos ex prioribus conjugiis non ſuſceperint, ad tertiam gravi tamen, & diuturniori impoſitâ pœnitentiâ, admittuntur.

XI. Hanc tamen modernam Eccleſiæ Græcæ diſciplinam Latina nunquam probavit. Unde Innocentius IV. ad Epiſcopum Tuſculanum Sedis Apoſtolicæ in Regno Cypri Legatum ita reſcribit: *Quia verò ſecundum Apoſtolum mulier, mortuo viro, ab ipſius eſt lege ſoluta, ut nubendi, cui vult in Domino liberam habeat facultatem; ſecundas, & tertias, ac ulteriores etiam nuptias Græci non reprehendant aliquatenus, nec condemnent, ſed potiùs illas approbent inter perſonas, quæ aliàs licitè ad invicem matrimonio jungi poſſunt*.

§. III.

An Bigamiæ annexa ſit Irregularitas?

XII. De hoc agit S. Tho. *in Suppl. 3. p. q. 66. & in 4. diſt.* 27. Circa quod ſuppono, ex Bigamia non incurri irregularitatem ex culpa in contrahendis ſecundis nuptiis admiſſâ: nam ut vidimus, cùm ſecundæ nuptiæ, imo & tertiæ, & ulteriores ſaltem in Eccleſia Latina licitæ ſint, nullius culpæ ſunt. Unde Ambroſius, Epiſt. 82. ad Eccleſiam Vercellenſem: *Qui iteraverit* (inquit) *conjugium, culpam quidem non habet coinquinati, ſed prærogativa exuitur Sacerdotii*. (ob rationes, quas ibi ſubjicit): Epiphanius quoque, Hæreſi 59. §. 4. *Eos omnes, qui ſecundum priores nuptias mortuâ uxore, alteri ſeſe nuptiis illigarint, ſanctiſſima Dei diſciplina* (ab ordinum ſuſceptione rejicit) *propterea quod incredibilis eſt Sacerdotii honor, ac dignitas*. Et S. Auguſt. lib. de Bono conjugali, cap. 18. *Non abſurdè* (inquit) *viſum eſt, eum qui exceſſit uxorum numerum ſingularem, non peccatum aliquod commiſiſſe, ſed normam quandam ſacramenti amiſiſſe, non ad vitæ bonæ meritum, ſed ad ordinationis Eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſariam*.

XIII. Suppono etiam, ſecundum matrimonium eſſe verè ſacramentum, ſive fiat cum virgine, ſive cum corrupta, ſive cum vidua. Ut enim ait Tridentinum, *Seſſ.* 24. *Can.* 1. verum matrimonium inter fideles eſt ſacramentum, nec diſtinguit inter primum,

mum, & ſecundum. Et meritò: Nam in ſecundò matrimonio inveniuntur omnia ad ſacramentum requiſita, ſicut in primo; ergo cùm Chriſtus elevaverit matrimonium àd dignitatem ſacramenti, non ut primum, ſed ut contractum matrimonialem, non eſt cur, etſi non primum, à veritate ſacramenti excludatur. — Accedit, quod ſi alia ſacramenta, quæ characterem non imprimunt iterabilia ſunt, cur non etiam ſacramentum matrimonii, cùm inter iſtud, & illa Eccleſia non diſtinguat?

Nec refert, quod ſecundæ nuptiæ non benedicantur. Nam hoc non eſt, quia non ſint ſacramentum, ſed vel quia deficiunt à perfecta ſignificatione ſacramenti, ut dicetur. Vel ut ait Urbanus III. Cap. *Vir autem*, extra de ſecundis nuptiis, quia cum qui tranſeunt ad ſecundas nuptias: *Alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet*, benedictio enim non perit. Ait tamen S. Thu. *qu. 63. Suppl. a. 2. ad 2.* Quod *Hoc eſt intelligendum, quando ſecundæ nuptiæ ſunt ſecundæ, & ex parte viri, & ex parte mulieris, vel ex parte mulieris tantùm. Si enim virgo contrahat cum viro, qui habuit aliam uxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur.* Vide Sanctum Thomam ibi. His præmiſſis

XIV. Dico. Bigamia inducit irregularitatem, qua bigamus fit inabilis ad ſuſceptionem ordinum. Ita S. Thom. *q. 66. Supplem. a. 1.* cujus prima ratio eſt. Quia ut aliquis per ordines fiat ſacramentorum miniſter, nullum defectum in ſacramentis pati debet: Defectus autem in ſacramento eſt, quando ſacramenti ſignificatio integra non invenitur: ſed integra ſignificatio ſacramenti matrimonii eſt, ut perfectè ſignificet conjunctionem Chriſti ad Eccleſiam, quæ eſt unius ad unam, & conſequenter quod vir ſit tantùm unius uxoris vir, & uxor ſit tantùm unius viri uxor; ergo cùm hoc tollat bigamia, inducit defectum in ſignificatione ſacramenti, & proinde irregularitatem.

Altera ratio S. Thomæ eſt. Quia in illis, qui accipiunt ſacramentum Ordinis, maxima ſpiritualitas debet apparere. Tùm quia ſpiritualia miniſtrant, ſcilicet ſacramenta. Tùm quia ſpiritualia docent, & in ſpiritualibus occupari debent. Cumque concupiſcentia per quam totus homo caro efficitur, maximè ſpiritualitati repugnet, & in bigamis, qui una uxore contenti eſſe noluerunt, maximum concupiſcentiæ ſignum appareat; ideo rebus ſpiritualibus tractandis non ſunt idonei. *Tamen*, ait S. Thom. *prima ratio eſt melior.*

XV. Neque dicas. Majus ſignum incontinentiæ apparet in eo, qui plures fornicariè cognoſcit, quàm in eo, qui plures uxores ſucceſſivè habet: ſed ex primo non efficitur aliquis irregularis; ergo nec ex ſecundo.

Reſpondet enim S. Thom. citato loco ad 2. *Quod quamvis ſit in fornicariis majoris concupiſcentiæ ſignum, non tamen concupiſcentia ita adhærentis; quia per fornicationem unus alteri non in perpetuum obligatur. Et ideo non eſt defectus ſacramenti.*

XVI. Sed replicabis. Si ratione ſacramenti incurreretur irregularitas, ſequeretur, quod ſi aliquis contraxiſſet per verba de præſenti, & eâ mortuâ ante carnalem copulam ſubſecutam, duceret aliam, efficeretur irregularis: ſed hoc eſt contra decretum Innocentii III. C. *Debitum* de bigamia; ergo non ratione ſacramenti fit irregularis: cùm autem nec ratione copulæ alias fornicarii irregulares eſſent, quod eſt contra mox dicta; igitur &c.

XVII. Reſpondet S. Thom. ibidem *ad 3.* Quod *Bigamia cauſat irregularitatem, inquantum tollit perfectam ſignificationem ſacramenti; quæ quidem conſiſtit, & in conjunctione animorum, quæ fit per conſenſum, & in conjunctione corporum. Et ideo ratione utriuſque ſimul oportet eſſe bigamiam, quæ irregularitatem faciat.* Et hoc dicit Inno-

Innocentius III. corrigens dictum Magiſtri Sent. volentis, quod ſolus conſenſus per verba de præſenti ſufficiat ad irregularitatem inducendam.

XVIII. Quæres primò: An qui habet, vel habuit ſucceſſivè duas uxores, unam de jure, alteram de facto fiat irregularis?

Reſpondeo affirmativè cum S. Tho. dicta, *q. 66. Suppl. a. 2.* Quia quamvis in altero non ſit ſacramentum, eſt tamen quædam ſacramenti ſimilitudo, quæ non eſt in fornicatione, vel adulterino concubitu.

XIX. Quæres ſecundò: An qui ducit uxorem non virginem, ſeu corruptam, ſit irregularis?

Reſpondeo affirmativè cum S. Tho. ibidem *a. 3.* ſi tamen mulier illa fuerat ab alio, quam ab ipſo cognita: cur autem vir non ſit irregularis, etiamſi ante, vel poſt matrimonium fornicetur, ſive cum una, ſive cum pluribus; ſit autem, ſi cognoſcat ſuam uxorem prius ab alio cognitam. Ratio ex S. Thom. eſt: Quia *Actus contrahentis matrimonium non cadit ſupra ſe ipſum, ſed ſupra alterum, & ideo ex termino ſpecificatur, qui eſt etiam reſpectu illius actus quaſi materia ſacramenti. Unde ſi mulier eſſet ordinis ſuſceptiva, ſicut efficitur vir irregularis ex hoc quod ducit uxorem corruptam, non autem ex hoc quod corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis ſi contraheret cum corrupto, non autem ſi contraheret corrupta, niſi in alio matrimonio priùs corrupta fuiſſet.* Ita S. Thom. Quod autem ſi duceret corruptam à ſe, non fieret vir irregularis. Ideo eſt, quia, ut ait ibi *ad 2.* carnem ſuam non diviſit in plures.

XX. Sed quid ſi mulier fornicetur poſt matrimonium?

Reſpondet S. Thom. ad 4. *Quod ſi mulier fornicetur poſt matrimonium contractum, non efficitur ex hoc vir irregularis, niſi poſt corruptionem adulterii eam iteratò cognoſcat: quia aliàs corruptio uxoris nullo modo cadit ſub actu matrimoniali viri: ſed ſi etiam per jus compellatur ei reddere debitum, vel etiam ex conſcientia propria, illa petente, debitum reddat, ante condemnationem adulterii, irregularis efficitur. Quamvis de hoc ſint opiniones. Sed hoc, quod dictum eſt, eſt probabilius; quia hic non requiritur quod ſit peccatum, ſed ſignificatio tantùm.*

XXI. Quæres tertiò: An bigamia ſolvatur per Baptiſmum?

Reſpondeo negativè cum S. Thom. *qu. 66.* citata *a. 4.* Quia ut ait Sanctus Auguſtinus, lib. de Bono conjugali, c. 18. *Acutiùs intelligunt, qui nec eum, qui catechumenus, aut paganus habuit alteram, ordinandum cenſuerunt; quia de ſacramento agitur, non de peccato.* Et iterum: *Fœmina, ſi catechumena, vel pagana vitiata eſt, non poteſt inter Dei virgines poſt Baptiſmum conſecrari;* ergo eadem ratione nec bigamus ante Baptiſmum, poteſt ordinari.

Ratio autem eſt: *Quia Baptiſmus ſolvit culpas, & non ſolvit conjugia.* Unde cum ex ipſo conjugio ſequatur irregularitas, per Baptiſmum tolli non poteſt, *ut Auguſtinus dicit* (loc. cit.) Ita S. Thom.

XXII. Quod ſi aliqua ſacramenta vetera tollebant irregularitates, hoc ideo erat, inquit S. Thom. ibi *ad 5.* Quia *Illæ irregularitates ex levibus cauſis non perpetuis erant contractæ: & ideo etiam per illa ſacramenta auferri poterant. Et iterum erant ad hoc ordinata: non autem baptiſmus ad hoc ordinatur.* Rurſus ut docet ibi ad 4. *Baptiſmus conformat Chriſto quantum ad virtutem mentis: ſed non quantum ad ſtatum carnis, qui conſideratur in virginitate, vel diviſione carnis.* Et ideo quamvis per Baptiſmum homo plenè conformetur Chriſto; diviſio tamen carnis, ſi in eo eſt, Baptiſmo non tollitur.

XXIII. Quæres quartò: An cum bigamo liceat diſpenſare?

Reſpondeo affirmativè cum S. Tho. ibi *art. 5.* Quia (inquit) *Bigamia non*

eſt

Digitized by Google

eſt adjuncta irregularitas de jure naturali, ſed de jure poſitivo. Nec iterum eſt de eſſentialibus ordinis, quod aliquis non ſit bigamus. Quod patet ex hoc, quod ſi aliquis bigamus ad ordines accedat, characterem accipit. Et ideo Papa poteſt diſpenſare in tali irregularitate totaliter: ſed Epiſcopus quantum ad minores ordines (non ut ſuſcipiantur, ſed ut jam ſuſcepti exerceantur) *& quidam dicunt quod etiam quantum ad majores, in illis, qui volunt Deo in religione ſervire propter vitandum religioſorum diſcurſum.* (Hoc tamen hiſce temporibus non admittitur.) Unde ait Soto, *diſt.* 27. *q.* 3. *a.* 3. regulariter tenendum eſſe, quod Epiſcopus in omnibus irregularitatibus diſpenſare poſſit, quoad minores ordines, & ſimplex beneficium; in bigamia tamen, & homicidio voluntario non poſſit. Quare praxi ſtandum eſt.

XXIV. Neque ex hoc, 1. *ad Timoth.* 3. *v.* 2. dicatur oportere Epiſcopum eſſe *Unius uxoris virum.* Et *v.* 12. hoc idem dicatur de Diaconis, inferri poteſt hoc eſſe de jure divino. & proinde ab homine indiſpenſabile.

Nam, ut ait S Tho. ibidem ad 2. *Hoc eſt verum quantum ad ea, quæ ſunt de jure naturali, & quantum ad ea quæ ſunt de neceſſitate ſacramentorum, & fidei: ſed in aliis, quæ ſunt de inſtitutione Apoſtolorum, cùm Eccleſia habeat nunc eandem poteſtatem ſtatuendi, & deſtituendi, quam tunc habuit, poteſt per eum, qui primatum tenet in Eccleſia, diſpenſari.*

QUÆSTIO V.

De Matrimonii Indiſſolubilitate.

EXaminata matrimonii unitate, quòd nempe ſit unius cum una tantùm; ſequitur altera ejuſdem proprietas, nempe, indiſſolubilitas, de qua inveſtigabimus quo jure ei conveniat, & an in aliquo caſu ſit diſpenſabilis.

DUBIUM I.

An Matrimonium Indiſſolubile ſit quoad Vinculum, & quo Jure?

§. I.

Errores circa hoc.

I. APud Montaniſtas matrimonii vinculum pro conjugum arbitrio ſolvi poterat. Eodem errore laborant Græci, & maximè Mahometani, apud quos improbi mores, & infecunditas uxoris, matrimonium ſolvunt. Hos ſecutus fuit Lutherus. Is enim, *lib. de Vita Conjugali*, ita loquitur: *Si alter alteri ſeipſum ſubtrahat ſic, ut debitum conjugale præſtare non velit, quemadmodum multa pertinaces mulieres inveniuntur; hic locus eſt, ut vir dicat, ſi tu non vis, velit alia: ſi non vult uxor, veniat ancilla.* Rurſus: *Si mulier virum habeat impotentem, nec tamen poteſt id probare, miſceatur alteri, vel fratri mariti, occulto tamen matrimonio, & proles imputetur putativo, ut dicunt, patri.* Modum verò quem tenere debet maritus in repudianda uxore pertinaci, indicat *Serm. de Matrimonio*, hiſce verbis: *Ita tamen, ut antea iterum, & tertiò uxorem admoneat maritus, & coram aliis etiam pervicaciam ejus detegat, ut publicè, & ante conſpectum Eccleſiæ duritia ejus, & agnoſcatur, & reprehendatur: ſi tunc renuat, repudiet eam, & in vicem Vaſthi Heſter ſurroget exemplo Aſſueri:* Concludens quod debitum conjugale obſtinatè marito denegare, ſit quædam *Maligna deſertio*, & proinde juſta cauſa repudii. Hanc doctrinam ſenſui adeo blandientem ſtatim hauſerunt Lutheri diſcipuli, unde Æcolampadius priore deſertâ, alteram duxit, fruſtra illa occlamante, ſuum illum eſſe maritum. Præcipuè verò apud eos adulterii cauſa conjugii vinculum ſolvitur more Judaico,

Digitized by Google

daico, ita ut innocenti liceat alteram ducere, ut auctor eſt Melanchton in locis communibus, *anno* 1512. Unde & legitur quemdam intra ſemiannum tres Genevæ duxiſſe uxores, quòd ſecundum Evangelium ſuum probarat duas eſſe adulteras, & hoc judice Calvino.

Catholici tamen omnes communi conſenſu docent, matrimonium eſſe indiſſolubile jure tùm naturæ, tùm divino.

§. II.

Veritas Catholica.

II. Dico matrimonium eſt indiſſolubile, tùm jure naturæ, tùm divino, ſive contractum à fidelibus, ſive ab infidelibus, modò legitimè contractum ſit.

Primam partem docet S. Th. *q.* 67. *Suppl. a.* 1. Cujus ratio eſt: *Nam matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis non ſolùm ad aliquod tempus, ſed per totam vitam prolis. Unde de lege naturæ eſt, quod parentes filiis theſaurizent, & filii parentum hæredes ſint* (2. Cor. 12.) *Et ideo cum proles ſit commune bonum viri, & uxoris, oportet eorum ſocietatem perpetuò permanere indiviſam ſecundum legis naturæ dictamen. Et ſic inſeparabilitas matrimonii eſt de lege naturæ.* Quod confirmat *in* 3. *Contrag. c.* 123. exemplo illarum avium, ad quarum prolem educandam requiritur utriuſque parentis opera: iſtæ enim tamdiu commanent ſimul, quoadusque proles ſit perfecta, & inſtructa, ut ſibi valeat de neceſſariis providere. — Hoc etiam ibidem probat ex quadam naturali æquitate: *Nam fœmina indiget mare non ſolum propter generationem, ſicut in aliis animalibus, ſed etiam propter gubernationem; quia mas eſt, & ratione perfectior, & virtute fortior: mulier verò ad viri ſocietatem aſſumitur propter neceſſitatem generationis. Ceſſante igitur fœcunditate mulieris, & decore, impeditur, ne ab alio aſſumatur. Si quis igitur mulierem aſſumens tempore juventutis, quo & decor, & fœcunditas ei adſunt, eam dimittere poſſet poſtquam ætate provecta fuerit, damnum inferret mulieri contra naturalem æquitatem.* Nemo enim damnum ex beneficio reportare debet. Alias rationes affert S. Th. *citato cap.* 123., quas à Studioſo videndas relinquo.

III. Neque dicas, fieri poſſe, ut uxor ſit ſterilis, vel quòd etſi fœcunda ſit, aliter provideatur proli: — Nam hoc per accidens eſſet; per ſe enim, & ſecluſis impedimentis, ex quolibet conjugum congreſſu nata eſt ſequi proles, ad cujus educationem, inſtructionem & proviſionem requiritur ſollicitudo utriuſque parentis per totam vitam. Vide S. Th. 3. *Contragent. c.* 122. & 123.

IV. Hæc naturalis lex de matrimonii indiſſolubilitate (quæ eſt ſecunda pars) fuit à Deo in inſtitutione matrimonii ab initio per Adamum promulgata, dum Gen. 2. dixit, ut vir relictis Patre, & Matre adhærere deberet uxori ſuæ (ſeu *adglutinari*, ut 70. Interpretes reddiderunt) qua ſententiâ perpetuus, ac inſolubilis nexus ſignificatur, iſque major ad uxorem, quàm ad parentes, ita ut fiant duo in carne una. Et ideo etiam fecit Deus fœminam ex coſta è latere viri extractâ, volens indicare vinculum arctiſſimum, ſanctamque conjunctionem. Ad hæc reſpiciens Concil. Trident. initio, *Seſſ.* 24. dixit: *Matrimonii perpetuum, indiſſolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus inſtinctu pronunciavit, cum dixit: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea; quamobrem relinquet homo Patrem ſuum, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.*

Porrò cùm non legatur, ullum præceptum poſitivum datum à Deo hominibus in illo ſtatu, niſi illud, ne ederent de ligno ſcientiæ boni, & ma-

li, conſequens eſt, inſeparabilitatem, quam primus parens verbis jam dictis enuntiavit, non eſſe legis poſitivæ, ſed naturalis. Huc ſpectat, quòd Chriſtus, *Matth.* 19. declaravit dimiſſionem uxoris à Moyſe Judæis permiſſam repugnare primæ inſtitutioni matrimonii dicens: *Ab initio autem non fuit ſic*: ad quam proinde ſtatum conjugii reducere voluit, & ut loquitur loco citato idem Concilium: *Ejuſdem nexus formitatem ab Adamo tantò ante pronuntiatam bis verbis confirmavit: Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Quæ de matrimonio etiam non conſummato intelligit debere, tradunt Doctores.

V. Tertia pars ex dictis ſequitur. Nam ſi verum eſt matrimonium inter infideles contractum. Si quæ naturalis ſunt inſtitutionis, ut eſt matrimonium, quatenus in officium naturæ; communia ſunt fidelibus, & infidelibus; ſequitur etiam matrimonia Infidelium eſſe ſuapte naturâ inſolubilia, & qui ea ſolvunt, contra jus naturæ peccare. Nam etiam apud infideles militat debitum educationis prolis, & rursùs cum eo tempore, quod educationi impendi debet, conjuges mutuam habeant poteſtatem in ſua invicem corpora, alterius prolis generationi dare poſſint operam, cui non minus, quàm priori providere tenentur; & ſic iterum de alia, quam rurſus poſſunt gignere, dum ſecundæ prolis educationi vacant.

DUBIUM. II.

Utrum aliquando potuerit ſuper Matrimonii Indiſſolubilitate Diſpenſari.

§. I.

An potuerit Uxor Dimitti?

I. TRes difficultates præſens dubium complectitur, quas D. Th. dicta, *q. 67. tribus articulis* 2. 3. *&* 4. reſolvit. Prima eſt: An aliquando potuerit ex diſpenſatione uxor repudiari. Secunda: An licuerit. Tertia: An repudiatæ licitum fuerit alteri nubere. Circa primam.

II. Dico. Per diſpenſationem potuit eſſe licitum dimittere uxorem, non ſolum quoad thorum, ſed etiam quoad vinculum. Ita S. Th. *q.* 67. citata *a.* 2. Quia inſolubilitas matrimonii, ſicut ſupra diximus de unitate ejuſdem, non pertinet ad prima, ſed ad ſecunda præcepta legis naturæ ex primis derivata: *Inſeparabilitas enim matrimonii* (inquit S. Doctor) *Non ordinatur ad prolis bonum (quod eſt principalis matrimonii finis) niſi quantum ad hoc, quod per parentes filiis provideri debet in totam vitam per debitam præparationem eorum, quæ ſunt neceſſaria in vita. Hujuſmodi autem præparatio non eſt de prima intentione naturæ, ſecundùm quam omnia ſunt communia. Et ideo non videtur eſſe contra primam intentionem naturæ dimiſſio uxoris, & per conſequens contra prima præcepta, ſed contra ſecunda legis naturæ.* Unde ſub diſpenſatione cadere poterat.

III. Alia ratio ſumitur ex doctrina ejuſdem S. Thomæ, 1. 2. *q.* 100. *a.* 8. ubi docet, quod præcepta primaria legis naturæ continent primam legiſlatoris intentionem, boni communis conſervationem, & juſtitiæ ordinem, ideoque nullam admittunt diſpenſationem neque divinam. Secundaria verò diſponunt de mediis, & poſſunt diſpenſari à Deo, ob aliquid majus bonum. *Puta* (exemplum eſt S. Th. ibi) *Si poneretur hoc præceptum in aliqua communitate, quod nullus deſtrueret rempublicam, neque proderet civitatem hoſtibus ſive quod nullus faceret aliquid, injuſtè, vel malè, hujuſmodi præcepta eſſent indiſpenſabilia. Sed ſi aliqua alia præcepta traderentur ordinata ad iſta præcepta, quibus determinantur aliqui ſpeciales modi, in talibus præceptis, poſſet diſpenſatio fieri; in quantum per omiſſionem hujuſmodi præceptorum in aliquibus caſibus non fieret præjudicium primis præceptis, quæ conti-*

nent

nent intentionem legiſlatoris : puta ſi ad conſervationem reipublicæ ſtatueretur in aliqua civitate, quod de ſingulis viciis aliqui vigilarent ad cuſtodiam civitatis obſeſſa, poſſet cum aliquibus diſpenſari propter aliquam majorem utilitatem.

In caſu autem præſenti. Prima Dei legiſlatoris intentio eſt, ne quis accedat ad alienam, vel non ſuam, quia hoc continet ordinem juſtitiæ inter homines ſervandæ, & ad genus humanum debito modo propagandum qui eſt principalis matrimonii finis, eſt neceſſarium. Inſolubilitas verò matrimonii præcepta eſt tanquam medium ordinatum ad illum finem, & valdè conferens: ideoque in illa diſpenſari à Deo poteſt ob aliquam majorem cauſam.

Diſpenſare Deus creditur in duplici caſu. Primò: Quando conjux infidelis non vult pacificè cohabitare conjugi converſo. Secundò: Quando ante conſummationem emittitur ſolemnis profeſſio in aliqua religione. De quibus infra.

§. II.

An ſub Lege Moyſi Dimiſſio Uxoris licita fuerit?

IV. In hac difficultate adeò diviſi quovis tempore fuerunt Doctores, ut ipſemet S. Thomas licèt ſententiam negativam communiorem pronuntiaverit; affirmativam tamen probabilem reputat, ideoque utramque problematice defendit, *in 4. diſt. 33. q. 2. a. 2. quæſtiunc. 2. & q. 67. Suppl. a. 3.* Et etiam nunc pro utraque decertatur.

V. Dico tamen probabilius videri dimiſſionem uxoris in lege Moyſi fuiſſe quidem permiſſam ad evitandum majus malum; non tamen fuiſſe licitam. Pro explicatione ſuppono ex S. Thomæ locis citatis. Quatuor modos permiſſionis poni: *Unum per privationem præceptionis: ut quando majus bonum non præcipitur, minus bonum permitti dicitur: ſicut Apoſtolus non præcipiendo virginitatem, matrimonium permiſit. 1. Cor. 7. Secundùm per privationem prohibitionis, ſicut venialia dicuntur permiſſa, quia non ſunt prohibita. Tertium per privationem cohibitionis: & ſic peccata omnia dicuntur permitti à Deo, in quantum non impedit, cùm impedire poſſit. Quartum, per privationem punitionis: & ſic libellus repudii permiſſus fuit, non quidem propter aliquod majus bonum conſequendum, ſicut fuit diſpenſatio de pluribus uxoribus habendis; ſed propter malum cobibendum, ſcilicet uxoricidium, ad quod Judæi proni erant, propter corruptionem iraſcibilis. Sicut & permiſſum eſt eis cum extraneis fænerari propter corruptionem aliquam in concupiſcibili, ne ſcilicet fratribus ſuis fænerarentur. Et ſicut etiam propter corruptionem ſuſpicionis in rationali, fuit permiſſum ſacrificium Zelotypiæ, ne ſola ſuſpicio apud eos judicium corrumperet.*

VI. Hoc etiam conformius eſt verbis Chriſti, *Matth. 19.* ubi Phariſæis interogantibus: *Si liceret homini quacumque ex cauſa dimittere uxorem.* Reſpondet non licere, eo quod obſtet inſtitutio matrimonii; Ipſis autem replicantibus: *Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudii, & dimittere?* ait: *Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras.* Ubi ſignificat, hoc eis fuiſſe permiſſum, ideſt abſque adjectione pœnæ toleratum, tanquam minus malum ad vitandum majus, ne ſcilicet uxores, quas haberent exoſas, occiderent. — Nec obſtat quod Phariſæi dixerint *Moyſes mandavit.* Nam quid prohibet, iſtos corrupta intelligentiâ ſumſiſſe meram permiſſionem pro mandato? Quos proinde Chriſtus correxit: dum enim illi dicebant *Moyſes mandavit*, Chriſtus dixit *ad duritiam cordis veſtri permiſit*. Addo quod circa uxorum dimiſſionem aliquid Judæis erat præceptum, & aliquid per-

miſſum : *Permiſſum* erat dimittere uxores : præceptum verò, ut ſi quando vellent dimittere ſcriberent libellum repudii, & ſcriptum traderent uxori, quam dimittebant. Unde S. Auguſt. *lib. 1. de Serm. Dom. in Monte, c. 14.* ait : *Non enim, qui praecepit dari libellum repudii, hoc praecepit ut uxor dimittatur ; ſed qui dimiſerit, inquit, det illi libellum repudii, ut iracundiam temerariam projicientis uxorem libelli cogitatio temperaret.* Cùm enim, ut obſervat, *l. 19. contra Fauſtum, c. 26.* Libellus repudii non à dimittente, ſed à ſcriba, qui prius exquirere debebat cauſas odii, ac virum ad concordiam cum uxore adhortari, nec poterat libellum ſcribere : *Niſi in animo nimis averſo, atque perverſo conſilium concordiæ non valeret.* Idcirco ad reddendam uxoris dimiſſionem non ita facilem, mandavit, ne, niſi prius libello repudii conſcripto, & dato, uxor dimitti poſſet. Videri poteſt Chryſoſt. *Homil. 17. in Matth.*

VII. Ulteriùs probatur. Non eſt credibile, Deum in jure naturali diſpenſaſſe generaliter, niſi propter finem aliquem honeſtum, qualis erat multiplicatio generis humani, maximè populi fidelis, cùm diſpenſavit in lege monogamiæ : ſed talis finis non reperitur in permiſſione repudii : ſola enim ejus ratio erat durities cordis Judæorum ; ergo non diſpenſabat, ſed tantùm permittebat. In hanc ſententiam venit etiam S. Hieronymus, *in cap. 5. & 19. Matth. c. 61.* ait : *Moyſes, cum videret propter deſiderium ſecundarum conjugum, quæ vel ditiores, vel juniores, vel pulchriores eſſent, primas uxores interfici, aut malam vitam ducere; maluit indulgere diſcordiam, quàm odia, & homicidia perſeverare. Simulque conſidera, quod non dixit.* Propter duritiam cordis veſtri permiſit vobis Deus, *ſed* Moyſes, *ut juxta Apoſtolum conſilium ſit hominis, non imperium Dei.* Quæ poſtrema verba notanda ſunt.

VIII. Denique S. Th. Quamvis locis ſupra citatis in utramque partem diſputet ; attamen noſtram ſententiam poſtea firmavit, tùm 1. 2. *q. 105. a. 4. ad 8.* dicens : *Lex permiſit repudium uxoris, non quia ſimpliciter juſtum eſſet, ſed propter duritiam Judæorum.* Et q. 108. a. 3. ad 2. *Scribæ, & Phariſæi errabant, quia quædam, quæ in lege Moyſi erant tradita tanquam permiſſiones, æſtimabant eſſe per ſe juſta, ſcilicet repudium uxoris, & uſuras accipere ab extraneis. Et ideo Dominus prohibuit uxoris repudium, Matth. 5. & uſurarum acceptionem, Luca 6. dicens : Date mutuum, nihil inde ſperantes.* Tùm, *lib. 3. contra Gent. cap. 123.* ubi ait : *Excluditur conſuetudo dimittendi uxores : quod tamen in veteri lege permiſſum fuit Judæis propter eorum duritiam, quia ſcilicet proni erant ad occiſionem uxorum. Permiſſum ergo fuit minus malum ad excludendum majus malum.* Conformia ſcribit, *in 3. diſt. 37. q. 1. art. 6. ad 1.*

IX. Sed dices primò, *Deuteron. 24. v. 1* hæc habentur : *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem : ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua.* Et Malachiæ 2. v. 16. *Cum odio habueris, dimitte, dicit Dominus* ; ergo licitè, quia diſpenſante Deo poterat &c.

X. Reſpondeo, neg. conſ. Nam ut dictum eſt ſupra verba Deuteronomii ſolum ſunt permittentis, ut probat Chriſti reſponſio, *Matth. 19.* ſupra expenſa, & Patrum teſtimonio confirmata. Verba autem Malachiæ ſunt Dei non approbantis, ſed permittentis tantum ob duritiam cordis Judæorum, unde ſtatim ſubjungit : *Operiet iniquitas veſtimentum ejus.*

XI. Dices ſecundò. Lex vetus ad hoc data erat, ut peccatum oſtenderet ; ergo ſi licitum non fuiſſet uxorem dimittere, hoc ſaltem indicari debuiſſet per legem, aut prophetas.

XII. Reſpondeo primò. Quod quando majus malum eſt eventurum ex

probi-

prohibitione, vel indicatione minoris, poteſt hoc prudenter omitti. Ut enim ait S. Th. q. 67. Suppl. a. 3. ad 1. *Aliquis, qui poteſt prohibere, non peccat, ſi à prohibitione abſtineat, non ſperans correctionem, ſed magis malum æſtimans ex tali prohibitione occaſionem ſumere. Et ſic accidit Moyſi: Unde divina auctoritate fretus, libellum repudii non prohibuit.*

Secundò. Lex naturæ ſufficienter indicabat Judæis repudium eſſe illicitum, quia contra naturam, & inſtitutionem matrimonii. Sed Judæi nolebant intelligere.

Tertiò. Malachias, *c.* 2. ſufficienter indicavit, cum ante verba ſuperiùs allata dixit: *Uxorem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere.* Quod ſi poſtea dixit *cum odio habueris, dimitte*, hoc fuit, inquit S. Th. *a.* 3. citato *ad.* 2. Quia: *Prophetæ Spiritu Sancto inſpirati non dicebant, dimittendam eſſe uxorem, quaſi Spiritus Sancti præceptum ſit, ſed quaſi permiſſum, ne mala pejora fierent.*

§. III.

An uxori repudiatæ licuerit alteri viro nubere.

XIII. Reſpondet S. Thomas ſæpe dicta, *q.* 67. *a.* 4. Quod ſecundum opinionem non excuſantem à peccato repudium, *peccabat poſt repudium uxor alterum virum ducendo, quia adhuc primum matrimonium non erat ſolutum:* mulier *enim* quanto tempore vir vivit alligata eſt legi viri, *ut patet Rom. 7. Non autem poterat ſimul plures viros habere. Sed ſecundum aliam opinionem, ſicut licebat ex diſpenſatione divina viro uxorem repudiare: ita uxori alium virum ducere: quia inſeparabilitas matrimonii ex cauſa divinæ diſpenſationis tollebatur.* Standò igitur in priori opinione, quam §. præcedente probabiliorem judicavit.

XIV. Dico. Mulierem repudiatam non potuiſſe vivente viro, alteri nubere. Primò. Quia mulier, quæ poſt repudium nubebat alteri, Deuteron. 24. v. 4. *Polluta* erat, *& abominabilis coram Domino:* hoc autem non fuiſſet, ſi ſecundum illud matrimonium fuiſſet verum, ſicut polluta non eſt, quæ mortuo marito iterum nubit. — Nec dicas, vocari pollutam ratione repudii, quo maritus eam pollutam judicaverat — Nam ſcriptura vocat eam pollutam propter ſecundas nuptias, propter quas non poterat amplius recipi à priore viro; cùm tamen potuiſſet antequam ſecundas nuptias contraxiſſet.

Nec dicas, cenſeri pollutam non ſimpliciter, ſed ſecundum legem pollutione legali — Scriptura enim pronuntiat eam pollutam, & abominabilem *coram Domino* pollutione nimirùm vera, & non legali tantùm, ob conjunctionem cum ſecundo viro, quę erat adulterium. Unde, *Jeremias, c.* 3. *v.* 1. dimiſſam alteri nubentem, vocat pollutam,& contaminatam,eam comparans cum fornicaria, & ſignificat ideo virum priorem non poſſe ad eam ultra reverti, quia polluta, & contaminata eſt mulier illa.

XV. Secundò. Dominus, *Matth.* 5. ſimpliciter pronuntiat, v. 32. *Qui dimiſſam duxerit, adulterat.* Quibus oſtendit, eam indulgentiam in divortia, & poſt divortium libertatem nuptias novas ineundi, merum eſſe adulterium, & rem coram Deo abominabilem, quam Deus in feritate Judæorum cenſuit tolerandam, non tamen in lege Chriſti: ſuper quæ Chryſoſt. Homil. 17. in Matth. *Expulſa* (inquit) *uxor, eſſe ejus, qui eam expulit perſeverat. Ipſi* (nempe uxori) *ne poſtea alius eam ſuſcipiat, januam claudit dicendo: Qui autem dimiſſam duxerit, adulterat.*

XVI. Sed dices primò. Etſi in nova lege dimiſsâ uxore adhuc perſeveret vinculum, ideoque qui dimiſſam duceret eſſet adulter, non tamen in lege veteri. Primò. Quia vir poterat ſine peccato aliam ducere uxorem: ergo ſimiliter uxor dimiſſa poterat du-

cere

cere alium virum; ſtante enim vinculo, nec vir potuiſſet alteri conjungi.

Secundò, *cap. 24. Deuteron. v. 2.* dicitur: *Cumque egreſſa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiſerit de domo ſua, vel certè mortuus fuerit, non poterit prior maritus eam recipere in uxorem.* Poterat ergo uxor dimiſſa, alteri viro nubere, & proinde vinculum cum priori erat ſolutum, aliàs una mulier plures ſimul maritos habuiſſet, quod nunquam eſſe potuit — Deinde prohibetur priori marito, ne iterum recipiat in uxorem mulierem à ſe repudiatam, quæ alteri poſtea nupta ab eo ſimiliter repudiata fuit; ergo ſupponitur prius vinculum ſolutum, cùm prohibetur, ne illam iterum in conjugem recipiat, ſeu ne novum cum ea ineat conjugium.

XVII. Reſpondeo, neg. ant. Ad primam probat. neg. conſ. Nam ut ait S. Th. citata q. 67. Suppl. a. 4. ad 1. *Viro licebat plures uxores ſimul habere ſecundum diſpenſationem divinam: & ideo una dimiſſa, etiam matrimonio non ſoluto, poterat aliam ducere. Sed nunquam uxori licuit habere plures viros.*

Nec dicas, legem fore iniquam erga ſœminas, ſi etiam citra culpam dimiſſa non poſſet alteri nubere, cum vir permitteretur eam dimittere, & aliam ducere — Nego enim aſſumtum. Quia quod viri permitterentur dimittere uxores, erat in earum favorem, ut nempe evaderent periculum mortis. Quod autem viri poſſent alias ducere, non erat per acceſſionem novi juris ex repudio advenientis; ſed ex eo, quod polygamia tunc erat licita propter multiplicationem populi fidelis. Quæ cauſæ locum non habebant in uxoribus. Et ideo ſicut non permittebantur viros repudiare: ita nec poterant idem facere, quod viri ſecuto repudio.

XVIII. Ad ſecundum: dico, quod ex Cap. *Deuteronom.* ſolùm ſequitur uxorem dimiſſam potuiſſe alteri viro nubere de facto, non de jure: unde ſecundum illud conjugium erat potiùs adulterium reddens eam pollutam, & abominabilem coram Domino — Ad id quod additur dico, prohiberi priori marito, ne iterum recipiat in uxorem eam, quæ poſt repudium alteri nupta ab illo etiam fuit repudiata; non quaſi ineundo novum conjugium cum illa. ſed eam ſibi reconciliando, & iterum ad thorum admittendo, quia facta erat quodammodo irregularis, & immunda. Circa quod ait S. Th. citata q. 67. a. 5. ad 3. *Quidam dicunt, quod licuit repudiatam viro reconciliari, niſi in matrimonio alteri viro eſſet juncta: tunc enim propter adulterium, cui ſe mulier voluntariè ſubdidit, in pœnam dabatur ei, quod ad priorem virum non rediret. Sed quia lex univerſaliter prohibet, ideo dicunt alii, quod etiam antequam alteri nuberet, non poterat, recipi ex quo repudiata erat, quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam, ſed ſecundum quod dictum eſt:* (nimirum a. 4. ad 5.) *Nam pollutus, & immundus dicebatur, qui mortuum tangebat, vel leproſum, non immunditia culpæ, ſed cujuſdam irregularitatis.* Vel ut ait idem S. Th. hoc *a. 5. in Corp.* prohibitum fuerat, ne repudiatam iterum reciperet: *ut vir non de facili uxorem repudiaret, quam poſtea nullo modo recuperare poſſet.*

XIX. Dices ſecundò, *Levit. 21. v. 7.* Sacerdos prohibetur ducere repudiatam; ergo hoc licebat non Sacerdotibus. — Si reſpondeatur, in hoc ſtatui differentiam Sacerdotum ab aliis, quod Sacerdotibus nunquam licebat ducere repudiatam, ne quidem marito, qui eam repudiaverat defuncto: Cæteris autem tunc eam licebat ducere; ſed ante mariti mortem nemini licebat, quamvis toleraretur impunè in non Sacerdotibus.

XX. Replicabis. Repudiata poſt mortem mariti erat vidua: ſcriptura autem ibi *v. 14.* prohibet tanquam diſtincta, ne Sacerdotes ducerent viduam, & repudiatam — Reſpondeo

rectè

rectè prohiberi ut diſtincta, quia Sacerdos nullam omnino poterat ducere repudiatam: viduam autem poterat aliquam, ſcilicet eam, quæ eſſet vidua à Sacerdote, ut ſcriptum eſt, *Ezech.* 44. *v.* 22. ubi dicitur de Sacerdotibus: *Et viduam, & repudiatam non accipient uxores, ſed virgines de ſemine domus Iſrael: ſed & viduam, quæ fuerit vidua à Sacerdote accipient.*

XXI. Dices tertiò. Lex jubebat lapidari adulteram. Quomodo ergo tolerare poterat in repudiata novum conjugium, ſi hoc fuiſſet adulterium?

Reſpondeo quod jubebatur lapidari adultera, quæ ſine ſpecie conjugii adulterabatur. Propter duritiam tamen Judæorum, ſicut tolerabatur repudium: ita tolerabantur connubia repudiatarum, quamvis coram Deo eſſent adulteria, quia ſaltem ſpeciem conjugiorum habebant.

XXII. Dices quartò. Ex verbis Domini, *Matth.* 19. conſtat, id quod Moyſes permiſerat repugnaſſe primæ inſtitutioni matrimonii: at ſeparatio præcisè quoad thorum, & habitationem illi non repugnat, cùm interdum licitè fieri poſſit, imo debeat; ergo quod permiſit Moyſes erat ſeparatio etiam quoad vinculum.

XXIII. Reſpondeo, quod ſeparatio quoad thorum ex juſta cauſa non adverſatur primæ inſtitutioni matrimonii: ei tamen adverſatur ſeparatio quoad thorum ex quacumque cauſa, quomodo frequentabatur à Judæis, & vi illius tranſitus repudiatæ ad alias nuptias, qualis majoris mali evitandi causâ permittebatur à Moyſe.

XXIV. Si quæras quænam fuerit cauſa repudii?

Reſpondet S. Th. *q.* 67. *Suppl. a.* 6. Proximam cauſam repudii fuiſſe odium uxoris. Sed quia odium, ſicut & amor, ex aliqua cauſa naſcitur, ideo multæ erant cauſæ in Lege dimittendi uxorem, nempè fœditates, ſicut in corpore, ut ſterilitas, aut lepra, vel aliqua notabilis macula; vel in anima, ſicut ſi eſſet malorum morum, quos filii ex converſatione cum ipſa imitarentur. Addi ſolet etiam fornicatio: Verùm adultera lapidabatur, aut per aquas Zelotypiæ probabatur, ſi ſolùm erat ſuſpicio, unde ex hoc capite vix fuiſſet locus repudio. Cæterùm circa Chriſti adventum adeo multiplicatæ erant cauſæ repudii, ut meritò in quæſtionem verteretur, an ex quacumque cauſa id liceret.

XXV. Dico tamen. Caſus, *in Deuteron.* 22. excipiuntur, quibus non poterat vir uxorem dimittere. Unus quando falsò objiciebat fornicationem matrimonio prævIam. Alter quando ipſemet uxorem corruperat ante matrimonium.

XXVI. Si quæras an cauſæ repudii deſcribi deberent in libello?

Reſpondet S. Thom. ibidem, *a.* 7. Quod *cauſa repudii non deſcribebantur in libello, ſed in generali, ut oſtenderetur juſtum repudium. Sed ſecundum Joſephum* (lib. 4. Antiquit. cap. 6.) *ut mulier habens libellum conſcriptum de repudio, alteri nubere poſſet, aliàs ei creditum non fuiſſet. Unde in eo erat ſcriptum tale ſecundum eum:* Promitto tibi, quod nunquam tecum conveniam. *Sed ſecundum Auguſt.* (lib. 19. contra Fauſt. c. 25.) *Ideo libellus ſcribebatur, ut morâ interveniente, & conſilio ſcribarum diſſuadente, vir à propoſito repudiandi deſiſteret.*

DUBIUM III.

An Matrimonium Fidelium Profeſſione Religioſa ſolvi poſſit?

§. I.

De Matrimonio rato non Conſumato.

I. Lutherani, & Calviniſtæ Eccleſiæ Catolicæ verterunt crimini, quòd doceret, matrimonium ratum, & nondum conſummatum dirimi per ſolemnem alterius conjugum in approbata religione profeſſionem. Eos tamen, & cum eis idem

dem ſentientes anathemate mulctavit Synodus Tridentina, Seſſ. 24. Can. 6. *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non conſummatum per ſolemnem religionis profeſſionem alterius conjugum, non dirimi, anathema ſit.*

II. Dico matrimonium, quod eſt ratum tantùm, ſed non conſummatum dirimitur per ſolemnem alterius conjugum in approbata religione profeſſionem, ita ut alter poſſit alteri nubere Ita reſpondet Innocent III. Cap. *Ex parte tua*. De converſ. conjugat. aſſerens ſe prædeceſſorum ſuorum ſequi veſtigia. Ita & Alexander III. ibidem Cap. *Verum*, & Cap. *Ex publico*. Et in tit. de Sponſalibus, Cap. *Commiſſum*. Quod intelligitur etiamſi alter conjugum ſit inconſultus, imo & invitus.

Probo primò. Ratione S. Thomæ, *q. 61. Suppl. a. 2.* ſic: *Ante carnalem copulam eſt inter conjuges tantùm vinculum ſpirituale, ſed poſtea etiam eſt inter eos vinculum carnale:* Ergo *ſicut poſt carnalem copulam matrimonium ſolvitur, per mortem carnalem: ita per ingreſſum religionis vinculum, quod eſt ante carnalem copulam, ſolvitur, quia religio eſt quædam mors ſpiritualis, qua aliquis ſeculo moriens, vivit Deo.*

III. Probatur ſecundò. Chriſtus, *Matth.* 19. Ex his verbis Geneſis: *Erunt duo in carne una* probat perfectam matrimonii firmitatem, dicens: *Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet:* Sed non fiunt duo in carne una, nec una caro, niſi per carnalem conjunctionem corporum; ergo antequam conjuges ſic fiant *una caro*, conjugium non habet ultimam, ac perfectam firmitatem, quin propoſito melioris, ac ſanctioris vitæ, qualis eſt profeſſio religioſa, ſolvi poſſit. Ut enim ait S. Th. *a. 2.* citato *ad* 3. conjunctio matrimonialis ante carnalem copulam, eſt quidem perfecta quantum ad eſſe primum, ſed non conſummata quantum ad actum ſecundum, qui eſt operatio: & ſimilatur poſſeſſioni corporali: & ideo nec omnimodam indiviſibilitatem habet.

IV. Non auſim tamen aſſerere, matrimonium ratum, & non conſummatum eſſe ſolubile ex natura ſua, ſed potiùs ex divina Chriſti diſpenſatione, cui placuit conjugibus ante conjugalem copulam hanc relinquere libertatem, ut poſſint diſponere de arctiori, & perfectiori ſtatu eligendo. Unde S. Th. citato, *a. 2. ad* 2. ait: *Ante carnalem copulam non eſt omnino tranſlatum corpus unius ſub poteſtate alterius, ſed ſub conditione, niſi inter ea alter conjugum ad frugem melioris vitæ convolet. Sed per carnalem copulam completur dicta tranſlatio; quia tunc intrat uterque in corporalem poſſeſſionem ſibi traditæ poteſtatis. Unde etiam ante carnalem copulam non ſtatim tenetur reddere debitum poſt matrimonium contractum per verba de præſenti, ſed datur ei tempus duorum menſium, propter tria. Primò, ut interim poſſit deliberare de tranſeundo ad Religionem. Secundò, ut præparentur, quæ ſunt neceſſaria ad ſolemnitatem nuptiarum. Tertiò; ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpiravit dilatam* (*c. Inſtitutum* 27. *q.* 2.) Ita S. Thomas.

V. Hanc autem diſpenſationem à Chriſto Apoſtolis communicatam, eorum traditione credimus in Eccleſiam derivatam, cùm ante omnia Concilia, & canonicas ſanctiones hoc fuerit ſemper obſervatum, ut oſtendunt exempla Theclæ apud S. Epiphanium, *Hereſ.* 78. Cæciliæ, & Alexii, aliorumque veterum Sanctorum, quibus Sanctus Thomas hic *in arg.* Sed contra addit S. Jo. Evangeliſtam, qui matrimonio contracto, ſed non conſummato, ſponſas, ac ſponſos reliquerunt ut perpetuam continentiam ſervarent, voto ſecundum morem illius temporis ſolemni. Quare hic valet regula S. Auguſtini, l. 4. de Bapt. contra Donatiſtas, c. 24. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.*

His

His addo : quòd ſi ſola auctoritate Romanorum Pontificum hoc eſſet ſtatutum, Hæretici moderni contra eos inſurrexiſſent, & non defuiſſent ex antiquis, ſive Patribus, ſive Conciliis, qui tali diſciplinæ obſtitiſſent.

VI. Sed dices primò. Nemo poteſt offerre alienum : ſed per matrimonium ratum, etſi non conſummatum, uterque conjux abdicavit à ſe poteſtatem ſui corporis, & tranſtulit eam in alterum ; ergo &c.

VII. Reſpondeo ex doctrina ſupra allata S. Th. *ad* 2. Min. veram eſſe, quando translatio poteſtatis eſt abſoluta, & per corporalem poſſeſſionem conſummata, ut fit accedente copula; non verò quando translatio eſt ſolum conditionata, ut contingit in matrimonio tantùm rato. Tunc enim Deo ſic concedente, præſumitur contrahens retinuiſſe ſibi libertatem corpus ſuum, ſi Deo placuerit, ipſi offerendi.

VIII. Dices ſecundò. Matrimonium, etſi inconſummatum, eſt verum novæ legis ſacramentum; ergo eſt omnino inſolubile.

Reſpond. cum S. Th. hoc *a.* 2. *ad* 1. Quod matrimonium Chriſtianorum inconſumatum eſt quidem verum quoad eſſentiam ſacramentum, ſed non eſt perfectum quoad omnem ſignificationem ſacramenti Nam *Matrimonium ante carnalem copulam ſignificat illam conjunctionem, quæ eſt Chriſti ad animam per gratiam ; quæ quidem ſolvitur per diſpoſitionem ſpiritualem contrariam, ſcilicet per peccatum mortale. Sed poſt carnalem copulam ſignificat conjunctionem Chriſti ad Eccleſiam, quantum ad aſſumtionem humanæ naturæ in unitatem perſonæ, quæ omninò eſt indiviſibilis*. Et ita ſolum matrimonium conſummatum, quod eam ſignificat, eſt prorſus inſolubile. Unde Innoc. III. Cap. *Debitum*, tit. de bygamis : *Conjugium* (inquit) *illud, quod non eſt commixtione corporum conſummatum, non pertinet ad illud conjugium deſignandum, quod inter Chriſtum, & Eccleſiam per Incarnationis myſterium eſt contractum*.

IX. Replicabis : S. Auguſt. *lib.* 1. *de Nupt. & Conc. c.* 11. affirmat, vinculum conjugale eſſe firmius inter illos, qui mutuo conſenſu abſtinent in perpetuum ab uſu matrimonii, quàm inter alios ; ergo &c.

Reſpondeo : S. Auguſtinum loqui de conjugibus ob Dei, & caſtitatis amorem mutuo conſenſu perpetuam continentiam ſervantibus, quales fuerunt Maria, & Joſeph. Horum ergo vinculum conjugale firmius vocat, non quoad obligationem contractus, ſed quoad caritatem, & mutuam animorum conſenſionem.

X. Dices tertiò. Scriptura loquens de matrimonio, aſſerit, illud non poſſe ſolvi, niſi per mortem ſic : 1. *Cor.* 7. Nec poſſe uxorem dimitti, niſi excepta cauſa fornicationis, & qui dimiſſam duxerit mœchari : ita *Matth.* 19. nullibi diſtinguens inter matrimonium ratum, & conſummatum.

XI. Reſpondeo : Scripturam loqui de matrimonio conſummato in dictis locis, ut Patres interpretantur. Vel loqui de matrimonio ſecundum legem ordinariam, & ex natura ſua, ſecundum quam eſt inſolubile. Quod tamen an ex privilegio ſolvi aliquando poſſit, ſicut non affirmat, ita nec negat. Paulus autem licèt hoc non ſcripſerit, facto tamen comprobavit ; dum B. Theclam à nuptiis ad cuſtodiam Virginitatis avocavit, ut refert Epiphanius, *Hæreſ.* 78. & legitur apud Auguſtinum, *l.* 30 *contra Fauſtum cap.* 4. verbis quidem Fauſti, ſed ab Auguſtino non reprehenſis.

XII. Dices quartò. Vinculum matrimonii inconſummati non ſolvitur per ſuſceptionem ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis ; ergo neque per profeſſionem religioſam, qua utrique annectitur votum ſolemne caſtitatis.

Nego conſ. Cùm enim qui ordinantur Sacerdotes vel Epiſcopi, non totaliter ſe Deo tradant, ſed maneant ſui juris, & proprietatem rerum retineant, non moriuntur civiliter ; ideo-

que non mirum, ſi hoc privilegium eis non eſt conceſſum.

XIII. Dices quintò. Profeſſio religioſa non liberat à debito pecuniario, ergo nec à debito conjugali, quod eſt arctius.

Nego conſ. Nam debitum pecuniarium ſolvi poteſt, ſive ab ipſa communitate religioſa, vel ab eo qui profeſſus hæreditatem adivit. At debitum conjugale ab ipſomet profeſſo ſolvi deberet; quod cùm ſit contra ſtatum profeſſi ſolemniter in religione, ideo ſpeciali privilegio ab hoc debito liberatur.

XIV. Ex his ſequitur, mulierem, cujus vir ante conſummatum matrimonium religionem fuit ingreſſus, poſſe alteri nubere. Ita S. Th. a. 3. q. 61. Suppl. *Sicut enim mors corporalis viri hoc modo vinculum matrimoniale ſolvit, ut mulier nubat cui vult, ſecundum Apoſtoli ſententiam*, 1. Cor. 7. *Ita etiam poſt mortem ſpiritualem viri per religionis ingreſſum, poterit cui voluerit nubere* — Notat tamen ibi ad 2. *Quod non intelligitur mortuus ſeculo per religionis ingreſſum, quouſque profeſſionem emiſerit: & ideo uſque ad tempus illud tenetur eum uxor ſua expectare* — Hoc tamen intelligitur de profeſſione emiſſa intra tempus à jure ſtatutum, nempe decimum ſextum ætatis annum expletum. Ut ſtatuit Trident. *Seſſ.* 25. *c.* 15. *de Regularibus*. Quod ſi ante tempus à jure taxatum profiteretur, ait S. Th. hìc *ad* 3. quod idem eſſet judicium, quod de voto ſimplici. Attamen poſt Tridentinum citato loco declarans talem profeſſionem eſſe prorſus nullam, nullamque inducere: *Obligationem ad alicujus regulæ, vel religionis, vel ordinis obſervationem, vel alios quoſcumque effectus* videtur idem eſſe, ac ſi non eſſet facta; ideoque ſi maritus ad uxorem redire voluerit, tenetur eum recipere, ac ei petenti debitum reddere.

An verò ſolvatur conjugale vinculum, ſi ante conſummationem uterque conjux pari conſenſu profiteatur religionem — S. Th. hìc *ad* 1. negativè reſpondet. Nam *quando uterque pari voto continentiam vovet, tunc neuter conjugali vinculo abrenuntiat, & ideo adhuc manet. Sed quando unus tantum vovet, tunc quantum eſt in ſe abrenuntiat vinculo conjugali, & ideo alter abſolvitur à vinculo illo* — Alii tamen affirmant. Quia hæc diſſolutio non provenit ex renuntiatione proprii juris, alioquin nec vinculum ſolveretur, quando unus de conſenſu alterius profitetur; ſed ex privilegio per Chriſtum dato.

XV. Quæri ſolet: an Summus Pontifex in matrimonio rato non conſummato diſpenſare, ejuſque vinculum dirimere poſſit?

Sylvius referens Scotum, alioſque multos negat. S. Antoninus verò, 3. *p. tit.* 1. *c.* 21. affirmat, afferens exempla Martini V. & Eugenii IV. qui in matrimonii rati. & non conſummati, diſſolutionem diſpenſarunt. Et ſanè ſi ob proprium ſpirituale bonum conceſſit Chriſtus privatæ perſonæ, ut ſe à tali vinculo liberet, profitendo in religione; multò magis videtur, id conceſſiſſe Summo Pontifici, ſi bonum maximè ſpirituale totius Eccleſiæ id poſtularet.

§. II.

De Matrimonio rato, & Conſummato.

XVI. Dico. Non poteſt unus conjugum altero invito ad religionem tranſire poſt matrimonium conſummatum. Ita S. Th. hac *q.* 61. *Suppl. a.* 1. Quia (inquit) *Nullus poteſt facere oblationem Deo de alieno. Unde cùm per matrimonium conſummatum jam ſit corpus viri factum uxoris, non poteſt ſine conſenſu ejus Deo ipſum offerre per continentiæ votum*. Hinc ſi de facto profeſſionem emittat, ea non tenet, & ſic profitens, debet ad ſuum matrimonium reverti 27. q. 2. Cap. *Agathoſa*. Et Cap. *Si quis*, Cap. *Qui-dam*

ditum, & Cap. *Placet*. Tit. de conv. conjugat.

XVII. Adverte tamen, quòd is, qui talem profeſſionem emiſerit, eſto mortua uxore non teneatur ad Monaſterium redire, tenebitur tamen à novis nuptiis abſtinere; promiſit enim ſe non exigere debitum, quod in ejus poteſtate erat, & ideo quoad hoc votum tenuit.

XVIII. Poſſunt tamen communi conſenſu ambo religionem profiteri, modo proli, ſi qua ex conjugio nata ſuperſit, provideatur, ſicut oportet. Cap. *Sunt qui dicunt* 27. q. 2. Et Cap. *Uxoratus*, tit. de converſione conjugatorum. Debet autem is, qui dedit conſenſum, ut alter religionem profiteretur, ingredi & ipſe, ac profiteri in aliqua religione, vel ſaltem perpetuam continentiam in manu Epiſcopi profiteri, Cap. *Cum ſit*, Cap. *Ad Apoſtolicam*, & Cap. *Significavit* dicto tit. His conditionibus non ſervatis, profeſſio alterius erit invalida, Cap. *Præterea* eod. tit. ubi dicitur: *Quod niſi uxor ad religionem tranſierit, aut perpetuò caſtitatem ſervare promiſerit, vir poteſt, & debet de Monaſterio revocari.*

XIX. Si quæras. Quænam conſummatio matrimonii requiratur ad impediendam profeſſionem religioſam: An ſufficiat imperfecta: an etiam coacta: an conſummatio ante matrimonium ſecuta.

XX. Reſpondeo ad primum. Veroſimilius ſufficere imperfectam, ex qua nimirum licèt proles naſci non poſſit, vas tamen fœminæ penetratur —

Ad ſecundum, dico, quòd ſi vis, aut oppreſſio contingat ante finem bimeſtris à contracto matrimonio, quo tempore neuter tenetur reddere debitum, poteſt uxor etiam viro invito ingredi religionem. Cùm enim paſſa ſit injuriam, non eſt rationabile quod propterea privetur jure ſuo. Si verò vis, ſeu oppreſſio facta eſt poſt bimeſtre à contracto matrimonio, non poteſt oppreſſa religionem ingredi, & ſi ingrediatur, profeſſio facta non tenebit; quia cum non ſit paſſa injuriam, reditur ad regulam generalem, non poſſe unum conjugem altero invito religionem ingredi poſt conſummatum matrimonium. — Ad tertium, dico certum eſſe, quod poteſt religionem ingredi; quia non obſtante copula præcedente, matrimonium adhuc eſt inconſummatum.

DUBIUM IV.

An Matrimonium in Infidelitate Contractum ſolvi poſſit per converſionem unius ad Fidem?

§. I.

Reſolutio Prima.

I. NOto, infideles, ſi non habeant impedimentum jure naturali dirimens, verum matrimonium contrahere, quatenus matrimonium eſt in officium naturæ, ut docet S. Th. *q. 59. Suppl. a. 2.* — Rurſus noto, matrimonium infidelium, quandiu neuter conjugum ad fidem convertitur eſſe inſolubile, ſive conſummatum ſit, ſive non; & hoc ex natura matrimonii: unde Cap. *Gaudemus*, tit. de divortiis dicitur: *Qui autem* (infidelis) *ſecundum ritum ſuum legitimam repudiavit uxorem; nunquam ea vivente licitè poterit aliam, etiam ad Fidem Chriſti converſus, habere, niſi &c.*

In caſu ergo præſentis dubii duo ſunt examinanda. Unum: an matrimonium in infidelitate contractum ſaltem diſſolvi poſſit, quando uno conjuge ad fidem converſo, alter in infidelitate perſeverans, vult pacificè habitare cum illo. Alterum: an ſaltem diſſolvi poſſit, quando alter, qui in infidelitate perſeverat, non vult habitare cum converſo, vel non ſine contumelia Creatoris.

II. Dico ergo ad primum. Uno conjuge ad fidem converſo, & alio in infideli-

fidelitate perſeverante, volente tamen pacificè habitare cum illo, non ſolvitur inter eos matrimonii vinculum: poteſt tamen fidelis infidelem dimittere quantum ad habitationem, & debiti ſolutionem. Ita S. Thom. *q.* 59. *Suppl. art.* 3. pro prima parte probat. Quia *fides ejus, qui eſt in matrimonio non ſolvit, ſed perficit matrimonium;* ergo *cùm inter infideles ſit verum matrimonium.... per hoc quod alter eorum convertitur ad fidem, non ex hoc ipſo vinculum matrimonii ſolvitur.* Idem docet in 4. diſt. 39. art. 5. in Corp. *Quando alter conjugum ad fidem convertitur, altero in infidelitate remanente, diſtinguendum eſt; quia ſi infidelis vult, & habitare ſine contumelia Creatoris, ſine hoc quod ad infidelitatem inducat, poteſt fidelis liberè diſcedere, ſed diſcedens non poteſt alteri nubere. Si autem infidelis non velit cohabitare ſine contumelia Creatoris in verba blaſphemia prorumpens, & nomen Chriſti audire nolens; tunc ſi ad infidelitatem pertrahere nitatur, vir fidelis diſcedens, poteſt alteri per matrimonium copulari.*

Alteram autem partem, quod liceat quoad cohabitationem conjugem infidelem dimittere, probat S. Th. dicta *q.* 59 *Suppl. a.* 3. dicens, quòd in hoc *pari paſſu currunt infidelitas, & adulterium; quia utrumque eſt contra bonum prolis. Unde ſicut ſe habet in poteſtate dimittendi adulteram, vel commanendi cum ea: ita ſe habet in poteſtate dimittendi infidelem, vel commanendi cum ea: Poteſt enim vir innocens liberè manere cum adultera ſpe correctionis, non autem ſi in adulterii peccato fuerit obſtinata, ne videatur patronus turpitudinis: quamvis etiam cum ſpe correctionis poſſit eam libere dimittere. Similiter fidelis converſus poteſt cum infideli commanere cum ſpe correctionis, ſi eam in infidelitate obſtinatam non viderit, & benè facit commanendo; tamen non tenetur. Et de hoc eſt conſilium Apoſtoli*, 1. *Cor.* 7. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.

III. Sed quid ſi velit pacificè quidem habitare cum illo, ſed obſtinatè in infidelitate permanere? poterit ne vir, ea dimiſſa, alteram ducere?

Aliqui affirmant: Veriùs tamen negatur cum S. Auguſtino; *lib.* 1. *de adulterin. conjug. c.* 25. dicente: *Propter quodlibet tamen fornicationis genus, ſive carnis, ſive ſpiritus, ubi & infidelitas intelligitur, & dimiſſo viro non licet alteri nubere: quoniam Dominus nulla exceptione facta ait* (Marci 10. v. 12.) *Si uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur. Et* (Lucæ 16. v. 18.) *omnis qui dimittit uxorem ſuam, & ducit alteram, mœchatur.* Idem tradit Innocent. III. Cap. *Gaudemus*, ubi clarè dicit, conjugem converſum ad fidem Chriſti non poſſe aliam, ab ea, quam in infidelitate habuerat, uxorem ducere: *Niſi poſt converſionem illa renuat cohabitare cum ipſo, aut etiamſi conſentiat, non tamen abſque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum.* Ubi ponit tanquam diſtincta velle habitare in infidelitate, & facere contumeliam Creatori. Et Paulus, 1. *Cor.* 7. de manente in infidelitate, dicit: *Si conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Poteſt enim velle in infidelitate ſua manere, ſed virum à fide Chriſti, quam amplexus eſt, non retrahere.

§. II.

Reſolutio Secunda.

IV. DIco ad ſecundum. Si conjux infidelis, vel nolit fideli cohabitare, vel non ſine contumelia Creatoris, fidelis debet eum deſerere, & eo deſerto, poteſt aliud matrimonium contrahere, etiamſi præcedens matrimonium fuerit conſummatum. Ita S. Th. hac *q.* 59. *a.* 5. dicens: *Si infidelis vult cohabitare ſine contumelia Creatoris, ideſt, ſine hoc quod ad infidelitatem inducat, poteſt fidelis liberè diſcedere; ſed diſcedens non poteſt al-*

teri

teri nubere. Si autem infidelis non vult cohabitare ſine contumelia Creatoris, in verba blaſphemiæ prorumpens, & nomen Chriſti audire nolens, tunc ſi ad infidelitatem pertrahere nitatur, vir fidelis diſcedens poteſt alteri per matrimonium copulari.

V. Hoc deducitur ex Apoſtolo, 1. *Cor.* 7. v 15. ubi ait: *Si infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubjectus eſt frater, aut ſoror in hujuſmodi, in pace autem vocavit nos Deus.* Super quæ S. Th. ibi Lect. 3. ait: *Hic autem dicit, quòd ſi* (infidelis) *non vult cohabitare, non tenetur fidelis eum ſequi, ſed poteſt alteri nubere. Ubi primò ponitur ipſa conceſſio, ſecundò conceſſionis ratio duplex. Prima eſt libertas: ibi*, non eſt enim ſervi uti &c. *Secunda eſt pacis tranquillitas, ibi.* In pace autem &c. *Dicit ergo, quod ſi infidelis, vel mulier*, diſcedit, *à fideli odio fidei*, diſcedat, *& poteſt fidelis, qui dimittitur contrahere: primum enim matrimonium diſſolubile erat, quia nunquam fuit ratum.* Nam ut docet idem S. D. *a.* 5. ſupra citato ad 1. *Matrimonium infidelium non eſt omnino firmum, & ratum, ſed ratificatur poſtmodum per fidem Chriſti.*

VI. Ex præfatis Pauli verbis deducit Innocentius III. Cap. *Quanto* de divortiis. Quod qui ſic ab infideli *relinquitur, ad ſecunda, ſi voluerit vota tranſibit.* Ubi etiam dicit: quod etſi matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen eſt ratum; inter fideles autem verum, & ratum exiſtit: Quia *Sacramentum fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur, ſed ratum efficit conjugii ſacramentum, ut ipſum in conjugibus illo durante perduret.* Ex triplici autem capite matrimonia infidelium quamvis legitima, & vera dicuntur non rata. Primò: quia non eſt ita firmum, quin poſſit uno ſaltem caſu dirimi. Secundò: quia nondum eſt poſitiva Chriſtianorum lege firmatum. Tertiò: quia adhuc eſt imperfectum, non tendens, niſi in generationem, & educationem naturalem prolis, deeſt autem illi ultima perfectio, qua deſtinetur ad educationem prolis ſecundum legem Chriſti. Propterea matrimonia Chriſtianorum ſunt magis inſolubilia, quia inſolubilitatem habent non ſolum ex jure naturali, ſed etiam ex divino Chriſti præcepto, cui non ſubjiciuntur matrimonia infidelium, etiamſi unus eorum convertatur ad fidem: ſubjiciuntur tamen matrimonia Chriſtianorum, etiamſi à fide devient.

VII. Hinc omne matrimonium dicitur naturâ ſuâ inſolubile: non quòd nullo unquam caſu ſolvi non poſſit; ſed quia adeo ſtabile eſt, ut non niſi rariſſimè ſolvi poſſit. Chriſtianorum quidem conſummatum, nullo unquam caſu: inconſummatum autem unico, nempe per profeſſionem religionis. Infidelium verò etiam conſummatum, tunc ſolùm, quando uno illorum ad fidem converſo, alter renuit cum contumelia Creatoris. Nec enim tunc: quod Deus conjunxit homo ſeparat, ſed Deus, qui voluntatem ſuam per Apoſtolum, citato loco, 1. *Cor.* 7. nobis manifeſtavit.

VIII. Dices tamen. Crimen ſuperveniens matrimonio non ſolvit matrimonium; ergo cum non ſolvatur ſi uxor infidelis velit pacificè habitare cum viro converſo; neque ſolvitur per crimen uxoris nolentis cohabitare ſine contumelia Creatoris.

IX. Reſpondeo cum S. Tho. *q.* 59. *Suppl. art.* 5. *ad* 2. neg. maj. in caſu. Nam *crimen uxoris nolentis cohabitare ſine contumelia Creatoris, abſolvit virum à ſervitute, qua tenebatur uxori, ut non poſſet ea vivente aliam ducere. Sed nondum ſolvit matrimonium: Quia ſi de blaſphemia illa converteretur antequam ille aliud matrimonium contraheret, redderetur ei vir ſuus. Sed ſolvitur per matrimonium ſequens, ad quod pervenire non poſſet vir fidelis, niſi ſolutus à ſervitute uxoris ſuæ per culpam ejuſdem.* Ex qua doctrina ſequitur. Primò: matrimonium non ſolvi per converſionem unius conjugis ad fidem,

quia

quia ſi infidelis conſentiat habitare pacificè cum fideli, non debet hic diſcedere. Secundò: nec ſolvitur, cum infidelis actu diſcedit à converſo, neque cum ſit blaſphemus in Chriſtum. Nam ſi reſipiſcat antequam converſus ad ſecundas nuptias tranſierit, priore ſuo matrimonio gaudere debet. Solum ergo ſolvitur eo inſtanti, quo converſus cum altera nubit. Eadem ratione dicit S. Thom. ibi *ad* 4. quod nec debet vir converſus ſtatim poſt converſionem votum continentiæ emittere, nec ad religionem aliquam tranſire, niſi prius requiſitâ, & congruo tempore expectatâ uxore, ut convertatur. Tunc ſi nulla ſpes aſſulgeat, ſed illa pertinax perſeveret, poteſt ſive votum continentiæ emittere, ſive religionem ingredi, ſive ſacros ordines ſuſcipere: & tunc ſolvitur vinculum. Unde *ſi uxor poſtea convertatur, non eſt ſibi vir ſuus reddendus, ſed debet imputare ſibi in pœnam tardæ converſionis, quod viro ſuo privatur.*

X. Propterea conjux, qui ab infidelitate ad fidem tranſit, priuſquam à conjuge infideli diſcedat, ſervare debet monitum S. Auguſtini, *l.* 1. *de adulterinis conjugiis*, *c.* 18. nimirum, ut advertat, an non ſolum ei liceat, ſed etiam expediat: *Expedit autem tunc quando non ſolum per juſtitiam, quæ coram Domino eſt, permittitur; ſed etiam hominibus nullum ex hoc impedimentum ſalutis infertur.... Tunc autem non expedit id quod licitum eſt, quando permittitur quidem, ſed uſus ipſius poteſtatis aliis affert impedimentum ſalutis, ſicut eſt..... diſceſſio fidelis conjugis ab infideli, quam non prohibet Dominus præcepto legis, quia coram illo injuſta non eſt: ſed prohibet Apoſtolus conſilio caritatis, quia infidelibus affert impedimentum ſalutis; non ſolùm quia pernicioſiſſimè ſcandalizantur offenſi; verum etiam, quia in alia conjugia cùm ceciderint, viventibus eis, à quibus dimittuntur, adulterinis nexibus colligati difficillimè reſolvuntur.* Loquitur autem S. Doctor de conjuge infideli cohabitare volenti, quem non expedit dimittere; non autem de conjuge infideli diſcedere, aut cum contumelia Creatoris habitare volente.

DUBIUM V.

An Matrimonium Chriſtianorum Conſummatum ſolvi poſſit quoad vinculum?

§. I.

Errores, & Opiniones.

I. Lutherus (teſte Bellarmino) *in c.* 7. 1. *ad Cor.* Matrimonium etiam conſummatum varias ob cauſas poſſe diſſolvi, & aliud novum iniri docet. Primò: cum fictus, & larvatus Chriſtianus Chriſtianam conjugem duxerit. Secundò: ubi conjux conjugem ad furtum, vel aliud peccatum inducit. Tertiò: cùm ob frequentes rixas cohabitatio cum priore conjuge gravem parit moleſtiam. Quartò: ubi conjugum alter diu abeſt. Tandem cum matrimonio conſummato ab altero ex conjugibus ſuperinducitur adulterium.

Melanchton, *in locis Theologicis*, *tit. de Conjugio*. In duobus tantùm caſibus matrimonii ſolutionem admittit, nimirùm ſi conjugum alter, vel fornicetur, vel injuſtè conjugem deſerat. In hoc autem caſu non ſolum Innocenti, ſed nocenti etiam matrimonium concedit. Quia inquit hac pœna caſtigari non debet, qui ſervandæ caſtitati eſt impar.

Calvinus, *lib.* 4. *Inſtit. cap.* 19. §. 37. Uno tantum in caſu contendit conſummatum dirimi matrimonium, nempe, cum uxor eſt adultera, vocatque legem tyrannicam, quæ prohibet: *Ne viro, qui adulteram repudiaverit, alteram inducere liceat.*

II. Eraſmus Roterodamus præſatis omnibus Sectariis præiverat docens *anno* 1515. nempe, biennio antequam Luthe-

Lutherus Eccleſiæ deſertor fieret, ſolvi matrimonium in caſu adulterii. In hanc Eraſmi ſententiam propendere videtur Cardinalis Cajetanus *ſuper cap. 19. Matth.* eam tamen apertè non audet tueri. Ambroſius etiam Catharinus verſat in utramque partem affirmativam, & negativam ſententiam de ſolubilitate matrimonii, quod adulterio polluitur. Et ad calcem Tractatus de Matrimonio tandem concludit, nec ex Evangelio, nec ex Apoſtolo poſſe colligi, non licere in cauſa fornicationis aliud inire matrimonium: Id tamen variis canonibus eſſe prohibitum: & ideo non debere fieri, niſi Eccleſiæ acceſſerit auctoritas.

III. Apud Græcos etiam nunc viget praxis ſolvendi matrimonium ob ſuperveniens adulterium. Quem errorem etiam tempore Concilii Florentini tuebantur, & ſeculo etiam præcedente referente Guidone Carmelita ad ann. 1330. qui ait lib. de Græcorum erroribus: *Decimus error eſt Græcorum: dicunt enim quod divortia matrimoniorum fieri poſſunt juſta de cauſa pro libito voluntatis.*

IV. Eccleſia tamen Catholica fidem ſuam in hac quæſtione apertè explicavit in Tridentino, *Seſſ.* 24. *Can.* 7. his verbis: *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit, & docet, juxta Evangelicam, & Apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi; & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe altero conjuge vivente, aliud matrimonium contrahere: mœcharique eum, qui dimiſſâ adulterâ aliam duxerit, & eam, quæ dimiſſo adultero alii nupſerit, anathema ſit*. Ex iis quæ refert Cardinalis Pallavicinus, *lib.* 22. *Hiſt. Trident. cap.* 4. colligunt aliqui, Tridentinos Patres habuiſſe in animo percellendi anathemare, non quidem Græcos, alioſque cæteroquin catholicos, qui aliàs ſaltem probabile cenſuerant, matrimonium ſolvi poſſe quoad vinculum per adulterium ſuperveniens; ſed Lutheranos, & Calviniſtas, qui non ſolum hoc idem tenent, ſed Doctrinæ contrariæ Eccleſiæ cenſuram incurerunt, aſſerentes, ut maximè ex Calvino notavimus, eam eſſe erroneam, & tyrannicam. Unde Tridentini Patres non dixerunt: *Si quis dixerit per adulterium matrimonium dirimi quoad vinculum &c. anathema ſit*. Sed *Si quis dixerit Eccleſiam errare, cum docuit, & docet &c. anathema ſit*. Verum quidquid ſit.

§. II.

Veritas Catholica ex Scriptura.

V. Dico. Catholica, & Evangelica Eccleſiæ doctrina eſt, matrimonium conſummatum Chriſtianorum, nec per ſubſequens adulterium ſolvi poſſe quoad vinculum, additque mœchari eum, qui etiam ob tale crimen dimiſſa priore aliam duceret uxorem. Hanc veritatem probant primo Chriſti verba, tùm Marci 10. v. 11. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam: & ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur*. Tùm, Lucæ 16. v. 18. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur, & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur*. Unde S. Auguſt. *lib. 1. de Adulterin. conjugiis, cap. 9.* poſtquam præfata Chriſti verba recitavit: *Qui ergo* (inquit) *nos ſumus, ut dicamus, eſt qui mœchatur, uxore ſuâ dimiſſâ alteram ducens, & eſt qui hoc faciens non mœchatur? cùm Evangelium dicat, omnem mœchari qui hoc facit? Proinde ſi quicumque hoc fecerit, ideſt, omnis qui hoc fecerit, ut uxore ſuâ dimiſſâ, alteram ducat mœchatur; ſine dubitatione ibi ſunt ambo, & qui præter cauſam fornicationis, & qui propter cauſam fornicationis dimittit uxorem: Hoc eſt enim*, Quicumque dimiſerit; *Hoc eſt*: Omnis qui dimittit.

VI. At

VI. At inquiunt Sectarii. Chriſtus, Matth. 19. v. 9. *Quicumque* (inquit) *dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur; & qui dimiſſam duxerit mœchatur;* ergo loca allata ex Marco, & Luca intelligenda ſunt cum iſta exceptione *niſi ob fornicationem:* ita ut extra caſum fornicationis conjugium ſolvi non poſſit, in caſu tamen fornicationis poſſit.

VII. Sed contra primò. Si Chriſtus dicit non poſſe dimiſſa uxore alia duci, niſi ob fornicationem, cur Lutherus ob alias cauſas vult, dimiſſa uxore, poſſe aliam duci ut vidimus ſupra? — Secundò: Si vir ob adulterium dimittens uxorem poteſt aliam ducere; ergo etiam mulier ob adulterium dimiſſa poterit alteri nubere, quia ſoluta eſt à vinculo cum priore conjuge; ergo melior erit conditio adulteræ quàm innocentis, & caſtæ, quia poterit adultera à viro dimiſſa alteri nubere, quod non poterit innocens, & caſta, quamvis injuſtiſſimè à viro in perpetuum dimiſſa. Quis autem credat, Chriſtum Legislatorem ſapientiſſimum, & æquiſſimum, lege ſuâ voluiſſe melioris conditionis eſſe ream juſtè dimiſſam, quàm innocentem dimiſſam injuſtè? Imò quàm latam viam aperuiſſet uxoribus, quibus maritus eſſet infenſus, adulterandi cum altero, dum ſcirent, ſe à marito dimiſſas poſſe alteri nubere?

VIII. Dicendum ergo cum S. Auguſtino, *lib. 1. de Adulterinis conjugiis*, ubi *cap.* 9. 10. & 11. fusè rem hanc elucidat, & reſpondet Pollentio hoc idem objicienti: Mentem Chriſti non fuiſſe excuſare ab adulterio eum, qui dimiſsâ ob adulterium uxore aliam ducit; ſed oſtendere quod licèt & hoc adulterium ſit, minùs tamen grave eſt quàm illud, quod committit, qui uxore non fornicante dimiſsâ, alteram ducit: & affert illud, Jacobi 4. v. 17. *Scienti igitur bonum facere, & non facienti peccatum eſt illi.* Non quod non ſciens, & non faciens, ſi ſcire negligat non peccet, ſed quia minus peccat, quam qui ſciens bonum facere non facit: Ita nec rectè dici poteſt: Qui dimittit uxorem præter cauſam fornicationis, & aliam ducit mæchatur; *Ergo ſi cauſa fornicationis dimiſerit, & aliam duxerit, non mœchatur: eſt enim mœchatio eorum etiam, qui alias ducunt relictis propter fornicationem prioribus, ſed utique minor, quàm eorum, qui non propter fornicationem dimittunt, & alteras ducunt.* Ita S. Auguſtin. citato loco, *cap.* 9. Poſt multa verò, *cap.* 11. concludit, quod id quod Matthæus ſolùm ex parte dixerat, tanquam explanantes Marcus, & Lucas totum dicere maluerunt: *Cum itaque primum non dubitantes verum eſſe, quod apud Matthæum legitur.* Quicumque dimiſerit uxorem ſuam præter cauſam fornicationis, & aliam duxerit Mæchatur; *quærimus, utrum tantùm iſte mœchetur ducendo alteram uxorem, qui præter cauſam fornicationis priorem dimiſerit, an omnis qui dimiſſa uxore alteram duxerit, ut ibi ſit etiam qui fornicantem dimiſerit, nonne ſecundum Marcum reſpondebitur nobis. Quid quæritis, utrum ille ſit mœchus, & ille non ſit?* Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit. *Nonne etiam ſecundum Lucam dicetur nobis, quid ambigitis, utrum ille qui propter cauſam fornicationis uxorem dimiſerit, & aliam duxerit non mœchetur?* Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & ducit alteram, mæchatur: *Ac per hoc quoniam fas non eſt, ut Evangeliſtas, quamvis diverſis verbis de una re loquentes, ab uno ſenſu, eademque ſententia diſſentire dicamus; reſtat, ut Matthæum intelligamus à parte totum ſignificare voluiſſe; eandem tamen tenuiſſe ſententiam, ut dimittens uxorem, & alteram ducens, non quidem mœchatur, ideſt, qui præter fornicationem dimiſerit, quidam verò non mœchetur, ideſt, qui propter fornicationem dimiſerit; ſed omnis qui dimittit uxorem ſuam, & ducit*

alte-

Digitized by Google

alteram, mœchari minimè dubitetur. Ita S. Auguſtinus, ex cujus doctrina hanc rem egimus, etiam in Vera Eccleſia, *Tom. 1. cap. 13. §. 2.*

IX. Probatur ſecundò. Ex Apoſtolo 1. Cor. 7. v. 39. *Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir ejus vivit. Quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt: cui vult nubat.* Item Roman. 7. v. 2. *Quæ ſub viro eſt mulier vivente viro alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt à lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata à lege viri, ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro.* Ergo ex Apoſtolo ſola mors viri ſolvit vinculum conjugale ſuper quæ S. Auguſt. l. 2. de Adulter. conjugiis, c. 4. *Hæc verba* (inquit) *Apoſtoli toties repetita, toties inculcata, vera ſunt, viva ſunt, ſana ſunt, plana ſunt. Nullius viri poſterioris mulier uxor eſſe incipit, niſi prioris eſſe deſierit: eſſe autem deſinit uxor prioris, ſi moriatur vir ejus, non ſi fornicetur. Licitè autem dimittitur conjux ob cauſam fornicationis, ſed manet vinculum prioris, propter quod fit reus adulterii, qui dimiſſam duxerit, etiam ob cauſam fornicationis.*

X. Hoc idem præcipit, 1. Cor. 7. v. 10. & 11. dicens: *Iis autem qui matrimonio juncti ſunt* (fideles) *præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere: Quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.* Ubi teſte S. Th. *Lect.* 2. loquitur de muliere diſcedente ob fornicationem viri, aliàs diſcedere ipſi non permittitur, ſed onera conjugii debet patienter ferre. Unde S. Auguſt. l. 1. de Adulterin. conjugiis c. 7. *Porrò* (inquit) *beatus Apoſtolus, immò per Apoſtolum Dominus, quia mulierem non permittit à viro non fornicante diſcedere, reſtat, ut eam prohibeat, ſi diſceſſerit, nubere quam permittit à fornicante diſcedere. De qua enim dicitur, ſi diſceſſerit, non nubat, ea conditione diſcedere permittitur, ut non nubat.*

§. III.

Eadem Veritas ex Traditione.

XI. Veritatem hanc omnium ſæculorum Patres tradidere. ſeculo II. Juſtinus Martyr, *in Apolog. 2. pro Chriſtianis pag. mihi 62.* inter doctrinas Chriſti, hanc recenſet: *Si quis repudiatam à viro alter duxerit, adulterium committit.* — Athenagoras in Legatione pro Chriſtianis pag. mihi 37. *Qui enim, uxorem ſuam dimiſerit, & duxerit alteram, adulteratur, inquit Dominus noſter.* — Clemens Alexandrinus *ſeculo III. l. 2. ſtromatum verſus finem* ait: *Quod autem conſulit ſcriptura uxorem ducere, & nec à conjugio unquam permittit diſcedere, legem apertè conſtituit:* Non dimittes uxorem, præterquam propter fornicationem. *Adulterium autem exiſtimat conjungi matrimonio, vivo altero ex ſeparatis.* — Tertullianus l. 4. adv. Marcionem, c. 34. *Qui dimiſerit, inquit,* (Chriſtus) *uxorem, & aliam duxerit, adulterium committit, & qui à marito dimiſſam duxerit æquè adulter eſt, ex eadem utique cauſa, quia non licet dimitti ut alia ducatur: illicitè enim dimiſſam pro indimiſſa ducens, adulter eſt. Manet enim matrimonium, quod non ritè diremptum eſt. Manente matrimonio nubere, adulterium eſt.*

XII. Pro ſeculo IV. Accedit Concilium Eliberitanum, *an.* 313. *Can.* 9. ubi ſic ſtatuitur: *Fidelis fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur, ne ducat; ſi autem duxerit, non prius communionem accipiat, quàm is, quem reliquit de ſeculo exierit, niſi neceſſitas infirmitatis dare compulerit.*

Innocentius I. Epiſt. ad Exuperium c. 6. *De his* (inquit) *requiſivit dilectio veſtra, qui interveniente repudio alii ſe matrimonio copularunt: Quos in utraque parte adulteros eſſe manifeſtum eſt. Qui verò vel uxore vivente, quamvis diſſociatum videatur eſſe conjugium, ad*

aliam copulam ſollinarunt, neque poſſunt adulteri non videri; in tantum, ut etiam hæ perſonæ, quibus tales conjunctæ ſunt, etiam ipſæ adulterium commiſiſſe videantur ſecundum illud, quod legimus in Evangelio, qui dimiſerit uxorem ſuam, & duxerit aliam mœchatur, ſimiliter & qui dimiſſam duxerit, mœchatur, & ideo omnes à communione abſtinendos. — Eodem IV. ſeculo Hieronymus, *in Ep. ad Oceanum* deſcribit pœnitentiam, quam Romæ egit S. Fabiola, eo quod (ut permittebant hominum leges) dimiſſo à ſe viro adultero, cum altero nupſiſſet. Et in Ep. ad Amandum: *Quamdiu* (inquit) *vivit vir, licèt adulter ſit, licèt ſodomita, licèt flagitiis omnibus coopertus, & ab uxore propter hæc ſcelera derelictus; maritus ejus reputatur, cui alterum virum accipere non licet.* — Idem ſenſerunt Baſilius Epiſt. Canonica 3. ad Amphiloch. Can. 77. *Qui relinquit legitimè ſibi copulatam mulierem, & aliam ducit, ex Domini ſententia adulterii ſubjicitur judicio.* Chryſoſt. lib. de Virgin.

XIII. Pro quinto ſæculo præter S. Auguſtinum ſupra laudatum ſtat Synodus Milevitana II. *Anno* 416. quæ *Can.* 17. ut habet: *Placuit, ut ſecundum Evangelicam, & Apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito, alteri conjungatur, ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur. In qua cauſa* (ut pœnarum etiam ſecularium metu coerceantur fractores) *legem imperialem promulgari &c.* Erant ergo eo ſeculo etiam leges imperiales id præcipientes. Mitto proximiorum ſeculorum Concilia, & Patres, qui omnes in hac veritate firmanda convenerunt, adeò ut ante modernos hæreticos nemo contradicere auſus fuerit.

XIV. Afferam demum Concil. Florent. *in Decreto Eugenii* ſic dicens: Quamvis ex cauſa fornicationis liceat tori ſeparationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas eſt, cùm matrimonii vinculum legitimè contracti perpetuum ſit. Concilii Tridentini Canonem ſuperiùs attulimus. Hoc docet S. Th. *q.* 59. *Suppl. a.* 6. ubi diſtinguens, matrimonium ſolvi ſeu ſeparari poſſe, & quoad vinculum, & quoad actum dicit, quoad actum ſolvi poſſe per adulterium, non autem quoad vinculum.

§. IV.

Solvuntur Objectiones.

XV. OBjicies primò. Adulterium videtur eſſe directiùs contra matrimonium, quàm infidelitas: ſed infidelitas ſolvit matrimonium in aliquo caſu, ut liceat ad aliud matrimonium tranſire; ergo & adulterium.

Reſpondet S. Th. citato loco ad primum. *Quod quamvis adulterium magis directè opponatur matrimonio in quantum eſt in officium naturæ quàm infidelitas: tamen à contrario eſt, in quantum matrimonium eſt ſacramentum Eccleſiæ, ex quo habet perpetuam firmitatem, in quantum ſignificat indiviſibilem conjunctionem Chriſti, & Eccleſiæ. Et ideo matrimonium, quod non eſt ratum, magis poteſt ſolvi quantum ad vinculum per infidelitatem, quàm per adulterium.*

XVI. Objicies ſecundò. Juſtinus Martyr, *in* 1. *Apologia pro Chriſtianis*, narrat factum cujuſdam mulieris, quæ virum libidinibus deditum diù patienter ſuſtinuit: *Sed ille poſtquam Alexandriam profectus eſt multò deterior factus eſſe dictus eſt, fœmina verita, ſi de cætero eodem cum illo lecto, eademque uteretur menſa, ne impietatis quoque ejus fieret particeps, miſſo illi qui apud vos dicitur repudii libello, ab eo ſejuncta eſt.* Atqui factum mulieris non improbat, ſed approbat Juſtinus; ergo &c.

Reſpondeo: nego conſ. Quid enim in ea fœmina reprehendere potuiſſet Juſtinus, dum ex juſtiſſima cauſa ſejuncta fuit à marito, non quidem quoad vin-

ad vinculum cum alio nubens, ſed ſolùm quo ad lectum, & menſam, & cohabitationem, ne illius vitiis communicare videretur?

XVII. Objicies tertiò. Tertullianus, *l. 4. contra marcionem, c. 34.* dicit, Deum virum à muliere non disjungere, niſi adulterii cauſâ: *Cæterum* (inquit) *præter, ex cauſa adulterii, nec Creator disjungit, quod ipſe ſcilicet conjunxit.*

Reſpond. Tertullianum loqui de disjunctione tantum quoad torum, & cohabitationem, non autem quoad vinculum; quoad hoc enim quos conjunxit, Deus ob adulterium non ſejungit, ut ex eodem Tertulliano ſuprà oſtendimus, *num.* 10. & rurſus, quia Marcioni objicienti, Chriſtum contrarium eſſe Moyſi, quia prohibuit divortium, quod ille conceſſerat, reſpondet: *Dico, illum* (Chriſtum) *conditionaliter nunc feciſſe divortio prohibitionem: ſi ideo quis dimittat uxorem, ut aliam ducat.*

XVIII. Objicies quartò. Origenem, *Tract. 7. in Matth.* aſſerentem, non ſine cauſa quoſdam Epiſcopos permiſiſſe, quibuſdam mulieribus, ut vivente viro alteri nuberent. Igitur Origenis ætate mos erat pluribus nubendi.

Reſpondeo, Origenem ibi dicere etiam, id ab illis Epiſcopis factum fuiſſe contra ſcripturarum auctoritatem: *Scio* (inquit) *quoſdam, qui præſunt Eccleſiis extra ſcripturam permiſiſſe aliquam nubere viro priori vivente.* Rurſus dicit, hoc fuiſſe permiſſum tanquam minus malum. *Et contra ſcripturam quidem fecerunt dicentem, mulier alligata eſt &c. .... Non tamen omnino ſine cauſa hoc permiſerunt: forſitan enim propter hujuſmodi infirmitatem incontinentium hominum pejorum comparatione, quæ mala ſunt, permiſerunt adverſus ea, quæ ab initio fuerunt ſcripta.* Quale autem argumentum deſumi poteſt ex eo quod permiſſum quidem fuit, ſed contra ſcripturam, & tanquam minùs malum?

XIX. Objicies quintò S. Baſilium, *Ep. Canonica 1. ad Amphil. Can. 9.* hic habet: *Quæ reliquit* (uxor maritum) *eſt adultera, ſi ad alium virum acceſſit: qui autem relictus eſt, dignus eſt veniâ, & quæ unâ cum eo habitat, non condemnatur. Sed ſi vir qui ab uxore diſceſſit, acceſſit ad aliam, eſt & ipſe adulter, quia facit ut ipſa adulterium committat; & quæ unâ cum ipſo habitat, eſt adultera, quia alienum virum ad ſe traduxit.* Quibus videtur aſſerere, quod injuſtè dimiſſus ab uxore maritus, nec adulter ſit, ſi aliam ducat, nec quæ ab eo ducitur ſit adultera, uxor tamen ſic dimittens adultera ſit, ſi ad alium virum acceſſerit. E contra vero ſi maritus dimittat uxorem, & acceſſerit ad aliam, tam ipſe quam iſta adulterium committant.

XX. Reſpondeo S. Baſilium hoc loco proteſtari, ſe non loqui ſecundum legem Dei, ſed ſecundum conſuetudinem, ſeu leges Romanas, quæ viro ab uxore dimiſſo permittebant alteri nubere, id autem non permittebant uxori dimiſſæ à viro. Ait enim *Æquè viris, ac mulieribus convenit ſecundum ſententiæ conſequutionem, quòd à Domino pronuntiatum eſt, non licere à matrimonio diſcedere niſi ob fornicationem. Conſuetudo autem non ita ſe habet &c.* Nempe vult, mulieres viros etiamſi adulteros retinere, ac viris uxores adulteras dimittere concęditur, ut dignus veniâ ſit, ſi aliam ducat. Cæterum conſuetudo, quæ legi Domini opponitur conſuetudo non eſt, ſed abuſus. Cùm ergo lex Domini æquè in hoc loquatur de mulieribus, ac de viris; ideo conſuetudo illa, quæ tempore Baſilii inoleverat, abuſus legis erat, non lex. Unde ipſe Baſilius, *in Moralibus, regula 73.* ſtatuit: *Virum ab uxore, aut uxorem à viro non debere ſeparari, niſi quis deprehendatur in adulterio.* Utrique pariter interdicit novas nuptias, ſive repudient, ſive repudientur. A' quo nec diſſentit hoc in loco. Nam ut patet ex ejus verbis in objectione rela-

 tis,

Digitized by Google

tis, apertè pronuntiat adulterum conjugem, ſive mulierem, ſive virum, qui altero dimiſſo, novum conjugium inierit.

XXI. Sed dices. Ineunte ſeculo quarto, tum Orientales, tum Latini dimiſſis adulteris uxoribus nubebant, & hoc Canonum permiſſu. Nam Concil. Arelatenſe I. *anno* 314. habitum: *De his* (inquit) *qui conjuges ſuas in adulterio deprehendunt, & ii ſunt adoleſcentes, & prohibentur nubere: placuit, ut in quantum poteſt conſilium eis detur, ne viventibus uxoribus, licèt adulteris, alias accipiant*. Temperare ergo à novis nuptiis uxore vivente, non ad præceptum referunt Patres Arelatenſes, ſed ad conſilium.

XXII. Reſpondeo, Arelatenſes PP. ſuppoſuiſſe illicitas, & irritas alias nuptias, ſi eas tentarent, quod oſtendunt illa verba: *Et prohibentur nubere*. Vox autem illa *Conſilium*, quam addunt ſumitur pro exhortatione: nempè Paſtores hortari debere adoleſcentes, de quibus agitur, ne uxoribus etiam in adulterio deprehenſis novas tentent nuptias; quia *prohibenter nubere*.

XXIII. Replicabis tamen. Dogma de omnimoda indiſſolubilitate matrimonii eo ſeculo incertum erat. Primò. Concilium Veneticum, *anno* 465. *Can.* 11. ſtatuit à communione arcendos eos: *qui relictis uxoribus ſuis ſicut in Evangelio dicitur, excepta cauſa fornicationis, ſine adulterii probatione alias duxerint*. Ergo cum adulterii probatione cenſet, eos non eſſe à communione arcendos.

Secundò. Vetus Pœnitentiale Romanum, quod Antonius Auguſtinus edidit, decernit, ut uxor, quæ juridicè probaverit, ſe alioquin invitam, jubente marito commiſiſſe adulterium: *Si ſe continere non poteſt, nubat cui voluerit, tantum in Domino; maritus verò ſine uxoria ſpe, in perpetuum maneat*.

Tertiò. Hoc dogma ineunte quinto ſeculo latuit Fabiolam Romanam, quæ, ut ait S. Hieron. *Epiſt. ad Oceanum*, nupſit cum altero viro priore dimiſſo: *Nec Evangelii vigorem noverat, in quo nubendi univerſa cautio, viventibus viris, fœminis amputatur &c.*

Quartò. In hac cauſa Romani Pontifices, aliique Præſules ſæpiùs conſulti fuerunt, ut Innocentius I. *Ep. ad Exuperium*, à quo de hoc quæſitus fuerat — Et S. Auguſtinus, lib. de Fide, & Oper. c. 19. *Et in ipſis* (inquit) *divinis ſententiis ita obſcurum eſt, utrum; & iſte, cui quidem ſine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur, ſi alteram duxerit, ut quantum exiſtimo venialiter ibi quiſque fallatur*.

XXIV. Reſpondeo ad primum. Illa verba *ſine adulterii probatione* referri ad uxorum dimiſſionem, non autem ad illud poſterius, *alias duxerint*: unde ſenſus ſit eum à communione arcendum, qui ſine adulterii probatione uxorem ſuam dimiſerit: pro ut etiam ſtatuitur, *Cap.* 25. Concilii Agathenſis.

Ad ſecundum. Dico, Pœnitentiale illud loqui de matrimonio poſt viri mortem ineundo: ut ſenſus ſit. Quod ubi maritus qui adulterare fecit uxorem invitam, nec poſt ejus mortem alteri nubere poteſt, uxor è contra, ubi maritus objerit, poſſit pro libito alteri nubere.

Ad tertium. Dico, Hieronymum agnoviſſe Fabiolæ factum contra Evangelii vigorem fuiſſe: imo & Fabiolam ipſam, quæ propter hoc Romæ publicam egit pœnitentiam.

Ad quartum. Dico, Summos Pontifices conſultos aliquando fuiſſe de rebus paſſim apud omnes certis: quæ tamen ob aliquorum tricas obſcuritate involuerentur. Id probant varia capita Epiſtolæ ejuſdem Innocentii ad Decentium Eugubinum — S. autem Auguſtinus ab initio quidem intricatam hanc quæſtionem arbitratus fuit, ſi ſolius ſcripturæ habeatur ratio. Poſtea tamen traditione conſulta, & collatis iis, quæ dicit Matthæus cum iis,

iis, quæ dicunt Marcus, Lucas, & Paulus, rem adeò perſpicuam judicavit ut, *lib. 1. de Adulterin. conjugiis*, *c.* 8. (ſuperiùs expenſo) apertè aſſeruerit, conſtare ex Evangelio, mæchari utrumque conjugem, ſi dimiſſa comparte adultera, aliis nuptiis ſe immiſcuerit. Videantur propterea ſuperius dicta.

Demum, dato quod prioribus Eccleſię ſeculis dubitatum de hoc fuerit, addi poteſt cum Bellarmino, lib. 1. de Sacram. Matrim. c. 17. *Quod tempore Auguſtini non erat hoc dogma ab aliquo generali Concilio explicatum, & ideò faciliùs excuſari poterant, ſi qui in hac re erraſſent*. Quod tandem, ut ſupra vidimus, in Tridentino ſtabilitum fuit. Unde nullus modo reſtat dubitandi locus.

DUBIUM VI.

An inter Chriſtianos locum habeat Divortium?

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. Divortium, ut hìc ſumitur, eſt ſeparatio conjugum manente vinculo conjugali, quæ poteſt eſſe vel quoad torum, & concubitum tantum, vel etiam quoad cohabitationem. De hac quærimus, an locum habere poſſit in matrimonio fidelium conſummato. Negat Lutherus, *lib. de Captivit. Babyl. cap. de Matrimonio*. Affirmant verò omnes Doctores Catholici.

II. Dico. Divortium poteſt licitè fieri inter conjuges fideles ob legitimas cauſas, etiam matrimonio conſummato. Ita contra Novatores definit Concil. Trident. *Seſſ.* 24. *Can.* 8. his verbis: *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cùm multas ob cauſas ſeparationem inter conjuges quoad thorum, ſeu cohabitationem ad certum, incertumve tempus fieri poſſe decernit: anathema ſit.*

Cauſæ legitimæ ad faciendum divortium ſunt. Prima fornicatio alterius conjugis, ſivè uxoris, ſive viri. Poſſe verum facere divortium ab uxore ob adulterium eamque dimittere, colligitur ex verbis Chriſ. Matth. 5. v. 32. *Omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis, facit eam mæchari*. Hoc eſt culpabiliter exponit eam periculo adulterandi. Cumque hæc dimiſſio non ſit quoad vinculum, ut Dub. præced. oſtenſum eſt, erit dimiſſio quoad thorum, ita ut parti adulteræ debitum petenti, altera, quæ ſupponitur innocens ex juſtitia reddere non teneatur. Hoc colligitur etiam ex ſimilibus Chriſti verbis, *Matth.* 19. Poſſe autem uxorem à viro adultero diſcedere colligitur ex Paulo, 1. *Cor.* 7. *v.* 11. ubi poſtquam præcepit, uxorem à viro non diſcedere, ait: *Quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari*. Ubi certè loquitur de juſta diſceſſione, aliàs non relinqueret uxori optionem, vel manendi innuptam, vel ſe viro reconciliandi, ſed juberet, eam ad virum injuſtè dimiſſum redire. Juſta autem cauſa diſceſſionis perpetuæ non alia eſt ab ea quæ *Matth.* 19. exprimitur, nempe fornicatio.

III. Probat hoc S. Th. *q.* 62. *Suppl. a.* 1. dicens: *Dominus dimittere uxorem conceſſit propter fornicationem in pęnam illius, qui fidem fregit, & in favorem illius, qui fidem ſervavit, ut non ſit adſtrictus ad reddendum ei debitum, qui non ſervavit fidem*. Ideo autem propter fornicationem divortium conceſſit: quia (ut ait ibi ad 3.) *Fornicatio directè eſt contra bonum matrimonii: quia tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & ſignificatio non ſervatur, dum unus conjugum pluribus carnem ſuam dividit. Et ideo alia crimina, quamvis fortè ſint majora fornicatione, non tamen cauſant divortium*.

IV. Advertit tamen S. Th. *ibidem in Corp.* quod *excipiuntur ſeptem caſus, in quibus non licet viro dimittere uxo-*

rem

Digitized by Google

in fornicantem, in quibus, vel uxor à culpa immunis eſt, vel utrique aqualiter culpabiles ſunt. Primus eſt ſi ipſe vir ſimiliter fornicatus fuerit. Secundus, ſi ipſe uxorem proſtituerit. Tertius, ſi uxor virum ſuum probabiliter mortuum credens, propter longam ejus abſentiam, alteri nupſerit. Quartus, ſi latenter cognita eſt ab aliquo ſub ſpecie viri lectum ſubintrante. Quintus, ſi fuerit vi oppreſſa. Sextus, ſi reconciliaverit eam ſibi poſt adulterium perpetratum, carnaliter eam cognoſcens (ſi tamen adulterii fuerit conſcius) *Septimus, ſi matrimonio in infidelitate contracto, vir dederit uxori libellum repudii, & uxor alteri nupſerit; tunc enim ſi uterque convertatur, tenetur eam vir recipere.*

V. In cauſa autem divortii virum, & uxorem ad paria judicari, ut ſicut vir innocens licitè poteſt uxorem adulteram deſerere: ita uxor virum adulterum, docet idem S. Th. dicta *q. 62. a. 4.* quia uterque peccat contra matrimonii bona. *Cauſa tamen* (inquit) *divortii eſt major in uno, quàm in alio; cùm tamen in utroque ſit ſufficiens cauſa ad divortium. Divortium enim pœna eſt adulterii, in quantum eſt contra matrimonii bona. Quantum autem ad bonum fidei, ad quam conjuges aqualiter ſibi invicem tenentur, tantum peccat contra matrimonium adulterium unius, ſicut adulterium alterius. Et hac cauſa in utroque ſufficit ad divortium. Sed quantum ad bonum prolis plus peccat adulterium uxoris, quàm viri. Et ideo major eſt cauſa divortii in uxore, quàm in viro. Et ſic ad aqualia, ſed non ex aquali cauſa obligantur: Nec tamen injuſtè: quia in utroque eſt cauſa ſufficiens ad hanc pœnam. Sicut eſt etiam de duobus, qui damnantur ad ejuſdem mortis pœnam, quamvis alius altero graviùs peccaverit.*

VI. Nec dicas, minus peccare mulierem, in qua plus eſt fragilitatis, & magis ducibilis eſt à concupiſcentiis. — Nam (ut ait S. Th. citatus *ad 5.*) Hoc quidem verum eſſe poteſt in ſimplici fornicatione. Siquidem *cæteris paribus vir in ſimplici fornicatione plus peccat, quàm mulier, quia plus habet de rationis bono, quod pravalet quibuslibet motibus corporalium paſſionum. Sed quantum ad læſionem matrimonii, quam adulterium fornicationi addit, ex qua divortium cauſat, plus peccat mulier, quàm vir.*

VII. Secunda divortiis ſufficiens cauſa eſſe poteſt ſævitia tanta conjugis, ut alter non poſſit illi cohabitare ſine periculo, Cap. *Literas* de reſtit. ſpoliatorum. Similiter ſi tantâ furiâ laboret, ut ab ea ſit periculum, ſi tentaverit alium è medio tollere.

VIII. Tertia ſi ſollicitet ipſum ad peccatum, ita ut non poſſit ei cohabitare ſine periculo incidendi in aliquod grave crimen. Unde S. Th. dicta *q. 62. a. 1. ad 4.* dicit: *Etiam propter vitium contra naturam poteſt procedi ad divortium. Sed tamen non fit itamentio de ipſo: Tùm quia eſt paſſio innominabilis. Tùm quia non ita cauſat incertitudinem prolis.*

IX. Quarta eſt. Si alter conjugum defecerit à fide. Nam ut ait idem S. Th. dicto a. 1. ad 3. *Infidelitas, qua dicitur ſpiritualis fornicatio, etiam eſt contra bonum matrimonii, quod eſt proles educanda ad cultum Dei, etiam ipſa facit divortium: ſed tamen aliter, quàm corporalis fornicatio; quia propter unum actum fornicationis carnalis poteſt procedi ad divortium, non autem propter unum actum infidelitatis ſed propter conſuetudinem, qua pertinaciam oſtendit, in qua infidelitas perficitur.* Unde huc ſpectant quæ dicit Paulus, 1. *Cor.* 7. *v.* 12. 13. & 14.

§. II.

Quæſita Aliqua Soluta.

X. QUæres primò: An vir teneatur ex præcepto uxorem fornicantem à ſe dimittere? Reſpondet S. Th. dicta *q. 62. Suppl. a. 2.* Quod ſi mulier de peccato pœniteat,

niteat, vir non tenetur eam dimittere: Quia *dimiſſio uxoris fornicantis introducta eſt ad corrigendum uxoris crimen per talem pœnam*. Licet enim adhuc jus habeat, ut poſſit eam dimittere, ad hoc tamen non tenetur, imo ſatius eſt, ut non dimittat. Tùm ne dimiſſæ occaſionem det redeundi ad adulterium. Tùm quia ſi eam verè pœnituit, jam à Deo peccatum ei dimiſſum eſt. Quare Auguſtinus. lib. 2. de Adulterin. conjugiis, c. 6. *Poſtea quam Chriſtus ait adulteræ:* Nec ego te damnabo, vade, deinceps noli peccare: *Quis non intelligat, debere ignoſcere maritum, quod videt ignoviſſe Dominum amborum, nec jam ſe debere adulteram dicere, cujus pœnitentis crimen divina credit miſeratione deletum?* Quod repetit, lib. 1. Retract. cap. 19. addit S. Thom. ad 1. *Quod peccatum fornicationis in uxore poteſt corrigi non tantùm tali pœna* (dimiſſionis) *ſed etiam verbis, & verbere. Et ideo ſi aliàs ad correctionem ſit parata, non tenetur vir prædictam pœnam ad ejus correctionem adhibere.*

XI. Quod ſi mulier de adulterio non pœniteat, *Tenetur, ne peccato ejus conſentire videatur dum correctionem debitam non apponit*, eam dimittere. Ita etiam S. Auguſt. *lib. 1. Retract. cap.* 19. ubi corrigens, quæ *in lib. de Serm. Domini in Monte*, dixerat, ait: *Et ubi dixi, hoc permiſſum eſſe, non juſſum, non attendi aliam Scripturam dicentem* (Proverb. 18. v. 22.) Qui tenet adulteram ſtultus, & impius eſt.

Excipiunt tamen aliqui, ſi uxor nondum quidem ſit emendata, ſed conſideratis gravibus circumſtantiis, timeatur majus malum ex dimiſſione, maritus autem ſcelus deteſtetur.

XII. Neque dicas: Quilibet poteſt dimittere alteri, quod in ſe peccavit: ſed mulier fornicando peccavit in virum; ergo poteſt ei dimittere — Nam reſpondet S. Tho. citato, *a.* 2. *ad* 6. nego min. Quia *Uxor* (fornicando) *non tantùm peccat in virum, ſed etiam in ſeipſam, & in Deum. Et ideo vir non totaliter poteſt pœnam dimittere, niſi emendatio ſequatur.*

XIII. Loquitur autem S. Thom. peculiariter de viro: quia ordinariè non peccat mulier, ſi à marito etiam in adulterio perſeverante non ſe ſeparet, neque ſi debitum reddat, aut etiam petat. Cujus ratio eſt. Primò. Quia mulier non eſt caput viri, ſicut vir eſt caput mulieris, nec poteſt virum ex auctoritate corripere, & punire, ſicut vir poteſt mulierem: ideoque non ita cenſebitur conſentire in peccatum viri, ſicut cenſeretur vir, ſi eam fornicantem non dimitteret — Secundò. Quia non idem incommodum incertitudinis prolis imminet, ſi mulier viro adultero ſe commiſceat, ſicut ſi vir uxori adulteræ commiſceatur. — Tertiò. Quia rarò contingit, quòd maritus adulter ob ſucceſſionem uxoris ſe corrigat: imò potiùs metuendum eſt, ne fiat deterior. Unde prudenter ſolent Confeſſarii ſuadere, ne uxores tales maritos dimittant.

Si tamen ex dimiſſione probabiliter ſperaretur emendatio, teneretur uxor innocens virum adulterum deſerere, etiamſi ſibi timeret periculum incontinentiæ: ſicut enim aliquando abſtinendum eſt à licitis majoris boni cauſa: ita debet illa ab actu conjugali abſtinere (quia ſi propter ſolam incontinentiam fiat, non erit licitus, ut ſupra diximus) ut maritum lucri faciat: ſibi autem per orationem, aut alia media conſulere, ne per incontinentiam peccet.

XIV. Quæres ſecundò: An vir proprio judicio poſſit uxorem fornicantem dimittere?

Reſpondet S. Th. dicta q. 62. Supplem. a. 3. *Quod vir poteſt uxorem dimittere dupliciter. Uno modo quantum ad torum tantum. Et ſic poteſt eam dimittere quàm citò ſibi conſtat de fornicatione uxoris proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitum exigenti, niſi per Eccleſiam compellatur, & taliter reddens,*

Digitized by Google

dens, nullum præjudicium ſibi facit. Alio modo quantum ad torum, & cohabitationem. Et hoc modo non poteſt dimitti niſi judicio Eccleſiæ: & ſi aliàs dimiſſa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, niſi poſſet ei vir incontinenti fornicationem probare. Hæc autem dimiſſio divortium dicitur. Et ideo concedendum eſt, quod divortium non poteſt celebrari, niſi judicio Eccleſiæ.

Quia cum talis ſeparatio ſit publica non leviter alios offenderet, ſi cauſa per judicem incognita fieret: Addo quod talis ſeparatio quoad cohabitationem eſt adulteræ pœna publica: pœna autem publica, niſi à judice infligi poteſt.

In hoc autem judicio conjux innocens erit actor; qui ſi deficiat in probatione, non erit puniendus pœna talionis, hoc eſt divortii (ſic enim obtineret, quod intendit) ſed pœnâ arbitrariâ. Si verò ageret ad pœnam legibus civilibus decretam, admitti non debet ejus accuſatio, niſi prævia inſcriptione, qua ſe obliget ad pœnam talionis. Ita S. Thomas citatus *ad* 5.

XV. Neque obſtat, quòd cùm adulterium ſecretò fieri ſoleat, difficile ſit illud coram Eccleſia probare. Nam ut ait S. Th. ad 4. *Quandoque vir uxorem ſuſpectam de adulterio habens, ei inſidiatur, ut deprehendere poſſit eam cum teſtibus in crimine fornicationis: & ſic poteſt ad accuſationem procedere. Et præterea ſi de facto ipſo non conſtat, poſſunt eſſe violentæ ſuſpiciones fornicationis, quibus probatis videtur fornicatio probata eſſe, ut ſi inveniatur ſolus cum ſola, horis, & locis ſuſpectis, & nudus cum nuda.* Quæ violentæ ſuſpiciones virum excuſare poſſunt, ſaltem quoad dimiſſionem à toro.

XVI. Poſſe tamen conjugem privata ſua auctoritate ab adulterante recedere exiſtimo, vel ſi delictum ſit occultum, vel adeò publicum, ut non ſit opus judiciario proceſſu; velut ſi ob longam abſentiam mariti inveniatur uxor, vel proſtituta, vel gravida, aut ſi maritus introducat pellicem in Domum, ſecumque retineat.

QUÆSTIO VI.

De Sponſalibus.

Sponſalia propriè à ſpondendo, ſeu promittendo ſunt dicta, & ideo illa contrahentes *Sponſus*, & *Sponſa* dicuntur, quia nuptias invicem ſpoponderunt, Aliquando ſignificant dotem, quæ à parentibus, vel amicis ſponſo datur, aliquando munera, quæ titulo nuptiarum utrique dantur, vel quæ ſponſus ſponſæ donat, ut 1. Regum 18. *Non habet Rex ſponſalia neceſſe*. De ſponſalibus in priori ſignificatione, quæ magis propria eſt, hìc agemus.

DUBIUM I.

Quid ſint Sponſalia, ad quid Inſtituta, & quam Obligationem inducant.

§. I.

Reſolutio Prioris Partis.

I. Dico. Sponſalia ſunt futurarum nuptiarum mutua ſponſio, ſeu promiſſio ab illis facta qui futuris illis nuptiis conjungendi ſunt. Ita S. Th. *q.* 43. *Suppl. a.* 1. dicens: *Conſenſus in conjugalem copulam per verba de futuro non facit matrimonium, ſed matrimonii promiſſionem. Et hæc promiſſio dicitur ſponſalia à ſpondendo, ut dicit Iſidorus* (l. 9. Etymologiarum, c. 8.) *Nam ante uſum tabularum matrimonii cautiones dabant, quibus ſpondebant, ſe invicem conſentire in jure matrimoniali, & fidejuſſores dabant.*

II. Promiſſio nuptiarum, ut inducat ſponſalia, debet eſſe facta ab illis, qui nuptiis conjungendi ſunt. Unde promiſſio parentum non ſufficit ad validè contrahendum ſponſalia pro filiis, nec filii obligantur, niſi ſaltem tacitè conſenſerint, ut ſi præſentes fue-

fuerint, & non contradixerint, vel ſi abſentes, ratificaverint. Ita declaravit Bonifacius VIII. *Cap. unico de Deſponſat. Impuberum in 6.*

Debet inſuper eſſe *Vera*, quia promiſſio, qua quis ſimulatè promittit, non habens verè animum promittendi, non eſt veri nominis promiſſio: quia voluntas expreſſa non promittendi deſtruit naturam promiſſionis. Quamvis autem ejuſmodi ſimulator, non obligetur vi ſponſalium, quæ nulla ſunt, obligatur tamen ad contrahendum, vel ad componendum cum perſona, cui illuſit (niſi talia ſigna dederit ex quibus poſſet prudenter colligi, eum ſimulatè, & non ex animo promittere) Tum ob injuriam ei factam, tum propter ſcandalum. Quod ſi habuerit animum promittendi, ſed non præſtandi promiſſum, ſponſalia ſunt valida.

Debet tertiò eſſe *Deliberata*: quia hæc promiſſio debet eſſe actus humanus, ideoque ex deliberatione rationis proficiſcens. Ea autem deliberatio requiritur, quæ ad benè, vel malè agendum ſufficeret.

Debet quartò eſſe *Signis exterioribus expreſſa*, quia, ut docet S. Th. 2. 2. *q.* 88. *a.* 1. promiſſio facta homini non obligat in conſcientia, niſi exteriùs exprimatur.

Debet quintò eſſe *Libera*, quia promiſſio vi, aut metu extorta non obligat, niſi ſit jurata, ut docet idem S. Th. 2. 2. *q.* 89. *a.* 7. *ad* 3.

Debet ſextò eſſe *Mutua*, ut nempè utèrque alteri matrimonium promittat. Cum enim ſponſalia ſint quædam inchoatio matrimonii hujus naturam participans, debent mutuam promiſſionem includere, nec poſſunt eſſe rata, & unam ſolam partem obligare. Si ergo vir promittat mulieri ſe illam ducturum in uxorem, ipſa verò nihil promittat, acceptet tamen promiſſionem ſibi factam, vir tenebitur quidem præſtare promiſſum, non ratione ſponſalium, ſed ratione promiſſionis acceptatæ, quam ſi non acceptat mulier, vir ad nihil obligabitur: quia obligatio hominis erga hominem *Regulariter* abſque mutuo conſenſu non contrahitur — Dixi *Regulariter*. Nam ſi major ſeptennio promittat nuptias infanti, quamvis ſponſalia non valeant, tenebitur tamen expectare minorem, ſi forte velit acceptare promiſſionem, ut docet S. Antoninus, 3. *p. tit.* 1. *c.* 18. & Sylveſter verbo Sponſalia, *q.* 1.

III. Ad contrahenda ſponſalia non eſt neceſſe, ut quis dicat *Promitto*, aut *Spondeo*; ſed ſatis eſt, ut verbis, aut ſignis moraliter intelligatur promiſſio. Unde verè contraheret qui diceret: Habeas me pro infami, pro mendaci, pro infideli, niſi contraxero tecum. Si quis tamen diceret: *Non ducam aliam præter te*, forte non eſſent ſponſalia, quia non videtur promiſſio matrimonii abſoluta, ſed conditionata, ideſt, ſi ſemel ineam matrimonium, non cum alia, quàm tecum inibo, niſi ex circumſtantiis aliter conciperetur.

§. II.

Reſolutio Secundæ Partis.

IV. Dico, rationes, cur matrimonio præmittantur ſponſalia afferri ſolent ſequentes. Prima: ut tempore intermedio deprehendi poſſit, an aliquid ſit, quod matrimonium impediat, vel dirimat. Et propterea ex Tridentino. *Seſſ.* 24. *c.* 1. *de Refor. Matr.* poſt ſponſalium celebrationem, jubentur Parochi tribus continuis diebus feſtis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publicas facere denuntiationes — Secunda: ut etiam tunc diligentior fiat de moribus, ſtatu, vita, & conditione compartis inquiſitio. — Tertiò: ut ferventiùs eo tempore vacent orationi ſponſus, & ſponſa pro obtinendo fœlici matrimonio. — Quarta: ut ait Auguſt. l. 8. confeſſ. c. 3. *Inſtitutum eſt, ut jam pacta ſponſa non tradantur ſtatim, ne vi*lem

dem habeat maritus datam, quam non ſuſpiraverit ſponſus dilatam. — Quinta, ut matrimonium tot oneribus, tot moleſtiis, tot difficultatibus implicatum, maturiùs, & deliberatiùs celebrent.

V. Non recens eſt ſponſalium ritus ante matrimonium præmittendus. Nam, teſte Philone, *l. de ſpecialibus legibus*, apud Hebræos non minoris erant momenti, quàm ipſe nuptiæ. In ſolemni enim amicorum conventu mariti, uxoriſque nomina ſcribebantur in tabulis; & ſi quid ſponſa in domo paterna manens deliquiſſet, eadem pœnâ plectebatur, ac nupta, quippe quæ obrueretur lapidibus, ſi fractæ fidei conjugalis rea inventa fuiſſet.

VI. Si quæras: an ſponſalia neceſſariò præmitti debeant contractui matrimoniali?

Reſpondeo, matrimonium quamvis non præmiſſis ſponſalibus celebratum, eſſe quidem validum, ſicut valida eſt actualis donatio pecuniæ, aut agri, quamvis futuræ donationis promiſſio non præceſſerit: Laudabile tamen eſt ea præmittere. Tùm propter allatas rationes. Tùm ut ſeſe præparent ad recipiendam ſacramenti gratiam, cui recipiendæ quia cohabitatio ſub eodem tecto impedimento foret, propterea Concilium Trident. dicta Seſſ. 24. cap. 1. *Hortatur, ut conjuges ante benedictionem ſacerdotalem in templo ſuſcipiendam in eadem domo non cohabitent.* Quin imo peccaret, qui ſine rationabili cauſa ſponſalia matrimonio non premitteret. Ita enim decrevit Concil. Forojulienſe, c. 8. *Nemini liceat furtim, raptimque nuptias contrahere, ſed interventis pactis ſponſalibus.*

VII. Quæres iterum. Quo in loco celebrari debeant ſponſalia, & coram quo?

Reſpondeo, quòd cùm de hoc Tridentina Synodus nihil decreverit, parum referre ad ſponſalium valorem, an clandeſtinè, an publicè contrahantur. Quamvis ergo tum ex conſuetudine, tum ex Statutis Synodalibus oporteat ea contrahi coram Parocho, & teſtibus, idque non in tabernis, ſed in loco ſacro, ut, *c. 6.* Concilii Provincialis Cameracenſis I. *Tit. de Matrim.* Aliter tamen contracta ſunt valida. — Neque dicas, quod cùm Tridentinum irritaverit matrimonium clandeſtinum, cenſendum eſt, irritaſſe etiam ea, quibus ad illud pervenitur — Nam reſpondeo, clandeſtina ſponſalia non eſſe viam perveniendi ad matrimonium clandeſtinum, quod eſt irritatum, ſed ſimpliciter ad matrimonium. Deinde non eſſe viam neceſſariam, nam ut dictum eſt, ſine illis perveniri poteſt ad verum matrimonium.

§. III.

Reſolutio Tertiæ Partis.

VIII. Sponſalia, ut docet S. Tho. *q. 43. Suppl. a. 1.* contrahi poſſunt, vel abſolutè, ut ſi dicatur: *Accipiam te in meam*, & è converſo; vel ſub conditione, ſive honeſta, ut cum dicitur: *Accipiam te, ſi parentibus placeat*: & tunc ſtante conditione ſtat promiſſio, & non ſtante, non ſtat. Sive inhoneſta, & hæc, vel eſt contraria bonis matrimonii, ut ſi dicatur; *Accipiam te ſi venena ſterilitatis procures*: Et tunc non contrahuntur ſponſalia. Aut non eſt contraria bonis matrimonii, ut ſi dicatur: *Accipiam te, ſi furtis meis conſentias.* Et tunc ſtat promiſſio, ſed tollenda eſt conditio. Quia tamen de promiſſione, & conſenſu conditionato, ejuſque obligatione actum eſt ſupra, *Quæſt. 3. Dub. 5.* ideo ne eadem inutiliter repetantur, de ſolis ſponſalibus nudè, & abſolute contractis, eorumque obligatione ſermo erit.

IX. Dico. Sponſalia abſolutè contracta obligant ad matrimonium contrahendum ſub peccato gravi, idque tempore præfixo, vel ſi tempus non eſt præfixum, ubi commodè fieri poterit, attenta loci conſuetudine. Prior

pars

pars prob. Nam ex promiſſione mutuò facta, & acceptata oritur utrinque oneroſa obligatio juſtitiæ, quæ in re gravi, qualis eſt præſens, graviter obligat. Unde S. Th. in 4. diſt. 27. q. 2. a. 1. ad 2. *Ex tali* (inquit) *promiſſione obligatur unus alii ad matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non ſolvens promiſſum, niſi legitimum impedimentum interveniat. Et ſecundum hoc etiam Eccleſia cogit injungendo pœnitentiam pro peccato: Tamen in foro contentioſo non compellitur: quia matrimonia coacta conſueverunt malos exitus habere, niſi fortè juramentum intervenerit, quia tunc cogendus eſt, ut quidam dicunt, quamvis aliis non videatur propter cauſam prædictam, præcipuè ſi de uxoricidio timeretur*. Hæc S. Th. quibus ultimis verbis indicat maximâ opus eſſe prudentiâ in judice in inveſtigando, an coactio non ſit potiùs obfutura, quàm profutura; unde monere potius debet renuentem de obligatione contracta, & maximè ſi ſit jurata, implenda, quam ipſum vi, ac pœnis adigendo. Quod ſi adhuc reluctet, ſatiùs eſt aliquando eum dimittere, impoſita tamen obligatione reſarciendi damna ſponſæ illata, eumque mulctando, ſi prudenter judicaverit.

X. Secunda pars conſtat ex eo, quod ſi in omnibus aliis contractibus, in quibus executioni præfixum eſt tempus, tempore præfixo impleri debet, cur non in iſto? Si tamen compars tacitè, vel expreſſè in dilationem conſentiret, vel dilatio eſſet modica, excuſari poſſet.

XI. Tertia quoque pars clara eſt. Nam ubi tempus non determinatur, commoda opportunitas attendenda eſt, judicio prudentis viri. Dixi *Attenta conſuetudine loci*; nam ubi mos invaluiſſet, ut matrimonium non contraheretur ante certum ætatis annum, non eſſet obligatio præveniendi.

DUBIUM II.

Qua ætate, à quibus Contrahi poſſint Sponſalia, & an Solubilia ſint.

§. I.

Reſolutio Prioris Partis.

I. **D**ico. *Septennium eſt tempus determinatum à jure ſponſalibus contrahendis*. Ita S. Th. in 4. diſt. 27. q. 2. a. 2. & q. 43. Suppl. a. 2. *Et ſatis* (inquit) *rationabiliter: Quia cùm ſponſalia ſint quædam promiſſiones futurorum, oportet quod illorum ſint, qui aliquo modo promittere poſſunt, quod non eſt niſi illorum, qui habent aliquam providentiam de futuris, quæ uſum rationis requirit; reſpectu cujus triplex gradus notatur ſecundum Philoſophum in 2. Ethic.* (C. 4.) *Primus eſt, cùm quis neque ipſe intelligit per ſe, neque ab alio capere poteſt. Secundus eſt ſtatus, quo homo ab alio capere poteſt, ſed ipſe per ſe non ſufficit ad conſiderandum, & intelligendum. Tertius eſt, cùm homo, & ab alio jam capere poteſt, & per ſeipſum conſiderare. Et quia ratio paulatim in homine convaleſcit, ſecundum quod quietantur motus, & fluxibilitas humorum: ideo primum ſtatum rationis obtinet homo ante primum ſeptennium: & propter hoc illo tempore nulli contractui aptus eſt; & ita nec ſponſalibus. Sed ad ſecundum ſtatum incipit pervenire in fine primi ſeptenii. Unde etiam tunc temporis pueri ad ſcholas ponuntur. Sed ad tertium ſtatum incipit homo pervenire in fine ſecundi ſeptennii, quantum ad ea quæ ad perſonam ejus pertinent, in quo ratio naturalis ejus convaleſcit; ſed quantum ad ea, quæ extra ipſum ſunt, in fine tertii ſeptennii. Et ideo ante primum ſeptennium nulli contractui homo aptus eſt. Sed in fine primi ſeptennii incipit eſſe aptus ad aliqua promittenda in futurum, præcipuè de his, ad quæ*

ratio naturalis inclinat magis; non autem ad obligandum ſe perpetuo vinculo; quia adhuc non firmam voluntatem habet. Et ideo tali tempore poſſunt contrahi ſponſalia. Sed in fine ſecundi ſeptenii jam poteſt obligare ſe de his, quæ ad perſonam ipſius pertinent, vel ad Religionem, vel ad conjugium. Sed poſt tertium ſeptennium etiam poteſt de aliis ſe obligare: & ſecundum leges conſtituitur ei poteſtas de rebus ſuis diſponendi poſt vigeſimum ſecundum (aliàs vigeſimum quintum) *annum*. Hæc placuit ex S. Thoma deſcribere multis enim lucem afferre poſſunt. De quo extant decreta Pontificum, Cap. *Literas*, Cap. *Acceſſit*, Cap. *Ad diſſolvendum* tit. de deſponſ. Impuberum,& Cap. *Infantes* in 6. ſub eodem titulo.

II. Ex his ſequitur, ut notat S. Th. citato loco ad 1. *Quod ſi ante annos pubertatis* (idest ante primum ſeptennium) *fiunt contractus ſponſalium per alium, ambo, vel alter reclamare poſſunt: unde nihil tunc actum eſt, adeo quod, nec aliqua affinitas contrahatur ex hoc. Et ideo ſponſalia, quæ inter aliquos per perſonas alias contrahuntur robur habent, in quantum illi, inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam venientes non reclamant, ex quo intelliguntur conſentire his, quæ per alios facta ſunt*. Hinc ſi pater contraheret ſponſalia pro filio nondum ſeptenni, ea non ſubſiſterent, niſi ab eo jam facto rationis compote ratificarentur. Imo attentare ſponſalia ante tempus ſeptennii regulariter eſt peccatum mortale, ſi non ex parte pueri, qui poſſunt excuſari per ignorantiam, ſaltem ex parte eorum, qui eum inducunt. Tùm propter ſeveram Eccleſiæ prohibitionem. Tùm propter gravia incommoda, quæ inde oriri poſſunt, & ſolent.

III. Nec refert, quòd in aliquibus ante ſeptennium acceleretur uſus rationis. Nam ſi appropinquent ad finem ſeptennii, & appareat in eis ſufficiens uſus rationis, poterunt valida eſſe ſponſalia, ut docet S. Thom. hic *ad 7.* ſecus verò ſi fuerint ſolum in quarto, vel quinto anno. Quia intentio Eccleſiæ fuit eiuſmodi ſponſalia irritare, eò quod communiter non ſit ſufficiens diſcretio, niſi circa ſeptennium. Et quamvis in minoribus appareat aliqua de futuris nuptiis placentia, dicit tamen S. Th. citatus ad 4. *Quod illa placentia, quæ eſt in pueris ante ſeptennium, non procedit ex perfecto uſu rationis, cùm nondum ſuſceptibiles ſint plenæ diſciplinæ, ſed magis contingit ex motu naturæ, quàm ex aliqua ratione. Et ideo non ſufficit talis placentia ad ſponſalia contrahenda*.

IV. Sed dices. Ætas quinquennii ſufficit ad conſenſum in peccatum mortale,unde S. Gregorius, *l. 4. Dialog. c. 18.* Narrat, quod quidam puer quinque annorum propter peccatum blaſphemiæ à Diabolo extinctus eſt; ergo ſufficiet etiam ad conſenſum ſponſalium, cum in utroque caſu uſus rationis requiratur.

V. Reſpondeo (dato illo caſu) cum S. Tho. loco laudato *ad 2.* neg. conſ. & diſparitas eſt: *Quod ad peccatum mortale ſufficit etiam conſenſus in præſens. Sed in ſponſalibus eſt conſenſus in futurum. Major autem diſcretio rationis requiritur ad providendum in futurum, quàm ad conſentiendum in actum unum præſentem. Et ideo ante poteſt homo peccare mortaliter, quàm poſſit ſe obligare ad aliquid in futurum*.

§. II.

Reſolutio Secundæ Partis.

VI. Dico. Omnes illi, qui prohibentur matrimonium contrahere ob impedimentum dirimens, aut etiam prohibens, invalidè tentant contrahere ſponſalia. Ratio eſt; Quia promiſſio de re illicita eſt, & conſequenter cùm nemo poſſit obligari ad illicitum, nec obligari poteſt ad ea ſponſalia: nulla autem eſt obligatio, ubi promiſſio nulla eſt. Unde S. Th. 2. 2. q. 110. a. 3. ad 5. *Si promiſit* (inquit)

quit) *id quod manifeſtè eſt illicitum, quia promittendo peccavit, mutando autem propoſitum benè facit.*

Et ideo non tantùm invalidè contrahit ſponſalia conſanguineus cum conſanguinea, affinis cum affine, baptizatus cum non baptizata ſe ob impedimentum dirimens, ſed etiam Catholicus cum hæretico ligatus voto ſimplici cum libera ob impedimentum prohibens. — Nec dicas Si hi validè contrahunt matrimonium quamvis illicitè, cur non etiam validè contrahent ſponſalia, quamvis illicitè? — Nam diſcrimen eſt: Quia contrahendo matrimonium faciunt quidem rem illicitam ob Eccleſiæ prohibitionem, non tamen ſe obligant ad illicitum ſicut in promiſſione præfata. Ratio autem naturalis quæ dictat, non poſſe ſe validè obligare ad illicitum, non dictat invalidum eſſe actum, quem Eccleſia tantum prohibet, ſed non irritat.

§. III.

Reſolutio Tertiæ Partis.

VII. Dico. Sponſalia poſſunt dirimi. Quia obligatio, quam generant variis caſibus evenientibus, vel utrinque, vel ex altera ſolùm parte poteſt ſolvi. Caſus autem ſunt ſequentes.

Primus eſt ſi alter conjugum poſt inita ſponſalia ingrediatur religionem. Tunc eo ipſo, quo unus ſponſorum ſuſcipit habitum religioſum, alter ſtatim poteſt inire ſponſalia cum alio: Nam prior tali facto renuntiat ſponſalibus, & animum oſtendit alienum à nuptiis. — Si tamen egrederetur è monaſterio dimiſſo habitu antequam ſua compars inierit ſponſalia cum alio, ſic egreſſus teneretur eam in matrimonium accipere, partim vi ſponſalium præcedentium, quæ fuerant reſciſſa ſine culpa remanentis in ſeculo: partim ratione injuriæ, ſi ad illudendum eam deſeruerat.

VIII. At quæres: An etiam is, qui ſponſalia juramento confirmavit poſſit habitum religionis ſuſcipere antequam matrimonium ineat?

Alexander III. Cap. *Commiſſum*, tit. de Sponſalibus, reſpondet eſſe tutius juramenti religione ſervatâ, prius contrahere: & poſtea ſi elegerit ad religionem migrare. — Reſpondetur etiam, illum poſſe ad religionem tranſire antequam matrimonium contrahat: quia cùm religio ſit excelſior ſtatus, quàm matrimonium, ſicut in ſponſalibus ipſo jure ſubintelligitur exceptio, *Niſi velim ingredi Religionem:* ita etiam in juramento, quo ſponſalia confirmantur.

Ut ut tamen ſit, certum puto, quod ſi alteri parti magnum creatur incommodum, niſi priùs contraherent, ut quia alioquin incurreret notam infamiæ, vel quia proles ex illegitimo congreſſu concepta, eſſet illegitima: Tunc ſive ſponſalia ſint jurata, ſive non, deberent priùs contrahere matrimonium, & tunc demum ſi expediret, poſſet alter ad Religionem tranſire. — Quæ hactenus dicta ſunt pertinent etiam ad ſuſceptionem ſacrorum ordinum. Nam & per hanc ſponſalia priùs contracta dirimuntur.

IX. Secundus caſus eſt. Quando alter deſponſatorum contrahit matrimonium cum alio. Cum enim, ut ait S. Thom. *q.* 43. *Supplem. a.* 3. *ad* 7. Secundus contractus matrimonii ſit fortior primo, nempe ſponſalium, ideo ſolvit ipſum. Et ſi quis reſiduus eſt, ſolvitur obligatione, & alter propter obligationem matrimonii non poteſt redire ad ſponſam. Si tamen contingat, uxorem ſuſceptam mori, tenebitur priorem accipere, ſi adhuc ſoluta ſit, & velit; non vi ſponſalium, quæ jam ſint, ſed ratione promiſſi, quod antea propter mutationem materiæ de licita in illicitam non poterat impleri. De hoc extant Capitula *Sicut ſi inter virum, & adoleſcens*, tit. de Sponſalibus.

X. Ter-

X. Tertius caſus eſt. Quando utrique, vel alteri deeſt ætas legitima, & cùm ad eam venit, recuſat. Ita S. Th. citatus, *ad* 8. Similiter ſi uterque habeat ætatem ad ſponſalia, ſed uni deerat ætas ad matrimonium, hoc reclamante, poterunt per Eccleſiæ judicium ſeparari, ut ait Alexander III. Cap. *De illis* de Deſponſat. Impuberum.

XI. Quartus eſt. Quando mutuam obligationem ſibi remittunt. De hoc dicit S. Th. citatus ad 5. *Quod quidam non recipiunt iſtum caſum. Sed contra eos eſt Decretalis* (Cap. *Præterea*, tit. de Sponſal. & Matrim.) *quæ expreſsè dicit:* Ad inſtar (*inquit*) eorum, qui ſocietatem interpoſitione fidei contrahunt, & poſtea eandem ſibi remittunt, poteſt in patientia tolerari, ſi mutuò ſe abſolvunt, qui ſponſalia contraxerunt: *Sed ad hoc dicunt, quòd Eccleſia magis hoc ſuſtinet, ne pejus eveniat, quàm hoc ſit de jure, ſed hoc non videtur exemplo convenire, quod decretalis adducit. Et ideo dicendum, quod non ſemper eſt levitatis retractare, quæ prius firmata ſunt; quia* incertæ ſunt providentiæ noſtræ, *ut dicitur Sapientiæ* 9.

XII. Quintus. Quando inter contrahendum matrimonio ineundo fuerat terminus conſtitutus: Eo enim tranſacto, is per quem non ſtetit, ſolvi poteſt ſuâ obligatione. Eadem ratio eſt, ſi ſponſalibus appoſita erat honeſta conditio, quæ non ſervatur.

XIII. Sextus. Quando alter deſponſatorum proficiſcitur abſque conſenſu alterius in regionem longinquam, Cap. *De illis*, tit. de Sponſalibus; quia cenſetur ipſo facto declarare mutationem voluntatis — Nec dicas quod in dubiis tutior pars eſt eligenda — Nam reſpondet S. Th. citatus *ad* 2. Quod *dubium illud determinatur ex hoc, quod alter non comparet tempore ſtatuto ad matrimonium perficiendum. Unde ſi ex parte ejus non defuit, quin matrimonium compleret, poteſt licitè alteri nubere. Si autem per eum ſtetit, quod matrimonium non eſt completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractæ promiſſionis, aut juramenti, ſi juramentum intervenerit, & contrahere poteſt eum alio, ſi vult, judicio Eccleſiæ.*

XIV. Septimus. Quando poſt ſponſalia unus fornicatur, Cap. *Quemadmodum* tit. de Jurejurando. Nam *quamvis* (inquit S. Thom. ut ſupra ad 6.) *nondum dederint ſibi mutuò poteſtatem corporis ſponſalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur ſibi invicem ſuſpecti de non ſervanda fide in futurum; & ideo poteſt ſibi præcavere unus contra alium ſponſalia dirimendo.* Quod multò magis cenſendum eſt de fornicatione ſpirituali per hæreſim, vel apoſtaſiam, ſive præcedentem ſponſalia, ſive ſubſequentem.

Si autem ſponſa, vel ante ſponſationem fuerat fornicata, cùm tamen crederetùr integra, & ut talis ſponſaretur, vel ſi poſt illam fuerit vi oppreſſa, probabile eſt etiam, virum non teneri eam ducere, ſed poſſe ſolvi 27. q. 2. Cap. *Raptor*, & Cap. *Statutum*.

XV. Octavus. Quando ſponſalibus ſupervenit affinitas, vel quodcumque juris impedimentum, vel impedimenti fama, vel ſcandalum 27. q. 2. Cap. *Si quis Sponſam*, & de ſponſalibus Cap. *Cum in tua*. Unde S. Th. art. 3. citato ad 4. *Si ſponſus* (inquit) *cognovit conſanguineam ſponſæ, vel è contra, tunc dirimi debent ſponſalia. Et ad hoc probandum ſola fama ſufficit, propter ſcandalum vitandum.*

XVI. Nonus eſt. Quando poſt ſponſalia ſupervenit lepra, paralyſis, vel alius gravis, & diuturnus morbus, vel notabilis deformitas, aut mutilatio. Cap. *Quemadmodum* de Jurejurando. Et Cap. *Litteras* de conjugio leproſorum: *Si ante contractum matrimonium* (inquit S. Thom. ibidem ad 3.) *aliquam gravem infirmitatem incurrat alter eorum, inter quos contracta ſunt ſponſalia, quæ ipſum debilitet nimis* (*ut epilepſia, vel paralyſis*) *aut*

eat deformet (ut abſciſſio naſi, vel orbitas oculorum, aut aliquid hujuſmodi) aut quæ ſit contra bonum prolis (utpote lepra, quæ ſolet prolem inficere) poſſunt ſponſalia dirimi, ne ſibi invicem diſpliceant, & matrimonium ſic contractum malum exitum ſortiatur. Nec pro pœna punitur aliquis, ſed ex pœna damnum reportat: quod non eſt inconveniens.

XVII. Decimus eſt, quando magnum vitium alterutrius innoteſcit, priùs ignotum, vel ſupervenit gravis inimicitia, aut aliud quid piam, quod ſi fuiſſet præviſum, veroſimiliter non fuiſſent contracta ſponſalia.

XVIII. Præfatis ergo caſibus dirimuntur ſponſalia. Primò quidem, ſecundo, & octavo ipſo jure, aliàs per ſententiam Eccleſiæ. Et notandum, quod Eccleſiæ judicium debet ſemper intervenire, quando ſponſalia fuerint publica, & cauſa diremtionis eorum eſt occulta. Si autem ſunt occulta, non eſt neceſſe.

XIX. Quærendum ſupereſt: an votum ſimplex caſtitatis dirimat ſponſalia?

Et quidem ſi ſponſalia antecedat, convenit quod ea dirimat, Cap. *Rurſus*. Qui Clerici, vel voventes. Sed ſi ſubſequatur, quidam dubitant, propter Caput *Veniens* eodem titulo. Ubi Pontifex mulierem, quæ poſt ſponſalia voverat caſtitatem, jubet agere pœnitentiam de fide non ſervata ſponſo, & permittit inire matrimonium. — Sed caſus iſte non eſt ad rem. Nam mulier illa votum emiſerat non ex ſincera voluntate ſervandi continentiam, ſed eo tantùm fine, ne eogeretur illi ſponſo copulari. Unde quia periculum erat fornicationis diſpenſatum eſt cum ea, ut matrimonium poſſet inire.

XX. Dicendum ergo videtur, quod votum ſimplex ſponſalibus ſuperveniens, ſponſalia ipſo jure dirimat, ut proinde ſimul ac alter id intellexerit, poſſit cum alio inire ſponſalia. Cum enim hæc non contineant mutuam traditionem, ſed ſolam promiſſionem traditionis futuræ: & vinculum promiſſionis factæ Deo ſit fortius vinculo promiſſionis factæ homini, ideo illa iſtam ſolvit. Unde S. Th. *q.* 53. *Suppl. a.* 1. *ad* 1. dicit: *Propter votum ſimplex ſunt ſponſalia dirimenda*. Addo quod ſicut in contractu matrimonii ante conſummationem ſubintelligitur tacita conditio: *Niſi per votum ſolemne eligat ſe mancipare Deo in aliqua religione*: ita in contractu ſponſalium ante implementum intelligitur reſervata conditio: *Niſi voverit continentiæ ſtatum*. Quæ plura de ſponſalibus diei poſſent relinquimus Theologis Moralibus.

QUÆSTIO VII.

De impedimentis Matrimonii in Generali.

IMpedimenta matrimonii ſunt ea, quæ obſtant ne matrimonium ritè celebretur. Cumque in matrimonio ſicut in aliis ſacramentis quædam ſint de eſſentia, quædam ſolum de ſolemnitate; ideo impedimenta alia ſunt quæ faciunt ne matrimonium ſit validum, & hæc vocantur dirimentia, alia quæ ſolum faciunt, ne ſit licitum unde vocantur impedientia. Hic in genere ſolum loquemur, in ſequentibus autem de impedimentis in ſpecie ſermo erit.

DUBIUM I.

An Eccleſia poſſit ſtatuere impedimenta Matrimonii?

§. I.

Aliqua Præmittuntur.

I. IMpedimenta ſpecialiter pro matrimonio aſſignantur. Nam ut ait S. Th. q. 50. art. unico ad 1. *Etiam alia ſacramenta impediri poſſunt, ſi aliquid quod ſit de eſſentia, vel ſolemnitate ſacramenti ſubtrahatur.....*

Sed

Sed tamen magis matrimonio, quàm aliis ſacramentis impedimenta aſſignantur propter tres rationes. Primò, quia matrimonium conſiſtit in duobus; & ideo pluribus modis poteſt impediri, quàm alia ſacramenta, quæ uni perſonæ competunt ſingulariter. Secundò, quia matrimonium habet in nobis cauſam, & in Deo. Unde, & pœnitentia, quæ habet cauſam in nobis aliquo modo magiſter ſupra (in 4. diſt. 16.) *quædam impedimenta aſſignavit ut hypocriſin, Ludos, & hujuſmodi. Tertiò, quia de aliis ſacramentis eſt præceptum, vel conſilium, ſicut de bonis perfectioribus. Sed de matrimonio eſt indulgentia, ſicut de bono minus perfecto. Et ideo ut detur occaſio proficiendi in melius, plura impedimenta aſſignantur matrimonio, quam aliis ſacramentis.* Hæc S. Th. Addunt aliqui. Quia non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam contractus; contractus autem naturâ lege, variiſque aliis modis poſſunt impediri.

II. Impedimenta matrimonii alia ſunt lege naturæ ſtatuta, alia lege poſitiva divina, alia humana, ſive eccleſiaſtica, ſive civili. Hinc matrimonium patris cum filia, vel filii cum matre, & ſecundum aliquos etiam fratris cum ſorore, ſive ex eodem, ſive ex diverſo matrimonio nati ſint, quamvis hoc aliquando, neceſſitate ſic urgente, permiſſum ſit ad multiplicandum, vel humanum genus, vel populum Dei; lege naturæ impeditur: Quod confirmat ſimilibus matrimoniis generalis omnium nationum, quamvis barbararum, horror, claro indicio, quòd natura eis repugnet tanquam naturali honeſtati contrariis. Quare S. Ambroſius, *Ep. 66. ad Paternum*, ait: Quod ne pater filiam ſuam accipiat uxorem: *Interdictum eſt natura jure, interdictum eſt lege, quæ eſt in cordibus ſingulorum.* Et S. Auguſtinus, *l. 15. de Civit. Dei, c. 16.* ſcribit, matrimonia inter fratres, & ſorores, quæ primis temporibus neceſſitas fecit licita, adeò abominabilia procedente tempore evaſiſſe, ac ſi nunquam fuiſſent licita: *Cùm* (inquit) *ſorores accipere in matrimonium primis humani generis temporibus omnino licuerit, ſic averſemur, quaſi nunquam licere potuerit.*

In aliis autem gradibus remotioribus prohibita leguntur à Deo poſitivo jure matrimonia, *Levitici, c. 18.* de quo infra ſermo erit. Verùm apud Chriſtianos ad ulteriores etiam gradus extenſa fuit prohibitio lege humana, ſive Eccleſiaſtica, ſive etiam imperiali. Cum enim chriſtiana religio non generatione, ut Judaica ex uno populo, ſed fide ex omnibus gentibus ſit multiplicanda, viſum fuit Patribus, etiam ad gradus remotiores extendere matrimoniorum prohibitionem, de quo videndus eſt S. Auguſtinus, *lib. 15. de Civit. Dei, c. 16. citato.*

III. Acatholici moderni impedimenta matrimonii ad ſolos gradus in Levitico contentos reſtringunt negantes Eccleſiæ auctoritatem nova talem dirimentia introducendi. Ita Lutherus, *l. de Capt. Babylonica, cap. de Matrim.* Et Calvinus, *l. 4. Inſtit. cap. 19. §. 37.* quos eorum gregarii ſequuntur, qui volunt ea tantum impedimenta pro matrimonio eſſe admittenda, quæ naturali aut divino jure ſtatuta ſunt. Hos tamen damnavit Tridentinum, Seſſ. 24. Can. 4. *Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe; anathema ſit.*

§. II.

Catholica Veritas.

IV. Dico. Potuit, & poteſt Eccleſia ſtatuere impedimenta matrimonium dirimentia. Prob. ex antiquiſſima Eccleſiæ praxi, quæ pro diverſis temporibus, & circumſtantiis diverſa ſtatuit impedimenta quod percurrendo per ſingula ſecula præſtabo. Tribus prioribus ſeculis Eccleſiam quædam ſtatuiſſe matrimonii impedimenta colligitur primò, ex *Can. 2.*

Digitized by Google

Concilii Neocæſarienſis, *anno* 314. ubi ſtatuitur quod *Mulier ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem; verumtamen in exitu, ſi promiſerit, quòd ubi convaluerit ſolvet matrimonium, propter humanitatem pœnitentiam habebit*. Nec dicatur, hoc fuiſſe prohibitum in Levitico, cap. 18. Nam cum Concilium Levitici non meminerit ſignum eſt, vi illius hoc non vetuiſſe. De eo qui duxerit duas ſorores dicit S. Baſilius, in Epiſt. ad Amphilochium: *Id neque conjugium eſſe cenſendum, neque talem ad Eccleſiaſticum cœtum admittendum, priuſquam à ſe invicem dirimantur*. Et tamen in *Levitico*, *v.* 18. non prohibetur, niſi ſorore vivente. Et *in Epiſt. ad Diodorum* de viduo, qui ſororem mortuæ ſuæ conjugis duxerat, dicit: *Morem noſtrum vim objicere poſſumus, ut vim legis habentem, eo quod nobis à viris ſanctis tradita ſunt regula*. Quia verò opponebatur hoc in Levitico non prohiberi, reſpondet: *Ad hoc primùm quidem dicam, quæcumque lex dicit, iis, qui in lege ſunt dicere, alioquin ſic & circumciſioni, & ſabbato, & abſtinentia ciborum ſubjiciemur*. Sicut ergo in iis, quæ gravia ſunt legem non ſequimur, ita nec legem ſequi debemus in iis, quæ voluptati indulgent. Item Siricius Papa, *in Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem* de nonnullis Monachis nuptias ambientibus, dicit: *Quod & publicæ leges, & Eccleſiaſtica jura condemnant*. Et ibi, c. 4. de impedimento publicæ honeſtatis tanquam à primatibus Eccleſiæ ſtatuto: *Hoc ne fiat* (inquit de muliere jam deſponſata) *omni modo inhibemus* (non quia politicæ leges id vetent) *ſed quia illa benedictio, quam Sacerdos nuptura imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur*.

V. Quinto, & ſexto ſæculo tale jus in Eccleſia fuiſſe, conſtat primò ex Synodo, quæ habita eſt in Hybernia ſub S. Patritio, *anno* 450. *Can.* 17. ubi irritum fit matrimonium cum virgine conſecrata. — Secundò, ex Synodo Aurelianenſe I. *anno* 511. Clodovæo Francorum Rege, ubi, *Can.* 13. Viduæ Presbyteri, aut Diaconi ſub pœna excommunicationis ſecundæ nuptiæ interdicuntur; & ex Synodo Aurelianenſi II. *anno* 533. *Can.* 17. ubi fœminæ, quæ benedictionem Diaconatus ſuſcepere: *Si ad conjugium probentur iterum devoluta*, à communione pelluntur, nec reſtituuntur, niſi prius talia conjugia diſſolvantur. De his duobus impedimentis nihil in Levitico, nec in legibus Principum ſtatutum legitur.

VI. Septimo, octavo, & nono ſeculo, nemine contradicente, Eccleſia præſcripſit leges, quibus nuptiæ quædam illicitæ forent, & nullæ. Id fecit ineunte ſeculo ſeptimo Gregorius Magnus, reſponſ. ad ſextam quæſtionem Auguſtini Anglorum Epiſcopi, ubi nuptias in primo, & ſecundo conſanguinitatis gradu irritas declaravit, in tertio autem, & quarto Anglis ad fidem converſis permiſit, tanquam licitas, ac decentes. Id fecit ſeculo octavo Zacharias Papa in Synodo Romæ habita, *anno* 747. ubi revocata fuit indulgentia Germanis recens ad fidem converſis à Gregorio II. conceſſa nubendi poſt quartum gradum: Idque petentibus Archiepiſcopis, ac Regibus, ut noſcerent quænam hac in re eſſent apoſtolica præcepta. Agnoſcebant igitur etiam Reges hoc determinare Eccleſiaſtici juris eſſe. Id fecit nono ſeculo Nicolaus I. qui in reſponſis ad Bulgaros id quærentes, *c.* 36. præſcripſit, quibus in gradibus conſanguinitatis valerent inita matrimonia, in quibus non valerent. Si ergo in præfatis conſulebant in hac materia, non Reges, aut Principes, ſed Romanos Pontifices, & Eccleſiam, evidens eſt agnoviſſe populos, hoc jus penes Eccleſiam eſſe, non penes Principes.

VII. Eodem jure ſeculo decimo uſi fuerunt. Tùm Orientales Epiſcopi, qui in Concilio præſente, & conſentiente Conſtantino Imperatore nato ex

Digitized by Google

quartis nuptiis Leonis Imperatoris, declararunt, deinceps quartas nuptias nullas fore. Tum Gregorius V. qui in Concilio Romæ coacto Robertum Francorum Regem, qui Bertham Odonis Comitis filiam conſanguineam ſuam duxerat in matrimonium, ſub anathematis pœna Bertham juſſit dimittere, inita ſeptem annorum pœnitentia. Deinde Erchembaldum Turonenſem Archiepiſcopum, cum omnibus Epiſcopis, qui præfatis inceſtuoſis nuptiis Roberti cum Bertha conſentientes interfuerunt à ſacroſancta communione ſuſpendit, donec ad Sedem Apoſtolicam venirent ſatis facturi. Solutum ergo fuit illud matrimonium, non vi legum imperialium, quibus Rex Robertus non ſuberat, ſed vi Eccleſiaſticorum Canonum, contra quos Robertus ſuas inierat nuptias.

VIII. Abſtineo à referendis Romanorum Pontificum ſuccedentium ſeculorum decretis, ut Alexandri II. *Epiſt.* 38. *ad Epiſcopos &c.* Italiæ confirmantis ſub pœna nullitatis prohibitionem multis jam ſeculis ſancitam nubendi infra ſeptimum conſanguinitatis gradum. Innocentii III. in Concilio Lateranenſi IV. eam prohibitionem ad ſolum quartum gradum coarctantis. Et Gregorii IX. cujus auctoritate promulgatæ fuerunt decretales, quibus jus præſcribendi leges matrimonia irritantes Eccleſiæ vindicantur. Abſtineo inquam, quia Heterodoxi hoc non inficiantur, ſed dicunt, Romanos Pontifices tyrannicè ſibi hoc jus uſurpaſſe, ideoque illi ſtandum non eſſe, ſed tantùm juri divino in Levitico promulgato. Ex quo Lutherus hanc intulit concluſionem: *Debent Sacerdotes ea omnia matrimonia confirmare, quæ contra Eccleſiaſticas, vel Pontificias leges fuerunt contracta, in quibus Papa diſpenſat, & quæ non ſunt in Sacra Scriptura expreſſa.* Hanc tamen Lutheri audaciam inſanam compreſſit Tridentinum, *Seſſ.* 24. *Can.* 3. his verbis: *Si quis dixerit, eos tantum conſanguinitatis, & affinitatis gradus, qui Levitico exprimuntur, poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec poſſe Eccleſiam in non nullis eorum diſpenſare, aut conſtituere, ut plures impediant, aut dirimant, anathema ſit.*

IX. Hic tamen, velim, prudens Lector advertat monſtruoſam Lutheri cæcitatem. Is enim ex una parte vult, Chriſtianum ab univerſa Lege moſaica eſſe abſolutum, dum Serm. de Moyſe: *Mallem* (inquit) *nunquam concionari, quàm aliquid ex Moyſe proponere: allegare Moyſen eſt Chriſtum ex cordibus hominum auferre. Moyſen non admitto: quia ſi eum in uno articulo recipio, recipere etiam oportebit in omnibus cæremoniis judaicis. Nolumus admittere Moyſen, quia mortuus eſt, & regimen ejus finitum ſtulti patiuntur ſe induci in Moyſen, ſicut porci in ſtabulum. Moyſes non pertinet, niſi ad Judæos, non ad Chriſtianos, non ad Gentiles. Nullus ergo apex, aut punctus ad nos pertinet &c.* Et infra: *Ex textu clarè patet, quod etiam decem præcepta ad nos non pertinent; non enim nos, ſed ſolùm Judæos Dominus ex Ægypto eduxit.* Quæ repetit in *c.* 20. *Exodi*, & alibi. Ex alia autem parte idem Lutherus, qui Moyſen abjicit, qui nec apicem, nec punctum legis Moſaicæ, imo nec Decalogum, dicit ad nos pertinere, dum agitur de matrimonio, vult, iis ſolis gradibus etiam à Chriſtianis ſtandum eſſe, qui in Levitico non prohibentur. Sed nunquid Leviticus etiam à Moyſe eſt? Non aliud imaginari poſſum, niſi Luthero placere Moyſen, & ab eo admitti in Levitico, quia ibi in matrimonio plus indulget, quàm Eccleſia: diſplicere autem in lege, quia gravia præcipit, & oneroſa, quæ hujus Pſeudoreformatoris genio non ſeſe accommodant.

X. Statuto igitur, penes Eccleſiam reſidere jus ponendi, vel relaxandi impedimenta matrimonii, dubium excitatur, quid nomine Eccleſiæ ſit intelligendum; nimirum, an ſolus ordo ſacerdotalis, nempe Romanus Pontifex

tifex tanquam caput, & Paſtores in concilio congregati: an verò ut Launojus prætendit, totam ſocietatem fidelium, ut comprehendit etiam Reges, Principes, & Magiſtratus. Cui dubio

XI. Reſpondeo, nomine Eccleſiæ, cui aſſeritur jus conſtituendi matrimonii impedimenta non intelligi ſocietatem fidelium, ut comprehendit laicos, etiam Reges, ac Principes, ſed ſolum ordinem ſacerdotalem, nempe, Romanum Pontificem, & Eccleſiæ Paſtores in Concilio congregatos. Primò: Quia huic ſacro ordini intenderat Lutherus hanc auferre poteſtatem. Secundò: quia Eccleſiæ nomen nuſquam privatis perſonis applicatur, niſi dum ejus nomine, & auctoritate agunt. Tertiò: Tridentina Synodus eam facultatem illi Eccleſiæ vindicat, quæ præcedentibus ſeculis impedimenta ſtatuerat: hæc autem, ut ſupra vidimus, fuerat ordo ſacerdotalis, nempe, vel Pontifices, vel Concilia. Quartò: quia qui in Tridentino impedimenta ſtatuerunt de ſolo ordine ſacerdotali erant, ac ſuo tantum, non Principum nomine diſponebant, quò ſpectant illa verba quibus ſemper utuntur: *Declarat ſancta Synodus*.

XII. Sed dices. Eccleſiam id antiquitùs feciſſe, non jure ſibi proprio, ſed ſolâ conceſſione, vel tolerantia Principum, quod jus procedente tempore adeò ſibi arrogavit Eccleſia, ut vix Principes uſurpato juri contradicere potuerint.

XIII. Sed contra primum. Proferatur documentum indicans quando, & ſub quo Imperatore cœperit hoc jus ſtatuendi impedimenta Eccleſiæ concedi. Deinde ſi Eccleſia id juris habuiſſet ex ſola Principum indulgentia, Principes, ut intra gradus prohibitas nuptias celebrarent, nuſquam latis ab Eccleſia Canonibus ſeſe ſubjeciſſent, ut revera ſeſe ſubjecerunt: ita ut inviti ſeparationem paſſi ſint, quoties abſque Eccleſiæ diſpenſatione nupſerunt contra Eccleſiæ regulas, ut ſuperiùs in Roberto Francorum Rege oſtenſum eſt. Quis autem credat, eos aut ab Eccleſia veniam petituros, aut ſolutionem ab ea fieri paſſuros, ſi Eccleſia alio jure non potiretur, quàm eo, quod ipſi Eccleſiæ conceſſiſſent, quodque pro libito revocare, vel in ſe diſpenſare potuiſſent?

XIV. Contra ſecundum etiam. Peto. Qua ratione fieri potuiſſet, ut in eam uſurpationem ſimul, & ſemel conſenſerint omnes Chriſtiani orbis Principes, ſuæ juriſdictionis cæteroquin attenti cuſtodes? Certè jus iſtud non potuit clanculum ab Eccleſia ſibi arrogari: conſcribendi fuerunt canones, iique promulgandi, concedendæ diſpenſationes, quibus nuptiarum prohibitarum fieret indulgentia. Quâ quæſo ratione fieri potuit, ut de publica illa invaſione nullus chriſtianorum Principum conqueſtus ſit? Quis credat, omnes ad unum ſilere potuiſſe in re, quæ tanti eorum intererat? Quis in animum ſibi inducat, nullum Magiſtratum ſecularem in eam uſurpationem inſurrexiſſe, cùm alioquin iis temporibus de inveſtituris, pluribuſque aliis cauſis Principes inter, & Eccleſiam diſceptatum ſit?

§. III.

Contraria Solvuntur.

XV. Objiciunt primò. Ex Scriptura non conſtat, Chriſtum ullam in matrimonium poteſtatem Eccleſiæ feciſſe; ergo Eccleſia non poteſt ſtatuere impedimenta, quibus dirimatur.

Præterea: Deus ipſe in Levitico, *c.* 18. determinavit, inter quas perſonas contrahi, vel non contrahi deberet matrimonium. Nec igitur ſolvendum eſt, quod Deus præſcripſit, nec quidquam eſt addendum ei, quod Deus determinavit.

XVI. Reſpondeo ad primum. Quod licèt ex Scriptura expreſsè non conſtet, Chriſtum dediſſe Eccleſiæ poteſtatem in matrimonium, conſtat tamen

Digitized by Google

dediſſe ei poteſtatem non ſolum abſolvendi, aut retinendi, ſed etiam ferendi leges, ut viderit majori bono fidelium expedire, ita ut qui eam non audierit, habendus ſit tanquam ethnicus, & publicanus, maximè quoad ea, quæ adminiſtrationem ſacramentorum concernunt. Cum autem matrimonium ſacramentum ſit, & chriſtianæ Reipublicæ multum ferat utilitatis, ſi debitè, & damni, ſi indebitè contrahatur, ideo Eccleſiæ legibus illud ſubjecit quantum ad perſonas, inter quas ſit contrahendum.

XVII. Nec obeſt quod ſecundò dicitur, Deum in Levitico perſonas determinaſſe. Nam illa determinatio, utpote facta pro Hebræis, non habet locum in Evangelio, niſi in iis gradibus, intra quos nuptiarum celebrationem lex naturalis ante Moyſen cas vetuerat; ubi enim promulgatum fuit Evangelium, præcepta cæremonialia veteris Teſtamenti abrogata ſunt ut oſtendi, *Tom. 2. in 1. 2. Qu. 4. de Legibus Dub. 5. §. 1.*

XVIII. Objiciunt ſecundò. Matrimonium non eſt res ſacra, ſed nudo, civili, ac politico contractu abſolvitur; ergo in illud nullum jus habet Eccleſia, cujus Regnum non eſt de hoc mundo.

XIX. Reſpondeo neg. ant. Nam contractus naturalis, quem civilis præſupponit, omnino ſpiritualis eſt, ſive in ſigno, quo Chriſti, & Eccleſiæ unionem exhibet, ſive in effectu; petit enim vinculum nulla humana poteſtate ſolvendum. — Deinde. Contractus matrimonii naturali, & civili lege perfectos, materia ſacramenti eſt à Chriſto inſtituti, ergo ſub hoc reſpectu eſt res ſpiritualis, quia elevata, ſi accedat forma, ad gratiam conferendam.

XX. Objiciunt tertiò. Principes politici omnia, quæ quondam dirimebant, & modo etiam matrimonium dirimunt impedimenta ſuis legibus ſtatuerunt; ergo penes eos tantum fuit, & eſt jus ſtatuendi ejuſmodi impedimenta. Ant. Evincunt leges ab Imperatoribus circa hoc conſtitutæ, inter quas illa eſt Theodoſii, quam refert S. Ambroſius, *Ep. 66. ad Paternum*, qua matrimonium inter patrueles fratres, & conſobrinos prohibet; Conſequ. autem prob. primò. Nam ſi id jus Principibus politicis non conveniſſet, Eccleſia, ſeu ſacerdotalis ordo juſtè reclamare, aut ſaltem Principes monere debuiſſet, ne ſecularem manum rei ſacræ admoverent: Atqui Eccleſia nedum non reclamavit, quin potius tales leges à Principibus latas laudavit; & executioni mandari præcepit. Unde S. Ambroſius citatus legem Theodoſii de non ineundis conjugiis inter conſobrinos laudat, & Paterno in exemplum proponit. S. Leo Magnus, Ep. 92. modò 2. ad Rusticum. Inquiſit. 4. *Nuptiarum autem fœdera* (inquit) *inter ingenuos ſunt legitima, & inter æquales, multò priùs hoc Domino conſtituente, quàm initium Romani juris exiſteret:* Quibus irrita conjugia cum ancilla declarat, non ſolum ſic ſtatuente Domino, ſed etiam Romanis legibus id decernentibus. Et Nicolaus I. reſponſ. ad conſulta Bulgar. leges imperiales de conſanguinitatis gradibus, inter quos contrahenda non ſint matrimonia, recenſet, laudat, explicat, & earum obſervantiam præſcribit: *De conſanguinitate, generationum exquiritis* (inquit reſponſ. 39.) *ut quibus utique fœminis jungi debeatis, liquidò cognoſcatis. Verùm quod leges hinc ſanciunt, jam meminimus.*

XXI. Prob. primò. Eadem conſequ. rationibus primò. Imperatores Ethnici tribus prioribus ſeculis potuerunt Chriſtianis ditionis ſuæ ſubditis conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, modò naturali, ac divinæ legi non eſſent contraria: non enim per hoc, quod ſubditi facti eſſent Chriſtiani, ex antiquo ſuo jure exciderant; ergo eadem facultate potiti ſunt Imperatores, ubi religioni chriſtianæ nomen dederunt, alioquin à

Digitized by Google

ſide chriſtiana deterioris conditionis facti eſſent, quàm ante.

Secundò. Ratione ſacramenti, quæ matrimonio ſupervenit, nihil in contractu matrimoniali mutatum fuit, imò contractum legitimum tanquam materiam cui advenit, ſuppoſuit, eo ferè modo, quo ratio ſacramenti, quæ ex inſtitutione Chriſti convenit baptiſmati, nihil immutavit in aqua, quæ ejus materiam conſtituit. — Eò vel maximè, quod contractus matrimonii etſi ad ſacramenti dignitatem elevatus non deſiit de iis rebus eſſe, quæ ad perturbandam, aut ſervandam Republicæ pacem conferunt; nequaquam igitur politicæ juriſdictioni ereptus fuit, & proinde Principes jure ſibi proprio condiderunt leges, quibus matrimonia dirimerentur.

XXII. Hoc argumentum de jure Principum ſecularium ſtatuendi impedimenta dirimentia matrimonium gravis difficultatis eſt, propter ea, quæ oppoſita ſunt. Pro quo ſuppono primò. Poſſe Principes ſeculares ſtatuere leges irritantes matrimonia ſuorum ſubditorum quoad certos effectus. Sic in Galliis matrimonia filiorum familias ſine conſenſu parentum inita, declarata fuerunt irrita, non quoad ſubſtantiam contractus, & vinculi ſpiritualis, ſed quoad pœnas purè civiles. Primò: quod ita contrahentes poſſint exhæredari. Secundò: quod poſſint à parentibus ad redditionem donationum factarum obligari. Tertiò: Quod ideò exhæredati etiam priventur iis omnibus, quæ ſibi vi conſuetudinis, aut contractus matrimonialis evenissent. Quartò: quod aſſiſtentes tali matrimonio puniantur ad arbitrium Judicis, Notarius autem, & teſtes, pœna capitis. Ita ad inſtantiam Cleri Gallicani à Regni Galliæ Cancellario. & ab aliis ad id commiſſis declaratæ fuerunt Henrici III. & Ludovici XI. conſtitutiones talia matrimonia irritantes. Hoc eodem modo nimirùm ſtatuendo pœnas lege ſua matrimonia inter conſobrinos prohibuit Theodoſius à S. Ambroſio ſupra relatus: *Severiſſimam* enim *pœnam ſtatuit, ſi quis temerare auſus eſſet fratrum pia pignora.*

XXIII. Suppono ſecundò. Poſſe Principes tanquam legis naturalis executores, & cuſtodes matrimonia intra gradus lege naturæ, vel naturali pietate prohibitos ſeveris legibus irrita declarare, ac punire. Et hujus generis ſunt multæ ex legibus Imperatorum, quæ afferri ſolent. Difficultas eſt de impedimentis in gradibus naturali jure, ac pietate non prohibitis, an iſta poſſint à poteſtate ſeculari ſtatui declarando, quod matrimonia cum talibus impedimentis contracta ſint irrita, vel perſonæ ſic contrahentes ſint illegitimæ.

XXIV. Reſpondeo, Principes chriſtianos poſſe pro ſuis ſubditis impedimenta irritantia matrimonium ſtatuere, quæ tamen robur non habeant quantum ad nullitatem matrimonii, niſi Eccleſiæ acceſſerit approbatio. Utramque partem docuit S. Thomas. Primam quidem, *in* 4. *diſt.* 34. *q. unic. a.* 2. *ad* 4. ubi ait: *Perſona illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo, quod ſunt contra legem, qua matrimonium conſtituitur. Matrimonium autem in quantum eſt in officium naturæ, ſtatuitur lege naturæ: in quantum eſt ſacramentum ſtatuitur jure divino: in quantum eſt in officium communitatis ſtatuitur lege Civili. Et ideo ex qualibet dictarum legum poteſt aliqua perſona effici ad matrimonium illegitima. Nec eſt ſimile de aliis ſacramentis, quæ ſunt ſacramenta tantùm. Et quia lex naturalis ſecundum diverſos ſtatus recipit determinationes diverſas, & jus poſitivum etiam variatur ſecundum diverſas hominum conditiones in diverſis temporibus: ideo magiſter ponit, in diverſis temporibus diverſas perſonas illegitimas fuiſſe.*

Idem docet, *in* 4. *Contra Gen. c.* 78. his verbis: *Conſiderandum eſt* (inquit) *quod quando aliquid ad diverſos fines ordinatur, indiget habere di-*

verſ

verſa dirigentia in finem, quia finis eſt proportionatus agenti. Generatio autem humana ad multa ordinatur, ſcilicet ad perpetuitatem ſpeciei, & ad perpetuitatem alicujus boni politici, puta populi in aliqua civitate; ordinatur etiam ad perpetuitatem Eccleſiæ, quæ in fidelium collectione conſiſtit. Unde oportet, quod hujuſmodi generatio à diverſis dirigatur. In quantum igitur ordinatur ad bonum naturæ, quod eſt perpetuitas ſpeciei dirigitur in finem à natura inclinante in hunc finem: & ſic dicitur eſſe naturæ officium. In quantum verò ordinatur ad bonum politicum ſubjacet ordinationi civilis legis. In quantum autem ordinatur ad bonum Eccleſiæ, oportet quod ſubjaceat regimini Eccleſiaſtico.

XXV. Secundam autem partem docet, *in 4. diſt. 42. q. 2. art. 2.* ubi loquens de impedimento cognationis legalis, in corp. dicit. Quod *quia filius adoptatus converſatur in domo patris adoptantis, ſicut filius naturalis: ideo legibus humanis prohibitum eſt, inter tales matrimonium contrahi: & talis prohibitio eſt per Eccleſiam approbata: & inde habetur, quod legalis cognatio matrimonium impediat.* Et ad 4. *Prohibitio* (inquit) *legalis humana non ſufficeret ad impedimentum matrimonii, niſi interveniret auctoritas Eccleſiæ, quæ idem etiam interdicit.* Ex qua S. Thomæ doctrina colligitur, poſſe quidem Principes per ſe ſtatuere impedimenta matrimonii, quatenus ordinatur ad finem politicum, quatenus verò ordinatur ad bonum Eccleſiæ, & ut ſacramentum eſt, non poſſe, niſi Eccleſiæ auctoritas acceſſerit.

XXVI. Ad quid autem quoad hoc ſe extendat Eccleſiæ auctoritas, explicat, *quodlibeto 5. a. 15. ad 2.* dicens: *Quod Eccleſia in his quæ ad matrimonium pertinent tripliciter ſe habet. Uno quidem modo per modum judicantis: & quia homines vident ea, quæ apparent ſecundum quod dicitur 1. Reg. 16. Oportet, quod Judex Eccleſiaſticus judicet ſecundum ea, quæ ſibi apparent per confeſſionem partium, & per idoneos teſtes, & per alia legitima documenta, quibus omnibus adhibitis, contingit quandoque veritatem latere, & præcipuè in his quæ pertinent ad interiora cordis, quæ humano teſtimonio probari non poſſunt, etſi per aliqua ſigna exteriora de his poſſit aliqua conjectura haberi; & ideo judicium Eccleſiæ circa ea, quæ ad matrimonium pertinent: ſi veritas lateat, non impedit ſequens matrimonium contrahendum, nec dirimit jam contractum. Alio modo ſe habet per modum prohibentis, vel punientis. Et hoc quidem impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit jam contractum: puta uxoricidæ pœnam imponit Eccleſia, ut ulteriùs à matrimonio abſtineat; ſi tamen contraxerit matrimonium non dirimitur. Tertio modo ſe habet per modum ſtatuentis, quòd fit ſolùm auctoritate ſummi Pontificis: & ſecundum hoc perſonæ aliquæ redduntur illegitimæ ad contrahendum, ita quod ſi etiam contrahant matrimonium, dirimit: ut patet in quibuſdam gradibus conſanguinitatis, & affinitatis, vel etiam de adultera, cum quis dedit ei fidem de contrahendo, vel cùm machinatus eſt in mortem uxoris.* Principes ergo politici auctoritate ſibi propria circa matrimonia, dato quod poſſint procedere ſecundo modo, nimirum per modum prohibentis, vel punientis. Non tamen tertio modo, nempe, per modum ſtatuentis, & perſonas illegitimas ad contrahendum irritantis, niſi accedat approbatio ſummi Pontificis.

XXVII. Reges tamen, ac Principes infideles, ſeu pagani, rationabili cauſa exiſtente, poſſunt conſtituere impedimenta matrimonii reſpectu ſuorum ſubditorum in ſuo regno degentium: Quia ſicut poſſunt aliis contractibus præſcribere conditiones, quarum defectu reddantur irriti: ita etiam contractui matrimoniali, qui apud eos eſt contractus mere civilis. Ea enim poſſunt ordinare & præcipere, quæ ad bonum commune, & tran-

quil-

quillitatem Reipublicæ viderint convenire. Et in hoc ſenſu generaliter locutus fuit S. Th. *in 4. diſt.* 34. *a.* 1. *ad* 4. *&* 4. *Contrag. c.* 78 ſupra relatus. Tali autem lege, quam poneret princeps infidelis, non ſoli infideles obligarentur, ſed etiam fideles ejus ſubditi, ut quamdiu principi illi ſubeſſent, non poſſent ibi matrimonium contra ipſius leges inire. Sicut enim chriſtiani ſub ejuſmodi regum poteſtate degentes, tenentur ſervare alias leges civiles ibi vigentes, ita & hanc. Quare ſi infideles contraxiſſent matrimonium cum aliquo impedimento juxta ſuorum regum leges dirimente, & ad fidem converterentur, vel ſeparandi eſſent, vel deberent renovare conſenſum, vel contractum. Ita ex. Sylvio, *in q.* 50. *Supplem. art. unic. quæſt.* 5.

XXVIII. Similiter Principes chriſtiani habentes in ſua ditione paganos ſibi ſubjectos, poſſunt illis conſtituere impedimenta matrimonii. Tùm quia tales eorum ſubditi non ſubjiciuntur Eccleſiæ, ejuſque legibus, ſed tantùm legibus civilibus ſuorum Principum. Tùm quia matrimonium talium cùm non ſit ſacramentum jus principum erga illos nullàm ab Eccleſia habet dependentiam. Non ſic autem reſpectu ſubditorum fidelium. Quia cùm Reges chriſtiani per Baptiſmum ſubjecerint ſe Eccleſiæ in iis, quæ concernunt ſacramenta: & matrimonia fidelium ſint ſacramentum, non poſſunt aliqua circa ſubſtantiam contractus matrimonialis ſtatuere abſque Eccleſiæ conſenſu, & approbatione.

DUBIUM II.

Quis poſſit in Impedimentis Matrimonii Diſpenſare?

§. I.

Reſolutiones Dubii.

I. Dico primò. Eccleſia, aut ſummus Pontifex videtur non poſſe diſpenſare in impedimentis matrimonium jure naturali dirimentibus, qualia ſunt error circa perſonam, ligamen prioris matrimonii conſummati, amentia perpetua, impotentia ad copulam, conſanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ, & in primo lineæ tranſverſalis. Ratio eſt. Tùm quia non invenitur uſquam in talibus impedimentis diſpenſaſſe. Tùm quia non apparet, quòd in illis diſpenſandi acceperit à Chriſto poteſtatem.

II. Dico ſecundò. Eccleſia, & præcipuè ſummus Pontifex ejus caput, poteſt in aliis impedimentis diſpenſare. Probo primò. Quia talia impedimenta etiam dirimentia ſolo jure Eccleſiaſtico ſunt ſtatuta: qui autem poteſt legem ſtatuere, poteſt etiam in ea diſpenſare; ergo cùm ſupremum jus Eccleſiaſticum in Romano Pontifice reſideat, poterit is in ejuſmodi impedimentis diſpenſare. — Secundò: hanc poteſtatem diſpenſandi Romani Pontifices agnovere, eâque uſi ſunt. Deſinente enim, *ſæculo* 6. Gregorius Magnus Anglorum genti recenter ad fidem converſæ diſpenſavit, ut poſſet cum conſanguineis in tertio gradu, intra quem tamen irrita tunc erant conjugia, nubere. Sic ad Auguſtinum Cantuarienſem Epiſcopum reſcribens: *Unde* (inquit) *neceſſe eſt, ut jam tertia, aut quarta generatio fidelium licenter ſibi jungi debeant. Nam ſecunda, quod diximus, à ſe debet omnino abſtinere.* Ita, *l.* 11. *Epiſt.* 64. aliàs 31. *ad Interrogat.* 6. Cumque hoc diſplicuiſſet Felici

lici Meſſanenſi Epiſcopo, quaſi deſtruens illius qui diſciplinam, quæ intra ſeptimum gradum matrimonia non permittebat, ei reſpondet S. Gregorius, l. 14. Epiſt. 17. aliàs 32. *Quod autem ſcripſi Auguſtino Anglorum Gentis Epiſcopo, alumno videlicet, ut recordaris, tuo, de conſanguinitatis conjunctione; ipſi & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne à bono, quod cœperat, metuendo auſteriora recederet, ſpecialiter, & non generaliter cæteris, me ſcripſiſſe cognoſcas.*

Gregorius II. ineunte 8. ſeculo circa, ann. 721. fecit facultatem Germanis, ut nuberent poſt quartum conſanguinitatis gradum. Ita, *Ep. 2. ad Bonifacium Epiſcopum*, qui eum ſuper varia conſuluerat: *Igitur* (inquit) *in primis legebatur, in quota progenie propinquorum matrimonium copulatur. Dicimus, quod oportuerat quidem quamdiu ſe agnoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere ſocietatem. Sed quia temperantia magis, & præſertim in tam barbara gente, plus placet, quàm diſtrictio cenſuræ, concedendum eſt, ut poſt quartam generationem jungantur.* Cùm tamen eodem ſeculo nonniſi poſt ſeptimam generationem conjugia generaliter iniri poſſent, ut habetur ex Gregorio III. *Ep. 1. ad Bonifacium Arch. c. 5.*

Petrus Cellenſis Abbas duodecimi ſeculi ſcriptor, *lib. 7. Ep. 3.* ad quendam Cardinalem, ſentit, penès Pontificem eſſe facultatem in hiſce impedimentis diſpenſandi, ait enim: *Penſet veſtra diſcretio, ut ſi quid de gradu conſanguinitatis obſtat, pro bono pacis, & pro tantorum malorum recompenſatione, quæcumque fieri poteſt à Domino Papa non recuſetur diſpenſatio.*

III. Hujus poteſtatis in Eccleſia amplissimum teſtimonium eſt, quod cum ſecundum antiquos canones uſque ad ſeptimum conſanguinitatis gradum impedimenta matrimonii protraherentur, in Concilio Lateran. IV. ſub Innocentio III. uſque ad ſolum quartum gradum reſtricta fuerunt, & moderata fuit prohibitio de gradibus affinitatis, ut legere eſt, *cap. 51.* — Confirmant hoc frequentes diſpenſationes poſt ſeculum duodecimum conceſſæ, & quæ in dies rationabilibus de cauſis à S. Sede conceduntur, quas non plebeii modo, ſed ipſi Principes, ac Reges poſtularunt, & adhuc poſtulant. Quare merito Lutheranos hanc poteſtatem Eccleſiæ eripientes elapſis ſeculis anathemate confixit Tridentina Synodus, *Seſſ. 24. Can. 3.* his verbis: *Si quis dixerit .... nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum* (impedimentorum in Levitico contentorum) *diſpenſare, aut conſtituere, ut plures impediant, & dirimant; anathema ſit.*

IV. Sed dices. Prioribus Eccleſiæ ſeculis Principes circa matrimonii impedimenta diſpenſabant. Probatur ex Honorii, & Theodoſii lege lata Ravennæ, *anno* 409. In qua exponunt Imperatores, quando, quibus, & qua ratione velint in matrimoniis prohibitis diſpenſare. Idem colligitur ex diſpenſationum formulis, quas legere eſt apud Caſſiodorum, *lib. 7.* variarum, *cap. 6. num.* 40. ubi Theodoricus Rex ratum efficit conjugium nobilis cujuſdam, qui contra legum ſtatuta nupſerat cum muliere plebeja, & num. 47. Idem diſpenſat, ut quis nuptias ineat cum conſobrina.

V. Reſpondeo ex dictis Dub. præcedente Principes illis prioribus ſeculis, ea ratione qua dicuntur ſtatuiſſe impedimenta matrimonii, in illis quoque diſpenſaſſe. Quia autem ſtatuere non poterant impedimenta matrimonium dirimentia quoad ſubſtantiam, & vinculum, ſed ſolum quoad certos effectus matrimonium conſequentes, & pœnis contrafacientes mulctare, ideo eorum diſpenſationes ad illos effectus habiles reddebant, & à pœnis legibus ſuis taxatis eximebant. Dici etiam poteſt, quod ſi eorum diſpenſationes legitimarunt etiam matrimonii ſubſtantiam, hoc fuiſſe ex tacito Eccleſiæ conſenſu, æconomiæ, & pacis ſtudio tolerantis, ut Chriſtiani

Prin-

Principes facerent id erga ſuos ſubditos, quod Ethnici Imperatores facere ſolebant. Quia, ut dicebamus cum S. Tho. *in 4. diſt. 42. q. 2. art. 2. ad 4.* ſicut prohibitio, ita nec diſpenſatio legis civilis humanæ ſufficeret ad ponendum, ſive tollendum impedimentum, niſi accederet auctoritas Eccleſiæ.

§. II.

An Epiſcopus poſſit in aliquo caſu diſpenſare?

VI. Certum eſt, ordinario jure, diſpenſare in impedimentis matrimonium dirimentibus ad ſolum Romanum Pontificem pertinere, neque ad hoc Epiſcopi auctoritatem ſeſe extendere. Ratio eſt. Quia impedimenta illa fuerunt ſtatuta, vel à Pontifice, vel à Concilio generali, quorum auctoritati auctoritas purè Epiſcopalis inferior eſt, ac proinde ſubjecta. Conſtat autem inferiorem non poſſe ordinariè diſpenſare in lege ſuperioris, ut patet ex Cap. *Inferior* 4. diſt. 21. Et ex Clementina *Ne Romani* de electione.

Neque verum arbitror, quod ſcribit Jo. Mariana Hiſtoricus Hiſpanus, *l.* 10. *c.* 8. ubi loquens de inceſtis nuptiis Alphonſi Caſtellæ Regis cum Ulraca ſua conſanguinea hæc ſcribit: *Nondum moribus receptum erat* (XI. ſeculo) *ut Pontificum Romanorum veniâ, lege cognationis ſolutâ, conjugia inter cognatos coirent*. Nam hoc falſitatis evincunt diſpenſationes ſupra relatæ, quas conceſſerunt pro Anglis Gregorius Magnus, & Gregorius II. pro Germanis. — Deinde hoc dato, non concluditur, abſque Romani Pontificis diſpenſatione inita fuiſſe inter conſanguineos conjugia, ſed ſolum quod prioribus ſeculis, nunquam, aut ſaltem rariſſimè diſpenſati fuerint fideles circa ea, quæ vetabant canones, ut patet de clericorum irregularitate, à qua vix legitur quiſquam fuiſſe diſpenſatus, cùm tamen certum ſit Romanum Pontificem potuiſſe in ea diſpenſare.

VII. Quapropter meritò Cabaſucius auctor Gallus, *l.* 3. *Theoria*, & praxis juris Canonici, *cap.* 17. *num.* 5. & 6. non approbat opinionem eorum, qui volunt, Epiſcopos Galliæ ex conſuetudine legitimè præſcripta diſpenſare poſſe ad matrimonium contrahendum in quarto, aut etiam tertio gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, & affert auctoritatem duorum Conciliorum in Gallia celebratorum, nimirùm Turonenſis, *anno* 1583. & Tholoſani 1590. contrarium ſtatuentium, additque: *Sanè iſta ab Epiſcopis conceſſa diſpenſationes pro contrahendis conjugiis, aut nullitatem, aut incertitudinem cauſant ſacramenti. At verò in re ſacramentaria unanimes docent Theologi, non eſſe licitum quidquam incerti adhibere, eo certo medio prætermiſſo, quod adhiberi poſſit: atque ita ſententia iſta, vel nefariam induceit ſacramenti nullitatem, aut ad ſummum tutiore ſimul, ac probabiliore opinione rejecta, minus probabilem nec tutam in tanti momenti ſacramento conſectatur opinionem*. Quod illicitum eſſe decrevit Innocentius XI. *anno* 1679. dum hanc propoſitionem num. primam damnavit: *Non eſt illicitum in ſacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore ſacramenti, relicta tutiore*.

Neque obeſt, quòd Epiſcopus diſpenſare poſſit in lege quadrageſimalis Jejunii, & in aliquibus impedimentis impedientibus tantum, quamvis hujuſmodi ſint præcepta, vel à ſummo Pontifice, vel à Concilio generali. — Nam relaxatio jejunii quadrageſimalis ex juſta cauſa non eſt propriè diſpenſatio à lege, ſed declaratio, legem in tali circumſtantia eam perſonam non obligare, quæ declaratio fieri poteſt etiam ab inferiore, & fit à Parocho prævia medici atteſtatione, de hoc aliqua diximus, *Tom.* 2. *in* 1. 2. *q.* 3. *de lege naturali Dub.* 6. *§.* 1. *num.* 2. In aliquibus verò impedimentis impedientibus tantùm diſpenſare poteſt

poteſt Epiſcopus, quia licèt inferior, per ſe loquendo, non poſſit diſpenſare in lege ſuperioris, conſuetudine tamen receptum eſt, ut diſpenſatio ſuper illis non quæratur à Papa, exceptis votis caſtitatis, & religionis: imo, nec ſuper aliquibus ulla petitur diſpenſatio. At loquendo in caſu, diſpenſatio eſſet vera diſpenſatio, nec allegari poteſt probata conſuetudo, aut tacitus ſuperioris conſenſus, quin imo ab omnibus Eccleſiæ partibus exigit Romana Sedes, ut ſuper diſpenſatione ab impedimentis dirimentibus, obtinenda, ad ipſam, vel ad habentes facultatem ab ipſa ſpecialiter delegatam, fideles, ſi fieri poſſit, recurrant.

VIII. In aliquibus tamen caſibus poſſe Epiſcopum diſpenſare cenſent Doctores, quos inter alios refert, ac ſequitur Sylvius, *q.* 50. *Supplm. a. un. quæſito* 2. Primus eſt. Quando publicè notum eſt matrimonium in facie Eccleſiæ eſſe celebratum, imo & conſummatum, impedimentum quod inter conjuges detegitur, occultum eſt, nec poſſunt ſeparari abſque gravi infamia, & ſcandalo, vel grandis alicujus mali periculo, nec ad Papam, vel ejus legatum facultate diſpenſandi inſtructum tutus patet recurſus, ſive propter paupertatem, ſive propter locorum diſtantiam, ſive propter alia gravia impedimenta. Tunc enim cenſetur Pontifex tacitè indulgere, ut auctoritate ſua Epiſcopus diſpenſet ſuper illo impedimento, etſi dirimente. Tùm quia non eſt credibile, Pontificem velle ſibi reſervare diſpenſationem in caſu tantæ neceſſitatis. Reſervatio enim diſpenſationis eſt propter caritatem, & bonum Eccleſiæ regimen: eſſet autem contra utrumque, fideles, qui bona fide proceſſerunt, & in anguſtiis conſtitutis neſciunt quò ſe vertant, omni opportuno remedio deſtitutos relinquere. Quemadmodum ergo valdè probabile eſt, in caſu ſummæ neceſſitatis, etiam citra mortis articulum, quæ non pateat aditus ad Papam, vel alium ejus facultate inſtructum, Papam concedere Epiſcopo facultatem abſolvendi etiam à ſibi reſervatis criminibus: ita & in caſu, ut alioquin pœnitens, ſicut & conjuges maneant totâ vitâ ligati crimine, aut cenſura, aut impedimento. — Tùm etiam ſummus Pontifex ignorare non poteſt, ſententiam hanc à multis probatis doctoribus ſuſtineri, eaque uti multos Epiſcopos zelum animarum habentes. Cùm ergo non contradicat, ſignum eſt, eum tacitè conſentire.

IX. Ut tamen in prædicto caſu poſſit Epiſcopus diſpenſare, concurrere debent ſequentes conditiones. Prima, ut matrimonium contractum ſit in facie Eccleſiæ præmiſſis proclamationibus. Secunda, ut matrimonium contractum ſit bona fide ex juris, vel facti ignorantia probabili ſaltem ex parte unius. Si enim ignorantes quidem, ſed ſine ſolemnitatibus debitis contraxerunt, aut mala fide proceſſerunt, veroſimilius eſt, eos eſſe ſeparandos, uſque dum à Papa diſpenſatio concedatur, quia non præſumitur velle iniquitati contrahentium adhuc tacitè patrocinari. Tertia, eſt ut matrimonium ſit conſummatum. Quarta, ut impedimentum occultum ſit. Quinta, ut ſeparatio non poſſit fieri ſine ſcandalo. Sexta ut, vel non poſſit diſpenſatio differri ſine morali periculo peccandi, vel conjuges ob locorum diſtantiam, vel inopiam Pontificem, vel alium, qui diſpenſandi poteſtatem habeat per ſe, vel per alios adire non poſſint. Septima, ut hæc diſpenſatio obtineatur ab Epiſcopo, non ab ejus Vicario, qua præcisè talis eſt. Nam hæc poteſtas Epiſcopo non convenit ex officio. Eam tamen Vicario ſuo committere, ſicut & alia, quæ ad forum conſcientiæ pertinent, cum hæc diſpenſatio ſit in foro conſcientiæ tantùm ex tacita Pontificis indulgentia.

X. Alter caſus ſtatuitur à Sanchez qui docet, Epiſcopum poſſe per ſe, vel per alium ſuper impedimento matrimonii dirimente etiam antequam matri-

matrimonium ſit contractum, diſpenſare, ſicque facere, ut ſint legitimi contrahentes, ſi non pateat facilis aditus ad Pontificem, vel ejus auctoritatem delegatam habentem, & ex dilatione timerentur gravia incommoda, ſcandala, inimicitiæ: non enim, inquit, eſt credibile, pontificem velle ſibi reſervare diſpenſationem cum tanto fidelium periculo. Sanchez ſequuntur Bonacina, Barboſa, Salas &c. Cabaſutius autem ſentit, circa matrimonia contrahenda arctiorem eſſe Epiſcoporum poteſtatem, ac perrarò contingere, ut in hac parte licitè, ac validè diſpenſent. Unum caſum afferit occurrere, in quo, etiam in foro conſcientiæ valeat, ac licita ſit conceſſa ab Epiſcopo diſpenſatio. Et eſt. Cùm Parocho per confeſſionem ſacramentalem innoteſcit occultum affinitatis impedimentum contractum ex illicita carnali copula, nec aliunde via patet, qua vitetur, tum ſcandalum, tum infamiæ periculum, quæ alioquin exorirentur ex nuptiarum dilatione. Non enim eſt veriſimile, quod Papa in illis anguſtiis diſpenſationem ſibi reſervare voluerit.

XI. Quoad impedimenta verò ſolum impedientia communis ſententia fert, Epiſcopum poſſe diſpenſare, excepto tamen voto Caſtitatis, & Religionis. Quia licèt hæc lata ſint à ſuperiore, & per ſe loquendo, non poſſit inferior in lege ſuperioris diſpenſare; conſuetudine tamen receptum eſt, ut diſpenſatio talium impedimentorum non quæratur à Papa, exceptis duobus citatis, nempe votis Caſtitatis, & Religionis, dummodo tamen hæc ſint perpetua. Nam vota de non nubendo, de non petendo conjugali debito, de ſuſcipiendo ſacros ordines, de ſervando caſtitatem ad paucos menſes, non comprehenduntur ſub votis caſtitatis perpetuæ, vel religionis, quia non ſunt abſoluta: & ideo Epiſcopus poteſt in illis diſpenſare. Sicut etiam poteſt diſpenſare in impedimentis, quæ matrimonio priùs contracto ſuperveniunt, prohibentque debiti conjugalis petitionem, & uſum; ejus generis & affinitas, quæ contrahitur inter conjuges, ſive per hoc, quod unus conjugum carnaliter cognoſcat ſuæ conjugis conſanguineam in primo, vel ſecundo gradu; ſive per hoc, quod extra caſum neceſſitatis baptizaverit ſuum filium, vel in ejus baptiſmo, aut confirmatione factus fuerit ejus patrinus. Quæ impedimenta cum matrimonio ſuperveniunt, etſi non poſſint dirimere matrimonium jam contractum, nihilominus eum privant jure petendi debitum, qui ſcienter illa contraxit, dixi *ſcienter*, quia ſi maritus ignorabat, eam, quam cognoſcebat, eſſe conſanguineam non impeditur à petitione debiti, ut ait Rodriquez, *1. p. ſua ſumma*, *cap. 231. num. 11.*

§. III.

Quandonam diſpenſatio obtenta ſit irrita.

XII. Duplex à Doctoribus diſtinguitur cauſa, qua Pontifex moveri poteſt ad diſpenſandum; finalis nempe, & impulſiva. Cauſa finalis dicitur ea, quam præcipuè ſpectat diſpenſans, & qua movetur ad diſpenſandum: ita ut ſine illa, aut nullo modo, aut nonniſi cum quibuſdam conditionibus, vel limitationibus diſpenſaret. Cauſa verò impulſiva dicitur ea, propter quam diſpenſans faciliùs diſpenſat: ita tamen, ut ſine illa ſecundum rectam rationem, & cauſæ meritum eſſet diſpenſaturus eodem modo.

XIII. Noto inſuper, quòd cùm petitur diſpenſatio, vel una tantum affertur cauſa diſpenſandi, vel multiplex. Si primum, cauſa illa cenſetur finalis unicè movens diſpenſatorem ad rationabiliter diſpenſandum. Si verò ſecundum, cauſæ illæ debent cenſeri finales, quæ quaſi intrinsecè afficiunt rem, in qua diſpenſandum

Oo 2 eſt,

eſt, & diſpenſationem efficiunt juſtam, & rationabilem. Quod ſi una vel altera ſufficit ad hoc, ut æquum diſpenſatorem moveat ad diſpenſandum, reliquæ omnes haberi poſſunt, ut impulſivæ. Unde expreſſio falſi in illis non impedit diſpenſationis valorem, quem impedirent, ſi non eſſent aliæ cauſæ ad juſtè, & rationabiliter diſpenſandum ſufficientes.

XIV. Nota tertio in petitione diſpenſationis poſſe falſum exponi, & verum reticeri. Expoſitio autem falſi, & reticentia veri aliquando pertinere poteſt ad cauſam finalem, aliquando ad impulſivam tantum. Tunc expoſitio falſi pertinet ad cauſam finalem, quando non affertur alia vera cauſa ſufficiens ad æquam, & rationabilem diſpenſationem, quando verò alia hujuſmodi vera cauſa affertur, ad cauſam tantum impulſivam pertinet. Reticentia veri tunc pertinet ad cauſam finalem, quando verum, quod reticetur, ſi cognitum eſſet æquum, ac prudentem ſuperiorem rationabiliter averteret à concedenda, vel ſaltem à tali modo concedenda diſpenſatione. Pertinet autem ad cauſam impulſivam tantùm, quando cognitum ſuperiorem à danda diſpenſatione non averteret, ſed ſolùm difficiliorem efficeret. Vel eſſet reticentia veri extrinſecè tantum afficientis rem, in qua eſt diſpenſandum, ita ut ſi eſſet cognitum, averteret ſuperiorem à danda diſpenſatione, non ob defectum cauſæ ſufficientis ad diſpenſandum rationabiliter, ſed aliundè, puta, ob privatum aliquem affectum, aut errorem ſuperioris, vel ob improbitatem petentis diſpenſationem, ſeu ob injuriam aliàs ab eo illatam diſpenſatori, reticentia veri pertineret ad cauſam ſolùm impulſivam. His poſitis.

XV. Dico primò. Expoſitio falſi, ſi pertineat ad cauſam finalem, irritam facit diſpenſationem, ſecus verò, ſi pertineat ad cauſam tantum impulſivam. Prior pars probatur ex obſervatis. Nam tunc pertinet ad cauſam finalem, cùm in petitione nulla alia vera cauſa affertur ad juſtam, & rationabilem diſpenſationem ſufficiens. Cùm ergo præſumi debeat, ſuperiorem velle ex juſta, & rationabili cauſa diſpenſare, ſi non exponitur alia cauſa, quàm falſa, ſuperior diſpenſat propter cauſam illam falſam, adeoque ex mero errore diſpenſat, & ſic diſpenſatio per ſurreptionem obtinetur, quia obtinere diſpenſationem per ſurreptionem, & eam obtinere per errorem dantem cauſam eius conceſſioni, idem ſunt. Diſpenſatio autem per ſurreptionem obtenta, ipſo jure nulla eſt. Ut ex Cap. *Si is* de filiis. Presbyterorum in 6. quia eſt obtenta contra voluntatem concedentis.

Secunda autem pars prob. quia, ut notatum eſt, tunc expoſitio falſi pertinet ad cauſam impulſivam tantùm, quando affertur alia vera cauſa ſufficiens ad juſtam, & rationabilem diſpenſationem, & qua, etiamſi non eſſet expoſitio falſa, diſpenſator adhuc ad juſtè diſpenſandum moveretur: ergo tunc non cenſetur diſpenſatio data per errorem, & proinde nec per ſurreptionem; ergo cenſetur valida.

XVI. Dico ſecundò. Reticentia veri, ſi ſpectet ad cauſam finalem, diſpenſationem irritat, ſecus verò ſi ad cauſam tantùm impulſivam pertineat. Prior pars ex dictis apparet. Nam tunc verum, quod reticetur intrinſecè afficit rem, in qua diſpenſandum eſt, & ſi notum eſſet ſuperiori, eum rationabiliter averteret à danda, aut certè à tali modo danda diſpenſatione: ergo tunc ſuperior cenſeri debet diſpenſare per errorem, & diſpenſationem eſſe ſurreptitiè extortam, & irritam.

Secunda pars patet etiam. Quia, tunc verum, quod reticetur, ſi cognitum eſſet a ſuperiore, aut eum tantum redderet difficiliorem in concedenda diſpenſatione, aut ſi à concedenda averteret, non averteret ex defectu cauſæ ad juſtam ac rationabilem diſpenſationem, & ſic ſuperior diſpen-

diſpenſans, vero aliquo à petente expoſito motus, non cenſetur diſpenſare per errorem, ſed ex juſta & rationabili cauſa, nec diſpenſatio erit ſurreptitia.

XVII. Ad amovendas tamen omnes dubitationes, & ſcrupulos tutius eſt, ut qui diſpenſationem petunt, fideliter, & ſincerè exponant omnia, quæ juvare, & quæ retardare poſſunt diſpenſationem, puta, expreſsè, & diſtinctè gradus conſanguinitatis, vel affinitatis, & inceſtus, ſi commiſſus fuit ad finem faciliùs obtinendi diſpenſationem. Si impedimentum ſit cognationis ſpiritualis exprimi debet, an ſit paternitas, vel compaternitas: quia longè magis dedecet aliquem ducere filiam ſuam ſpiritualem, quàm ducere matrem eius. Unde in priori caſu non ſolet Pontifex diſpenſare. Si impedimentum ſit publicæ honeſtatis, exponi debet, an ortum ſit ex ſponſalibus, an ex matrimonio rato, quia ex hoc longè fortiùs ligat. Si demum plura ſunt impedimenta, omnia debent diſtinctè explicari, vel unà petitione, ſi veluti cognata ſint, vel pluribus ſi diſparata. Sed hæc meo Candidato ſatis.

XVIII. Si quæras, cum quibus, & quando ſit in impedimentis matrimonium dirimentibus concedenda diſpenſatio.

Reſpondeo primò ex Conc. Tridentino, *Seſſ.* 24. *cap.* 5. *de Reform. Matr.* Quod *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat; idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm matrimonium contrahere, ſed & conſummare auſus fuerit. Quod ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubjiciatur pœnis; non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cujus ſalubria præcepta temerè contemſit. Si verò, ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cum eo, & gratis diſpenſari poterit.*

XIX. Reſpondeo ſecundò ex eodem Concil. ibi: *In contrahendis matrimoniis, vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro, idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

XX. Reſpondeo tertiò, concedendam eſſe diſpenſationem cum urget neceſſitas, aut poſtulat ſpiritualis utilitas. Neceſſitas quidem, puta anguſtia loci, quæ poteſt oriri, vel ex eo, quod major pars civium ſit conſanguinei, vel affines poſtulanti diſpenſationem: vel ex eo quod quis conjugem non inveniat, qui ejuſdem, aut ſimilis ſit ſtatus, & conditionis: ſumma enim in conditione diſparitas domeſticæ paci, & nuptorum ſaluti plurimum adverſatur. Similiter ſi hoc ſit neceſſarium ad magnæ litis extinctionem, vel ad pacificandas diſcordias, ſive præſentes, ſive quæ prævidentur futuræ. Spiritualis etiam utilitas, ut ſi ex tali conjugio certa eſſet, vel ſperaretur valde probabiliter alterius conjugis ad fidem converſio, quod Arces, Oppida, Urbes in fide catholica manutenerentur, alioquin ad hæreticos tranſituræ, vel ad catholicorum Dominicum reverterentur. Inſuper ſi diſpenſatio petatur ad evitandum periculum mortis, ſcandalum grave, aut peccatum mortale. Aliæ rationes in praxi occurrere poſſunt, quibus prudens ſit diſpenſatio.

QUÆSTIO VIII.

De Impedimentis in Specie.

IMpedimenta alia ſunt impedientia tantùm, alia ſunt etiam matrimonium dirimentia. De utriſque, quæ, & quot ſint quæſtio præſens verſabitur.

DU-

Digitized by Google

DUBIUM I.

Quæ, & Quot Impedimenta Impedientia.

§. I.

De Eccleſiæ Vetito, & tempore Feriato.

I. HUjuſmodi impedimenta dicuntur impedientia, quia ut ait S. Tho. *q.* 50. *Suppl. art. unic. ad* 6. non dirimunt matrimonium contractum, ſed impediunt contrahendum: *Non ut non fiat, ſed ut non licitè fiat, & tamen ſi fiat verum matrimonium contractum eſt, quamvis contrahens peccet: ſicut ſi aliquis conſecraret poſt comeſtionem, peccaret, contra ſtatutum Eccleſiæ faciens: nihilominus verum ſacramentum perficeret, quia jejunium conſecrantis non eſt de neceſſitate ſacramenti*. Talia, præter indiſpoſitionem ſubjecti aliis ſacramentis communem, ut excommunicationem, & affectum peccati mortalis, ſunt iſta ſex

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque Catechiſmus, ſponſalia, crimina, votum
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

II. *Eccleſiæ vetitum*, ſeu interdictum, vocatur prohibitio ſuperioris Eccleſiaſtici interdicentis ex cauſa matrimonium ad tempus, ſive iſte ſit Epiſcopus, ſive Parochus, qui velit interea conſulere Epiſcopum, ſervato tamen ordine juris. Hanc prohibitionem reddere nuptias illicitas, non autem irritas declaravit Alexander III. *l.* 4. *Decret. c.* 1. 2. & 3. tit. 16. de matrimonio contra interdictum Eccleſiæ, ubi loquens de puella, quæ deſponſata uni viro nupſerat alteri poſt prohibitionem Archiepiſcopi: *Licèt enim* (inquit) *contra interdictum Eccleſiæ ad ſecunda vota tranſire non debuerit, non eſt tamen conveniens, ut ob id ſolum ſacramentum conjugii diſſolvatur. Aliæ tamen pænitentia eis debet imponi, quia contra prohibitionem Eccleſiæ hoc fecerunt.*

Quovis autem ſeculo Eccleſiæ vetitum matrimonii celebrationem reddidiſſe illicitam, ex eo colligitur; Quia in re tanti momenti, quanti eſt matrimonium, chriſtiani debuerunt ſemper obedire Eccleſiæ, quam qui non audit, inter Ethnicos, & publicanos cenſendus eſt, ut ait Chriſtus.

III. An vero tempore interdicti pænalis cenſenda ſint vetita matrimonia — Reſpondeo, negativè, dummodo tamen pro eo tempore omittatur, ſolemnem benedictionem nubentibus impartiri. Et ratio eſt, quia matrimonium ſaltem nonnullis, qui continere non poſſunt, eſt ſacramentum neceſſarium neceſſitate præcepti divini. Sicut ergo eo tempore, de quo agitur, licitum eſt parvulis, & adultis Catechumenis baptiſma conferre: ita & ſponſos ad matrimonium admittere.

IV. *Tempus Feriatum* ſecundum modernam Eccleſiæ praxim, eſt ab adventu Domini uſque in diem Epiphaniæ: & à feria quarta Cinerum uſque ad octavam Paſchatis incluſivè. Et hoc tempus computandum eſt à media nocte Dominicæ primæ Adventus, & à media nocte feriæ quartæ Cinerum.

V. Non fuit autem quovis ſeculo eadem circa hoc diſciplina. Ad ſolum enim tempus Quadrageſimale tempus à matrimonio feriatum, quarto ineunte ſeculo reſtrictum fuiſſe in Oriente, conſtat ex Laodicæna Synodo, *Can.* 52. quæ hæc habet: *Quod non oportet in Quadrageſima nuptias, vel natalitia celebrare*. Eandem diſciplinam commendavit in Occidente Nicolaus I. qui reſpondens ad conſulta Bulgarorum, cap. 48. *Unde* (inquit) *nec uxorem ducere, nec convivia facere in quadrageſimali tempore convenire poſſe nullatenus arbitramur.*

Synodus verò Salegunſtadienſis, *anno* 1022. ſub Benedicto Papa VIII.

cap. 3. ad plura tempora ferias à matrimonio ineundo extendit: ait enim. *De legitimis autem conjugiis ita viſum eſt, quod nullus chriſtianus uxorem ducere debeat ab Adventu Domini uſque in octavas Epiphaniæ, & à ſeptuageſima uſque in octavas Paſchæ, nec in ſupranotatis quatuordecim diebus* (de quibus c. 1.) *ante feſtivitatem S. Joannis Baptiſtæ, neque in prædictis jejuniorum diebus, ſive in omnium ſolemnium dierum præcedentibus noctibus.*

Verùm proceſſu temporis frigeſcente caritate, & pœnitentiæ amore, ut fornicationum tolleretur occaſio ad brevius ſpatium dies quibus celebratio matrimonii vetita erat, Conc. Tridentinum reduxit. Nam Seſſ. 24. cap. 10. de Reform. Matr. *Ab adventu* (inquit) *Domini noſtri Jeſu Chriſti uſque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum uſque in octavam Paſchatis incluſivè, antiquas ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſervari Sancta Synodus præcipit: In aliis verò temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit.*

VI. Rationes autem, cur præfatis diebus Eccleſia nuptias interdixerit, fuerunt. Primò: quia apud Græcos jejuniorum diebus non offertur ſacrificium Miſſæ, ac proinde, nec celebratur conjugium, quod non minus, quàm apud Occidentales conſuevit intra miſſarum ſolemnia celebrari — Secundò: quia nuptiarum ſolemnia argumentum ſunt lætitiæ, quæ cum jejuniorum, & pœnitentiæ diebus non componitur — Tertiò: quia feſtis, quibus ſolemnia jejunia præmittebantur, fideles Euchariſtiâ ſe reficiebant, unde par erat, ut temperarent à nuptiis, quarum uſu orationem impediri docuit Paulus 1. *Cor.* 7.

VII. Quæri ſolet: An nuptiarum prohibitio pro certis anni temporibus facta intelligi debeat de ſola earum ſolemnitate, an verò de ipſis nuptiis ſecundum ſubſtantiam?

Cenſent multi, jure communi tantùm prohiberi ſolemnitatem nuptiarum, quæ hæc tria complectitur, nempe novorum ſponſorum benedictionem, ſponſæ in domum ſponſi cum pompa, & comitatu traductionem, & nuptiale convivium. Cæterùm contractum matrimonialem ſine illis ſolemnitatibus fieri poſſe: Nam Canones non quomodocumque loquuntur de matrimonio tunc non contrahendo, ſed de illo non celebrando, ideſt non perficiendo cum ſolemnitate 33. q. 4. Cap. *Non oportet* cum duobus ſequentibus. Unde Concilium Tridentinum, citato loco, nuptias, quas prohibet, & antiquitùs prohibitæ erant, vocat: *Solemnium nuptiarum prohibitiones*, additque *In aliis verò temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit.*

Verùm ſi quis attendat ad Eccleſiæ antiquæ, & recentioris intentionem in prohibendis tali tempore nuptiis, ut ſupra oſtendimus, haud difficulter judicabit, vetuiſſe olim Eccleſiam, & etiam nunc vetare celebrationem nuptiarum, quæ etiam ſine præfata pompæ ſolemnitate celebrantur: eo vel maximè, quod modò celebrari non poſſunt ſine præſentia Parochi, & duorum teſtium, quod aliqua ſolemnitas eſt, ac præcedere debent proclamationes. Ut ut tamen ſit jus, & conſuetudo locorum, ac Diœceſum attendenda eſt.

§. II.

De aliis impedimentis impedientibus.

VIII. Sanctus Thomas, *q.* 50. *Supl. a. un.* Non alia recenſet impedimenta impedientia, quàm duo ſupra relata. Comuniter alia quatuor adjunguntur.

Primum eſt *Catechiſmus*, qui eſt quædam ſpiritualis cognatio contracta per hoc, quod puerum, vel puellam, vel alium catechizavit, ſeu in fide ſolemniter inſtruxit, ſive ante baptiſmum, ſive poſt ſine cæremoniis collatum. Et contrahebatur inter eaſdem perſonas, inter quas ex baptiſmo naſcitur ſpiritualis cognatio, ſed impediens

pediens ſolum, non dirimens, ut habetur, Cap. *Per Baptiſmum* de cognatione ſpirituali *in 6.*

Hoc impedimentum ſublatum eſſe per Tridentinum, *Seſſ. 24. cap. 2. de Ref. Matr.* exiſtimant Sylvius, Sà, Sanchez, Ledeſma, & alii. Ibi enim Concilium ſuſtulit omnes cognationes ſpirituales, præter eas, quas ibi recenſet: *Omnibus* (inquit) *inter alias perſonas hujus ſpiritualis cognationis impedimentis omnino ſublatis.* Concilium autem loqui non de ſolis dirimentibus, ſed de omnibus generatim, quæ olim impediebant, colligitur primò. Quia loquitur de impedimentis ortis ex baptiſmo: & conſequenter de Catechiſmo, qui cæremonia baptiſmi, & quodammodo ex Baptiſmo eſt. Secundò. Quia Concilium ibi vult reſtringere, ac ſtatuere, ut cognatio ſpiritualis non oriatur inter alias perſonas, quàm quæ ibi exprimuntur, ut explicavit S. Pius V. in Bulla *Sanctiſſimus*, & in Bulla, *Cum illius vicem.*

Si quis tamen oppoſitum (quod probabilitate non caret) velit ſuſtinere, ſciat, ſuper eo diſpenſari poſſe per Epiſcopum.

IX. Secundum ſunt *Sponſalia*, quæ prius celebrata ſunt cum alia perſona: Illa enim gravem obligationem induxerunt contrahendi matrimonium cum perſona deſponſata, ac per conſequens impediunt, ne cum alia perſona contrahat, de quo diximus ſupra, *Qu. 6. Dub. 1. §. 3.*

X. Tertium ſunt *Crimina*, per quæ non veniunt quæcumque gravia peccata, ſed quædam certa. Primum eſt *Inceſtus* cum conſanguinea uxoris, Cap. *Transmiſſa* de eo qui cognovit. Hoc enim impedit, ne matrimonium cum alia contrahatur — Secundum *Raptus alienæ ſponſæ* 27. qu. 2. Cap. *Statutum.* Hoc autem impedimentum poſt Tridentinum factum eſt dirimens inter raptorem, & raptam, ut infra oſtendemus — Tertium uxoris propriæ interfectio, ſi non eſt reperta in flagranti delicto adulterii 33. q. 2. Cap. *Interfectores.* Si tamen ex odio, vel ira evenerit; ſi enim ex animo tranſeundi ad alias nuptias fiat, erit impedimentum dirimens, ut infra. Quod dixi de uxoricidio, dicendum quoque eſt de viricidio, cùm eadem ratio, & lex, quæ de uno relativo datur, data de alio intelligenda ſit. Quartum eſt *Baptizatio, vel ſuſceptio ex Baptiſmo propriæ prolis* facta animo defraudandi conjugem debito conjugali: is enim, defuncto altero conjuge, ad alias nuptias tranſire prohibetur 30. q. 1. Cap. *De eo* — Quintum, occiſio Presbyteri, ut patet ex Cap. *Qui Presbyterum* de pœnitentiis &c. Ubi ſic dicitur: *Qui Presbyterum occiderit, & de eo crimine convictus fuerit, uſque ad ultimum tempus vitæ ſuæ militiæ cingulo careat, & abſque ſpe conjugii maneat.* — Sextum, Pœnitentia publica, ac ſolemnis, qua durante matrimonium interdictum erat olim pœnitentibus, 33. q. 2. Cap. *De his*, non quia pœnitentia ſit peccatum, ſed quia non niſi ob grave peccatum agitur. — Septimum eſt Matrimonium ſacrilegè attentatum cum Moniali profeſſa, 27. qu. 1. Cap. *Hi ergo*, ubi ſtatuitur, ut qui ſanctimonialibus ſcienter matrimonio ad injuriam Chriſti copulati ſunt, juxta cenſuram zeli Chriſtiani ſeparentur, & nunquam eis concedatur conjugali vinculo religari, & in pœnitentiæ lamentis ſe vehementer, dum vivunt, afficiant. Ac proinde ab omni conjugio tota vita abſtineant, cùm, ut nuper dicebamus, durante publicâ pœnitentiâ conjugium iniri non poſſit. Hæc crimina ſequentibus carminibus comprehenduntur:

Inceſtus, Raptus ſponſatæ, mors mulieris,
Suſceptus propriæ ſobolis, mors presbyteralis,
Vel ſi pœniteat ſolemniter, aut Monialem
Accipiat: prohibent hæc conjugium ſociandum.

XI.

Digitized by Google

XI. Quartum impedimentum eſt *Votum*, nimirùm ſimplex, vel Religionis approbatæ ingrediendæ, vel caſtitatis perpetuæ ſervandæ, vel non nubendi, vel ſacros Ordines ſuſcipiendi: Cap. *Si nupſerit*, diſt. 27. Cap. *Nubendi*, & Cap. *Si qua Virgo* 27. q. 1. Votum enim ſimplex impedit quidem, quod ſic vovens poſſit licitè contrahere matrimonium, non tamen quod illud validè contrahat. Nam ut ait S. Tho. *qu.* 53. *Suppl. art.* 1. votum ſimplex eſt tantum promiſſio ſimplex proprii corporis ad continentiam Deo ſervandam facta; & cùm ſimplex promiſſio rei non transferat eam in dominium ejus, cui promittitur, ideo *Poſt votum ſimplex adhuc remanet homo dominus ſui corporis, & ideo poteſt ipſum alteri dare ſcilicet uxori, in qua datione ſacramentum matrimonii conſiſtit, quod indiſſolubile eſt. Et propter hoc votum ſimplex quamvis impediat matrimonium contrahendum, quia peccat contrahens matrimonium poſt votum ſimplex continentiæ, tamen, quia verus contractus eſt, non poteſt matrimonium per hoc dirimi.*

Plura tamen ex præfatis impedimentis non vigent amplius, ſed per contrariam conſuetudinem abrogata ſunt.

DUBIUM II.

An Error, & Conditio dirimant Matrimonium?

§. I.

De Impedimento Erroris.

I. De impedimentis dirimentibus matrimonium agere incipimus, quæ ſequentibus carminibus exponuntur, & quindecim numerantur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honeſtas,
Si ſit affinis, ſi fortè coire nequibis,
Si Parochi & duplicis deſit præſentia teſtis,
Raptave ſit mulier, nec parti reddita tuta
Hæc ſociare vetant connubia, facta retractant.

In præſenti igitur Dubio de duobus primis agemus.

II. Error ergo triplex diſtingui poteſt, Perſonæ, qualitatis, & fortunæ. Prior definitur, Judicium, quo quis cenſet, perſonam, cum qua matrimonium contulit, eſſe aliam, quàm ſit. Secundus eſt Judicium, quo quis judicat, perſonam, cum qua contrahit, habere inhærentem qualitatem, quam non habet. Tertius eſt judicium, quo judicatur, perſonam, cum qua contrahitur, eſſe divitem, cùm tamen non ſit. Quæritur ergo, quis error conſtituat impedimentum dirimens matrimonium. Nam de errore conditionis, quo quis creditur eſſe liber, cùm ſit ſervus §. ſequente ſermo erit.

III. Dico ergo primò. Error circa perſonam eſt impedimentum dirimens matrimonium. Unde ſi quis contrahat cum Martha, putans ſe contrahere cum Maria, contractus jure naturæ nullus, ac irritus eſt, & inſuper Jure Canonico, & Civili. Prima pars probatur ex doctrina S. Thom. *qu.* 51. *Suppl. a.* 1. & 2. ſic: Error qui tollit conſenſum in objectum primarium, & eſſentiale contractus matrimonialis, ex natura rei irritat, ac evacuat talem contractum, ut in omnibus contractibus patet; quia reddit conſenſum prorſus involuntarium: ſed error circa perſonam tollit conſenſum in objectum primarium, & eſſentiale contractus matrimonialis, quod ſunt ipſæ perſonæ nubentes; ergo tollit contractum matrimonialem juræ naturæ.

IV. Confirmatur. Qui cum tali errore contrahit matrimonium, non conſentit in perſonam, cum qua contrahit, & proinde nec in objectum prima-

primarium, & eſſentiale talis contractus, quod eſt hæc determinata perſona, quam petiit, & non alia. Sed ſine conſenſu in perſonam contractus matrimonialis, qui in mutuo conſenſu contrahentium conſiſtit, eſt jure naturæ nullus; ergo &c. — Secunda, & tertia pars conſtat. Tùm ex Decretis, quæ apud Gratianum, *cauſa* 29. *qu.* 1. leguntur. Tùm ex Jure Civili Digeſt. *lib.* 2. *tit.* 1.

V. Hinc ut dicit S. Thom. *art.* 1. citato *ad* 4. Inter Jacob, & Liam non fuit verum matrimonium, quando Jacob illam ſibi pro Rachele ſuppoſitam cognovit carnaliter. *Gen.* 29. quia ex ejus parte erat error perſonæ, deeratque propterea conſenſus in illam: Qui conſenſus, cùm poſt errorem detectum, poſtea acceſſerit, tunc, & non ante, cœpit eſſe verum inter eos matrimonium. Cur autem Jacob non agnoverit Liam ſibi pro Rachele ſuppoſitam, hoc fuit, quia olim ſponſæ ducebantur ad torum nuptialem *Nupta*, ideſt velatæ, unde nuptiæ à nulendo, ideſt velando, dictæ ſunt. Propterea in hoc non peccavit Jacob, quia bonâ fide putabat, ſe ad Rachelem legitimam uxorem ſuam accedere, nec habebat cauſam ſuſpicandi, quòd alia ſibi obtruderetur. Liam verò licèt Mag. Sent. *in* 4. *diſt.* 30. ut refert S. Thom. à peccato excuſet, quia exiſtimavit, quod lege primogenitarum munita, & patris imperio conſtricta verè copulari poſſet cum Jacob; attamen vix excuſari poſſe cenſeo: & quia ſciebat, eum, ad quem accedebat, non eſſe ſuum, ſed Rachelis maritum, ſicque & injuriam faciebat Racheli, & adulterium committebat: & quia ſcire tenebatur, Jacob in eam non conſentire; ſine conſenſu autem matrimonium non eſt.

VI. Sed dices: Sicut conſenſus requiritur ad matrimonium, ita intentio miniſtri requiritur ad Baptiſmum: ſed ſi aliquis baptizat Joannem, credens, ſe baptizare Petrum, adhuc Joannes verè baptizatus eſt; ergo à ſimili.

VII. Reſpondet S. Thom. ibi ad 3. *Quod character Baptiſmi non cauſatur ex intentione baptizantis directè, ſed ex elemento naturali exteriùs adhibito: Intentio autem operatur ſolùm ut dirigens elementum materiale ad effectum proprium: ſed vinculum conjugale ex ipſo conſenſu cauſatur directè.* Et ratio diverſitatis inter contrahentes matrimonium, & ſuſcipientes alia ſacramenta, eſt. Quia Matrimonium eſt contractus, & quidem talis, qui non ſolùm eſt inter perſonas, ſed de perſonis certis, & determinatis, quæ ſe ipſas mutuò voluntariè tradunt. Sicut ergo in aliis contractibus tradi debet illa ipſa res, de qua eſt conventum: ita in matrimonio tradi debent illæ perſonæ, de quibus contractum eſt, alioquin contractus eſt nullus. At alia ſacramenta neque ſunt contractus, neque qui ea confert habet intentionem directam ad unam perſonam determinatè cum excluſione aliarum, ſed ad perſonam præſentem, unde ſi putans eſſe Petrum, baptizet Joannem, Joannes verè eſt baptizatus.

VIII. Si iterum obſtes, benedictionem Iſaac errantis in perſona, fuiſſe validam. — Reſponderi poteſt, intentionem Iſaac fuiſſe benedicere filium præſentem, non ſatis diſcernendo, an is eſſet Jacob, an Eſau; atque ita non erat error perſonæ, quia præſens erat ejus filius. — Poteſt etiam cum S. Auguſtino, *lib.* 16. *de Civit. Dei*, *cap.* 37. & Theodoreto, *q.* 77. *in Geneſ.* dici: Benedictionem illam ab initio invalidam propter errorem perſonæ, validam poſtea fuiſſe ob ratificationem, quam divinâ voluntate intellectâ fecit Iſaac.

IX. Dico ſecundò. Error qualitatis, aut fortunæ non dirimit, aut evacuat matrimonium, niſi redundet in errorem perſonæ. Prior pars prob. Ille ſolus error irritat matrimonium, qui cadit ſupra ſubſtantiam matrimonii, & id quod eſt de illius eſſentia. *Sicut* enim (inquit S. Thom. qu. 51. citata,

Digitized by Google

citata, art. 2.) *error ex hoc quod involuntarium cauſat habet excuſare peccatum; ita habet, quod matrimonium impediat ex eodem. Error autem non excuſat à peccato, niſi ſit illius circumſtantia, cujus appoſitio, vel remotio faciat differentiam liciti, & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrem baculo ferreo, quem credit ligneum eſſe, non excuſatur à toto, quamvis fortè à tanto: ſed ſi credat quis percutere filium cauſa diſciplinæ, & percutiat patrem, excuſatur à toto adhibita debitâ diligentiâ. Unde oportet, quòd error, qui matrimonium impedit, ſit alicujus eorum, quæ ſunt de eſſentia matrimonii.* Sed error cadens ſupra qualitatem, vel bona fortunæ perſonæ, non cadit ſupra circumſtantiam, quæ ſit de eſſentia contractus matrimonialis: Nam formoſitas, vel deformitas, divitiæ, vel paupertas conjugis ſunt quidem cauſæ impulſivæ moventes ad conſentiendum, ſed non ſunt ipſius conſenſus objectum: & licèt defectus iſtarum reddat conſenſum aliquomodo involuntarium, non tamen cauſat involuntarium circa ea, quæ ſunt de natura contractus matrimonialis; ſed ſolum circa ea, quæ ſunt illi accidentaria, ut ait S. Thom. citato loco *ad* 3. & 4.

X. Nec dicas. Qui ficta paupertate accipit eleemoſynam, non acquirit ejus dominium; ergo nec illa acquirit poteſtatem in corpus alterius, quæ ficta aliqua qualitate induxit eum ad conſenſum. — Nam quidam negant ant. Probabilius tamen, dato antec. nego conſ. Nam ille error in eleemoſyna eſt circa ejus ſubſtantiam: directè enim cauſa eam tribuendi eſt paupertas ejus, cui tribuitur. At error qualitatis in matrimonio non eſt circa ejus ſubſtantiam, ſed circa aliquid accidentale.

XI. Secunda pars prob. Nam quando error qualitatis redundat in errorem perſonæ, eſt error circa eſſentiam matrimonii. Unde ſi conſenſus directè feratur in perſonam illam, cui talis qualitas eſt annexa, puta in filiam Regis, vel Præſidis Provinciæ, vel primogenitam; & offeratur illi alia, cui dictæ qualitates non inſunt, & cum hac ex errore contrahat, irritum erit matrimonium. Ita S. Tho. *art.* 2. *cit. ad* 5. his verbis: *Error nobilitatis inquantum hujuſmodi, non evacuat matrimonium eadem ratione, qua nec error qualitatis. Sed ſi error nobilitatis, vel dignitatis redundat in errorem perſonæ, tunc impedit matrimonium. Unde ſi conſenſus mulieris feratur in iſtam perſonam directè, error nobilitatis ipſius non impedit matrimonium. Si autem directè intendit conſentire in filium Regis, quicumque ſit ille, tunc ſi alius præſentetur ei, quàm filius Regis, eſt error perſonæ, & impeditur matrimonium.*

Et ibidem *ad* 7. ponit exemplum in pecunia, dicens: quod *Pecunia in contractibus accipitur, quaſi menſura aliarum rerum .... & non quaſi propter ſe quæſita: unde ſi non detur illa pecunia, quæ creditur, ſed alia æquivalens, nihil obeſt contractui. Sed ſi in re quæſita propter ſe eſſet error, impediretur contractus, ſicut ſi alicui venderetur Aſinus pro Equo. Et ſimiliter eſt in propoſito.*

§. II.

De Impedimento Conditionis.

XII. Nomine conditionis hìc intelligitur ſtatus ſervilis, ſeu perſonæ, quæ eſt ſub poteſtate Domini tanquam poſſeſſio ejus, ſeu mancipium, non verò tantum ſub juriſdictione tanquam ſubditus, aut ſub regimine tantùm œconomico, tanquam famulus. De ſtatu iſto ſervili loquimur, an ſcilicet ſi perſona libera ex ignorantia, vel errore contrahat matrimonium cum perſona, quam putabat eſſe liberam, & tamen eſt ſerva, matrimonium ex tali errore contractum ſit nullum.

XIII. Dixi: Si perſona libera ex

errore ducat ſervam. Quia ſi quæ eſt libera ducat aliam, quam putat eſſe ſervam, quæ tamen eſt libera. Vel ſi quæ ſerva eſt ducat eam, quam putat eſſe ſervam, quæ tamen eſt libera, valet matrimonium. Quia Eccleſia matrimonium cum errore conditionis contractum irritat pro iis tantum caſibus, quibus conditio errantis deterior fit. In caſibus autem allatis, ut cum liber, vel ſervus ducit liberam, quam putabat eſſe ſervam, errantis conditio non ſolum non fit deterior, ſed melior: error verò melioris conditionis non tollit conſenſum. Quare S. Tho. qu. 52. Suppl. a. 1. ad 5. *Libertas* (inquit) *non impedit matrimonii actum: unde libertas ignorata non impedit matrimonium.*

Eâdem ratione ſi perſona, quæ ſerva eſt, putet eſſe liberam, quæ tamen ſerva eſt, valet matrimonium; quia talis error eam non facit deterioris conditionis, nec poteſt quoad officia conjugalia plus exigere à conjuge, quàm ipſa ei poſſit præſtare. *Quia* (inquit S. Tho. citato loco ad 1.) *in matrimonio eſt æqualis obligatio ex utraque parte ad debitum reddendum, non poteſt aliquis requirere majorem obligationem ex parte alterius, quàm ipſe poſſit facere. Et propter hoc etiam ſi ſervus contrahit cum ancilla, quam credit liberam, non propter hoc impeditur matrimonium.*

XIV. Eâdem ratione ſi perſona libera contrahat cum ſerva, ſciens eſſe ſervam valet matrimonium; quia ſic contrahens conſentit in conditionem ſervitutis, & renuntiat juri ſuo. Ut enim ait S. Th. loco mox citato ad 1. *Servitus contrariatur matrimonio quantum ad actum, ad quem quis per matrimonium alteri obligatur, quem non poteſt liberè exequi, & quantum ad bonum prolis, quæ pejoris conditionis efficitur ex ſervitute parentis. Sed quia quilibet poteſt in eo, quod ſibi debetur, ſponte detrimentum aliquod ſubire, ideo ſi alter conjugum ſcit alterius ſervitutem, nihilominus tenet matrimonium;* loquimur igitur de ſervitutis conditione ignorata.

XV. Dico. Error conditionis, quo perſona libera exiſtimans ſe contrahere cum libera, contrahit cum ſerva, eſt impedimentum matrimonium dirimens. Ita S. Th. dicta, *q.* 52. *Suppl. a.* 1. his verbis: *In matrimonii contractu obligatur unus conjugum alteri ad debitum reddendum. Et ideo ſi ille, qui ſe obligat eſt impotens ad ſolvendum, ignorantia hujuſmodi impotentiæ in eo cui ſit obligatio tollit contractum. Sicut autem per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad ſolvendum debitum, ut omnino non poſſit ſolvere; ita per ſervitutem, ut liberè debitum reddere non poſſit. Et ideo ſicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem ſi ſciatur: ita conditio ſervitutis ignorata impedit matrimonium, non autem ſervitus ſcita.* Ita S. Tho. quod ſtatuitur 29. q. 2. Cap. *Si quis ingenuam*, & Cap. *Si fœmina.* Et de conjugio ſervorum, Cap. *Ad noſtram.* Et hoc impedimentum quovis ſeculo viguiſſe colligitur ex legibus, tum canonicis, tum civilibus.

XVI. Quo autem jure ſervitus alterius ignorata ſolvat matrimonium, an ſolo jure poſitivo, an etiam jure naturali, probabile admodum eſt, hoc impedimentum ex jure naturali deſcendere. Quod enim contrariatur matrimonio, vel illud impedit quoad actum, ad quem matrimonium ordinatur, ex natura rei matrimonium impedit. Cùm ergo ſervitus alterius conjugis contrarietur ſaltem libero exercitio actus conjugii, videtur, quod ex natura rei impediat conjugium: jus autem poſitivum determinaſſe ſolùm, ut ſervitus ignorata impediat, & dirimat, non autem ſcita. Ita ex S. Thoma, dicto *a.* 1. *ad* 3. ubi ait: *Jus naturale dictat, quòd pœna ſit pro culpa infligenda; & quod nullus ſine culpa puniri debeat: ſed determinare pœnam ſecundum conditionem perſonæ, & culpæ eſt juris poſitivi. Et ideo ſervitus, quæ eſt quædam pœna determinata eſt*

Digitized by Google

ta eſt de jure poſitivo , & à naturali proficiſcitur . Et eodem jure poſitivo determinante eſt factum , quòd ſervitus ignorata matrimonium impediat , ne aliquis ſine culpa puniatur . Eſt enim quadam pœna uxoris , quòd habeat virum ſervum , & è converſo .

XVII. Petes primò : Quid ſi, qui ignorans, eam eſſe ancillam, contraxit, poſtquam cognovit eſſe ancillam, eam carnaliter cognovit ?

Reſpondeo , teneri eam ut conjugem habere . Ita Alexander III. *de conjugio ſervorum* , *c.* 1. conſultus reſpondet : *Mandamus quatenus ſi conſtiterit , quod idem vir præfatam mulierem poſtquam illam audivit eſſe ancillam , carnaliter cognovit , ipſum monitione præmiſſâ compellatis , ut eam ſicut uxorem maritali affectione pertractet . Si vero aliter fuerit , & ſententiam divortii proferre contingat, mulieri pecuniam , quam præfato viro pro dote conceſſit , reſtitui faciatis .*

XVIII. Petes ſecundò : Quid ſi poſtquam liber per errorem duxit ſervam, vel ea manumittatur, vel eam ſervitute agnita velit retinere?

Reſpondeo eſſe opus novo conſenſu. Quod ſi priùs contraxerant coram Parocho, & teſtibus, ſufficiet conſenſus inter ipſos conjuges renovatus, ſive verbo, ſive facto, puta carnali invicem commixtione, ſecùs verò ſi matrimonium fuiſſet clandeſtinè contractum. Tunc enim coram Parocho, & teſtibus eſſet conſenſus præſtandus.

XIX. Petes tertiò : Quid ſi ſervitus matrimonio ſuperveniat , puta ſi maritus liber exiſtens ſervus fiat ? Duobus autem modis poteſt hoc contingere, vel quia ipſe in bello captus in ſervitutem redigitur, & de hoc non quæritur, quia illa ſervitus contingit homini invito. Vel quia ipſe conjugatus voluntariè ſe in ſervum vendidit, quod contingere poteſt, vel conſentiente uxore, vel ea repugnante, ac invita : & in hoc ſenſu quæſitum procedit.

XX. Reſpondeo cum S. Thoma dicta , *q.* 52. *a.* 3. ſervitutem matrimonio ſupervenientem non dirimere matrimonium. Quia (inquit) *Vir ſubditur uxori ſolùm in his , quæ ad actum naturæ pertinent , in quibus ſunt æquales , ad quæ ſervitutis ſubjectio ſe non extendit . Et ideo vir nolente uxore poteſt ſe alteri in ſervum dare ; non tamen ex hoc matrimonium diſſolvitur : quia nullum impedimentum matrimonio ſuperveniens poteſt diſſolvere ipſum.* Ita etiam , Cap. *Per latum* 29. q. 2.

Quapropter ſi juſta cauſa ſubſit, poteſt vir ſe in ſervitutem dare, etiamſi uxor repugnet ; manebit tamen obligatus ad officia conjugalia etiam nolente domino uxori præſtanda : ut ait S. Tho. ibid. *ad* 1. Damnum enim , quod ex ſervitute reportatur, nocere debet ei, qui ſe in ſervum tradendo libertatem amiſit, non uxori, cui nullum ex hoc præjudicium in iis, quę matrimonii debitum concernunt, inferri poteſt .

Uxor tamen nolente marito non poteſt ſe in ſervam tradere; quia ut ait S. Tho. ibi *ad* 3. quamvis in actu matrimoniali vir , & uxor ad paria judicentur , in aliis tamen vir eſt caput mulieris, & ſub ejus poteſtate mulier eſt conſtituta : *Gen.* 3. *v.* 16. marito tamen ſe in ſervitutem tradente , uxor ſe in ſimilem ſervitutem tradere non tenetur , ut dicto Cap. *Per latum* 29. q. 2. ſtatuitur. Si verò juſta cauſa non adſit , maritus non poteſt ſe ſervituti ſubjicere invitâ uxore . Quod ſi faciat , poteſt illa propter hanc ſeparationem , quam maritus ab ea facit, petere divortium . Quod ſi alteruter in ſervitutem redigatur ſine ſua culpa , non licet alteri petere divortium , ſed debet operam dare liberationi conjugis.

§. III.

vel propter infirmitatem corporis, vel propter fidei periculum imminens, puta ſi vendatur infidelibus, vel etiam Domino uxoris non permittente, ſi ſit ancilla, & ſic matrimonium diſſolvetur, quod eſt abſurdum. Tertiò, favorabilior eſt obligatio, qua homo divinis obſequiis ſe mancipat, quàm illa, qua homo ſe uxori ſubjicit: ſed ſervus ſine conſenſu Domini non poteſt religionem intrare, vel ad ordines promoveri; ergo multo minus poteſt ſine ejus conſenſu matrimonio jungi.

XXV. Hæc ſibi objicit S. Tho. citatus, quæ tamen ſolvit. Primum quidem ad 3. *Quod ſi ſervus volente Domino matrimonium contraxerit, tunc debet prætermittere ſervitium Domini imperantis, & reddere debitum uxori: quia per hoc, quod Dominus conceſſit, ut matrimonium ſervus contraheret, intelligitur ei conceſſiſſe omnia, quæ matrimonium requirit. Si autem matrimonium ignorante, vel contradicente Domino eſt contractum, non tenetur reddere debitum, ſed potiùs Domino obedire, ſi utrumque ſimul eſſe non poſſit. Sed tamen in his multa particularia conſiderari debent, ſicut etiam in omnibus humanis actibus; ſcilicet periculum caſtitatis imminens uxori, & impedimentum quod ex redditione debiti ſervitio imperato generatur, & alia hujuſmodi: quibus omnibus ritè penſatis, judicari poterit, cui magis ſervus obedire teneatur, Domino, vel uxori.*

XXVI. Secundum ſolvit ibidem, ad 4. Quod in tali caſu *Dominus cogendus eſt, ne ſervum vendat taliter, quod faciat onera matrimonii graviora, præcipuè cum non deſit facultas ubicumque ſervum ſuum vendendi juſto pretio.*

XXVII. Tertium autem ſolvit ibidem, ad 5. diſcrimen eſſe: *Quòd per religionem, vel ordinis ſuſceptionem aliquis obligatur divinis obſequiis quantum ad totum tempus. Sed vir tenetur debitum reddere uxori, non ſemper, ſed congruis temporibus. Et ideo non eſt ſimile. Et præterea ille, qui intrat religionem, vel ſuſcipit ordines, obligat ſe ad aliqua opera, quæ ſunt naturalibus ſuperaddita, in quibus Dominus poteſtatem ejus habet, & non in naturalibus, ad quæ obligat ſe per matrimonium. Unde poſſet continentiam vovere, ſine conſenſu Domini.*

DUBIUM III.

An Votum dirimat Matrimonium.

§. I.

Reſolutio Prior.

I. LOquor de voto ſolemni. Nam votum ſimplex caſtitatis non dirimere matrimonium contractum, ſed ſolum impedire, ne contrahatur, ſupra dictum eſt. *Dub. 1. num. 11.* ex S. Th. *q. 53. a. 1.* Votum autem dicitur *ſolemne*, non ſolemnitate merè accidentali, quia nimirùm quibuſdam cæremoniis, & ſolemnitatibus ex Eccleſiæ ſtatuto publicè emittatur, & fiat; hoc enim modo etiam votum ſimplex fieri poſſet. Sed ſolemnitate ſubſtantiali, quia nimirùm importat actualem, & totalem traditionem ſui ipſius factam in manu ſuperioris ad ſervandum ea, quæ promittit cum totali ſui abdicatione, & actualem acceptationem ſuperioris nomine Dei acceptantis: Ubi votum ſimplex importat non actualem traditionem, ſed ſimplicem promiſſionem. His poſitis

II. Dico. Probabilius cenſeo, votum ſolemne quovis tempore fuiſſe impedimentum dirimens matrimonium poſtea contractum. Duo hìc dico. Unum quod votum ſolemne ſit impedimentum dirimens: Alterum quod tale fuerit quovis tempore. Primum ad fidem pertinet: definitum enim eſt in Tridentino Seſſ. 24. Can. 9. *Si quis dixerit, clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe,*

non

non obſtante lege Eccleſiaſtica , vel voto .... anathema ſit . Veritatem hanc multis impugnare conantur recentiores hæretici. Cùm tamen fusè contra eas ſcripſerim , tum in Vera Eccleſia , *tom.* 2. *p.* 1. *a.*4. §. 7.Tùm in Colloquiis Theologico - Polæmicis *Claſſe* 1. ideo illuc Studioſum remitto.

III. Secundum verò controvertitur etiam apud Catholicos , volentibus quibuſdam, per quinque priora ſecula votum ſolemne non fuiſſe impedimentum dirimens . Prob. tamen ex perpetua Eccleſiæ traditione, cuius teſtes ſunt; Primò: Cyprianus , *Epiſt.* 62. *ad Pomponium* ubi Virginis Deo dicatæ conjugium vocat inceſtum , eam vocat non mariti , ſed Chriſti adulteram , quod ſi ſe ab invicem non ſeparant , numquam in Eccleſiam admitti poſſe pronuntiat. Et *lib. de Diſciplina , & habitu Virginum* , idem ſentit, & tales Chriſti adulteras vocat. Quorſum autem tales expreſſiones, ſi ſuo tempore votum virginitatis fuiſſet impedimentum ſolum impediens ? Quis enim Chriſti adulteram, perpetuò ſeparandam, & ſi noluerit, nunquam in Eccleſiam admittendam pronuntiaret virginem, quæ poſt ſimplex caſtitatis votum ad nuptias tranſiret ?

Secundò. Teſtes ſunt Chryſoſt. *Ep. ad Theodorum Monachum , & in Epiſt. ad Hebr. Homil.* 23. ubi tales nuptias adulterio comparat. Baſilius de Virginitate (qui liber eſto in recentiore editione inter dubios Baſilii fætus ponatur, auctoris tamen coævi eſt) *Nam* (inquit) *eùm virginitatem Domino voverint , poſtea carnis voluptatibus victæ , ſtupri peccatum matrimonii nomine prætexere volunt : non ignorantes opinor , quamvis ignorantiam præſeferant, eam , quæ datam ſponſo ſuo dexteram violavit , neque illius ſponſam eſſe, quem illegitimè reliquit , neque illius , cui ſe per libidinem junxit , ſecundum leges uxorem videri poſſe.*

Tertiò. Teſtes ſunt S. Ambroſius , *l. ad Virginem lapſam , cap.* 5. dicens ; *Cæterùm quæ ſe ſpopondit Chriſto , & ſanctum velamen accepit , jam nupſit, jam immortali juncta eſt viro* . Et *jam ſi voluerit nubere communi lege conjugii adulterium perpetrat , ancilla mortis efficitur* . S. Hieronymus , lib. 1. adv. Jovinianum *Virgines enim, quæ poſt conſecrationem nupſerint , non tam adulteræ ſunt , quàm inceſtæ.*

Quartò. Teſtis eſt S. Auguſtinus , qui in Pſalm. 83. *Alius* (inquit) *ex munere Dei majus aliquid vovit , ſtatuit nec nuptias pati : qui non damnaretur , ſi duxiſſet uxorem , poſt votum quod Deo promiſit , ſi duxerit , damnabitur , eùm hoc faciat quod ille , qui non promiſerat , tamen ille non damnatur , iſte damnatur. Quare ? niſi quia iſte reſpexit retrò ? ... Sic virgo , quæ ſi nuberet non peccaret , ſanctimonialis ſi nupſerit, Chriſti adultera deputabitur.* Et *lib. de Bono Viduitatis* poſtquam dixit, ſibi non probari, qui dicunt , nuptias poſt votum *non eſſe nuptias , ſed potiùs adulteria* . Subdit. c. 11. *Sed planè non dubitaverim dicere , lapſus , & ruinas à caſtitate ſanctiore , quæ vovetur Domino adulteriis eſſe pejores.*

Quintò. Teſtes ſunt veteres Pontifices Siricius , *Epiſt.* 1. *c.* 6. Monachos, & ſanctimoniales, ſi matrimonia contrahant , non ſolùm excommunicari præcipiens , ſed etiam in ergaſtulis per totam vitam pœnitentiam agere. Innocentius I. *Epiſt.* 2. *ad Victricium, cap.* 12. & 13. clarè diſtinguens inter votum ſimplex , & ſolemne , dicit , eam , quæ ſacrum velum accipit non admitti ad pœnitentiam, donec vixerit is , cui ſe conjunxit , quomodo non admittitur , quæ vivente viro ſeſe alii viro copulaverat. Secus autem de ea , quæ ſacrum velum non accepit. Gelaſius I. Qui , *Epiſt.* 1. *c.* 22. & 23. Cum Innocentio diſtinguit inter votum ſimplex , ac ſolemne , ac ſacrarum virginum nuptias vocat inceſta fædera.

Tandem hoc idem teſtantur Concilia. Carthaginenſe IV. cui S. Auguſtinus interfuit , & ſubſcripſit , *anno* 398.

no 398. *Can. ultimo* . Viduas , quæ aſſumto religioſo habitu ſe Domino devoverant , ſi poſtea ad nuptias ſeculares tranſierint , adulterii crimine notari dicit ; & quidem magis , quàm mulieres conjugatas , quæ à viris ſuis adulteratæ fuerint. Toletanum I. *anno* 400. Vetat (*Can. 16.*) mulierem devotam , ſi nupſerit , recipi in Eccleſiam , niſi vivente illo , cui ſe conjunxerat , caſtè vivat , aut certè non niſi poſt mortem ejus . Idem ſtatuit Toletanum IV. *anno* 633. *Can.* 51. & Toletanum VIII. *anno* 653. *Can. 6.* Concilium pariter Chalcedonenſe , *anno* 451. *Can.* 14. Diaconiſſam , ſi ſe nuptiis tradiderit, anathemati ſubjicit cum eo qui in nuptiis illius convenerit , & *Can.* 15. ſic ſtatuit : *Si qua virgo ſe dedicaverit Deo , ſimiliter Monachus , non licet eis nuptiis jungi . Si verò inventi fuerint hoc feciſſe,maneant excommunicati* . Quod autem hi Canones ſignificent , irritas eſſe tales nuptias , Concilium Triburienſe, *anno* 895. declaravit : nitens enim Concilii Chalcedonenſis auctoritati , apertè præcipit , *Can.* 23. ut ſeparentur qui poſt votum ſolemne matrimonio ſe conjunxerint . Et tandem Turonenſe II. *anno* 567. *Can.* 16. jubet Monachum , ſi uxorem duxerit excommunicari , & de uxoris malæ ſocietatis conſortio , etiam implorato Judicis auxilio, ſeparari .

IV. Cùm ergo perpetuâ traditione probatum ſit , Eccleſiam quovis ſeculo exhorruiſſe matrimonia eorum , qui ſolemniter caſtitatem voverant , eoſque , ni ſe ſeparaverint irreconciliabili anathemati ſubjiciſſe , credendum eſt , eam ſemper deteſtatam fuiſſe talia matrimonia , nedum illicita , ſed irrita . Cumque hoc non inveniatur ab aliquo Pontifice , vel Concilio primò ſtatutum , ſed ſemper obſervatum ; credi poteſt ex apoſtolica traditione deſcendiſſe ſecundum regulam S. Auguſtini : *Quod univerſa tenet Eccleſia , nec Conciliis inſtitutum , ſed ſemper retentum eſt , non niſi auctoritate apoſtolica traditum rectiſſimè creditur* .

§. II.

Reſolutio Poſterior .

V. DIco . Probabilius cenſeo , votum ſolemne matrimonium ſuperveniens dirimere , non ſolùm Jure Eccleſiaſtico , ſed jure naturali , & divino . Ita S. Thom. hac *Qu.* 53. *Suppl. a.* 2. , 2. 2. *q.* 88. *a.* 11. *Quolib.* 3. *art.* 18. & *Quolib.* 10. *a.* 11. & hac probat ratione . Jus naturæ dictat , ut qui ſemel aliquid totaliter donavit alteri , eaque donatio fuit ab illo acceptata , non poſſit illud idem poſtea alteri tradere : ſed per votum ſolemne Religionis homo totaliter ſe donat Deo , ſuumque corpus illi tradit ad perpetuam continentiam , quæ donatio , & traditio à Deo per Prælatos acceptatur ; ergo jus naturæ dictat , quòd non poſſit corpus ſuum alteri per matrimonium tradere in uſum contrarium voto , quo illud Deo donavit , & tradidit .

VI. Secundò . Matrimonium ratum ex natura ſua dirimit matrimonium ſubſequens , quia cum per primum matrimonium traditum ſit corpus uni , non remanet amplius poteſtas illud alteri tradendi , ergo ſimiliter votum ſolemne caſtitatis &c. Quia non eſt , cur dicatur , eam traditionem , qua quis corpus ſuum mancipat Deo , ac in perpetuum tradit , habere minus roboris , ea traditione , qua quis corpus ſuum tradit uxori per conſenſum matrimonialem .

VII. Tertiò . Votum ſimplex caſtitatis ex natura ſua dirimit ſponſalia ſubſecuta , quia id quod quis jam promiſit Deo , non poteſt alteri promittere ; ergo votum ſolemne ex naturâ ſuâ vim habet dirimendi matrimonium ſequens ; quia id , quod eſt jam traditum Deo non poteſt homini tradi .

VIII. Quartò . Votum ſolemne Religio-

ligionis diſſolvit matrimonium antea validum, ſi ſit inconſummatum, & hoc non jure humano dicente Domino: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet;* ergo à fortiori diſſolvit matrimonium poſtea contractum, & quidem jure divino.

IX. Quintò. Si ejuſmodi votum ſolùm ex conſtitutione Eccleſiæ dirimit matrimonium; ergo fieri poteſt: ut religioſus ſolemniter profeſſus manens religioſus, etiam abſque diſpenſatione validum ineat matrimonium: ut ſi Pontifex conſtitutionem illam tollat, & relinquat votum ſolemne in eo vigore, quem habet ex ſua natura. Quia enim votum ſolemne caſtitatis eſt annexum ſtatui clericali ſolo jure Eccleſiaſtico, poteſt Papa relinquendo Clericum in ſtatu ſuo clericali diſpenſare cum eo, ut matrimonium contrahat, vel matrimonio contracto utatur; ut conſtat in ſacerdotibus Græcis, qui ex diſpenſatione Eccleſiæ utuntur conjugio ante ſacram ordinationem inito. Poterit ergo Papa à voto ſolemni Religionis hanc vim dirimendi matrimonium, vel legis abrogatione, vel diſpenſatione tollere, & facere, quòd Monachus manens Monachus, nubat, & uxorem, ac filios in Monaſterio habeat. Sed hoc apertè repugnat. Nam cuſtodia caſtitatis adeò eſt annexa regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere. (inquit Innocentius III. Cap. *Cùm ad Monaſterium*, tit. de Statu Monachali) Et propterea Auctores, qui oppoſitum ſentiunt, Innocentium ſic interpretantur, nempe, Papam non poſſe quidem diſpenſare, ut Monachus manens Monachus ducat uxorem, ſed diſpenſando facere, ut ex Monacho fiat non Monachus: Quæ interpretatio non eſſet opportuna, ſi votum ſolemne Religionis jure ſolum Eccleſiaſtico dirimeret matrimonium.

X. Confirmantur dicta ex Concil. Trident. *Seſſ.* 24. *Can.* 9. ubi declarat, matrimonia Clericorum in ſacris ordinibus conſtitutorum, & regularium caſtitatem ſolemniter profeſſorum, eſſe irrita: illorum propter legem Eccleſiaſticam: iſtorum propter votum. Quæſo: Cur hæc diſtinctio, ſi votum ſolemne religionis non ex ſua natura, ſed ex lege tantum Eccleſiaſtica dirimendi matrimonium vim habet, ſicut votum quod emittitur in ſacrorum Ordinum ſuſceptione?

XI. Sed dices primò. Votum non dirimit, quia votum, ſed quia ſolemne: ſed ſolemnitas voti eſt ex conſtitutione Eccleſiæ, ut loquitur Bonifacius VIII. *Cap. unico* de voto, & voti redemtione, *in 6.* ergo ex eadem Eccleſiæ conſtitutione robur habet dirimendi &c.

XII. Reſpondeo: Veram eſſe maj. Non enim votum ſolemne religionis habet vim dirimendi matrimonium, quia votum: Nam votum ſimplex non dirimit; nec quia votum ſolemne præcisè: Nam ſi quis faceret votum, ſolemne, ſed non caſtitatis, quale erat votum illorum, qui olim ſe coram Epiſcopo adſcribebant militiæ ad recuperandam Terram Sanctam, non propterea eſſet inhabilis ad matrimonium. Sed dirimit matrimonium, quia votum ſolemne Religionis, in qua eſſentialiter includitur obligatio ad perpetuam continentiam.

Nec oppoſitum ſentit Bonifacius. Aliud enim eſt, quo jure traditio ſui corporis facta Deo, & ab eo acceptata in voto ſolemni religionis, dirimat traditionem poſtea factam uxori. Aliud eſt modus, ſeu ceremonia, qua talis traditio fieri debeat, ut ſit rata. Sicut aliud eſt, quo jure traditio proprii corporis facta uxori, & acceptata in matrimonio, dirimat matrimonium poſtea factum cum alia. Aliud eſt modus, qui ſervari debet, ut hæc traditio, & acceptatio ſit rata. Hoc ſecundum, nempe, modus, & cæremonia, quis, qua ætate, & coram quo fieri debeat religioſa profeſſio, ſicut & matrimonium, eſt ſolemnitas pendens ex inſtitutione Ec-

Digitized by Google

cleſiæ, quæ proinde multa ſtatuit, ut ſive votum ſolemne religionis, ſive matrimonium rata habeantur. Sed primum. Nempe, quo jure impletis conditionibus, & modo ab Eccleſia ſtatuto, tam votum ſolemne religionis, quàm matrimonii vinculum dirimant matrimonium ſubſequens, non eſt vi Eccleſiaſticæ diſpoſitionis, ſed ex natura vinculi, quo quis ſe tradidit ſive Deo, ſive uxori, quæ eſt inſolubilis.

XIII. Dices ſecundò. Traditiones, quæ ſiunt in matrimonio, & in profeſſione Religionis non pugnant inter ſe. Nam conjugatus poteſt fieri religioſus, etiam poſt conſummatum matrimonium de licentia conjugis.

XIV. Reſpondeo: Quod ſicut impotentia coeundi, ſi matrimonium antecedat, repugnat vinculo conjugali, non tamen ſi illud ſubſequatur: ita traditio per votum ſolemne, ſi ſubſequatur matrimonium, matrimonio non repugnat; ſi tamen præcedat, matrimonium poſt eam contractum non poteſt eſſe validum: Quia ut validè contrahatur debet qui contrahit transferre poteſtatem ſui corporis in alterum, & jus eo utendi ad copulam conjugalem: hoc autem non poteſt facere, qui per votum ſolemne illam à ſe abdicavit, & Deo ſe tradidit ad perpetuam continentiam. Poſt matrimonium verò ſemel contractum poteſt eſſe, quod unus conjugum, vel amiſerit jus utendi corpore alterius, vel ſponte juri illi cedat, manente tamen vinculo, atque ita tunc nihil invenitur repugnans voto ſolemni.

XV. Dices tertiò. Summus Pontifex in his, quæ ſunt de jure naturæ diſpenſare non poteſt: ſed diſpenſavit aliquando, ut Religioſi profeſſi matrimonium contraherent, ut variæ tradunt hiſtoriæ; ergo votum ſolemne religionis non dirimit matrimonium jure naturæ, ſed tantùm jure eccleſiaſtico.

XVI. Reſpondet S. Thom. 2. 2. q. 88. a. 11. neg. min. & movetur ex Decretali, tit. de Statu Monachor. Cap. *Cum ad Monaſterium*, ubi dicitur: *Abdicatio proprietatis, ſicut etiam cuſtodia caſtitatis adeò annexa eſt Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere*. Ex quibus infert S. Thomas, quod continentia ſit eſſentialiter annexa eis ad quod votum ſolemnizatur; & proinde de eſſentia ſtatus monachalis, per quem homo abrenuntiat ſeculo, & totaliter Deo ſe mancipat, quod non poteſt ſimul ſtare cum matrimonio, in quo incumbit neceſſitas procurandæ uxoris, & prolis, & familiæ, & rerum, quæ ad hoc requiruntur. Ad exempla verò, quæ indicantur in oppoſitum (ſi tamen vera ſunt, de quo aliqui dubitant) reſponderi poteſt, Summum Pontificem in illis circumſtantiis pro ſui judicio, & prudentia ſequi exiſtimaſſe opinionem oppoſitam, quæ etiam probabilis eſt, maximè apud Juriſtas.

XVII. Reſpondent aliqui mentem S. Thomæ fuiſſe Pontificem non poſſe diſpenſare in voto ſolemni continentiæ cum Monacho in ſenſu compoſito, ideſt manente Monacho, ſicut poteſt diſpenſare in voto continentiæ ſolemnizato per ſuſceptionem ſacri Ordinis, quia votum continentiæ non eſt eſſentialiter annexum ordini ſacro, ſed ex ſtatuto Eccleſiæ; ideoque facere poteſt, ut ſtante ordine ſacro, ordinatus contrahat matrimonium. Poſſe tamen diſpenſare in voto continentiæ cum Monacho in ſenſu diviſo, ideſt faciendo, ut qui erat Monachus, non ſit amplius Monachus, ſeu extrahendo illum à ſtatu, cui erat continentia eſſentialiter annexa, & ſic poſſit contrahere matrimonium: ſicut calix conſecratus, licèt quamdiu manet conſecratus, non poſſit uſibus prophanis inſervire, ſi tamen exſecretur, res illa, quæ uſui tantùm ſacro poterat inſervire, ad quemcumque uſum adhiberi poteſt. Vide Cajetanum, in præfatum *articulum* 11.

Digitized by Google

DUBIUM IV.

An Cognatio Carnalis, ſit Impedimentum dirimens.

§. I.

Quid ſit Cognatio Carnalis.

I. TRiplex à Canoniſtis cognatio diſtinguitur: Carnalis, ſeu naturalis, quæ dicitur conſanguinitas. Spiritualis, quæ appellatur compaternitas. Et Legalis quæ vocatur adoptio. Hìc de priori ſermo erit, de duabus aliis in ſequentibus. Juriſtæ Civiles hoc inter cognatos, & agnatos diſcrimen ſtatuunt. Quod agnati ab eodem patre nati ſint, cognati ab eadem matre. Jus tamen canonicum nullam hujus diſcriminis rationem habet; ſive enim aliqui, aut ab eodem patre, aut ab eadem matre progeniti ſint, cognatos appellat.

II. Cognatio igitur naturalis ſic deſcribitur à S. Thoma, qu. 54. Suppl. a. 1. *Conſanguinitas eſt vinculum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum.* Ponitur *Vinculum*, quaſi genus, quia ut docet S. Tho. ibi, omnes, qui uniuntur, vel communicant in aliquo, colligati quodammodo dicuntur ad invicem: *Sicut dicuntur concives, qui habent politicam communicationem ad invicem, & commilitones, qui conveniunt in militari negotio. Et eodem modo illi qui conveniunt in naturali communicatione, dicuntur conſanguinei.* Perſonæ autem deſcendentes ab uno ſtipite, ponuntur quaſi ſubjectum, quarum eſt hujuſmodi vinculum, cujus idem ſtipes carnali propagatione eſt principium.

III. Stipes autem generaliter vocatur ea perſona, à qua aliqui ducunt originem, ſicut arbor à radice, vel ramus à trunco, ſive ſit pater, ſive mater: Nam vir, & uxor, cùm ſint una caro, unum eundemque ſtipitem conſtituunt. In præſenti autem ſermo eſt de ſtipite, non remoto, ſed propinquo, cujus virtus adhuc remaneat in illis, qui propagantur ex eo. Quia ut docet S. Tho. citatus, *ad* 1. Conſanguinitas eſt, inquantum multi communicant in virtute generantis ex uno in multos per propagationem deducta: Hæc autem virtus, etſi perſeveret in omnibus ſecundum ſimilitudinem ſpecificam, ſecundum ſimilitudinem tamen individuam, quâ parentes aſſimilant ſibi prolem, etiam in accidentalibus, quò longius eſt intervallum, eò magis paulatim, ac tandem deficit, & ſimiliter conſanguinitas.

§. II.

De Lineis, & Gradibus Conſanguinitatis.

IV. SAnctus Thomas citatus, *art.* 2. conſanguinitatem diſtinguit per lineas, & gradus. Linea conſanguinitatis eſt ordinata collectio perſonarum conſanguinitate conjunctarum diverſos continens gradus. Unde linea differt à conſanguinitate, quod hæc eſt vinculum inter perſonas. Illa verò eſt earumdem perſonarum ſeries, ſeu collectio.

Poteſt autem triplex linea aſſignari *Aſcendentium* fundata in habitudine principiati ad principium, puta geniti ad genitorem. *Deſcendentium* fundata in habitudine principii ad principiatum, puta genitoris ad genitum. Et *Collateralis*, ſive *Tranſverſalis*, quæ eſt eorum qui deſcendunt ab eodem; ſed cum duæ priores tantùm ratione differant, re autem una, & eadem ſint, ſicut una eſt ſcala, ac eadem, per quam aſcenditur, & per quam deſcenditur: Ideo ſecundum diſtinctionem realem duplex eſt linea conſanguinitatis, nempe recta, & tranſverſalis.

Linea recta eſt eorum conſanguineorum, quorum alii ex aliis deſcendunt.

dunt. Linea tranſverſalis eſt eorum, qui non deſcendunt alter ab altero, ſed omnes ex eodem: idque, vel æquali propinquitate, ut duo fratres, frater, & ſoror. Vel inæquali, ut patruus, & ejus nepos ex avo.

Lineæ autem diſtinguuntur per gradus. Gradus verò eſt perſonarum menſura, vel diſtantia, qua dignoſcitur, quantum à ſe mutuò diſtent.

V. Ut autem dignoſcatur, quot gradibus perſonæ conſanguineæ inter ſe diſtent, tres ſequentes ponuntur regulæ. Prima eſt: In linea recta perſonæ conſanguineæ tot gradibus inter ſe diſtant, quot progreſſiones generationes factæ ſunt à ſtipite ad ipſas. ſive quot ſunt perſonæ ex uno ſtipite deſcendentes, demto tamen ipſo ſtipite. Sic filius à patre diſtat primo gradu, nepos ab avo, ſecundo, pronepos à proavo, tertio, ab nepos ab abavo, quarto, & ſic deinceps. Dixi demtâ una perſonâ, nempe, ſtipite; quia pater, vel mater ſecundum ſe non conſtituit gradum, ſed is qui ab illo deſcendit per comparationem ad ipſum: atque ita pater cum filio conſtituit primum gradum, ipſe autem filius cum eo, quem genuit ſecundum: una enim perſona per ſe non conſtituit gradum, ſed comparata ad alteram.

VI. Secunda regula eſt. Perſonæ conſanguineæ in linea tranſverſali, ſi æqualiter diſtent à communi ſtipite, quoto gradu ab eo diſtant, eodem diſtant inter ſe. Quia cum non habeant conſanguinitatem inter ſe, niſi ratione communis ſtipitis, à quo deſcendunt; neceſſe eſt gradus attendi penes diſtantiam ab illo. Ac proinde duo fratres, itemque frater, & ſoror, quia uno tantum gradu diſtant à communi eorum patre, diſtant etiam uno ſolum gradu inter ſe: Filius verò unius fratris, quia duobus gradibus diſtat à communi ſtipite, duobus etiam gradibus diſtat à filio alterius fratris. Et hi ſunt, qui vulgò vocantur cognati germani, ſeu conſobrini.

VII. Tertia regula eſt. In linea tranſverſa ſi perſonæ inæqualiter diſtant à communi ſtipite, quoto gradu diſtat remotiori à ſtipite, eodem diſtant inter ſe. Unde frater, & ſororis filius duobus inter ſe gradibus diſtant, eo quod ſororis filius à communi parente, nempe Patre fratris, & ſororis diſtet duobus gradibus. Ita ex S. Thom.

Sciendum tamen eſt ex eodem ibi. Hanc rationem ſupputandi gradus conſanguineitatis, ut antiquis Eccleſiæ canonibus conformem fuiſſe approbatam ab Alexandro II. *anno* 1061. in Conc. Lateranenſi, & Eccleſiæ propoſitam, Cap. *Ad Sedem*, q. 5. cauſa 35. ubi declarat, Leges Civiles ideo aliter computare gradus, quàm canonicas; quia alium finem illæ reſpiciunt. Nam leges civiles conſiderant, quouſque hæreditas, vel ſucceſſio deferri valeat à conſanguineis ad conſanguineos; & quia transferri non poteſt, niſi de una perſona ad aliam, idcirco numerant perſonas, & quot ſunt perſonæ demto ſtipite, tot ponunt gradus in linea tranſverſa, & ideo fratres, & ſorores, cùm ſint duæ perſonæ, collocant in ſecundo gradu; deinde patrueles, ſeu conſobrinos in quarto, quia patrueles, eorumque parentes ab uno ſtipite prodeuntes conſtituunt quatuor ſimul perſonas. Deinde in linea inæquali tranſverſa nepotem, & pronepotem ponunt in quinto gradu ob parem utrimque perſonarum, ſeu generationum numerum. Jus verò Canonicum ideo duas in uno gradu perſonas conſtituit, quia nuptiæ, quas conſiderant, ſine duabus perſonis fieri non poſſunt; atque adeo duas iſtas perſonas in uno gradu conſtituit. Sed hæc, quæ ad Canoniſtas ſpectant, Theologo Candidato, ſufficiant.

§. III.

§. III.

In quibus Gradibus Conſanguinitatis olim potuerint, & modò poſſint iniri Conjugia.

Circa primum tria diſtinguenda ſunt tempora, nimirùm legis naturæ, legis ſcriptæ, & priora legis evangelicæ tempora.

VIII. In lege ergo naturæ conſanguinei fideles varia inter ſe conjugia inierunt. Primò. Nati ex Adamo (cum aliæ non ſuppeterent uxores) nupſere cum propriis ſororibus. Secundò. Nati ex filiis Adami nupſerunt cum conſobrinis, neque enim extra primum neceſſitatis caſum, in quo fuerunt proximè ex Adamo nati, potuit inter fratres, & ſorores iniri conjugium. Tertiò. Patrui, & Avunculi neptes duxerunt; ſic Abraham duxit Saram progenitam ex Aran Abrahami fratre. *Aliàs autem* (inquit Abraham *Gen.* 20. *v.* 12. excuſans ſe apud Abimelech, quod Saram vocaſſet ſororem) *Et verè ſoror mea eſt, filia Patris mei* (Thare nimirum à quo geniti Abraham, Nathor, & Aran) & non *filia Matris meæ*. Aram enim, & Abraham non erant uterini fratres. Quartò. Nepotes cum amitis celebrarunt matrimonia. Amran enim Moyſis, & Aaron pater, nupſit cum Jocabed nata ex Levi Amran avo, Numer. 26. v. 58 *Caath genuit Amram, qui habuit uxorem Jocabed filiam Levi. Hæc genuit Amram viro filios Aaron, & Moyſen, & Mariam ſororem eorum.*

IX. In lege autem Moſaica prohibita fuere conjugia in variis conſanguinitatis gradibus. Primò. In linea recta aſcendentium, & deſcendentium matrimonia in omnibus omnino gradibus, quantumcumque diſtantibus fuerunt prohibita, Levit. 18. v. 7. *Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies, mater tua eſt..... Turpitudinem filiæ filii tui, vel neptis ex filia non revelabis, quia turpitudo tua eſt.* Secundò. In linea collaterali recta, nuptiæ vetitæ fuerunt in primo gradu tantum. Ibid. v. 9. *Turpitudinem ſororis tuæ ex patre, ſive ex matre, quæ domi, vel foris genita eſt, non revelabis.* Tertiò. In linea collaterali obliqua prohibentur nuptiæ in ſecundo gradu reſpectu aſcendentium, ita ut nepotes non potuerint amitas ducere: *Turpitudinem ſororis patris tui* (v. 12.) *non diſcooperies, quia caro eſt patris tui. Turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis, eo quod ſit caro matris tuæ.* An autem vetitum etiam fuerit patruis, ſeu avunculis neptes, ſeu ex fratribus, ſeu ex ſororibus natas ducere, S. Hieronymus affirmat. verùm in Levitico, ubi ſinguli gradus vetiti recenſentur, hæc prohibitio non exprimitur. Neque inferri poteſt ex prohibitione nuptiarum nepotum cum amitis. Ideo enim iſtæ prohibentur, quia æquitati, & rationi diſſonum videtur, ut ea, quæ jure naturæ ſuperior eſt nepote ſuo, ei per conjugium ſubdita, & inferior fiat, & propterea dicitur: *Quia caro eſt patris tui: eò quòd ſit caro matris tuæ.* Quod abſurdum non accidit, cùm quis natam, ſeu ex fratre, ſeu ex ſorore ducit in matrimonium.

X. Circa initia Eccleſiæ, ac primis ejuſdem ſeculis non una videtur fuiſſe in contrahendis etiam inter conſanguineas fideles matrimoniis diſciplina. Primis enim quatuor prioribus ſeculis videntur admiſſa fuiſſe matrimonia inter conſobrinos. Cum enim Eccleſia in his materiis nihil adhuc ſtatuiſſet, credibile eſt, fideles iis ſeculis, aut præſcriptas in Levitico, aut ſancitas ab Imperatoribus leges in nuptiis celebrandis ſervaſſe. Verùm nec Levitico, nec Imperatorum legibus nuptiæ inter conſobrinos, & conſobrinas, ſeu inter filios & filias fratrum prohibitæ leguntur, quamvis ob honeſtatem raro fierent. Unde S. Auguſtinus, *lib.* 15. *de Civit. Dei*, *c.* 16. ait: *Experti etiam ſumus, in connubiis conſobrinarum etiam noſtris temporibus*

propter

propter gradum propinquitatis fraterno gradui proximum, quàm rarò per morte fiebat, quod fieri per leges licebat: quia id nec divina probibuit, & nondum probibuerat lex humana. Veruntamen factum etiam licitum, propter vicinitatem horrebatur illiciti, & quod fiebat cum conſobrina penè cum ſorore fieri videbatur. Primus, qui tales nuptias lege lata vetuit, fuit Theodoſius ſenior exeunte ſeculo quarto cujus legis meminere Ambroſius, *Ep. 56. ad Paternum*, de qua ſupra, & Auguſt. citato loco, ubi ait: *Veruntamen quis dubitet, honeſtius hoc tempore etiam conſobrinorum probibita eſſe conjugia?*

Hanc legem ineunte ſeculo ſexto, *anno* 506. probavit Synodus Agathenſis, *Can.* 61. tales nuptias vocans inceſtas. Turonenſe II. *anno* 567. *Can* 21. dicens: *Item ait ſacra ſententiâ legum, quæ in hac explanatione omni homini tam docto, quàm indocto aperta eſt. ut quiſquis, aut ſororis, aut fratris filiam, aut certe conſobrinam, aut fratris uxorem ſceleratis ſibi nuptiis junxerit, huic pœna ſubjaceat, ut de tali conjugio ſeparetur.*

XI. Eiſdem quoque prioribus ſeculis irritæ videntur fuiſſe nuptiæ in ſecundo gradu lineæ collateralis obliquæ; ita ut nec avunculi neptes, nec amitæ nepotes ducere potuerint. Unde Suetonius in vita Imperatoris Claudii, *c.* 26. loquens de venia, quam Claudius petierat à ſenatu de ducenda Agrippina Germanici fratris ejuſdem filia, dicit: *Ad id tempus inceſta ea matrimonia habita fuiſſe, nec ulli (excepto centurione) reperti ſunt qui ſequerentur exemplum.* Decretum tamen ſenatus in gratiam Claudii latum à Nerva poſtea reſciſſum fuit; ſumta occaſione ex morte, quam Domitianus intulerat ſuæ conjugi, ut Juliam neptem ex fratre duceret uxorem.

Hoc multò magis vetuere Imperatores Chriſtiani, ut legere eſt in Cod. Theodoſiano, *L.* 3. *tit.* 13.

XII. Seculo ſexto labente, invaluit conſuetudo, ut matrimonia non fierent intra ſeptimum conſanguinitatis gradum. Eruitur ex Gregorio Magno, *L.* 14. *Ep.* modo 17. alias 31. Felici Meſſanenſi, qui miratus fuerat, quod cum Anglis diſpenſaſſet, ut ultra quartum gradum conjugia inire poſſent, reſpondet, ſe hoc non feciſſe, quaſi legem communem de non ineundo conjugio infra ſeptimum gradum tollere voluiſſet, ſed ut illi genti recens ad fidem natæ aliquâ indulgentiâ ſubveniret, quouſque in fide firmaretur. Quamvis nulla lege Imperatoris hoc eſſet præſcriptum, ſtatuto Eccleſiæ firmatum fuit, ne intra ſeptimum conſanguinitatis conjugia inirentur. At ſeculo ſeptimo uſque ad decimum tertium adamuſſim ea diſciplina viguit, ut nonniſi accedente diſpenſatione ſummi Pontificis, matrimonia intra ſeptimum gradum non fierent. Unde Alexander Papa II. tota *Epiſt.* 38. contendit, irritas eſſe nuptias, quæ intra ſeptimum gradum tentatæ fuerint. Creatus autem Alexander fuit Papa ſeculo XI. *anno* 1061.

XIII. Ineunte autem ſeculo XIII. conſanguinitatis gradus, intra quos à tempore Gregorii Magni, & ante, ut obſervatum eſt, non licebat inire conjugia, ad quartum incluſivè redacti ſunt. Hujuſmodi & arctationis auctor fuit Innocentius III. in Concilio Lateran. 4. *Cap.* 51. his verbis: *Probibitio quoque copulæ conjugalis quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt abſque gravi diſpendio hujuſmodi probibitio generaliter obſervari.... Cum ergo jam uſque ad quartum gradum probibitio conjugalis copulæ ſit reſtricta, eam ita eſſe volumus perpetuam.... ut ſi qui contra prohibitionem hujuſmodi præſumſerint copulari, nulla longinquitate defendatur annorum.* Et hæc diſciplina eſt, quæ in omnibus Eccleſiis Latinis obſervatur.

XIV. Hujus coarctationis congruentiam tradit S.Th. Concilio præfato coævus, *q.* 54. *Suppl. a.* 4. ubi poſtquam dixit, ante, uſque ad ſeptimum gradum

dum

dum conſanguineitatis, & affinitatis prohibitas fuiſſe nuptias, ſubjungit: *Sed poſtmodum circa hæc ultima tempora reſtrictum eſt Eccleſia interdictum uſque ad quartum gradum: quia ultra, inutile, & periculoſum erat gradus conſanguinitatis prohibere. Inutile quidem, quia ad remotiores conſanguineos, quaſi nullum fœdus majoris amicitia, quàm ad extraneos habebatur, caritate in multorum cordibus frigeſcente. Periculoſum autem erat, quia concupiſcentiâ, & negligentiâ prævalente, tam numeroſam conſanguineorum multitudinem homines non ſatis obſervabant: & ſic laqueus damnationis multis injiciebatur ex remotiorum graduum prohibitione. Satis etiam convenienter uſque ad quartum gradum dicta prohibitio eſt reſtricta. Tum quia uſque ad quartam generationem homines vivere conſueverunt, ut ſic non poſſit conſanguinitatis memoria aboleri. Unde Deus in tertiam & quartam generationem peccata parentum ſe viſitaturum in filiis comminatur* (Exodi 20.) *Tum quia in qualibet generatione nova mixtio ſanguinis, cujus identitas conſanguinitatem facit, fit cum ſanguine alieno, & quantum miſcetur alteri, tantum receditur à primo. Et quia elementa ſunt quatuor, quorum quodlibet tantò facilius eſt miſcibile, quanto eſt magis ſubtile, ideò in prima commixtione evaneſcit ſanguinis identitas quantum ad primum elementum, quod eſt ſubtiliſſimum; in ſecunda quantum ad ſecundum; in tertia quantum ad tertium; in quarta quantum ad quartum. Et ſic convenienter poſt quartam generationem poteſt reiterari carnalis conjunctio.* Ita S. Th.

§. IV.

Quo jure Conſanguinitas dirimat Matrimonium.

XV. Suppoſito ex dictis, quod modò conſanguinitas dirimat matrimonium ſi intra quartum gradum contrahatur; quærendum ſupereſt, quo jure illud dirimat, an jure naturæ, vel divino quoad omnes gradus, an ſolum Eccleſiaſtico quoad aliquas perſonas, & gradus.

XVI. Dico. Conſanguinitas quantum ad aliquas perſonas dirimit matrimonium jure naturali, ut inter perſonas conjunctas in primo gradu lineæ rectæ, & etiam in primo gradu lineæ tranſverſalis. Quantum autem ad perſonas conjunctas in aliis gradibus in lege moſaica dirimebat jure poſitivo divino, in lege autem Chriſti dirimit ſolo jure Eccleſiaſtico. Ita ex S. Th. *q.* 54. *Suppl. a.* 3.

Prior pars de perſonis in primo gradu lineæ rectæ conjunctis, ut ſunt pater, & filia, mater, & filius.

Prob. Hoc enim naturaliter eſt incompetens fini matrimonii, non quia abſolutè matrimonii finis, qui eſt procreatio, & educatio prolis haberi non poſſet, ſed quia modo non convenienti fieret: *Inordinatum enim eſt* (inquit S. Th.) *quod filia patri per matrimonium jungatur in ſociam cauſa generandæ prolis, & educandæ, quam oportet per omnia patri eſſe ſubjectam, velut ex eo procedentem. Et ideo de lege naturali eſt, ut pater, & mater à matrimonio repellantur. Et magis etiam mater quàm pater, quia magis reverentia, quæ debetur parentibus derogatur, ſi filius matrem, quàm ſi pater filiam ducat in uxorem, cùm uxor viro aliqualiter debeat eſſe ſubjecta.* Reverentia igitur in parentes naturaliter filiis inſita efficit, ut concubitus, de quo agitur, natura rationalis exhorreſcat. Unde ſemper, eo etiam tempore, quo ſumma erat hominum penuria, ut in mundi initio, & ſtatim poſt diluvium, ejuſmodi copula, ut inhoneſta, & turpis habita fuit.

XVII. An verò omnes gradus lineæ rectæ jure naturæ dirimant ob generalem pudorem, ac reverentiam natorum erga parentes non ſolum proximos, ſed etiam remotos; Affirmant aliqui ex lib. 1. Inſt. tit. de nuptiis §. *Ergo non omnes* ubi perpetuum in

linea

linea recta impedimentum ſtatuitur, adeò ut ſi Adam hodie viveret, nullam ducere poſſet uxorem — Alii probabilius negant, volentes, ſolum primum gradum lineæ ſive rectæ, ſive tranſverſæ dirimere matrimonium jure naturæ; cui conſentit Pontifex, Cap. *Gaudemus* tit. de divortiis ubi concedit infidelibus ad fidem converſis, qui in ſecundo gradu contraxerant, ut non ſeparentur, non diſtinguens inter gradus lineæ rectæ, & tranverſæ. Sicut neque, Cap. *Non debet*. Et ratio eſt, quia, ut docet S. Th. hic, *art.* 4. ſupra laudato, conjunctio ſanguinis quò magis elongatur à primo generante, eò magis debilitatur, ut tandem extinguatur: unde *art.* 1. dixit, in definitione conſanguinitatis non accipi ſtipitem remotum, ſed proximum, ergo non poteſt durare in omnibus ſubſequentibus gradibus. Unde legi civili jus canonicum eſt præferendum.

XVIII. Quod dixi de primo gradu lineæ tranſverſæ non adeo certum eſt, eum jure naturali dirimere matrimonium, quin aliqui oppoſitum ſenſerint. Attamen ſententia affirmativa verior eſt. Eſto enim S. Th. hìc aperte id non dicat, colligitur tamen ex iis, quæ docet, 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *in Corp.* ubi ait: *Naturaliter homo debet quandam honorificentiam parentibus, & per conſequens aliis conſanguineis, qui ex eiſdem parentibus de proximo originem trahunt*. Sed conſanguinei in primo gradu lineæ tranſverſæ, ut frater, & ſoror de proximo ex eiſdem parentibus originem trahunt; ergo naturaliter ſibi invicem debent honorificentiam; cùmque in carnali copula adſit quædam turpitudo honorificentiæ contraria, ut ibidem dicit, ideo jure naturali indecentia ſunt conjugia fratrum, & ſororum, quamvis non tantâ, quanta eſſent parentum cum filiis. Unde fratrum, & ſororum legimus fuiſſe initio mundi cogente neceſſitate conjugia; parentum verò cum filiis nuſquam legimus. Cæterùm licet cogente neceſſitate aliquando fuerint fratrum, & ſororum conjugia, dicit tamen S. Augustinus, *l.* 15. *de Civit. Dei*, *c.* 16 quod *Commixtio ſororum, & fratrum tantò facta ſit damnabilior religione* (ideſt ratione naturali cum nulla lex talis ante Moyſen eſſet) *prohibente, quantò fuit antiquior compellente neceſſitate*.

Hinc nullum, vel ſaltem perrarum etiam apud barbaras gentes extat hujus exemplum. Apud Ægyptios nuptias inter fratres, & ſorores fuiſſe proſcriptas Abrahami temporibus, colligitur ex eo, quòd Abraham ſuaſerat Saræ, ut ſororem ſe ejus diceret, non autem uxorem, *Gen.* 12. Eadem connubia Perſis fuiſſe exoſa, ex eo liquet, quod Gymnoſophiſtæ Cambyſi Regi nuptias cum ſorore ambienti, reſpondiſſe ferantur, naturam ab iis abhorere.

XIX. Quod verò jure poſitivo divino inter alias perſonas conjunctas matrimonium dirimeretur tempore legis moſaicæ, conſtat ex *Levit.* 18. ubi varii præter jam dictos conſanguinitatis gradus, variaque conſanguineorum matrimonia interdicuntur, ac nominatim avi cum neptæ, aviæ cum nepote, amitæ aut materteræ cum nepote. Conjugia vero patrui, vel avunculi cum nepte, & conſobrini cum conſobrina, ut diximus, non prohibentur. Cæterùm quià per Chriſtum abrogatæ ſunt leges Moyſi cæremoniales, & judiciales, ideòque Chriſtianos non obligant, in quantum ſunt per Moyſen latæ, propterea verius eſt, nullos conſanguinitatis gradus in nova lege dirimere matrimonia chriſtianorum jure poſitivo divino, quia Chriſtus nihil de hoc præcepit. Ex gradibus ergo in Levitico expreſſis, illi ſolum matrimonia dirimunt chriſtianorum, qui, vel jure naturæ dirimunt, ut primus conſanguinitatis gradus lineæ rectæ ſive tranſverſæ, vel ab Eccleſia tanquam dirimentes ſunt conſtituti.

XX. Ex his ſequitur ultima aſſerti

pars, nempe, quòd quantum ad perſonas in aliis gradibus conſanguinitatis, ſicut in ſecundo, tertio, & quarto gradu ſolo jure Eccleſiaſtico irrita ſint conjugia; quia neque ulla naturæ lex, neque jus divinum chriſtianis poſitum adeſt hujuſmodi conjugia irrita decernens. Ideoque cùm olim conſanguineorum matrimonia uſque ad ſeptimum gradum eſſent prohibita 35. q. 5. Cap. *Ad Sedem*, Innocentius III. cum Concil. Lateran. ad quartum reduxit, ut ſupra diximus.

DUBIUM V.

De Cognatione Spirituali, & Legali.

§. I.

Quid ſit Cognatio Spiritualis, & quomodo Contrahatur.

I. Cognationem ſpiritualem, quæ nihil aliud eſt, quam propinquitas orta ex ſacramentorum ſuſceptione, eſſe impedimentum matrimonii, docet S. Th. *q. 56. Suppl. a. 1.* his verbis: *Sicut per carnis propagationem homo accipit eſſe naturæ, ita per ſacramenta accipit eſſe ſpirituale gratiæ. Unde ſicut vinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur eſt homini naturale, in quantum eſt res quædam naturæ; ita vinculum quod contrahitur ex ſacramentorum ſuſceptione eſt aliquo modo naturale alicui, in quantum eſt membrum Eccleſiæ. Et ideo ſicut carnalis cognatio impedit matrimonium, ita ſpiritualis ex Eccleſiæ ſtatuto.* Quæ ob dignitatem, ac reverentiam ſpiritualis regenerationis, & confirmationis hoc impedimentum jam olim ſtatuit 30. *qu. 1.*

Notat tamen S. Tho. Quòd *diſtinguendum eſt de ſpirituali cognatione, quia, aut præceſſit matrimonium, aut ſequitur. Si præceſſit, impedit contrahendum, & dirimit contractum: ſi ſequitur, tunc non dirimit vinculum matrimonii. Sed quantum ad actum matrimonii eſt diſtinguendum. Quia aut ſpiritualis cognatio inducitur cauſâ neceſſitatis, ſicut cum pater baptizat filium in articulo mortis. Et tunc non impedit actum matrimonii ex neutra parte. Aut inducitur extra caſum neceſſitatis ex ignorantia. Et tunc ſi ille ex cujus actu inducitur, diligentiam adhibuit, eſt eadem ratio, ſicut & de primo. Aut ex induſtria extra caſum neceſſitatis. Et tunc ille, ex cujus actu inducitur, amittit jus petendi debitum: ſed tamen debet reddere, ſi petatur, quia ex culpa ejus non debet aliquod incommodum alius reportare.*

II. Porrò quod impedimentum petendi debitum non incurrat, qui in neceſſitate baptizavit filium ſuum habetur etiam in Rituali Rom. Pauli V. juſſu edito ubi dicitur: *Pater, aut mater non propriam prolem baptizare debent, præterquam in mortis articulo, quando alius non reperitur, qui baptizet: neque tunc contrahunt cognationem, quæ matrimonii uſum impediat.* Quia pœna non incurritur per actum bonum; non poſſe autem uti matrimonio legitimè contracto eſt pœna. (Excipit tamen Sylvius in hunc art. eum qui in neceſſitate baptizaret filium ex fornicatione ſuſceptum; is enim incurreret impedimentum dirimens, ideoque non poſſet validè contrahere cum ſua concubina.)

Idem judicium eſt, ſi contingat, parentem filium baptizare, vel tenere filium ſuum, ſi per ignorantiam inculpatam hoc faciat, quia nec ibi culpa intervenit: ſine culpa autem non privatur quis jure petendi debitum, Cap. *Diſcretionem.* tit. de eo qui cognovit conſanguineam uxoris. Et Cap. *Si vir* tit. de cognatione ſpirituali.

III. Circa ſecundum quæſitum. Dico, quod per duo tantum ſacramenta cognatio ſpiritualis contrahitur, nimirum Baptiſmum, & Confirmationem. Ita S. Th. citato loco, *a. 2.* cujus rationem dat ibi *ad 1.* Sic: *Duplex eſt nativitas. Prima in utero, in quo adhuc id quod natum eſt, eſt adeo debi-*

debile, ut non poſſit extra exponi ſine periculo: Et huic nativitati aſſimilatur regeneratio per Baptiſmum, in quo regeneratur aliquis quaſi adhuc fovendus in utero Eccleſiæ. Secunda eſt nativitas ex utero, quando jam quod natum erat in utero, tantum roboratum eſt, ut poſſit ſine periculo exponi exterioribus, quæ nata ſunt corrumpere. Et huic aſſimilatur Confirmatio, per quam homo roboratus exponitur in publicum ad confeſſionem nominis Chriſti. Et ideo congruè per utrumque iſtorum ſacramentorum contrahitur ſpiritualis cognatio.

IV. Olim quidem, ut dicit S. Th. ibi, ex Catechiſmo præcedente baptiſmum oriebatur impedimentum ſecundum aliquos dirimens, ſecundum alios tantùm impediens. Sed primum rejicit S. Th. ibi in Corp. quia Catechiſmus *non eſt ſacramentum, ſed ſacramentale*. Secundum autem S. Th. *ad* 3. admittit comparans Catechiſmum cum ſponſalibus. *Unde ſicut in ſponſalibus contrahitur quidam modus propinquitatis, ita in Catechiſmo ad minus impediens contrahendum, ut quidam dicunt.*

V. Dubitatur de ſacramento Pœnitentiæ, an confeſſarius contrahat cognationem ſpiritualem cum pœnitente, quæ proinde dicitur ejus filia ſpiritualis. — Reſpondet tamen S. Th. confeſſarium propriè non contrahere cognationem ſpiritualem cum filia ſpirituali pœnitente, quia, ut dicit ibi ad 9. *Pater ſpiritualis dicitur ad ſimilitudinem patris carnalis. Pater autem carnalis tria dat filio, eſſe, nutrimentum, & inſtructionem. Et ideo ſpiritualis pater alicujus dicitur ratione alicujus horum trium. Tamen ex hoc quod eſt ſpiritualis pater non habet ſpiritualem cognationem, niſi conveniat cum patre quantum ad generationem per quam eſt eſſe*. Si tamen pater ſpiritualis carnaliter filiæ ſpirituali commiſceretur, eſſet circumſtantia in confeſſione aperienda, quia ſaltem notabiliter aggravans.

VI. Iuter quas autem perſonas contrahatur cognatio ſpiritualis in Baptiſmo, & Confirmatione. Si ſpectemus jus antiquum contrahebatur inter baptizantem, & ſuſceptorem, inter ſuſceptores invicem, inter baptizatum, & filios baptizantis, vel ſuſceptoris. Sed ſi attendatur jus novum contrahitur tantùm inter baptizantem, & baptizatum, ejuſque parentes, & inter ſuſcipientem, vel ſuſcipientes, & baptizatum, ejuſque parentes, & ſimiliter in Confirmatione. Ita enim ſtatuit Tridentinum, *Seſſ.* 24. *de Reform. Matrim. c.* 2. his verbis: *S. Synodus ..... Statuit, ut unus tantum, ſive vir, ſive mulier juxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum unus, & una, baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant, inter quos, & baptizatum ipſum, & illius patrem, & matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem tantum ſpiritualis cognatio contrahatur.* Et infra: *Ea quoque cognatio, quæ ex confirmatione contrahitur confirmantem, & confirmatum, illiusque patrem, ac matrem, ac tenentem non egrediatur: omnibus inter alias perſonas hujus ſpiritualis cognationis impedimentis omnino ſublatis.*

VII. Dubitari ſolet: an ſi quis procuratorio nomine ſuſcipiat aliquem è ſacro fonte, vel in confirmatione, cognationem ſpiritualem contrahat.

Reſpondetur negativè. Quia Tridentinum citato loco dicit, quod *Si alii ultra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant*. Procurator autem eſt ultra deſignatos, cum deſignentur principales. Ita refert Emanuel Sà, reſpondiſſe Sacr. Congreg. Card. Sacri Concilii interpretum.

§. II.

De Cognatione Legali.

VIII. Cognatio legalis eſt *propinquitas quædam perſonarum ex adoptione proveniens*. Ita S. Thom.

q. 57. *Suppl. art.* 2. Adoptio autem ut ibi docet, *a.* 1. eſt: *Extranea perſonæ in filium, vel nepotem, vel deinceps legitima aſſumtio.* Adoptio autem alia eſt perfecta, per quam adoptatus tranſit in poteſtatem adoptantis, eique tanquam filius naturalis ſuccedit, quæ proprio nomine vocatur *Arrogatio.* Altera imperfecta per quam adoptatus non tranſit in poteſtatem adoptantis, & dicitur *ſimplex adoptio.* Priori adoptione adoptari poteſt ſolum is, qui ſit ſui juris, & ſola auctoritate Principis, ac cum certis verbis. Poſteriori autem etiam qui non ſui juris, & ſola auctoritate magiſtratus, ac ſine verbis: *Et ſic adoptatus non ſuccedit in bonis adoptantis, nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis ſuis in teſtamento dimittere, niſi velit.* Ita S. Thom. cit. a. 1. ad 1.

IX. Dico ergo adoptio, præſertim perfecta, inducit cognationem legalem, & conſequenter impedimentum dirimens. Probo ex S. Th. *a.* 2. ubi ait: quòd *Lex divina illas præcipuè perſonas à matrimonio excludit, quas neceſſe erat cohabitare, ne, ut Rabbi Moyſes dicit, ſi ad eas liceret uti carnali copula, facilis pateret concupiſcentiæ locus, ad quam reprimendam matrimonium eſt ordinatum. Et quia filius adoptatus converſatur in domo patris adoptantis ſicut filius naturalis; Ideo legibus humanis prohibitum eſt inter tales matrimonium contrahi. Et talis prohibitio eſt per Eccleſiam approbata. Et inde eſt, quod legalis cognatio matrimonium impediat.*

Dubitant aliqui, an etiam adoptio imperfecta inducat cognationem legalem, & per conſequens impedimentum dirimens. Probabilius tamen cum Silveſtro, Dominico Soto, & aliis credo, ſolam adoptionem perfectam eſſe impedimentum. Cui conſentit S. Th. tùm *in Corp. hujus art.* 2, tùm *ad* 1. & 4. quia iſta ſolam inducit cohabitationem adoptati in domo adoptantis, quæ eſt ratio ob quam impedimentum contrahitur.

X. Quouſque autem hoc impedimentum extendatur. Dico primò: in linea recta aſcendentium, & deſcendentium dirimere uſque ad quartum gradum incluſivè. Unde irritum foret matrimonium adoptantis cum adoptata, nec non cum ejus poſteris uſque ad quartum gradum. Secundò: in linea laterali dirimit in primo affinitatis gradu; unde adoptatus non poteſt nubere cum filia, nec adoptata cum filio adoptantis. Soluta tamen adoptione, puta, vel patre mortuo, vel filio adoptivo, & filia naturali emancipatis, ceſſat impedimentum. Tertiò: inter adoptantem, & uxorem adoptati, vel adoptatum & uxorem adoptantis, perpetuum eſt impedimentum, etiam ſolutà adoptatione, ſicut etiam in linea aſcendentium, & deſcendentium. Sed hæc ad Juriſtas.

D U B I U M V I.

De Impedimento Criminis, & Diſparitatis Cultus.

§. I.

De Crimine.

1. SAnctus Thomas, *q.* 60. *Suppl.* poſtquam art. 1. docuit, virum non poſſe propria, ac privata auctoritate uxorem, etiamſi adulteram, imo & in actu adulterii deprehenſam, occidere: Et licèt leges civiles ejuſmodi facinus non puniant, Eccleſia tamen ab homicidii reatu eum non abſolvit, & à pœna æterna, ait enim: *Sed lex civilis quaſi licitum putat, quod in ipſo actu eam interficiat, non quaſi præcipiens: ſed quaſi pœnam homicidii ei non infligens, propter maximum incitamentum, quod habet vir in tali facto ad occiſionem uxoris. Sed Eccleſia in hoc non eſt adſtricta legibus humanis, ut judicet, eum ſine reatu pœnæ æternæ, vel pœnæ Eccleſiaſtico judicio infligendæ, ex hoc quod eſt ſine reatu pœnæ infligendæ per judicium ſeculare. Et ideo in nullo caſu*

Lice.

Licet viro occidere uxorem propria auctoritate. Imo, *art.* 2. *dicta quaſt.* docet, uxoricidium ex quacumque cauſa, ſive adulterii, ſive odii, ſive rixæ eſſe impedimentum ulterius matrimonium impediens, & ſi aliam uxorem ducat, peccare contra leges, Cap. *Interfectores*, & Cap. *Admonere* 33. q. 2. quamvis valeat matrimonium. Poſſe tamen per Eccleſiam diſpenſari, ut etiam licitè contrahat, imo nunc etiam abſque diſpenſatione poſſe contendunt aliqui.

II. *Crimen* ergo, quod ad impedimentum dirimens pertinet, duo crimina complectitur, nempe, homicidium, & adulterium: ita tamen, ut non cenſeantur eſſe ſimpliciter dirimentia, niſi fuerint certo modo facta.

III. Primus ergo caſus eſt. Cùm adulter procurat mortem conjugis ſuæ, vel mariti adulteræ, ut cum adultera conjugium celebrare poſſit: Vel è contra ſi adultera procuret mortem viri ſui, vel uxoris adulteri, ut adulterum in maritum accipiat: ut habetur, Cap. *Super hoc* de eo, qui duxerat in matrimonium, quam polluerat per adulterium, & intelligitur, ſi mors reverà ſequatur. Hunc caſum ſtatuit S. Th. hoc, *a.* 2. Qui tamen caſus intelligendus eſt, ſi occiſio facta fuerit eo fine, ut matrimonium cum ea contraheretur, quæ polluta fuerat adulterio, & particeps fuit tum adulterii, tum homicidii; ſi enim quis occideret conjugem ſuam, vel alterius, ut poſſet contrahere matrimonium cum ea, quæ non fuit particeps adulterii, vel homicidii, non eſſet impedimentum dirimens.

Ex his ſuſtineri poſſe videtur matrimonium Davidis cum Berſabea. Nam Berſabea in adulterium quidem conſentit, ſed in mortem viri nullo modo legitur machinata. David autem adulterio adjunxit quidem homicidium Uriæ, ſed non eſt certum, an eo animo, ut uxore ejus potiretur. Nam antea ſæpe conatus erat Uriam inducere ut ad uxorem accederet, ut eo facto adulterium tegeretur.

IV. Secundus caſus eſt. Cùm perpetratur adulterium cum promiſſione matrimonii poſt conjugis adhuc viventis obitum celebrandi. Ita Concil. Triburienſe, *anno* 895. *Can.* 40. Requiritur tamen, ut promiſſio à conſtuprata, verbo, aut alio ſigno externo fuerit acceptata, vel ut ait Concilium, juramento mutuo confirmata.

V. Tertius caſus eſt. Si de facto adulteri inter ſe contraxerunt viventibus prioribus conjugibus, & nuptias conſummarunt, hanc enim alteram poſtea, mortua legitima uxore, ducere non poteſt. Ita Alexander III. Cap. *Ex litterarum*. De eo qui duxit in uxorem quam polluit. Iſte tamen caſus, ſicut & præcedens, locum habet, ſi uterque adulter conſcius erat vitæ conjugis alterius. Alioquin ſi uterque, vel alter bona fide exiſtimarit, legitimam priorem compartem eſſe mortuam, aut ſi poſtquam ſe deceptum didicit à cohabitatione receſſerit, matrimonium non eſt irritum, ut ex eodem Alexandro III. Cap. *Veniens*, & Cap. *Propoſitum*. De eo qui duxit &c.

VI. Quartus caſus eſt. Si etiam abſque adulterio, in morte alterius conjugum procuranda convenerunt tam vir, quàm fœmina, qui inter ſe conjugium inire cupiunt: ut habetur, Cap. *Laudabilem* de converſione infidelium. Quod intelligitur, etiamſi mors ſecuta fuerit per tertiam perſonam, nam tunc etiam illa tertia perſona, quæ interfecit, nubere non poteſt cum conjuge occiſi. Ad hoc tamen requiritur. Primò: quod uterque in occiſione procuranda convenerit, nam ſi alter tantum homicidium procuravit, altero inſcio, nec adulterium præceſſit, non dirimitur matrimonium. Secundò: quod interfectio fuerit ex propoſito facta. Nam ſi vel caſu, in bello alius alium occiderit, interfector non prohibetur ducere uxorem interfecti.

VII. Notandum tamen eſt, quod jura, quæ loquuntur de impedimento

uxori-

uxoricidii, ſunt intelligenda etiam de viricidio. Secundò: quod adulterium nudum non impedit, quominus inter adulteros validum iniri poſſit matrimonium, ſi aliunde nihil obſtet, quia Canones ſtatuentes, ut nemo ducat in matrimonium eam, quam polluit adulterio 31. q. 1. Cap. *Nullus*, & Cap. *Illud* prohibent ejuſmodi matrimonium, ſed non decernunt eſſe irritum. Unde validum fuit matrimonium David cum Berſabea, ut diximus. Tertiò: quod hoc impedimentum eſt juris Eccleſiaſtici, ideoque diſpenſationem admittit.

§. II.

De Cultus Diſparitate.

VIII. Diſparitatem cultus, ſi præcedat matrimonium, impedire illud contrahendum, & dirimere contractum, docet S Th. *q. 59. Sup. a. 1. Quia* (inquit) *principalius matrimonii bonum eſt proles ad cultum Dei educanda. Cum autem educatio fiat communiter per patrem, & matrem, uterque ſecundum fidem ſuam intendit ad cultum Dei prolem educare. Et ideo ſi ſint diverſæ fidei, intentio unius, alterius intentioni contraria erit: & ita inter eos non poteſt eſſe conveniens matrimonium. Et propter hoc diſparitas cultus praecedens matrimonium impedit ne contrahi poſſit.*

IX. Porrò cultus, ſeu religionis diſparitas non vocatur hìc, qua unus eſt fidelis, & catholicus, alter hæreticus, ſed qua unus eſt baptizatus, alter non. Quia, ut ait ibidem ad 5. *Matrimonium eſt ſacramentum. Et ideo quantum pertinet ad neceſſitatem ſacramenti requirit paritatem quantum ad ſacramentum fidei, ſcilicet Baptiſmum, magis quàm quantum ad interiorem fidem. Unde etiam hoc impedimentum non dicitur diſparitas fidei, ſed cultus diſparitas, qui reſpicit exterius ſervitium... Et propter hoc ſi aliquis fidelis cum hæretica baptizata matrimonium contrahat, verum eſt matrimonium, quamvis peccet contrahendo, ſi ſciat, eam hæreticam: ſicut peccaret, ſi cum excommunicata contraheret; non tamen propter hoc matrimonium dirimeretur. Et è contrario ſi aliquis Catechumenus habens rectam fidem, ſed non baptizatus cum aliqua fideli baptizata contraheret, non eſſet verum matrimonium.* Ex quibus patet matrimonium catholici cum hæretica, vel è contra validum eſſe, licèt illicitum. An autem ſit etiam ſacramentum, vel an ſacramentum evadat, cùm hæreticus ad fidem convertitur, videnda ſunt, quæ diximus ſupra, *q. 2. Dub. 3 §. 2.*

Dictum etiam eſt, *ſi præcedat*. Diſparitas enim cultus matrimonio ſuperveniens, non per ſe diſſolvit illud ut docet S. Doctor hac, *q. 59. art. 5.* & nos diximus ſupra, *Quæſt. 5. Dubio 4.* quò mitto Studioſum. Quia tamen de hoc varia ſunt diſcutienda, ideo ſit.

DUBIUM VII.

An Matrimonia Fidelium cum Infidelibus fuerint ſemper prohibita, & quo jure?

§. I.

De Matrimonio Judæorum cum Gentilibus?

I. Dico. Matrimonia Judæorum ſub lege Moſaica cum gentilibus fuerunt jure naturæ, ac divino illicita, non tamen invalida. Prior pars prob. Nam jus naturale, ac divinum dictat, omnibus modis vitandum eſſe periculum peccati: tale autem periculum fuit, & eſt ex matrimonio fidelis cum infideli, nempe ſubverſionis: tùm propter mutuum amorem conjugum, tùm propter familiaritatem, & arctiſſimam, imo continuam converſationem, ut vel uno ſapientiſſimi Salomonis exemplo oſtendi poteſt, cujus *cor depravatum eſt per mulieres, ut ſequeretur Deos alienos* 3. *Reg.* 11. Propterea Deus in veteri lege ea

ge ea prohibuit, Exodi 34. v. 16. *Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis, ne poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant, & filios tuos in Deos ſuos.* Idem præceptum renovavit Deus, *Deuteron.* 7. *v.* 7. ubi de ſeptem gentibus quas ibi recenſet: *Neque* (inquit) *ſociabis cum eis conjugia: filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo, quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur me &c.* Idem 1. *Eſdra* 9. *v.* 2. & 2. *Eſdra* 13. *v.* 25. ubi ad convincendos Judæos, ne miſceantur cum alienigenis, affert propheta perniciem Salomonis.

II. Sed dices primò, *Deuteron.* 21. *v.* 10. dicitur: *Si egreſſus fueris ad pugnam contra inimicos tuos... ut videris in medio captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam.... erit uxor tua.*

Secundò. Joſeph contraxit cum Ægyptia. Samſon cum Dalila Philiſtea, Eſther cum Aſſuero gentilibus; ergo &c.

III. Reſpondeo ad hæc. Ex S. Th. *q.* 59. citata, *a.* 1. *ad* 1. & 2. Quod in aliquibus circumſtantiis permiſſum erat in lege veteri inire conjugia cum infidelibus, quod erat generaliter prohibitum, quando nimirùm nullum erat periculum, ne fideles, aut ejus liberi perverterentur, ſed potiùs ſpes erat, ut infidelis veniret ad fidem. Unde S. Th. *ad* 2. illud *Deuteron.* 21. explicat de captiva, quæ ad fidem, & cultum Dei converti volebat. Sic ad primum dicit, conjugium Moyſis cum Ægyptia fuiſſe permiſſum, quia omnis timor perverſionis aberat. Sic Samſonis cum Dalila, ut ex hoc occaſionem quæreret contra Philiſtæos, & Eſther cum Aſſuero, ut ſuam gentem à tyrannide impii Aman liberaret. Uno verbo. Ubi erat periculum ſubverſionis lex prohibebat, ubi non erat, Deus tolerabat.

IV. Secunda verò pars prob. Nam conjugia hebræorum cum mulieribus alienigenis ſcriptura reprehendit quidem, ſed ea non vocat fornicationes, ſeu adulteria, nec mulieres Chananeæ, aut Ammonitides vocantur fornicariæ, aut adulteræ, imo abſolutè dicuntur uxores. Unde, 3. *Reg. c.* 11. poſtquam recenſita fuit conjunctio Salomonis cum fœminis Moabitis, Hetheis, Chananæis, & Ammonitidibus, ſtatim ſubjicitur: & fuerunt ei uxores quaſi Reginæ ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ. Imo Roboam filius ejus ex Ammonitide ſucceſſit ei in Regnum tanquam legitimus. Accedit quod nullibi in veteri lege adeſt præceptum decernens talia matrimonia irrita — Quod enim legitur, 1. *Eſdra, c.* 9. & 10. quod Eſdras juſſit ſeparari filios Iſrael ab uxoribus alienigenis: non evincit. Nam hæc ſeparatio non fuit quoad vinculum, ſed quoad torum tantùm, & cohabitationem. Unde & ibi vocantur *uxores*, & conjunctiones earum *matrimonia*.

Nec etiam jure naturæ irrita dici poſſunt. Quia non omninò adverſantur fini matrimonii: poteſt enim ex eis proles naſci, & in fide educari, quamvis plerumque difficiliùs, quàm ſi ambo conjuges eſſent fideles.

§. II.

De Matrimonio Chriſtianorum cum Infidelibus non baptizatis.

V. DIco primò. Matrimonia chriſtianorum cum infidelibus non baptizatis fuerunt ſemper illicita, non tamen ut illicita ab omnibus, & ubique habita. Prima pars conſtat ex ſupra dictis. Si enim hæc jure naturæ, & divino illicita fuerunt Judæis in veteri lege, multò magis in nova. Unde S. Tho. *q.* 59. *Suppl. a.* 1. *ad* 1. dicit, quòd eſto in veteri lege permiſſum fuerit cum aliquibus gentibus conjugia inire: *præcipuè quando non poterat eſſe timor pertrahendi ad idololatriam. Et ſic Moyſes, & Joſeph, & Heſter cum infidelibus matrimonia contraxerunt. Sed in nova lege, quæ per totum orbem diffunditur, ſimilis ratio*

probi-

probibendi eſt de omnibus infidelibus. Tùm quia idem periculum ſubverſionis, & eadem difficultas in educanda prole, ob quam talia conjugia vetita fuerunt in lege veteri, urgent in lege nova.

VI. Hoc idem præcipit S. Paulus tùm, 1. *Cor.* 7. *v* 39. cum ait: *Si dormierit vir ejus, liberata eſt à lege viri: cui vult nubat tantùm in Domino*. Ly autem *in Domino* intelligitur à Patribus pro eodem, ac viro *Chriſtiano*. Unde Tertullianus, l. 2. ad uxorem, c. 1. *Cui vult* (inquit) *nubat*. *Quod eſt indubitatè Chriſtiano*. Et 2. Cor. 6. v. 14. *Nolite* (inquit) *jugum ducere cum infidelibus*. Unde Cyprianus, *lib. de Lapſis* matrimonia fidelium cum infidelibus recenſet inter graviſſima crimina, quæ cauſa perſecutionis extiterunt. Et quidem indignum eſt, ut Chriſti membra cum Diaboli membris commiſceantur, & fiant cum illis una caro. *Quæ enim* (ſubjungit Paulus) *participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? Quæ autem conventio Chriſti ad Belial? ... Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? Vos enim eſtis templum Dei vivi &c.* Addit Tertullianus citato loco, virum infidelem vix paſſurum eſſe, ut mulier chriſtiana perſolvat ſuę religionis officia.

VII. Quo autem jure prohibita ſint talia conjugia, dicerem. Si adſit periculum perverſionis ſui, vel filiorum, prohibita eſſe jure naturæ, ac divino, ut in lege moſaica; ſi verò non adſit, prohiberi ſolo jure Eccleſiaſtico. Nec obſunt verba Pauli ſupra relata. Illud enim præceptum Pauli eſt apoſtolicum, non divinum. Non ibi loquitur tanquam Eccleſiarum Paſtor, ſicut cum dixit, 1. *ad Timoth.* 3 Oportere Epiſcopum eſſe unius uxoris virum, unde, 1. *Cor.* 7. poſt relata verba ſubdit: *Puto autem quod, & ego ſpiritum Dei habeam*.

VIII. Huic opinioni favet S. Auguſt. *l.* 1. *de Adulterinis Conjugiis*, *cap.* 25. ubi hæc ſcribit: *Non enim tempore revelati Teſtamenti novi in Evangelio, vel ullis apoſtolicis litteris ſine ambiguitate declaratum eſſe recolo, utrum Dominus prohibuerit, fideles infidelibus jungi. Quamvis Beatiſſimus Cyprianus inde non dubitet, nec in levibus peccatis conſtituat jungere cum infidelibus vinculum matrimonii, atque id eſſe dicat proſtituere gentilibus membra Chriſti*. Et *lib. de fide, & operibus*, *cap.* 19. de conjugiis chriſtianorum cum infidelibus ait: *Quæ noſtris temporibus jam non putantur eſſe peccata, quoniam reverâ in novo Teſtamento nihil inde præceptum eſt: & ideo aut licere creditum eſt, aut velut dubium derelictum*. Quibus S. Monica ejus Mater excuſatur, quòd viro gentili nupſerit. Quia tunc temporis talia matrimonia reputabantur, nedum valida, ſed etiam licita; nondum enim apertè prodierant leges Eccleſiaſticæ ea irritantes, aut etiam expreſsè generaliter prohibentes. Quæ probabilem reddunt ſecundam aſſertionis partem.

IX. Dico ſecundò. Matrimonia chriſtianorum cum infidelibus non baptizatis irrita modo ſunt, non lege naturali, aut divina, nec certa aliqua lege Eccleſiæ, ſed generali conſuetudine. Quod non ſint irrita jure naturali probant rationes ſuperiùs allatæ. Talia enim conjugia non tollunt omnino finem matrimonii, nempe, prolem, ſed ſolum ejus educationem ad cultum Dei difficilem reddunt. Nec invalida ſunt jure divino, quia nec in veteri, nec in nova lege ulla eſt prohibitio ea irritans. Paulus quidem ea prohibet citatis locis, ſed tanquam Eccleſiæ Paſtor ſpiritu proprio, non ſpiritu Dei, tanquam indecentia, non tanquam irrita.

Nec etiam certa aliqua lege Eccleſiaſtica. Nam adſunt quidem Eccleſiaſticæ aliquæ leges ea matrimonia vetantes, ſed ea irrita declarantes, Eccleſiæ univerſalis nullæ leguntur. Editæ quidem fuerunt medio quarto ſeculo leges imperiales Theodoſii, Valen-

lentiniani, ac Valentis matrimonia cum Gentilibus, & præſertim judæis fœminis tanquam adulteria capitali pœna mulctantes, quas legere eſt in codice Theodoſiano, *l. 3. Tit. 14. de nuptiis Gentilium, lege 1. & lib. 9. Tit. 4. lege 5.* Sed has leges nec in finibus Imperii fuiſſe obſervatas, teſtis eſt Auguſtinus ſupra laudatus, aſſerens, tales nuptias ſua ætate in Africa fuiſſe frequentes, adeo ut à pleriſque peccata non cenſerentur. Multòque minus extra Romani Imperii fines earum legum habita fuit ratio. Nam deſinente ſeculo quarto, *anno* 494. Clotildis Chriſtiana nupſit Clodoveo Regi Francorum adhuc Ethnico, quas nuptias nemo improbavit.

X. Adſunt etiam, *Can. 62.* Concilii Toletani IV. ſtatuentis: *Ut niſi ad fidem Judæus acceſſerit, ſeparetur ab uxore fideli.* Et *Canon* 18. Concilii Aurelianenſis II. idem ſtatuentis. Sed nec illæ Synodi definiunt, ea matrimonia eſſe irrita, ſed ea non eſſe rata, ita ut nulla ratione diſſolvi non poſſint, maxime urgente periculo ſubverſionis, quod maxime in conjugio cum Judæis tunc frequens erat; ideoque non loquuntur de Gentilibus, ſed de Judæis, utpote pertinacioribus. Addo, quod cum laudatæ Synodi ſint Eccleſiarum particularium, toti Eccleſiæ legem præſcribere non potuerunt.

XI. Relinquitur ergo, quòd matrimonia Chriſtianorum cum infidelibus non baptizatis procedente tempore conſuetudine ſenſim in univerſam Eccleſiam introducta, irrita evaſerint circa ſeculum Magiſtri Sent. quæ ætate S. Thomæ jam univerſalis facta fuerat, adeo ut nec matrimonia fidelium cum catechumenis, ut ſupra diximus, valida habita fuerint.

Ex quibus omnibus ſequitur, poſſe Pontificem, cauſa id poſtulante, cum fideli diſpenſare, ut cum infideli ineat matrimonium.

DUBIUM VIII.

De Matrimoniis Catholicorum cum Hæreticis.

§. I.

Reſolvitur de Validitate.

I. DIco. Matrimonia cum hæreticis contracta valida ſunt. Nihil enim eis deeſt eorum, quæ ad verum matrimonium, ſi ſervetur forma ab Eccleſia preſcripta, & ad matrimonii validitatem ſpectant. Neque etiam eſt ulla lex divina, vel Eccleſiaſtica tale matrimonium irritans; Quin potiùs, Cap. *Decrevit*, tit. de Hæreticis in 6. ſupponitur eſſe ratum.

Rationes, quæ moverunt Eccleſiam ad non irritanda ejuſmodi matrimonia, ſicut irritavit ea, quæ fideles contraherent cum infidelibus non baptizatis, poſſunt eſſe. Prima: Quia hæreticus baptizatus propter Baptiſmum computatur inter Chriſtianos, & ideo non eſt indecens, ut permittatur eſſe ſuſceptivus ſacramentorum Chriſti. Secunda. Quia matrimonium cum hæretico, vel hæretica eſt ſacramentum novæ legis ſaltem habitu, ut ſupra diximus, non ſic quod contraheretur cum Pagano, vel Pagana. Tertia. Quia uterque contrahentium convenit in ſacramento fidei, & proinde uterque ſubeſt judicio, ac juriſdictioni Eccleſiæ. Imo propriè non adeſt inter eos diſparitas cultus quantum ad profeſſionem Chriſtianiſmi, & quamvis alter eorum ſit à fide devius; quia tamen & ille fidem profeſſus eſt in baptiſmo, non eſt ſolutus ab obligatione eam profitendi. Quarta tandem: Quia ex generàli irritatione matrimonii fidelis cum hæretica, vel hæretico magna, & multa ſequerentur incommoda; ex eo quod hæreſis cum ſæpe lateat, fieret, ut poſt annos etiam multos ſeparari deberent, & proles illegitima declaranda, uno eorum

deprehenſo, quod ſuerit, ac ſit hæreticus. Fieret quoque, quòd improbi validè conjuncti, ad alias nuptias tranſirent, mentientes ſe eſſe, & fuiſſe hæreticos, quando matrimonium contraxerunt.

§. II.

Reſolvitur, an ſint Licita.

II. DIco. Matrimonia fidelium cum hæreticis ſunt illicita: Lege quidem naturali, ſi adſit periculum ſubverſionis proximorum, ſecus ſi ſit ſolum remotum, & in eiſdem circumſtantiis dicunt multi prohiberi etiam jure divino, & præcipue cum matrimonium contrahitur eo pacto, ut maſculi patris religionem, fœminæ vero religionem matris ſequantur. Abſolutè autem, & generaliter prohibentur jure Eccleſiaſtico in Conc. Chalcedonenſi, *Can.* 14. quo prohibetur, ne perſona catholica matrimonio conjungatur hæreticæ, niſi hæc ad orthodoxam fidem ſe convertendam ſpondeat. Et antea in Laodiceno, *Can.* 10. & C. 31. ubi ſtatuitur: *Non oportet cum omnibus hæreticis miſcere connubia, & vel filios, vel filias dare, ſed potiùs accipere, ſi tamen profiteantur, Chriſtianos ſe futuros eſſe catholicos.*

III. Ex quibus infertur, matrimonia catholicorum cum hæreticis abſolutè ſpectata ſolo jure Eccleſiaſtico eſſe prohibita, ac proinde poſſe per Summum Pontificem ex juſta, ac rationabili cauſa in hoc diſpenſari; cauſa autem juſta, & rationabilis eſſe poteſt præcipuè ſpes converſionis, & catholicæ fidei utilitas. His moti Clemens VIII. Barienſi Duci, *anno* 1603. facultatem fecit ducendi in matrimonium Catharinam ſororem Henrici IV. Gallorum Regis hæreticam, quia ipſa Catharina promiſerat, ſe poſt obtentam diſpenſationem catholicam religionem profeſſuram. Et Urbanus VIII. *anno* 1625. diſpenſavit cum Henricia Ludovici XIII. Galliæ Regis germana ſorore, ut nuberet cum Carolo Anglorum Rege hæretico, ſperans fore, ut matrimonii illius beneficio catholici in Anglia majori libertate, & quiete fruerentur: Quamvis autem poſtea res aliter evenerit; juſta tamen, & prudens fuit diſpenſatio.

IV. Sed dices: Pontifex diſpenſare non poteſt in iis, quæ ſunt de jure divino: ſed de jure divino eſt, ut matrimonia cum hæreticis non contrahantur. Nam *ad Titum* 3. *v.* 10. dicitur: *Hæreticum hominem poſt unam, & ſecundam correptionem devita*, & Joannes, *Epiſt.* 2. *v.* 10. vetat hæreticum recipi in domum, & *Ave* ei dici, alioquin eſſet communicare in operibus ejus malignis; ergo multò magis prohibetur conjugio ei copulari.

V. Reſpondeo ad min. Verba illa continere præceptum Apoſtolicum, ſeu Eccleſiaſticum, non divinum, ſi non ſit periculum proximum ſubverſionis: quod ſi adſit, nemo diſpenſare poteſt licitè.

VI. Sed dices adhuc. Matrimonium catholici cum hæretica, vel eſt ſacramentum, vel non. Si eſt ſacramentum; ergo peccat mortaliter miniſtrans ſacramentum indigno ſcienter. Si non eſt ſacramentum, ſed merus contractus civilis; ergo Chriſtianus non tenebitur jure divino contractum matrimonialem cum ſacramento conjungere, quod tamen falſum eſt.

VII. Reſpondeo ex dictis ſupra, *Qu.* 2. *Dub.* 3. §. 2. probabilius videri non eſſe ſacramentum; Dato tamen quod ſit, nego illatum. Nam fidelis ex juſta cauſa cum hæretica nubens, poteſt abſque peccato permittere in ea ſacrilegium: ſicut Chriſtus Judæ proditori permiſit corpus ſuum, & Sacerdos publicè miniſtrans poteſt ſine peccato communicare eum, quem in confeſſione novit eſſe indignum. Quod ſi eſt merus contractus civilis, non eſt ex defectu conjugis fidelis, quaſi ipſe volens disjungat contractum civilem à ratione ſacramenti, ſed ex

defe-

defectu compartis hæreticæ, quæ ſacramentum à ratione contractus prava intentione ſejungit, ſaltem actu, eſto non habitu.

VIII. Ex dictis colligo, non eſſe probandam opinionem Cabaſutii (& forte aliorum) *lib. 3. Juris Canonici, c. 22.* Quod *In locis, in quibus hæretici conſtituunt populi partem notabilem, ſecluſo ſcandalo, & periculo perverſionis, poſſunt contrahi licitè talia matrimonia ſine ſpeciali diſpenſatione, ſi gravis urgeat cauſa, ſive privata, ſive publica, qualis eſt conſervatio pacis publicæ, quæ periclitetur ob bellum inteſtinum excitandum inter catholicos, & hæreticos, ſi illis iſtorum fœdera averſentur.* Et multò magis improbanda eſt, ſi in fœdere conjugali apponatur pactum, quòd filii maſculi ſequantur religionem patris, fœminæ verò religionem matris.

DUBIUM IX.

De Impedimentis, Vis, Ordinis, & Ligaminis.

§. I.

De Vi.

HÆc tria breviter expediemus; conſtat enim ex ſupradictis quid de illis ſentiendum ſit.

I. De vi, ſeu coactione locuti ſumus, *Qu.* 3. *Dub.* 4. inregro. Ex quo recolendum eſt: Quod vis, violentia, & coactio idem ſignificant; cum hoc tamen diſcrimine, quod vis, & violentia, & coactio ſimpliciter dicta eſt totaliter ab extrinſeco, eo, cui fit violentia, actu proprio renitente: & hoc modo nequit vis, violentia, aut coactio inferri voluntati, quia nulla vis exterior cogere, aut violentare poteſt voluntatem, ut nolens eliciat actum amoris, vel odii. Vis autem, ſeu coactio ſecundum quid talis locum habere poteſt in voluntate, & hæc coincidit cum metu incuſſo à cauſa extrinſeca; metus enim ille à cauſa extrinſeca incuſſus facit, ut voluntas cauſà metus velit, quod alioquin nollet. Hunc metum diſtinximus in gravem, & eſt cum quis ad evitandum majus aliquod malum, quod ſibi imminet, puta mortem, mutilationem, dehoneſtationem per ſtuprum, quæ vitare non poteſt, conſentit in minus malum, & hic vocatur metus cadens in conſtantem virum. Et in levem, qui dicitur cadens in virum inconſtantem. Ut ſi metu minoris mali, quod probabiliter credit ſibi imminere eligar majus malum; ut ſi metu amittendæ pecuniæ conſentiat in uxorem quam nollet. Poteſt autem metus gravis juſtè incuti, & injuſtè. His poſitis.

II. Dico. Metus gravis dirimit matrimonium, ſi profectus fuerit à cauſa extrinſeca. Si injuſte fuerit incuſſus, & eo fine, ut perficiat matrimonium: aliter non eſt impedimentum dirimens. Pro hac aſſertione rationes dedimus, cit. *Dubio* 4. §. 2. & 3. ad quas Lectorem remitto. Quod enim non ſufficiat metus levis, deducitur ex jure, quod loquens de metu dirimente matrimonium ex eo contractum, loquitur ſemper de metu gravi. Unde Cap. *Significavit*, de eo qui duxit in matrimonium &c. conſultus Papa de quodam, qui metu compulſus duxerat uxorem, & deinceps propria ſponte eum alia contraxerat, reſpondit: *Si conſtiterit, quod tanta vis eidem illata fuerit, quod non ſponte in primam conſenſerit, propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam poſtea in uxorem accepit, revertendi liberam tribuas facultatem.* Cujus rationem reddit Alexander III. extra de Sponſal. *Cum locum non habeat conſenſus, ubi metus, vel coactio intercedit, neceſſe eſt, ut ubi aſſenſus cujuſquam requiritur, coactionis materia repellatur.* Quod metus debeat eſſe à cauſa extrinſeca incuſſus patet. Unde ſi quis metu damnationis æternæ, vel mortis naturalis, vel nau-

fragii, quamvis metus gravis ſit, contrahat matrimonium, tenet. Quod ſimiliter debeat eſſe injuſtè incuſſus; Qui enim juſtè metum patitur, nulla afficitur injuriâ. Unde validè nubit is, qui laqueo damnatur à Judice, niſi corruptam à ſe virginem ducat in matrimonium. Debere tandem eſſe incuſſum eo fine, ut nuptias ineat, clarum eſt; alioquin metus non eſſet cauſa nuptiarum, ſed conditio, quæ ad evitandum grave malum, ſe offert. Sic validè nuberet, qui propter æs alienum detentus in carcere, ut eo, ſe liberaret, contraheret cum filia ſui creditoris. Videantur dicta citatis locis.

III. Metum modo explicato fuiſſe ſemper impedimentum, dirimens matrimonium, videtur certum. Quia jus gentium ubique ſemper obſervatum poſtulat, ut contractus, maximè qui parit nexum indiſſolubilem, liberrimè fiat. Et rurſus, quia Canones, & Leges Civiles cum de eo, loquuntur, loquuntur tanquam de re jam uſu recepta. — An verò Jure naturali, vel ſolo, poſitivo humano, dirimat, Eſtius, & alii putant, jure naturali dirimere. Jus enim naturæ, poſtulat, ut qui injuſtè coactus init matrimonium, priſtinæ libertati reſtituatur. Alii cenſent dirimere jure tantum Eccleſiaſtico. Et hos ſecuti ſumus ſup. *Qu.* 3. *Dub.* 4. §. 2. *n.* 6. quæ huc revocanda ſunt.

IV. Judices tamen Eccleſiaſtici ſumma cautione uti debent, priuſquam irritum pronuntient matrimonium, quod alter ſe per vim, & metum contraxiſſe contendit. Expendere enim debent, an metus fuerit vera cauſa, an gravis, an injuſtè incuſſus, & præcipuè an pars, quæ conqueritur, certa quædam ſigna conſenſus poſtea dederit; ut ſi mulier, quæ conqueritur de violentia, diu cum marito pacificè cohabitarit; ex hoc enim colligeretur, eam in tali matrimonio verè conſenſiſſe.

§. II.

De Impedimento Ordinis.

V. SUſceptioni ſacrorum Ordinum, Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus annexam eſſe perpetuam continentiam oſtendimus, *Tract. de Sacr. Ordinis*, *Qu.* 4. *Dub.* 2. Quo autem jure dirimat matrimonium, & an ſuper hoc diſpenſari poſſit, ibidem, *Dub.* 3. oſtenſum eſt. Unde cum eadem non ſint fruſtra repetenda, quæ ibi dicta ſunt, huc ſunt revocanda. Ibi etiam oſtendimus à tempore Apoſtolorum, hanc legem continentiæ fuiſſe indictam.

VI. An vero Ordo ſacer, ſicut fuit ſemper impediens matrimonium contrahendum, ita ſemper fuerit impedimentum dirimens contractum, diſputatur à Doctoribus, quibuſdam negantibus. Sylvius enim putat ante Concilium Neocæſarienſe, *anno* 314. celebratum, non fuiſſe impedimentum dirimens, ſed tantum prohibens. Ita *in qu.* 53. *Suppl. a.* 3. *Concl.* 2. Imo Ivenin, *de Sacram. cap.* 8. *de Impedim.* Ordinis cenſet, per mille priores annos matrimonia inita à Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis non fuiſſe irrita, & ſolum irrita facta à Concilio Lateran. I. ſub Calliſto Papa II. *anno* 1123. cui acceſſit Remenſe, *anno* 1148. ſub Engenio Papa III. Antea enim, inquit, Clerici majores prohibiti quidem fuerant, ne poſt ordinationem conjugia inirent, ſed nunquam juſſi fuerunt ut ſepararentur ab uxoribus. Imo, *Can.* I. Conc. Neocæſarienſis, minorem pœnam ſtatuit Clerico, qui uxorem duxerit, quam ei, qui in fornicationem inciderit.

Alii, qui affirmant, moventur, quia Canones poſteriores, quibus ſancitur, ſacrum Ordinem eſſe impedimentum dirimens, profitentur ſe nihil novi ſtatuere, ſed ſacrorum Canonum ſanctiones ſequi. Ita Cal[illegible]-

tus,

tus II. *Can.* 21. Concil. Lateran. I. *Presbyteris* (inquit) *Diaconibus, Subdiaconibus, & Monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere, penitus interdicimus, contracta quoque matrimonia ab hujuſmodi perſonis disjungi, & perſonas ad pœnitentiam debere redigi, juxta ſacrorum Canonum definitionem judicamus*. Et Eugenius III. *Can* 7. Conc. Remenſis, ait: *Sanctorum Patrum, & prædeceſſoris noſtri Papæ Innocentii* (Primi) *veſtigiis inhærentes, ſtatuimus, quatenus Epiſcopi, Presbyteri, Regulares, Canonici, Monachi, atque converſi, qui ſacrum tranſgredientes propoſitum uxores ſibi copulare præſumſerint, ſeparentur. Hujuſmodi namque copulationem, quam contra Eccleſiaſticam rationem, conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus*. Erant ergo antea Canones, qui ſeparandos eſſe præciperent ſacris ordinibus initiatos, ſi matrimonia inire attentarent, & talia matrimonia non eſſe cenſerent. Cùmque non legatur, quo canone fuerit primò inſtitutum, credi poteſt ex apoſtolica traditione derivaſſe. Nec refert, quòd Concilium Neocęſarienſe ſeparationis non meminerit, cùm eam ſupponat, dum jubet, ut talis *ab ordine deponatur*. Quod verò plus fornicationem puniat, ideo eſſe poteſt, quia fornicatio eſt contra jus naturale; nuptię verò in ſacris initiato, ſunt contra jus tantum Eccleſiaſticum. Hæc probabiliter pro utraque parte.

§. III.

De Impedimento Ligaminis.

VII. Impedimentum ligaminis eſt vinculum prioris conjugii, ſive conſummati, ſive rati tantum, conjuge ſuperſtite. Eo vinculo Jure naturali, ac divino dirimi ſequens matrimonium oſtenſum fuit ſupra *Qu.* 4. *Dub.* 3. dum polygamiam ſimultaneam à Chriſto ſublatam fuiſſe probaretur, & matrimonium reductum ad ſui primævam inſtitutionem, & naturam ut eſſet unius cum una tantùm *Matth.* 19. ſub quo comprehendi etiam matrimonium ratum per verba de præſenti contractum, etſi non conſummatum, conſentiunt omnes: ac proinde ſi ſic ligatus attentet ſecundum matrimonium, nihil agit, quia poſtquam uni tradidit ſui corporis poteſtatem, non poteſt illam eo vivente tradere alteri, & ſi tradit, nulliter tradit. Unde ait Apoſtolus 1. Cor. 7. v. 39. *Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir ejus vivit*. Hanc veritatem declaravit Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum, *c.* 5. his verbis: *Duas tempore uno habere uxores, nec ipſa origo humanæ conditionis admittit, nec lex Chriſtianorum ulla permittit*. Idem non ſola Pontificum decreta, ſed & Imperatorum ſtatuta ſervandum populis denuntiarunt. Id præſtitit Juſtinianus, l. 5. ſui Codicis tit. 4. cap. 2. *Neminem* (inquit) *qui ſub ditione ſit Romani nominis binas uxores habere poſſe vulgò patet, cùm etiam in Edicto Prætoris hujuſmodi viri infamiâ notati ſint, quam rem competens judex inultam eſſe non patiatur*.

VIII. Tantam hujus rei cuſtodiam habet Eccleſia, ut alterum matrimonium prohibeat, niſi cùm adeſt certitudo de morte prioris conjugis. Hęc autem certitudo, non habetur ex abſentia multorum annorum, etiam ultra ſeptennium, aut decennium, nec ex ſola fama, ſed ex certis nuntiis. Ita Cap. *In præſentia* de ſponſalibus. *In præſentia noſtra quæſiviſti, quid agendum ſit de mulieribus, quæ viros ſuos cauſa captivitatis, vel peregrinationis abſentes ultra ſeptennium præſtolatæ fuerint, nec certificari poſſunt de vita, aut morte ipſorum, licèt ſuper hoc ſolicitudinem adhibuerint diligentem, & pro juvenili ætate, ſeu fragilitate carnis nequeunt continere, petentes aliis matrimonio copulari. Conſultationi igitur tuæ taliter reſpondemus, quod quantocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris ſuis non poſſint ad aliorum conſortium canonicè convolare, t.*

nec.

nec authoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum. Ita Clemens III.

IX. Quod ſi accepto certo nuntio de morte prioris conjugis, & ſecundo matrimonio bona fide contracto, moralis illa certitudo inciperet deficere propter conjecturas, quæ in contrarium dubitationem, aut probabilitatem parerent, non tamen certitudinem moralem gignerent, conjux poteſt reddere debitum non tamen petere, ut declaravit Lucius III. Cap. *Dominus* de ſecundis nuptiis, & Innocentius III. Cap. *Inquiſitioni*. De ſent. excommun.. Quod ſi graviores ſint conjecturæ, ut ad certitudinem moralem de vita prioris conjugis perducant, ne quidem debitum reddere licebit. Quia in moralibus, quod moraliter certum eſt, pro vero eſt habendum, ut dicto Cap. *Inquiſitioni*.

DUBIUM X.

De Impedimento publicæ Honeſtatis, & Affinitatis.

§. I.

De publica Honeſtatis Impedimento.

I. Publicæ honeſtatis impedimentum, eſt propinquitas orta ex ſponſalibus. Ita 27. q. 2. c. *Si quis uxorem*, ubi Julius I. ita dicit: *Si quis uxorem deſponſaverit, vel ſubarrhaverit, & ſive præveniente die mortis, ſive irruentibus quibuſdam aliis cauſis minime eam cognoverit, neque ejus ſuperſtes frater, neque ullus de conſanguinitate ejus, eandem ſibi tollat in uxorem nullo unquam tempore.* Vel ex matrimonio rato, & non conſummato, ut multi ſentiunt ex dicto canone, ex quo patet impedimentum hoc eſſe perpetuum.

II. Verùm intra quem gradum impedimentum publicæ honeſtatis dirimat matrimonium, non una fuit quovis ſeculo regula. Nam uſque ad Concilium Lateranenſe IV. Canones ſtatuebant nullum de conſanguinitate ejus, qui contraxit impedimentum, poſſe cum ea, quam ſubarrhavit, vel deſponſavit, nuptias inire. Conſanguinitas autem illis ſæculis uſque ad ſeptimum gradum dirimebat. Poſt Lateranenſe autem, in quo conſanguinitatis gradus, ut vidimus, ad quartum tantùm gradum reducti ſunt, impedimentum publicæ honeſtatis quartum non exceſſit.

Tandem poſt Concilium Tridentinum impedimentum, de quo agitur, ſi ortum ſit ex ſponſalibus, quæ tamen valida fuerint, non excedit primum gradum. Ita declarat, Seſſ. 24. de Reform. Matr. c. 3. *Juſtitia publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacumque ratione valida non erunt, ſancta Synodus prorſus tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant. Quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt hujuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſervari.* Quibus Concilium impedimentum ortum ex ſponſalibus invalidis prorſus tollit, ortum autem ex ſponſalibus validis ad ſolum primum gradum reſtringit. Unde modò ſponſus de futuro contrahere poteſt cum omnibus conſanguineis ſponſæ, exceptis matre, filiabus, & ſororibus ejus, & ſponſa de futuro contrahere poteſt cum omnibus conſanguineis ſponſi exceptis patre, filiis, & fratribus ejus.

Ex ſponſalibus autem conditionatis ſub conditione de futuro contingente, quandiu pendet conditio non oritur impedimentum publicæ honeſtatis, quia pro eo tempore deeſt conſenſus. Hinc ſi quis ante implementum conditionis contraheret de præſenti cum conſanguinea uxoris in primo gradu, matrimonium validum eſſet, ex cap. unico de Sponſalibus in 6. *Cùm* (ut ibi dicitur) *ex ſponſalibus conditionalibus ante conditionem extantem, ſicuti conſenſum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honeſtatis juſtitia oriatur.*

Porrò

Porrò cum Tridentinum loco citato de ſola juſtitia publicæ honeſtatis orta ex ſponſalibus loquatur, non autem de ea, quæ oritur ex matrimonio rato, & non conſummato; dicendum eſt, iſtam reliquiſſe ut prius erat, & proinde quamvis illa ſiſtat in primo gradu, iſtam adhuc ſe extendere uſque ad quartum. Ita S. Pius V. decreto, quod incipit *Ad Romanum*, anno 1568. indicavit.

§. II.

De Impedimento Affinitatis.

III. Affinitas, quæ eſt propinquitas perſonarum ex carnali copula proveniens, oriri poteſt, vel ex copula licita, qualis eſt mariti cum uxore, & hæc eſt propinquitas quàm contrahit maritus cum conſanguineis uxoris ſuæ, & uxor cum conſanguineis mariti. Vel ex copula illicita, qualis eſt, quam contrahit fornicarius aut adulter cum muliere fornicaria, vel adultera, & è contra. Ex utraque contrahitur impedimentum dirimens, modo infra exponendo. Et ratio eſt. Quia in tantum per copulam licitam naturali neceſſitate contrahitur affinitas, quia per eam vir, & uxor fiunt una caro, *Matth. 19. v. 6.* ſed etiam per copulam illicitam vir, & mulier fiunt, & ſunt una caro dicente Apoſtolo 1. Cor. 6. v. 16. *An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici unum* (cum ea) *corpus efficitur? Erunt, inquit, duo in carne una;* ergo &c. Hoc etiam conſtat ex Cap. *Diſcretionem* in 6. De eo qui cognovit conſanguineam &c. Ut tamen copula inducat affinitatem, debet eſſe completa, & perfecta, ac per ſe ſufficiens ad generationem prolis, ſive aliunde impediatur, ſive non. Quod ſi matrimonium conjuges non conſummarent, nec maritus contraheret affinitatem cum conſanguineis uxoris, nec uxor cum conſanguineis viri, quia conjuges per ſolam conſummationem matrimonii fiunt una caro, ut patet ex Cap. *Debitum* extra de Bigamis.

IV. Advertendum tamen eſt cum S. Th. *q. 55. Suppl. a. 5.* & aliis communiter, quod affinitas non parit affinitatem. Non enim conſanguinei viri, & conſanguinei mulieris affinitatem inter ſe contrahunt, ex eo quod vir cum conſanguineis mulieris, & viciſſim mulier cum conſanguineis viri affinitatem contraxerit. Sic ſoror, vel frater uxoris non contrahit affinitatem cum fratre, vel ſorore mariti. Sic filius, vel filia mariti ex alio conjugio non contrahit affinitatem cum filio, vel filia uxoris ex alio conjugio. Unde ſoror uxoris contrahere poteſt cum fratre mariti, & ſoror mariti cum fratre uxoris, ſi nihil aliud obſtet. Et eadem ratione, niſi aliud obſit, filia uxoris ex alio conjugio contrahere poteſt cum mariti filio ex alio conjugio, & filia mariti ex alio conjugio cum uxoris filio ex alio conjugio. Patent hæc ex Cap. *Super his* extra de conſanguin. Cùm itaque conſanguinei utriuſque conjugis ſe affines nominant, latè, & impropriè loquuntur.

V. Nunc videndum eſt, ad quotum gradum affinitas ſe extendat; ita ut matrimonium dirimat. Et quidem ſi diverſos ſtatus legum ab orbe condito inſpiciamus, diverſam ſuper hoc diſciplinam reperiemus. In lege enim naturæ licita erant, & valebant matrimonia inter affines in primo gradu lineæ collateralis. Alioquin culpandus eſſet Jacob, qui cognitâ Liâ, poſtea tamen cum Rachele ejus ſorore contraxit, & ſic duas ſorores ſimul habuit uxores. Judas Patriarcha præcipit Onam filio ſuo, ut accepta Thamar uxore fratris ſui defuncti, ſuſcitaret ei ſemen, *Gen. c. 38. v. 8.* In lege ſcripta matrimonium mulieris cum ſui mariti fratre defuncto, non ſolum validum, & licitum fuit, ſed præceptum, ſi ex eo liberos non genuiſſet, ut habetur, *Deuter. 28. v. 5.*

VI. Tam autem in lege naturæ quàm

quàm moſaica intra varios affinitatis gradus fuerunt irrita, vel ſaltem illicita matrimonia. In lege enim naturæ non valuerut inita inter novercam, & privignum, ſaltem vivente novercæ marito. Unde cum Ruben cum Bala uxore patris ſui ſe commiſcuiſſet, ut habetur, *Gen.* 35. *v.* 22. acerbam hanc à patre morituro maledictionem audivit, Geneſ. 49. v. 4. *Non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum ejus.* Irrite quoque fuiſſe inter ſocerum, & nurum etiam defuncto hujus marito, arguitur ex eo, quod Judas Patriarcha, ut legitur, *Geneſ.* 38. licèt deceptus fruitus eſſet amplexibus Thamar nurus ſuæ, genuiſſetque ex ea Phares, & Zaran: eam tamen non duxit in uxorem, ratus haud dubiè, ſe id validè non poſſe.

In lege pariter ſcripta in recta linea deſcendentium affines inire non potuerunt: non enim filius etſi ex alio conjugio natus uxorem patris ſui ducere poterat: *Turpitudinem uxoris patris tui* (inquit Moyſes, Levit. 18. v. 8.) *non diſcooperies: turpitudo enim patris tui eſt.* Et ideo Adonias, qui ambierat nuptias Abiſach Sunamitidis, quæ fuerat Davidis patris uxor, eſto ex ea non fuiſſet progenitus, repulſam paſſus eſt à Salomone fratre legis obſervantiſſimo. In recta quoque deſcendentium linea inita non fuerunt conjugia inter affines in primo gradu. Unde pater cum uxore filii ſui, ſeu ſocer cum nuru, nubere non poterat ut ibidem, v. 15. *Turpitudinem nurus tua non revelabis, quia uxor filii tui eſt.* In linea quoque obliqua aſcendentium, ut nepotis ad uxorem patrui non potuerunt celebrari conjugia, ibid. v. 14. *Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, qua tibi affinitate conjungitur.* Irritas quoque fuiſſe nuptias patrui cum uxore nepotis mortui, cenſet S. Hieronymus. Sed communiùs tenetur oppoſitum. Sicut enim lex non vetuit nuptias patrui cum nepte, ita nec cum uxore nepotis. Ideo autem Moyſes vetuit, ne cum amita nuberet nepos, quod judicavit dedecere, eum qui per naturam inferior eſt amitâ, ipſi per conjugium dominari.

VII. In lege autem Evangelica conjugia in recta linea aſcendentium irritas ſemper feciſſe nuptias inter affines, puta inter filium ex alia matre, & uxorem patris ſui, oſtendunt hæc verba Pauli, 1. Cor. 5. v. 1. *Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat.* Videtur enim hoc juri naturali repugnare, ut inter ſocrum, & nurum, inter generum, & ſocrum, inter privignum, & novercam matrimonium ineatur: unde dicit Paulus hæc conjugia etiam ipſis barbaris gentibus horrori fuiſſe. Cùm enim Seleucus Rex Syriæ, ut referunt Plutarchus in vita Demetrii, & Valerius Maximus, *l.* 5. *c.* 79. Filio ſuo, quem ex vehementiſſimo amore erga Stratonicam novercam periculosè ægrotare videbat, eam ipſi nuptui dediſſet, factum hujuſmodi (ait Cabaſſutius) inter infamia barbarorum dedecora connumerandum eſt; quemadmodum & Perſarum, qui liberorum cum propriis parentibus nuptias probare ſolebant. Unde concluditur, quod in recta affinitatis linea, Eccleſia, ſicut nunquam diſpenſaſſe legitur, ita nec poſſit diſpenſare.

VIII. Circa verò gradus lineæ collateralis affinitatis matrimonium dirimentes, varia variis temporibus fuit Eccleſiæ diſciplina, quemadmodum & circa gradus conſanguinitatis. Quia ut docet S. Th. q. 55. Suppl. a. 8. *Ex quo gradus affinitatis ſumuntur juxta gradus conſanguinitatis, oportet, quod tot ſint gradus affinitatis, quot ſunt gradus conſanguinitatis. Sed tamen quia affinitas eſt minus vinculum, quàm conſanguinitas, faciliùs & olim, & nunc diſpenſatio fit in remotis gradibus affinitatis, quàm in remotis gradibus conſanguinitatis.*

IX.

IX. Ex his ſequitur, quòd ſicut olim ante Concilium Lateranenſe IV. conſanguinitatis impedimentum, uſque ad ſeptimum extendebatur, poſtea tamen ab eo reductum fuit ſolùm ad quartum incluſive; ita affinitas, quæ ad plures extendebatur, ad quartum gradum reſtricta fuit ab eodem, *cap.* 51. & loquendo de affinitate contracta ex copula conjugali, & proinde licita, etiam modo in Eccleſia ſervatur. Loquendo tamen de copula fornicaria, & illicita, poſt Concilium Tridentinum non dirimit matrimonium, niſi uſque ad ſecundum gradum incluſivè. Ita enim, *Seſſ.* 24. *de Ref. Matr. cap.* 4. ſtatuit: *Præterea S. Synodus eiſdem, & aliis graviſſimis de cauſis adducta, impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractum inducatur, & matrimonium poſtea factum dirimit; ad eos tantùm, qui in primo, & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit; in ulterioribus verò gradibus ſtatuit, hujuſmodi affinitatem matrimonium poſtea contractum non dirimere.*

X. Si quæras: Quo Jure affinitas ex copula conjugali dirimat matrimonium?

Reſpondeo, ut ſupra indicatum eſt, probabiliſſimum eſſe, talem affinitatem jure naturali dirimere matrimonium in primo gradu lineæ rectæ, ut inter vitricum, & privignam, & privigni cum noverca, ſocerum, & nurum, generum, & ſocrum; eo quod ejuſmodi matrimonia tantam indecentiam, & repugnantiam cum natura rationali habeant, ut, quemadmodum ſupra dixi, gentes etſi barbaræ, ea ſemper exhorruerint.

Affinitas autem in linea tranſverſali etiam in primo gradu eſt impedimentum dirimens jure tantum Eccleſiaſtico. Matrimonia enim in hoc gradu contracta juri naturali non eſſe contraria, oſtendunt exempla veterum piorum Patrum, qui tùm in lege naturæ, tùm Moſaica duas ſorores duxerunt: nec etiam ſunt contraria juri poſitivo divino. Lex enim Moſaica in iis, quæ juri naturali non adverſantur, per Evangelium fuit abrogata. Quapropter licet in primo gradu lineæ rectæ non poſſit Eccleſia diſpenſare, in primo tamen gradu affinitatis lineæ tranſverſalis poteſt. Hinc infertur primo Emmanuelem Luſitaniæ Regem ex diſpenſatione Alexandri VI. potuiſſe licitè, & validè nubere, ut revera poſtea nupſit cum Eliſabetha, & ſucceſſive cum Maria filiabus Ferdinandi Hiſpaniarum Regis. Et ſecundò Henricum VIII. Anglorum Regem immeritò repudiaſſe Catharinam Auſtriacam, quamvis antea nupſiſſet Arturo ejuſdem Henrici germano fratri. Nam antequam iniretur illud conjugium impedimenti Eccleſiaſtici, de quo agitur, diſpenſatio legitimè obtenta fuerat à Julio II.

XI. Si petas ſecundò: An affinitas matrimonio ſuperveniens illud diſſolvat?

Reſpondeo negativè cum S. Thom. q. 55. Suppl. a. 6. Et Cap. *Fraternitatis*, & Cap. *Jordane*, extra de eo qui cognovit conſanguineam &c. Ille tamen è conjugibus, cujus culpa orta eſt affinitas, tenetur quidem conjugi petenti reddere debitum, ut ex citatis capitibus patet; quia affinitas poſt matrimonium iniquè contracta, illi nocere non debet, qui (vel quæ) iniquitatis particeps non exiſtit, ut dicitur, Cap. *Tuæ fraternitatis*. At nonniſi obtentâ prius diſpenſatione poterit unquam debitum petere, ut conſtat, Cap. *Si quis*, & Cap. *Tranſmiſſæ*, eodem titulo.

Sed quid ſi vir uxorem ſuam, vel invitam traderet adulterandam alteri ſibi in primo, aut ſecundo gradu conſanguineo? — Dico, quod vir ille tenetur uxorem ſuam ad ſe redeuntem recipere, eique exigenti debitum reddere ex Cap. *Diſcretionem*, eodem tit. At non poteſt, niſi priùs diſpenſationem obtineat, debitum exigere, quia affinitas cum injuria uxoris contracta, ipſi meritò imputatur.

XII. Si petas tertiò. Quam pœnam incurrant contrahentes matrimonium in gradu, ſive conſanguinitatis, ſive affinitatis prohibito.

Reſpondeo, quòd ſi contrahant ſcienter, ſunt ipſo facto excommunicati ex Clementina, *Eos qui*, unica de conſanguinit. & affinit. in 6. *Eos qui* (inquit Pontifex) ..... *ſcienter in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis conſtitutione canonicâ interdictis ... contrahere matrimonialiter non verentur ..... ipſos excommunicationis ſententia ipſo facto decernimus ſubjacere*. Vox illa *Scienter* indicat, excommunicationem non incurrere eos, qui ignorantes, ſe eſſe in gradu prohibito, dummodo ignorantia non ſit affectata, conſanguineos, vel affines, bona fide contraxerunt. Separandi tamen ſunt, quouſque diſpenſationem non obtinuerint. Super quo Tridentinum, Seſs. 24. de Ref. Matr. c. 5. *Si quis* (inquit) *intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat; idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quod ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubjiciatur pœnis: non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cujus ſalubria præcepta temerè contemſit. Si verò ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit: tunc faciliùs cum eo, & gratis diſpenſari poterit.*

XIII. Si tandem petas: An infideles per copulam, ſive licitam, ſive illicitam affinitatem jure contrahant in infidelitate, & an hæc affinitas maneat in eis etiam converſis poſt Baptiſmum: Et rurſus, quatenus maneat, an ſint ſeparandi.

Reſpondeo ad primum affirmativè. Quia ex copula tàm licita, quàm illicita naturali neceſſitate ſequitur affinitas, & ſemel contracta, ex natura rei perpetua eſt. Unde in infidelibus ad fidem converſis, & baptizatis, adeoque jam Eccleſiæ ſubjectis, tàm impedit matrimonium, quam ſi contracta fuiſſet poſt Baptiſmum.

Ad ſecundum verò dico, quòd ſi affinitas contracta in infidelitate ſit in gradu jure tantum canonico prohibito, ſi poſtea ad fidem convertantur, non ſunt ſeparandi. Conſtat ex Cap. *De Infidelibus*, extra de conſanguinit. Et ratio eſt: Quia infideles cùm non ſint ſubjecti Eccleſiæ: & ita nullo impedimento purè canonico ligari poſſint, in infidelitate validè contrahunt in gradu, ſive affinitatis, ſive conſanguinitatis, qui jure tantùm canonico prohibetur. Matrimonium autem validè contractum, & conſummatum, non poteſt ab Eccleſia diſſolvi propter Chriſti verba, Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Et hoc dico etiam ſi matrimonium nondum eſſet conſummatum. Nam utpote verum non ſolveretur, ſed ratum fieret per eorum Baptiſmum.

DUBIUM XI.

De Impedimentis Impotentiæ, Raptus, & Clandeſtinitatis.

§. I.

De Impedimento Impotentiæ.

I. Impotentia, de qua hìc ſermo erit, eſt illius, qui non poteſt habere copulam perfectam ſufficientem ad generationem prolis. De hac S. Thom. *qu.* 58. *Suppl. a.* 1. ubi ait, quod impotentia coeundi poteſt eſſe: *Vel ex cauſa intrinſeca, & naturali, vel ex cauſa extrinſeca, & accidentali, ſicut per maleficium. Si autem ſit ex cauſa naturali, hoc poteſt eſſe dupliciter. Quia vel eſt temporalis, cui poteſt ſubveniri remedio medicina, vel proceſſu ætatis ..... Vel eſt perpe-*

tua

Digitized by Google

tua &c. Perpetua autem illa dicitur, quæ præter divinum miraculum per opus humanum abſque corporali periculo non poteſt removeri, ut indicat Innocentius III. Cap. *Fraternitatis*, tit. de Frigidis, & maleficiatis. Inſuper. Alia eſt abſoluta, qua quis impotens eſt reſpectu omnium, quales ſunt omnes perfectè eunuchi. Alia eſt reſpectiva, qua redditur impotens, puta ad virginem, non ad corruptam, vel ad certam perſonam, ut in maleficiatis contingit. Alia antecedit matrimonium, alia ſubſequitur. His præmiſſis

II. Dico primò. Impotentia ad actum conjugalem perfectum, ſi ſit perpetua eſt impedimentum dirimens matrimonium. Ita S. Tho. citatus, ubi ait: *Quod in matrimonio eſt contractus quidam, quo unus alteri obligatur ad debitum carnale ſolvendum. Unde ſicut in aliis contractibus non eſt conveniens obligatio, ſi aliquis ſe obliget ad hoc, quod non poteſt dare, vel facere* (& maxime ſi impotentia ſit perpetua) *Ita non eſt conveniens matrimonii contractus, ſi fiat ab aliquo, qui debitum carnale* (impotentiâ perpetuâ) *ſolvere non poſſit*. Cum ergo matrimonium eſſentialiter conſiſtat in mutua traditione corporum, & obligatione ad actum conjugalem, ubi ad illum uſum eſt perpetua impotentia, nequit ſubſiſtere conjugium. Nam ut ait idem S. Tho. ad 1. *Quamvis actus carnalis copula non ſit de eſſentia matrimonii, tamen potentia ad actum eſt de ejus eſſentia, quia per matrimonium datur utrique conjugum poteſtas in corpus alterius reſpectu carnalis copulæ.*

III. Si dicas: Senes quamvis ex defectu caloris impotentes ſint ad generandum, validè tamen contrahere poſſunt. — Reſpondet S. Thom. ibi ad 3. *Quod ſenes, quamvis quandoque non habeant caliditatem ſufficientem ad generandum, tamen habent caliditatem ſufficientem ad carnalem copulam. Et ideo conceditur eis matrimonium, ſecundum quod eſt in remedium, quamvis non competat eis ſecundum quod eſt in officium naturæ.* Si tamen provectæ adeo eſſent ætatis, ut matrimonio conſummando eſſent impares, cenſent plures auctores, verum, ac ratum inire non poſſe conjugium.

IV. At dices: Quid ſi fœmina ſciens impotentiam viri, aut è contra, adhuc velit contrahere, & contrahat matrimonium? — Cenſent aliqui, matrimonium fore nullum, quia ſive ſciatur ejus impotentia, ſive non ſemper eſt impotens, & proinde jure naturali inhabilis. Attamen

S. Thomas citata q. 58. a. 1. ad 4. hæc dicit: *In quolibet contractu hoc univerſaliter tenetur, quod ille qui eſt impotens ad ſolvendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo ſe obligat ad ejus ſolutionem. Eſt autem impotens dupliciter. Uno modo quia non poteſt ſolvere de jure; Et ſic talis impotentia omnibus modis facit contractum eſſe nullum, ſive ſciat ille cum quo facit talem contractum, hanc impotentiam, ſive non. Alio modo, quia non ſit ſolvendo de facto. Et tunc ſi ſcit ille, cum quo contrahit, hanc impotentiam, & nihilominus contrahit, oſtenditur, quod alium finem ex contractu quærit. Et ideò contractus ſtat: ſi autem neſcit, tùm contractus nullus eſt. Et ideo frigiditas, quæ cauſat talem impotentiam, ut homo non poſſit de facto ſolvere debitum, ſicut & conditio ſervitutis, per quam non poteſt homo de facto liberè reddere, impediunt matrimonium, quando alter conjugum ignorat hoc, quod alius non poteſt reddere debitum. Impedimentum autem per quod quis non poteſt de jure reddere debitum, ut conſanguinitas, annullat contractum matrimonium, ſive ſciat alter conjugum, ſive non. Et propter hoc Magiſter ponit* (in 4. diſt. 34.) *quod hæc duo, frigiditas, & ſervitus, faciunt perſonas non omnino illegitimas.* Hucuſque S. Thomas. An vero loquatur de impotentia, quæ poſſit abſolutè, & via naturali amoveri, an de impotentia prorsùs inamovibili,

 dubi-

dubitant Interpretés. Qui tamen cum hac ſcientia contraherent, deberent ad vitandum periculum incontinentiæ vivere ſeparati à toro, & ſi oporteret, etiam à cohabitatione, non ut vir, & uxor, ſed ut frater, & ſoror. Et hunc eſſe Romanæ Eccleſiæ morem dicit Lucius III. Cap. *Conſultationi*, tit. de Frigidis &c. ſimili quæſito reſpondens: *Licèt* (inquit) *incredibile videatur, quod aliquis cum talibus* (ſcienter) *contrahat matrimonium: Romana tamen Eccleſia conſuevit in conſimilibus judicare, ut quas tanquam uxores habere non poſſunt, habeant ut ſorores.*

V. Si quæras primò: Quo jure impotentia perpetua dirimat matrimonium?

Reſpondeo: Impotentia perpetua, & abſoluta reddit impotentem jure naturali perpetuò inhabilem ad contrahendum matrimonium, quia tollit id, quod eſt de eſſentia matrimonii, ſcilicet traditionem poteſtatis ad copulam carnalem — Neque obeſt quod dicebamus ex S. Thoma, quod ſi impotentia illa ſit à contrahente cognita, & nihilominus contrahere velit, verum ſit matrimonium, quod non ſubſiſteret, ſi impotentia jure naturali dirimeret. — Nam, vel S. Thomas ibi loquitur de illa impotentia, quæ ſicut ſervitus, cum qua illam comparat, poteſt removeri, non verò de impotentia naturaliter perpetua, ut exponit Sylvius ibi, *quæſito* 2. Vel ſi loquitur de impotentia naturaliter perpetua, cenſetur qui cum tali ſcientia contrahit, ſe ob alium finem, quam ob copulam carnalem velle contrahere, & contentum eſſe ſolo vinculo animorum, non corporum, in quo matrimonium verum conſiſtere poſſe ſupra diximus.

VI. Si quæras ſecundò: Quomodo dignoſci poſſit, an impotentia ſit perpetua, an ſolum temporalis?

Reſpondet S. Tho. *art.* 1. ſæpe laudato, his verbis: *Ad hoc autem cognoſcendum, utrum* (impotentia) *ſit impedimentum perpetuum, vel non perpetuum, Eccleſia tempus determinatum adhibuit, in quo hujus rei poteſt eſſe experimentum, ſcilicet triennium. Quod ſi poſt triennium, in quo fideliter ex utraque parte dederunt operam copulæ carnali implendæ, inveniatur, matrimonium non eſſe conſummatum, judicio Eccleſiæ diſſolvitur. Et tamen in hoc quandoque errat: Quia per triennium quandoque non ſufficienter experiri poteſt perpetuitas impotentiæ. Unde Eccleſia ſi ſe deceptam inveniat, per hoc quod ille, in quo erat impedimentum, invenitur carnalem copulam cum alia, vel cum eadem perfeciſſe, reintegrat matrimonium præcedens, & dirimit ſecundum, quamvis de ejus licentia ſit factum.*

VII. Hoc idem triennii ſpatium probandæ impotentiæ indulgent Canones, Can. *Laudabilem*, tit. de Frigidis, & Maleficiatis, ubi Cœleſtinus III. *Requiſiviſti* (inquit) *quantum temporis indulgendum ſit naturaliter frigidis ad experientiam copulæ carnalis.* Et infra: *Nos verò in præſenti conſultatione ſentimus, ut à tempore celebrati conjugii, ſi frigiditas prius probari non poſſit, cohabitent per triennium.* Et etiam Jus Civile. Nam cùm ante ad ejuſmodi experimentum ſolum biennium eſſet ſtatutum, Juſtinianus Imperator, ſexto ſeculo, *Novella* 22. *de Nuptiis*, *cap.* 6. ad triennium extendit. Quod verò ſi poſt triennium, qui judicatus fuerat impotens, inveniatur potens, qui ab eo diſceſſit, etiamſi alias nuptias contraxerit, teneatur ad eum redire, apertè declarat Innocentius III. Cap. *Fraternitatis*, eodem titulo. Aliam tamen conſuetudinem dicit Ivenin obſervari in Galliis. Sed de his nihil ad Theologos, ſicut nec de modo, quo fieri debeat hujuſmodi experimentum impotentiæ maximè in fæmina: ideoque ab his abſtineo.

VIII. Dico ſecundò. Impotentia quæ oritur ex cauſâ extrinſecâ, ſi ſit perpetua dirimit matrimonium cum

ea cum qua contraxit, ſecùs verò, ſi non ſit perpetua. Ita S. Th. *q.* 58. citata *a.* 2. ubi reprobatis quibuſdam, qui dicebant: *Maleficium nihil eſſe in mundo, ſed ſolùm in æſtimatione hominum, qui effectus naturales occultos quorum cauſa ſunt occulta maleficiis imputabant*: dicit: *Sed hæc vera fides repudiat, per quam Angelos de Cœlo cecidiſſe credimus, & ex ſubtilitate ſuæ naturæ multa poſſe, quæ nos non poſſumus: Et illi qui eos ad facienda talia inducunt, malefici vocantur*. Rejectis etiam aliis, qui dicebant, ex maleficio nullum contrahi impedimentum, quod ſit perpetuum, ac dirimens, & jura, quæ hoc dicebant, eſſe revocata, proſequitur.

Et ideo diſtinguendum eſt. Quia impotentia coeundi ex maleficio, aut eſt perpetua, & tunc matrimonium dirimit. Aut non eſt perpetua, & tunc non dirimit: Et ad hoc experiendum eodem modo Eccleſia tempus triennii præfixit, ſicut de frigiditate dictum eſt. Tamen hæc differentia eſt inter maleficium, & frigiditatem. Quia qui propter frigiditatem eſt impotens, ita eſt impotens ad unam, ſicut ad aliam: Et ideo quando matrimonium dirimitur, non datur licentia ei, ut conjungatur alteri. Sed ex maleficio homo poteſt eſſe impotens ad unam, & non ad aliam. Et ideo quando judicio Eccleſiæ matrimonium dirimitur, utrique datur licentia, ut alteram copulam quærat. Ratio autem hujus eſt, quia, ut docet S. Th. ibi, *ad* 4. Maleficium quandoque poteſt præſtare ad omnes impedimentum, quandoque ad unam tantùm tollendo à viro concupiſcentiam moventem ad unam, & non ad aliam, quia Dæmon voluntaria cauſa eſt, & tantum agit, quantum Deus ei permittit operari.

IX Quapropter ad removendum tale impedimentum, ad preces, jejunia, eleemoſynas, ſacramentorum frequentiam priùs recurrendum eſt, deinde ad Eccleſiaſticos Exorciſmos, quæ ſi non proſint, Eccleſia judicabit impotentiam eſſe perpetuam. Nullo autem modo id quod per maleficium factum eſt, per aliud maleficium tollere licet, ut docet S. Th. *ad* 3. quia nec ſemper id, quod per unum maleficium factum eſt, per aliud maleficium deſtrui poteſt, nec ullo modo debet aliquis dæmonis auxilium invocare.

X. Dico tertiò. Impotentia naturalis reſpectiva, probabilius eſt quod non dirimat matrimonium. Ita cenſeo cum S. Thoma, hic *a.* 1. *ad* 5. ubi ait: *Non poteſt eſſe perpetuum impedimentum naturale viro reſpectu unius perſonæ, & non reſpectu alterius. Sed ſi non poſſit implere carnalem actum cum virgine, & tamen poſſit cum corrupta: tunc medicinaliter aliquo inſtrumento poſſunt clauſtra pudoris frangi, & ei conjungi. Nec eſſet hoc contra naturam, quia non fieret ad delectationem, ſed ad medicamentum. Abominatio autem mulieris non eſt cauſa naturalis, ſed cauſa accidentalis extrinſeca.* Sed hæc relinquimus diſcutienda aliis.

XI. Dico quartò. Impotentia etiam perpetua, ſi matrimonium jam contractum, eſto nondum conſummatum ſubſequatur, illud non dirimit. Patet: Nam quæ matrimonium ſubſequuntur, impedire non poſſunt, quin validum antea fuerit, & produxerit vinculum omnino indiſſolubile, excepto voto ſolemni religionis, quo ſupra diximus ſolvi matrimonium nondum conſummatum.

§. II.

De Impedimento Raptus.

XII. RAptus, ut hic accipitur, eſt abductio perſonæ invitæ de uno loco ad alium, ſive ad explendam libidinem, ſive ad matrimonium contrahendum. Matrimonium ergo inter raptorem, & raptam nullum eſt jure Civili. Juſtinianus enim, *lib.* 9. *cod. tit.* 13. hanc promulgat legem: *Nec ſit facultas raptæ virgini, vel viduæ,*

vel

vel cuilibet mulieri ſibi maritum expoſcere, ſed cui parentes voluerint (excepto raptore) eam legitimo copulent matrimonio. Quibus Juſtinianus irritas declarat nuptias raptæ cum raptore, etiam adveniente poſtea ipſius, & parentum conſenſu, ſubdit enim: *Quoniam nulloque tempore datur à noſtra ſerenitate licentia eis conſentire, qui hoſtili more in noſtra Republica ſtudent matrimonia ſibi conjungere.* Item Carolus Magnus, *l. 6. Capitularium, n. 95.* ſic ſtatuit: *Si quis alterius ſponſam, virginem, & viduam, necdum deſponſatam rapuerit, vel furatus fuerit; placuit ut ſive eam poſtea ſponſaverit, ſive dotaverit, ſive cum parentum ejus voluntate, quocumque commerito ipſam accipere, vel tenere potuerit, nunquam illam uxorem habeat.*

Nullum etiam fuit jure Eccleſiaſtico antiquo. Nam Concilium Aquiſgranenſe quod laudat Gratianus, Cauſa 36. qu. 2. c. *Placuit*, ait: *Placuit, ut ſi qui rapiunt fœminas, vel furantur, aut ſeducunt, eas nullatenus habeant uxores, quamvis eis poſtmodum conveniat, aut eas dotaverint, vel nuptialiter cum conſenſu parentum ſuorum acceperint.*

At poſtea jure decretalium raptor contrahere potuit cum rapta, modò è diſſentiente fieret conſentiens in matrimonium. Ita Cap. *Accedens*, tit. de Raptoribus &c. ubi Innocentius III. *Rapta* (inquit) *puella contrahet cum raptore, ſi prior diſſenſio tranſeat poſtmodum in conſenſum, & quod ante diſplicuit tandem incipiat complacere: dummodo ad contrahendum legitima ſint perſona.*

XIII. Jure autem novo per Concilium Tridentinum ſtatuto, *Seſſ. 24. de Ref. matrim. c. 6.* decernitur. Primò: inter raptorem, & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe ſubſiſtere matrimonium. Secundò: ſi rapta à raptore ſeparata, & in tuto, ac libero loco conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, raptorem eam in uxorem habere poſſe. Tertiò: nihilominus raptorem, ac omnes illi conſilium, auxilium, & favorem præbentes ipſo jure excommunicatos eſſe, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & ſi clerici fuerint, de proprio gradu decidere. Quartò: raptorem teneri mulierem raptam, ſive eam uxorem duxerit, ſive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare. Verba concilii ſunt: *Decernit S. Synodus, inter raptorem, & raptam, quamdiù ipſa in raptoris poteſtate manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium. Quod ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto, ac libero, conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat. Et nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium, & favorem præbentes ſint ipſo jure excommunicati, perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & ſi clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, ſive eam uxorem duxerit, ſive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.* Quibus Concilium de novo non ſtatuit, raptum eſſe impedimentum dirimens, ut aliqui putant, ſed potius Jus antiquum moderatur, & Jus decretalium explicat, præſcribens modum, quo conſenſus raptæ legitimus ſit, & tandem in raptorem, ejuſque fautores ſevere animadvertit.

XIV. Non ſtatim tamen ab Eccleſiæ exordiis raptus impedimentum dirimens ſtatutum fuit. Nam Concilia ante quintum ſeculum celebrata, ut Chalcedonenſe, *Can. 17.* pœnæ quidem in raptores mulierum infligendæ meminit nimirùm excommunicationis, ſed invalidas nuptias raptoris cum rapta non pronuntiavit. Unde, cauſa 36. q. 2. c. *Tria legitima* affertur auctoritas Hieronymi conjugium raptoris cum rapta accedente voluntate Patris, & acceptâ à raptore dote quantum pater judicaverit, ratum habentis. Et Ambroſius, in Apologia David c. 8. *Denique* (inquit) *& puella pater illius, quæ vim concubitus nulli deſponſata pertulerit*

tulerit

tulerit, quinquaginta drachmas argenteas accipiet, ipſa autem in conjugio permanebit. Monebantur autem dicti Patres Lege, Deuteron. c. 22. v. 28. *Si invenerit vir puellam virginem, quæ non habet ſponſum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad judicium venerit, dabit qui dormivit cum ea patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti, & habebit eam uxorem; quia humiliavit illam non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ ſuæ*. Solum ergo à ſeculo ſexto ſupradictæ Juſtiniani lege, & ſucceſſivè octavo ſeculo Caroli Magni, approbante Eccleſia in Concilio Aquiſgranenſi, cœpit raptus eſſe impedimentum dirimens, quod tamen poſt undecimum ſeculum desiiſſe viſum fuit, cùm in decretalibus nulla à ſummis Pontificibus ratio illius habeatur, & leges etiam Imperatorum, in uſu eſſe ceſſarunt. In Concilio tamen Tridentino, ut vidimus, renovatum fuit, & quoad pœnas, & quoad nullitatem modo ab eo præſcripto.

XV. Quæres: An ſit raptus dirimens matrimonium? Primò. Si puella conſentiens, ſed invitis parentibus, abducta fuit. Secundò. Si puella dolo abducta eſt, non vi, vel metu. Tertiò. Si puella violenter abducta eſt, non matrimonii contrahendi, ſed libidinis explendæ causâ. Quartò. Siquis puellam rapuit, non per ſe, ſed per alium. Quintò. Si non vir fœminam, ſed fœmina virum rapuit.

XVI. Reſpondetur. Ad primùm, negativè. Quia ut ait Lucius III. Cap. *Cum Cauſam*, tit. de Raptoribus: *Iſte raptor dici non debet, cùm habeat mulieris aſſenſum.... licet parentes reclamarent, à quibus dicitur eam rapuiſſe*. Et quidem ſi puella non niſi volens abducitur, quantumvis ejus abductioni renitantur parentes, matrimonii, quod ſolo contrahentium conſenſu perficitur, ut *Cauſa* 27. *q.* 2. dicitur, libertas non impeditur, cum ut ſupra dictum eſt, ad ejus validitatem conſenſus parentum non requiratur; ergo puellæ volentis abductio, quamvis invitis parentibus facta, cenſeri non poteſt raptus, de quo jus Eccleſiaſticum loquitur, cum loquatur tantùm de raptu libertati matrimonii adverſante.

Ad ſecundùm, reſp. negativè. Raptus enim, ſine violentia eſſe non poteſt, ut patet, Lege 3. §. *Aliud autem*, ff. de Incendio, ubi dicitur: *A noveri aliud etiam ſine vi: rapi autem ſine vi non poteſt*. Abductio autem puro dolo facta, non cenſetur facta cum vi, & violentia. Quia tamen dolus, etſi non inferat vim, minuit tamen libertatem, crederem, in ſimili caſu cautè procedendum eſſe.

Ad tertium, aliqui negant. Veriùs tamen alii affirmant. Quia violenta puellæ abductio, ſive matrimonii, ſive libidinis cauſa fiat, perinde officit libertati matrimonii, adeoque verus eſt raptus, in ſenſu Tridentini.

Ad quartùm, reſpond. affirmativè. Quia tam vere raptor eſt, qui per alium, quàm qui per ſe ipſum rapit.

Ad quintùm, reſp. negativè. Nam de hoc caſu, qui aut nunquam, aut non niſi rariſſimè contingit, Tridentinum nihil ſtatuere voluit.

§. III.

De Impedimento Clandeſtinitatis.

XVII. Clandeſtinitas in caſu præſenti idem eſt, ac matrimonium factum in occulto, ideſt non in facie Eccleſiæ, ſeu cum præſentia Parochi, vel alterius de ejus licentia, & duorum ſaltem teſtium. De hoc locuti ſumus ſupra, *Qu.* 3. *Dub.* 3. ubi §. 1. oſtendimus, matrimonium clandeſtinum fuiſſe ſemper ab Eccleſia prohibitum, ac proinde illicitum, & §. 2. ab Eccleſia in Tridentino factum fuiſſe impedimentum dirimens. Quæ huc revocanda ſunt. Solùm pro claritate aliqua proponemus, & ſolvemus quæſita.

XVIII. Quæritur ergo primò: Quid ſi ali-

Digitized by Google

aliqui contrahant præſente Parocho, & duobus teſtibus, ſed omiſſis, abſque ordinarii diſpenſatione, proclamationibus?

Reſpondeo, illicitè quidem agere, quia tranſgrediuntur præceptum Eccleſiæ jubentis, ut trina proclamatio præcedat: At nihilominus matrimonium validum eſt, quia nihil omittunt ex iis, quæ ad contractum matrimonialem tanquam eſſentialia requirit Synodus, ſed ſolùm vult ut per trinam proclamationem facilius dignoſcatur, ſi adſit aliquod impedimentum, relinquens hoc arbitrio Ordinarii, ut declarat, *Seſſ. 24. c. 1.*

XIX. Quæritur ſecundò: Quid ſi in loco, ubi Tridentinum publicatum eſt aliqui clandeſtinè contrahant cum ignorantia inculpabili hujus decreti?

Reſp. Quod invalidè contrahunt, quamvis non peccent. Ratio eſt: quia ignorantia inculpabilis excuſat quidem à peccato formali; non poteſt tamen efficere, ut qui inhabilis eſt, fiat habilis: ſicut conſanguinei in quarto gradu invalidè ſine diſpenſatione contrahunt, quamvis inculpabiliter ignorent gradum ſuæ conſanguinitatis, vel matrimonium in tali gradu eſſe nullum.

XX. Quæritur tertiò: Quid ſi incola loci, in quo Tridentinum receptum eſt, clandeſtinè contrahat in loco, in quo non eſt receptum?

Reſp. Quod validè contrahit, niſi tamen illuc ſe contulerit ad eum finem, ut clandeſtinè contrahat. E contra verò incola loci, in quo Tridentinum receptum non eſt, ſi in loco in quo receptum eſt clandeſtinè contrahat, invalidè contrahit. Ratio primi eſt. Quia Tridentinum, ut ex Cap. citato in fine patet, noluit decretum ſuum vim habere, niſi poſt publicationem: *Decernit inſuper, hujuſmodi decretum in unaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat à die prima publicationis in eadem Parochia factæ, numerandos.* Igitur qui in loco, ubi non eſt publicatum, clandeſtinè contrahit, validè contrahit, etiamſi ibi tantùm per tranſitum commoretur: modò tamen eò non ſe contulerit in fraudem decreti, alioquin invalidè contrahit, ut à S. Congreg. Cardinalium Tridentini Interpretum declaratum eſſe, ſcribit Zipæus, *l. 4. Conſult. 6.* — Ratio ſecundi caſus eſt. Quia contrahentes ſortiuntur forum loci, in quo contrahunt ex Cap. *Licet* fin. tit. de foro competenti, atque ita tenentur contrahere ſecundum leges loci, in quo contrahunt.

XXI. Quæres quartò: Quid ſi quis morti proximus velit ad prolem legitimandam ducere concubinam, nec haberi poſſit Parochus, aut alius ſacerdos de Parochi licentia?

Reſpondetur: Si ſit in loco, ubi receptum eſt Tridentini decretum, non poſſe validè contrahere, etſi velit: neceſſitas enim tollere quidem poteſt obligationem, ſed non inhabilitatem, quam inducit lex irritans, niſi fortè diceretur in talis neceſſitatis caſu, tacitam adeſſe diſpenſationem, ſicut in caſu neceſſitatis, ad eſt diſpenſatio tacita, ut quilibet ſacerdos à quibuſvis peccatis, & cenſuris poſſit abſolvere.

XXII. Quæres quintò: Quid de matrimonio Catholicorum clandeſtinè contrahentium in Hollandia, aut aliis locis in quibus olim receptum fuit Tridentini decretum, quod modo ab hæreticis illas provincias, & loca occupantibus rejicitur?

Reſp. Invalide contrahere, ſi Catholici præſentem habere poſſunt Parochum, vel alium de ejus licentia ſine gravi ſuo, vel Parochi periculo. Quod ſi præſentem non poſſunt habere Parochum, vel quia nullus eſt, vel quia ſic latet, ut nequeat inveniri, vel denique quia ſine gravi ipſius, aut contrahentium periculo adiri, aut advocari non poteſt, tunc credere par eſt, ex Eccleſiæ diſpenſatione, Catholicos illic coram duobus, vel tribus teſtibus contrahentes, validè con-

contrahere. Et hoc referente præfato Zipæo, *L. 4. tit. de Sponſ. num. 16.* Declaravit eadem S. Congregatio Conc. Trident. interpretum.

Quod autem attinet ad regionum illarum hæreticos, quamvis aliqui putent eorum matrimonia eſſe invalida, & meras fornicationes, & ad hoc decretum ejuſdem S. Congregationis afferant, *anno* 1602. 26. *Septembris*, & confirmatum 4. *Auguſti* 1725. videlicet: *Hæreticos quoque ubi Decretum Cap. 1. Seſſ. 24. de Ref. matr. eſt publicatum, teneri talem formam obſervare, & propterea ipſorum etiam matrimonia abſque forma Concilii, quamvis coram miniſtro hæretico, vel magiſtratu loci contracta nulla, atque irrita eſſe.*

Alii tamen probabile cenſent, illos ex tacita ſummi Pontificis ſcientia, nec reclamantis diſpenſatione, ſi nihil aliud obſit, validè contrahere, ſi contrahant coram miniſtro ſuo, vel ubi conſuetudo eſt, coram duobus teſtibus. Et ratio eſt quia Eccleſia eorum matrimonia non rejicit tanquam illegitima. — His Tractatui de matrimonio, terminum pono.

Tomi Quarti in Tertiam Partem, Ordine Quinti decimi, Finis.

INDEX

Eorum, quæ in hoc Quarto Tomo in Tertiam Partem, ordine Quinto decimo, viſa ſunt notatu digna.

A

Abbates quidam poſſunt conferre ſubditis ſuis Minores. *pag.* 69.
Acolythus quid ſignificet. 165. Acolythi officia quænam. 156.
Affinitas. Vide impedimenta matrimonii ſub littera L.
S. *Auguſtinus.* præſertim quatuor Sacramenta prædicat novæ legis. 6. Sacrum Ordinem eſſe Sacramentum æquè ac Baptiſmum. 50. Approbat decretum de non reordinandis iis, qui ab hæreticis ordinati ſunt. 59. — Docet, Matrimonium, & nuptias de ſe eſſe bona. 170. 173. Matrimonium quando fuerit in præcepto, pro omnibus, quando non. 178. 179. Inter fideles eſſe Sacramentum. 183. Ideò Sacramentum quia nullum divortium. 193. Omne Nuptiarum bonum impletum eſſe in parentibus Chriſti. 197. Inculpabilem conſuetudinem fuiſſe habendi plures uxores. 236. Defendit Abraham in hoc; Item, & Jacob. 237. Docet alia eſſe peccata contra naturam, alia contra mores, alia contra præcepta. ibi. Cur præceptum fuerit dari libellum repudii. 252. Quando expediat conjugem ad Fidem converſum, ab infideli conjuge diſcedere. 262. Docet omnes Mæchari qui uxore dimiſsâ alteram ducunt. 263. Minorem tamen eſſe mæchationem eorum, qui propter fornicationem, priorem dimittunt, & aliam ducunt, quàm eorum qui non propter fornicationem. 264. Mulierem nullius poſterioris viri eſſe uxorem, niſi mortuo priori. 265. Mulierem poſſe à viro fornicante diſcedere, non tamen alteri nubere. ibi. Maritum debere ignoſcere uxori adulterii crimen, ſi eam pœnituiſſe cognoſcat. 271. Si eam adulterii non pœniteat debet dimittere. ibi. Docet votum impedire nuptias — Item lapſus à caſtitate promiſsâ, adulteriis eſſe pejores. 304. Conſobrinorum conjugia ante fuiſſe licita, deinde honeſtius ſuo tempore prohibita. 311. Fidelium cum infidelibus conjugia ambiguum eſſe an ſint licita. 310.

B

Benedictio Abbatiſſæ eſt mera cæremonia. 76.
Benedictio Parochi non eſt Forma Matrimonii. 201.
Bigamia inducit irregularitatem. 246. Cum bigamo licet diſpenſare. 247.

C

Carnalis Commixtio non eſt de integritate eſſentiali Matrimonii. *pag.* 197.
Chriſtus inſtituit Sacerdotium, & quando. 138. Ejus materiam ſolum in genere inſtituit. 142.
Chor piſcopi qui nam dicerentur. 71. Non fuerunt veri Epiſcopi, ſed Presbiteri ſimplices in villis, & pagis vices Epiſcoporum in aliquibus agentes. 126. 127.
Chorepiſcopatus non habuit auctorem Chriſtum. 127. Unde initium ſumſerit. 128. Ejus munia. ibi. & 129.

Cle-

Clerici antiquitus non poterant licitè ordinari à quolibet Epiſcopo, inconſulto proprio. 63. Sacris Ordinibus initiati obligantur ad continentiam, probabilius, vi ſolius legis Eccleſiaſticæ. 59.

Cognatio triplex, Carnalis, Spiritualis, & Legalis. 308. Cognatio carnalis, ſeu conſanguinitas. Ejus lineæ, & gradus. ibi. & 309. Regulæ, ad dignoſcendam diſtinctionem graduum. ibi. Leges civiles aliter computant gradus, ac Leges canonicæ. 309.

Cognatio Legalis, quid ſit, quotuplex, & quænam inducat impedimentum dirimens. 315. & 316. Quouſque impedimentum hoc perſeveret, vel ceſſet. ibi.

Concilium Tridentinum definit, extremam Unctionem verè eſſe ſacramentum. 5. — Florentinum quoque. ibi. Tridentinum ſtatuit formam extremæ Unctionis. 17. Recenſet effectus hujus Sacramenti. 21. Miniſtros ejus ſolùm eſſe Epiſcopum, aut Sacerdotem. 24. Adhibendum eſſe infirmis. 31. 34. Determinat, de fide, eſſe in Eccleſia Sacerdotium viſibile, & externum; eſſeque ordinem Clericorum ab ordine Laicorum diſtinctum. 43. Hunc ordinem deſcribit. 48. Illum ſtatuit eſſe Sacramentum verè, & propriè legis novæ. 48. 49. Conſtare verbis, & ſignis exterioribus. 53. Definit, Epiſcopos eſſe ſuperiores Presbyteris. 55. Vult quemlibet ordinari à proprio Epiſcopo. 65. Non licere Capitulo, ſede vacante infra annum à die vacationis, dare Dimiſſorias litteras. 69. Definit, in Eccleſia alios eſſe ordines majores, alios minores. 87.

Concilia nonnulla ſtatuentia continentiæ obligationem iis qui ſunt ordinibus majoribus initiati. 90. Conc. Tridentinum definit Epiſcopos eſſe Presbyteris ſuperiores. 106. Præter Sacerdotium eſſe alios ordines majores, & minores. 159. Matrimonium eſſe verum novæ legis Sacramentum. 180. Proſcribit polygamiam. 240. Statuit indiſſolubilitatem. 249. Matrimonium ratum per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius conjugum dirimi. 256. Damnat aſſerentes Eccleſiam errare cùm docet indiſſolubilitatem matrimonii Chriſtianorum. 263. Concil. Florentinum Matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum eſſe. 266. Tridentinum docet divortium inter conjuges fieri poſſe. 269. Damnat negantes Eccleſiæ auctoritatem conſtituendi matrimonii impedimenta dirimentia. 280. Item aſſerentes poſſe, & validè matrimonium contrahere in ſacris conſtitutos, vel regulares profeſſos. 303. Tempus præſcribit, quo prohibentur nuptiæ ſolemnes. 295. Statuit, ſuſcipientes de baptiſmo debere eſſe unum ſive unam, vel ad ſummum unum, & unam, & aſſignat inter quos ſpiritualis cognatio contrahatur. 315. Quomodo puniendi ſint qui ſcienter vel ignoranter matrimonium contrahere audent intra gradus prohibitos. Legem ſtatuit circa matrimonium inter raptorem, & raptam. 334.

Conditiones ut Matrimonium per Procuratorem initum ſit validum. 194.

Conjugia inter fideles conſanguineos in lege naturæ. 310. In lege moſaica. ibi. Circa hoc Eccleſiæ diſciplina primis ſeculis. ibi. Conſobrinorum conjugia primus vetuit Theodoſius Senior. 311. Labente ſexto ſeculo matrimonia intra ſeptimum gradum non fiebant. ibi. Ineunte ſeculo XIII. prohibitio ad quartum gradum reſtricta eſt. ibi. Quo jure, & reſpectu quarum perſonarum conſanguinitas matrimonium dirimat. 312. & ſeq. — Cognatio ſpiritualis, quid ſit, per quæ Sacramenta contrahatur, quomodo impediat matrimonium contrahendum, vel petitionem debiti in jam contracto. 314. Confeſſarius cognationem hanc non contrahit cum pœnitente. 315. Nec qui procuratorio nomine ali-

Digitized by Google

aliquem ſuſcipit à ſacro fonte, vel in confirmatione. ibi.

Conſenſus ad matrimonium requiritur. 205. Debet eſſe per verba aut ſigna exteriùs expreſſus. 207. Non oportet imò non decet verba conſenſus utrimque ſimul proferri. 208. Debet exprimi per verba de preſenti. 209. Simulatus non facit matrimonium. 210. Ad quid tenetur qui ſimulatè conſenſum dedit. ibi. Clandeſtinum matrimonium aliquando fuit validum, nunquam licitum. 212. Poſt Concilium Tridentinum non ſoluim illicitum, ſed irritum, & nullum. 213. Cauſæ vetandi clandeſtina matrimonia. 213. Conſenſus coactus duplex. 215. Qualis irritet matrimonium. 216. Contractus conditionatus quando invalidet matrimonium, & quando non. 220. Uſque ad 223. Conſenſus matrimonialis objectum. 229. Non requiritur expreſſus conſenſus in carnalem copulam ſed ſolùm implicitus. ibi. — Clandeſtinitas prout impedimentum matrimonii. 335. Quid de contrahentibus coram Parocho, & duobus teſtibus, ſed omniſſis proclamationibus ſine licentia. 336. Quid ſi in loco ubi Tridentinum publicatum eſt, ſed clandeſtinè ex ignorantia inculpabili. ibi. Quid de incola loci, in quo Tridentinum receptum eſt, ſi clandeſtinè contrahat ubi non eſt receptum. ibi. Si morti proximus ducere velit Concubinam ad legitimandam prolem, nec haberi poſſit Parochus. ibi. Quid de Catholicis in Hollandia contrahentibus. ibi.

Continentia annexa eſt ordinibus majoribus, Presbyteratus, & Diaconatus. 90. 91. Etiam Subdiaconatus. 92. 93. & ſeq. Inchoativè, ex lege naturæ completivè ex jure poſitivo Eccleſiæ. 98. & ſeq.

Crimen quod ad impedimentum matrimonii pertinet duo complectitur, homicidium nempe, & adulterium. 317. Caſus exponuntur, in quibus, crimen eſt impedimentum dirimens. ibi.

Cultus diſparitas. 318. De matrimoniis Judęorum cum Gentilibus. ibi. Hæc illicita erant non tamen invalida. ibi. De matrimoniis chriſtianorum cum infidelibus non baptizatis. 319. Hæc ſemper fuere illicita, non tamen ab omnibus ſic habita. ibi. Modò irrita ſunt, non lege naturali aut Divina, nec certa lege Eccleſiaſtica, ſed generali conſuetudine. 320. De matrimoniis catholicorum cum hæreticis. 321. Hæc valida ſunt. ibi. Rationes, ob quas Eccleſia ea non irritavit. ibi. Sunt tamen illicita. 322. In his poteſt Pontifex diſpenſare. ibi.

D

Defectus impedientes ſuſceptionem ordinum. 80. & ſeq.

Diaconatus definitio. 148. Eſt verè, & propriè dictum Sacramentum. ibi. & ſeq. Diaconatus materia eſſentialis adæquata coaleſcit ex impoſitione manus, & traditione libri Evangeliorum. 151. & ſeq. — Forma Diaconatus eſſentialis adæquata, & quibus verbis coaleſcat. 153.

Diaconi officia plura, & quę. 154. & ſeq.

Diaconiſſa quænam eſſent olim in Eccleſia. 74. Officia earum. 75.

Diaconiſſæ olim quæ dicerentur. 157. Originem ab Apoſtolis traxerunt. ibi. & 158. Quando abrogatæ fuerint. ibi.

Diſpenſatio Sumendi plures uxores data fuit non ante ſed poſt diluvium. 238. Nec ſolis Judæis ſed etiam Gentilibus. ibi.

Diſpenſare in impedimentis matrimonium dirimentibus, vel impedientibus, cujus ſit. 285. & ſeq. Diſpenſatio obtenta poteſt eſſe irrita, & quando ſit. 291. & ſeq.

Diſpoſitiones requiſitæ ad fructuosè recipiendam ab infirmo extremam Unctionem. 39 40.

Di-

Divortium inter conjuges fideles poteſt licitè fieri. 269. Divortii cauſæ legitimæ. ibi, & 270. Differentia inter virum, & mulierem quoad obligationem dimittendi, vel non dimittendi conjugem adulterum. pag. 271.
Dos cur licita in matrimonio. 186.
Dubitans de valore ſui matrimonii quid facere debeat. 211.

E

ECleſia Græca ſemper agnovit extremam Unctionem pro vero Sacramento. 7. Quomodo eam conferat. 28. Eam dat non ſolùm extremo morbo laborantibus, ſed etiam aliis infirmis, imò & omnibus pœnitentibus ſive ſanis, ſive infirmis. 30. — Eccleſia Latina ſolum extremam Unctionem confert ægrotantibus. 32. Eccleſiæ Grecæ praxis in hoc, qua ratione approbari poſſit, vel non. 33.
Eccleſia non poteſt, veriùs, debitum continendi auferre in totum ab Ordinibus ſacris. 101. Aliquando ex rationabili cauſa poteſt diſpenſare, ut quis ſacris ordinibus initiatus uxorem ducat. ibi.
Eccleſia varia mutavit circa ſubſtantiam matrimonii in ratione contractus ſolùm. 185.
Eccleſia auctoritas ſtatuendi impedimenta matrimonium dirimentia. 280. Oſtenditur ex praxi priorum ſæculorium 281. & 282. Quid de auctoritate Principum ſæcularium circa hoc. 284. & ſeq. Eccleſia aut Summus Pontifex videtur non poſſe diſpenſare in impedimentis jure naturali matrimonium dirimentibus. 287. Benè verò in aliis. ibi, & ſeq. Epiſcopi ordinario jure non poſſunt diſpenſare in impedimentis lege Eccleſiaſtica matrimonium dirimentibus. 289. In aliquibus tamen caſibus poſſunt. 290. Sicut, & in impedimentis purè impedientibus. 291. Exceptis tamen votis perpetuæ Caſtitatis, & Religionis. ibi.
Effectus extremæ Unctionis quinam ſint. 19. & ſeq.
Epiſcopus ſolus eſt miniſter ordinarius ſacramenti ordinis jure divino. 55. & ſeq. Epiſcopus hæreticus, ſchiſmaticus, validè ordinat. 59. 60. 61. Epiſcopus proprius ordinandi quis dicatur. 65. Proprius Regularium. 66. — Epiſcopus eſt Presbyteri ſuperior. 103. 104. Jure non ſolùm humano, ſed divino. ibi, & ſeq. Et quidem etiam juriſdictione. 105. & ſeq. — Epiſcopus jure Eccleſiaſtico conſecrari debet à tribus Epiſcopis. 117. Hoc tamen non requiritur ad ſubſtantiam hujuſmodi conſecrationis. 119. 120. — Epiſcopi electio de jure divino non competit populo, nec ſæculari poteſtati. 130. & ſeq.
Epiſcopatus non poteſt validè conferri non habenti presbyteratum. 81. Eſt verum & propriè ſacramentum. 109. Veruſque Ordo. 110. Solùm inadæquatè ab ordine presbyteratus diſtinctus. ibi, & 111. & ſeq. Imprimit characterem. 112.
Excommunicatio contra cogentes ad matrimonium. 219. Contra afferentes matrimonia filiorum ſine conſenſu parentum contracta eſſe irrita. 225.
Exorciſta olim duplex. 166. Officia eorumque. ibi.
Extrema Unctio variis nominibus appellatur. 1. Oſtenditur ſacramentum eſſe verè, & propriè, ex Scriptura. 3. 4. Ex traditione. 5. 6. & ſeq. Quando fuerit inſtituta. 8. 9. Eſt unum ſacramentum. 10. Vide *Materia*. *Oleum*. *Forma*.
Extremæ Unctionis effectus primarius non eſt remiſſiò peccatorum, etiam venialium, quo ad culpam. 20. Sed gratia roborans animam in articulo mortis contra peccatorum reliquias. 21. Effectus etiam ejus, ſecundarius tamen eſt ſanitas corporalis, ſi animæ ſaluti expedierit. ibi.
Extrema Unctio iteratò eidem homini conferri poteſt. 22. 23. Non iteratur

tur in eadem infirmitate, niſi diverſus ſaltem ſit gradus infirmitatis. pag. 23. 24.
Extremæ Unctionis miniſter non poteſt eſſe laicus. 24. 25. Neque Diaconus. 25. Sed ſolùm Epiſcopus, vel Sacerdos. ibi.
Extrema Unctio valet, licet ab uno tantùm Presbytero conferatur. 28. Nullum extat præceptum divinum de neceſſitate plurium Sacerdotum in illa conferenda. ibi. Vide *Sacerdos*.
Extremæ Unctionis ſubjectum quodnam ſit apud Græcos. 30. Apud Latinos. 31. — Extrema Unctio collata ſanis probabiliter creditur valida. 32. Sed probabiliùs, & tutiùs invalida. ibi.
Extrema Unctio quibus amentibus, & furioſis dari poſſit, vel non. 35. 36. Non eſt conferenda pueris uſu rationis carentibus. ibi. Bene verò decrepitis ſenibus. 36. Peſte item laborantibus. 37. — Extrema unctio non eſt neceſſaria per ſe neceſſitate præcepti ſive Divini, ſive Eccleſiaſtici. 38. Per accidens tamen poteſt eſſe in præcepto. 39. Quaſnam diſpoſitiones in ſubjecto requirat. ibi. & 40.

F

Forma extremæ Unctionis quæ. 15. Debet proferri modo deprecatorio. 17. Formâ abſolutâ, probabile eſt validè confici hoc ſacramentum. 18. Non licet tamen. 20.
Forma eſſentialis Epiſcopatus quænam ſit. 115.
Forma eſſentialis adæquata Diaconatus quæ. 153.
Forma Sacramenti Matrimonii quę. 188.

G

Gratia confertur in ſacramento Matrimonii. 184. Ad quid valeat. 185.

H

Hæretici circa extremam Unctionem. r. 2. Quoad hujus praxim Eccleſię latinæ eorum calumniæ. 33. — Quoad ſacramentum Ordinis. 42. Quoad miniſtrum ejuſdem. 55. Circa ſubjectum. 70. Quoad Matrimonium. 160. Quoad pluralitatem uxorum ſimultaneam. 239. Quoad ſucceſſivam. 242. Quoad indiſſolubilitatem matrimonii. 248. Hæreticorum errores, & aliquorum opiniones circa ſolubilitatem Matrimonii conſummati Chriſtianorum. 263. Hæretici negant Eccleſiæ auctoritatem introducendi nova matrimonii impedimenta. 280.
Hiſtoria Paphnutii ex Socrate, rejicitur, ut commentitia. 97. Similiter quæ refertur ex S. Uldarici Epiſtola. ibi.
Homicidium impedit à ſuſceptione Ordinis. 80.

I

Impoſitio manuum ſola, probabilius, eſt materia eſſentialis totalis Epiſcopatus. 113. & ſeq.
Impoſitio poſtrema manuum, probabiliter, eſt materia ordinationis Sacerdotalis ut dantis facultatem abſolvendi. 145. & ſeq.
Impedimenta matrimonii. 279. Quare pro matrimonio ſpecialiter aſſignentur. ibi. Alia ſunt lege naturæ ſtatuta, alia lege poſitivâ Divinâ, alia lege humanâ Eccleſiaſticâ, & Civili. 280. Quomodo ſe habeat poteſtas ſæcularis in his ſtatuendis. 285. Quis diſpenſare poſſit in impedimentis matrimonii. 287. Impedimenta in ſpecie quæ, & quot ſint. 293. Præcisè impedientia aſſignantur. 294. Dirimentia proponuntur, & in primis error. 297. Conditio. 200. Servi contradicente Domino licitè, & validè poſſunt inire conjugia. 302. Votum ſolemne. 303. Hocque non ſolùm

jure

jure Eccleſiaſtico, ſed etiam Naturali, & Divino. 305. Cognationis impedimentum. Vide *Cognatio*. Criminis impedimentum. Vide *Crimen*. Cultus diſparitatis impedimentum. Vide *Cultus diſparitas*. Impedimentum quod dicitur vis, quando Matrimonium dirimat. 323. Impedimentum Ordinis ſemper fuit impediens matrimonium contrahendum. 324. Quod autem dirimat jam contractum, probabiliter utraque pars ſuſtineri poteſt. ibi. Impedimentum ligaminis, quid ſit, quidve requiratur ad eum tollendum. 325. Impedimentum publicæ honeſtatis, unde oriatur, & intra quem gradum matrimonium dirimat. 326. Ortum ex invalidis ſponſalibus omninò tollitur à Tridentino, ex validis verò reſtringitur ad ſolum primum gradum. ibi. Ex conditionatis ſub conditione de futuro contingente, non oritur impedimentum. ibi. Impedimentum affinitatis, unde oriatur, intra quot gradus lineæ ſive rectæ, ſive collateralis extendatur. 327. Exempla conjugiorum tùm in lege Naturæ tùm in lege Scripta. ibi, & 328. Quo jure affinitas ex conjugali copula matrimonium dirimat. 329. Superveniens matrimonio illud non diſſolvit. ibi. Quâ pœnâ puniantur qui matrimonium contrahunt in gradu prohibito ſive conſanguinitatis, ſive affinitatis. 330. Quomodo infideles affinitatem contrahant. Et ſi ſit in gradu prohibito jure tantum canonico non impediat eorum matrimonium. 330. Impedimentum impotentiæ, quid ſit, ex quot cauſis horiri poſſit. 330. Si impotentia ſit perpetua dirimit matrimonium. 331. Quo jure matrimonium dirimat. 332. Quomodo dignoſci poſſit an impotentia ſit perpetua. ibi. Quale tempus indulgeat Eccleſia ad probandam impotentiam. ibi. Impedimentum raptus, quid ſit. 333. Jure Civili, & Eccleſiaſtico antiquo, fuit dirimens abſolutè. 334. Jure autem decretalium, & Concilii Tridentini ſtatuto, juri antiquo moderatio imponitur. ibi. Quibus caſibus raptus matrimonium dirimat, quibus non. 335. Impedimentum clandeſtinitatis. Vide ſub littera C.

Indiſſolubilitas Matrimonii. 248.

Indiſſolubilitas Matrimonii rati, & conſummati Chriſtianorum, ex Scriptura. 263. Ex Traditione. 265.

L

LAici in antiqua Eccleſia à quolibet Epiſcopo catholico licitè ordinari poterant, etiam inconſulto proprio Epiſcopo. 63. Secus ſecundum præſentem diſciplinam. 64. & 5.

Lectoratus officium quodnam ſit. 167.

Litteræ dimiſſoriæ quænam dicantur. 67. à quibus concedi poſſint. ibi.

M

MAteria remota extremæ Unctionis eſt oleum olivarum 11. Conſecratum ab Epiſcopo. 12. Conſecratum à Presbytero eſt materia ſufficiens. 13. Materia proxima eſt unctio. 14.

Materia eſſentialis ordinationis Epiſcopalis quænam ſit. 113. & ſeq.

Materia adæquata Presbyteratus quænam ſit. 141. & ſeq.

Materia Subdiaconatus quæ. 164. Materia Acolythatus. 165. Exorciſtatus. ibi. Lectoratus. ibi. Oſtiariatus. 167.

Matrimonium de ſe bonum, & licitum eſt. 169. & ſeq. Etiam in ſtatu naturæ corruptæ. 171. & ſeq. Matrimonium, ſive conjunctio maris, & fœminæ ad prolem procreandam &c. ex inclinatione naturæ in homine ortum habet. 175. — Fuit inſtitutum à Deo ante Adę peccatum. 176. Fuit à Deo confirmatum in lege Moſaicâ. 177. Et à Chriſto in Evangelicâ probatum. ibi. — Matrimonium quomodo cadat ſub præcepto. 177. Quomodo non ſit in præcepto. 178. & ſeq.

Ma-

Digitized by Google

Matrimonium inter fideles eſt verum ſacramentum novæ legis. 182. & ſeq. Confert gratiam non ponentibus obicem, ex opere operato. 184. Materia remota matrimonii quæ. 187. proxima. ibi. Matrimonii materia, & forma. 187. 188.
Matrimonium inſtitutum inter Adam, & Hevam non fuit ſacramentum. 189. Nec in lege naturæ, aut moſaica. ibi. Matrimonium ſolius legis Evangelicæ veram ſacramenti rationem à Chriſto obtinuit. 190. 191.
Matrimonium infidelium non baptizatorum non eſt ſacramentum actu. 191. 192. Contractum in infidelitate, accedente Fide probabilius eſt evadere ſacramentum. 193. Inter abſentes, conditiones ut ſit validum. 194. Miniſtri matrimonii ſunt contrahentes, non Sacerdos, nec Deus. 199. & 200. Metus gravis injuſtè illatus ad extorquendum conſenſum irritat matrimonium. 216. Non ſic metus levis, vel ſi gravis juſtè illatus, & non ad extorquendum conſenſum. 217. Item à cauſa naturali incuſſus; ibidem. Matrimonia valida ex metu naturali contracta. 218. Invalida; ibidem, & 219. Quomodo convaleſcere poſſit matrimonium ex metu irritum. ibi. Metus reverentialis non invalidat matrimonium. ibi, & 220. Matrimonia conditionata à pag. 220. uſque ad 223. Matrimonia parentibus non conſentientibus, imò invitis. ſunt valida. 225. Quid circa hoc ſentiant Galli Scriptores. 227. Differentia inter hos, & hæreticos. ibi. Matrimonium unius viri cum pluribus uxoribus ſimul poſt Chriſti adventum eſt illicitum, & etiam irritum. 240. Valentiniani, & Lotharii Imperatorum exempla, quorum unum falſum eſt, aliud reprobatum. 241. Matrimonii indiſſolubilitas. 248. Poteſt tamen in eâ diſpenſari. 250. Uxoris dimiſſionem in lege Moyſi fuiſſe permiſſam, non tamen licitam. 251. Uxori repudiatæ non licebat alteri viro nubere. 253. Matrimonium ratum non conſummatum dirimi poteſt per ingreſſum alterius conjugum in approbata Religione. 256. Alter conjugum in ſæculo remanens poteſt cui vult nubere, profeſſione tamen alterius emiſſâ. 258. An ſolvatur conjugale vinculum, ſi ante conſummationem uterque conjux pari conſenſu Religionem profiteatur, problematicè exponitur. ibi. Quid de matrimonio rato, & conſummato. ibi. & 259. Matrimonii vinculum in infidelitate contractum quando ſolvatur, uno conjugum ad fidem converſo. 259. & ſeq. Matrimonia infidelium quamvis legitima, & vera, ex triplici capite dicuntur non rata. 261. Matrimonium Chriſtianorum non ſolvitur quoad vinculum per ſubſequens adulterium. 263. Licet tamen, ex cauſa fornicationis, tori, & cohabitationis ſeparationem facere. 266. & 267. Matrimonii impedimenta. 270. Vide circa hæc ſub littera I.
Miniſter extremæ Unctionis, non poteſt eſſe laicus. 24. 25. Nec Diaconus, ſed Epiſcopus, ut Sacerdos. *pag.* 26.
Miniſter ſacramenti Ordinis ordinarius jurè divino eſt ſolus Epiſcopus. 55. & ſeq.
Miniſter Conſecrationis Epiſcopi quis ſit. 117.
Mulier incapax eſt jure divino, poſitivo, & naturali ſacræ ordinationis quæ ſacramentum ſit. 73. & ſeq.

O

Obedientia filiorum erga parentes, quando eos obliget vel non ad contrahendum matrimonium. 224. & ſeq.
Objectum Conſenſus matrimonialis quodnam ſit. 229.
Oleum olivarum etſi conſecratum ſolùm à ſimplici Presbytero eſt materia ſufficiens extremæ unctionis. 13.
Ordines minores ſunt verum ſacramentum. 160. & ſeq

Ordinati ab hæreticis, ad Eccleſiam venientes, quomodo in ea reciperentur. 61. Ab exercitio ordinis ſunt ſuſpenſi. 62. Ordinati ante uſum rationis an teneantur ad cœlibatum, aliaſque leges Eccleſiaſticas. 79. — Ordinatus in ſacris, dum eſt infans, non tenetur poſtea ſtatum Eccleſiaſticum eligere. 100. Ordinatus in Sacris cum ignorantia vincibili obligationis continentiæ ordini annexæ, tenetur continere. ibi.

Ordinationes factæ ab hæreticis, ſchiſmaticis, ſuſpenſis, excommunicatis, degradatis prorſus illicitæ ſunt. *pag.* 62.

Ordo ponendus eſt in Eccleſia. 41. Et quidem diſtinctus ab ordine laicorum. 42. & ſeq. Definitur. 47. 48. Verum eſt novæ legis ſacramentum. 48. & ſeq. — Ordo conſtat aliquare ſenſibili, tanquam materiâ, & verbis tanquam formâ. 52. 53. Vide *Miniſter* — Ordo ſuperior (excepto Epiſcopatu) poteſt valide conferri non habenti inferiorem. 81.

Ordo imprimit characterem. 82. & ſeq. Ordinum numerus. 85. & ſeq. Eſt ſeptenarius. 86. & ſeq.

Ordo major habet annexam obligationem continentiæ. 90. & ſeq.

Oſtiariatus Munera quænam ſint. 167.

P

P*Apa* eſt ſuperior Epiſcopis. 121. Jure divino poteſtatem habet inſtituendi, & ordinandi Epiſcopos in toto orbe Chriſtiano. 122. & ſeq.

Parentes non poſſunt cogere filios ad matrimonium, nec definitè nec indefinitè. 224.

Partes corporis ungendæ in extrema Unctione quænam ſint. 14. 15.

S. Petrus Romæ commoratus eſt. 224.

Polygamia ſimultanea eſt contra legem Naturæ. 230. Primi qui eam in orbem invexerunt fuerunt Lamech, & ex fidelibus Abraham. 233. Tempore legis Naturæ, & Patriarcharum fuit licita. 234. Per legem Evangelicam omnino ſublata eſt. 239.

Polygamia ſucceſſiva licita. 241. Patres Latini eam admittentes. 243. Græci quid ſentiant. 244.

Poteſtas nulla inferior divinâ ſupplere poteſt conſenſum ad matrimonium requiſitum. 206.

Poteſtas Eccleſiæ irritandi clandeſtina matrimonia. 213. Hanc negare hæreticum eſt. ibi.

Poteſtas ſæcularis quomodo ſe habeat in ſtatuendis matrimonii impedimentis. 185.

Populus concurrere poteſt ad electionem Epiſcopi. 129. & ſeq.

Praxis Eccleſiæ Græcæ in conferenda extrema Unctione. Vide *Eccleſia*. Latinæ cura, & legitima praxis eſt conferendi hoc ſacramentum iis infirmis, de quorum vicina morte timetur, non autem ultimam vitæ periodum expectare. 34. 35.

Præceptum Matrimonii, cujus juris ſit. 177. Quomodo obliget, & quando. *pag.* 178. 179. & ſeq.

Presbyteri quonam ſenſu quandoque appellentur Epiſcopi, & ab ipſis non diſtinguantur. 107. 109. — Presbyterorum officia quæ. 147. & ſeq.

Presbyteratus multiplex ſignificatio. 136. Eſt verus Ordo, & Sacramentum novæ legis. 137. 138. Ejus materia adæquata eſt impoſitio manuum, & traditio inſtrumentorum &c. 141. & ſeq.

Proles ex matrimonio fidè contracto ſuſcepta. 210.

Pueri baptizati, ante uſum rationis valide, ſed non licitè ordinari poſſunt. 78. 79.

R

R*Aptus* prout impedimentum matrimonii. Vide ſub littera I.

S

S*Acerdos* eſt miniſter extremæ Unctionis. 26. Qui tamen habeat juriſdictionem in infirmum. 27. Qui-

libet Sacerdos urgente mortis periculo, & abſente Parocho, vel quovis habente poteſtatem, poteſt licitè eam adminiſtrare, etiam Regularis. 27. 28. Unus tantùm Sacerdos validè hoc ſacramentum confert. 28. Sacerdotes plures ad hoc non ſunt neceſſarii ex aliquo præcepto divino. ibi — Sacerdotes ſeptem advocantur apud Græcos ex mandato Eccleſiæ, ad hoc ſacramentum conſerendum. ibi. Plures etiam olim advocabantur in Eccleſia Latina. 29. Modò unus, etiam extra caſum neceſſitatis, in Latina adhibetur. 29. 30. — Plures illi Sacerdotes quid olim agerent in miniſterio ungendi infirmum. 30.

Sacerdos non poteſt hominem ad munus conſecrandi ordinare, nec Diaconum conſecrare. 57. — Simplex Sacerdos ex diſpenſatione Romani Pontificis poteſt eſſe miniſter extraordinarius Ordinum minorum uſque ad Subdiaconatum. 69. Non vero Diaconatus, & Presbyteratus. *pag.* 70. & ſeq.

Servi, domino non conſentiente, validè quidem ordinantur, ſed non licitè. 80.

Sponſalia, unde dicta, variæ hujus nominis ſignificationes, & quid ſint. 272. Debent eſſe facta à contrahentibus. ibi. Debent eſſe vera, deliberata, ſignis exterioribus expreſſa libera, mutua. 273. Cur ſponſalia matrimonio præmittantur. ibi, & 274. Sponſalium ritus antiquitas. ibi. Non neceſſaria ad validitatem matrimonii. ibi. Locus & coram quo celebrari debeant. ibi. Abſolutè contracta obligant ad matrimonium. ibi. Ætas requiſita ad ſponſalia contrahenda. 275. Invalidè contrahuntur ab his qui prohibentur matrimonium contrahere ob impedimentum dirimens vel etiam prohibens. 276. Sponſalia dirimi poſſunt. 277. Varii caſus quibus dirimuntur. ibi, & 278. & 279. Sponſalia dirimuntur per votum, ſimplex caſtitatis, ſive antecedens, ſive conſequens ſit. 279.

Subjectum extremæ Unctionis apud Græcos quis ſit. 30. Apud Latinos. 31.

Subjectum ſacramenti Ordinis nequit eſſe mulier. 73. & ſeq. Debet eſſe maſculus, & quidem baptizatus. 77.

Subdiaconatus eſt Ordo. 179. Qualiter dicatur inſtitutus à Chriſto. 160. Probabilius eſt eſſe verè ſacramentum. ibi, & ſeq. — Ejus materia, & forma. 164.

T

S. THomas congruentiam aſſignat cur extrema Unctio ſit verum ſacramentum. 7. à Chriſto inſtitutum. 9. Docet, cur oleum Cathecumenorum non ſit ſacramentum. 10. Cur non fuerit præfigurata extrema Unctio ab aliquo ſacramento veteris legis. ibi. Eſſe unum ſacramentum. ibi. Oleum olivarum eſſe materiam remotam hujus ſacramenti. 11. Et quidem ſimplex non balſamo mixtum. 12. Conſecratum, & quidem ab Epiſcopo. ibi. Quænam partes corporis ſint inungendæ hoc ſacramento, & quare. 14. 15. Mutilatos debere inungi. 15. — Oſtendit, aliquam formam huic ſacramento convenire. 16. Debere eſſe deprecatoriam. 17. Quinam ſint effectus hujus ſacramenti. 19. 20. 21. Extremam Unctionem poſſe eidem homini iterari. 22. Non tamen in eadem infirmitate repeti, niſi diverſus ſit gradus infirmitatis. 24. Extremam Unctionem non poſſe conferri à laico. 25. Nec à Diacono. 26. Sed ab Epiſcopo, vel Presbytero. ibi. Non eſſe conferendam ſanis, ſed ſolis ægrotis. 31. Nec ſtatim omnibus infirmis. 35. Non eſſe conferendam amentibus, & furioſis à nativitate, nec pueris uſurationis carentibus. 36. Non eſſe neceſſariam neceſſitate præcepti. 38. — Oſtendit, in Eccleſia debere eſſe ordinem Clericorum diſtinctum

ab

ab illo laicorum. 44. 46. Ordinem definit. 47. Non omnem benedictionem quæ homini adhibetur, vel conſecrationem eſſe ſacramentum. 49. In ſacramento Ordinis conferri gratiam gratum facientem. 52. Epiſcopum eſſe ſolum miniſtrum ſacramenti ordinis. 56. Sacerdotem non poſſe Diaconum conſecrare. 57. Sacerdotes hæreticos valide ordinare. 58. Ordinatos ab ipſis, ſuſpendi ab exercitio ordinis. 63. Simplicem Sacerdotem poſſe ex diſpenſatione Papæ, eſſe miniſtrum extraordinarium ordinum minorum, & Subdiaconatus, ſecùs Diaconatus, & Presbyteratus. 69. Solum baptizatum eſſe capacem ſacramenti ordinis. 77. Debere eſſe, & confirmatum ex neceſſitate præcepti, non ſacramenti. ibi. Quempiam ante uſum rationis valide ordinari. 78. Non tamen licitè. ibi. Servum, inſcio Domino, valide ſed non licitè ordinari. 80 Homicidium inducere irregularitatem. ibi. Illegitimè natos impediri à ſuſceptione ordinum. 81. Ordinem ſuperiorem validè conferri poſſe non habenti inferiorem. 81. 82. — Docet, ordinem imprimere characterem. 82. 84. Ordines eſſe ſeptem. 88. Caſtitatem ex ſtatuto Eccleſiæ eſſe annexam ordinibus ſacris. 101. — Epiſcopos ſuperiores eſſe Presbyteris. 103. 104. 105. Epiſcopatum verè eſſe Ordinem. 110 Omnes Epiſcopos eſſe æquales quoad ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis. 111. — Docet, in Eccleſia debere eſſe poteſtatem regitivam reſpectu totius Eccleſiæ. 121. Cur poſſit unus Epiſcopus alium ordinare. 126. Cur omnes ordines unum ſacramentum conſtituant. 137. Cur impoſitio manuum requiratur in ſacramento confirmationis, & Ordinis ſecùs in Pœnitentia, & Baptiſmo. 144. In libri Evangeliorum traditione imprimi characterem Diaconatus. 152. Quemlibet Ordinem eſſe ſacramentum quoddam. 161. In traditione urceoli characterem imprimi Acolythatus. 165. Cur Diacono Evangelium, Subdiacono verò Epiſtola committantur legenda. 157. Quid ex officio agat Oſtiarius. 167. — Docet fornicationem eſſe naturali jure malam. 170. Matrimonium de ſe bonum eſſe. 171. 172. Eſſe naturale homini. 175. Cur dicatur magnum ſacramentum. 183. Conferre gratiam ut ſacramentum. 184. Pecuniam licitè dari pro matrimonio, ut eſt in officium, naturæ. 186. Materiam proximam ſacramenti matrimonii eſſe actus ſenſibiles, contrahentium. 187. Formam eſſe verba exprimentia conſenſum. 188. Matrimonium in lege naturæ, & moſaica non fuiſſe ſacramentum. 189. Inter infideles non baptizatos non eſſe ſacramentum actualiter. 191. Eſſe unius ad unam indiviſibiliter habendam. 193. Matrimonium infidelium eſſe habitualiter ſacramentum. 194. Carnalem commixtionem eſſe de ſecunda perfectione matrimonii. 197. Benedictionem Sacerdotis non eſſe formam matrimonii. 201. Differentiam inter actus pœnitentis, & actus contrahentium matrimonium, reſpectu utriuſque ſacramenti. 202. Conſenſum matrimonialem debere verbis exprimi. 208. Vel nutibus. ibidem. Vel verbis parentum ſi contrahens non contradicat. ibidem. Conſenſum per verba de futuro non facere matrimonium. 209. Simulatum conſenſum, matrimonium non facere. 210. Quid facere debeat qui ſimulatum conſenſum dedit, ſi compellatur ab Eccleſia ad ſtandum cum prima uxore. 210. Ignorantia fictionis excuſat à peccato, & facit quod filii non ſint illegitimi. 211. Matrimonia clandeſtina tempore Sancti Thomæ fuiſſe rata, & vera ſed illicita. 212. Rationes, quibus prohibebantur. 213. Coactionem ex metu cadente in virum conſtantem, tolle-

Digitized by Google

tollere matrimonium. 216. Conſenſum eſſe cauſam efficientem in matrimonio. 217. Matrimonium non convaleſcere per poſteriorem conſenſum illius qui ex metu conſenſerat, niſi perſeverante conſenſu alterius qui liberè conſenſerat. 219. Conditiones appoſitas contractui matrimoniali, quaſdam invalidare matrimonium, quaſdam non. 220. Matrimonialem conſenſum B. Virginis, & S. Joſeph non fuiſſe conditionatum. 222. & 223. Non teneri Filios Parentibus obedire, nec ſervi Dominis, de matrimonio contrahendo vel virginitate ſervanda. 224. Potentiam ad carnalem copulam non contrariari virginitati. 229. Cur polygamia ſimultanea ſit contra legem naturæ. 230. Differentiam aſſignat inter actiones quæ prohibentur primis, & ſecundis præceptis Naturę. 231. Docet polygamiam ſimultaneam adverſari ſecundis naturæ præceptis. ibi. Actus humanos cadentes ſub his ſecundis præceptis, variari ſecundùm diverſas circumſtantiarum conditiones. 234. Uxores veterum Patrem quare aliquandò dicantur in Scriptura Concubinæ. 236. Diſpenſationem habendi plures uxores non contrariari naturæ. 237. Et datam eſſe per internam inſpirationem. ibi. Quomodo ſalvabantur Fides, & ſignificatio conjunctionis Chriſti cum Eccleſia in illis qui plures ducebant uxores. ibi. Poſt Chriſti adventum non fuiſſe amplius rationem dictæ diſpenſationis. 241. Quando ſecundæ nuptiæ benedicuntur, quando verò non. 246. Diſparitatem aſſignat inter fornicationem, & polygamiam ſucceſſivam. ibi. Rationem dat quare bigamia inducat irregularitatem. ibi. Aliquos reſolvit caſus circa bigamos. 247. Matrimonium jure naturæ eſſe indiſſolubile. 249. Item ex æquitate. ibi. Dimiſſionem uxoris non eſſe contra prima ſed contra ſecunda naturæ præcepta, & ideò cadere poſſe ſub diſpenſatione. 250. Quatuor permiſſionis modos aſſignat. 251. Docet libellum repudii fuiſſe permiſſum non tamen juſtum. 252. Quare Moyſes illud non prohibuerit. 253. Affert duplicem opinionem circa uxorem repudiatam. 253. Dat rationem, cur vir repudians uxorem poterat aliam ducere, non autem repudiata, alium virum ducere. 254. Cauſas repudii non fuiſſe deſcriptas in libello niſi in generali. 255. Matrimonium ratum non conſummatum per ingreſſum Religionis alterius conjugum dirimi. 256. Ante carnalem copulam non habere integram ſignificationem conjunctionis Chriſti ad Eccleſiam. 257. Mulierem, cujus vir ante conſummatum matrimonium religionem ingreſſus eſt, & profeſſionem emiſit, poſſe alteri cui voluerit nubere. 258. Quando fidelis ab infideli conjuge diſcedere liceat, & alteri nubere, quando non. 260. Quando ſolvatur matrimonium per crimen uxoris nolentis cohabitare cum viro ad fidem converſo. 261. Quomodo opponantur matrimonio diverſimode conſiderato adulterium, & infidelitas. 266. Divortium licitè fieri poſſe, & quas ob cauſas. 269. & ſeq. Excipit ſeptem caſus, in quibus non licet viro dimittere uxorem fornicantem. ibi. Fornicationem uxoris corrigi poſſe non tantùm dimiſſione, ſed etiam verbis, & verbere. 271. Virum teneri uxorem adulteram non pœnitentem dimittere. ibi. Uxorem fornicantem peccare non tantùm in virum, ſed & in ſeipſam, & in Deum. ibi — Dimiſſionem uxoris, quæ fieri poteſt à viro duplicem eſſe, nempe, quoad torum tantum, & quoad torum, & cohabitationem etiam. Primam docet fieri poſſe proprio arbitrio, ſecundam verò tantùm judicio Eccleſiæ. 271. & 272. Duos aſſignat modos, quibus conjux innocens probare poteſt delictum uxoris adulteræ.

Digitized by Google